

PE GHEAȚA SUBȚIRE
Gheorghe Briantev

GHEORGHI BRIANȚEV
PE GHEAȚA SUBȚIRE

Coperta de Gabriel Constantinescu

Георгий Брянцев
ПО ТОНКОМУ ЛЬДУ
Повесть
Военное Издательство
Министерства Обороны СССР
Москва — 1961

GHEORGHI BRIANȚEV

PE GHEAȚA SUBȚIRE

Roman

În românește de
C. ȚOIU și G. SUTAȘU

EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ

BUCUREȘTI — 1966

Scriitor talentat și om de mare curaj, vechi membru al P. C. U. S., Gheorghe Mihailovici Briantev și-a dedicat ultima carte, intitulată „Pe gheața subțire“, tovarășilor săi de luptă — cekiști.

În prima parte, „Jurnalul locotenentului Trapeznikov“, sînt descrise evenimente petrecute în perioada decembrie 1938 — februarie 1940. Jurnalul prezintă în mod veridic și pasionant lupta dusă de cekiști împotriva agenturii germane de spionaj care, în preajma dezlănțuirii atacului Germaniei fasciste asupra Uniunii Sovietice, își intensifică activitatea subversivă.

Partea a doua, „Însemnările maiorului Braghin“, descrie într-un stil viu, realist, munca extrem de periculoasă a lucrătorilor organelor de cercetare sovietice pe teritoriul vremelnice ocupat de hitleriști, lupta eroică a patrioților sovietici împotriva fasciștilor.

Andrei Trapeznikov și Dmitri Braghin, personajele centrale, sînt doi prieteni care au lucrat cot la cot timp de peste zece ani în organele securității statului.

Autorul cărții a zugrăvit chipuri autentice, vii, de cekiști — oameni modești, principali, plini de devotament nemărginit față de partid și popor, figuri ce vor rămîne adînc întipărite în mintea cititorului.

J U R N A L U L
LOCOTENENTULUI
TRAPEZNIKOV

26 decembrie 1938
(luni)

M-am deșteptat devreme, fără să-mi fac somnul, trezit de băiețelul meu, Maxim. Are numai patru anișori și e un ștren-gar și jumătate. Nu știu ce-i venise să-mi gîdile nările cu un pai smuls dintr-o mătură. Era să-i dau cîteva, să se astîmpere, dar piciul rîdea cu atîta poftă, că nu m-a lăsat inima să-i stric dispoziția.

M-am spălat și am început să aștern aceste rînduri.

Pînă la începerea serviciului de la direcție, mai am o oră și ceva. Capul îmi vîjîie al naibii, iar în ceafă simt o durere surdă. Nici nu-i de mirare : ieri am avut musafiri și am tras un chef în lege. Prilejul petrecerii l-a constituit apariția pe lume cu treizeci și unu de ani în urmă a prietenului meu, Dmitri Dmitrievici Braghin, un băiat grozav.

A fost o masă bogată, cu piftie, ciuperci marinate, frip-tură de gîscă, diferite feluri de murături, vinegretă, papanasi, pește în aspic și *beliașe*¹ — mîncarea mea preferată.

Și băutura a fost la înălțime. Mai ales lichiorul de coacăze, care singur făcea toate paralele. Se vede treaba că din pricina lui mă doare capul. La drept vorbind, ar fi trebuit să mă dreg, să dau pe gît un păhăruț din lichiorul acela miraculos, însă nu se cade. Să plec așa, de dimineată, duhnind cu băutura în nas ? Nu ! Și unde mai pui că mă așteaptă o zi întreagă de lucru.

Într-un cuvînt, mica noastră petrecere a decurs cum nu se poate mai plăcut ; am băut, am mîncat, am dansat și am spo-

¹ Un fel de pateuri cu carne.

rovăit pe săturate. Toate ar fi fost bune, dacă n-ar fi fost la mijloc și un „dar“.

Sărbătorirea zilei de naștere a lui Dmitri Dmitrievici, sau Dim-Dimîci, cum îi zicem noi, prietenii, a coincis cu pierderea vechiului nostru amic Ghenadi Vasilievici Bezrodnî; și tocmai în asta constă acel „dar“ sus-pomenit.

Nu că Ghenadi ar fi murit, sau că nê-ar fi îndepărtat de el o lungă despărțire. Ghenadi trăiește, e sănătos tun — oricare dintre noi i-am putea invidia sănătatea — și nici de plecat n-a plecat nicăieri. Totuși am fost nevoiți să-i ștergem numele de pe lista prietenilor noștri. Mai bine zis, el a făcut asta singur, cu mîna lui.

Pierderea nu s-a produs pe neașteptate. Ieri însă totul s-a limpezit cu desăvîrșire. Fusesem înainte trei: Bezrodnî, Braghin și eu. Acum am rămas numai doi — Braghin și subsemnatul.

Să vă spun de unde a pornit totul. Cu patru luni în urmă, pe la sfîrșitul lui august, Ghenadi a fost chemat de urgență la Moscova. A stat acolo vreo opt zile și s-a întors cu gradul de locotenent-major. Îndată a apărut și ordinul de numire a lui în funcția de șef al secției, în care abia cu opt zile înainte condusesese un birou.

Desigur că toată lumea a rămas surprinsă de cele petrecute, exceptînd conducerea direcției, fără avizul căreia nu s-ar fi putut face o promovare atît de îndrăzneată.

Nimeni nu-l invidia pe Ghenadi. Toți erau însă mirați, uimiți, dezorientați, și fiecare căuta să ghicească motivele acestei avansări atît de neașteptate, mai ales că Ghenadi sărise peste gradul și funcțiile de ajutor și de locțiitor al șefului de secție.

Îl cunoșteam pe Bezrodnî de zece ani, mai bine-zis, îl cunosc. Așa e mai corect. Se știe că orice om are un anumit „plafon“ al lui. „Plafonul“ lui Ghenadi era funcția de șef de birou, adică exact funcția pe care o și deținuse. Și iată-l dintr-o dată în fruntea unei secții! După cum se spune însă „conducerea vede mai bine“. Iar ordinele pot fi discutate numai în sensul găsirii căilor care să ducă la îndeplinirea lor.

Bezrodnî nu se remarcase niciodată prin cine știe ce energie clocotitoare, nu era nici prea hotărît în acțiuni și nici întreprinzător. Se cățăraser încetișor și scîrțîind pe scara ierarhică, supunîndu-se voinței altora, dînd dovadă rareori

de inițiativă, evitînd riscurile, sau luarea unor decizii pe cont propriu. Fruntea lui nu purta nici cel mai mic semn al vreunui talent fie chiar ascuns. Talentul cel mai de seamă și pare-se unic al lui Ghenadi era poate acela că avea perseverență, că putea să muncească mult și cu sîrguință. În schimb, în lipsa locțiitorului său, nu izbutise niciodată să organizeze activitatea biroului pe care-l conducea. Își cunoștea prost oamenii, nu-i înțelegea și nu era în stare să pătrundă pînă în taințele sufletului lor.

În ultimele patru luni, în firea lui Ghenadi se petrecuse o schimbare de-a dreptul uimitoare. Pe chipul lui se așternu un aer de grandoare. Parcă devenise deodată mai deștept și se înălțase în propriii săi ochi. Se îngîmfase.

Meseria îndelungată de lucrător în domeniul cercetării îmi sădise convingerea fermă că e tot atît de greu să-ți schimbi mersul, ca și — de pildă — vocea. Iată însă că Ghenadi îmi dezmințise această convingere, schimbîndu-și mersul. Unde o fi dispărut oare vechea-i stîngăcie, rigiditatea și neîndemînarea în mișcări... Acum gesturile sale erau line, domoale, oarecum elastice, iar el devenise arogant — nu-i mai ajungeai la nas nici cu prăjina. Întîlnindu-i pe foștii prieteni, Ghenadi nu se mai oprea să le strîngă mîna, iar în locul cuvintelor de salut, înclina doar, condescendent, din cap.

Am împlinit treizeci și trei de ani, dintre care treisprezece i-am petrecut în organele de securitate. În acest răstimp am văzut destule, dar n-am avut ocazia să fiu martorul unei asemenea metamorfozări rapide și uluitoare.

Începu să arate un atare zel în muncă, de ne minunam cu toții, nu altceva. Just remarcase Dim-Dimici, cu spiritul de observație care-l caracteriza, că Ghenadi este pur și simplu doborît de un acces de zel în serviciu.

Încetase să mai vină pe la mine sau la Dim-Dimici. Ciu-dat! Locuisem pe vremuri tustrei sub același acoperiș, în aceeași odăiță. Erau zile cînd ne înveleam toți cu o singură pătură, cînd mîncam din aceeași farfurie, împărțind frățește bruma de merinde pe care o aveam. Ghenadi era cel mai vîrstnic dintre noi. Azi are patruzeci și unu de ani. Eu m-am căsătorit acum cinci ani, dar asta nu ne-a stricat prietenia; și nici însurătoarea lui Ghenadi, care a avut loc un an după a mea. Locuiam în case diferite, dar n-a trecut o singură duminică ori sărbătoare, să nu ne întîlnim. Concediul ni-l

luam împreună și, de câte ori izbuteam, plecam în Ucraina unde se născuse și copilărise Ghenadi, sau pe meleagurile mele natale, la Rjev.

Dar din ziua în care Ghenadi a intrat în „tagma șefilor” s-a ales praful de toate. Prietenia noastră a început să trosnească din încheieturi, iar acum s-a dărîmat de tot.

Alaltăieri, sîmbătă, plecînd de la serviciu, am trecut dinadins pe la biroul lui Ghenadi. I-am amintit că mîine e ziua de naștere a lui Dim-Dimîci și, potrivit tradiției noastre vechi de zece ani, trebuie să ne întrunim cu toții. Ghenadi mi-a aruncat o privire prefăcut absentă și mi-a spus că mîine o să-mi comunice telefonic dacă vine sau nu.

Firește că nu s-a ținut de cuvînt. I-am telefonat în schimb eu cînd musafirii se așezau la masă. Ghenadi mi-a răspuns, textual :

— Tovarășe Trapeznikov, dumneata trebuie să înțelegi că mie nu-mi este permis să particip la serbările jubiliare ale subordonaților. Asta miroase a cîrdășie...

Era prima oară cînd mă lua cu „dumneata”.

I-am răspuns ca pe vremuri :

— Ghenadi, mie să nu-mi faci pe nebunul ! Nu ne-am adunat în biroul tău, ci acasă la mine. Dintre subalternii tăi nu-i de față decît Dim-Dimîci. Atunci ce-mi vorbești de cîrdășie ?

— Nu mă prelucra, a răspuns el sec.

L-am dat dracului și am trîntit receptorul în furcă. E drept că mai întîi am trîntit receptorul și pe urmă l-am drăcuit. Sînt un om cu reflexe cam întîrziate, niciodată nu reacționez la țanc.

Pe scurt, Ghenadi n-a venit. Le-am reproduș băieților discuția noastră, iar Dim-Dimîci a dat din mînă, scîrbit, zicînd :

— Și doar te prevenisem... De altfel, era și de așteptat. Ce să-i faci... Decît un prieten ca el, mai bine lipsă.

Cineva dintre comeseni, care auzise că în ultimul timp relațiile dintre Braghin și Bezrodnii se înrăutățiseră simțitor, încercă să-l tachineze pe Dim-Dimîci :

— Ai grijă, băiete, să nu te-nghită șeful.

— Se-neacă, ripostă Dim-Dimîci. Un hartan ca mine, ar putea să-i rămînă în gît.

— Și dacă nu-i rămîne ?

— Atunci o să-i producă o indigestie, sau o încurcătură de mațe.

Așadar, în ultimii zece ani, acesta a fost primul caz când Ghenadi nu l-a felicitat pe Dim-Dimîci și n-a venit la aniversarea zilei lui de naștere...

27 decembrie 1938
(marți)

M-am întors chiar acum de la Dim-Dimîci. E aproape trei noaptea. Afară e o vreme minunată și s-a lăsat un pui de ger... dar e foarte plăcut. Zăpada s-a așternut temeinic și probabil pentru mult timp peste orașul care s-a transformat dintr-o dată, a albit și arată mai proaspăt.

Prefer să nu dau denumirea localității în care trăim și ne ducem munca. Voi arăta numai că e un centru regional, în trecut reședința unei gubernii.

Prin urmare, asta-i... După cum am spus, m-am întors abia acum de la Dim-Dimîci. Azi n-am reușit să ne vedem la serviciu și am hotărît să mă abat pe la el pe acasă. Lucrăm în secții diferite. Dim-Dimîci îl are ca șef pe Bezrodnii, iar eu pe Kurnikov, un cekist bătrîn, încercat și om înțelept totodată. Amîndoi avem aceeași funcție: sîntem șefi de birou. Pe Dim-Dimîci l-am găsit acasă. Tocmai se întorsese de la serviciu; stătea pe canapeaua lui cu arcurile stricate și cînta la gitară. Nefiind căsătorit, Dim-Dimîci își lua micul dejun și cina la bufetul instituției, iar la prînz mîncă la cantina noastră.

Cînd am intrat, Dim-Dimîci a dat din cap și și-a văzut mai departe de cîntecul lui. Prietenia noastră nu avea nevoie de semne deosebite de atenție, iar vizita mea la o oră atît de nepotrivită nu era un lucru neobișnuit. Munca o terminam totdeauna noaptea tîrziu, sau mai precis o întrerupeam pentru o scurtă odihnă.

M-am așezat pe un scaun vienez, singurul din odaie, și am început să ascult.

Dim-Dimîci avea o voce de bariton nu prea puternică, însă foarte plăcută. Era o desfătare să-l auzi cîntînd. Acum, Dim-Dimîci fredona o melodie despre stîncă de pe Volga, căreia Stenka Razin îi împărtășise pe vremuri gîndurile lui tainice.

După ce isprăvi de cîntat, Dim-Dimîci se ridică în picioare, atîrnă ghitara în cui și mă întrebă :

— Ei, de ce taci ?

— E un cîntec frumos.

— Da, într-adevăr. Dar știi cine l-a compus ?

Clătina din cap. Nu, nu știam și nici nu m-am întrebat vreodată cine e autorul cîntecului meu preferat.

— Este scris de funcționarul țarist Navroțki, spuse Dim-Dimîci. A fost substituit de procuror și nu o dată a ținut discursuri fulminante la procesele politice. Un om de nimic, și uite ce cîntec a creat ! Un cîntec care nu va muri niciodată.

— Ce paradox ! observai eu.

— Da, încuviință Dim-Dimîci. Îmi amintesc că la Școala superioară de partid, profesorul nostru Sevriukov avea o teorie a lui și anume că un om rău nu poate să scrie o carte bună, iar eu îl contraziceam și-i spuneam că știu un poet, foarte meschin în viața de toate zilele, dar care scria versuri foarte frumoase.

— Îmi amintesc de „ortodoxul“ ăla, intervenii eu. Era un exagerat.

— Exagerat e puțin spus. Era pur și simplu un prost. Dima căscă cu poftă și, tolănindu-se pe canapea, se întinse.

— Ți-e somn ? îl întrebai eu.

— Sînt obosit.

— Am plecat. E timpul să mă culc și eu.

— Stai puțin. Știi ceva ? Încep să-l înțeleg pe Ghenadi într-un fel nou. Probabil că trebuie să ajungi șef ca să-ți arăți adevărata fire. După mine, Ghenadi e un carierist.

— Ei, aici ai cam sărit peste cal.

— Ba de loc. E un carierist tipic. N-am să încerc să te conving. Curînd ai să-ți dai seama singur. Azi, bunăoară, făcea pe popularul. A venit la noi în birou, i-a tratat pe băieți cu țigări și a început să îndruge verzi și uscate.

— Ce zicea ?

— Ne-a povestit cum a fost pețit el la Moscova pentru funcția de șef de secție și cum a făcut nazuri, cum a stat și s-a tot gîndit, a ezitat, pînă cînd în cele din urmă a binevoit să-și dea consimțămîntul. Eu am izbucnit în rîs : „Habar n-ai, îi zic, ce serviciu i-ai făcut tu omenirii“. El s-a încruntat : „Nu-i cazul, zice, să ne tutuim“. Pe urmă s-a apucat să flecărească, să ne explice ce om cinstit e el. Cică prin 1920 a

trebuit să transporte niște aur ridicat de la burju. O ladă întreagă, de vreo trei puduri. Călătorea cu vaporul pe Caspica, și vaporul luase foc. A trebuit să se salveze înot, cu colacul. Ar fi putut nu numai să scape, dar să-și ia pentru el, personal, vreo trei kilograme de aur în lingouri. Tot se ducea aurul la fund. Iar acum, se laudă că a rezistat tentației. Eu i-am spus : „Nu-i cine știe ce merit să nu devii hoț !” El și-a întors capul spre mine și a tăcut.

— Ei, dar știi să muști, băiete, ai colți buni...

— Mie să nu-mi debiteze gogomăanii.

— Ce noutăți mai sînt pe la voi ?

— Nici una. Aștept ziua cînd voi putea să-mi clarific totul în viață.

— Adică ?

— Uite, de pildă, aș vrea să știu : la ce-or fi bune priveghe-rile astea de noapte ? Cine-i interesat să facă din noapte zi și invers ? Azi, Bezrodnii a declarat : „Cu cît dormim mai mult, cu atît mai virtos veghează dușmanul. În consecință, trebuie să dormim și mai puțin.” Are impresia că în jurul lui roiesc nu-mai dușmani, să-i culegi cu toptanul... O nebunie, nu altceva.

— Hei, multe lucruri de neînțeles mai sînt și pe lumea asta, încheiai eu pe un ton filozofic ridicîndu-mă de pe scaun. După ce i-am urat prietenului meu vise plăcute, am pornit spre casă.

Da... Mi-e drag Dimka și aș vrea să povestesc mai multe despre el. Dar poți oare să spui totul dintr-o dată ? Oricît aș scrie, tot n-ar fi de ajuns. Așa-i Dim-Dimîci.

Ne-am cunoscut în toamna anului 1924 în Caucazul de Nord, la Ceceno-Ingușetia, după o acțiune de urmărire și de nimicire a unei puternice bande de contrarevoluționari. Pe atunci, Dim-Dimîci abia împlinise optsprezece ani, dar purta de acum titlul de cekist, pe care îl merita pe deplin. Primise ca recompensă un pistol „Mauser”. Venise în organele Ceka îndrumat de Comsomol, direct de pe băncile institutului unde urma cursurile anului doi. Dim-Dimîci e și acum un om încă tînăr, dar ca cekist e bătrîn. Pe lîngă aceasta, este și un cekist prin ereditate. Sub regimul sovietic, prima funcție a bunicului său — azi ar fi avut 68 de ani — a fost cea de vicepreședinte al Cekăi din regiunea Tambov. Își pierduse viața cu trei luni înainte de întîlnirea mea cu Dim-Dimîci, ars de viu de bandiți într-un stog de fîn, Tatăl lui Dim-Dimîci înainte de

revoluție fusese marinar, iar după aceea lucrase în cadrul Comisiei Extraordinare guberniale din Voronej și pierise în mod tragic într-o catastrofă de cale ferată. Mama prietenului meu fusese dactilografă tot la Ceka și murise de tifos în 1920. Fratele mai mare al lui Dim-Dimîci, cekist și el în trecut, este acum procuror raional în regiunea Smolensk. După cum se vede, trei generații din familia Braghin își consacraseră viața acestei meserii. Rareori ți-e dat să întâlnești asemenea cazuri. Eu, de pildă, n-am mai întâlnit.

Chiar din prima zi am nutrit pentru Dim-Dimîci o profundă simpatie. Era un băiat energic, plin de elan și de înflăcărare, dar în același timp și chibzuit, cumpănit, ferm. Își aflase rostul, știa încotro merge, spre ce năzuiește, ce are de făcut și ce anume cere Patria de la el.

Prietenia noastră a cimentat-o și mai mult o întâmplare, în care Dim-Dimîci s-a dovedit un adevărat cekist.

Primisem misiunea să transport sub escortă douăsprezece căpetenii de-ale bandiților, capturate după o luptă înversunată în care căzuseră trei tovarăși de-ai noștri. Arestații trebuiau să ajungă nevătămați de la Grozni la Rostov pe Don. Dim-Dimîci îmi fusese trimis în ajutor, împreună cu trei ostași dintr-un divizion al trupelor de pază ale O.G.P.U. 1-ului. Ni s-a pus la dispoziție un vagon de persoane obișnuit, atașat la o garnitură de cisterne de petrol și am plecat. Eram cinci paznici la doisprezece bandiți, așa că nici vorbă nu putea fi de odihnă ori somn. Incidentul s-a produs pe la jumătatea drumului, între Mineralnîie Vodî și Kursavka. Iată cum s-au petrecut faptele :

De obicei, cînd însoțea la toaletă vreun arestat, ostașul din escortă îi dezlega mîinile și după ce-l lăsa să intre înăuntru, rămînea afară, pe culoar, dar punea piciorul între pragul ușii și ușă, ca s-o țină întredeschisă. Îmi amintesc ca acum : era pe la orele patru în zori. Ostașul Jilenkov, tizul meu, l-a condus la toaletă pe banditul cu mutra cea mai feroasă, un individ de vreo patruzeci de ani, scund, bine legat, buhăit la față, pe cap cu o căciulă mare-mare cît un berbec. În astfel de ocazii, Dim-Dimîci se posta la ușa de la capătul vagonului, iar eu în partea opusă, lîngă toaletă. Așa am făcut și de astă

¹ Inițialele cuvîntelor ruse : Direcția politică de stat unificată de pe lîngă Consiliul Comisarilor Poporului al U.R.S.S. — denumire purtată între 1922—1934 de organul pentru apărarea securității statului sovietic,

dată. Stăteam în picioare pufăind mahorcă și-l așteptam pe arestat să iasă. Deodată am auzit un zgomot de sticlă spartă. Am deschis repede ușa care dădea în platforma de la intrarea în vagon și am încremenit văzându-l pe Jilenkov întins pe podea, într-o poziție nefirească, cu trupul încovoiat și mâinile zgîrcite sub el. Arma dispăruse. Am tras de ușa de la toaletă, dar era încuiată pe dinăuntru. În primul moment nici nu mi-am dat seama ce se întâmplase. De altfel, n-aveam nici timp să stau pe gânduri. Trebuia să acționez fără întârziere. M-am repezit în vagon.

Ulterior s-a stabilit că banditul își pregătise minuțios planul de evadare și prevăzuse totul din timp. Când Jilenkov a pus piciorul în prag, el a trântit cu putere ușa masivă de fier peste glezna soldatului, sfărâmându-i osul. Jilenkov n-a mai apucat să scoată nici măcar un țipăt. Pierzându-și momentan cunoștința, s-a prăbușit pe podea. Banditul i-a înșfăcat pușca, a zăvorât ușa de la toaletă pe dinăuntru, a spart geamul și s-a făcut nevăzut.

Am tras semnalul de alarmă, dar nu mergea, era defect. Nu-mi mai rămânea decît un singur mijloc: să opresc trenul cu ajutorul conductorului care se afla pe platforma din spate, împreună cu Dim-Dimîci.

Bandiții mirosiseră ceva, și, ridicîndu-se de la locurile lor, începură să se agite, să şușotească.

— Culcat! am dat eu comanda, care fu executată într-o clipă. Trageți fără somație în oricine se va ridica de jos! le-am ordonat soldaților și am alergat spre platforma de la capătul vagonului.

L-am găsit pe Dim-Dimîci stînd liniștit de vorbă cu bătrînul conductor cu mustăți țepoase, care-l făceau să semene cu un gîndac de bucătărie.

În fraze trunchiate și lipsite de legătură le-am istorisit pățania dintr-o suflare.

Dim-Dimîci nu-și mai găsea locul, se frămînta, umbla de colo-colo ca un tigru în cușcă.

Scoțînd flegmatic din buzunarul pantalonilor un ceasornic „Paul Bouret” și aruncîndu-și privirea pe cadranul lui uriaș, conductorul se uită afară, în întuneric, apoi rosti cît se poate de calm:

-- Nu-i cazul!... Un-să dispară? Peste trei-patru minute ajungem la Kursavka și acolo locomotiva ia apă. Credeți că în trei minute putem să oprim o cogeamite garnitură ca asta?

Omul avea dreptate, însă Dim-Dimici ripostă cu tărie:

— Are să ne scape! Nu mai putem aștepta!

Nici n-am prins de veste când el a și coborît pe ultima treaptă a scării și a dispărut în bezna nopții.

— E nebun! exclamai eu. Are să-și rupă gîtul!

— Așa sînt toți tinerii ăștia, adăugă conductorul măsurîndu-mă pe sub gene cu o privire critică.

Într-adevăr, după patru sau cinci minute trenul intră în stația Kursavka și se opri. L-am găsit repede pe delegatul secției transporturi O.G.P.U., am dat dispoziții să se decupleze vagonul cu arestați și să fie pus sub pază. Apoi am făcut rost de o drezină de mînă, am luat cu mine trei băieți de la căile ferate și am pornit în ajutorul lui Dim-Dimici.

Peste puțin timp am găsit locul unde sărise din tren Dimici; banditul sărise ceva mai încolo. Am cercetat o porțiune lungă din drum. Ajutat de băieți, am început să strig, să-l chem pe Dim-Dimici, am tras focuri de revolver, degeaba însă. Prietenul meu parcă intrase în pămînt.

„S-a întîmplat ceva... negreșit că s-a întîmplat, îmi spuneam cu neliniște. Dacă banditul l-a împușcat?...“

Cercetările au durat pînă în zori. Îmi pierdusem cu desăvîrșire speranța, cînd, deodată, am zărit departe, la orizont, două mogîldețe mici, negre, care se apropiau profilîndu-se pe bolta străvezie a cerului. Mogîldețele înaintau păstrînd între ele o oarecare distanță. Am pornit în goană într-acolo, urmat de însoțitorii mei nocturni. Da, era chiar Dim-Dimici și aducea cu el pe banditul dezarmat, care după ce își irosise, înspăimîntat, toată magazia de cartușe, fusese nevoit să se predea pentru a doua oară în decursul a douăzeci și patru de ore.

Împreună cu Dim-Dimici am dat o raită prin oraș, am fost la circ, ne-am plimbat pe Don cu o șalupă cu motor, am făcut cunoștință cu niște fetișcane drăguțe de prin partea locului, și pe urmă ne-am despărțit. Eu am plecat la Krasnodar, iar Dim-Dimici s-a întors la el acasă în Donbas.

Ne-am revăzut după trei ani la Moscova, la Școala superioară de partid, unde l-am cunoscut și ne-am împrietenit cu Bezrodnii, care era de felul lui din Ucraina. După terminarea

școlii, datorită eforturilor noastre comune, am fost repartizați tustrei în orașul în care lucrăm și azi.

În acest răstimp am avut de multe ori prilejul să vizităm Ucraina, Siberia sau ținutul Stavropol, fie câte unul, fie în doi, sau toți laolaltă, asta însă numai în interes de serviciu; cu misiuni speciale.

Și acum câteva amănunte despre Dim-Dimîci.

Ca înfățișare, Dim-Dimîci n-are nimic deosebit. Oameni ca el întâlnești la tot pasul. În copilărie, băieții de o vîrstă cu el îl porecliseră „țiganul“. Ochii îi sînt mari, expresivi, negri ca agata, adumbriți uneori de tristețe. La fel de negru și părul: un păr des, zburlit, totdeauna neglijent pieptănat. Fața deschisă, inspirată, cu pielea smeadă, e împunsă de pomeții ascuțiți ai obrazilor. Statura, mijlocie. Trupul, uscățiv și ușor adus de spate. Asta însă nu se observă aproape de loc. El e un foarte bun sportiv. Dintre sporturi cel mai mult îi plac patinajul, schiul și fotbalul.

Vesel din fire, zvăpăiat — un temperament clăcătitor — Dim-Dimîci parcă ar avea înăuntru o încărcătură explozivă cu acțiune rapidă. Explozia aceasta se poate produce în orice clipă. Dar ceea ce este mai ciudat e că, deși înzestrat cu o mare sensibilitate, prietenul meu este în stare să dovedească la nevoie o extraordinară stăpînire de sine. Uneori e nedrept, dar totdeauna sincer...

Pentru azi, cred că ajunge. E ora cinci. La culcare !

29 decembrie 1938
(joi)

Să revenim la Dim-Dimîci. Am spus că și atunci cînd nu are dreptate, el rămîne totuși la părerea sa greșită. Trăsătura aceasta a lui te cîștigă. Părerile sale se întemeiază pe o convingere fermă. Cînd are anumite îndoieli, nu le lasă să mocnească în el, ci le împărtășește pe loc tovarășilor săi de muncă. Pentru asta se cere desigur un anumit curaj, de care nu-i capabil oricine. În probleme de principiu, Dim-Dimîci e intransigent. Ai putea să-l frîngi, să-l schilodești, dar să-l îndoi, niciodată. E făcut dintr-un metal dur, nemaleabil. Dimîci nu admite minciuna, fățarnicia, lingușeala sau lăudăroșenia și e în stare să-ți spună în față tot ce gîndește despre tine. Îi place să-și ia peste picior prietenii și superiorii, dar suportă cu ușurință și ironiile care se fac pe seama lui.

Cînd e vorba de muncă, e hotărît în toate acțiunile sale, dar în viața de zi cu zi se arată complet neajutorat. Ceea ce pentru mine, pentru Ghenadi, sau pentru oricare altul reprezintă o nimica toată, pentru Dim-Dimîci constituie o adevărată problemă.

Este un lucrător cinstit și inventiv, dotat cu mult spirit de inițiativă. Muncește cu abnegație, cu o conștiinciozitate împinsă pînă la fanatism, fără să-și împartă munca în probleme mari și mărunte; în orice face pune toată convingerea lui, multă pasiune și înflăcărare. Conducerea direcției îl cunoaște și-l apreciază, însă nu-l prea înghite, fiindcă are limba cam ascuțită.

În orice împrejurare, Dimîci rămîne el însuși; nu imită, nu copiază pe nimeni, nu se substituie nimănui. Este totdeauna același cu superiorii și cu egalii în grad, la serviciu și în afara serviciului, la adunările de partid ca și la ședințele profesionale.

Azi pe la prînz, ne-am întîlnit la bufet la o gustare. Dim-Dimîci mi-a destăinuit un amănunt interesant. Oxana, soția lui Bezrodnii, s-a certat cu acesta fiindcă a refuzat să se ducă la aniversarea lui Dim-Dimîci și n-a lăsat-o nici pe ea.

— Oxana ți-a spus? l-am întrebant eu.

— Nu.

— Dar cine?

— Varia.

Am dat aprobator din cap. Varia este tehniciană la centrala noastră telefonică și totodată slăbiciunea lui Dim-Dimîci.

— Dar cu Oxana cum merge? am încercat eu să-mi astîmpăr curiozitatea.

— Ce să meargă? N-are ce să meargă. Evit orice întîlnire cu ea.

Adevărul e că Oxana, nevasta lui Bezrodnii, o femeie de vreo douăzeci și cinci de ani, îl place pe Dim-Dimîci. Asta o știe multă lume și o știe și Ghenadi. Dim-Dimîci se ferește însă de Oxana. El se teme oarecum de femeile „agresive“, chiar dacă nu-i vorba de un atac direct, frontal, ci doar de simple aluzii, din priviri, din gesturi. Chiar și atunci.

— Oxana nu-mi produce palpitații, adăugă Dim-Dimîci, mestecînd cu lingurița ceaiul din pahar.

— Ciudat, exclamai eu.

— Eu nu văd nimic ciudat, replică Dim-Dimîci. Să găsești o nevastă ca Oxana nu-i mare scofală. Dar să-ți găsești un prieten credincios, care să te iubească și să nu aibă față de tine nici un secret, care să te accepte așa cum ești, să te înțeleagă de la jumătatea vorbeii — un asemenea prieten nu-i ușor să găsești. După mine, adevărați prieteni sînt soții Kurnikov. Perechea asta e de invidiat. O familie atît de fericită mai rar. Și cînd te gîndești că trăiesc împreună de vreo douăzeci de ani.

— Hm... Da ce părere ai despre mine și Lidia ?

— Vrei să știi ?

— Desigur.

— Tu o iubești pe Lidia și o iubești mult. Ești bărbatul care iubește o singură femeie toată viața. Și Lidia te iubește, dar nu chiar în aceeași măsură.

Îmi ascultam prietenul și simțeam o durere surdă în coșul pieptului. Respirația îmi deveni deodată grea. Doream nespuse de mult să cunosc părerea lui Dim-Dimîci și în același timp îmi era o teamă cumplită s-o aud.

— Ce te face să crezi asta ? întrebai eu cu un zîmbet ușor, căutînd să par indiferent.

— Asta-i impresia mea. Vă cunosc bine pe amîndoi. Lidiei îi place să fie curtată, asta o măgulește, îi satisface vanitatea. Îi place deci să flirteze, și, după cum știi, de aici încep toate.

Dim-Dimîci avea dreptate. Am constatat că o cunoștea pe Lidia tot atît de bine ca și mine. Îmi aduc aminte cum îmi spunea ea : „Cărei femei nu-i face plăcere să fie curtată ? Orice femeie e dispusă să flirteze !” Să flirteze... Dar există flirt și flirt.

— Uite, vezi ? Dim-Dimîci arboră un zîmbet fermecător, așa cum numai el știa să zîmbească. Ai și căzut pe gînduri. De altfel, asta nu-i rău. Răspunde-mi, ești liniștit atunci cînd Lidia pleacă la băi ?

— Cum să-ți spun... Îngăimai eu, neputîndu-mă hotări să mărturisesc adevărul.

— Nu, nu ești liniștit. Te asigur. Și de ce ? Pentru că n-ai încredere în ea. Nu știu din ce pricină, dar faptul e fapt. În schimb, în ce te privește pe tine, Lidia e foarte liniștită. Mi-a și spus și i-a spus-o și lui Ghenadi și Oxanei. Și mai adaug că dacă ție îți va plăcea cineva, tu ai să-i

mărturisești Lidiei totul, numaidecît. Și Kurnikov o să-i mărturisească neveste-si, și ea, lui. Lidia însă... nu știu.

— Mda... am mormăit eu.

— Mai probabil e că nu va spune, reveni Dim-Dimici. Ține la tine, fiindcă îi ești necesar. Te vede și te cunoaște pînă în măduva oaselor. Știe că nu-i atît de simplu să-și găsească un alt bărbat ca tine.

— Și totuși...

— Și totuși nu s-ar da în lături să se distreze un pic și pe de lături.

Da... Asemenea păreri cutezătoare puteai să le accepți, fără să te superi, numai din partea unui prieten.

— Dar ia spune, reluai eu, nu găsești că Oxana și Varia ta sînt cam la fel ?

— De loc ! exclamă Dim-Dimici. E ca și cum ai compara luna cu soarele ! Prima doar luminează, pe cînd soarele și luminează, și încălzește. Nimic de zis, Oxana e plină de feminitate, e frumoasă. Dar e o ființă prea senzuală. Simt asta de la o poștă.

— E deșteaptă, remarcă eu.

— Ce folos ? Eu prețuiesc la o femeie inima, sufletul. Ce-nseamnă deșteaptă ? Și-apoi asta-i o chestiune discutabilă. Nu, nu... Între ea și Varia sînt puține asemănări... Poate doar la înfățișare...

— Dar ce ai zice tu... Începui eu, însă chiar în clipa aceea în bufet își făcu apariția Kurnikov, șeful meu.

Kurnikov se așeză la masa noastră, așa că discuția aceasta intimă se întrerupse.

Acum, scriind rîndurile de față, mă gîndesc că i-am făcut prietenului meu o caracterizare incompletă.

30 decembrie 1938
(vineri)

Astăzi, la începutul programului de după-amiază, Kurnikov mi-a telefonat și mi-a spus :

— Du-te la Bezrodnii și ia de la el materialele de anchetă cu privire la arestatul Cebotarevski.

— Știe despre ce e vorba ?

— Da. Există o dispoziție a șefului direcției în acest sens. Vei cerceta personal cazul.

— Am înțeles, răspunsei eu, și m-am dus să execut ordi-
nul.

Auzisem de Cebotarevski de la Dim-Dimici, fiindcă dosarul cu pricina se afla la biroul lui. După cît am înțeles însă din cele spuse de prietenul meu, cazul acesta avea aceeași contingentă cu noi ca și cu secția lui Bezrodnii.

Cebotarevski Kirill — vîrsta 22 de ani, de naționalitate — țigan, meseria — grăjdar — fusese arestat, fiind bănuțit de spionaj în slujba unui serviciu de informații străin. Înainte de revoluție, familia lui Cebotarevski locuise peste graniță, pe urmă tatăl și cei doi feciori rămăseseră acolo, iar mama împreună cu fata trecuseră dincoace și se stabiliseră într-un cătun nu departe de frontieră. Acum, familia era despărțită. Kirill Cebotarevski tînjea de dorul maică-si. De multe ori încercase să schimbe cîte o vorbă cu sora lui de pe cealaltă parte a frontierei. În cele din urmă n-a mai putut să reziste și într-o noapte a trecut granița. Pe-atunci avea cincisprezece ani și toată lumea îi zicea Kiriuha.

Strecurîndu-se neobservat prin zona de frontieră, Kiriuha s-a prezentat la O.G.P.U. și a declarat că el a trecut ilegal frontiera. În loc să-l aresteze și să-l dea în judecată, autoritățile l-au lăsat să plece la maică-sa, interzicîndu-i doar să părăsească localitatea. Peste cinci ani de zile, toată familia Cebotarevski s-a mutat în regiunea noastră. Kiriuha n-a pribegit nici măcar o singură zi cu șatrele de nomazi. Moștenind de la taică-său o dragoste aprigă pentru cai, băiatul s-a făcut grăjdar, punînd în meseria asta o adevărată pasiune. Lucrase într-un colhoz de lîngă Tiraspol și își cîștigase acolo titlul de udarnic, numele îi fusese afișat pe panoul de onoare. Între timp terminase și școala de adulți. Cînd sora lui se mărită cu un tractorist și se mută cu soțul într-un sovhoz, mama își urmă fiica, luîndu-l și pe Kiriuha cu ea.

Au mai trecut doi ani. Kiriuha a devenit între timp comsomolist, dar prin luna noiembrie a acestui an a fost „pescuit“, după expresia lui Bezrodnii.

Sufletul lui Kiriuha se umpluse de revoltă. Tînărul plîngea, se bătea cu pumnii în piept, își smulgea părul din cap, se jura, blestema, implora — zadarnic însă. În cele din urmă, l-au trimis la reședința direcției regionale, unde trebuia să se decidă asupra lui.

Acesta era cazul pe care urma să-l preiau eu, conform ordinului dat de șeful direcției.

Bezrodnii era în birou. După ce am ciocănit în ușă, am intrat înăuntru.

— Ia loc, tovarășe Trapeznikov, mă pofti Ghenadi, amintindu-mi parcă prin acest „ia loc“, distanța care ne separa acum. Cu ce pot să-ți fiu de folos?

I-am explicat despre ce era vorba.

— Dă, da... încuviință Ghenadi. Este un caz cât se poate de clar și îmi pare foarte rău că n-am apucat să-l rezolvăm definitiv. Nu știu de ce Kurnikov al vostru tot șovăie și nu-l îndeamnă inima să lămurească odată lucrurile.

Am ridicat din umeri. Pentru mine, de altfel, era o nouă tate faptul că pe tovarășul Kurnikov nu-l trăgea inima să preia cazul respectiv.

Între timp Ghenadi ridică receptorul.

— Dă-mi-l pe Braghin!... Tovarășul Braghin? Aici Bezrodnii. Vino la mine cu dosarul lui Cebotarevski. Cum? Bine, veniți amândoi.

Am înțeles că Dim-Dimici socotise necesar să vină împreună cu lucrătorul care se ocupa de această problemă.

După câteva clipe în birou apărură Dim-Dimici însoțit de Selivanenko, un flăcăiaș încadrat abia de un an de zile în aparatul nostru. Fusesse recrutat de la o școală medie tehnică și venise la noi direct de pe băncile școlii. Era un adolescent imberb, cu obrajii bucălați, care nu apucase încă să-și piardă înfățișarea de civil. Eu îl cunoșteam mai mult ca membru activ al formației de artiști amatori din cadrul clubului nostru, decât ca lucrător operativ.

— Dumneata te-ai ocupat de acest caz? îl întrebă Bezrodnii.

— Da, eu.

— Fă-ne o scurtă expunere.

Selivanenko se execută pe loc și, din vorbele lui, am înțeles că toată afacerea nu făcea nici cât o ceapă degerată. Crezusem că, potrivit noului său obicei, Ghenadi avea să-l bruftuiască pe Selivanenko, dar nu se întâmplă așa. Se vede că prezența mea îl stingherea. Între noi trei, eu țineam totdeauna calea de mijloc, așa că atît Ghenadi cât și Dim-Dimici țineau seama de părerea mea.

— Tinerețea, stimabilă, e un mare căsător, rosti Ghenadi pe un ton povătuitor, cu o ușoară umbră de regret în glas.

— Mai ales pentru cei pe care i-a depășit, nu se poate stăpîni Dim-Dimici să nu-l înțep.

Selivanenko tăcea. Ghenadi își aținti ochii săi cenușii pe jumătate deschiși spre Dim-Dimici, strîmbînd disprețuitor din buze.

Așteptam, curios, reacția lui Ghenadi, însă el tăcu. Tăcu, dar vorbele lui Dim-Dimici nu-i scăpaseră. Dimpotrivă, i se întipăriseră adînc în minte! Pe fața lui buhăită, gălbejită, se așternuse o expresie răutăcioasă și timpă.

De ce oare nu observasem înainte, în decursul celor zece ani, nimic asemănător? Să aibă, adică, dreptate Dim-Dimici, că Ghenadi, ca om, și-a dat arama pe față abia acum, cînd a ajuns pe negîndite șeful uneia dintre secțiile direcției noastre?

Ghenadi tăcea mereu. O secundă, două, cinci, zece, cincisprezece... Tăcerea devenise de-a dreptul apăsătoare. Bezrodnii, așa cum deseori se întîmpla, nu găsea răspuns la replicile lui Dim-Dimici. Și trebuie spus că în disputele lor orale, Ghenadi ieșea întotdeauna învins.

Pauza se prelungea peste măsură. Ghenadi și cu mine ședeam pe scaun. Dim-Dimici și Selivanenko rămăseseră în picioare: primul într-o atitudine degajată, dar corectă, celălalt în poziție de drepti.

În cele din urmă, Bezrodnii rupse tăcerea. Răsturnîndu-se pe speteaza fotoliului și socotind pesemne că-i mai bine să nu răspundă la ironii, el zîmbi, așa cum făcea și în trecut, oftă și zise:

— Da... Așa-i tinerețea... Minte flusturatică... Dar se cere să învățăm, dragă prietene, se adresează el lui Selivanenko. Ca să devii un adevărat cekist, ca să pătrunzi fără greș în sufletul oamenilor, trebuie să înveți mult. Ai înțeles?

— Am înțeles! răspunse stereotip Selivanenko.

— Iar voi aveți toate atuurile în mînă, urmă Ghenadi. Vi s-au creat toate condițiile, numai să vreți. Pe cînd cekistii vechi — chiar și eu — nu au avut nici condiții, nici timp de învățătură. Și totuși au muncit. Și încă cum au muncit! Ce treabă bună au făcut! Și ce mai cekisti erau înainte! Vulturi, nu altceva!

— Se vede treaba că înainte nu existau nici șefi ca cei de azi, slobozi altă săgeată Dim-Dimici.

Eu îmi mușcai buza.

— Adică ce fel de șefi ? întrebă Ghenadi. Care nu-s buni de nimic, sau cum ?

— N-am spus asta, răspunse Dim-Dimîci. Am spus : ca cei de azi.

— Poate că ai dreptate. Nu, nu erau. Trebuie să știi, tovarășe Selivanenko, că primul meu șef nu știa decît să se iscălească, să-și pună semnătura pe documente, iar rezoluțiile ni le dicta și le scriam noi. Dar am învățat de la el să lucrăm, tot așa cum și el a învățat de la noi.

— Această ultimă variantă n-ar strica nici acum, tovarășe locotenent-major, remarcă Dim-Dimîci.

Ghenadi făcu cu capul un semn nelămurit și urmă uitîndu-se la Selivanenko :

— Dumneata nu ai rumegat bine cazul Cebotarevski. Cazul ăsta e o descoperire, nu altceva. Comoară ! Și uite că datorită lipsei dumitale de perspicacitate, trebuie să predăm această comoară altei secții. Te aștepta gloria, o glorie splendidă, iar dumneata ai preferat să te faci de rușine.

— Gloria tovarășe locotenent-major, e o marfă nerentabilă, interveni din nou Dim-Dimîci, costă scump și se păstrează prost.

— Nu-i prea spiritual, tovarășe Braghin, ripostă Ghenadi. Mai cîrînd e o nerozie.

— Se poate, nu vă contrazic, rosti imperturbabil Dim-Dimîci. Dar nu-s vorbele mele. Le-a spus Balzac, pe care după cît îmi amintesc, nimeni pînă în prezent nu l-a băgat în categoria nerozilor.

Bezrodnîi își pipăi bărbia cu degetele și spuse încruntat :

— Bine, bine, tovarășe Selivanenko, du-te ! Lasă dosarul și du-te !

Selivanenko făcu stînga-mprejur și ieși din birou.

Ghenadi se ridică, se apropie de ușă și o apăsă cu palma — precauțiune de prisos. Apoi se întoarse brusc spre Dim-Dimîci și spuse tutuindu-l :

— Deși aveam în gînd de mult s-o fac, nu ți-am spus niciodată, Braghin, că trebuie să judeci cu capul.

— Dar tu ai încercat vreodată să gîndești cu altceva ? i-o întoarse Dim-Dimîci.

— Capul tău nu prea judecă totdeauna bine. Nu, nu-mi place cum judecă, mai ales în momentul de față.

Dim-Dimici mă privi şugubăţ şi-i răspunse :

— Capul meu, Ghenadi, nu susţin că e podoabă, dar mie îmi place cum funcţionează. Înţelegi ? Îmi place. M-am obişnuit cu el.

— Tovarăşi ! Eu n-am venit aici ca să ascult ciorovăielile voastre, protestai eu. Am o mulţime de treburî.

— Şi asta-i adevărat, încuviinţă îngăduitor Ghenadi. Eu socotesc că acest caz nu e încă ratat. N-a fost dus pînă la capăt. Vinovatul va mai vorbi...

— Vinovatul, sau învinuitul ? Nu-i chiar acelaşi lucru, încercai să precizez eu.

— Şi vom face o greşală dacă o să-l punem în libertate, încheie Bezrodnîi.

— N-are să fie nici o greşală, Ghenadi... ripostă cu ardoare Dim-Dimici şi adăugă vădit împotriva voinţei lui... Vasilievici... Cebotarevski e complet nevinovat. Este un om de-al nostru cu trup şi suflet, un om sovietic. Pe atunci n-avea decît cincisprezece ani...

— Oho ! exclamă Bezrodnîi ridicînd degetul arătător în sus. Cincisprezece ani ! I-auzi ! Dar dacă a fost în stare să treacă frontiera, de ce n-ar fi putut să semneze un angajament ? Şi de ce n-ar fi putut să vină aici cu o misiune ? Adică, ce vreţi să faceţi din mine ? Pe dumneata te-ntreb, tovarăşe Braghin. Vrei cumva să faci din mine un mare umanist ? Un Romain Rolland ? Nu-s bun pentru asta. Pot să te asigur că Cebotarevski va fi condamnat...

— N-are să-l condamne nimeni, şi nu vom comite nici o greşală dacă o să-i dăm drumul. Dosarul nu trebuie predat altora, ci închis. Pînă şi Ekaterina a II-a, pe care nici istoria nu o consideră umanistă, a spus cîndva aceste vorbe de aur : mai bine să ierţi zece vinovaţi, decît să execuţi un nevinovat.

— Nu-i vorba de execuţie, spuse Ghenadi. Nu vorbiţi prostii ! Să-l băgăm la răcoare pe Cebotarevski al vostru — are să-i prindă bine.

— Mă-ndoiesc, observai eu.

— De unde ştii că are să-i prindă bine ? întrebă Dim-Dimici. Eu nu cred. După mine, nimic nu schimbă mai mult părerile omului despre viaţă, decît gratiile puşcăriei.

— Ai o limbă foarte ascuţită, spuse Bezrodnîi vădit iritat. Numai că incursiunile dumitale în trecut şi citatele din Balzac şi Ekaterina a II-a nu-s prea bine plasate.

— Iar referirile duminicale la Romain Rolland, nici atât, ripostă Dim-Dimici.

— Pe scurt! îl somă Ghenadi. Ce vrei să spui?

Dim-Dimici desfăcu mapa și răspunse:

— Dosarul trebuie închis și predat, nu secției lui Kurnikov, ci la arhivă. Selivanenko a redactat hotărârea pe care eu am iscălit-o. Mai rămîne să vă puneți și dumneavoastră semnătura și să-i raportați șefului direcției.

— Ajunge! Nu mai avem ce discuta, conchise Bezrodnii. Nu semnez nimic și nici nu raportez. Ia-ți dosarul, tovarășe Trapeznikov! Sînt încredințat că vei face ceva extra din acest caz. Cebotarevski e dușman. Un dușman sadea. Sînt convins de asta.

Discuția s-a încheiat. Lăsîndu-l pe Dim-Dimici să iasă înainte, am părăsit biroul lui Bezrodnii.

După ce ieșirăm, pe sală, Dim-Dimici schiță în fața ușii închise un gest nu tocmai reverențios și, luîndu-mă pe după umeri, spuse:

— Crede-mă, are s-o sfîrșească prost. Îmi dă un fel de furie rece. Și, schimbînd îndată vorba, cum avea obiceiul, mă întrebă: dar cu revelionul cum a rămas?

— Ne adunăm la Kurnikov. Totul e aranjat. Tu, desigur, ai să vii cu Varenka?

— Fără îndoială. Ah, Andriuha! De-ai ști ce fată e! A opta minune a lumii. Iar Ghenadi e un netrebnic. De asta sînt ferm convins. Chiar dacă a avut cîndva anumite năzuințe către ceva frumos, acum toate s-au dus, au murit. Pe vecie. E clar. Cu bine, Andriuha!...

— Du-te și nu-ți mai călca superiorii pe bătăături, glumii eu.

30 decembrie 1938
(vineri)

Sîntem în preajma Anului nou.

Am ajuns nu de mult acasă, am cinat și m-am pregătit să trag un somn înainte de programul de seară, dar n-a ieșit cum am vrut eu.

Nu-mi venea să lîncezesc în pat cu ochii deschiși și m-am sculat, m-am așezat la masă și m-am apucat să scriu.

Seară de iarnă și-a așternut devreme umbrele în odaie. De-a lungul străzii s-au și aprins felinarele. Ce bună ar fi o

plimbare prin ger! Dar eu am chef să scriu. De altfel, în afară de repausul de la prînz și de orele tîrzii din noapte, nu mai am alt răgaz. Prin urmare, voi scrie.

Prima jumătate a zilei de azi mi-a adus o mare satisfacție morală. Ieri, după ce am primit „dosarul“ de punere sub acuzare al lui Kirill Cebotarevski, l-am studiat cu atenție, iar dimineața i-am raportat situația șefului de secție. Probabil că relatarea mea a fost atît de concludentă, încît, trecînd peste regula lui obișnuită, Kurnikov n-a mai citit dosarul și, luînd tocul, a semnat hotărîrea, în locul rezervat iscăliturii lui Bezrodnîi.

N-au trecut nici treizeci de minute și Kurnikov mi-a înapoiat dosarul, vizat de șeful direcției.

Lăsînd la o parte lucrările curente pe care le aveam, am înregistrat hotărîrea, am certificat copiile și le-am expediat la destinație, după care i-am telefonat șefului arestului să mi-l aducă pe arestat.

Mic de statură, uscățiv și îngust în umeri, Cebotarevski semăna mai mult cu un băiețandru, decît cu un flăcău în toată firea. După înfățișare, nu i-aș fi dat în ruptul capului vîrsta de douăzeci și doi de ani, menționată în formularul de anchetă. Părea să aibă cel mult optsprezece sau nouăsprezece ani. Era încordat tot și speriat ca o sălbătăciune hăituită. Se oprișe în mijlocul odăii, cu brațele întinse de-a lungul coapselor, cu o privire întrebătoare ațintită asupra mea. Îl înțelegeam perfect. Pînă acum îl chemaseră și-l cercetaseră pe rînd Selivanenko, Braghin, oameni cu care apucase să se obișnuiască. De data asta se văzu pe neașteptate adus în fața unui anchetator complet necunoscut. Ce s-a-ntîmplat? De ce? Ce-l mai așteaptă de aici încolo?

L-am poftit să se așeze pe scaun lîngă birou și i-am pus în față hotărîrea de încetare a urmăririi penale și de eliberare de sub arest.

Tînărul oftă discret, fără să bănuiască, desigur, ce conținea foaia aceea de hîrtie, după care începu să citească cu luare-aminte.

Pe urmă brațele îi căzură pe masă și, ascunzîndu-și capul în mîini, începu să plîngă cu hohote, de i se cutremura tot trupul.

Am simțit cum mi s-a pus un nod în gît.

— Ei, poftim ! Ce rost mai are să plîngi cînd totul s-a terminat cu bine ?

Kiriuha își înălță capul. Ochii, înlăcrimați, îi străluceau de o bucurie nemărginită, amestecată cu nedumerire. Boabe mari de lacrimi, ca de copil necăjit, i se prelingeau peste obraji pîrliți de soare.

— E adevărat ? Adevărat ? întreba el, nevenindu-i să-și creadă ochilor.

— Adevărat, încuviințai eu.

— Și pot... pot să vă spun de-acum înainte tovarășe șef, nu cetățene anchetator ?

— Poți.

— Vă mulțumesc, tovarășe șef. Va să zică, sînt liber ?

— Ești liber.

Lacrimile continuau să i se rostogolească din ochii negri și mari, picînd peste foaia de hîrtie din fața lui.

— Ai să-mi uzi documentul, încercai eu să glumesc, și am să fiu nevoit să-l bat iar la mașină...

— Iertați-mă, tovarășe șef, zîmbi Kiriuha. E prea mare bucuria...

— Semnează hotărîrea.

Cu un gest larg, Cebotarevski își iscăli numele, apoi, revenindu-și după bucuria aceea neașteptată ce dăduse peste el, îmi întinse foaia, rostind cu oarecare mîndrie :

— Am o iscălitură pe cinste, tovarășe șef, așa-i ?

— Da, e grozavă, recunoscui eu. Clară, mare și citeață.

După aceea i-am înmînat buletinul de identitate și celelalte acte care îi fuseseră ridicate la arestare și am chemat ostașul din escortă.

— Acțiunea intentată împotriva tovarășului Cebotarevski a fost închisă, iar dumnealui este eliberat de sub arest. Condu-l la șeful arestului, care cunoaște problema.

I-am întins lui Kirill mîna și i-am urat să întîmpine cu bucurie noul an.

El mi-a cuprins mîna între palme, strîngînd-o îndelung. Pe urmă, amintindu-și parcă de ceva, m-a întrebat :

— Îmi dați voie, tovarășe șef, să mă mai uit o dată la hîrtie ?

Am zîmbit și i-am întins hotărîrea.

Soldatul din escortă dădu din cap și zîmbi și el, în timp ce privirile parcă-i spuneau: „Nu-i vine a crede. Vrea să mai vadă încă o dată, să se convingă cu ochii lui.“

La fel mă gîndeam și eu, însă ne înșelaserăm amîndoi. Cebotarevski își trecu repede privirea peste hîrtie și, găsind probabil ce căuta, îmi înapoie hotărîrea :

— Va să zică, tovarășe șef, dumneavoastră sînteți Bezrodnii ?

„Asta mai lipsea !“ exclamai în sinea mea și îi răspunsei că nu.

— Dar pot să știu pe dumneavoastră cum vă cheamă ?

I-am spus numele meu.

— Aha... dădu el din cap. Așadar, Trapeznikov, Selivenko și Braghin. Eh, aflați că n-am să vă uit pe tustrei, pînă la sfîrșitul vieții. Pentru dreptate ! Iar dacă o să am copii și nepoți, nici ei n-or să vă uite.

Rostise aceste cuvinte simple, fără emfază, aproape rușinat, cu ochii în jos.

După plecarea lui Cebotarevski, i-am telefonat lui Dim-Dimîci și i-am povestit toată scena.

— Prin urmare, te-a luat drept Bezrodnii.

— Firește. Pe hotărîre fusese bătut la mașină numele lui.

— Urc îndată la tine, spuse Dim-Dimîci și închise telefonul.

„De-ar ști bietul Kiriuha ce zicea Bezrodnii despre el, mă gîndii eu, nu l-ar uita nici pe el pînă la moarte.“

— Știi ceva ? spuse Dim-Dimîci intrînd valvîrtej în birou. Cheamă-l la telefon pe Bezrodnii și spune-i așa : multstim Ghenadi Vasilievici, șeful meu Kurnikov e de părerea dumneavoastră și consider că am făcut o greșeală atunci cînd m-am îndoit de vinovăția lui Cebotarevski... Nu, la naiba ! Nu merge ! Spune-i mai bine că Cebotarevski a recunoscut adineauri că a fost strecurat aici de un serviciu de spionaj străin cu bacterii de răpciugă, pe care urma să le împrăstie cu începere din anul viitor. Așa-i mai bine. Parcă-l văd pe Ghenadi sărind în sus pînă în tavan, ca un balaur.

— Nu, prietene, lasă... Nu-s meșter la păcăleli și farse. La ce bun să-i fac omului sînge rău ?

— De-ar fi măcar un om mai de doamne-ajută, spuse dezamăgit Dim-Dimici, făcînd un gest cu mîna.

— Lasă că-l anunț eu cum mă taie capul.

— Cum? sări Dim-Dimici.

Am ridicat receptorul din furcă și, după ce am cerut legătura cu Bezrodnii, i-am comunicat că Cebotarevski a fost pus în libertate.

— E o tîmpenie! zbieră Ghenadi. Auzi, cui să-i dea drumul! Unui spion sadea...

— Cît despre tîmpenie, răspunsei eu, ați putea să vă plîngeți șefului direcției, care a aprobat hotărîrea.

Bezrodnii bolborosi ceva neînțeles și trînti receptorul.

— Nici așa nu-i rău, observă Dim-Dimici.

Astfel s-a încheiat „cazul Kirill Cebotarevski”...

Acum mi-a trecut prin minte altceva: uite, eu tot scriu despre alții, pe unii îi judec, altora le aduc laude, dar eu cine sînt? Chiar așa, cine-s eu? Va trebui să spun cîteva cuvinte și despre mine.

O zicală glăsuiește: „Spune-mi cu cine te împrietenești, ca să-ți spun cine ești”.

Prietenul meu cel mai bun e Dim-Dimici. Cu ce să-ncep însă povestirea despre mine? Totuși, am să încerc.

Mă numesc Andrei Mihailovici Trapeznikov. În copilărie n-am avut parte de prea multe bucurii, fiindcă viața s-a uitat totdeauna la mine chiorș. Aș putea alcătui o listă nesfîrșită cu necazurile pe care mi le-a adus: că a fost vitregă cu taică-meu, care înainte de revoluție a ispășit șase ani de ocnă pentru vina de a fi fost membru al P.M.S.D.R., că s-a îmbolnăvit apoi de tuberculoză și a murit în floarea vîrstei. Soarta a fost crudă și cu maică-mea, care a muncit o viață întreagă ca infirmieră, dar, molipsindu-se de febră tifoidă, s-a sfîrșit și ea. M-a urgisit secerînd de timpuriu viața fratelui și surorii mele, m-a urgisit silindu-mă de la vîrsta de șapte ani să-mi cîștig pîinea cea de toate zilele și, în sfîrșit, că nu m-a înzestrat cu talente deosebite, că m-a zămislit doar ca pe o ființă mediocră, obișnuită. Și cîte și mai cîte! N-am să întocmesc însă nici o listă din toate acestea. Nu sînt răzbunător din fire și nici nu-mi place să umblu cu jalbe. Îmi amintesc numai de nedreptățile ce trebuiesc ținute minte, iar cele ce trebuiesc uitate, le dau uitării.

Desigur că nu-s un cekist excepțional, dar sînt în stare să muncesc fără preget, ca un motor bine uns și reglat. Și totuși, nu pot să urc de fel mai sus de funcția în care lîncezesc de patru ani.

Părerea mea e că nu am slăbiciuni deosebite și nici obiceiuri proaste, nu-s bețivan și nici mîncău. Nu-mi place să joc cărți și, în afară de biliard, desconsider toate jocurile de noroc. În copilărie îmi plăcea loto, socotindu-l cel mai înțelept joc din lume. Cu timpul însă mi-am revizuit părerile despre loto, dîndu-mi seama că i-am cam supraestimat valoarea. Nu obișnuiesc să arunc mucurile de țigări pe jos, știu să mă folosesc de batistă, nu-mi rod unghiile și, cînd tușesc, îmi duc palma la gură. Las totdeauna femeile să treacă înainte, cu excepția soției mele... Nevasta nu intră în socoteală, fiind o ființă apropiată. Îmi plac copiii, animalele, păsările, dar mai ales caii și porumbeii. Sînt om care iubește o singură femeie toată viața, cel puțin așa susține Dim-Dimici. Se poate. Pînă în anul 1934 am fost holtei. Pe urmă, ce mi-am zis? „Ia hai să mă însor“, și deodată m-am simțit mult mai bine. M-am însurat cu Lidia, pe care o cunoșteam de trei ani. O iubesc și n-am s-o înșel niciodată. Pînă în prezent m-am ținut de cuvînt.

Ar fi o minciună să afirm că sînt un om curajos. Natura m-a înzestrat numai cu acea doză de curaj, fără de care un bărbat și mai ales un cekist nu ar putea să trăiască. Deci nu mă număr printre viteji, dar nu-s nici fricos. Fricoșii n-au ce să caute în organele noastre. Vorbind mai pe scurt, nu sînt mai curajos decît alții.

Dacă voi spune însă că sînt trecut prin foc și sabie, aici nu voi păcătui față de adevăr. Asupra mea s-au tras adeseori focuri de armă. S-au tras de la distanță, s-au tras și de aproape. N-aș putea să spun că e un lucru tocmai plăcut. E drept că de cele mai multe ori gloanțele și-au greșit ținta, dar de două ori m-au nimerit în plin. Un plumb trimis de dușman, chirurgul mi l-a scos de sub coastă și acum îl păstrez pe birou, ca suvenir. Celălalt mi-a găurit coapsa și a ieșit afară.

Am tras și eu cînd a fost necesar.

Cred că a te autocaracteriza just și profund e cu putință numai analizîndu-te de la distanță, sau comparîndu-te cu

o altă persoană. Prefer ultima soluție. Să încerc să mă confrunt cu Dim-Dimîci.

Deși nu ne deosebim în opinii, avem firi diferite. Eu n-am niciodată destul curaj ca să spun un lucru pe care-l gîndesc și de care sînt sigur, pe cînd Dim-Dimîci are această însușire.

El se pricepe să rostească discursuri înflăcărâte, să prezinte referate, să țină prelegeri. Eu nu. Dim-Dimîci caută să mă liniștească spunînd că asta nu-i o nenorocire chiar atît de mare. Nenorocirea e atunci cînd omul nu are idei, iar eu, după părerea lui, aș avea.

Dim-Dimîci face parte din categoria aceea de oameni care sînt ascultați cu atenție chiar atunci cînd spun lucruri banale. El știe să vorbească frumos, cu multă convingere și autoritate, întărindu-și afirmațiile cu gesturi adecvate. Pe mine, în cel mai bun caz mă întrerup, și ce-i mai rău, e că uneori nici nu mă ascultă. Asta-i foarte neplăcut și supărător.

Nu am o minte atît de ageră ca a lui Dim-Dimîci. El e spiritual, face glume, uneori chiar foarte reușite și mai ales la țanc. Mie nu-mi merge de loc. Cuvîntul înțelept sau necesar, la fel ca și vorba de duh, toate îmi vin cu întîrziere, cînd nu mai am nevoie de ele.

Mai răbdător din fire eu pot să suport oarecum izbucnirile nedrepte, sau ieșirile vreunui superior mai arțăgos, pe cînd Dim-Dimîci nu le înghite nici în ruptul capului. El nu ar tolera o asemenea atitudine nici măcar unui comisar al poporului. Parcă-l aud: „Tu, Andriuha, zău, ai o răbdare de înger“, și nu-mi dau seama dacă asta-i bine sau rău.

Dim-Dimîci nu ține la bani. Nu-i pasă de ei nici cînd îi are, nici cînd nu, pe cînd mie îmi face plăcere să știu că am pe livretul de economii o mică sumă căreia îi zic „fond subcutanat“.

Confortul, lucrurile frumoase nu-mi displac. Nu mă lăfăi în lux, dar am un covor bun, un balansoar vienez, bibelouri japoneze sculptate în os. Îmi place și bronzul. Îmi place să mă legăn în vechiul meu balansoar, înfășurat într-un halat călduros, cu o țigară aromată între degete și, învăluit în semiobscuritatea odăii, să ascult melodiile frumoase ce se revarsă din difuzorul aparatului de radio. Dim-Dimîci e împotriva oricărui lux și duce o viață de spartan. „În tine zace un

sibarit feroce, Andreika, îmi spune el. Și tu habar n-ai." Sibarit? N-are decît să zacă acolo, că doar nu-i microb.

Eu nu sînt totdeauna atent cu soția, copilul, sau cu soacră-mea. Soția și Dim-Dimîci mă dojenesc pentru asta, iar eu le răspund ca un filozof: „Adeseori, lipsa de atenție e și ea o formă de politețe“.

Asta-i tot ce vă pot spune despre mine. Fiecare om vrea să lase după el o urmă pe pămînt. Și eu am năzuința asta.

Mîine e ajunul Anului nou. Trecîndu-se peste regula generală, ni s-a îngăduit să terminăm serviciul la orele unsprezece noaptea. Asta ajunge ca să dai fuga acasă și să-ți schimbi hainele.

3 ianuarie 1939
(marți)

Au trecut trei zile din noul an și abia astăzi am putut să-mi continuu jurnalul. Dar ce evenimente mai interesante pentru mine s-au petrecut în aceste cîteva zile?

Spusesem parcă mai înainte că ne hotărîsem să serbăm revelionul acasă la Kurnikov, șeful meu. A fost o noapte plăcută și veselă. Cred că asta-i tot ce se poate spune despre ajunul Anului nou.

În ziua de 1 ianuarie, a avut loc la clubul nostru tradiționala serată, urmată de dans. Programul nu cuprindea nici o parte oficială și a început cu un spectacol dat de formația noastră de amatori. După aceea artiștii de la filarmonica din localitate au prezentat un concert destul de reușit; a urmat apoi dans care a ținut pînă la orele trei noaptea.

În timpul concertului, în loc să privească spre scenă, Oxana Bezrodnaia se uita tot timpul la Dim-Dimîci, care venise, bineînțeles, cu Varenka, „a opta minune a lumii“. Dar după ce a început dansul, Oxana a depus toate eforturile, ca să-i atragă atenția lui Dim-Dimîci. Îl urmărea peste tot, săgetîndu-l cu privirile și cu zîmbetele ei, acționînd din flancuri și spate, ori atacîndu-l frontal.

Dim-Dimîci a rezistat cu stoicism acestor manevre, concentrîndu-și toată atenția asupra „celei de-a opta minuni“.

Dar iată că în pauză Varenka i-a șoptit ceva la ureche și a dispărut. I-am făcut semn lui Dim-Dimîci să vină la mine și ne-am așezat amîndoi într-un colțisor retras, lîngă ușa care dădea spre scenă. Ne alesesem o poziție foarte

convenabilă, de unde puteam vedea toată sala. Am fumat pe furiș cîte o țigară, evacuînd fumul după culise.

Soția mea se plimbase un timp cu Oxana prin foaier. Deodată am zărit-o pe Oxana singură, în celălalt capăt al sălii. După ce stătu locului cîteva minute, chibzuind parcă ceva, ea porni cu hotărîre spre noi deschizîndu-și drum și manevrînd cu abilitate printre perechile de dansatori.

Orchestra începu un tango.

— Țin-te bine, Dim-Dimîci, glumii eu. Oxana a pornit la atac.

— Am observat totul, răspunse prietenul meu.

Oxana era îmbrăcată într-o rochie groasă de catifea, cu mînele scurte. Trebuie să recunosc că rochia aceasta îi contura cît se poate de avantajos linia armonioasă a trupului, scoțîndu-i totodată în relief paloarea gingașă a feței.

— Ai cam început să mă ocolești, se adresă ea prietenului meu. Cum se explică?

— N-aș vrea ca maurul tău să sloboadă în mine un încărcător întreg de gloanțe, răspunse zîbind Dim-Dimîci.

Oxana își încruntă sprîncenele și, lăsîndu-și peste ochii ei albaștri aripioarele genelor, îl înfruntă:

— Tare curajos mai ești!

— Nu-i vorba aici de curaj. Caut pur și simplu să ascult de glasul rațiunii.

— Și ce-ți spune acest glas al rațiunii?

— Să te ferești de soții geloși și mai ales de ăia care îți fac foaia de notare...

— Să lăsăm azi în pace rațiunea. Vino mai bine să dansăm. Nu ți-e rușine să te lași invitat de o femeie?

— Ba mi-e foarte rușine, răspunse Dima. De aia nici nu pot să te refuz.

Cu ochii scăpărători, Oxana își puse mîna pe umărul lui, apoi perechea se îndepărtă făcîndu-și loc cu multă greutate prin mulțimea dansatorilor.

Ca niciodată, Dim-Dimîci dansa încordat, cu un fel de înverșunare, de parcă ar fi îndeplinit o muncă anevoioasă, dar necesară.

Deodată în spatele meu se auzi o voce exclamînd:

— Asta-i bună! N-am lipsit decît un minut și uite, mi l-a și furat...

Întorcînd capul, o recunoscui pe Varenka — „a opta minune a lumii“, cu obrajii îmbujorați de emoție.

— De unde ai apărut?

— De la centrala telefonică. Am venit de-a dreptul peste scenă. E mai aproape.

— Ești geloasă cumva?

— Nu! răspunse fata scuturînd tare din cap...

— Ai grijă! urmai eu pe același ton glumeț. Oxana e o rivală primejdioasă.

— Asta nu depinde de ea, ci de Dima. Iar eu am încredere în el.

Selivanenko obținuse cele mai multe aplauze pentru măiestria cu care recitase o poezie. Încurajat, băiatul se apropie cu un aer de june-prim și o invită pe Varenka la dans.

— Dă-i drumul, Varenka, o încurajai eu. Și Dimka crede în tine.

Urmăream cu privirea ambele perechi. Nimic de zis, e frumoasă Oxana și într-adevăr parcă are ceva comun cu Varenka. Amîndouă sînt de aceeași statură, bine făcute, amîndouă au gambe puternice și zvelte, brațe splendide, un bust proeminent și părul castaniu, bogat. Și cu asta se pare că se încheie toată asemănarea dintre ele. Trăsăturile feței și ochii se deosebesc. Aici are dreptate Dim-Dimiți. Oxana e glacială, pe cînd Varenka radiază din toată ființa ei numai căldură și entuziasm.

După ce orchestra tăcu, Varenka se apropie cea dintîi de mine, urmată la cîteva clipe de Dim-Dimiți. Fata îl luă îndată de braț și, privindu-l țintă în ochi, întrebă:

— Ei, cum a fost?

Scuturînd caraghios din cap, Dim-Dimiți răspunse laconic:

— E o pasăre de pradă.

Am stat puțin de vorbă cu el, iar după reînceperea dansului, m-am îndreptat spre sala de biliard. Acolo, fumul de țigară era atît de gros, încît abia se mai vedea om cu om. În jurul singurei mese de biliard mai tefere și cu bile de os, se încinsese o luptă aprigă pentru eliminarea prin „carambol“ a adversarului. Am luat tacul în mînă și am intrat în joc. N-am făcut de rușine onoarea secției noastre! Profitînd de faptul că Fomicev trimisese de două ori bila „lui“ peste

bord și fusese penalizat, l-am făcut „carambol” în aplauzele frenetice ale chibiților.

În ziua de 2 ianuarie, secția noastră semăna cu un bivuac. Pe coridoare mișunau o mulțime de oameni, răsună zgomotul de uși trântite și țâcănitul mașinilor de scris, se întocmeau adrese, adevăruri, tabele. În funcție de șef al secției fusese numit un tovarăș nou, anume Kocerghin, venit din Bielorussia. L-am zărit doar o singură dată la o ședință și n-aș putea să spun nimic despre el.

Ieri l-am condus la gară pe Dim-Dimîci — pleca într-o misiune.

Era aproape opt sau poate chiar opt seara, când mașina de serviciu ne-a lăsat la gară.

De sus începuse să cearnă o mazărice mărunță care ne gîdila obraji.

Dim-Dimîci mă luă de braț și amîndoi pornirăm la pas de-a lungul peronului, pustiu la acea oră.

Coloana de mercur a termometrului uriaș fixat în perețele gării arăta aproape douăsprezece grade sub zero.

— N-am apucat să-mi iau rămas bun de la Varia, mi se plînsese Dim-Dimîci. M-am abătut pe la centrala telefonică, dar n-am găsit-o acolo...

— Nu-i o nenorocire chiar atît de mare, că doar nu pleci la război.

— Așa e, însă trebuie să existe o rînduială.

Nu-și termină bine vorba și cineva îl cuprinse pe la spate cu brațele, gata să-l trîntească jos.

— Vezi că a venit totuși! exclamai eu.

În fraze întretăiate Varia începu să-i explice că plecase de la centrală fără știrea șefului și că nu dispune decît de cîteva clipe libere, așa că nu poate să aștepte sosirea trenului și mai ales să rămînă pînă la plecare.

Chestiunea era limpede! Fără a mai pierde timpul, tinerii se apucară să-și ia rămas bun. Delicat din fire cum sînt, m-am retras discret mai la o parte.

Despărțirea s-a desfășurat într-un ritm forțat, presărată cu priviri galeșe, suspine, îmbrățișări și sărutări fierbinți, însă fără nici un cuvînt. La drept vorbind, ce rost mai aveau cuvintele?

Ai fi crezut că Dim-Dimîci pleacă pentru un an încheiat, nu pe o singură săptămînă și nici că se duce pînă la un

centru raional din raza regiunii noastre, ci într-o expediție pentru descoperirea unui nou continent.

După ce „a opta minune a lumii” s-a îndepărtat fericită spre ieșirea din gară, tropăind cu piciorușele ei încălțate în pîslari, a tras și trenul lîngă peron.

Cînd am ajuns în dreptul vagonului, i-am spus lui Dim-Dimîci :

— Ciudate ființe mai sînteți voi, îndrăgostiții.

— Ba nu sîntem ciudați de loc, răspunse el. Începînd de la Adam și Eva și pînă în zilele noastre, toți îndrăgostiții sînt la fel. Dar tu știi pentru ce plec eu acolo ?

— Habar n-am.

— E o poveste interesantă. Cu vreo două luni în urmă, la un șantier de construcții din Siberia a sosit unul dintre membrii comitetului executiv de ținut. Cu acest prilej s-a organizat un miting. În văzul tuturor, un tip s-a apropiat de tovarășul de la comitetul executiv și, din mers, a descărcat în el trei gloanțe. Cînd cei de față au încercat să-l prindă, criminalul l-a mai dat gata pe unul, i-a rănit pe alți doi, pe urmă și-a tras ultimul glonț în gură. Și cu asta, basta. Nimeni n-a putut să stabilească identitatea ucigașului mort. Acte asupra lui nu s-au găsit. Singurul corp delict e un revolver marca „Parabellum”.

Am mai mers cîțiva pași pe lîngă vagon.

— Așa... făcui eu. Ce poveste stupidă ! Bine, dar asta s-a petrecut în Siberia, nu ?

— Da, în Siberia. Acum s-a stabilit însă că revolverul a aparținut pînă în noiembrie 1936 unui lucrător de la comisariatul militar raional Sverdlovsk, din regiunea noastră.

Am fluierat a mirare.

— Și unde-i omul ăsta ?

— La pușcărie.

— De ce ?

— Am să-ți spun eu după ce m-oi întoarce. Deocamdată nu știu...

— Cu bine, fți urez succes. Hai, urcă. S-a dat al doilea semnal.

Dim-Dimîci și-a ocupat locul lui în vagon, iar eu am pornit-o înapoi spre oraș.

Azi, Kocerghin, noul șef de secție, a convocat la el personalul operator de conducere și a ascultat rapoartele cu privire la materialele mai importante, aflate în lucru.

Pînă acum, Kocerghin ne-a făcut o impresie bună. După cum se vede, își cunoaște meseria și are experiență în muncă. Se poartă simplu cu oamenii, iar calmul lui îmi amintește de Kurnikov. Își ascultă subordonații și ține seama de părerea lor. Faptul acesta e îmbucurător.

Spre exemplu, după ce a ascultat expunerea șefului biroului 6, Kocerghin l-a întrebat :

— Dar dumneata, ce crezi ?

Lucrătorul îi arată care-i părerea lui.

— Ești convins că asta e calea cea mai bună ?

— Da.

— Bine. Așa să și acționezi.

Desigur că vreun tovarăș „deștept” nevoie mare, de soiul lui Bezrodnii, ar putea să spună că amănuntul acesta remarcat de mine nu-i de fapt decît un fleac. După cum se știe însă, stilul de muncă al fiecăruia este alcătuit din asemenea amănunte.

Cu totul altfel s-a desfășurat discuția cu sublocotenentul Cerednicenko, șeful biroului 1. Acesta a raportat despre sesizarea primită împotriva unei persoane apărute de curînd în orașul nostru și care a atras de la început atenția vecinului său de apartament.

Kocerghin l-a întrebat :

— De ce n-ai stat de vorbă pînă acum cu autorul sesizării ?

— Cum să vă spun... începu să dea din colț în colț Cerednicenko, m-am gîndit eu, dar Kurnikov, fostul șef al secției, n-a fost de acord cu inițiativa mea.

— Și cu ce poți să-mi dovedești ?

— Din păcate, nu există nimic scris...

Kocerghin s-a uitat țintă, sfredelitor, în ochii sublocotenentului și a rostit cu nemulțumire în glas :

— Nu căuta niciodată să dai vina pe cineva care nu-i de față și nu poate să dezmintă afirmațiile dumitale. E un obicei foarte urît.

Necazurile altora nu m-au bucurat nicicînd, însă de astă dată pățania lui Cerednicenko mi-a mers la inimă. Fără îndoială că el mințise și nu-i raportase nimic lui Kurnikov. Iar Kocerghin pricepuse.

Ieșind pe sală, Cerednicenko s-a apropiat de mine și mi-a spus în zeflema :

— Ce ți-e și cu șefii ăștia, fiecare cu toanele lui !

— Nătărăule !

— Ce-ai spus ? a tresărit el, roșind.

— Dacă îți face plăcere, pot să repet. Dar am impresia că m-ai auzit bine.

Cerednicenko drăcui și se îndreptă spre biroul său.

Acum, cîteva cuvinte despre Bezrodnîi. În direcția noastră s-au alcătuit două grupe care învață limbi străine. La grupa de începători, cursurile sînt predate de doi profesori din afară, iar grupa celor avansați o conduce Dim-Dimîci. El vorbește perfect germana, dar nu numai atît. În general Dim-Dimîci poate fi socotit poliglot, citește cu ușurință și conversează în franțuzește și se descurcă mulțumitor cu ceha și polona.

Astăzi, Bezrodnîi n-a venit la cursuri. Fiind șef de grupă și înlocuitorul lui Dimîci în absența acestuia, am vrut să aflăm de ce lipsise.

— De ce n-ai venit azi, Ghenadi ? l-am întrebat eu.

— Treburile, dragul meu. Abia îmi mai văd capul de treburi.

— Crezi că numai tu ? Dacă negligezi cursurile, are să-ți vină mai greu.

— Și, în genere, am de gînd să mă las păgubaș...

— Cum, adică ?

— Uite-așa. Numai de limbi străine nu-mi arde mie acum. În materia asta, merg ca racul...

Ghenadi spusese adevărul. Nu dovedea nici un talent pentru învățarea limbilor. Citea prost nemțește, de scris, scria și mai prost, iar de vorbit — nici pomeneală. Nu reușea să-și consolideze noțiunile căpătate, ba le și irosea undeva pe parcurs. Pînă în ultima vreme, Dim-Dimîci depusese o stăruință de-a dreptul eroică, încercînd să-l mențină pe Bezrodnîi măcar la același nivel. Dimîci, eu și mulți alți băieți, citeam cu regularitate cîte ceva din literatura germană, conversam între noi în această limbă, ascultam emi-

siunile de radio, într-un cuvînt, ne antrenam sistematic în cunoaşterea limbii germane, pe cînd Ghenadi se mulţumea doar să frecventeze cursurile. Şi iată-l că acum se hotărîse să lase totul baltă.

N-am căutat să-i schimb părerea. I-am spus doar că nu-i bine să te opreşti la jumătatea drumului. El n-a zis nimic, iar cînd mă pregăteam să ies din biroul lui, m-a oprit pe neaşteptate în prag:

— O clipă, tovarăşe Trapeznikov. Vrei să lucrezi la mine în secţie?

— Cum adică, nu înţeleg?

• — Uite-aşa. Dacă vrei, te iau în secţia mea şi îţi dau biroul 2.

Expresiile astea: „la mine“, „te iau“, „secţia mea“, „îţi dau“ îmi zgîriau urechea.

I-am răspuns:

— Consider că e absolut deplasat să obligi berbecul să-şi aleagă singur măcelarul.

— Faci pe spiritualul? Te-ai molipsit de la Braghin? zîmbi acru Bezrodnii.

12 ianuarie 1939
(joi)

Alaltăieri Dim-Dimîci s-a întors din misiune. A venit cu trenul de seară şi îndată m-a chemat la telefon. Pe la orele trei noaptea am trecut pe la el pe-acasă. L-am găsit întins pe canapea cu mîinile sub cap, trăgînd din ţigară şi privind ţintă în tavanul crăpat al odăii.

— Ei, cum merge? l-am întrebat eu, aşezîndu-mă pe marginea canapelei.

— M-am certat cu conducerea, mi-a răspuns Dim-Dimîci, fără să-şi schimbe poziţia.

— Iar?

— Precum vezi...

— Dar cînd ai avut timp?

— Uite că am avut. Imediat după sosire.

— Şi din ce cauză?

— Tot din pricina lucrătorului aceuia de la comisariatul militar. Închipuieşte-ţi scena următoare. Dim-Dimîci sări jos de pe canapea şi începu să se plimbe prin odaie. E noapte. Trenul merge lin, omul stă pe platforma vagonului

și fumează. Careva dintre pasagerii ce se foiesc pe culoar îl izbește cu ceva greu peste scăfirle, omul își pierde cunoștința și cadă. Își vine în fire abia la spitalul feroviar. Are țeasta sfărîmată și-i lipsește pistolul. Banii, legitimația militară și toate celelalte sînt la locul lor. Peste un an, un necunoscut împușcă în Siberia cu pistolul acestui om pe unul dintre membrii comitetului executiv de ținut, apoi mai omoară pe cineva, rănește încă două persoane, și la urmă își trage un glonț în gură. Mai trece un timp și organele de stat stabilesc cui îi aparținea pistolul. Bezrodnii ordonă acum să se deschidă o acțiune de urmărire penală împotriva lucrătorului de la comisariatul militar. Omul este învinuit — nici mai mult nici mai puțin — de complicitate la săvîrșirea unui act terorist. E clar?

— Mi-e teamă că da...

— Asta-i tot. Păi așa, poți să-l acuzi de complicitate și pe inventatorul pistolului. Eu am redactat hotărîrea de încetare a urmăririi penale.

— Ai făcut bine.

— Ghenadi însă a fost de altă părere. A sărit ca ars, m-a făcut cu ou și cu oțet și a zis că eu nu-s bun de altceva decît să închid dosarele. Bineînțeles că nici eu nu m-am lăsat mai prejos... Într-un cuvînt, am ajuns pînă acolo, încît m-a dat afară pe ușă.

Dim-Dimîci se așează lîngă mine, își aprinse altă țigară și mă întrebă, făcînd aluzie la Kocerghin:

— Dar noul tău șef cum se prezintă?

— Deocamdată, n-aș putea să spun nimic rău...

— Să te audă cel-de-sus...

După ce am mai stat de vorbă vreo oră, am plecat acasă. Asta a fost alaltăieri noaptea. Azi-dimineață prin direcție s-a răspîndit o veste colosală. Bezrodnii cică și-a lăsat nevasta și s-a mutat la șeful areștului direcției, care nu-i înșurat. Noutatea mi-a suflat-o la repezeală același Cerednicenko. Zicea că în timpul nopții Bezrodnii s-ar fi dus acasă la Dim-Dimîci și că ar fi găsit-o acolo, chipurile, pe nevastă-sa, pe Oxana.

— Înțelegi cum stau lucrurile? adăugă zîmbind șiret Cerednicenko. Că doar Braghin n-o fi invitat-o să joace cu ea șah.

Alarmat, m-am repezit să-l găesc pe Dim-Dimici, dar se afla la loțiitorul șefului direcției, cu dosarul lucrătorului de la comisariatul militar din Sverdlovsk. Trebuia să aștept și tocmai asta nu-mi convenea. Am pornit-o deci spre Varia Kojevnikova. Mă gîndeam că din moment ce scandalul va deveni cunoscut în întreaga direcție, Varia trebuie să fie pusă și ea la curent cu cele petrecute. Fata însă plecase la oficiul telefonic orășenesc, așa că n-am găsit-o la centrală.

Prin cap îmi treceau fel de fel de gînduri, care de care mai năstrușnice. De mult încolțise în mine bănuiala că antipatia pe care Ghenadi i-o purta lui Dim-Dimici nu se explica numai prin frecuşurile pe care le aveau la locul de muncă. Aici era amestecată oarecum și o chestiune personală, pe șleau vorbind — afecțiunea Oxanei pentru Dim-Dimici. Dar eu, știind cum o privește pe Oxana Dim-Dimici, excludeam cu desăvîrșire posibilitatea unei legături mai intime între ei. Ce căutase însă Oxana acasă la Braghin și, mai ales, noaptea? Și cum a aflat Ghenadi? Ce se întîmplase? Răspunsul la aceste întrebări nu putea să mi-l dea altcineva, decît Dim-Dimici în persoană.

Peste vreo jumătate de oră am fost chemat la Fomichev, secretarul comitetului de partid. Am uitat să spun mai înainte că sînt membru al comitetului. La Fomichev i-am găsit pe Bezrodnii, pe Braghin, pe loțiitorul șefului direcției de cadre și pe șeful secției anchete. Ultimii doi făceau și ei parte din comitetul de partid.

După ce m-am așezat pe scaun, Fomichev ne-a explicat motivul întrevederii.

— Cred că e încă prematur să convocăm întregul comitet, mai ales că dezbaterea problemei n-a fost pregătită și nici cazul în sine nu ne este întru totul clar. Tovarășul Bezrodnii, membru de partid, și-a părăsit soția și vrea să intențeze acțiune de divorț. El socotește însă că vina pentru cele petrecute nu o poartă numai soția lui, ci și tovarășul Braghin, de asemenea membru de partid. E o întîmplare destul de penibilă...

Uitîndu-mă la Ghenadi, mi-am dat seama că era neli-niștit. Nu însă o neliniște obișnuită, ci un fel de frămîntare nervoasă accentuată i se citea pe față, ceea ce nu se potrivea de loc cu firea lui. Întorcîndu-mi privirile spre Dim-

Dimîci, am constatat că el era calm și că figura lui nu trăda nici cel mai mic semn de teamă, îngrijorare sau zăpăceală.

După o scurtă frază introductivă, Fomichev se întoarse spre Dim-Dimîci :

— Povestește-ne, tovarășe Braghin, ce s-a-ntîmplat ?

— Cu plăcere, răspunse Dim-Dimîci. Am ajuns acasă în jurul orei trei noaptea, sau poate să fi fost chiar trei, nu-mi amintesc precis. Ușa de afară mi-a deschis-o proprietăreasa care m-a anunțat că o femeie mă aștepta în odaie de vreo jumătate de oră. „Interesant, cine ar putea oare să fie ?” m-am întrebat eu. Intrînd în cameră, am dat cu ochii de soția lui Bezrodnîi, care ședea pe canapea, cu ochii plîși. Pe un scaun, alături, era așezată broboada și paltonul ei. Surprins de această vizită neobișnuită, am întrebat-o : „Ce s-a-ntîmplat ? Ce vînt te aduce la mine ?” În loc de răspuns, ea și-a îngropat obrazul în pernă și a izbucnit în plîns. Să fiu sincer, îmi cam pierdusem busola. Oxana nu mai fusese niciodată la mine și acum mă pomenesc cu ea, în puterea nopții... vărsînd șiroaie de lacrimi... M-am apropiat de ea, am luat-o de mîină și am întrebat-o iar : „Spune-mi, ce s-a întîmplat ?” În momentul acela, ușa s-a dat în lături și în odaie a năvălit Bezrodnîi, care, luînd o poză marțială de actor, a strigat : „Nu v-ați așteptat, ai ? Credeți că n-o să aflu ? Că eu sînt un prostănac ? Nu, n-o să vă meargă !” apoi a început să folosească unele expresii dintr-acelea care se pot citi de obicei pe garduri. I-am dat de-nțeleș că dacă nu-și astupă gura, voi fi nevoit s-o fac eu. După ce a mai tras încă o salvă de înjurături, a ieșit trîntind ușa. Nevastă-sa a alergat îndată după el, ca o nebună. Asta-i tot.

— Prin urmare rezultă că soția lui Bezrodnîi a venit la dumneata din proprie inițiativă ? spuse locțiitorul șefului direcției.

— Exact, răspunse Dim-Dimîci.

— Minciuni ! explodează Bezrodnîi, și culoarea feței i se schimbă brusc, devenind lividă ca o mască.

— Potolește-te ! îl preveni Fomichev.

— Asta în primul rînd, adăugă Dim-Dimîci. Iar în al doilea rînd, vă rog să nu uitați, tovarășe Bezrodnîi, că eu nu mint niciodată cînd e vorba de lucruri serioase.

— Auzi dumneata, ce perfecțiune ! exclamă Bezrodnîi pe un ton sarcastic.

Fomicev se-ncruntă și ciocăni cu creionul în masă.

— Ai vrut să spui ceva? i se adresează lui Ghenadi.

— Vreau ca acest caz al lui Braghin, element moralicește descompus, să fie adus în discuția adunării generale, răspunse el. Deocamdată însă doresc să-i pun câteva întrebări.

— Poftim, rosti Dim-Dimici, cu o înclinare a capului.

— Dumneata afirmi că nu spui niciodată minciuni?

— Și asta vă miră? ripostă Dim-Dimici.

— Eu întreb, iar dumneata răspunzi, ridică tonul Bezrodnii, strângându-și buzele subțiri.

— Dacă o să-mi vorbiți pe un asemenea ton, ridică Dim-Dimici din umeri, voi prefera să nu vă răspund. Și pe urmă, nu uitați că vă aflați la comitetul de partid și nu în biroul dumneavoastră.

Bezrodnii se înroși ca un rac de furie. Stăpînindu-se, întrebă cu glasul lui obișnuit:

— Dacă dumneata cauți să pozezi într-un om de o cinste exemplară, răspunde în fața membrilor comitetului: știi că soția mea îți poartă o anumită afecțiune?

— Da, știam, răspunse Dim-Dimici cît se poate de liniștit, însoțindu-și vorbele cu un zîmbet îngăduitor.

— Poate că n-are să-ți fie greu să ne precizezi, cum ai aflat dumneata acest lucru? urmă Bezrodnii.

— Nu mi-e greu de loc. Acest lucru l-am aflat chiar de la dumneavoastră, tovarășe Bezrodnii.

— Minciună!

— Ba ăsta-i adevărul. Dumneata singur mi-ai spus acest lucru, acum un an și ceva, de ziua mea de naștere, pe care am sărbătorit-o la Kurnikov; e drept că erai nițeluş cherchelit.

— Minciună! exclamă Bezrodnii, de data asta cu un glas ceva mai potolit.

Nu m-am mai putut stăpîni și am intervenit:

— Nu-i minciună, ci purul adevăr. Eu însumi am fost martor la această discuție. Ba mai mult, îmi amintesc și răspunsul pe care l-a dat Braghin. V-a spus atunci: „Ghenadi! Poți să dormi liniștit. Oxana e prea frumoasă pentru mine!”

— Atunci ce a căutat ea acasă la el? schimbă placa Bezrodnii.

— Cred că despre asta ar fi mai bine s-o întrebăm pe ea, propusei eu adresîndu-mă lui Fomicev.

— Dumneata ți-ai întrebato soția ? se-ntoarse Fomicev spre Bezrodnii.

— Nevasta mea minte, i-o reteză acesta. Nu cred nici o iotă din ce spune...

— Tovarășe Fomicev, sări Dim-Dimici, din moment ce i-ai îngăduit tovarășului Bezrodnii să pună întrebări, atunci sper că-mi veți da și mie posibilitatea aceasta ?

— Ce-ai de zis ? Dă-i drumul ! încuviință Fomicev.

— Vreau să-i pun tovarășului Bezrodnii următoarea întrebare : Dacă dumnealui a intrat în odaia mea imediat după mine, la un interval de o jumătate de minut, atunci cred că m-a văzut când am sosit acasă ?

Toate capetele se întoarseră spre Ghenadi. Acesta săltă din umeri și rosti cu un suris forțat :

— Ce, crezi că te-am urmărit ?

— Nu-i vorba de asta. Eu vă întreb : m-ați văzut ?

— Nu, nu te-am văzut.

— Dar cum ați aflat că soția dumneavoastră se află la mine în cameră ?

— Cu soția, e altceva. Pe dumneata însă, n-am de gând să te urmăresc.

— Să admitem. Vă rog să țineți seama însă că soția dumneavoastră m-a așteptat o jumătate de oră, lucru pe care, de altfel, îl cunoașteți mai bine decât mine.

— Și ce-i cu asta ? ripostă sfidător Bezrodnii.

— Nimic. Nu mai am nici o-ntrebare. Pentru mine totul e limpede.

— Ce anume ?

— Totul !

— Vrei să insinuezi că eu exagerez faptele ?

— Că exagerați ? E puțin zis. Pentru asta în lexiconul nostru se va putea găsi la nevoie o definiție mai precisă...

— Ajunge ! îl întrerupse Fomicev și se ridică în picioare. Propun să-l delegăm pe tovarășul Trapeznikov să stea de vorbă cu soția lui Bezrodnii și să ne raporteze despre rezultatul convorbirii. De acord ?

Cu aceasta, discuția se încheie și părăsirăm cu toții biroul lui Fomicev.

În timp ce mergeam pe sală, l-am întrebato pe Dim-Dimici :

— Într-adevăr nu știi de ce a venit Oxana la tine ?

Dim-Dimici clătină din cap și răspunse :

— Rău am ajuns, dacă nici tu măcar nu mă crezi.

— Ce, te-ai scrîntit la cap? De unde ai mai scos-o și p-asta?

— Păi nu ziceai tu...

— Du-te naibii! Ce te legi de vorbe? Nu asta am vrut să te-treb.

Luîndu-mă prietenos pe după umeri, Dim-Dimîci spuse:

— Glumesc. Ce anume te interesează?

— Pe mine? Aș vrea să știu cum îți explici tu vizita Oxanei?

— Să mă tai dacă pricep ceva. Dacă Ghenadi ar mai fi întîrziat vreo două-trei minute, desigur că ea mi-ar fi spus totul, însă Bezrodnii a dat buzna imediat după mine.

— Ciudat! Foarte ciudat...

Cu aceste cuvinte, ne-am despărțit.

18 ianuarie 1939
(miercuri)

Pe la șase dimineața am sărit din pat ca împins de un re-sort. Era telefonul — firul interurban. Mă căuta un raion, dar care anume, habar n-am nici azi. Convorbirea n-a mai avut loc și, după ce am stat vreun sfert de oră în fața aparatului mut, am tras o înjurătură și m-am vîrît iar în așternut. Dar n-am mai reușit să ațipesc. M-am sculat, mi-am pus halatul cel gros, halatul meu preferat, am aprins lampa de masă și m-am așezat să scriu.

Trebuie să fac cîteva însemnări în legătură cu sarcina dificilă pe care mi-a dat-o Fomicev. A doua zi după consfătuirea de la comitetul de partid am telefonat acasă la Bezrodnii și m-am înțeles cu Oxana să ne vedem.

Sarcina pe care o promisem era cît se poate de limpede — trebuia să aflu de la Oxana de ce se dusesse în toiul nopții la Dim-Dimîci. În aparență, nimic mai simplu: pui întrebarea și capeți răspunsul. Dar nu-i chiar așa. Tocmai întrebarea aceasta simplă nu puteam s-o pun dintr-o dată. Am început s-o iau pe departe, făcînd ocoluri mari și adresîndu-i întrebări ajutătoare. Oxana însă tăcea ca o piatră.

Crezusem că o voi găsi copleșită de durere, cu ochii în lacrimi, dar presupunerile mele nu s-au adevărit. Oxana arăta neschimbată și se ținea cît se poate de tare, așa că n-am reușit să ghicesc ce se petrece în sufletul ei.

Într-un cuvînt, am abordat discuția cu multă prudență și am întrebat-o :

— Știi oare că Ghenadi a depus o plîngere la comitetul de partid și cere ca Dmitri să fie tras la răspundere pe linie de organizație ?

Ea clătină din cap. Nu, asta nu știa.

— Și de ce, mă rog, să fie tras la răspundere ?

— Pentru că a stricat casa unui om invitîndu-te noaptea tîrziu la el acasă pe tine, femeie măritată și mamă de copil.

Oxana zîmbi. Era un zîmbet trist, chinuit. Cît de greu i-o fi venind, mă gîndeam în sinea mea.

— Pînă acum nici nu bănuisem măcar că trăiesc cu un ticălos, zise ea încet. Dar cum poate Ghenadi să-l învinuiască pe Dmitri că m-a invitat la el, cînd știa de ce mă duceam acolo...

— Totuși ce te-a îndemnat să te duci la el ? i-am pus direct întrebarea principală.

— Oare pentru dumneata asta are vreo importanță ?

— Pentru mine nu, dar pentru comitetul de partid are o importanță foarte mare.

— Bine. Am să-ți povestesc.

Din vorbele ei am aflat că în ajunul acestei întîmplări scandaloase, pentru prima oară în căsnicia lor, Ghenadi îi făcuse o scenă teribilă de gelozie. Spusese că idila lor, adică a Oxanei și a lui Dmitri depășise de mult cadrul colectivului nostru, că despre ea vorbea aproape tot orașul, iar Ghenadi susținea că ajunsese de rîsul tovarășilor săi de muncă și că pe socoteala sa se făceau pretutindeni fel de fel de aluzii, care de care mai transparente etc. etc.

A doua zi, Ghenadi a venit pe neașteptate acasă înainte de ora obișnuită și a repetat scena de gelozie. De astă dată, el a ținut să-i pună în vedere nevaste-si că soarta lui Braghin se află în mîinile lui și că poate să-l compromită atît de grav, încît să fie scos nu numai din organele noastre, dar și din rîndurile partidului. Ghenadi jurase să-și ducă la îndeplinire planul chiar în acea noapte, după terminarea serviciului.

— Acest lucru, urmă Oxana, m-a determinat să mă duc la Dmitri. Am considerat nepotrivit să-i vorbesc despre asta la telefon și nici nu m-am încumetat să aștept pînă se va face ziuă.

— Ghenadi îți cunoștea intenția ?

— Din păcate, da. De altfel, nici nu-mi trecea prin cap s-o ascund. Aflînd că nu-i lucru de glumă, turbă de-a binelea, era gata să mă sfișie. Nu l-am văzut niciodată atît de furios. Pe urmă a declarat că nu mai putem rămîne nici măcar o singură clipă sub același acoperiș și a plecat de acasă. Iar eu m-am dus la Dmitri. Îl cunosc ca pe un om foarte cinstit și m-am hotărît să-l previn asupra șantajului pus la cale împotriva lui. Cînd am ajuns în stradă, am avut impresia că Ghenadi mă urmărește pe-ascuns.

— Nu te-ai înșelat cumva ?

— N-am spus-o cu certitudine. Mi s-a părut. În gangul locuinței lui Dmitri, i-am mai zărit parcă o dată paltonul... De altfel, a intrat în odaie imediat după Dmitri Dmitrievici. A ales momentul potrivit...

Mi-am luat rămas bun de la Oxana și m-am dus cu suflul ușurat la Fomicev. Propriu-zis, nu mă îndoisem nici o clipă de sinceritatea lui Dim-Dimîci, însă acum adevărul căpătase o întărire cît se poate de temeinică.

Chiar astăzi Fomicev a stat de vorbă cu Bezrodnii în prezența mea. Ghenadi și-a retras plîngerea, însă a declarat cu hotărîre că nu va mai continua să conviețuiască cu soția lui.

27 ianuarie 1939
(vineri)

Oxana a depus și ea cerere de divorț.

După trei zile Ghenadi și Oxana au fost chemați la oficiul stării civile din raionul Central. Încercarea făcută de a-i împăca pe cei doi soți a eșuat.

Peste cîteva zile, m-am întîlnit cu Oxana pe stradă. Era cu copilul de mină, o fetiță încîntătoare, de numai doi anișori.

Arăta îngrijorată, necăjită. De la ea am aflat că „administrații” direcției noastre, acționînd după principiul „mai bine mai devreme, decît mai tîrziu”, îi ridicaseră permisul de intrare în magazin, fără să mai aștepte pronunțarea hotărîrii de divorț.

— Și ce-ai de gînd să faci ? am întrebat-o eu.

Ridicînd din umeri, a răspuns indecisă :

— Mi-e puțin teamă... Dar pentru ea, Oxana strînse la piept capul fetei, sînt gata să spăl și dușumele. N-o să murim noi...

Duminica a început ca orice zi obișnuită de lucru. La orele unsprezece căpitanul Kocerghin m-a chemat la telefon și m-a întrebat dacă numele lui Migalkin îmi spune ceva.

„Migalkin... Migalkin...” repetam eu, căutînd să-mi aduc aminte. Fără îndoială, mai auzisem undeva de numele ăsta, de altfel nu prea răspîdit. Însă unde anume, cînd și în ce împrejurare ?

— Scuzați-mă, tovarășe căpitan, dar de unde-i acest Migalkin ? l-am întrebat eu ca să mă orientez.

Kocerghin mi-a spus numele unui centru raional din regiunea noastră și a adăugat :

— Migalkin Serafim Feodorovici, de profesie șofer...

Amănuntul acesta a fost suficient ca să-mi aduc îndată aminte.

— Migalkin s-a întors în țară acum un an și jumătate venind de la Harbin... am raportat eu. Este fiul unui emigrant, fost funcționar în direcția monopolurilor... A plecat în emigrație de mic copil... Tatăl său întreține și azi relații strînse cu cercurile organizate ale albgardiștilor. Trăiește în belșug. Migalkin Serafim, chiar înainte de plecarea lui din Harbin, a absolvit acolo o școală specială de șoferi...

— Adu-mi materialul despre el ! îmi ordonă Kocerghin.

Peste o oră și jumătate, am fost chemat la maiorul Osadci, șeful direcției.

„Despre ce-o fi vorba ? mă gîndeam eu în timp ce încuiam biroul, dulapul și seful. De ce sînt chemat direct la Osadci și nu mai întîi la Kocerghin ?”

Acolo i-am găsit adunați pe Bezrodnii, Kocerghin și Braghin. Probabil că Dim-Dimici abia apucase să închidă ușa, fiindcă l-am găsit lîngă prag.

Maiorul Osadci ne-a invitat să luăm loc și, luînd de pe birou o foaie de hîrtie, ne-a explicat :

— E o telegramă cifrată trimisă de sublocotenentul Kamenscikov, șeful biroului nostru raional...

Apoi, special pentru mine și Braghin, a dat citire textului telegramei, pe care ceilalți îl cunoșteau dinainte. Din cuprinsul telegramei, reieșea că în centrul raional respectiv, un tîrgușor singuratic și îndepărtat, în casa numitei Kulkova Olimpiada Gavrilovna, miliția descoperise în cursul acestei dimi-

neți cadavrul unei tinere necunoscute. Seara, femeia fusese transportată de la gară în oraș, la Kulkova, de șoferul Migalkin. Sublocotenentul Kamenșcikov cerea să se trimită urgent la fața locului câțiva lucrători operativi bine pregătiți și un medic legist cu experiență, în vederea cercetărilor. Întrucît Migalkin și Kulkova sînt oarecum amestecați în această afacere, sublocotenentul Kamenșcikov dădea întîmplării o semnificație politică și avea de gînd să preia toate materialele de cercetare preliminară de la miliția judiciară.

— Aveți întrebări? mi se adresă maiorul Osadci.

Totul era însă limpede.

— Am hotărît să trimitem acolo o grupă operativă. Vor pleca locotenentul-major Bezrodnii și locotenentii Braghin și Trapeznikov. Medicul legist a și fost trimis la reședința raionului... Atît am avut de spus... Și acum, nu îndrăznesc să vă mai rețin, încheie maiorul. Grupa operativă va fi condusă de locotenentul-major Bezrodnii.

La început, ne-am înțeles să mergem împreună cu mașina lui Bezrodnii. Pe urmă însă, Ghenadi s-a răzgîndit și mi-a propus mie și lui Dim-Dimîci să plecăm cu trenul de orele paisprezece. Se vede treaba că societatea noastră nu-i făcea prea multă plăcere. N-are decît! Vorbind cîstit, pe noi soluția asta chiar ne bucura.

La orele paisprezece și cîteva minute, locomotiva șuieră și trenul porni.

După ce orașul rămase în urmă, Dim-Dimîci propuse să ne culcăm. De obicei, dormeam foarte puțin și cînd se întîmpla să plecăm în vreo misiune cu trenul, ne cățăram cu multă voluptate pe locurile de sus și adormeam într-o clipită. La fel și acum. Tocmai mă pregăteam să mă dedau acestei desfătări, cînd deodată Dim-Dimîci îmi atinse umărul.

— Mi-a venit o idee, mă anunță el.

— Zi, dar pe scurt.

— Știi de ce a vrut Ghenadi să plece singur cu mașina?

I-am mărturisit că nici nu-mi trecea prin minte ce-l împinsese să facă una ca asta.

— Vrea să ajungă primul acolo...

— Ei, și ce importanță are asta? mă uitai eu la el zîbind.

— Fleț mai ești! Păi e normal. Năzuințe din astea avem fiecare, darmite unul ca el.

Am coborît pe peronul pustiu, măturat de un vînt tăios, într-o gară singuratică, ascunsă în mijlocul pădurii și acoperită de troiene de zăpadă. Pînă la centrul raional mai erau vreo șaptezeci de kilometri.

Zgribuliți de frig, ne-am ridicat gulerele de la pardesiele cu care eram îmbrăcați — paltoane groase de iarnă nu ne învrednicisem a ne face.

— Frumoasă vreme, nimic de zis! mormăi Dim-Dimîci.
Nu i-am răspuns.

De sus cădea o zăpadă uscată, țepoasă. Fulgii, spulberați de vînt, ne biciuiau obrazii. Felinarul singuratic atîrnat în fața gării scîrțîia strident, legănat de rafalele viscolului.

— Ei ? mă-ntrebă Dim-Dimîci cu o voce energică. Și-acum, ce facem ?

— Ce să facem — la drum !

Ieșirăm din clădirea de lemn a gării. Crezusem că „GAZ“-ul biroului raional ne aștepta în spatele gării, dar acolo nici urmă de mașină.

— „Cumplit șuieră viscolul și albe troiene...” declamă Dim-Dimîci.

Îngrijorat însă de lipsa mașinii, habar n-aveam ce tot bolborosea el acolo.

Știam că mașina raionului era cam șubredă și că depășise de vreo trei ori toate termenele de funcționare pe care i le hărăzise mintea omenească. Sosise de mult timpul să fie predată la fiare vechi, dar ea tot mai continua, printr-un miracol inexplicabil, să se țină pe roți și să țopăie pe drumurile desfundate ale raionului. Și totuși sublocotenentul Kamenșcikov se bucura de faima unui om îndatoritor, educat în spiritul punctualității. Trebuia deci să prevadă orice „eventualitate” și să ia măsuri din timp sau, în cel mai rău caz, să se îngrijească de un alt mijloc de locomoție. Dar dacă „GAZ“-ul rămăsese înțepenit undeva pe drum ?

I-am împărțășit pe loc lui Dim-Dimîci temerile mele.

Prietenul meu însă nu-și pierdea niciodată cumpătul, el se conforma zicalei care spune că „tot rău-i spre bine”.

— Putem să verificăm bănuielele tale, răspunse el liniștit.

— Anume, cum ?

— Așteptînd. Și Dim-Dimîci arătă cu brațul spre ferestrele luminate ale gării.

Am intrat în restaurant. De data asta printr-o altă uşă. Acolo, lângă perete se ridica un galantar impunător cu gustări, iar prin sală erau împrăştiate vreo şase măsuţe acoperite cu muşama bleu. Două mese, aşezate cap la cap, adăposteau în jurul lor o companie veselă. Muşterii întârziaţi vorbeau în gura mare, fără să se sinchisească de prezenţa noastră şi îşi ciocneau neconţinut paharele de sticlă groasă, după care le umpleau frumuşel iarăşi.

Ne-am aşezat la o măsuţă liberă din apropiere şi am aprins câte o ţigară.

— Dar ştiu că am tras un somn... observă Dim-Dimici. Ce-ai zice să ne reîmprospătăm forţele ?

— N-am nimic împotriva, mă învoui eu uitându-mă la galantarul bufetului.

În clipa aceea, în sală îşi făcu apariţia un om scund şi bine legat, cu o barbă roşcată şi deasă care-i acoperea în întregime obraji. Omul trînti cu putere uşa după el, apoi scoase căciula de blană de pe cap, o scutură de zăpadă şi, tăcut, îşi roti privirile prin restaurant.

Capul proeminent, cu trăsături frumoase şi bine conturate, era împodobit de o claie de păr zburlit, de aceeaşi culoare cu barba.

După ce socoti că îi onorase pe cei prezenţi, deci şi pe noi, cu toată atenţia cuvenită, necunoscutul se îndreptă spre colţul unde era aşezat un rezervor de tablă zincată şi o cană metalică, clăti cu grijă cana şi, umplînd-o, o bău dintr-o suflare. Apoi aţinti o privire rece, iscoditoare asupra mea şi a lui Dim-Dimici.

Se scurseră astfel cîteva minute. Pe urmă necunoscutul îşi trecu degetele prin păr şi, cu paşi hotărîţi, se apropie de masa noastră.

Se întîmplă uneori să te uiţi la cîte o persoană cu desăvîrşire necunoscută şi să ai impresia că omul, nu ştiu cum, parcă ar vrea să-ţi vorbească. Ba mai mult, eşti chiar încredinţat de lucrul acesta.

Aşa se întîmplă şi acum, cînd privirile mi se încrucişară cu ale roşcovanului care intrase în restaurant.

Îl cercetam cu multă luare-aminte şi curiozitate.

— Tovarăşul Trapeznikov ? mă-ntrebă el, ajungînd în dreptul mesei noastre şi întinzîndu-mi o mîină vînjoasă, de măcelar.

— Intocmai, răspunsei eu ridicându-mă de pe scaun. Cu cine am onoarea ?

— Hobotov ! Își spuse necunoscutul numele. Medic legist, expert, patolog etc. etc. Eram convins că ești dumneata, despre numele dumitale auzisem încă de la tovarășul Kurnikov... și Hobotov își mută privirile asupra lui Dim-Dimici.

I l-am prezentat pe prietenul meu.

— Perfect, rosti Hobotov cu o voce profundă de bas. Înseamnă că am venit cu același tren. Eu o și pornisem prin cătun să caut o căruță, dar m-a întors din drum un om cumsecade, care m-a sfătuit să nu-mi pun speranțe în treaba asta.

— Mergeți cu noi, propuse Dim-Dimici. Așteptăm să ni se trimită o mașină.

— Atunci e-n regulă, conchise Hobotov. Își scoase paltonul îmblănit, strâns pe talie ca o bekeșă, apoi îl așază pe scaun, punându-și peste el căciula.

— Unde vă sînt bagajele ? l-am întrebat eu.

— Le am aici, cu mine, prin buzunare, îmi satisfăcu Hobotov curiozitatea. Pentru deplasări scurte, nu admit nici un fel de valiză sau servietă. Nu mă credeți ? Buzele doctorului se desfăcură într-un zîmbet șiret lăsînd să i se vadă dinții puternici, toți unul și unul. Pot să vă dovedesc. Ce-i asta ? Dar asta ? Și astălaltă ?

Cu gesturi îndemînatice de scamator ambulant, Hobotov începuse să scoată de prin buzunarele sale ce păreau fără fund și să ne arate pe rînd, mai întîi periuța de dinți, apoi pasta de dinți, un pieptene uriaș, pe urmă cîteva batiste, două flacoane cu apă de colonie, un prosop cu gofraje, o lupă și, în sfîrșit o pungă de antilopă cu instrumente medicale.

— Și e mai comod așa ? întrebă Dim-Dimici.

— Nu chiar, mărturisi Hobotov. Dar m-am obișnuit. Pungașii m-au dezvățat să mai port geamantane cu mine... Mai ales că eu cînd dorm, dorm buștean.

Am rîs cu poftă, apoi am aprins toți trei cîte o țigară ; între noi se încinse o discuție în lege de parcă am fi fost prieteni de cînd lumea.

Doctorul Hobotov era bine zidit, voinic — plesnea de sănătate. Prin părul cu reflexe aurii nu se vedea nici un firicel cărunț, vîrfurile mustăților împungeau aerul ca niște smocuri de sîrmă subțire, călite la foc. Pe sub streșinile late

ale arcadelor, lúceau doi ochi căprui cu sclipîri de cărbune, plasați adînc în orbite.

Avea o purtare sobră, plină de demnitate și părea să fie destul de cumpătat la vorbă. Cînd intra în discuție, vorbea domol, în fraze laconice, ca omul încredințat că cei din jur îl vor înțelege și-așa. Vorbirea, gesturile și întreaga lui înfățișare, inclusiv barba aceea de pirat nu-i trădau de fel vîrsta. Mă uitam la el mereu, și-mi băteam capul : oare cîți ani o fi avînd ? Puteai să-i dai la fel de bine patruzeci, dar și cincizeci. Și totuși pentru un om zece ani e o diferență simțitoare. Pe urmă am renunțat să mai ghicesc, spunîndu-mi că pentru determinarea exactă a vîrstei noului nostru prieten, trebuia neapărat să-i consulți buletinul de identitate.

După vreo cinci minute de discuție, Hobotov mărturisii :

— Mi-e o foame de lup...

— Da, n-ar strica să luăm o gustare, recunoscui eu.

Doctorul chemă ospătărița, făcîndu-i semn cu arătătorul. Femeia se apropie cu un mers legănat și, cu o voce plictisită, ne informă despre posibilitățile culinare ale bufetului. Întreg meniul se compunea din pîrjoale de porc, o găină friptă și kisel din răchițele.

— Și de băut ? se interesă Hobotov, dîndu-și un bobîrnac peste beregată.

— Cît doriți ? întrebă ospătărița.

— Avînd în vedere că plecăm la drum și, luînd act de temperatura de afară... începu doctorul, apoi tăcu uitîndu-se pe rînd la mine și la Dim-Dimîci.

— Propun cîte două sute, spusei eu.

— S-a făcut ! se învoi Dim-Dimîci.

— E o normă pentru drumeți, adăugă Hobotov. Șase sute de grame.

Doctorul și Dim-Dimîci cerură friptură de pasăre, iar eu pîrjoale și două porții de kisel.

— Ce mutră ursuză, clătină din cap Hobotov, după ce ospătărița plecă să execute comanda. Nu se asortează de fel cu animația de la masa de alături... Hai, să ne mutăm colo în colț, lîngă fereastră.

N-am obiectat la această propunere.

După ce ne-am instalat la cealaltă masă și ne-am mutat și paltoanele, Hobotov declară deschis :

— Nu pot să-mi explic de ce, însă de cîte ori văd un om care mestecă clefăind, mă apucă turbarea. Îmi vine să-l plesnesc.

Instinctiv, ne întoarserăm privirile spre grupul gălăgios de la masa de lingă care ne mutaserăm. Într-adevăr, flăcăul cu căciula de blană de iepure cu clape înfuleca așa de hulpav, încît plescăiturile care-l înfuriaseră pe doctor răsunau în toată sala.

Ospătărița ne aduse mîncarea. Am constatat îndată că pîrjoalele aveau un miros foarte ciudat și cu totul aparte. Mi-am spus că nu am un stomac chiar atît de bine antrenat, încît să asimileze fără consecințe nefaste aceste bunătăți și, renunțînd la pîrjoale, le-am urmat exemplul comesenilor mei și am cerut friptură de pasăre.

— Din lac în puț! rosti laconic doctorul, căutînd de zor părțile comestibile ale fripturii sale.

Se vede că găina fusese ținută la post vreo lună de zile înainte de tăiere. Știu că am avut parte doar de o combinație de oase și zgîrciuri. Parcă ar fi fost niște corzi de vioară.

Nici kiselul n-a avut darul să ne desfete. Era un lichid tulbure, gelatinos, care umplea pe jumătate paharul. L-am sorbit dintr-o înghițitură ca pe o otravă, iar doctorul remarcă pe un ton foarte serios :

— Nu vi se pare că cina noastră a fost excesiv de frugală ?

— Ba da, rîsei eu, însă nu m-aș încumeta s-o repet.

— Da, trebuie să ne înarmăm cu răbdare, îmi întări vorbele Dim-Dimici.

Am sporovăit în voie și am fumat o jumătate de pachet de țigări, pînă cînd în sfîrșit în sală își făcu apariția șoferul de la biroul raional, un om în vîrstă, care după cît îmi amintesc, se numea Vasili Matveevici.

— Vă rog să mă iertați, spuse el apropiindu-se de masa noastră. Dar asta-i dric, nu mașină. Mi-a înțepenit schimbătorul și s-au cuplat toate vitezele, vai de capul meu !

— Lasă asta, răspunsei eu. Îți cunosc bine rabla. Vorba e, ajungem cu ea la destinație ?

— De ajuns, ajungem noi. Doar n-o să dormim aici, și Vasili Matveevici aruncă o privire scîrbită prin sală.

Cu toate că vorbele lui nu erau prea încurajatoare, ne-am hotărît totuși să pornim la drum și am părăsit clădirea gării.

Hobotov dădu ocol mașinii, o cercetă cu ochiul lui critic, apoi se aruncă pe perna din spate. Dim-Dimîci se așează lângă el.

— Nu știu dumneavoastră ce părere aveți, dar eu am să încerc să trag un pui de somn, zise doctorul.

Inima sfîșiată a mașinii scoase un horcăit plin de șuierături, icni de cîteva ori, apoi se opri brusc. Peste cîteva clipe icni din nou și, în cele din urmă, vrînd-nevrînd, motorul prinse a dudui mînios. Mașina se opinti din greu, făcu un salt de broscoi și se smuci cu viteză din loc.

„Orice început e greu...” mă gîndii eu.

Străbăturăm cu iuțea unui proiectil cătunul adormit din vecinătatea gării și ne trezirăm cît ai clipi pe un drum gîtuit de-o parte și de alta de o pădure înaltă. Vîntul izbea năprasnic în botul mașinii, umflînd foaia de cort a prelatei. La lumina farurilor, stîlpii de telegraf și indicatorii kilometrici răsăreau din întuneric ca niște năluci tăindu-ne calea, apoi dispăreau mistuindu-se în noapte.

După mine, singura calitate a „rablei” noastre consta în faptul că, după nesfîrșite strănuturi, accese de tuse și scrișnete urmate de smucituri, dovedise totuși pe această vreme o viteză bunicică. Mașina se avînta înainte, înfruntînd viscolul, astfel că, spre sfîrșitul nopții, în fața privirilor noastre se arătară acoperișurile albite de promoroacă ale clădirilor centrului raional cufundat în somn la acea oră. Străbăturăm astfel în goană străzile pustii și ne oprirăm în fața locuinței lui Kamenșikov. Neliniștit de întîrzierea mașinii, sublocotenentul nu se culcase și, auzind claxonul, ieși în goană afară să ne întîmpine.

— Locotenentul-major Bezrodnîi a venit? se interesă îndată Dim-Dimîci, după formulele obișnuite de salut.

— S-a împotmolit la vreo douăzeci de kilometri de aici, raportă Kamenșikov. Acolo a viscolit serios, drumul e troienit. Mi-a telefonat sectoristul. O să sosească spre dimineață.

Dim-Dimîci chicoti și-mi dădu un ghiont.

Strecurîndu-ne de-a lungul potecuței înguste, săpate în zăpadă, o pornirăm în urma lui Kamenșikov spre locuința sa, care se afla în fundul curții.

Ninsoarea încetase. Luna întîrziată se duse la culcare, fără a-și mai arăta fața. Deasupra noastră se întindea bolta întunecată a cerului, smălțată de licuricii reci ai stelelor. Undeva, spre miazăzi se deslușea vag la orizont o coamă de

pădure. Din coșul înalt al casei lui Kamenșcikov se ridica o dîră subțire de fum.

Peste cîteva minute, așezați în jurul mesei, într-o odăiță călduroasă, cu pereții împodobiți cu un tapet înflorat, ne sorbeam în tihnă ceaiul și, în sforăitul molcom al samovarului, îl ascultam pe sublocotenentul Kamenșcikov. Cercetările preliminare efectuate de organele de miliție arătaseră că în noaptea de unsprezece spre doisprezece februarie, cetățeană Kulkova găzduise acasă la ea o pereche străină, sosită în oraș. Necunoscuții fuseseră aduși de la gară cu mașina de către șoferul Migalkin, de la artelul „Zarea“. Se constatase totodată că nu era prima oară cînd Migalkin își plasa pasagerii în casa numitei Kulkova, care-i era un fel de rudă îndepărtată.

Dimineața bărbatul dispăruse, iar femeia fusese găsită moartă.

Lucrătorii de la miliția judiciară examinaseră cu minuțiozitate încăperea, fotografiaseră cadavrul victimei, preluaseră, materializaseră amprente digitale lăsate pe sticlele cu vin, pe o bucată de ciocolată și pe speteaza canapelei, acoperită de un strat de praf.

— În primul rînd, va trebui să stabilim identitatea victimei, asupra ei nu s-au găsit nici un fel de acte, spuse Kamenșcikov. Pe urmă rămîne să lămurim despre ce-i vorba — despre o moarte naturală, un accident, crimă sau sinucidere.

„Cu alte cuvinte, nu ne-a rămas decît să începem și să terminăm, mă gîndii eu. Faptul că moarta nu fusese identificată, că, în afara urmelor lăsate de degete, nu s-a găsit nimic altceva care să arunce măcar o rază de lumină asupra acestei întîmplări ne îngreua mult misiunea. Pe lîngă toate astea încăperea fusese scotocită înainte de sosirea noastră. Și, în general, totul e prost, cît se poate de prost.“

Doctorul Hobotov nu ceru nici o lămurire. Ședea absent, frămîntînd între degete cocoloașe de pîine. Judecînd după sprîncenele lui încruntate, mi-am închipuit că omul se gîndea la ceva cu totul aparte, fără nici o legătură cu cazul nostru, dar mă înșelasem.

— Au fost luate măsuri pentru conservarea cadavrului? întrebă el după ce Kamenșcikov își termină expunerea.

— Da, s-au luat.

— Ce fel de măsuri?

— În sobă nu se face focul, iar oberlihtul e deschis în permanență. Am sigilat încăperea. Așa m-au sfătuit băieții de la miliția judiciară.

Doctorul clătină din cap în semn de încuviințare și se cufundă din nou în tăcere...

14 februarie 1939
(marți)

Azi ne-am sculat cam târziu. Afară se făcuse de mult ziuă. Soarele plâpînd de februarie își revărsa pe pămînt lumina lui palidă, înghețată. Abia ne așezasem la micul dejun. Ghenadi nu venise încă, și nu ne chemase nimeni la telefon. Ne-am hotărît să ne apucăm de lucru.

După ceai, am plecat cu mașina la locul crimei, împreună cu șeful Biroului raional.

Curtea din strada Starolujskaia, presărată cu stive de lemne, stoguri de fîn și căruțe cu oiștile ridicate spre cer, era ticsită de o mulțime pestriță.

— Ce-i asta? l-am întrebat eu pe Kamenșcikov.

Sublocotenentul mi-a explicat că asemenea întâmplări neobișnuite ca moartea misterioasă a vreunui om, se petrec arareori în orașul acesta și, firește, că trezesc curiozitatea localnicilor.

Am coborît din mașină și ne-am îndreptat spre casa cu pricina.

Clădirea, veche, cu un singur etaj, construită din birne, într-un stil arhitectonic întortocheat, își trăise de mult traiul. În tot cazul părea să aibă cel puțin o sută de ani. Acoperișul cu o mulțime de luminatoare care dădeau în pod se șubrezise la mijloc, amenințînd să se prăbușească, ramele înguste, drept-unghiulare ale ferestrelor se strîmbaseră într-o parte, burlanele abia se mai țineau, iar balcoanele, ascunse sub maldărul de rufe decolorate, întinse la uscat, erau parcă gata să se năruie în orice clipă peste capetele trecătorilor.

Intrînd în casă, am străbătut un coridor cu tencuiala căzută, lăsînd să se vadă șipcile bătute în pereți. O duhoare grea, stătută, un amestec ciudat de miasme ne pătrunse îndată în nări. Și mirosurile acelea îmbîcșiseră nu numai coridorul, dar pătrunseseră parcă adînc și în pereți, însoțin-

du-ne de-a lungul scărilor șubrede și murdare, ale cărei trepte ne duseră la etaj.

Înăuntru casa arăta ca un fort străvechi. Fel de fel de firide și de galerii întortocheate, o sumedenie de cămăruțe și chilioare întunecoase, în mijlocul cărora un străin s-ar fi rătăcit numaidecât.

Făcându-ne anevoie loc prin labirintul nesfârșit al despărțiturilor de la etaj și călcînd pe dușumeaua putredă care scîrțîia sub pașii noștri, ne-am oprit în cele din urmă în fața unei uși încuiate.

Am aprins lanterna de buzunar ; la lumina ei Kamenscikov a rupt sigiliul și a descuiat ușa. Am intrat în odaie ; o dată cu noi a țîșnit înăuntru o pisică tărcată, jigărită.

Primul lucru care ne-a izbit ochii a fost cadavrul unei femei, întinsă pe un pat îngust, așezat între două ferestre. Asta-i tot ce am văzut. Nici n-am mai luat în seamă boarfele care umpleau odaia.

Aveam impresia că femeia doarme, că-i de ajuns să scot un singur cuvînt și ea va tresări, va deschide speriată ochii și va trage plapuma, ca să-și acopere goliciunea trupului. Asta pentru că păstrase o poziție foarte naturală — ai fi jurat că e vie — cituși de puțin potrivită unui mort. Capul se odihnea pe o pernă mare, bine umplută, mîna stîngă o ținea după ceafă, iar dreapta pe piept.

Ne-am apropiat de cadavru. Nici urmă de sînge, de plăgi sau zgîrieturi, ori semne de violență, de împotrivire, nimic din toate acestea. Pînă și noțiunea de „moarte“ părea aici absurdă, ireală, de neconceput.

Femeia să fi avut cel mult douăzeci și cinci — douăzeci și șase de ani. Natura o înzestrase cu un fizic frumos. Avea trăsăturile feței cam mari, însă regulate, buze cărnoase, bine conturate și un păr negru, bogat, prins la ceafă într-un coc mare. Mîinile delicate, subțiri, cu unghiile îngrijite, păstrînd încă urme proaspete de oja, arătau că victima nu cunoscuse niciodată munca fizică grea.

Nici pe obrajii peste care se așternuse paloarea morții nu se putea desluși vreun semn de suferință.

Știam foarte bine că concluziile hotărîtoare nu apar la începutul cercetărilor, ci către sfîrșitul lor. Și totuși m-am gîndit : „Oare care să fie mobilul asasinatului ? De ce a fost ucisă această femeie ?“

Cu brațele încrucișate pe piept, doctorul Hobotov se uita pe sub gene la moartă, mișcându-și ca un gîndac vîrfurile sîrmoase ale mustăților. Pe urmă, luîndu-și ochii de la cadavru, spuse :

— Temperatura e perfectă. Puteți închide oberlihtul.

Kamenșcikov păși spre fereastră, dar în momentul acela mița ieși de sub masă, se încordă și sări pe pieptul femeii.

— Zît ! Zît de-acolo, spurcato ! se repezi la ea medicul.

Pisica se azvîrli înapoi sub masă.

— Puteți chema ambulanța ? îl întrebă Hobotov pe sublocotenent.

— Firește.

— Chemați-o. Pînă atunci. am s-o examinez pe dumneaei, și arătă cu capul înspre cadavru.

Kamenșcikov se îndreptă spre ușă.

— Am să dau dispozițiile necesare, se întoarce el din prag. Și dacă nu aveți neapărată nevoie de mine, am să lipsesc vreo două-trei ore. Azi avem la comitetul raional o ședință de birou.

Dim-Dimici răspunse în numele tuturor :

— Deocamdată nu avem nevoie. Puteți pleca !

Tropăind cu cizmele prin coridor, Kamenșcikov părăsi casa aproape în goană.

Hobotov căuta din ochi unde să-și pună căciula și paltonul ; în cele din urmă le găsi loc pe canapea. Apoi își frecă cu înverșunare mîinile mari, acoperite de un pufuleț auriu, trase scaunul lîngă pat și, după ce se așeză, scoase din buzunar o lupă mare montată într-o frumoasă ramă de sidef.

Nu aveam obiceiul să-i stingheresc și să-i sustrag pe alții de la treburile lor. Dim-Dimici era și el de același principiu. Aflasem că încăperea fusese controlată cu grijă, că se întocmise și un raport amănunțit asupra cazului, că se făcuseră fotografiile, se adunaseră toate obiectele ce prezentau interes pentru mersul cercetărilor, că amprentele digitale fuseseră prelucrate, și totuși hotărîrăm să examinăm mai îndeaproape odaia și lucrurile din ea.

În afară de pat, în cameră mai era o masă de stejar cu picioarele șubrede, două scaune, tot de stejar, cu fundul lustruit, o canapea tapisată cu o imitație de piele neagră, iar în colț, un lavoar, pe capacul căruia am dat de o coajă de săpun cu cîteva fire de păr lipite pe ea. Dopul lavoarului era ruginit și nu ținea apa, care se păstra în găleată.

Pe masă erau înșirate sticle de votcă și de vin, probabil în afara celor ce fuseseră ridicate cu ocazia cercetărilor, o cutie goală de conserve de pește, coji de salam și de mandarine, hîrtii de ambalaj de la ciocolată sau bomboane și fărîmituri de pîine.

În localitate nu se găseau mandarine și nici măcar în orașul de reședință al regiunii. Se vede treaba că musafirii nocturni le aduseseră cu ei.

În vremea aceasta, doctorul continua să examineze cadavrul. Acum, femeia nu mai era întinsă pe spate; stătea pe o parte cu fața întoarsă la perete, și Hobotov îi cerceta cu atenție corpul cu ajutorul lupei.

— Cerceii nu-i mai trebuie, rosti el cînd ajunsese la față și se apucă să desprindă de pe lobii urechilor podoabele ieftine, acum inutile. S-ar putea să fie nevoie de ei la anchetă. Luați-i!

Dim-Dimîci luă cercelușii care aveau încrustați pe ei două boabe de peruzea și-i virî în buzunar.

Doctorul se ridică, își plimbă privirile peste masă și rosti sentențios:

— Da-a... Alcoolul dezleagă limbile și simplifică relațiile dintre oameni. E cert.

Ne-am uitat la el, curioși să auzim urmarea.

Hobotov scoase din buzunar un flaconaș turtit și, turnîndu-și alcool în palmă, se spală cu grijă pe mîini.

— Pînă la autopsie, nu pot să vă dau o explicație definitivă, dar... Hobotov ridică degetul arătător în sus, pot să vă spun de pe acum că avem de-a face cu o crimă. Femeia a fost ucisă.

— Ucisă? Întrebai eu cu neîncredere. Sînteți sigur?

— Mă-ndoiesc, spuse Dim-Dimîci.

— Absolut sigur, declară cu hotărîre doctorul. Victima n-a părăsit cea mai bună dintre lumi din propria ei dorință. Din toate se constată că nici n-a prins măcar de veste cînd a trecut pe tărîmul celălalt. Mai bine zis, nici n-a simțit. Moartea a fost fulgerătoare. În afară de asta, femeia era amețită complet de băutură; probabil ajunsese în stare de inconștiență. Și trebuie să vă mai spun că a fost o femeie strașnică. Un model ideal pentru un pictor iscusit...

Pe sală se auziră pași. Apoi cîteva bătăi în ușă.

Doi sanitari intrară înăuntru cu targa.

— Aveți morgă aici, în orașul ăsta? li se adresează doctorul.

— Avem, cum să n-avem, se poate? răspunse voios unul dintre sanitari.

— Perfect, aprobă doctorul. Duceți-mi-o pe frumoasa asta la morgă. Merg și eu cu voi. Dumneavoastră ce faceți? se întoarse Hobotov spre mine.

L-am sfătuit pe Dim-Dimîci să asiste la autopsie, iar eu am hotărît să mă duc la biroul raional. Ceea ce am și făcut.

Cadavrul a fost scos în curte și îmbarcat în mașină. Doctorul și Dim-Dimîci se urcară înăuntru și, patinînd pe zăpadă, ambulanța porni.

Am plecat la biroul raional, m-am instalat în odaia de lucru a lui Kamenșcikov și am dat ordin să fie chemați la interogatoriu Kulkova și Migalkin.

Trebuie să recunosc că lucrătorii de la miliție care au efectuat cercetările s-au ocupat cu multă scrupulozitate și atenție de acest caz. În cuprinsul documentelor înșirate pe masă în fața mea, puteai găsi tot, pînă la amănuntele cele mai neînsemnate — timpul sosirii lor în odaie, felul cum sînt dispuse ferestrele și ușile, cum este așezat mobilierul, poziția cadavrului. În procesul-verbal de constatare am aflat răspunsul la toate întrebările elementare, prevăzute în cadrul cercetărilor. O mare atenție a fost acordată descoperirii urmelor crimei, amprentelor digitale. În mapă se aflau numeroase fotografii și fișe dactiloscopice cu urmele degetelor supuse deja prelucrării de laborator.

Din material lipsea însă principalul — indiciile din care să reiasă cine erau victima și asasinul.

Spun drept că în adîncul ființei mele mă cuprinsese descurajarea. Ce-i de făcut? De unde să începem? Cum să identificăm victima? Ce rezultat au să-mi dea amprentele digitale? De ce i-am chemat pe Migalkin și Kulkova, care fuseseră interogați cu de-amănuntul și ale căror depoziții le studiasem? Nu greșește cumva Hobotov, afirmînd încă înainte de autopsie, că ne aflăm în fața unei crime premeditate?

Gîndurile îmi alergau prin cap ca argintul-viu. Aveam o strîngere de inimă și mă simțeam grozav de neajutorat. Cazul de față mi se părea un mister de nepătruns.

Deodată ușa se deschise și în prag apăru Bezrodnîi.

— Bună ziua, tovarășe locotenent, mi se adresează el pe un ton sec și oficial.

M-am ridicat în picioare și i-am răspuns :

— Să trăiți, tovarășe locotenent-major !

Bezrodnii se uită nerăbdător prin odaie, își dezbracă mantaua, își scoase de pe cap șapca (venise în uniformă) și, împingînd un scaun spre soba încinsă, se așează lîngă foc.

Tăcea frecîndu-și mîinile înghețate de frig și se uita la ușița deschisă a sobei, urmărind buștenii de mestecăn, care se mistuiau cuprinși de flăcări, prefăcîndu-se în jar cu trosnete abia auzite.

Ciudat lucru ! Mărturisesc sincer, venirea lui Ghenadi mă bucurase. Probabil că sub acest aspect se manifesta o me-teahună veche și caracteristică multor oameni — aceea a plo-conirii ascunse în fața superiorilor. Pare-se, într-o anumită măsură sufeream și eu de această boală. Îmi spuneam în gînd : „Ghenadi e locotenent-major și nu locotenent, nu-i un simplu șef de birou, ci de secție. Ceea ce pentru mine constituie o dificultate de neînvins, e posibil ca pentru el să fie un fleac. Înseamnă că există ceva în el, care-l ajută să conducă un colectiv mare de lucrători. Iar eu și cu Dim-Dimci nu observăm la el acest „ceva“. Și, la urma urmei, Ghenadi este tolerat și menținut în funcția pe care o deține. Rezultă deci că el îndreptățește așteptările, e mai deștept și mai destoinic decît credem noi. Dacă eu nu văd veriga de care ar trebui să mă agăț acum, poate că el are s-o vadă. Corabia mare ajunge departe...

După o tăcere îndelungată, Ghenadi întoarse capul spre mine și întrebă :

— Cum merge treaba ?

— Prost.

— Unde-i locotenentul Braghin ?

I-am răspuns.

— Așa-a... mormăi Ghenadi. Ei ! Pune-mă, te rog, și pe mine la curent cu evenimentele.

I-am relatat tot ce știam, fără să-mi ascund îndoielile, i-am citat anumite pasaje și argumente, slujindu-mă de declarațiile martorilor audiați, de procesele-verbale de constatare și de corpurile delictu anexate la dosar. În încheiere, am socotit necesar să subliniez că identitatea victimei ca și cea a criminalului, rămîn învăluite într-un întuneric total.

— Așadar, ne găsim în fața unui asasinat ? rosti Ghenadi.

— Da... Așa susține Hobotov.

— Dar punctul dumitale de vedere, care-i? se interesă Ghenadi.

— Părerea mea nu coincide cu concluzia trasă de Hobotov. Eu înclin să cred că aici este vorba fie de o moarte naturală subită, fie de sinucidere.

— Hm... Mă îndoiesc, spuse Ghenadi. Nici într-un caz și nici în altul, partenerul victimei n-avea rost să se ascundă.

— Poate că aveți dreptate, am fost eu nevoit să-i accept argumentul.

Ghenadi tuși de cîteva ori, se ridică de pe scaun, făcu cîțiva pași prin odaie și urmă pe un ton povățuitor :

— În general, tovarășe locotenent, nu trebuie niciodată să complicăm și să exagerăm faptele. Tăcu cîteva clipe uitîndu-se pe fereastra brumată de ger, apoi adăugă: nouă ni se cere să explicăm inexplicabilul, cel puțin așa socotiți dumneavoastră, nu ? Ei bine... să încercăm s-o facem și p-asta.

Mi s-a părut că deosebesc în vocea lui o nuanță de încredere în sine, de parcă cercetările ar fi dat cel puțin peste o urmă proaspătă a ucigașului. Buna dispoziție mi-a revenit îndată. Sosirea lui Ghenadi și scurta noastră convorbire au avut asupra mea efectul unei destinderi binefăcătoare.

— În primul rînd, vreau să studiez întreg materialul, spuse el între timp, ocupînd locul de la masă pe care i-l cedasem din politețe.

Dar abia apucă Ghenadi să deschidă dosarul, că ușa se dădu în lături discret, și în odaie intră șoferul secției raionale. Necunoscîndu-l pe Bezrodnii, dar văzîndu-l mai mare în grad, șoferul îi ceru voie să-mi vorbească și-mi spuse că vine din partea doctorului Hobotov să mă ia cu mașina.

M-am uitat întrebător la Ghenadi.

— Mergem împreună, hotărî el fără ezitare și începu să se îmbrace...

În fundul curții întinse a spitalului, într-o încăpere sumbră, cu tavanul scund și pereții umezi, i-am găsit pe Hobotov și Braghin.

Doctorul ședea pe un taburet, cu un șorț de mușama în-cins peste mijloc, iar lîngă el stătea Dim-Dimîci. Amîndoi pufăiau din țigară.

În mijlocul încăperii, pe o masă înaltă, cu picioarele subțiri, acoperită cu un cearceaf nu prea curat, era întinsă femeia care își încheiase într-un mod atît de surprinzător viața

în casa de pe strada Starolujskaia. De sub cearceaf nu i se vedeau decît părul desfăcut și tălpile picioarelor cu călcîiele galbene, ca ceara.

De-a lungul peretelui, pe niște paturi goale, de lemn, mai zăceau trei cadavre neacoperite.

L-am prezentat lui Hobotov pe Bezrodnii. Doctorul s-a înclinat, dar nu i-a întins mîna — își trăsese pe ea o mînușă de cauciuc.

Mirosul acela persistent și pătrunzător, dulceag și grețos de cadavru descompus mă trăsni pe loc; era de-a dreptul sufocant.

— Vă recomand să aprindeți o țigară, e mai bine! mă sfătui Hobotov, observînd starea în care mă aflu și-mi arată cu capul pachetul cu țigări de pe pervazul ferestrei. Ați fost pus la curent cu cele petrecute? îl întrebă el pe Bezrodnii.

— Aproximativ.

— Perfect! O să ne lămurim îndată, dacă presupunerea mea a fost justă sau nu. Pofțiți mai încoace!

Doctorul se apropie de măsuța pe care era așezat un borcan mare de sticlă cu gîtul larg și umplut cu apă, în care plutea ceva.

— Așadar... începu el din nou. Faptul că ființa aceasta încîntătoare era în momentul morții sale într-o stare cumplită de beție, e un lucru dovedit. Nu-i așa, tovarășe Braghin?

— Da-da... confirmă Dim-Dimici, cu un glas care mi se păru oarecum tulburat.

— Că a fost omorîță, urmă Hobotov, e de asemenea un fapt evident. Iar acum, vom încerca să căpătăm răspunsul la întrebarea cea mai de seamă: cum a fost asasinată? Ce-i asta, după părerea dumneavoastră? Doctorul vîrî degetul în gîtul borcanului puternic luminat de un bec de două sute de lumini.

M-am apropiat de măsuță și aplecîndu-mă deasupra borcanului am văzut plutind în apă un ghem de carne roșie, cu reflexe vineții.

— Inima!

— Exact! confirmă Hobotov. O inimă tînă, viguroasă, perfect sănătoasă, acum complet nefolositoare. Sper că tocmai inima asta ne va face un ultim serviciu. Și acum, fiți cu ochii în patru! Am să deschid inima în apă, iar dumneavoastră urmăriți cu atenție. E o operațiune foarte importantă

și mai ales unică, fiindcă nu se mai poate repeta. Dacă din apă se vor ridica în sus bășicuțe, bule de aer, înseamnă că presupunerile mele s-au adevărit. Priviți !

Am dus la spate mîna cu țigara aprinsă și am încremenit așteptînd. Bezrodnii și Dim-Dimîci priveau și ei încordați.

Doctorul își introduse cu oarecare greutate mîna stîngă în borcan, apucă energic inima între degete, iar cu mîna dreaptă făcu o creștătură adîncă în mușchiul inimii. Pe loc începură să se ridice spre gura borcanului o mulțime de bule străvezii...

— Iată-le ! exclamă Dim-Dimîci.

— Se vede perfect, adăugă Bezrodnii.

— Uff ! suspină zgomotos și totodată ușurat doctorul. Ceea ce trebuia demonstrat. Problema-i rezolvată. Răspunsul a fost găsit.

Aruncă bisturiul pe măsuță, își scutură mîinile ude și începu să-și scoată mănușile.

— Acum, pot să afirm cu certitudine că victimei — după ce alcoolul consumat a adus-o într-o stare aproape inconștientă — i-au fost introduși în vînă cu ajutorul unei seringi prevăzute cu un ac foarte subțire cîțiva centimetri cubi de aer. Asta-i tot. Este mai mult decît suficient ca să provoace o moarte fulgerătoare. Inima nu tolerează aerul. S-a produs o em-bo-lie. Pricepeți ?

Ne-am uitat unul la altul. Pentru noi, termenul acesta medical era cu desăvîrșire nou.

— Nu-i o descoperire recentă, ne explică Hobotov. E veche de cînd lumea.

— Dar cum v-a trecut prin minte una ca asta ? îl întrebă Dim-Dimîci. Ce v-a făcut să ajungeți la această presupunere din capul locului ?

Doctorul ne invită lîngă masa de disecție, scoase lupa din buzunar și, întinzînd-o lui Dim-Dimîci, spuse :

— Uitați-vă aici, cu atenție. Hobotov arată cu degetul la îndoitura cotelui femeii. Ce vedeți ?

— Un punct minuscul, abia vizibil, răspunse prietenul meu.

— Întocmai, încuviință Hobotov. În curînd va dispărea complet. Acolo a fost introdus acul. Dacă n-aș fi venit pe lumea asta cu cincizeci și șapte de ani în urmă și n-aș fi avut ocazia să văd în decursul vieții astfel de cazuri și altele asemănătoare, nu observam nici eu punctul.

După aceea trase cearceaful peste trupul femeii și, ducându-se la robinet, începu să se săpunească pe mîini...

Peste o jumătate de oră, l-am condus pe doctor la gară împreună cu Dimîci, apoi am plecat amîndoi la biroul raional. Pe sală i-am văzut pe cei doi martori, care erau vădit neliniștiți.

— Bezrodnii e sigur pe sine, și asta mă bucură. Orice ai zice, are ceva materie cenușie, îi șoptii eu lui Dimîci din mers.

— Mi-e teamă că are mai multă măduvă în oase, decît creieri în cap, mi-o reteză el.

Am intrat și l-am găsit pe Bezrodnii studiind cu atenție dosarul.

— Martorii sînt de mult aici, i-am amintit eu.

Ghenadi își ridică ochii de pe hîrtii și spuse :

— Mai exact — acuzații, nu martorii.

Am schimbat o privire fugară cu Dim-Dimîci. Această concluzie m-a pus oarecum pe gînduri. Atît era de neașteptată și, mai ales, curajoasă.

După cîteva minute, chemată de mine, intră în birou o făptură deșirată și ciolănoasă, pe față cu o expresie cam îndrăzneată, aproape obraznică.

— Eu sînt Kulkova, se prezentă ea, Olimpiada Gavrilovna.

— Stai jos ! îi spuse Bezrodnii.

Kulkova se codi puțin, apoi ceru voie să-și scoată paltonul și îl agăță în cuierul din colțul odăii.

Era o femeie înaltă, mătăhăloasă, cu picioarele neobișnuit de lungi, terminate prin două labe uriașe. Picioarele i se bălăbăneau caraghios pe sub poalele rochiei indecent de scurte, sub care i se vedea combinezonul. Ciorapii cu dungile răsucite îmi amintiră de picioarele fasonate ale unei măsuțe de salon. Capul alungit și lățit în partea de jos ca o pară era acoperit cu smocuri rare de păr, printre care se zărea pe-alocuri pielea albă a craniului. Unul dintre obraji era punctat în dreptul nării și lîngă lobul urechii de cîte un neg tuciuriu de mărime respectabilă.

În sfîrșit, femeia se așază și își puse mîinile pe masă.

— Ți se oferă posibilitatea să mărturisești tot adevărul, începu Ghenadi, cu o sclipire rece și profund disprețuitoare

în priviri. Dacă nu profiți chiar acum de ocazia asta, n-ai s-o mai poți avea niciodată.

— Da' ce-aveți cu mine? sări Kulkova.

Ghenadi se-ncruntă.

— Lasă prostiile! Îți vorbesc rusește, ce, nu pricepi?

Pleoapele femeii clipiră repede.

— Pricepi? repetă Ghenadi.

Kulkova clătină cu hotărîre din capul ei de cal, în semn de negare.

— Trebuie să ne declari numai adevărul, îi aminti Ghenadi.

• — Asta și fac... zic numai adevărul.

— Deocamdată, nu zici nimic. La primul interogatoriu ai declarat următoarele. Îți citesc întocmai depozițiile dumitale: „Cînd m-am convins că ușa odăii era încuiată pe dinăuntru și nimeni nu răspunde la bătăile mele, m-am speriat și am alergat să-l chem pe sectoristul de la miliție“. Așa-i?

— Așa-i. Așa a și fost.

— La ce oră s-a întîmplat asta?

— Devreme, de tot.

— Mai precis.

— Păi, de dimineată de tot... Cam pe la șapte...

— Și ce te-a făcut să ciocănești, așa, cu noaptea-n cap, la ușa chiriașilor dumitale?

— Pisica, răspunse ea.

— Cum? o fulgeră din ochi Ghenadi.

— Pisica. Pisica mea.

Sincer vorbind, începusem să mă-ndoiesc asupra facultăților mintale ale martorei.

— Ce amestec are pisica în treaba asta? ridică tonul Ghenadi, abia stăpînindu-și enervarea.

— Are, răspunse Kulkova. Rămăsese de cu seară în odaie și p-ormă unde a început să miaune, că mă treceau fiorii, zău așa. Am pus mîna pe clanță și am strigat: „Dați-i drumul pisicii, că vă face murdărie în casă“. Nu mi-a răspuns nimeni. Am început să bat în ușă, dar chiriașii nici gînd să răspundă. M-am speriat. Credeam că musafirii mei m-au jefuit și-au fugit și au lăsat pisica-ncuiată înăuntru! Și-am alergat să anunț sectoristul. Ei și p-ormă am spart ușa și-am văzut-o, mititica, întinsă în pat, iar bărbatul — ia-l de unde nu-i...

— Dar cine putea să încuie ușa pe dinăuntru? Încercă să precizeze Ghenadi.

— N-a încuiat-o nimeni. Mi s-a părut. Nemernicul a răsu-cit cheia pe dinafară...

— Și nu l-ai auzit cînd a plecat?

Kulkova scutură iarăși din cap.

— Uite ce este, cetățeană Kulkova, spuse Ghenadi lungind silabele. Cu mine să nu faci pe mironosița. Că nu-ți merge... Te cunoaștem noi bine. Ești sectantă și te ocupi cu recrutarea de noi membri. În 1931 secta *hlîstî*¹ te-a pus să dai foc la șapte hectare de grâu în Kuban. În același an ai înecat în riul Celbas doi gemeni nou-născuți și ai fost condamnată la cinci ani închisoare. Ești o criminală! Și dacă îți închipui cumva că noi te credem reeducată, te înșeli amar-nic! Ori spui totul pe față, ori intri iar la pușcărie. Persoana n-a trecut pe lumea ailaltă fără concursul dumitale. E limpede ca lumina zilei. Spune-o mai bine pe-a dreaptă...

Kulkova rămase cu ochii holbați, uitîndu-se la Bezrodnîi. Limba refuza s-o mai asculte și femeia amuți cuprinsă de un fel de amorțeală, rumegînd parcă în minte tirada lungă a omului din fața ei.

Dim-Dimîci, care îndeplinea oficiul de secretar, notase întrebarea și aștepta acum răspunsul.

Kulkova însă continua să tacă și privea înainte cu ochii larg deschiși, fără să clipească.

Se scurseră astfel vreo două minute. Dim-Dimîci scrisse pe un petic de hîrtie cîteva cuvinte și împinse spre mine biletul.

„Prin femeie se perpetuează specia umană. Deci și prin asta. Îți închipui ce-nseamnă acest lucru?“ citii eu.

— Ei? strigă Ghenadi pierzîndu-și răbdarea. Nu te-am chemat aici să-ți admir frumusețea! Răspunde! Cum se numea victima? Unde se ascunde acum însoțitorul ei? Care-i numele lui? Știm toate astea, dar așteptăm să auzim confirmarea din gura dumitale.

Un fior rece îmi străbătu trupul...

Era un procedeu ieftin și inutil, care nu făcea decît să pună ancheta într-o situație ridicolă. Un martor mai isteț i-ar

¹ Sectă mistică-religioasă în Rusia; a luat ființă la mijlocul secolului al XVII-lea.

fi răspuns pe loc : dacă știți totul, ce mă mai întrebați ? Dar Kulkova nu strălucea de inteligență. Disperată, începu să dea din mâini și să se văicărească :

— Dar ce se-ntîmplă aici ?... Ce vreți cu mine ? Eu nu sînt criminală... Ce-a fost, a fost, s-a dus, acum sînt curată ca bobul de rouă. Nu cunosc pe nimeni și n-am nici o vină... Faceți ce poțiți.

— Nu mă bate la cap ! răcni Ghenadi izbînd cu pumnul în masă. Vreau să aflu numele oaspeților dumitale din noaptea aceea.

Din păcate, nu era de ajuns să vrea el. Kulkova nu-și cunoștea musafirii. Femeia se crucea și-l lua pe dumnezeu martor, blestema, se jura, iar în cele din urmă, izbucni în hohote de plîns. Și, deși întreaga ei înfățișare îmi stîrnea o antipatie, care creștea din clipă în clipă, eram profund convins că nu avea nici un amestec în crima aceasta.

Dim-Dimîci îmi întinse iar un bilețel, pe care citii : „Trage cu tunul în vrăbii. E nevinovată !“

Am pierdut așa peste două ceasuri, fără să adăugăm nimic nou la interogatoriul pe care i-l luase Kulkovei lucrătorul de la miliția judiciară, în afară de episodul cu pisica.

După ea a fost introdus șoferul Migalkin. Acesta era un tînar foarte dezghețat și își dădea seama perfect că biografia lui scurtă, dar întortocheată, îl obligă să fie cît se poate de circumspect în alegerea căilor cu ajutorul cărora ar fi putut să-și atingă scopul. Iar scopul pe care-l urmărea în viață era cît se poate de limpede, și omul ni-l înfățișă în cuvinte scurte și clare. Acum era șofer de categoria a II-a și urma să primească spre sfîrșitul anului carnetul de categoria I. Peste un an va încerca să intre la un institut, fiindcă vrea să devină inginer de automobile, poate chiar constructor. Doar atît. Nici mai mult nici mai puțin. N-a ascuns niciodată și nici n-are de gînd să ascundă că tatăl său este emigrant și dușman al regimului sovietic. Drumurile li s-au despărțit pentru totdeauna. La fel ca și tatăl lui, ar fi putut să se facă funcționar, comerciant sau tîlmaci la japonezi. Vorbește limba japoneză aproape tot atît de bine ca și rusa. În ultimă instanță, putea să rămînă dincolo, la ei. Cu toate că în Rusia nu l-a invitat nimeni și nici din Harbin nu a fost alungat. Totuși a plecat de bunăvoie și consideră că actul acesta a constituit primul pas realmente just pe care l-a făcut în decursul

vieții sale independente. Dacă tatăl s-a împotrivit plecării lui? Nu! Ba mai mult, tocmai tatăl a fost cel dintâi care i-a sugerat ideea. I-a spus: „Tu, Serafim, ești rus. Te-ai născut în Rusia așa că tu în Rusia trebuie să trăiești și să mori“. Îi este adînc recunoscător pentru aceste cuvinte. Tatăl n-o să se reîntoarcă niciodată în patrie. Are socotelile lui cu Puterea sovietică. Înainte de revoluție a fost un funcționar superior destul de însemnat și om cu stare. A avut la Voronej o casă cu două etaje, o vilă splendidă la Ialta și un cont respectabil la bancă. În anul 1916 s-a mutat la Moscova unde și-a cumpărat o casuță modestă, alcătuită din nouă odăi, cu o grădină minunată în jur și — ce-i mai important — un automobil. Un automobil de fabricație franceză, la care rîvnise ani îndelungi. Abia trecu însă un an și praful se alese de toate... Pe urmă au început divergențele politice... O împăcare între cadeți și bolșevici era cu neputință, iar bătrînul fusese membru activ al partidului cadeților.

Asta-i... Prin urmare, drumurile lui Migalkin și ale tatălui său s-au despărțit...

Dacă ancheta dorește să afle de ce s-a oprit el asupra meseriei de șofer, răspunsul e cît se poate de ușor — deoarece încă din adolescență l-a atras șoferia, pe care a îndrăgit-o și nu s-a mai gîndit la nimic altceva.

Dacă știe cumva că școala pe care o urmasese la Harbin se ocupa cu pregătirea diversioniștilor și teroriștilor? Precis nu știe, dar se zvonea ceva despre asta. Lui, personal, însă, nimeni nu i-a făcut vreodată nici un fel de propuneri.

Este gata să spună tot ce știe, în problema care interesează ancheta, fără să tăinuiască nimic. Da, e adevărat că în noaptea de 11/12 februarie a transportat cu camionul lui de trei tone în oraș doi călători, un bărbat și o femeie, pe care-i luase de la gară. Nu, nu s-a oferit singur ci ei l-au rugat. I-a înfilnit pe peron la vreo trei ore după plecarea trenului, lîngă magazia de bagaje, de unde trebuia să ridice patru lăzi cu piese de schimb.

Bărbatul l-a întrebat unde ar putea să tragă peste noapte. Migalkin i-a răspuns că în oraș nu exista nici un hotel și călătorii se adăpostesc fiecare pe unde poate, însă el cunoaște o gazdă la care a locuit înainte. Era vorba despre Kulkova. Bărbatul s-a învoit. Înainte de a porni la drum, necunoscutul i-a mai cerut o relație, dacă Migalkin n-a auzit cumva de medicul

veterinar Proskuriakov, care locuia în acest oraș. Migalkin însă nu-l cunoștea pe veterinar.

Despre Kulkova poate să declare că e o femeie lacomă de bani și artăgoasă. Trăiește din venitul pe care i-l aduc cele două vaci și din chiria pe care o încasează de la călători. În trecut ar fi săvârșit unele crime despre care vorbește foarte vag și fără prea multă tragere de inimă. Kulkovei, o femeie cu anumite ciudățenii, nu-i place viața conjugală, în schimb iubește nespus copiii. Nu mănincă niciodată carne, dar are patima băuturii.

Dacă Kulkova i-a cunoscut dinainte pe cei doi străini, care sosiseră în noaptea aceea în oraș? Nu, nu i-a cunoscut. Migalkin era sigur de aceasta.

Dacă ar putea să spună cum arăta necunoscutul? Cum să nu! Mai ales că se uitase bine la el. Era un bărbat de vreo treizeci și cinci de ani, de statură ceva mai înaltă decât mijlocie, cu o figură energică și deschisă, cu fruntea lată și obraji proaspăt bărbierii. Un tip prezentabil, dintre cei a căror făptură îți atrage imediat atenția și îți rămâne întipărită în minte mult timp.

Iată depoziția lui Migalkin. Amănuntele acestea se cunoșteau din materialele de interogatoriu luate de lucrătorii de la miliția judiciară.

Ca să aibă mai multă autoritate, Ghenadi încercase la un moment dat să ridice tonul, însă Migalkin l-a prevenit calm și politicos:

— Puteți vorbi mai încet. Aud foarte bine.

Către sfârșitul discuției, Ghenadi a recurs din nou, ca și cu Kulkova, la o manevră de provocare:

— După semnalările pe care le posedăm, dumneata nu te-ai întâlnit întâmplător cu cei doi călători din gară, ci te-ai dus anume să-i întâmpini.

Migalkin i-a răspuns și de astă dată pe un ton liniștit și cuviincios:

— Dacă doi oameni vorbesc unul într-un fel și unul într-altul despre același lucru, unul dintre ei minte și caută să inducă în eroare ancheta. Dumneavoastră puteți să verificați atît cele declarate de mine, cît și datele dumneavoastră. Și celui ce a mințit, să i se aplice articolul de lege pe care mi l-ați pus în vedere înainte de interogatoriu...

Nu... Orice s-ar zice, Migalkin era un băiat foarte isteț și cu judecată, și am impresia că însuși Ghenadi își dăduse seama de lucrul acesta.

După ce am rămas singuri — cam pe la unsprezece noaptea — Bezrodnîi a spus :

— Trebuie să „spargem“ cu orice preț contrarevoluția asta.

— Concret, la cine vă referiți? considerai eu necesar să cer o precizare.

— La cei doi răspunse posac Bezrodnîi.

— Sînteți sigur că sînt contrarevoluționari?

— Am certitudinea că sînt părtași la crimă. E evident că au fost înțeleși între ei.

— Convingeți-ne și pe noi, tovarășe locotenent-major! îl rugă Dim-Dimîci.

— Am să încerc, spuse Bezrodnîi pe un ton veninos și se uită la pendula din perete. Acum însă, la culcare! Mîine de dimineată, tovarășe Trapeznikov, treci pe la birlogul acestei individe și stai de vorbă cu locatarii. Iar dumneata... se întoarse el spre Braghin, dar Dim-Dimîci interveni nelalocul lui zicînd :

— Eu aș avea o propunere...

Ghenadi însă nu-l lăsă să termine.

— Ai să faci ce-ți ordon eu. Punctul unu : să aranjezi cu cei de la spital ca să așeze în ghețarie cadavrul victimei și să-l păstreze acolo. Punctul doi : să te duci la întreprinderea unde lucrează Migalkin și să obții o caracterizare asupra lui. Punctul trei : să stabilești dacă în localitate domiciliază medicul veterinar Proskuriakov și să aduni referințe despre el. Punctul patru : să te-nțelegi cu miliția judiciară ca să multiplice fotografia victimei. Deocamdată asta-i tot. E clar?

— Foarte clar, tovarășe locotenent-major! răspunse Dim-Dimîci.

15 februarie 1939
(miercuri)

Dimineata, fiecare dintre noi și-a văzut de treburile lui. Dim-Dimîci a plecat la spital, Bezrodnîi a luat-o iar la interogatoriu pe Kulkova, iar eu m-am îndreptat spre strada Starolujskaia.

Simțeam că-mi pierd vremea de pomană.

Cum am trecut pragul ușii, toată casa începu să forfo-tească și să se agite ca un furnicar intrat în panică. Pe cori-doare răsunau lipăieli de picioare desculțe, tîrșit de papuci, prin unghere se auzeau șoapte înăbușite.

Am rămas locului cîteva clipe ca să mă obișnuiesc cu în-tunericul, apoi am bătut la prima ușă din stînga.

O femeie mi-a ieșit înainte surîzînd. După ce i-am cerut permisiunea, am intrat în odaie, m-am așezat pe un scaun hodorogit și am început să pun întrebări. Dincolo de perete, pe sală se auzeau tot timpul foșnete suspecte care mă ener-vau. Am pășit spre ușă și am împins-o. Afară, cu urechea li-pită de tocul ușii, stătea o fetiță cîrnă, de vreo doisprezece ani.

— Ce cauți aici ? o întrebai sever.

Fetița pufni în rîs, își astupă gura cu palma și o rupse la fugă.

Am colindat vreo șase locuințe și am părăsit casa aceea cu ghinion abia către seară, flămînd și frînt de oboseală.

Presimțirile mele s-au adevărit. Discuțiile purtate cu lo-catarii nu au adus nimic interesant. Despre Kulkova circu-lau tot felul de zvonuri, care nu aveau însă nici o legătură cu problema care ne preocupa.

În sfîrșit, casa din strada Starolujskaia rămăsese departe în urmă. M-am întors la biroul raional.

Dim-Dimici îndeplinise toate sarcinile pe care i le dăduse Bezrodnii. Întreprinderea de transporturi auto îi făcuse lui Migalkin o caracterizare excelentă.

Veterinarul Proskuriakov Nikodim Sergheevici a locuit într-adevăr în acest oraș, însă a murit de curînd, cam de o lună.

N-am apucat să raportăm despre rezultatul misiunii noas-tre. Bezrodnii se încuiase în birou și bătea ceva la mașină.

Profitînd de o clipă de răgaz, Dim-Dimici, Kamenșcikov și cu mine ne-am adunat în camera lucrătorului de serviciu și am făcut un schimb de impresii. Pentru mine era foarte limpede că cercetările ajunseseră într-un impas. Conducerea direcției făcuse o greșală plecîndu-și urechea la argumen-tările lui Kamenșcikov și preluînd cazul. Deocamdată; nu iz-buteam să întrezăresc aici nici un substrat politic.

Dacă Migalkin și Kulkova ar fi avut vreun amestec ne-mijlocit în această crimă, atunci am fi avut motive să bănuim,

să presupunem ceva. Acum însă toată afacerea asta misterioasă luase o întorsătură dintre cele mai banale. Probabil că soțul hotărîse să scape cu orice preț de consoarta lui (motive pentru asta pot fi berechet) și, aducînd-o aici, în fundul provinciei, și-a pus în aplicare planul lui criminal. E adevărat că a recurs la un procedeu ieșit din comun — provocarea emboliei — dar asta-i o chestie de gust. Fiecăruia ce-i place!

I-am împărtășit părerea mea lui Kamenșcikov și lui Dim-Dimîci, adăugînd că logic ar fi să restituim imediat miliției judiciare întregul material.

Kamenșcikov s-a împotrivit. Ca și Bezrodnii, el era de părere că atît Kulkova cît și Migalkin sînt implicați în această afacere și n-a fost de acord ca dosarul să fie retrimis organelor de miliție.

Dim-Dimîci era de aceeași părere cu Kamenșcikov ca dosarul să nu fie predat miliției, pînă ce nu va fi reieșit clar și definitiv că nu e vorba decît despre o crimă de drept comun. Dar în ce privește complicitatea de asasinat a lui Migalkin și Kulkovei, Dim-Dimîci era de aceeași părere cu mine.

— Noi trebuie să ne fixăm un minim și să-l aducem la îndeplinire, spuse el. Socotesc că acest minim constă în identificarea victimei și stabilirea identității însoțitorului ei. Numai atunci poate vom reuși să determinăm caracterul cazului și să vedem dacă ne aflăm în fața unei crime de ordin politic, sau de drept comun. Deocamdată însă batem pasul pe loc.

Sublocotenentul Kamenșcikov dădu afirmativ din cap:

— Sînt întru totul de acord cu părerea dumneavoastră, tovarășe Braghin. Dar ce ar trebui să facem, ca să îndeplinim acest minim?

— Să reflectăm puțin, răspunse Dim-Dimîci. Planul are două părți: identificarea victimei și stabilirea identității criminalului. În locul dumatăle, mi-aș mobiliza imediat toate forțele și aș încerca să stabilesc dacă personajul în cauză a părăsit orașul, sau se ascunde undeva pe aici. Se poate realiza acest lucru? Sigur că da. Să chibzuim așa: să ne închipuim că necunoscutul a plecat din localitate îndată după săvîrșirea crimei. Mi se pare că pînă la gară sînt vreo șaptezeci de kilometri, nu?

Kamenșcikov dădu iar din cap în semn de aprobare.

— Omul ar fi putut risca să străbată pe jos distanța asta deși nu prea îmi vine să cred, urmă Dim-Dimîci. Mai curînd s-ar fi putut folosi de o mașină-de ocazie. Dacă lucrurile stau așa, el și-a ușurat nu numai propriul său drum, ci și calea noastră. Nu-i atît de greu să aflăm ce mașini au circulat în direcția gării în aceste două zile. În sfîrșit, s-ar putea ca necunoscutul să fi fost văzut în gară, mai ales că Migalkin susține că omul avea o înfățișare ușor de reținut. Și-a cumpărat bilet, s-a plimbat pe peron în așteptarea trenului. Poate că s-o fi abătut și pe la bufet. Prin gara voastră nu trec chiar atît de mulți călători, și un om străin bate la ochi.

Ideea lui Dim-Dimîci mi-a plăcut și am încercat s-o dezvolt :

— Și chiar dacă și-ar fi îndreptat pașii în altă parte decît spre gară, tot ar fi luat o mașină.

— Bineînțeles ! aprobă Kamenșikov.

Ne apucărăm să dezbatem cu înflăcărare noua variantă, dar în odaie intră Bezrodnii, cu un vraf de hîrtii la subțioară.

După ce a ascultat pe rînd raportul prezentat de mine și de Dim-Dimîci, Bezrodnii a spus :

— Propun să-l arestăm pe Migalkin...

Am înlemnit cu toții la auzul acestei soluții atît de neașteptate.

— Consider propunerea cel puțin nedibace, nu se putu stăpîni Dim-Dimîci.

— Dă-mi voie și mie să gîndesc, răspunse Ghenadi.

— Gîndiți-vă cît vă poștește inima, tovarășe locotenent-major, nu se lăsă Dim-Dimîci, însă permiteți-mi să am și eu părerea mea.

— Îți permit, replică ironic Ghenadi. Numai că prea-ți vînturi părerile și umbli cu ele în proțap. Ai căpătat orbul găinilor, se vede. Da, orbul găinilor ! Kulkova a făcut mărturisiri și a declarat că a fost prevenită de Migalkin despre soșirea oaspeților.

Am simțit cum mi s-a lungit fața. Dim-Dimîci a căscat și el ochii mari. Nici unul dintre noi nu se așteptase ca lucrurile să ia o asemenea întorsătură.

— Acum, mai ai ceva de zis ? i se adresă Ghenadi lui Dim-Dimîci.

— Nimic, rosti laconic acesta. Dar aș îndrăzni a vă cere îngăduința să studiez și eu declarațiile Kulkovei.

— Poftim ! răspunse Ghenadi surizînd și, după ce-i întinse procesul-verbal al interogatoriului, scoase din buzunar port-țigaretul și își aprinse o țigară.

Da, în procesul-verbal era scris negru pe alb că înainte de a pleca la gară, Migalkin trecuse pe la Kulkova și o anunțase că-i va aduce doi musafiri, un bărbat și o femeie. Atît. Se pare însă că și asta e de ajuns. Prin urmare, Migalkin nu-i omul drept și cinstit cum îl socotisem eu și Dim-Dimîci, iar Bezrodnîi și Kamenșcikov avuseseră dreptate.

— Kulkova își menține declarațiile ? întrebă Dim-Dimîci

— Cum adică, ce vrei să spui ? se uită la el chiorîș Ghenadi.

Dim-Dimîci se gîndi o clipă și, după ce găsi o formulare mai ponderată, întrebă :

— Nu cumva șovăie ?

— Asta nu-i treaba noastră. Ce-i scris pe hîrtie e sfînt.

Dim-Dimîci dădu din umeri :

— Nu găsiți că ar fi cazul ca înainte de a trece la arestarea lui Migalkin, să-l confruntăm cu Kulkova ?

— Da, răspunse Ghenadi. Confruntarea e o măsură inevitabilă.

— Atunci va trebui s-o mai interogăm încă o dată pe Kulkova, stăruî Dim-Dimîci.

Ghenadi ridică din sprîncene și întrebă bănuitor :

— Pentru ce ?

— Ca să precizăm o serie de detalii, fără de care confruntarea ar fi egală cu zero.

— Și anume ?

— Trebuie ca ancheta să știe exact ora la care a fost Migalkin la Kulkova și cine anume ar putea să confirme această vizită. Altfel, la confruntare, Migalkin are s-o reducă la tăcere pe Kulkova cît ai clipi din ochi. Și tocmai aceste amănunte lipsesc din procesul-verbal.

Bezrodnîi căzu pe gînduri.

— În tot cazul, vorbi el într-un tîrziu, fără să se adreseze de fapt nimănui, amănuntele vor putea fi puse la punct chiar în timpul confruntării.

— E riscant... intervenii eu.

— Tocmai ! mă sprijini Dim-Dimîci. Și pe urmă, nu-i corect nici din punct de vedere tactic și dacă vrei, greșit. Înainte de a le pune acuzațiilor întrebări la confruntare, trebuie

să știm noi înșine ce va răspunde Kulkova. Asta e foarte important.

— Chiar foarte ? ricană Ghenadi.

— Desigur ! sublinie Dim-Dimîci. Dumneavoastră știți ce înseamnă un alibi ?

— Să zicem că da, răspunse Ghenadi pe același ton batjocoritor.

— Închipuți-vă o clipă că la întrebarea, la ce oră a trecut Migalkin pe la ea, Kulkova ne-ar răspunde : la orele șaptesprezece, își continuă Dim-Dimîci raționamentul.

— Și ?... strecură printre dinți Ghenadi, trăgînd din țigară.

— Iar Migalkin i-ar ride în nas și ar spune : „Lasă fan-teziile, Olimpiada Gavrilovna. Păi la ora aia eu eram la auto-bază, la o ședință de producție“.

— Va trebui să-i verificăm afirmațiile, interveni Kamenșci-kov.

— Firește că o să le verificăm, întări Dim-Dimîci. Dar înainte de a face acest lucru confruntarea va fi ratată.

Dim-Dimîci avea dreptate. Asta o-nțelegeam atît eu, cît și Kamenșcikov și ar fi trebuit s-o înțeleagă și Bezrodnîi. Greșisem însă. Ghenadi nu voia să priceapă nimic nici în ruptul capului și respingea soluțiile judicioase propuse de Dim-Dimîci.

— Să nu ne complicăm prea mult și să nu facem din țințar armăsar. Că așa o să terminăm treburile cînd o face plopul pere și răchita micșunele... Nu, Migalkin nu va reuși să ne scape. Vă garantez. Cum punem mîna pe el, are să ne spună îndată totul. Și trebuie să facem asta cît mai repede.

— Fără confruntare ? întrebă Dim-Dimîci.

— Și ce dacă ? ! se miră Ghenadi.

— Nici un procuror care se respectă cîtuși de puțin n-are să ne dea aprobarea să-l arestăm pe Migalkin, spusei eu cu fermitate. De ce să nu-i dăm crezare lui Migalkin, ci Kulko-vei ? Afirmațiile femeii n-au fost confirmate cu nimic.

— O să încercăm să rezolvăm problema și fără procuror, rosti Ghenadi pe un ton categoric. N-o să ne taie nimeni capul pentru asta. În schimb, dacă Migalkin va da bir cu fu-giții sau se va înțelege cu Kulkova și o va convinge să-și re-tracteze declarațiile anterioare, atunci o să intrăm într-o încurcătură de nici dracul n-are s-o mai descurce.

— Nu văd nici un motiv întemeiat să încălcăm legalitatea revoluționară, declară cu hotărîre Dim-Dimîci. Și, ca atare, vă rog insistent, tovarășe locotenent-major, să mă scutiți de a mai participa la anchetă.

„Bravo, Dim-Dimîci ! Ai procedat cu îndrăzneală, dar just, deschis și cinstit“, îl aprobai eu în sinea mea.

O clipă, am avut impresia că pe Ghenadi îl surprinsese rugămintea aceasta. Dar revenindu-și numaidecît, răspunse răutăcios :

— Mai bine mai tîrziu decît niciodată. Poți să te consideri liber, și, uitîndu-se la ceas, se întoarse spre Kamenșikov : asigură-i locotenentului Braghin un mijloc de transport pînă la gară.

Dim-Dimîci își înclină capul și, fără a scoate un cuvînt, se răsuci pe călcîie și ieși din odaie. Ghenadi luă procesul-verbal de pe birou și mi-l întinse spunînd :

— Sper că n-ai să repeți neghiobia prietenului dumitale ?

— Nu sperați, răspunsei eu cu o voce ceva mai blîndă decît a lui Dim-Dimîci. Am să plec și eu...

Ghenadi avu un rîs prefăcut.

— Nu te rețin... Cui i-e teamă de lup, nu se duce în pădure. Apoi îmi luă din mînă procesul-verbal și-l dădu lui Kamenșikov, spunîndu-i pe un ton poruncitor : întocmește hotărîrea...

16 februarie 1939
(joi)

Noaptea tîrziu am prezentat împreună cu Dim-Dimîci un raport verbal în fața lui Osadci și Kocerghin. Așa după cum bănuisem, Ghenadi a luat legătura prin telefon cu direcția și l-a pus la curent pe maiorul Osadci cu cele petrecute. După expresia pe care șeful direcției o avea pe față am ghicit că el nu aproba atitudinea noastră. Căpitanul Kocerghin tăcea ca sfinxul.

Am raportat tot ce socotisem că era important. După părerea noastră, Bezrodnîi, fără a epuiza toate posibilitățile de care dispunea pentru identificarea victimei și descoperirea criminalului, pornise pe un drum greșit, ilegal, căutînd să ne împingă și pe noi pe această cale.

Osadci ne-a întrebat care ar fi după noi acele posibilități pe care Bezrodnîi le-a ignorat.

Dim-Dimîci i-a expus pe larg planul nostru de acţiune.

— Cu asta ar fi trebuit să începeţi.. observă Kocerghin.

— Da, desigur, se învoi Osadci, fără prea multă tragere de inimă. Şi ce propuneţi ? se-ntoarse el spre mine.

— Dacă Migalkin e arestat, să fie pus în libertate, spusei eu. Iar toate materialele să fie predate organelor de miliţie.

— Dumneata ce zici, tovarăşe Braghin ?

— Sînt de acord cu prima parte a propunerii tovarăşului Trapeznikov, rosti el. Dar cu a doua nu. Socotesc că pînă cînd nu vom stabili cine-i victima şi nu-l vom identifica pe ucigaş, nu-i cazul să retrimitem dosarul la miliţie.

— Aşa-a... făcu Osadci. Bine, sînteţi liberi.

Am ieşit amîndoi din cameră.

Acum trebuie să vă povestesc ce s-a petrecut în intervalul de timp dintre discuţia pe care am avut-o cu Bezrodnîi la biroul raional şi raportul prezentat în faţa şefului direcţiei.

După ce ne-am aşezat în maşină ca să plecăm la gară, Dim-Dimîci s-a gîndit să treacă pe la Kulkova şi să precizeze afirmaţiile ei cu privire la Migalkin. Deşi nu prea aş fi vrut să merg, în cele din urmă l-am însoţit. Am rămas în casa de pe strada Starolujskaia exact atîta timp cît ne-a trebuit ca să-i punem femeii două întrebări şi să aflăm răspunsul. La prima întrebare a lui Dim-Dimîci în ce zi şi la ce oră a anunţat-o Migalkin că-i va aduce pe drumeţi, Kulkova, după o clipă de gîndire, a răspuns : „Asta a fost la 11 februarie dimineata, cam între orele nouă şi zece“. La a doua întrebare, cine ar putea să confirme acest lucru, Kulkova a declarat : „În privinţa asta e mai bine să-l întrebaţi pe Migalkin“. Femeia a spus că era încă în pat şi nu putea să ştie cine-l văzuse pe Migalkin intrînd în casă.

Dim-Dimîci îi ceru şoferului să ne ducă la întreprinderea de transporturi auto. Migalkin însă nu se afla acolo. Funcţionarul de serviciu ne-a dat adresa lui din oraş şi am plecat să-l căutăm la domiciliu.

Vizita noastră nu l-a surprins de fel, şi văzîndu-l, mi-am spus în gînd că aşa poate să se comporte numai un om cu desăvîrşire sigur de sine, sau cineva care nu are nimic pe conştiinţă.

— Unde ai fost în dimineata zilei de 11 februarie ? l-a întrebat Dim-Dimîci.

— Dimineața ? a repetat Migalkin întrebarea. La orele șase sau ceva mai devreme am plecat cu camionul la sovhozul „Kuibișev“ și m-am reîntors în oraș seara. La administrația sovhozului mi-au transmis o notă telefonică prin care directorul îmi ordona să primesc o încărcătură de la „Gutaps-bit“. Fără să mai trec pe-acasă, am înfulecat ceva la mecanicul nostru și am pornit-o spre gară.

— Sovhozul e departe de aici ? l-am întrebat eu.

— La douăzeci și opt de kilometri.

— Și ce-ai făcut toată ziua acolo ?

Migalkin ne-a explicat pe îndelete că întreprinderea lor primise de la sovhoz un motor în vederea unei reparații generale. Că după reparație, motorul fusese rodat la bancul de probă, transportat la destinație unde el, personal, îl ajutase pe mecanic să monteze motorul pe camionetă. Toate astea îi luaseră destul timp...

Șoferul își dădea bine seama că întrebările nu i le puneam numai dintr-o simplă curiozitate. Și când i-am spus că relațiile lui trebuie confirmate de cineva, Migalkin a zîmbit, și-a luat șapca și paltonul, apoi ne-a invitat :

— Să mergem... O să vă lămurii îndată.

Peste câteva minute mașina s-a oprit în fața unei căsuțe scunde din birne, troienită de zăpadă pînă la înălțimea ferestrelor.

Cum am coborît din cabină, un dulău uriaș cu o înfățișare feroasă a început să alerge prin curticică, întîmpinîndu-ne cu un hămăit răgușit.

Din casă a ieșit un bărbat mai în vîrstă, cărunț, cu mustați mari, pleoștite, ca ale poetului Taras Șevcenko și s-a îndreptat spre mașină :

— E tovarășul Omelcenko, mecanic și secretar al organizației noastre de partid, ne-a spus Migalkin. Puteți să-l întrebați...

— Pofțiți, intrați, ne-a invitat Omelcenko. Marș de aici, Șavka ! se răsti el la dulău. Ce naiba te-a apucat...

— Mulțumesc. Ne grăbim să prindem trenul, i-a explicat Dim-Dimîci. Nu vă reținem decît o clipă...

Omelcenko închise cîinele în tindă, își puse căciula-n cap, azvîrli cojocul pe umeri și ieși.

— Vă cerem iertare pentru vizita noastră neașteptată și pentru deranj, i se adresă Dim-Dimîci. Ne interesează un

mic amănunt, unde anume a fost toată ziua șoferul Migalkin, la data de unsprezece februarie.

— Pe unsprezece februarie?

— Exact.

Omelcenko se uită cu oarecare nedumerire la Migalkin și zise :

— Dar de ce nu-l întrebați pe el?

Migalkin zîmbi :

— Se vede că așa trebuie, Serghei Haritonovici...

Omelcenko dădu din cap și, scoțîndu-și punga cu tutun din buzunar, răspunse :

— A fost la sovhoz, cu mine. Am dus acolo un motor și l-am montat pe mașină. Vă satisface un asemenea răspuns?

— Pe deplin, Serghei Haritonovici, încuviință Dim-Dimici.

— Și pe la ce oră ați plecat spre sovhoz? am căutat eu să precizez.

— Am plecat la șase fix, de aici, din fața casei...

Ne-am luat un călduros rămas bun de la simpaticul mecanic. Mă pregăteam să mă despărț tot așa și de Migalkin, însă Dim-Dimici, luîndu-l de braț, s-a îndreptat cu el spre mașină.

— Spune-mi, ai vrea să ne faci un serviciu? l-a întrebat Dim-Dimici.

— Dacă pot, vă stau la dispoziție, a răspuns șoferul.

— Firește că poți. De altfel, ești tot atît de interesat ca și noi să dăm de urma celui călător misterios nocturn...

— Aha, despre asta-i vorba! a dat din cap Migalkin. Vă ascult...

Misiunea era destul de anevoioasă. Trebuia stabilit ce mașini și cu ce destinație părăsiseră orașul în zilele de 12 și 13 februarie și dacă chiriașul de o noapte al numitei Kulkova nu se folosisese de vreuna din ele.

După aceea Dim-Dimici l-a întrebat pe șofer :

— Omelcenko a aflat despre cazul din strada Staroluj-skaia?

— Hm... Păi tot orașul știe întîmplarea...

— Dar Omelcenko știe că dumneata ai transportat la Kulkova perechea aceea străină?

— Da! a răspuns fără ezitare Migalkin. I-am povestit chiar eu.

— Atunci roagă-l pe mecanicul dumitale să-ți dea o mînă de ajutor.

— Pricep... Ne facem luntre și punte...

După ce ne-am despărțit de Migalkin, în drum spre mașină, Dim-Dimîci m-a întrebat :

— Ei, ce zici ?

— Cum, adică ?

— Am avut dreptate atunci, cu alibiul ?

— Așa se vede... De ce însă nu i-ai dat lui Migalkin măcar adresa ta ? Ar fi putut să-ți scrie, sau să trimită o telegramă...

— Mi-e teamă că Ghenadi are să-i răpească această posibilitate, a oftat Dim-Dimîci. Dar în locul lui Migalkin, o va face Omelcenko. De asta poți fi sigur.

24 februarie 1939
(vineri)

A trecut de atunci o săptămînă. Eu și cu Dim-Dimîci plecăm iar spre același centru raional și pentru aceeași problemă.

De ce și cum s-au petrecut toate acestea ? Am să vă spun : Bezrodnîi l-a arestat nu numai pe Migalkin, dar și pe Kulkova. De altfel, era foarte firesc și de așteptat ca, încercînd să-l încurce pe Migalkin, Kulkova să se împotmolească și ea.

Procurorul raionului, contestînd legalitatea arestării, a raportat cazul procurorului de regiune... Și acum, ține-te...

Dacă Bezrodnîi s-ar fi aflat în posesia unor mărturisiri sincere ale celor arestați sau măcar ar fi obținut declarații convingătoare și certe din partea martorilor, sau, în ultimă instanță, ar fi deținut o documentație, ori dovezi materiale incontestabile, orice procuror, ca apărător al intereselor statului, cointeresat în descoperirea și zădărnicierea răului, ar fi putut să îndreptățească într-o anumită măsură acțiunile lui Ghenadi, să înțeleagă necesitatea luării unor măsuri urgente și, legat de aceasta, încălcările normelor de procedură penală. Nenorocirea era însă că Bezrodnîi nu avea nimic din toate acestea. Respingînd în modul cel mai categoric acuzația de asasinat ce i se atribuia, Kulkova a declarat totuși că fusese anunțată de Migalkin despre sosirea celor doi drumeți. La confruntare, femeia și-a schimbat depozițiile anterioare și a afirmat că Migalkin o vizitase nu de dimineată, ci seara. Bineînțeles că

Migalkin nu și-a recunoscut vina. Ancheta intrase cu desăvârșire în impas, iar adevăratul criminal se plimba în acest timp în libertate.

După câteva intervenții telefonice ale procurorului regiunii, șeful direcției noastre a fost nevoit să dispună eliberarea de sub arest a celor doi învinuiți.

Bezrodnii a venit ieri dimineață și i-a prezentat maiorului Osadci un raport, în care protesta împotriva eliberării arestaților, zicînd că în aceste condițiuni el refuză să mai continue cercetările și cere să fie înlocuit.

Ieri seară Kocerghin mi-a comunicat că Osadci a hotărît să-mi încredințeze mie și lui Dim-Dimîci conducerea anchetei, deși, vorbind cinstit, eu o socoteam inutilă și stăruiam să se restituie dosarul miliției judiciare. Dar dacă șeful ordonă, trebuie să-ți sufleci mînele și să te pui pe treabă.

Kocerghin mi-a cerut să schițez un plan de acțiune și peste o oră să i-l predau. Exact la ora fixată, m-am prezentat la el împreună cu Dim-Dimîci cu un plan cît se poate de amănunțit. După ce l-a studiat cu multă atenție, căpitanul Kocerghin a aprobat măsurile propuse de noi.

— Planul e plan, ne-a spus el, dar viața rămîne viață. Orientați-vă la fața locului și coordonați-vă acțiunile în raport cu situația. Un detaliu neînsemnat poate să ne dea peste cap și plan, și totul... Iar după o clipă de tăcere adăugă : sublocotenentul Kamenșcikov merită toate laudele !

— De ce, tovarășe căpitan ? l-a întrebat Dim-Dimîci.

— Are simțul orientării. Asta contează foarte mult.

— Și cum, dumneavoastră nu vreți să admiteți că a pus un diagnostic greșit ? am intervenit eu.

— Deocămdată nu, nu admit. Kocerghin trase sertarul biroului și, după ce scotoci înăuntru, scoase un carnețel. Vreau să vă relatez o mică istorioară. Anul trecut, în mai, am fost într-o misiune la Blagoveșcensk. Cu puțin timp înaintea sosirii mele, acolo se întîmplase un caz interesant. La marginea orașului, în casa unui chinez sau coreean, nu-mi amintesc bine, a fost găsit cadavrul unui bărbat între două vîrste. Lucrătorii de la miliția judiciară și experții multă vreme n-au putut stabili identitatea mortului și cauzele decesului. Pînă la urmă însă, totul s-a lămurit. Victima era salariat la un hotel și știți din ce pricină decedase ? Îi fuseseră introduși în vînă cîțiva centimetri cubi de aer. Ei, ce ziceți ?

— Interesant! scăpai eu fără voie.

— Chiar foarte interesant, adăugă Dim-Dimici.

— Caracteristic e că la fel ca și în cazul de față, crima a fost precedată de un chef în lege, iar asupra victimei nu s-a găsit nimic care să ne fi putut ajuta să-i stabilim identitatea.

— Și crima a rămas nedescoperită? întrebai eu prevăzînd dinainte un răspuns negativ.

— Nu chiar așa, observă Kocerghin. Asasinul a fost prins, dar l-a omorît pe un om de-al nostru, pe altul l-a rănit și a reușit să evadeze. Mai important este însă faptul că, după cît îmi aduc aminte, înfățișarea criminalului se deosebește foarte puțin de cea a musafirului nocturn pe care l-a găzduit Kulkova.

— Foarte interesant, foarte interesant, murmură Dim-Dimici, notînd ceva pe o bucată de hîrtie.

— Și încă un amănunt, urmă Kocerghin. Dacă nu încurec cumva episodul acesta cu altul, s-a petrecut în aceeași perioadă, dar n-are nici o legătură cu el, mortul se mutase de curînd la Blagoveșcensk. Pînă atunci lucrase la Moscova și avusese legături cu spionajul străin. Ca să precizăm însă faptele... — căpitanul îmi întinse blancheta unei telegrame cifrate — să cerem relații de la Blagoveșcensk.

Am luat tocul și am completat telegrama pe care mi-a dictat-o Kocerghin. În ea se cereau toate datele care se cunoșteau despre victimă și ucigaș.

După aceea au fost întocmite textele telegramelor pe care le-am expediat centrelor regionale învecinate. Ceream să fim anunțați despre dispariția eventuală a unei tinere femei, avînd semnalmente comunicate de noi.

Peste două ceasuri eu și cu Dim-Dimici ședeam într-un vagon plin de fum, îndreptîndu-ne spre centrul raionului unde s-a săvîrșit crima.

26 februarie 1939
(duminică)

Căpitanul Kocerghin a avut dreptate. Împrejurările de la fața locului impuneau schimbări, așa că n-am apucat să îndeplinim nici una din sarcinile propuse în plan, dar absolut nici una. Toate au rămas doar pe hîrtie. Situația de pe teren, după cum prevăzuse de altfel Kocerghin, ne-a obligat ca în

cercetările noastre să ținem seama de modificările survenite între timp.

Voi încerca să expun faptele în ordinea desfășurării lor.

Înainte de plecare, Dim-Dimici a vorbit la telefon cu sublocotenentul Kamenșikov, rugându-l să ne trimită mașina la gară înainte de ora sosirii trenului și să-l anunțe pe Migalkin despre venirea noastră.

Pe peronul gării am fost întâmpinați de Migalkin, care ne-a adus un bilet de la Kamenșikov. Acesta scria că ne trimite mașina, dar nu poate să vină și el, întrucât participă de două zile la plenara comitetului raional de partid. De altfel, nici nu-l rugasem să ne întâmpine.

Migalkin îndeplinise conștiincios sarcina pe care i-o dăduse Dim-Dimici. Mai precis, el și cu mecanicul Omelcenko. Astfel, reușiseră să afle că la 12 februarie, orele patru dimineată, când orașul era cufundat încă în întuneric, autocamionul de la *Soiuzplodoovoșci*¹, care transporta niște butoaie cu varză spre cătunul din apropierea gării, a fost oprit de un necunoscut. Străinul l-a rugat pe șofer să-l ducă pînă la gară și i-a dat douăzeci și cinci de ruble.

După arestarea lui Migalkin, mecanicul Omelcenko a continuat investigațiile, ducîndu-se la gară unde a intrat în vorbă cu feroviarul, care i-au povestit că un „bărbat chipeș“, îmbrăcat cu un raglan de culoare maro și cu cordon, stătuse în gară vreo patru ore, că individul lăsa să treacă în direcția Moscovei două trenuri și că-l luase abia pe al treilea. Omul avea cu el și o mică valiză de voiaj.

Semnamentele și îmbrăcămintea necunoscutului se potriveau cu declarațiile lui Migalkin și ale Kulkovei.

Cu aceasta, activitatea lui Omelcenko încetă. Avea să ne mai ajute abia după punerea în libertate a lui Migalkin, adică la 23 februarie. Migalkin își propusese să afle de ce necunoscutul nu a plecat imediat din gară și a lăsat să treacă cele două trenuri. După cum s-a stabilit, la data de 12 februarie, la casă se găseau destule bilete pentru Moscova. Prin urmare, necunoscutul zăbovise din cu totul alte motive. De ce? Migalkin a stat de vorbă cu o mulțime de inși, însă nimeni nu știa nimic. Necunoscutul nu intrase în vorbă cu călătorii și cu atît mai puțin cu personalul gării. Doar printr-o întîmplare, vor-

¹ Organizația pentru aprovizionarea cu fructe și legume.

bind cu un manevrant de vagoane pe care îl cunoștea, Migalkin a descoperit un amănunt interesant.

Pe cînd se întorcea din tura de noapte, manevrantul zărise lîngă magazia de bagaje un bărbat îmbrăcat într-un pardesiu maro și cu o valiză mică în mînă. Omul se uita prin crăpătura ușii și pipăise de cîteva ori lacătul prins în belciuge. Purtarea necunoscutului i-a trezit bănuieli. Ce caută acolo? E un om bine îmbrăcat, și uite la el, cum dă tîrcoale magaziei, cum se zgîiește înăuntru! Manevrantul s-a urcat într-un vagon de marfă gol, care staționa pe linia de garaj, și s-a așezat la pîndă.

Necunoscutul s-a apropiat de două ori de ușa încuiată a magaziei și de fiecare dată a reintrat în sala de așteptare. A treia oară s-a întîlnit lîngă magazie cu o femeie care lucra ca acar în gară, a schimbat cîteva cuvinte cu ea și pe urmă s-a îndepărtat, făcînd un gest cu mîna. Din acel moment, manevrantul nu l-a mai văzut. A întrebato pe femeie cine-i individul și ce tot umblă pe la magazie. Spre marea lui dezamăgire femeia îi spusese că pe necunoscut nu-l interesa magazia și că îl căutase pe magaziner, să-și ridice geamantanul, depus în ajun spre păstrare.

— Va trebui să mai așteptați, l-a sfătuit ea pe călător. Magazinerul a primit astă-noapte niște lăzi și la descărcare s-a lovit la mînă și a fost trimis în oraș, la spital.

— Asta-i tot ce-am putut face în misiunea ce ne-ați încredințat-o, își încheie Migalkin povestirea.

— E destul de mult, exclamă satisfăcut Dim-Dimîci. Și magazia unde e?

— Dincolo de gară. Lîngă linii.

Migalkin ne-a condus către o clădire cenușie, unde era depozitată coletăria și se păstrau bagajele de mînă.

Magazinerul, un om bărbos și posac, cu mîna bandajată, ne-a ascultat cu luare-aminte și ne-a spus că într-adevăr primise în păstrare un geamantan, care se mai afla acolo, așteptîndu-și stăpînul...

— Unde-i? întrebă Dim-Dimîci, fără să-și ascundă emoția.

Magazinerul răsuci comutatorul și, la lumina becului, văzurăm pe un raft lîngă perete un geamantan galben, elegant, încins cu două curele. Asta-i negreșit! Nu începe nici o îndoială! De altfel, pe rafturi nu mai erau alte geamantane, iar alături nu se afla decît un cufăr țărănesc și un cazan de

rufe. Mi se pare că mai zărisem și un coș, dar asta nu prezenta pentru noi nici un interes. Am simțit cum inima începe să-mi bată în piept repede, așa cum mi se întâmpla totdeauna când soarta îmi scotea în cale o urmă proaspătă.

— Iată-l, ni-l arată magazinerul și, apucându-l cu mâna teafără de toartă, îl coborî de pe raft, ajutat de Migalkin.

— Cine l-a predat? întrebă Dim-Dimîci.

— Un bărbat și o femeie, dar e înregistrat pe numele bărbatului.

— Când l-au adus?

— Păi, am aici cotorul de la recipisă. Magazinerul căută printre hîrtille din sertar și, după ce găsi recipisa, ne-o întinse: poftim... La unsprezece februarie... Posesor Ivanov... Evaluat la o sută de ruble... L-a depus pentru trei zile...

— Închideți ușa, spuse Dim-Dimîci. Trebuie să vedem ce are înăuntru...

Geamantanul avea două încuietori, care au cedat cu destulă ușurință. Emoționat, i-am ridicat capacul. Am găsit înăuntru: un șal gri de lînă, trei batiste, o pereche de ciorapi groși de damă, un cordon de piele, un borcan cu dulceață de vișine, bine acoperit și legat la gură cu o bucată de tifon, un cupon de șeviot de culoare albastră, un caiet de școală nescris și un volum de format mic din operele lui Cehov.

Am controlat cu de-amănuntul fiecare obiect, ne-am convins că în afară de dulceață borcanul nu mai conținea nimic și, vădit nemulțumiți de rezultat, am pus totul înapoi la loc.

Tocmai mă pregăteam să închid capacul, când deodată l-am auzit pe Migalkin spunînd:

— Ce-ar fi să mai răsfoim o dată cartea?

— Răsfoiește-o, aprobă Dim-Dimîci, abătut.

Migalkin luă cartea lui Cehov și începu să întoarcă pe rînd filele, scuiîndu-și din cînd în cînd pe degete. Poate că dă de vreo inscripție sau de vreo însemnare. Nu știu ce gîndea Dim-Dimîci, dar eu unul nu mă așteptam la nici o descoperire. Și totuși nu-mi luam privirea de la degetele îndemînatice ale lui Migalkin.

Stop! Dar asta ce-i? Din volumul lui Cehov se desprinsese și căzu pe ciment o bucată de hîrtie, de mărimea unei foi de calendar.

M-am aplecat repede s-o ridic și am apropiat-o de lumină.

Notă de plată... da, era chiar o notă de plată dintr-acelea pe care ospătarii de la restaurante le prezintă clienților...

Acest petic jalnic de hîrtie m-a făcut să uit de planul pe care-l întocmiserăm noi înșine și pe care Kocerghin îl aprobase. Fără să ne mai ducem pe la centrul raional, am plecat acasă cu primul tren.

Prin același Migalkin, i-am trimis sublocotenentului Kamenșikov o scrisoare, rugîndu-l să pună sub supraveghere magazia din gară, fiindcă e posibil ca „Ivanov” să vină să-și ridice geamantanul. I-am amintit și de cadavrul femeii — să fie păstrat mai departe în ghețarie.

28 februarie 1939
(marți)

— Un detaliu interesant, spuse calm Kocerghin, examinînd nota de plată. Foarte interesant. Și care-i părerea dumneavoastră?

Chibzuisem împreună cu Dim-Dimîci tot drumul. Noroc că ocupasem un compartiment complet gol și puteam să ne exprimăm, nestîngheriți de nimeni, temerile, presupunerile, să discutăm, să ne respingem planurile, să punem la cale altele noi.

I-am expus lui Kocerghin ipotezele noastre. Nota de plată e ruptă dintr-un carnetel, de felul acelora pe care le folosesc în mod obișnuit ospătarii. A fost smulsă neglijent și de aceea are marginile neregulate, iar din denumirea restaurantului n-au mai rămas decît ultimele trei litere — „...nal”. Asta-i foarte important. Ar fi o naivitate să credem că e vorba de restaurantul „Național” din Moscova, fiindcă, în partea dreaptă, în colțul de jos al notei, se vede clar textul imprimat cu litere mărunte: „Tipografia regională... c-da Nr... Tiraj...” Or, cine ar crede că un local din Moscova o să-și comande imprimarele notelor de plată într-un oraș din provincie?

Mai departe. După felurile de mîncare înșirate pe notă, s-ar presupune că e vorba de cină și nu de micul dejun, sau masa de prînz, iar după cantitatea felurilor consumate, se putea deduce că la masă participaseră cinci persoane. Și un alt indiciu — din cele cinci persoane, două erau femei. De ce? Iată de ce: în notă era trecută o sticlă cu vin „muscat”, alături de una cu votcă, două „ecleruri”, două batoane de cio-

colată și două porții de înghețată. Bărbații rar comandă asemenea lucruri. Apoi alt amănunt — cina a fost îmbelșugată și a durat mult timp, lucru dovedit de succesiunea felurilor de mâncare și de suma achitată. Și, în sfârșit, detaliul cel mai însemnat — data emiterii notei. Cina a avut loc la 10 februarie. Cu toate că anul nu e menționat, se poate adăuga fără greș cifra — 1939.

Din moment ce petrecerea a avut loc la 10 februarie, iar la data de 11 geamantanul a ajuns în fundul regiunii noastre, s-ar putea și trebuie să presupunem că restaurantul cu terminația „...nal“ se află undeva prin apropiere.

Dacă vom afla unde se găsește restaurantul, nu are să ne fie greu să-l descoperim, după scris, pe ospătarul care a servit la masa respectivă. Și poate că el îi ține minte pe consumatori.

— Logica e bună! încuviință Kocerghin. Însă asta nu înseamnă că victimă sau asasinul au participat neapărat la cină. Nu-i așa?

Am dat afirmativ din cap. Aveam obiceiul să mă declar destul de repede de acord cu argumentările superiorilor. Dimdimici însă a ținut să facă unele obiecțiuni.

— Chiar dacă n-au participat amîndoi, în orice caz, femeia a fost la restaurant. Judecînd după lucrurile pe care le conține, geamantanul e al unei femei.

— Posibil să fie și așa, se învoi Kocerghin. Vom vedea.

După ce ne-am încheiat raportul, căpitanul ne-a rugat să-l așteptăm în biroul lui și a plecat la șeful direcției.

— Osadci nu-i prea entuziasmat de călătoria voastră, spuse el la întoarcere, însă e de acord cu planul de lucru. Treceți pe la lucrătorul de serviciu și transmiteți-i ordinul șefului direcției — să stea tot timpul la telefon, să cheme toate direcțiile vecine și să stabilească în ce oraș există un restaurant cu o denumire ce se termină în „...nal“. Atît am avut de spus! Astă-seară sînteți liberi. Odihniți-vă!

Acasă, am făcut o baie, mi-am înfășurat în halatul cel gros mădulele înmuiate de căldură, m-am întins pe canapea și, cuprins de o toropeală plăcută, m-am apucat să răscesc încet butonul aparatului de radio.

Muzica de pe alte meleaguri îi plăcea Lidiei și chiar soacrei mele, astfel că exploram mereu eterul în căutarea unui blues sau a unor tangouri exotice.

Deodată se auzi țîrîitul telefonului. Am sărit de pe canapea și am pus mîna pe receptor :

— La telefon locotenentul Trapeznikov...

Mă chemase căpitanul Kocerghin. Lucrătorul de serviciu luase legătura în urmă cu cinci minute cu Oriolul și de acolo i s-a comunicat că în orașul lor există un hotel-restaurant cu firma „Kommunal“.

— Prin urmare?... începui eu.

— Prin urmare, vino imediat la direcție, încheie Kocerghin în locul meu. Fă-ți formele și pleacă la Oriol. Am să le telefonez celor de acolo, să-ți iasă în întâmpinare.

— Plec singur ?

— De ce singur ? Cu Braghin.

— Am înțeles, răspunsei eu, punînd în furcă receptorul. În cîteva minute, am fost gata de drum.

1 martie 1939
(miercuri)

A doua zi dimineața am ajuns cu Dim-Dimîci la Oriol și am tras la hotelul „Kommunal“. Camera eră destul de bună, dar cam lipsită de confort.

Bineînțeles că ne-am pus imediat pe lucru.

Am luat legătura cu contabilul restaurantului, i-am arătat nota de plată găsită în cartea din geamantan, după care l-am întrebat :

— E de la dumneavoastră ?

— Întocmai, confirmă contabilul pe un ton milităresc.

— Ați putea să ne spuneți, după scris, cine a completat-o ?

— Cu cea mai mare siguranță, răspunse fără șovăială contabilul. Nota e scrisă de ospătarul Remizov, veteranul nostru — cum s-ar zice, un corifeu al restaurantului.

— Am putea să-l vedem ?

— Numai seara. A plecat de dimineață undeva afară din oraș. Se întoarce direct la serviciu.

— Păcat. N-avem însă încotro. Rămîne deci pentru diseară... Anunțați-l că avem nevoie de el.

— Bine.

Am dat o raită prin oraș, care, la drept vorbind, nu ne-a făcut o impresie deosebită. Un oraș ca toate orașele.

— Există orașe mult mai frumoase — nenumărate ; există însă și mai urite — e drept că puține la număr, zise cu un aer critic Dim-Dimîci.

Cred că remarca lui e justă. Oriolul nu se poate compara cu alte centre regionale, cum sînt, de pildă, Voronejul, Rostovul, Krasnodarul, Stavropolul, fără să mai vorbim de Odesa, Harkov, Gorki. Poate că vara, învăluit în verdeață, orașul arată mai atrăgător și mai vesel. Acum însă, în martie, acoperit de nămeți, cu străzile și trotuarele necurățate de zăpadă, cu apele rîului Oka și ale afluentului Orlik, încătușate de ghețuri, orașul ni s-a părut sumbru și pustiu.

Am trecut pe la direcția regională, unde am fost înștiințați că Kocerghin mă căutase la telefon. Am intrat la șeful secretariatului și, cu permisiunea lui, am cerut centralei să-mi facă legătura cu direcția noastră.

Mi-a răspuns maiorul Osadci, care m-a anunțat că se primise răspunsul de la Blagoveșcensk. Semnalmentele bărbatului necunoscut coincideau. Cel pe care-l aveau ei în evidență era și el un om între două vîrste, blond, cu ochii albaștri și mari, cu un păr bogat castaniu-deschis. Pe obrazul stîng avea o aluniță roșie, bătătoare la ochi...

Ne-am întors la hotel.

La orele șase fix, un bătrîn cam rotofei, posomorît la înfățișare, a trecut pragul modestei noastre odăi. Pe sub pleoape îi atîrnau două pungi cenușii, iar părul cărunț îl avea pieptănat cu o cărare dreaptă la mijloc. În costumul lui negru, bine călcat, bătrînul se ținea țeapăn, chiar prea țeapăn și te privea cu un aer marțial.

— Eu sînt Remizov, se prezentă el pe un ton rece, fără formula obișnuită de salut.

După cum ne înțelesesem dinainte, discuția cu ospătarul urma să fie susținută de prietenul meu.

Dim-Dimîci îl invită pe ospătar să ia loc la masă, îi puse în față nota de plată și-l întrebă :

— O cunoașteți ?

Remizov se înarmă cu o pereche de ochelari demodați cu ramă albă de metal, își aruncă ochii pe hîrtie și spuse cu simplitate :

— E scrisul meu.

Credeam că are să ne întrebe : Despre ce-i vorba ? Ce vreți să aflați ? Ce s-a-ntîmplat ?

Am o idee preconcepută față de oamenii care se comportă astfel. Aceștia fie că sînt imprudenți și se dau de gol, fie că manifestă o curiozitate excesivă, ceea ce este lipsit de modestie sau, în sfîrșit, sînt cam fricoși ca unii care nu au conștiința tocmai curată.

Am constatat cu multă plăcere că Remizov nu făcea parte din nici una din categoriile de mai sus. Fără să ne pună măcar o singură întrebare, bătrînul și-a băgat ochelarii într-un toc gros, i-a ascuns în buzunar și a început să fumeze liniștit, de parcă n-ar fi avut nici în clin, nici în mîneacă cu nota de plată din fața lui.

— Vă aduceți aminte de masa aceea? se interesă Dim-Dimîci.

— Cum să nu? A fost o masă aleasă. Nu ne prea pică des așa ceva în zilele de lucru.

— Nu vă amintiți cum arătau clienții? Ce fel de oameni erau?

— Nu păreau că sînt de prin partea locului. Cred că erau străini de oraș, dar altfel, oameni avuți, manierați și politicoși!

Remizov ne-a atras atenția asupra unor trăsături pe care le remarcase din primul moment la mușterii săi. După masă, ei comandaseră cafea și lichior. Localnicii nu se prea răsfață cu asemenea delicatese. Apoi i-au cerut niște păhăruțe speciale de lichior, de care restaurantul lor nici nu auzise. Clienții din oraș dacă beau lichior, îl beau ori în pahare de vin, ori în țoiuri.

— Cîți erau? întrebă Dim-Dimîci.

— Cinci persoane. Două femei și trei bărbați.

„Prin urmare, n-am greșit cînd am presupus că la cină au luat parte cinci persoane, dintre care două femei“, m-am gîndit eu.

— După cît am înțeles, patru erau „în familie“, observă Remizov.

— De unde ați dedus asta? se interesă Dim-Dimîci.

— Cum de unde? Nu era nimic de dedus. O pereche — soț și soție, erau oameni în vîrstă, cealaltă — oameni tineri, le spuneau ălorlalți tată și mamă. E simplu ca bună ziua.

— Totuși, cam ce vîrstă aveau femeile?

— Cum să vă spun... Cea mai bătrână era cam de-o seamă cu mine, iar a tânără să tot fi avut vreo douăzeci de ani. O fetișcană.

„Dracu să mai înțeleagă, îmi spusei eu înciudat. Nici una dintre femei nu corespunde.“

— Dar bărbații, cavalerii lor ? întrebă din nou Dim-Dimici.

— Hm... cavalerii, ziceți ? Bătrînul era și el aproape de vîrsta mea, iar ălalalt era un tinerel, abia îi mijise mustața. În jur de vreo douăzeci și cinci de ani.

„Așa, va să zică nici cei doi bărbați nu corespund“, îmi spusei eu în gînd.

— Dar al cincilea ? Ați uitat să ne vorbiți de el, îi aminti Dim-Dimici.

— Cum am uitat ? Ba de fel. Dumneavoastră mă întrebați și eu răspund. Al cincilea era de vîrstă mijlocie, un bărbat arătos, bălai, cu un păr bogat. Un om frumos la chip...

— Cu o aluniță pe obraz, uite aici ! îi arătai eu.

— N-am observat.

— O aluniță mică, insistă Dim-Dimici. Roșie.

— Pricep. Roșie, mică, dar n-am remarcat-o.

Am scos un oftat adînc. Ce aiureală ! Ce amestec o fi avînd aici nota de plată ? Și cum o fi nimerit în geamantan ?

— Cine a achitat nota ? întrebă Dim-Dimici.

— Omul acela bălai, voinic. A plătit pentru toți. După cum se vedea, tot el pusese la cale petrecerea.

— Și nu ați mai văzut pînă atunci pe nici unul din mușterii ?

Remizov scutură din cap — nu, nu mai văzuse.

L-am lăsat să plece și am căzut amîndoi pe gînduri. Prin cap ne treceau fel de fel de presupuneri, crîmpeie răzlețe. Bine, să admitem că oamenii aceștia nu au nici o legătură cu victima și nici cu ucigașul. Să zicem că lucrurile stau așa. Însă cum rămîne cu nota de plată... Cum de-a ajuns în geamantanul victimei ?

Iar se încurcase situația. În fața noastră se ridicase parcă brusc un obstacol de netrecut.

Ce-i de făcut ? Oare nu cumva i-o fi slăbit bătrînului memoria ? Probabil a văzut alunița și pur și simplu a uitat de ea. Nu-i vorbă că o biată aluniță poate să treacă neob-

servată. Dar poate că bătrînul nici n-a văzut-o ? Totuși, celelalte semne particulare parcă se potrivesc...

O bătaie în ușă ne întrerupse aceste reflecții. Ospătarul Remizov se întorsese din drum.

— Vă rog să mă iertați, îmi adusei aminte... spuse el închizînd ușa.

„Alunița ! mă gîndii eu imediat. Slavă domnului că și-a amintit de ea !“

— Să vedeți ce-i, urmă Remizov. Eu zic că ar trebui să stați de vorbă cu Nikodim Semeonovici...

Am ridicat mirat din sprîncene. Asta ce-o mai fi ?

— Care Nikodim Semeonovici ? întrebă Dim-Dimici.

— Vioristul. Primul viorist al orchestrei noastre ! Mie mi se pare că-l cunoaște pe omul acela voinic. Pe-al cincilea, cum îi spuserăți dumneavoastră. El l-a chemat la masă pe Nikodim Semeonovici și l-a cinstit. Au ciocnit și au băut amîndoi...

Stop ! Parcă începe să se facă puțină lumină. Bravo, bătrînelule ! În suflet mi s-a reaprins scînteia speranței. Poate că vioristul va aduce o rază de lumină asupra acestei afaceri tenebroase.

— Orchestra trebuie să apară acuși, adăugă bătrînul.

Ne-am hotărît să coborîm în restaurant, ca să cinăm și, cu acest prilej, să facem cunoștință cu primul viorist.

Salonul era aproape gol. Orchestra nu începuse încă să cînte, și pe estradă domnea o liniște stranie.

Ne-am așezat la o masă din sectorul lui Remizov, și bătrînul ne-a adus la iuțeală o supă deasă de carne cu diverse mirodenii și strașnic de piperată. Trebuie să ai un curaj nemai-pomenit ca să te încumeți să înghiți o porție întreagă. Tot așteptînd însă muzicanții, a trebuit să ne sacrificăm, ca să treacă mai repede timpul. E drept că vinul de regiune, destul de plăcut la gust, ne-a răsplătit întrucîtva pentru daunele aduse stomacurilor noastre de supa aceea cu de toate.

În sfîrșit, pe o ușiță îngustă din fund își făcură apariția în grup, pe estradă, muzicanții și începură să-și ocupe locurile.

Pe primul viorist l-am recunoscut numaidecît. De altfel nici nu era greu fiindcă orchestra n-avea decît o singură vioară.

Nikodim Semeonovici, cum îi spusese Remizov, un tînăr filfizon cu ochi bulbucăți și cu obraji vineți, proaspăt bărbierit, era îmbrăcat după ultimul strigăt al modei și își

cunoștea destul de bine meseria. Marșul sărbătoresc al lui Dunaevski, cu care a fost inaugurat programul, nu ne-a pricinuit nici cea mai mică decepție. După aceea muzicanții au cântat „Soarele ostenit rămas bun își ia de la mare“, pe urmă cântecul „Dă-mi mîna ta la despărțire“, apoi „Rio-Rita“, iar cînd orchestra a luat pauză, l-am rugat pe Remizov să-l poftască pe Nikodim Semeonovici la masa noastră.

După cît se vedea, vioristul era obișnuit cu asemenea invitații, căci a venit îndată, arborînd un zîmbet profesional și s-a așezat pe scaun cu aerul firesc al unui vechi amic. Am comandat bere și am îndreptat discuția pe făgașul care ne interesa.

Din păcate, ne aștepta o cruntă dezamăgire. Individul blond care organizase petrecerea din seara de 10 februarie era o cunoștință bună de-a lui Nikodim Semeonovici, locuia în același oraș cu noi, iar la Oriol venise în treacăt. Se numea Boris Antonovici Selihov și era muzician și pedagog de profesie. Cu cinci ani în urmă, Nikodim Semeonovici studiasse vioara la Smolensk, ca elev al lui Selihov, care locuia pe strada Nekrasov nr. 7, apartamentul 16. Asta era tot; și unde mai pui că Selihov nu avea și nu avusese niciodată vreo aluniță.

Scînteia aceea de speranță care se aprinsese în noi pîlpîi și se stinse. După ce ne-am notat adresa lui Selihov, ne-am despărțit de viorist, am adunat bruma de lucruri pe care le aveam, am achitat costul camerei și, complet dezorientați, am coborît treptele scării. Un tramvai hodorogit, de pe vremuri, ne-a transportat pînă la gară. Rămîi cu bine, Oriol! Nu mai avem ce face aici.

Pe drum, pentru a nu știu cîta oară în decursul zilei, am revenit la aceeași și aceeași întrebare. Într-adevăr, cum ajunsese nota de plată dată de ospătar lui Selihov în geamantanul femeii asinate? Că doar n-o fi pus-o acolo sfîntul duh! Nu cumva cei de la Blagoveșcensk au încurcat lucrurile? Și dacă ucigașul n-are nici o aluniță? Să-și fi lipit — să zicem — un *grain de beauté*, așa cum fac uneori femeile cochete? De ce nu? L-a lipit și pe urmă l-a scos cu apă. Asta ca să deruteze cercetările. Nu găsesc nimic extraordinar în faptul că Selihov a dat banchetul la zece februarie, iar la douăsprezece și-a trimis victima pe lumea cealaltă.

— Să nu ne pierdem curajul. Poate că mai avem șanse...

Bineînțeles că dimineața, după ce-am coborât din tren, în loc să ne ducem la direcție, am pornit-o spre strada Nekrasov.

La primul etaj al clădirii indicate, am găsit apartamentul cu numărul șaisprezece.

Mi-am scos pistolul din buzunarul de la spate al pantalonilor, i-am ridicat piedica și l-am ascuns în buzunarul drept al pantalonului. Nu de alta, dar paza bună trece primejdia rea. Cîte nu se pot întîmpla! Dim-Dimîci mi-a urmat și el exemplul.

Am ciocănit stăruitor la ușa.

Ne-a deschis o fetișcană drăgălașă. La întrebarea dacă pot să-l văd pe Boris Antonovici Selihov, fata mi-a răspuns binevoitor:

— Pofțiți înăuntru. Dumnealui stă acolo, la ușa aceea. Cred că-i acasă. E încă devreme.

M-am uitat la ceas. Era într-adevăr cam devreme — opt și șapte minute.

Am bătut și la cealaltă ușa. Înăuntru se auziră îndată pași, apoi ușa se dădu în lături și în prag apără un bărbat de vreo patruzeci de ani, bine legat și ceva mai scund decît mine. Omul era, bineînțeles, blond, avea capul împodobit de o claie deasă de păr și — lucru ciudat — figura lui mi se părea cunoscută. Era îmbrăcat cu pantalonii de la pijama și cu un tricou fără mîneci. De aluniță nici pomeneală.

— Pe mine mă căutați? întrebă el liniștit măsurîndu-ne pe amîndoi cu privirea.

— Dacă vă numiți Selihov, pe dumneavoastră, spusei eu.

— Pofțiți! Scuzați, la mine e cam deranj. Am să vă las singuri cîteva minute, să-mi iau o înfățișare mai omenească.

Am înclinat capul în semn de încuviințare, și omul a ieșit din odaie. N-am observat nicăieri nici o urmă de deranj. Dimpotrivă, rînduiala care domnea pretutindeni dovedea că locatarul era un om ordonat și trăia bine. Razele soarelui de dimineață pătrundeau înăuntru prin două ferestre mari, dînd plăcutei încăperi o atmosferă și mai îmbietoare. Perețele din spate era căptușit pe toată lungimea de rafturi mari, pline cu cărți. Pe pianul așezat între ferestre era o Diană de bronz în stil vienez. Patul de lemn de nuc era acoperit cu un pled cadrilat, de o culoare plăcută. În mijlocul odăii trona o masă ovală, de pe tabla căreia atîrnau pînă jos marginile

unei fețe de masă de catifea, ornată cu flori mari. Lîngă pian, pe o etajeră, un teanc gros de partituri. În colțul odăii, un orologiu vechi, cocoțat pe un pedestal, țacănea tacticos, măsurînd secunde.

Un gînd alarmant mă făcu să tresar. Bine, dar unde-i gazda? Să-și fi dat seama cu cine are de-a face și să fi spălat putina? Frumoasă cacialma, n-am ce zice! Dim-Dimici tocmai se pregătea să iasă pe sală, cînd ușa se deschise cu un scîrțîit ușor și Selihov își făcu apariția. De data asta, își pusese o cămașă albă cu cravată și un costum bleumarin, din boston, impecabil croit.

— Să facem prezentările! propusei eu, hotărît să intrăm imediat în subiect.

— Păi, noi ne cunoaștem de mult, tovarășe Trapeznikov, zîmbi Selihov și-mi întinse mîna. Eu vă mai țin mînte, dar dumneavoastră văd că m-ați uitat.

Îl priveam stingherit, cu ochii căscați, căznindu-mă să-mi aduc aminte de unde îl cunosc.

— Ne-am întîlnit la o convocare a propagandiștilor, la comitetul raional de partid, îmi veni în ajutor Selihov.

„Adevărat! Chiar acolo!“ îmi spusei în gînd, izbindu-mă cu palma peste frunte.

— Îmi amintesc! exclamai eu. Pe cît se pare, pe vremea aceea lucrați...

— Da, am lucrat și lucrez și acum ca director de studii la școala de muzică, completă Selihov. Luați loc, vă rog.

M-am așezat pe scaun și, deși cu oarecare întîrziere, i-am cerut scuze pentru vizita noastră atît de matinală. Apoi am adus vorba despre ceea ce ne interesa.

— Ajutați-ne să găsim firul unei povești tare încîlcite... Ați fost cumva la Oriol pe data de 10 februarie?

— Am fost...

— Și ați petrecut seara la restaurantul „Kommunal“?

— Da.

— Așa... rostii eu băgîndu-mi mîna în buzunar. Am aici nota de plată a ospătarului, după care ați achitat consumația. Explicați-ne, cum se face că peste două zile de la petrecerea asta, nota a fost găsită într-un geamantan predat spre păstrare la magazia de bagaje a unei stații, aflată la o distanță de trei sute de kilometri de Oriol?

Oarecum derutat de cele auzite, Selihov se rezemă de spătarul scaunului, privindu-mă cu ochii mari, plini de curiozitate. Tot ce-i spuseseam pînă atunci îl uimise.

— Habar n-am. Stați să-ncerc să-mi amintesc pas cu pas totul. Ducîndu-și mîinile la ceafă, căuta în memorie, cu privirile ațintite în tavan.

— Nu i-ați împrumutat nimănui geamantanul dumneavoastră?

— Ferească sfîntul! răspunse Selihov cu o nuanță de spaimă în glas. N-am decît unul singur. Uitați-l colo, sub cuier. Stați puțin să-mi amintesc totul exact cum a fost: am plecat de la Oriol îndată după petrecere și eram cam cherchelit. Adică ce-nseamnă cherchelit?... Eram pur și simplu, cum se zice, bine dispus, însă țin minte fiecare pas pe care l-am făcut. Numai că trebuie să pun nițică ordine în dovleacul ăsta al meu. Nu sînteți grăbiți, nu-i așa?

— De fel, îl încredință Dim-Dimîci.

— Atunci dați-mi răgaz să-mi rememorez faptele.

— Cu plăcere.

Lăsîndu-l pe Selihov să se gîndească, ne-am ridicat de la locul nostru, ca să nu-l stingherim. Dim-Dimîci s-a dus spre fereastră, iar eu m-am apropiat de bibliotecă și am început s-o cercetez. Am găsit acolo și cîțiva dintre autorii mei preferați: Leskov, Mamin-Sibiriak, Gorki, Jack London. Privirile mi-au zăbovit asupra ediției bibliofile a operelor lui Cehov. Uitîndu-mă așa peste șirul de cărți, am observat că volumul al treilea lipsea. La început, constatarea a fost pur mecanică și nu i-am dat nici o importanță. Deodată însă m-a trecut un fior din creștet pînă în tălpi.

— Tovarășe Selihov! l-am smuls eu pe amfitrion din meditațiile lui. Unde-i volumul al treilea din Cehov?

Selihov se întoarse brusc. Privirile i se luminară deodată. Înfîgîndu-și degetele în clăia de păr sări ca ars de pe scaun, exclamînd:

— Asta e! Vă mulțumesc. Asta e!... Acum mi-am adus aminte... Am să vă povestesc îndată...

Iată ce ne-a declarat profesorul:

Ca întotdeauna cînd pleca la drum, își luase și de astă dată o carte și anume volumul trei din operele lui Cehov. Dimineața, la întoarcere, a scos cartea din servietă, a deschis-o și s-a apucat să citească. Vecina de compartiment, o tînă

foarte drăguță, a intrat în vorbă cu el zicîndu-i: „Cehov poate fi citit și cu glas tare. Și a adăugat: asta ne-ar încînta pe toți.“ Deși nu era obișnuit să citească cu glas tare pentru alții, Selihov nu i-a refuzat rugămintea. Le-a citit astfel schițele *Înecatul*, *Afaceristul*, *Palavragiii*, apoi s-a dus la vagonul-restaurant, să se „dreagă“ cu o sticlă de bere, după cheful din ajun. Scuzîndu-se în fața auditorilor săi, Selihov s-a uitat în jur, ce să pună în carte, ca semn, și vîrînd mîna în buzunar a scos nota de plată de la restaurant, rămasă la el printr-o-ntîmplare. Cînd s-a întors în compartiment, a constatat că nu mai era cazul să reînceapă lectura, fiindcă între timp între călători se încinsese o discuție, cum se întîmplă de obicei în asemenea împrejurări. Astfel, Selihov a reușit să afle că tînăra simpatică de lîngă el se numea Larisa Sergheevna și că locuia la Oriol, unde lucra la laboratorul veterinar de bacteriologie. Fata își luase concediu și se ducea să-și vadă tatăl. Dăduse și numele localității. Cînd Selihov a vrut să coboare, Larisa Sergheevna l-a întrebat: „Dumneavoastră credeți că mai există pe lume oameni cumsecade?“ Selihov i-a răspuns că da și nu se îndoiește de asta. „Atunci lăsați-mi mie volumul lui Cehov, împreună cu adresa dumneavoastră. Am să vi-l restitui întreg și nevătămat. N-am luat cu mine nici o carte și aș citi-o cu plăcere pe drum.“ Asta era totul.

— Acum, vă e clar? își încheie Selihov povestirea, bucurîndu-se sincer de cele amintite.

— Foarte clar, răspunsei eu.

— Nu vă mai pun nici un fel de întrebări, zise Selihov. Ar fi o indiscreție...

— Foarte bine faceți, adăogă Dim-Dimici. Vă rugăm să ne iertați pentru deranj...

Strîngîndu-ne mîinile, l-am părăsit pe profesor cu sufletul înaripat de speranțe și, coborînd în fugă treptele, am ieșit în stradă.

Bucurîndu-se parcă și el pentru modestul nostru succes, soarele de martie ne învălui în căldura lui binefăcătoare.

— Andrei! spuse vesel Dim-Dimici. Cu deplasările astea ale noastre interminabile, am uitat și de primăvară. Uite cum mai dogorește soarele! Poți să mergi în talie.

Nu i-am răspuns. Eram cu mintea în altă parte. Să fie oare asta cu adevărat un succes? Fără îndoială că da! Victima

acestei crime misterioase este, indiscutabil, Larisa Sergheevna. Acuma știm cum a ajuns în mîna ei nota de plată, știm că este originară din Oriol și că a lucrat la laboratorul bacteriologic veterinar. În sfîrșit, ancheta s-a urnit din punctul ei mort.

Continuîndu-mi reflecțiile i-am spus lui Dim-Dimici :

— Trebuia să-i arătăm lui Selihov fotografia victimei. Cu siguranță că el ar fi recunoscut-o.

— Bine ai făcut că n-ai arătat-o. La ce bun să lărgim cercul persoanelor inițiate în afacerea asta ? Și-apoi...

— Ce ?

— Dacă dăm iar greș ?

— Nu cred...

La o răspîntie ne-am oprit.

— Încotro te duci ? mă întrebă mirat Dim-Dimici, văzîndu-mă că o iau la stînga.

— Cum încotro ? La direcție... Dar tu ?

— Credeam că mergem la gară și de acolo direct la Oriol.

Nu m-am asociat acestei propuneri. Trebuia să-l vedem pe Kocerghin și-apoi să ne facem formele de plecare.

— Bine, fie, oftă necăjit Dim-Dimici. Să mergem !

Kocerghin ne-a primit imediat.

Cînd am deschis ușa, căpitanul vorbea la telefon :

— Da !... Sînt chiar la mine... Vino, Ghenadi Vasilievici.

Era limpede, Kocerghin îl invitase la el pe locotenentul-major Bezrodnii.

Ne-am așezat pe scaune și am așteptat așa vreo zece minute. Kocerghin nu-și trăda prin nici un gest enervarea. Cerceta liniștit corespondența de dimineață, adunată în mapa voluminoasă din fața lui.

Îl urmăream cu multă atenție. Căpitanul acesta creștea din ce în ce mai mult în ochii mei. Eram bucuros că în postul lui Kurnikov, respectat ca om și ca lucrător de întregul nostru colectiv și pentru care personal aveam o profundă stimă, se afla un tovarăș tot atît de destoinic.

În sfîrșit, veni și Bezrodnii. Nici nu catadicsi să se scuze că întîrziase. Aruncînd cu dispreț un „noroc“ abia auzit, își trase scaunul alături de Kocerghin. Parcă voia să ne arate și aici că el e șef de serviciu și nu se cade să stea în altă parte.

— Ei, dați-i drumul, spuneți tot ce aveți de spus, tovarăși, începui Kocerghin, lăsînd la o parte mapa cu corespondența.

Raportul l-am prezentat eu, iar Dim-Dimîci a adus completările necesare.

— Aveți de pus întrebări? i se adresă căpitanul lui Bezrodnî după raport.

Bezrodnî dădu negativ din cap.

Ah, ce n-aș da să știu ce gîndește acum Ghenadi! Oare nu pricepe că s-a făcut de baftă cu metodele astea ale lui de anchetă? Da, e de un caraghioslic!... Ghenadi însă se purta ca și cînd nu s-ar fi întîmplat nimic.

— Dumneavoastră știți, urmă Kocerghin, că portretul criminalului primit de la Blagoveșcensk coincide perfect cu înfățișarea omului care și-a dat numele de Ivanov, la magazia de păstrare a bagajelor de mină?

Eu și Dim-Dimîci am aprobat printr-o înclinare a capului.

— Alunița ne strică socotelile, surîse Dim-Dimîci.

— Într-adevăr, nici Migalkin și nici Kulkova n-au remarcat-o.

— Mda... mormăi Kocerghin, dar alunița putea să treacă neobservată. Nu-i un indiciu care să-ți sară în ochi... Pentru asta trebuie să fii profesionist... Dacă însă dumneavoastră le-ați fi vorbit martorilor despre existența aluniței, poate că și-ar fi amintit de ea...

— Aveți dreptate, încuviință Dim-Dimîci.

— De la Blagoveșcensk ni s-au comunicat toate datele în legătură cu victima, începui din nou Kocerghin. Omul asasinat a lucrat ca administrator de tură la hotel. Numele lui e Rojdestvenski. A locuit la Blagoveșcensk doar patru luni de zile. Pînă atunci lucrase la Moscova, tot la trustul hotelurilor și s-a transferat la Blagoveșcensk la cererea lui. Căpitanul făcu o pauză și urmă: cred că ați apucat-o pe drumul cel bun. Bateți fierul pînă-i cald. Dacă veți izbuti să documentați prin acte identitatea victimei, mai departe lucrurile vor merge mai ușor. Așadar... plecați înapoi la Oriol. Kocerghin se uită la ceas. Aveți la dispoziție patruzeci și șapte de minute. Luați mașina mea.

Ne-am ridicat amîndoi în picioare.

— Aveți ceva de ordonat? l-am întrebat eu prostește pe căpitan.

Om inteligent, Kocerghin zîmbi și zise:

— Ai vorbit în virtutea inerției? Nu, n-am nimic de ordonat. O să vă orientați mai bine la fața locului.

Am simțit că roșesc.

Dim-Dimîci și-a mușcat buzele, stăpînindu-se să nu pufnească în rîs.

Am plecat în sfîrșit de la direcție. Trebuia să trecem măcar pentru cîteva minute pe-acasă.

— Iar dobitocul ăla, zise Dim-Dimîci, referindu-se la Bezrodnîi, n-a fost în stare să scoată măcar o vorbă. Numai cînd e cu noi face pe genialul. În fața lui Kocerghin e un zero tăiat în patru. În schimb Kocerghin al tău e un tip formidabil! Auzi ce i-a trăsmit prin minte! Să-l invite pe Bezrodnîi! Probabil a făcut-o într-adins, ca să-i dea de înțeles că e un tîmpit.

— Nu cred. Oricum, tu îi ești subordonatul lui și trebuie să ții seama de asta...

— Ba da, e un tîmpit, un idiot, zîmbi sarcastic Dim-Dimîci. Un idiot care se menține la suprafață. Dacă vreun altul ar fi călcat în străchini ca el, oho! îl scuturau de-i săreau fulgii, pe cînd dumnealui, vorba aia, a ieșit uscat ca gîsca din apă. Nu-l înțeleg de loc pe maiorul Osadci. Adică, să nu-l fi mirosit pînă acum?

— Da... mormăii eu neștiind ce să-i răspund.

3 martie 1939
(vineri)

Cum am ajuns la Oriol — era a doua oară! — am și dat fuga la laboratorul bacteriologic veterinar.

Călcasem cu dreptul chiar de dimineată.

Fără a mai consulta lista personalului instituției, șefa laboratorului ne-a informat pe loc că Larisa Sergheevna, pe numele de familie Brusențova, era încadrată acolo ca laborantă. Acum era plecată în concediu și urma să se întoarcă peste cinci zile.

Dim-Dimîci a cerut să consulte dosarul de cadre al laborantei. Aruncîndu-ne ochii pe fotografie, ne-am dat seama imediat că Larisa Sergheevna n-avea să se mai întoarcă din

concediu. Persoana din fotografie era una și aceeași cu femeia al cărei cadavru zăcea acum la morgă, în ghețarie.

Din hîrtille de la dosar, am aflat următoarele :

Brusențova avea douăzeci și opt de ani. Fusese căsătorită și locuise la Moscova. Divorțînd, s-a mutat la Oriol. Purtase după soț numele de Plavskaia. Tatăl ei, Serghei Vasilievici Brusențov domiciliază într-un cartier mărginaș al Moscovei împreună cu a doua lui soție, Sofia Kondratievna Brusențova, mama vitregă a Larisei. La Moscova, Larisa Sergheevna a lucrat... Unde credeți ? La un hotel...

— Ei, drăcie ! exclamă Dim-Dimici. Și Rojdestvenski a lucrat tot la hotel... Ce coincidență stupidă !

— După mine, fatală, observai eu.

Mai aveam încă să le arătăm colegilor ei fotografia victimei și să completăm procesul-verbal de identificare. Dim-Dimici s-a oferit să îndeplinească el această formalitate neplăcută. În odaia care ne fusese pusă la dispoziție a invitat-o pe șefa laboratorului, a întins pe masă patru fotografii și a întrebat-o :

— Recunoașteți cine este aici ?

Șefa, o femeie trecută de prima tinerețe, s-a schimbat la față recunoscînd-o pe Brusențova.

— Ștergeți-o de pe lista personalului, ca fiind decedată, spuse Dim-Dimici, iar dosarul predați-l la arhivă.

După ce am făcut toate formalitățile și am aflat adresa la care locuia Brusențova, am plecat împreună în strada Vtoaraia Puşkarnaia.

Acolo am fost întîmpinați de o femeie curățică, între două vîrste, proprietăreasa casei unde stătea cu chirie Brusențova.

Dim-Dimici a fost nevoit să-i aducă la cunoștință vestea dureroasă. După ce i-am arătat gazdei fotografiile și am încheiat procesul-verbal de identificare, am rugat-o să ne arate odaia dispărutei.

Din păcate, n-am găsit nimic deosebit, în afară de o duzină de sticle goale. Proprietăreasa ne-a explicat că Larisa Sergheevna obișnuia de regulă să bea înainte de culcare cîte un pahar-două cu vin. Se plîngea că suferă de insomnie și zicea că asta — chipurile — o ajuta să doarmă.

— Cînd a plecat chiriașa dumitale ? o întrebai eu.

— În dimineața de zece februarie, răspunse femeia. Avea de gînd să-și petreacă prima jumătate din concediu aici, să

schieze, iar cea de-a doua s-o facă la Moscova, la părinți. În seara zilei de nouă însă tatăl ei i-a trimis o telegramă...

Am ciulit urechea.

— Ce telegramă? se interesă Dim-Dimici.

— Uitați-o aici... gazda ridică un colț al mușamalei așternute pe masă, scoase de acolo telegrama desfăcută și i-o întinse lui Dim-Dimici.

Telegrama fusese expediată de la Moscova pe data de nouă februarie, la orele 18 și câteva minute și era iscălită „Brusențov“. Tatăl îi comunica Larisei că nu se simte prea bine, că trebuie să plece într-o delegație și o ruga stăruitor să-l întâmpine chiar în gara aceea pustie din regiunea noastră, unde fusese lăsat în păstrare geamantanul.

Apropo de asta. Proprietăreasa ne-a confirmat că Brusențova a plecat cu un geamantan nou — galben, pe care-l primise în dar de la tatăl ei.

Ne-am luat rămas bun de la gazdă și am pornit în grabă spre gară.

— Mi-a venit o idee, mi-a spus Dim-Dimici, ajungînd pe peron. Cheamă-l urgent la telefon pe Kocerghin.

— De ce?

— Trebuie să plecăm la Moscova, la părinții Larisei. Și asta cît mai degrabă, fără să mai dăm pe-acasă. Spune-i lui Kocerghin să ne întocmească formele, să ne procure bilete pînă la Moscova și să ni le trimită direct prin curier la ora sosirii trenului în gară.

Ideea mi s-a părut rezonabilă. M-am dus la biroul raional de transporturi al Comisariatului Poporului pentru securitatea statului de unde am vorbit la telefon cu Kocerghin. Acesta a aprobat inițiativa noastră, încredințîndu-ne că Selivanov ne va întâmpina în gară.

Așteptînd trenul, ne-am plimbat puțin pe peron. Vremea se stricase. Primăvara aceea timpurie semăna acum mai mult a iarnă. Sus, pe cer, alergau pîlcuri de nori cenușii, iar dinspre nord-vest bătea un vînt rece.

— Ce drăcovenie o mai fi și asta? exclamă Dim-Dimici. Se poate ca un părinte să ridice mîna asupra propriului său copil?

— Prostii. Nu se poate.

— Adică, de ce nu? În istoricul crimelor există destule exemple de copii care și-au omorît părinții, de neveste care

și-au ucis bărbații, sau de frați care și-au asasinat surorile. Cîte nu se-ntîmplă-n viață !

Nu-mi venea să mă gîndesc la astfel de lucruri. Nu știu de ce, dar în ruptul capului nu puteam să concep una ca asta.

— Și nu uita, urmă Dim-Dimîci, că prezența în familie a unei mame, sau a unui tată vitreg constituie adesea motive de neînțelegeri, certuri, scandaluri...

— Sînt de acord cu tine, însă refuz să cred una ca asta. Uite, să admitem că asasinul e tatăl. Dar crezi că e cu putință ca el să fie atît de naiv, de nătîng, ca punînd la cale o asemenea faptă monstruoasă, să trimită o telegramă semnată de el ? Asta e o probă zdrobitoare.

— Da, ai dreptate, recunosc Dim-Dimîci.

— Pe ce se bizuia propriu-zis el ? Îmi continuai eu raționamentul. Sau era încredințat că fiică-sa va distruge telegrama ? De unde însă putea să fie sigur de asta ? Și în definitiv, ea de ce ar fi făcut-o ? Nu, aici ceva nu-i în regulă.

Dim-Dimîci pufni în rîs.

— Ce prost sînt... Cum de mi-a putut trece prin minte o asemenea neghiobie ? După toate semnalmentele, partenerul Larisei Brusențova are cel mult patruzeci de ani. Nu-i așa ? Și dacă ea are douăzeci și opt, înseamnă că la nașterea fiicei, tatăl n-ar fi putut să aibă decît cel mult doisprezece ani.

— Ei, vezi ? triumfai eu. Nu, tatăl n-are nici un amestec... Eu mă gîndesc la fostul ei soț... Plavski, sau cum îi mai zice ? Nu cumva el o fi ticluit telegrama ?

— Tot ce se poate... O fi Plavski. Deocamdată însă n-are rost să ne batem capul. Lasă că vedem noi la Moscova. Fără doar și poate că vom afla unele lucruri. În ce-l privește pe Kocerghin al tău, parcă a știut. Ți-aduci aminte cînd a spus : „E posibil ca la petrecerea de la restaurant să nu fi participat nici asasinul și nici victima !”

— Da, cum să nu. Kocerghin e o forță. Nu seamănă cu șeful tău, adăugai rîzînd.

— Șeful meu a ajuns de rîsul curcilor, și el, dobitocul, crede că-i deșteptul deșteptilor.

Discuția noastră fu întreruptă de şuieratul locomotivei, care vestește sosirea trenului.

Dimineața în zori străbăteam vasta întindere a pieței Kom-somolskaia, locul unde sînt concentrate trei dintre gările cele mai mari ale capitalei.

Sufla un vîntuleț tăios de martie.

Cu multă greutate, am reușit să punem mîna pe un taxi cam demodat și ne-am înghesuit în el. Trebuia să ne ducem în cartierul suburban Pokrovsko-Streșnevo, unde locuiau părinții Larisei.

Aveam misiunea nu tocmai plăcută de a-l anunța pe tatăl fetei despre moartea tragică a fiicei lui. În vagon, vorbind despre asta, Dim-Dimîci spusese :

— Principalul e forma, nu conținutul.

N-am fost de acord cu el. Părerea mea era, ba chiar aveam încredințarea, că oricît de frumoase cuvinte am fi căutat noi spre a îmbrăca această veste îngrozitoare, ea ar fi rămas la fel de dureroasă și de înfiorătoare.

— Bine, spuse Dim-Dimîci. Lasă pe seama mea sarcina asta penibilă.

Bineînțeles că n-am avut nimic de obiectat.

Mașina s-a oprit. Am achitat costul cursei și am coborît.

Părinții Larisei locuiau într-o vilă construită din birne, așezată la marginea unei păduri de conifere. După toate aparențele, casa părea să fie proprietatea lor și, în decorul imaculat al zăpezii, arăta curățică și destul de cochetă.

Ne-a deschis ușa o femeie înaltă, voinică, albită de ani, cu ochi expresivi, care trădau o mare oboseală. Femeia, cîndva o rară frumusețe, acum se remarcă doar prin silueta ei bine conservată, în ciuda vîrstei.

— Îl căutăm pe tovarășul Brusențov, spuse Dim-Dimîci.

— E plecat în provincie, răspunse femeia cu o voce joasă. Dar dumneavoastră cine sînteți ?

Dim-Dimîci își declină calitatea. Am observat că fața ei se întunecase puțin. Era și normal. Vizita unor lucrători ai securității statului nu putea, desigur, să nu stîrnească o oarecare nedumerire.

— Eu sînt soția lui Brusențov, explică la rîndul ei gazda.

— Sofia Kondratievna ? preciză Dim-Dimîci.

— Da... răspunse femeia ridicîndu-și spre el ochii mirați. Dar eu, probabil, n-am să vă pot fi de folos.

— Cum să spun... va trebui totuși să discutăm cu dumneavoastră...

Și cu toate că expresia „să discutăm“ n-avea darul s-o liniștească, Sofia Kondratievna ne pofti în casă și, după ce ne-am dezbrăcat de paltoane, ne conduse în sufragerie.

Am lăsat valizele în vestiar.

Femeia alungă motanul îmbuibat și gras peste măsură, care moțăia pe canapeaua acoperită de o cuvertură, și făcu un gest cu mîna :

— Luați loc !

Îi ascultarăm sfatul, dar Sofia Kondratievna rămase mai departe în picioare, ceea ce nu ne venea tocmai la îndemînă. Aș fi vrut s-o liniștesc, să-i spun că pe bărbatul ei și pe ea însăși nu-i amenința nici o primejdie. Nu știam însă dacă în momentul acela aveam dreptul să procedez astfel. Ochii ei încercănați, înconjuțați de o rețea deasă de riduri, și gesturile, vizibil stinghere, trădau o încordare lăuntrică. Era și de înțeles.

Îl așteptam pe Dim-Dimîci să deschidă vorba și mai ales, voiam să văd cum are să înceapă. Prietenul meu însă tăcea, prefăcîndu-se că cercetează absent mobilierul încăperii.

— Dacă sînteți fumători, puteți fuma ! zise gazda. Și eu fumez...

Bucuroși, am scos numaidecît pachetele cu țigări, am servit-o pe Sofia Kondratievna și ne-am pus pe fumat, noi pe scaune, ea — tot în picioare.

Eram oarecum mulțumit că nu-l găsisem pe Brusențov acasă. Așa ne venea mai ușor. Un tată bun primește altfel vestea morții fiicei sale decît o mamă vitregă...

Distrat, Dim-Dimîci tot sufla în mukul aprins al țigării, ceea ce nu-l mai văzusem făcînd niciodată. Dar nici asta nu putea să țină o veșnicie. Trebuia să începem într-un fel, iar el tăcea.

— După cum văd, nu sînteți de prin părțile noastre... întrerupse tăcerea gazda.

— Ați ghicit, răspunse Dim-Dimîci și tuși de cîteva ori pentru a dovedi mai multă siguranță. Ne pare foarte rău că nu l-am găsit pe soțul dumneavoastră...

Era o minciună... o minciună sfruntată. Am spus doar înainte că aveam toate motivele să ne bucurăm că Brusențov lipsea.

Faptul că eram străini nu avu de loc darul să împrăstie atmosfera apăsătoare care domnea în odaie. Răbdarea Sofiei Kondratievna se apropia de sfârșit. Femeia schiță un zîmbet chinuit, strivi între degete țigara neterminată și o aruncă într-o scoică mare de pe masă.

M-am uitat semnificativ la prietenul meu. Voiam să-i spun din ochi : „N-o mai lungi ! Tăcerea devine pur și simplu enervantă... dă-i drumul ! Iar dacă nu te simți în stare, lasă-mă pe mine.“

Dim-Dimici însă pricepu, încuviință discret plecîndu-și capul și întrebă :

— Și unde-i plecat soțul dumneavoastră ?

— La Barnaul, cu o delegație a Comisariatului Poporului pentru agricultură.

— De mult ?

— A plecat luna trecută, pe data de zece.

Dim-Dimici scoase din buzunar telegrama adresată Larisei Sergheevna și o întinse gazdei, fără nici un cuvînt. Poate că așa era mai bine.

Stringînd ușor din pleoape, Sofia Kondratievna citi telegrama, dădu nedumerită din umeri și zise :

— E o nerozie... O glumă de prost gust din partea cuiva... Telegrama n-a trimis-o Serghei. Și-apoi el mi-ar fi spus. Dar cum a ajuns la dumneavoastră ? Ce s-a întîmplat ?

„Principalul e forma, nu conținutul“, mă gîndii eu imediat la vorbele prietenului meu. Să-l vedem acum pe unde scoate cămașa ? Trebuia să-i răspundă femeii. Cu un minut mai devreme, sau mai tîrziu, dar trebuia. În sfîrșit, Dima deschise gura și-i dădu drumul dintr-o suflare :

— Avem de îndeplinit o datorie cît se poate de neplăcută. Aflați că Larisa Sergheevna a murit de aproape o lună...

Restul s-a petrecut exact ca-n nuvela lui Cehov.

În odaie se așternu o liniște înfiorătoare. Sofia Kondratievna ție privea cu ochii larg deschiși ca și cum s-ar fi căznit să pătrundă tot înțelesul vorbelor noastre. Pe urmă întrebă încet, cu o voce gîtuită, nevenindu-i parcă să-și creadă auzului :

— A murit ?

— Da, rosti Dim-Dimici.

— A murit cu zile, spusei eu venindu-i în ajutor într-un mod nu prea reușit.

— Doamne !... Serghei ! răcni Sofia Kondratievna.

Nu mai avusesem niciodată prilejul să văd femeii leșinînd. Văzusem femeii suferind, grav rănite, căzînd doborîte de pumnii bărbaților, murind din pricina unor pierderi mari de sînge. Asemenea leșinuri întîlnisem doar în paginile cărților bine-cunoscute ale Klavdiei Lukășevici. De aceea nici nu le luasem în serios. Acum însă era altceva. Nu puteam să rămîn indiferent. Sofia Kondratievna scoase un țipăt ascuțit, își plesni palmele una de alta, își dădu capul pe spate și, clătînîndu-se, se prăbuși peste masă.

Totul se petrecu atît de repede, încît nici n-am mai apucat să-i sărim în ajutor. Pur și simplu n-am mai avut timp. Femeia se sprijini de marginea mesei care se aplecă sub greutatea ei și toate lucrurile de pe masă se rostogoliră cu zgomot pe jos. Nu mă așteptasem la o asemenea reacție. Hai, să zicem că ar fi izbucnit în hohote de plîns, că ar fi țipat, dar să leșine...

— Ia uite ce mamă vitregă ! spuse Dim-Dimîci. Adu apă, un prosop, îmi porunci el repezindu-se spre femeie.

— Amoniac, să-i dăm niște amoniac ! îmi adusei aminte.

— Hai, caută ! Ce mai aștepți ? Ba nu, ajută-mă s-o întindem pe canapea.

O ridicarăm pe Sofia Kondratievna și o așezarăm pe canapea.

După cum era și firesc, în afară de apă rece și prosop, n-am putut găsi nimic altceva în casa aceea străină.

Era un leșin adevărat, adînc. Ne cam băgase în sperieți. Leșinul a ținut foarte mult. Într-un tîrziu, Sofia Kondratievna și-a venit în fire și fără îngrijirile noastre nepricepute. Ținută de subțiori, femeia se duse în odaia de alături, căută un flacon și bău cîteva picături dintr-un lichid de culoare închisă.

Abia peste vreo oră și jumătate, după ce se sătură de plîns și își reveni oarecum după această lovitură neașteptată, am socotit că e posibil să continuăm discuția întreruptă.

La stăruințele gazdei, a trebuit să-i povestim în cele mai mici amănunte împrejurările în care fusese asasinată Larisa Sergheevna. După aceea am ascultat-o și pe ea. Femeia o iubise pe răposata ca o adevărată mamă, nu ca una vitregă. Cînd se măritase cu Brusențov, fetița acestuia abia împlinise doi anișori. Sofia Kondratievna o îngrijise cu tot atașamen-

tul îndrăgind-o ca pe copilul ei; Larisa deveni pentru ea ființa cea mai apropiată.

O ascultam și vedeam bine că prin cuvinte, prin simple vorbe omenești, femeia aceasta nu putea să ne împărtășească tot amarul durerii ei, deși dorea cu toată făptura s-o facă. Vorbea într-una cu mîna dreaptă la inimă, vorbea rar și foarte încet, spunîndu-ne tocmai lucrurile de care noi n-aveam nevoie. N-am încercat însă s-o întrerupem — ome-nește n-am putut.

Treptat și cu multă grijă am adus însă discuția pe făgașul ce ne interesa. Așa am ajuns în cele din urmă să cunoaștem motivele care o făcuseră pe Larisa Sergheevna să se despartă de Plavski, fostul ei soț.

— V-am mai spus înainte că o îndrăgisem foarte mult pe Lara, urmă Sofia Kondratievna. Iubind-o însă, nu-i vedeam numai calitățile, ci și defectele. Nu ascund. Lara avea firea tatălui ei, o fire nu prea blîndă. Caracterul lui înverșunat i se transmisese prin ereditate și fetei. Larisa își recunoștea cu greu greșelile, deși în adîncul inimii suferea și se căia. Mă întrebam deseori dacă-l iubise pe Konstantin atunci cînd se măritase cu el. Niciodată n-am găsit răspunsul la această întrebare. Am impresia că în zorii vieții lor conjugale, între ei s-a petrecut ceva. Ceva grav și ireparabil, fiindcă s-au înstrăinat amîndoi foarte repede, îndepărtîndu-se tot mai mult unul de altul.

— Dar ce ați putea să ne spuneți despre Plavski? o-ntrebai eu.

— Despre Konstantin? Nimic. Adică, vorba vine nimic... Nu pot să zic nimic rău. E un om foarte de treabă, simpatice și inteligent, un bun specialist. Nu m-am îndoit nici o clipă de sentimentele lui. El a iubit-o mult pe Lara. Mult de tot!

Așa cum stătea acum, gheboșată, cu privirile ațintite în gol, Sofia Kondratievna semăna cu o pasăre mare ce moțăie pe-o cracă.

Ne-am notat numerele de telefon ale lui Plavski și i-am înmînat Sofiei Kondratievna o scrisoare adresată sublocotenentului Kamenșikov. Femeia voia s-o ridice de la morgă pe răposata și s-o înmormînteze la Moscova.

Am luat tramvaiul și ne-am dus în suburbia Sokol. Am găsit prin apropiere un telefon public și i-am telefonat lui

Plavski la serviciu. Ni s-a răspuns că Plavski trebuie să fie acasă — a doua zi urma să plece într-o delegație.

— Asta mai lipsea! Telefonează-i acasă! mă zori Dim-Dimici.

În sfârșit, am dat de Plavski. I-am explicat motivele pentru care-l căutam și, fără să intru în amănunte, i-am cerut o întâlnire. Ne-am înțeles să ne aștepte în strada Kropotkinskaia, lângă o clădire cu coloane, ca apoi să mergem la el acasă.

— Ce rău am făcut că n-am întrebat-o pe Brusențova cum arată Plavski! spusei eu cu regret.

— Ce, crezi cumva că el e individul cu alunița?

— Naiba știe. Între soți se-ntîmplă multe.

— Bine, dar omul a iubit-o.

— Cu atât mai mult. Și Othello a iubit-o pe Desdemona.

— Nu, eu presimt că Plavski n-are nici un amestec în treaba asta, mărturisi Dim-Dimici.

Trecînd de piața Zubovskaia, am apucat-o pe strada Kropotkinskaia și ne-am continuat drumul mergînd încet pe trotuar. Între timp felinarele se aprinseseră, și la lumina lor văzurăm căzînd de sus o măzăriche mărunță și deasă, ce nu avea nimic comun cu primăvara.

Plavski se înfățișă la locul convenit. Ca înfățișare nu se-măna cîtuși de puțin cu însoțitorul Larisei Sergheevna. Fostul soț al victimei era un bărbat înalt, uscățiv, în vîrstă de vreo treizeci și doi sau treizeci și trei de ani, brunet și cu ochii mari, blajini. Ne-am strîns mîinile și am rămas destul de mirat văzînd că Plavski nu se arăta cîtuși de puțin curios să afle ce anume ne îndemnase să-l căutăm. Am constatat că era comunicativ din fire. Într-un sfert de ceas, pînă am ajuns la casa în care stătea, ne-a istorisit aproape toată viața lui.

Locuia la etajul trei, într-o garsonieră alcătuită dintr-o cameră cu alcov și vestiar.

Am intrat cu toții înăuntru, ne-am așezat pe divan și am continuat convorbirea.

Plavski ne asculta cu atenție și răbdare, cu coatele sprijinite pe masă și ținîndu-și capul în mîini. Numai după țigara aprinsă, care-și schimba mereu poziția, mutîndu-se cu repeziciune dintr-un colț în celălalt al gurii, îți puteai da

seama că omul depunea destule eforturi ca să-și păstreze calmul.

Tăcu multă vreme, adunîndu-și parcă gîndurile, pe urmă începu :

— Înainte de ruptură, i-am spus Larei că pare să aibă ceva pe suflet și că pe conștiința ei există niște pete. Am rugat-o să fie sinceră. I-am făgăduit cu jurămint s-o ajut. Și știți ce mi-a răspuns ? „Există pete ce nu pot fi spălate decît cu singe.“ Și a refuzat să mai discute pe această temă.

— Totuși, ce anume v-a făcut să divorțați ? Încercă să precizeze Dim-Dimici.

— Am iubit-o, răspunse cu un suspin Plavski. Am iubit-o așa cum poate să iubească numai un bărbat. Am îndrăgit-o din primul moment, de la cea dintîi privire și pentru totdeauna. La două luni după ce ne-am cunoscut, ne-am căsătorit. Ea a plecat din casa părintească și s-a mutat aici, la mine. Am fost fericit, însă numai în primele opt zile. Notați bine — opt zile. În cea de-a noua zi, șeful direcției generale mi-a spus să plec urgent cu avionul, nu pentru multă vreme, ce-i drept, în regiunea Krasnoiarsk. Mi-am luat rămas bun de la Lara, i-am văzut atunci cele dintîi lacrimi de despărțire și am plecat la aerodrom. Îmi amintesc ca acum : era prin decembrie, pe la amiază. Începînd de atunci, evenimentele s-au desfășurat, ca să zic așa, într-un mod cît se poate de banal. Din pricina timpului nefavorabil, avionul n-a putut să decoleze. Am așteptat pînă la miezul nopții la aeroport și am plecat înapoi spre casă. Înțelegeți și dumneavoastră că n-aveam motive să fiu întristat. Pe vremea aceea nu numai fiece noapte, dar orice clipă petrecută alături de Lara îmi era scumpă. Am ajuns acasă după ora unu noaptea, o oră destul de tirzie, ca cineva să mai stea de veghe.

Plavski își întrerupse povestirea, se ridică și făcu cîțiva pași prin odaie. Amintirile acestea îl tulburaseră nespus. La un moment dat se-ntoarse brusc cu fața spre noi și urmă :

— Aveam la mine o cheie de la ușa asta. Am descuiat, am intrat înăuntru și m-am oprit locului. În fața ochilor am văzut următorul tablou : de sus, din tavan se revărsa în odaie o lumină puternică ; pe canapea în locul unde stați dumneavoastră ședea un bărbat, iar în fața lui, nevastă-mea. Pe masă am zărit sticle, cîteva farfurii cu gustări, iar ei amîndoi țî-

neau paharele în mînă. Exact ca-n romanele bulevardiere. Ascuns în întuneric, nu puteam fi văzut, în schimb eu îi vedeam bine prin glasvandul acesta. Nu pot să vă spun ce se petrecea atunci în sufletul meu. Pot să zic însă că m-am purtat ca un gentleman, deși după aceea m-am blestemat de mii de ori pentru cavalerismul meu. Am răsucit butonul și am făcut lumină în vestiar făcîndu-mă vizibil. Lara și-a întors capul, a sărit în picioare și s-a repezit la mine, m-a îmbrățișat și a început să-mi explice ceva în fraze încîlcite. Rămăsesem ca o stană de piatră și din tot ce-mi îndrugase ea am priceput doar că vizita asta era dictată de un interes de serviciu, că n-avusese încotro și că noi — adică eu și el — trebuie să facem cunoștință. Pentru o căsnicie care se afla abia la începutul ei, o asemenea întîmplare a fost o surpriză amarnică și crudă. Între timp, musafirul se sculase de pe canapea, și ducîndu-se la fereastră, își aprinsese o țigară.

Abia tîrîndu-mi picioarele, care nu mă mai ascultau, mi-am luat nevasta de mînă și am intrat în odaie, unde Lara m-a prezentat necunoscutului. Acesta s-a recomandat sub numele de Andrei, deși nu cred că era numele lui. Individul mi s-a părut extrem de antipatic, din primul moment. Îmi venea să-l iau de gît și să-l sugrum... Parcă-i văd mutra obraznică și zîmbetul... un zîmbet încrezut și ochii străvezii, ca de sticlă...

Spre a lămuri pe loc lucrurile, l-am întrerupt pe Plavski și l-am rugat să ne descrie cît mai amănunțit înfățișarea musafirului nocturn.

Plavski îmi satisfăcu rugămintea.

Simțeam cum îmi ardeau palmele, de parcă aș fi atins ceva fierbinte. Nu putea fi nici cea mai mică îndoială că aveam de-a face cu una și aceeași persoană.

— Și nu l-ați mai văzut de atunci? întrebai eu.

— Cum de nu! surise Plavski. Tocmai că l-am văzut și nu o dată.

— Așa-a, făcui eu cu greutate. Spuneți-mi, ceva semne particulare ați observat la el?

Plavski se gîndi puțin și întrebă:

— Cum adică, nu înțeleg... Vedeti dumneavoastră... Dacă e vorba să fiu obiectiv, trebuie să recunosc că tipul nu era de loc urît. Ba chiar frumos. Avea un cap puternic, cum să spun așa, semeț, o frunte deschisă, trăsăturile feței destul de re-

gulate și o siluetă bine făcută. Ochii îl cam stricau. Și zîmbetul acela de automulțumire.

— Nu asta, obiectă Dim-Dimîci. Prin semne particulare se-nțelege altceva. De pildă, o cicatrice vizibilă, vreo urmă pe obraz, dantură falsă. Sau vreun defect, bîlbîit, miop, dacă are un deget lipsă la mîină, sau un picior mai scurt, ori o şuviță de păr cărunt...

— A, nu ! exclamă Plavski. La el totul era în perfectă ordine. Cu toate că... Dați-mi voie, dar o aluniță ar putea să constituie un semn particular ?

Era tocmai ce ne trebuia... Am simțit cum inima e gata să-mi sară din piept. Mi-am întors privirile spre Dim-Dimîci. Prietenul meu își freca mîinile de emoție.

— Posibil ! răspunsei eu cu un calm prefăcut. Individul avea cumva o aluniță ?

— Închipuiți-vă că avea.

— Vă aduceți bine aminte ? stărui Dim-Dimîci, ca să se asigure.

— Cum să nu ! Avea o aluniță pe obraz, dar pe care anume, n-aș putea să spun. Nu-mi amintesc. O aluniță nu prea mare, însă destul de vizibilă...

— Da-a... Și mai departe ? îi dădui eu ghes.

Plavski își aprinse altă țigară de la cea veche și, după ce aruncă mukul fără să se uite unde, reîncepu cu aceeași în-suflețire :

— Socot că sînteți de acord cu mine că omul trăiește totdeauna cu o anumită încredere în ceva. Eu unul credeam în bine. Credeam în Larisa. Și căutam să mă conving pe mine însumi că așa va fi mai bine. La început mi-am zis că individul era salariat al societății *Inturist*, că întrevederea fusese într-adevăr dictată de un interes de serviciu și că nu se vor mai întîlni niciodată, că vizita aceea se datora probabil sosirii neașteptate a unui grup numeros de străini și cîte și mai cîte. Încercam să uit durerile pricinuite, să trec peste orgoliul meu de bărbat, fără a bănuî măcar ce-mi rezerva viitorul. Iar viitorul îmi rezerva noi surprize.

La vreo trei luni după aceea, treceam într-o seară cu totul întîmplător pe lîngă hotelul „Novomoskovskaia“. Între timp mă mai potolisem, mă împăcasem cu soarta, ba chiar începusem să am îndoieli — nu cumva eu născocisem toată povestea ? Și deodată, chiar sub nasul meu, o văzui ieșind pe

ușa hotelului pe nevastă-mea. Nu-mi venea să-mi cred ochilor. Ce căuta ea acolo, într-un hotel unde nu avea nici o treabă și încă la ora unu noaptea? Am strigat-o, dar s-a prefăcut că nu m-aude, sau poate că nici nu m-o fi auzit. S-a urcat într-o mașină care aștepta la intrare și a plecat. Întîmplarea asta mi-a zdruncinat iar încrederea. Am început să-mi urmăresc nevasta, nu voiam să fiu socotit un prost. Am folosit fel de fel de tertipuri, mi-am schimbat vocea la telefon, dar am izbutit pînă la urmă să știu în fiecare minut pe unde umbla. Larisa continua să se-nțîlnească cu individul din noaptea aceea. I-am văzut plimbîndu-se cu barca pe riul Moscova, la ștrandul „Dinamo“, la stația de metro „Krasniie vorota“, lîngă academia „Jukovski“, sau la stadionul „Spartak“. Și asta n-a durat doar o zi, o săptămînă, sau o lună de zile. Toate astea mă făceau să turbez, să văd negru înaintea ochilor, mă scoteau pur și simplu din minți. Întîlnirile dintre ei se transformaseră pentru mine într-o sursă de chinuri. Sufeream ca un ciine. Mi-era frică să nu termin printr-un acces furibund de nebunie. În viața noastră se strecurase, pătrunsese brutal o fatalitate, un lucru inevitabil. Aproape zi de zi aveam fel de fel de explicații, certuri, scene care mă sleiau, îmi tulburau pentru mult timp mintea. Atunci i-am propus Larisei să-și lase serviciul de la hotel, dar ea a refuzat. O dorință răutăcioasă m-a cuprins pe loc; mi-a intrat în cap ideea să mă duc imediat la *Inturist*, la secretarul comitetului de partid și să încerc să aflu ce învîrtește acolo prietenul soției mele și în general ce-i cu el. Larisa m-a luat în serios și a început să protesteze. De astă dată s-a pornit pe plîns, m-a implorat, mi-a sărutat mîinile și m-a rugat să n-o distrug. Asta m-a făcut atent. Să n-o distrug? Cum adică?

Am devenit și mai neînduplecat și i-am spus că mă duc chiar acum la direcție să mă interesez. În clipa aceea Larisa mi-a făcut următoarea mărturisire: „Iartă-mă, Kostea! Te-am mințit. Andrei nu are nici o legătură cu *Inturist*-ul“, mi-a spus ea. M-a cuprins o furie turbată: „Dar la urma urmei, cine-i individul ăsta? Pînă cînd ai de gînd să mă duci cu vorba?“ Și-atunci Larisa mi-a povestit în mare taină că Andrei lucrează „în casa cea mare de pe colină“. Chiar așa s-a exprimat. „Care-i numele lui de familie?“ i-am cerut eu. Ea mi-a spus, dar m-a rugat să-l uit imediat. De altfel nu-i un nume greu de reținut — Kravțov.

— O clipă, interveni Dim-Dimîci. Ce înțelegea prin „casa cea mare de pe colină“ ?

Plavski zîmbi de naivitatea prietenului meu și-i explică.

După el am suris și eu. Deși lucram de atîția ani în organele securității statului, habar n-aveam că instituția noastră centrală din cartierul Lubianka era poreclită „casa cea mare de pe colină“.

— Acum mai departe, îl îndemnă eu nerăbdător pe Plavski, de ce dumneavoastră...

— Scuzați, mă întrerupse el. Am impresia că am ghicit ce vreți să mă întrebați. Vreți să știți de ce am crezut-o și de data asta ?

— Exact.

— N-am crezut-o, m-am prefăcut doar că o cred. A doua zi i-am telefonat lui Plotnikov, un cekist bătrîn, prieten de-al tatălui meu, și l-am rugat să mă primească acasă la el. Acolo i-am povestit totul și el mi-a făgăduit să lămurească situația. Chiar peste o săptămînă Plotnikov m-a chemat și mi-a spus scurt și răspicat : „Kostea, ești dus de nas. Andrei Kravțov e o ficțiune, așa că n-ai decît să tragi concluziile convenite.“ Le-am și tras. Paharul răbdării mele se umpluse cu vîrf. Am venit acasă și i-am spus Larisei tot adevărul. Oricît ar părea de ciudat, ea n-a ripostat și m-a anunțat că pleacă la părinți. Atunci am avut discuția aceea despre conștiință și despre pe-tele de pe conștiință. M-am întîlnit peste vreo două luni cu tatăl ei și am aflat că Larisa își părăsise slujba de la hotel și plecase la Oriol, unde se angajase la laboratorul bacteriologic veterinar.

— După plecarea Larisei Sergheevna nu l-ați mai revăzut niciodată pe individul acela ? mă interesai eu.

— Ba da. Și nu demult. Îmi amintesc și unde. Lîngă porțile Sretenskie.

— Cînd anume, cînd ? insistai eu.

Plavski își frecă stăruitor fruntea.

— Asta a fost... a fost... să-mi aduc aminte... Nu, nu-mi amintesc data. Garantez însă că era în prima decadă a lunii februarie.

„Hm, nu demult și uite că e foarte demult“, mă gîndii eu și-l întrebai :

— Știți să tăceți atunci cînd e nevoie ?

— Da... Sînt membru de partid.

— Acest Andrei Kravțov, sau cum îi mai zice, e asasinul fostei dumneavoastră soții. Și nu numai al ei.

— Prin urmare, aș putea să vă fiu de ajutor ! E posibil, oare, să nu-l mai întâlnesc niciodată ? N-aș crede ! exclamă Plavski.

— Tocmai pe asta contăm și noi ! mărturisii eu.

Am petrecut noaptea pînă la orele patru în locuința lui Plavski, fără să ne culcăm. Ne-am înțeles asupra tuturor amănuntelor și, înainte de a ne despărți, i-am lăsat adresele noastre și numerele de telefon. Apoi ne-am întors acasă. Plavski urma să plece cu avionul în Extremul Orient, cu o expediție arheologică.

19 martie 1939
(duminică)

În timp ce noi ne vedeam de treburile noastre, la orizont se adunaseră nori grei de furtună. Hitler făcea pregătiri pentru marea lui aventură. Acum patru zile hoardele hitleriste cotropiseră și dezmembraseră Cehoslovacia. Doamna Europă își pierdea vădit cumpătul în fața insolenței *Führer*-ului.

Toate acestea nu puteau să nu ne pună pe gînduri. Ne gîndeam mereu. În timp ce îndeplineam misiunile noastre zilnice, gîndurile ne urmăreau, ne frămîntau fără răgaz. Cu toate acestea, continuam să-mi îndeplinesc stăruitor sarcinile ce intrau în sfera atribuțiunilor mele obișnuite.

Cercetările asupra asasinării misterioase a Larisei Brusentova intraseră într-o nouă fază. A început urmărirea criminalului pe întregul teritoriu al țării — o acțiune foarte grea și de lungă durată, care cerea eforturi din partea multor lucrători de-ai noștri, aflați prin diferite regiuni ale întinsei noastre patrii.

Organele securității statului îl căutau pe acest răufăcător Ivanov-Kravțov după descrierea sumară a semnalmentelor și figurii sale. Nu-i cunoșteam exact nici numele de familie, nici prenumele lui și al tatălui, tot așa cum nu știam cu ce se ocupă și unde locuiește.

Urmărirea era cît se poate de anevoioasă, dar trebuia s-o ducem la bun sfîrșit. Eforturile noastre se asemănau cu ale unui om ce caută un ac în carul cu fîn. Și totuși, nu ne dădeam bătuți.

Geamantanul cel galben și elegant continua să stea liniștit în raftul magaziei pentru bagaje de mînă — nimeni nu se interesa de soarta lui.

Nu ne rămînea decît să ne înarmăm cu răbdare și să așteptăm. Iar timpul trecea în goană, aducînd cu el bucurii, necazuri, întîmplări neprevăzute.

O noutate cu totul neașteptată a constituit-o avansarea înainte de termen a lui Bezrodnii la gradul de căpitan.

Șeful secretariatului direcției mi-a destăinuit că atunci cînd i-a adus la cunoștință ordinul de înaintare, Bezrodnii și-a manifestat bucuria într-o formă de-a dreptul indecentă.

Firește că în lume Ghenadi se purta altfel. El căuta să dea impresia că avansarea sa era perfect îndreptățită, că o dobîndise pe merit.

În afara serviciului, Bezrodnii a întrerupt orice relații cu oamenii situați mai jos decît el pe scara ierarhică. Ba își ocolea pînă și colegii egali în grad și funcție. Acum nu-l mai interesa decît maiorul Osadci, șeful direcției și locțiitorii lui. Și fie că avea sau nu treabă, Ghenadi își făcea veacul la ei în birou.

Kocerghin, de pildă, e tot căpitan și șef de secție, dar el trăiește viața colectivului său. După cum a remarcat Dim-Dimsci, Kocerghin își dă perfect seama că un șef e puternic prin subordonații lui, iar aceștia la rîndul lor sînt puternici cînd au în frunte un șef destoinic și iscusit. Căpitanul Kocerghin se bucura sincer de succesele oricărui lucrător operativ, iar insuccesele totdeauna îl mîhneau. Chiar dacă recurgea uneori la pedepse — ceea ce făcea în cazuri extreme și pe deplin motivate — asta îl amăra în aceeași măsură ca și pe cel sancționat. Aceste sancțiuni nu făceau decît să-l ridice pe Kocerghin în ochii subalternilor. Venit de curînd în mijlocul colectivului nostru, el izbutise uimitor de repede să-și făurească un prestigiu și să capete respectul celor din jur.

Dar Bezrodnii? Bezrodnii e beat de glorie ca și înainte, biroul lui răsună de zbierete, de insulte. El nu poate vorbi fără să te jignească, bătărănia aceasta s-a transformat la el într-un „stil de muncă”. „Nu pot să lucrez cu dumneata! îl auzai răcnînd la cîte un subaltern. Am să-ți smulg gradele... Am eu grijă să-ți aranjez dosarul.”

Cunoaște oare Osadci toate acestea? Cred că da. Și atunci de ce i le trece cu vederea? Nu pricep nici în ruptul capului.

Azi, prin direcție s-a răspîndit zvonul că Bezrodnii se pregătește să plece în concediu la băi, să-și trateze suferințele lui imaginare. Aflînd asta, m-am decis să iau unele măsuri legate de serviciu.

M-am dus la Kocerghin și i-am spus :

— Dacă vă aduceți aminte, brigada de control venită de la Moscova i-a recomandat lui Bezrodnii să ne predea materialele privitoare la Koșelkov.

— Îmi amintesc perfect, tovarășe locotenent, a răspuns Kocerghin, apoi, luînd calendarul de birou, a întors o filă și a adăugat : citește ; asta se referă la dumneata.

Am citit pe foaia de calendar : „Tov. Trapeznikov va prelua de la Bezrodnii materialele despre Koșelkov și ceilalți“.

— Pot să le iau ?

— Da. Bezrodnii a și primit ordin de la maiorul Osadci... Studiază dosarul și marți să-mi prezinți un raport. Ai timp destul ?

— Mă voi strădui să-mi ajungă...

Am plecat imediat să-mi îndeplinesc sarcina. Dosarul lui Koșelkov era subțire, însă destul de interesant în conținut.

În 1934, în orașul nostru își făcuse apariția un oarecare Koșelkov și se angajase ca economist la fabrica de băuturi spirtoase din localitate. Peste cîtva timp de la direcția regională Minsk se primiseră unele semnalări în care se arăta că în perioada 1928—1929 Koșelkov avusese cîteva întîlniri conspirative cu un spion german activ. Spionul — să-i spunem „X“ — în 1933 fusese arestat și condamnat. La anchetă însă, printre complici nu pomenise numele lui Koșelkov și astfel individul scăpase de pedeapsă.

Peste șase luni după arestarea lui „X“, Koșelkov fusese reținut în imediata apropiere a zonei de frontieră. Avusese însă noroc și de astă dată, reușind să aducă nu știu ce argumente convingătoare ca pînă la urmă să iasă basma curată.

Asta era de fapt tot ce se arăta în materialele primite din Bielorussia.

În vara anului 1936, în cîmpul vizual al organelor noastre intră și Gluharevski. Trecutul acestui om era foarte neguros. Fusese mobilizat și făcuse serviciul militar la albi, pe urmă căzuse prizonier la mahnoviști de unde trecuse în rîndurile Armatei Roșii și, în sfîrșit, devenise comunist. În 1923 fusese exclus din partid pentru că își ascunsese originea socială pre-

cum și o condamnare de drept comun. Propriu-zis, nu aceste detalii erau importante. Cîndva, Gluharevski la fel ca și Koșelkov, se întîlnise cu agentul german „X”. O asemenea coincidență ne dădea de gîndit. Amîndoi îl cunoscuseră pe „X”, amîndoi erau din Bielorusia și tot amîndoi se strămutaseră în orașul nostru. Să fie oare o simplă întîmplare?

Gluharevski venise pe la mijlocul lunii iulie și se angajase ca mecanic la cooperativa „Garanția”. În august, Koșelkov și Gluharevski se întîlniseră într-o pădurice din vecinătatea orașului, lîngă un eleșteu unde pescarii amatori trăgeau de obicei la biban.

Lucrătorii din secția lui Bezrodnîi nu dăduseră prea multă importanță acestei întîlniri. Iar după aproape un an se stabilise că Koșelkov mai avea și un alt prieten, anume Vitkovski, activist la casa de cultură. Acesta fusese văzut în compania lui Koșelkov la poligonul de tir *Osoaviachim*, la policlinica cu plată și la spectacolul cu piesa *Vinovați fără vină*. Gluharevski nu participase la aceste întîlniri. Toți trei aveau o mulțime de cunoștințe și ne venea foarte greu să ne fixăm oamenii din această categorie, asupra cărora trebuia să ne îndreptăm atenția.

În ultimul timp, nu mai survenise nimic nou, iar dosarul rămăsese deschis. Și iată că acum, în fața mea, se ridica problema rezolvării lui...

21 martie 1939
(marți)

Azi-dimineață, mai precis către prînz, Fomichev, Dim-Dimici și cu mine ne-am așezat la o măsuță de la bufet să ne luăm micul dejun. Mîncam și mai vorbeam de una, de alta...

Pe neașteptate, în bufet apărură căpitanul Bezrodnîi. Din ziua în care devenise șef de secție, Bezrodnîi își făcuse obiceiul de a lua micul dejun și cina la el în birou, dar acum, poftim! binevoise să se arate la bufet, în persoană.

Am înțeles cu toții că „șeful” venise numai ca să-și plimbe uniforma nou-nouță și gradul de căpitan.

— Salutare! rosti el fără să se adreseze de fapt nimănui, rotindu-și privirile prin încăpere. Singurul loc liber era la masa noastră. Bezrodnîi se așeză pe scaun și-i spuse cu glas tare bufetierei: ca de obicei!

Asta însemna : o porție de smântină, două ouă la pahar și un ceai.

— Se zice că v-ați pus în gând să plecați în concediu de odihnă... deschisei eu vorba.

— E și timpul ! răspunse cu oarecare condescendență Bezrodnii.

M-am uitat pe furiș la Dim-Dimîci și i-am văzut ochii sclipindu-i poznaș. Dimîci sorbea tacticos din paharul de ceai, suflînd avan în lichidul fierbinte.

Bufetiera îi aduse lui Ghenadi cele comandate.

Pe măsuta din colț zbîrni telefonul. Cineva ridică receptorul și răspunse :

— Da... bufetul... E aici ! Bine. Și după ce puse receptorul la loc, anunță : tovarășul căpitan Bezrodnii e chemat la maiorul Osadci.

Ghenadi își arcui sprîncenele, se uită în jur, se ridică de pe scaun și, solemn, fără a rosti un cuvînt, ieși.

— Păcat ! zise Dim-Dimîci. Tocmai mă pregăteam să-i pun o mică-ntrebare, să-i mai ridic nițel moralul...

— Al naibii mai ești ! surîse Fomicev dînd din cap. Și ce voiai să-l întreb ?

Dim-Dimîci răspunse îndată :

— Aș fi vrut să-l întreb de ce maică-sa, venind în orașul nostru, nu s-a dus la el, ci a tras la fosta lui nevastă.

— Adevărat ? se miră Fomicev.

Eu și Dim-Dimîci am confirmat faptul — absolut autentic.

— Și de ce ? stăruie Fomicev.

L-am lămurit despre ce era vorba. Aflînd că se despărțise de nevastă-sa, mama lui Ghenadi s-a hotărît să vină la el și l-a rugat să-i trimită bani de drum. Bezrodnii i-a răspuns că acum o duce cam greu cu banii și că nu poate s-o ajute cu nimic. Bătrîna s-a adresat atunci nurorii, și Oxana s-a împrumutat de la mine și de la Dim-Dimîci, a mai adăugat și ea o mică sumă și a expediat banii prin mandat poștal. Mama lui Bezrodnii a venit direct la ea și, după ce a aflat motivele divorțului, i-a spus Oxanei : „Hei, fata mea, să zicem că tu ți-ai pierdut bărbatul, iar eu feciorul. Rămîn aici cu tine și cu nepoțica.“

— Auzi, o duce greu cu banii ! izbucni Dim-Dimîci. Primește un salariu de două ori mai mare, nu plătește pensie alimentară și se vaită de greutate !

Vădit interesat, Fomichev întrebă :

— Dar voi, de unde știți toate astea ?

— Ne-am întâlnit cu maică-sa, răspunse Dim-Dimici. O femeie firavă și blajină, cu înfățișarea tristă, cu privirea pierdută, venită parcă din altă lume. Zău, nu pot să-mi închipui, cum dintr-o căprioară atât de blândă ca ea, a putut să iasă un asemenea șacal ?

Discuția fu întreruptă de reapariția lui Bezrodnîi. Peste câteva clipe am fost anunțat și eu să mă duc la Kocerghin.

De obicei, când ești chemat la șeful secției, n-ai de ce să te bucuri. Asta în primul rînd din cauza „misterului“ în care plutește invitația. Subordonatul nu știe de ce e chemat și simțindu-se cu unele lipsuri (cine nu le are ?) dă semne de neliniște, așteptîndu-se la o muștrare sau la o săpuneală. Cînd ajunge în fața ușii, îl întreabă pe secretar : „Cum arată șeful azi ? E-ntors pe dos ?“ Așa se poartă subordonații lui Bezrodnîi și ai altor șefi de teapa lui. La fel reacționez și eu mai înainte. De cînd începusem însă să lucrez sub ordinele lui Kurnikov și pe urmă ale lui Kocerghin, toate se schimbaseră.

După cum i-a caracterizat foarte potrivit Dim-Dimici, Kurnikov și Kocerghin erau cekiști „plămădiți dintr-un aluat aparte“. Ei nu-și vărsau necazurile pe lucrători. Nu puteau fi „scoși din sărite“ ca Bezrodnîi, de o frază nu tocmai bine redactată, și nici aduși în situația de a zbiera și a bate cu pumnul în masă. Știau să respecte oamenii, să prețuiască esențialul la om — demnitatea. De aceea chiar în zilele cînd făceam cîte o boroboacă, mă înfățișam cît se poate de liniștit înaintea șefului meu.

În afară de Kocerghin, în birou nu mai era nimeni. După ce-mi răspunse la salut, căpitanul înghiți o pastilă, bău puțină apă minerală, apoi îmi făcu semn să iau loc și spuse cu o voce calmă :

— Expune-mi te rog cazul Koșelkov.

Pe cînd mă întorceam de la șeful secției, am auzit la mine în birou telefonul țîrînd prelung. Oarecum alarmat, am răsucit repede cheia în ușă și, intrînd înăuntru, am ridicat receptorul. M-am liniștit însă îndată auzînd vocea Oxanei care mă ruga să trec pe la ea la prînz. Zicea că vrea să se sfătuiască cu mine într-o chestiune personală și deosebit de

importantă. N-a vrut să-mi explice la telefon despre ce anume era vorba.

Tonul Oxanei, chiar și rugămintea ei mă cam mirară. Ce lucru important ar fi putut să se-ntîmple, care să reclame o soluționare atît de urgentă? Nu cumva are de gînd să se recăsătorească? Dar în cazul ăsta, ce rost ar avea sfatul meu?

În pauza de la prînz am trecut pentru cîteva minute pe-acasă, am înfulecat ceva în grabă și am plecat la Oxana. Spre mirarea mea, l-am găsit acolo pe Dim-Dimîci împreună cu Varia Kojevnikova. Într-adevăr, se simțea că e vorba de ceva serios.

După formulele de salut obișnuite, mi-am dezbrăcat paltonul și m-am așezat pe scaun, arătîndu-mă gata să ascult.

Fără introduceri inutile, Oxana intră direct în subiect.

— Azi am aflat că tata a fost arestat... spuse ea.

Am rămas toți cu ochii holbați. Un fior rece, neplăcut, de gheață îmi străbătu șira spinării.

— Cum ai aflat? rupse Dim-Dimîci tăcerea.

Oxana răspunse că de la soacră-sa. Bătrîna nu-i spusese nimic la venire, dar astăzi n-a mai putut răbda și i-a destăinuit totul.

La despărțire, Oxana încercă să zîmbească: pe fața ei licări un zîmbet chinuit.

Ajunși în stradă, Dim-Dimîci ne luă de braț pe mine și pe Varia, apoi mă privi o clipă, se lovi cu palma peste frunte și se repezi în goană spre casa Oxanei.

— Ce l-o fi apucat? spusei eu mirat.

— Și-o fi uitat pesemne portîgaretul, presupuse Varia.

Peste vreo zece minute, Dim-Dimîci ne ajunsese din urmă.

— Ce s-a întîmplat, prietene? îl întrebai eu cu un vădit interes.

— Stai puțin... ai răbdare... spuse el luîndu-ne iarăși la braț. Știți de ce m-am întors?

Tăcere.

— Ca s-o întreb pe Oxana cînd a fost arestat taică-său!

— Și ce rost are asta? spusei eu, nedumerit.

— Ai să afli îndată. A fost arestat la șapte ianuarie.

— Ei, și?...

— Și exact după cinci zile Ghenadi a părăsit-o.

— Ce vrei să spui?!... exclamai, oprindu-mă din mers.

— Da, da... Vreau să spun că în timp ce înscena toată comedia asta, Ghenadi era pus la curent de cineva.

— Cum, să fie atît de zezec?!

— Vom vedea, răspunse Dim-Dimîci. De astă dată însă, stratagema lui ar putea să-l coste scump...

— Da... încuviințai eu oarecum stînjenit. Urîtă afacere...

26 martie 1939
(duminică)

În urma celor petrecute, Oxana a fost nevoită să-și schimbe locul de muncă. Miercuri mi-a telefonat mîhnită și mi-a spus că fetița ei este grav bolnavă.

— Ai chemat doctorul?

Nu, Oxana nu se gîndise la asta.

— Așteaptă-mă acasă, am prevenit-o, am să-ți aduc eu un doctor.

Ziua de muncă abia începuse și puteam să fiu în orice clipă chemat de șeful secției sau de locțiitorul lui, așa că nu era tocmai potrivit să părăsesc serviciul fără aprobare. I-am telefonat lui Kocerghin și l-am rugat să mă primească într-o chestiune personală. Nu voiam să-l induc în eroare și de aceea am raportat deschis scopul pentru care îi ceream învoire. Șeful nu mi-a pus nici o întrebare, a cerut garajul și i-a ordonat șoferului de la mașina sa să tragă în fața clădirii.

— Du-te cu mașina, îmi spuse el.

— Vă mulțumesc, tovarășe căpitan, răspunsei eu cu emoție în glas. Să fiu sincer, gestul lui Kocerghin m-a mișcat.

Medicul pediatru pe care-l căutam lucra la clinica fero-viară și ca să ajung pînă acolo trebuia să străbat orașul de la un capăt la celălalt. Cu toată graba și îngrijorarea mea, dintr-o obișnuință profesională, mă apucasem să cercetez prin geamul de la parbriz trotuarele și să fixez fețele trecătorilor, care se perindau pe dinaintea mea, ca pe o peliculă. Deodată un pieton voinic și înalt îmi atrase atenția, uitîndu-mă mai bine l-am recunoscut pe doctorul Hobotov. Călca sprinten, apăsător, fără să bage pe nimeni în seamă. Am oprit mașina și l-am strigat. Nu știu de ce, dar pur și simplu îmi făcea plăcere să mă-ntîlnesc cu omul acesta, care-mi lăsase o impre-

sie atît de frumoasă. Nu mă gîndeam să apelez la el, şi totuşi ajutorul din partea lui a venit pe neaşteptate. /

Aflînd încotro mă duceam, Hobotov se oferi să examineze el copilul. Se uită la ceas, reflectă puţin, apoi spuse :

— Să mergem... Mă pricep să îngrijesc şi oameni vii... Cel puţin m-am priceput cîndva...

Astfel a cunoscut-o Hobotov pe Oxana.

Asta a fost miercuri.

Joi am aflat că fetei îi e mai bine, că nu mai are febră.

Vineri, Oxana mi-a comunicat la telefon :

— Natuska s-a însănătoşit. Îţi telefonez de la serviciu... Da, da... Acum sînt secretar la tribunalul raionului Central... Hobotov e un om minunat. Sărută-l te rog din partea mea — el m-a ajutat să-mi găsesc de lucru. Şi judecătorul de aici e la fel de minunat, ca Hobotov...

Mi-am dat seama că Oxana îşi recăpătase curajul.

În ziua aceea ea m-a mai chemat o dată şi m-a invitat pentru duminică la masă, împreună cu soţia. M-a anunţat că vor avea şi blinele.

Aha, blinele !

— Îl chemi şi pe Dim-Dimici ?

— Da, da. Vine cu Varia...

Am întrebat de Dim-Dimici fiindcă blinelele erau pasiunea lui şi le prefera oricărui fel de mîncare. Să fi cunoscut oare Oxana slăbiciunea aceasta a prietenului nostru ? Sau era vorba numai de o coincidenţă întîmplătoare ?

Veni şi duminica. Ne înţelesesem să ne adunăm la Oxana la orele trei, iar ca să folosim din plin această zi liberă, ne-am hotărît să petrecem dimineaţa plimbîndu-ne prin oraş.

Uite că abia azi mi-am dat seama că iarna-i pe sfîrşite şi că se apropie primăvara. O simţeam în bolta înaltă şi senină a cerului, de unde se revărsau razele mîngietoare ale soarelui, în arborii încărcăţi de sevă, în pămîntul însetat ce se îmbiba de vлага asta încălzită.

Da, repede, foarte repede zboară timpul ! Parcă mai ieri înaintam cu Dim-Dimici şi cu Hobotov în maşina raionului prin ninsoare şi viscol, iar acum iată că a sosit vremea să ne lepădăm paltoanele.

Ne-am plimbat aproape patru ore. M-am întors cu nevestă-mea acasă şi, după ce am lăsat copilul în grija bunicii, am plecat la Oxana.

Tinăra femeie ne-a ieșit în întâmpinare, copleșindu-ne de sărutări. Era îmbrăcată într-o rochiță largă, primăvărată, cu un șorț decolorat în față, iar pe cap purta o băsmăluță. Tot ce pusesse pe ea, erau lucruri obișnuite, de toate zilele, din cele care se poartă prin casă, dar Oxana este o femeie ce nu-și pierde farmecul în nici o împrejurare. Șorțulețul simplu nu făcea decât să-i scoată și mai mult în relief frumusețea trăsăturilor.

Cînd am intrat în odaie, am văzut următorul tablou : Dim-Dimici stătea pe canapea cu ghitara în mînă, iar Varia îi netezea cu palma părul zbîrlit ca de obicei. Pe un scaun în fața lor ședea doctorul Hobotov cu mîinile încrucișate pe pieptul lui athletic.

„Foarte bine a făcut Oxana invitîndu-l pe Hobotov, îmi spusei eu în gînd. E o societate pe cinste !“

Oxana veni lîngă mine și spuse cu simplitate :

— Îți mulțumesc că mi-ai făcut cunoștință cu Viaceslav Iurievici. E un medic minunat și un om... Mi-a pus-o pe Natuska pe picioare...

Hobotov tuși de cîteva ori și mormăi pe sub nas :

— Doctor minunat e cel cu care ai de-a face cît mai rar.

— Știți că Oxana e acum secretar la tribunal ? ne anunță Dim-Dimici. Nu-i lucru de glumă...

În timpul mesei, cineva aduse vorba despre situația internațională.

— Războiul 'bate la ușă, băieți spuse pe un ton grav Hobotov.

— Nu-i nimic, răspunsei eu cu înflăcărare. Dacă Hitler are să pornească încoace, spre noi, o să-i rupem repede colții. Nu mai sîntem ca acum zece sau douăzeci de ani... N-are să treacă mai departe de graniță !

— Bine-ar fi, observă laconic Dim-Dimici.

— Fără îndoială, nu mai sîntem aceiași, începu din nou Hobotov. Sigur, pînă la urmă o să-i rupem colții lui Hitler, dar tot atît de sigur e și faptul că va trebui să punem mîna cu toții pe arme și că toate astea au să ne coste destul de scump.

— Chiar toți ? întrebă speriată Varia.

— Da, fetiço, toți, o încredință Hobotov. Crede-mă pe mine, ostaș bătrîn. Eu îi cunosc bine pe nemți, știu ce le poate pielea. Acum sînt amețiți. Hitler pune la cale un război mare.

Și numai un neghiob ar putea să creadă că el se va mulțumi numai cu dezmembrarea Cehoslovaciei.

Oxana se uita pe sub gene la Dim-Dimici și la Varia, fără să scoată un cuvânt. La un moment dat, o auzii întrebându-mă cu jumătate de glas :

— Ce părere ai, o să iasă ceva de aici ?

Pricepusem la ce făcea aluzie și i-am răspuns pe un ton necruțător :

— Îi leagă un sentiment puternic...

Oxana se întoarse cu fața spre mine, surise și își răspunse singură :

— Ba nu, n-are să iasă...

De unde această siguranță ? m-am întrebat eu surprins.

— Pe dumneata nu te pun pe gânduri accesele astea de tandrețe, continuă ea să-și dezvolte ideea. Toate astea-s artificiale și bat la ochi. De ce să arăți în văzul lumii ceea ce trebuie să păstrezi cu sfințenie în sufletul tău ?

Și apucându-mă iute de cot, adăugă cu înfrigurare, aplecându-se spre mine :

— Ești prietenul cel mai bun al lui Dima... Nu vreau să mă ascund de dumneata... Eu nu cred... Nu cred nici măcar atîtica — îmi arată vârful degetului mic. Nu ! Mă pricep și eu la oameni... Varia e atrasă de Dima atunci cînd e alături de el... Acum are nevoie de dînsul... Dar cînd vor fi departe unul de altul, are să-l uite...

Nu știu ce mi-ă venit s-o întreb direct :

— Parcă ziceai că ești sinceră cu mine ?

— Da... firește...

— Îl iubești ?

Oxana strînse tare din pleoape și spuse cu hotărîre :

— Foarte mult... Dar n-am să le stau în cale.

29 martie 1939
(miercuri)

Fix la orele șase, Gluharevski apăru în stația de tramvai „Pervii Gastronom“. Lăasă să treacă două tramvaie, apoi se urcă în al treilea, unde îl aștepta pe platformă Koșelkov. Acesta ținea de sfoară un balon mare, azuriu. La stația următoare, profitînd de înghesuială, Gluharevski îi strecură ceva în buzunarul paltonului și sări jos din tramvai.

Vagonul porni mai departe. Koşelkov continua să stea liniştit, de parcă n-ar fi ştiut ce are în buzunar. Abia după vreo cinci minute se apucă să lege de sfoara balonului bileţul de tramvai, pe urmă îşi băgă mîna în buzunar, scoase o hîrtiuţă şi, neavînd parcă ce face, o legă de capătul sforii. Cu balonul în mînă, Koşelkov coborî la staţia următoare, lîngă o clădire mare cu trei etaje.

Acolo era multă lume, o droaie de copii se dădeau încolo şi încoace cu patinele sau cu săniuşele. Cam peste cinci minute, dintr-o poartă alăturată se arătă Vitkovski, activistul cultural despre care am vorbit mai înainte, ţinînd de mînă un băieţel de vreo trei anişori. Copilul observă îndată balonul şi, smulgîndu-se de lîngă Vitkovski, începu să alerge spre Koşelkov.

— Nene... nene vreau să cumpăr balonul ! ţipa micuţul.

Femeile care asistau la această scenă se uitau amuzate la băiat şi la posesorul balonului.

Košelkov spuse zîmbind :

— Mai întîi să facem cunoştinţă. Cum te cheamă ?

— Ghenka, răspunse cu vioiciune băiatul.

— Aşadar, Ghenadi ? preciză Koşelkov.

— Îhî ! confirmă puştiul şi, prinzînd curaj, întrebă : Dal pe tine cum te cheamă ?

— Mitrofan Sergheevici, minţi Koşelkov şi-i întinse lui Ghenka mîna, pe care acesta i-o scutură bărbăteşte. De vîndut, n-am să-ţi vînd balonul, dar fiindcă ţi-a plăcut atît de mult, am să ţi-l dăruiesc...

Ghenka apucă sfoara şi, aruncînd din mers un „Mulţumesc nene !” se repezi înapoi către Vitkovski. Cîteva minute îşi continuară amîndoi plimbarea, după care se făcură nevăzuţi, intrînd pe aceeaşi poartă pe care ieşiseră.

M-am dus într-un suflet la Kocerghin şi i-am raportat cele întîmplate.

— Îţi dai seama cît de bine e pus la punct sistemul lor de legătură ? spuse căpitanul.

— Da, răspunsei eu. În patru ore au fost efectuate trei întîlniri, toate afară din casă, într-un cadru foarte normal şi fără complicaţii.

— Se vede că Gluharevski l-a chemat de la un telefon public pe Koşelkov la serviciu, iar asta, înainte de a veni la-ntîlnire, i-a telefonat lui Vitkovski.

- Dar de scamatoria cu balonul ce ziceți? surîsei eu.
- Adică cum? spuse Kocerghin fixîndu-mă.
- Ingenioasă idee. Mai ales că se mizează mult pe copil...
- Dacă ar fi așa... rosti gînditor Kocerghin.
- Dar dumneavoastră ce credeți?

Kocerghin zăbovi puțin cu răspunsul, apoi spuse:

— Aici e ceva mult mai subtil. Eu cred că băiatul a fost născocit pentru balon, și nu invers. De altfel mi se pare că Vitkovski n-are copii, așa-i?

— Da, da, încuviințai eu. Probabil că e al vreunui vecin.

— Vom mai vedea... Pentru început nu-i chiar așa de rău, constată Kocerghin și se ridică de la birou, dîndu-mi de înțeles că discuția noastră se încheiase.

Către amiază, am primit altă comunicare. Necunoscutul care-i bătuse lui Gluharevski în geam se numea Polosuhin, născut în anul 1912, șofer de meserie. După terminarea stagiului militar, la o unitate din garnizoana locală fusese încadrat șofer la șantierul de construcții al aerodromului militar, iar acum lucrează ca angajat civil la brigada de aviație, unde conduce o autocisternă de alimentare. E căsătorit și are o fată. Părinții sînt colhoznici în raionul Belgorod. Polosuhin locuiește într-o casă învecinată cu cea a lui Gluharevski.

Știrea era destul de alarmantă. Am luat mașina de serviciu și am plecat la brigada de aviație. Știam dinainte că brigada de bombardiere cu acțiune îndepărtată era cu totul nouă în garnizoana noastră.

Constituirea ei începuse imediat după amenajarea aerodromului. Acum, brigada era în curs de completare cu personal navigant și tehnic și tocmai primea avioane de luptă de cea mai recentă fabricație. Legătura aceasta dintre Polosuhin, Gluharevski și ceilalți ne obliga să acționăm repede și cu hotărîre.

La statul-major al brigăzii, am studiat dosarul lui Polosuhin și, ca de obicei, n-am găsit în el nimic interesant. Mi-a atras atenția însă o caracterizare, deoarece cuprindea o serie de date de felul acestora: „*Nehotărît*: fiind în post la depozitul de muniție, n-a știut cum să procedeze, și n-a fost în stare să rețină un răufăcător care atacase santinela de la postul alăturat. *Pus într-o situație dificilă, se pierde*: la niște manevre, cu ocazia forțării unui curs de apă, în momentul cînd curentul puternic al rîului a trîntit caii în apă, el și-a părăsit

atelajul și a ieșit înot la mal. *Ușor influențabil*: a dormit la un speculant pe care-l cunoscuse abia cu o zi înainte și la rugămintea acestuia, timp de o săptămână, le-a vândut ostașilor fel de fel de fleacuri: portofele, bricege, mănuși de piele. *Zgîrcit, lacom de bani*: se tocmește pînă și la frizer.“

Cînd i-am predat caracterizarea, Kocerghin m-a întrebat:

— Cine a scris-o?

I-am răspuns că un comandant inferior¹.

— Caracterizarea e foarte reușită. Cîteva cuvinte vii, însoțite de exemple — și ai omul în față. Comandantul acela e un om deștept. Zilele trecute am răsfoit caracterizările făcute lucrătorilor operativi din secția noastră. Apă de ploaie! Ți se strepezez dinții cînd le citești. Seamănă leit una cu alta, de parcă ar fi trase la șapirograf. O înșiruire de fraze goale, care nu-ți spun absolut nimic. O porcărie, nu altceva. Știi cum îi notau înainte cinovnicii țariști pe subalterni? Eu am văzut cu ochii mei, am avut ocazia să dau prin arhive de asemenea documente. Acolo, fiecare afirmație e întărită neapărat printr-un exemplu. La fel ca și la acest comandant inferior. Pe cînd la noi, șefii ierarhici, să nu le fie cu supărare, dar se mulțumesc numai cu informații gratuite, fără nici o justificare, nici un exemplu concret. Am aici cîteva perle... Kocerghin scoase din sertarul de la birou un blocnotēs mare și începu să-l răsfoiască. Uite foaia de notare a sublocotenentului Karpacinski. Ascultă! „Energic... Plin de inițiativă... Disciplinat... Duce o viață modestă... Exigent față de el însuși... Autoritar... Muncește sistematic să-și îmbogățească cunoștințele. Nu s-a semnalat nici o comportare imorală.“ Și concluzia... Ascultă concluzia: „Corespunde funcției pe care o îndeplinește. Nu face obiectul unei propuneri de promovare.“ Auzi expresie — „nu face obiectul“. Dar mă-ntreb, de ce nu face? Și constat că în cei șapte ani de serviciu Karpacinski a fost pedepsit de cinci ori. De altfel, despre asta o să mai discutăm noi, iar acum... Spune, ce am putea face acum?

Părerea mea era că în primul rînd va trebui să lămurim în ce măsură cei patru indivizi erau legați între ei și cine pe cine-l cunoștea. În decursul anilor de luptă împotriva agen-turii dușmanului, avusesem prilejul să întîlnesc diferite procedee tactice, fel de fel de metode conspirative. Au fost cazuri

¹ Denumire purtată pînă în 1943 de ofițerii inferiori.

cînd, în cadrul acestor organizații, indiferent de efectivul lor numeric, membrii nu puteau să cunoască decît o singură persoană, sau veriga de care aparținea. Se citează cazuri cînd șeful îi cunoștea pe toți membrii organizației, ori nu cunoștea pe nici unul și era legat de ei numai prin agenți-recrutori. Dar cîte variante n-au existat ! Unele organizații erau atît de bine și de ingenios construite, încît arestarea unei singure sau a două verigi, pe lîngă faptul că nu ne dădea posibilitatea să descoperim și să le lichidăm pe celelalte, nu ne permitea nici să stabilim măcar dacă acestea existau sau nu. Cînd începi o acțiune operativă e riscant să te pripești. S-ar putea întîmpla să arestezi un agent și să te trezești cu firul rupt. În Caucazul de Nord, s-a petrecut următoarea întîmplare : organele noastre au aflat că unul dintre salariații unui port maritim culegea informații de spionaj. S-a pus întrebarea : pentru cine lucra ? Cui și în ce mod îi transmitea informațiile adunate ? Acesta era lucrul cel mai important. Iar tovarășii, lipsiți de experiență, s-au cam pripit și într-una din zile, convingîndu-se că individul urmărit de ei ieșise din incinta portului cu anumite însemnări secrete asupra lui, l-au arestat. Notițele găsite la el conțineau date deosebit de importante și constituiau o probă nefîdoielnică de acuzare. Ca urmare, individul a fost nevoit să recunoască faptul că a îndeplinit misiunea dată de marele stat-major al unei puteri străine, care pusese laba pe el încă înainte de 1930.

Mai departe agentul a declarat că depunea în scris toate informațiile la o așa-zisă „căsuță poștală“. Făcea operația asta o dată ori de două ori pe lună, sau chiar la intervale mai rare. „Căsuța poștală“ era scorbura unui salcîm bătrîn de pe unul din bulevardele orașului. Agentul susținea că nu cunoaște cine scotea corespondența din ascunzătoare. Se prea poate să fi spus adevărul. Deși în preajma „căsuței poștale“ a fost organizată timp îndelungat o capcană, măsura asta n-a dus la vreun rezultat.

În cazul de față, graba a împiedicat organele securității să descopere întreaga rețea de complici ai dușmanului.

I-am expus căpitanului Kocerghin ideea mea.

— Se poate-ntîmpla orice, observă el. Că Polosuhin nu-l cunoaște decît pe Gluharevski, de asta sînt sigur. Și e foarte posibil ca și Gluharevski să nu-l cunoască pe Vitkovski. Avem aici de-a face cu o schemă obișnuită și cît se poate de

simplică, adică cu o organizare în lanț, de jos în sus, de la inferior la superior. De acord?

— Cred că da.

— Și noi trebuie să găsim o verigă, ca trăgînd de ea să punem mîna pe tot lanțul, își continuă Kocerghin raționamentul. Nu-i așa?

Am fost nevoit să-l aprob din nou, dar am adăugat:

— Nenorocirea însă e că noi n-am găsit încă veriga asta importantă.

— E discutabil, răspunse Kocerghin.

— Prin urmare, sînteți încredințat că veriga de care avem nevoie a fost găsită? Întrebai eu.

— Cred că da, spuse cu convingere Kocerghin, izbind cu palma în masă, și se ridică de la locul lui. Cred că da... repetă el. Putem începe de la cel mai mare, adică de sus, sau de la cel mai mic, respectiv de jos și se poate, la urma urmei, s-o luăm chiar și de la mijloc. De obicei noi desprindem o anumită verigă din lanț. Toată problema însă este cum vom smulge această verigă. O arestare obișnuită nu ne-ar fi de nici un folos. Avem probe? N-avem. Socot că nu-i momentul să așteptăm o nouă ocazie cînd i se va transmite ceva lui Gluharevski și cînd întregul lanț se va pune în mișcare. Adeseori viața ne cere să trecem la fapte, nu să filozofăm. Principalul e să preîntîmpini o crimă, nu să aștepti să fie săvîrșită. Iar o brigadă de aviație e ceva care nu admite nici o tărăgănare, nu? Asta-nseamnă că trebuie să ne gîndim cum putem desprinde veriga necesară... La început, vom încerca să evităm arestările... Da, da, spuse el frecîndu-și mîinile și făcu cîțiva pași prin odaie. Pregătește o invitație pentru Polosuhin... O invitație obișnuită...

— Ca martor?

— Bineînțeles. Cheamă-l la mine, pentru orele nouă seara.

— Azi?

— Da! Înmînează-i personal invitația, dar fă în așa fel ca Gluharevski să afle despre ea. M-ai înțeles? Aici e cheia. Tocmai aici. E clar?

Am încuviințat din cap. Acum pot să recunosc că pe-a-tunci, lucrurile nu-mi prea erau clare. Chiar de loc clare.

— Nu-i o treabă grea. Mi se pare că sînt vecini, nu? spuse Kocerghin.

I-am răspuns afirmativ.

— Născocoște ceva...

— Am să mă străduiesc, îl încredințai eu. Mai aveți vreo dispoziție?

— Deocamdată atît.

— Scuzați-mă, tovarășe căpitan — mă hotărîi eu să întreb — cine are să-l audieze pe Polosuhin, eu, dumneavoastră, sau amîndoi?

Kocerghin rîse cu poftă, apoi îmi făcu ștremgărește cu ochiul și răspunse:

— Ai să vezi diseară...

La orele cinci, m-am suit în tramvai, am mers pînă la capătul străzii Sovietskaia, unde am coborît și în cîteva minute am ajuns în ulicioara Bolnicinii. Pe vremuri, înainte de revoluție, cam prin 1913—14, la marginea ulicioarei, chiar lîngă izlazul comunal, se afla spitalul orășenesc. Acum în clădirea renovată a spitalului era instalată cooperativa „Garanția” unde lucra și Gluharevski.

Casele în care locuiau Gluharevski și Polosuhin erau lipite printr-un calcan una de alta, cu toate că aveau curți separate. Se vede că odinioară aparținuseră aceluiași proprietar și adresele lor se deosebeau numai printr-o literă. Gluharevski locuia la numărul 11, iar Polosuhin la numărul 11 A. Bizuindu-mă pe această asemănare, mi-am făcut un plan de acțiune. În invitația adresată lui Polosuhin am comis dinadins o greșeală: în locul numărului 11 A, am scris Nr. 11.

Am urcat în cerdacul casei lui Gluharevski și am ciocănit energic la ușă.

Înainte ca ușa să se deschidă, am auzit în dosul ei cîteva accese de tusă seacă, după care în deschizătură apăru o femeie bătrînă — era gazda pesemne. Prevăzusem eventualitatea asta și am întrebat la iușeală:

— Chiriașul dumneavoastră e acasă?

— Da.

— Chemați-l pînă afară.

Peste puțin timp femeia se întoarse însoțită de un bărbat bine legat, cu un cap masiv cu trăsături accentuate. Individul îmi aruncă o privire rece, circumspectă.

„Unui tip ca ăsta să nu i te așezi în cale. Te strivește”. Mă gîndii eu și îi întinsei invitația, zicînd :

— E pentru dumneavoastră... Vă rog să iscăliți de primire !

Zgribulindu-se de frig, bătrîna se uita cînd la mine cînd la chiriaș.

Fața lui Gluharevski nu trăda nici cel mai mic semn de neliniște. După ce citi cu luare-aminte invitația, mi-o înapoie, spunînd posac :

— Ai cam greșit adresa, cetățene...

— Cum ? Nu-i aici numărul unsprezece ?

— E unsprezece, dar aici nu locuiește nici un Polosuhin, îmi explică Gluharevski pe același ton.

— Asta-i bună ! exclamai eu scărpinîndu-mă la ceafă. Păi, unde stă ?

— Vă privește, răspunse Gluharevski. De-asta sînteți plătit...

Aici gazda, în simplitatea ei, îi jucă chiriașului o festă.

— Vasili Spiridonovici ! păi nu e Fedea... Fedea ăla care...

Fără a-i da răgaz să termine ce-avea de spus, Gluharevski i-o luă înainte și-mi explică în grabă :

— Ti-i, drăcie... Da cum să nu, e Fedka șoferul ! Printr-o mișcare destul de brutală, Gluharevski o dădu la o parte pe bătrîna cu umărul lui athletic și, ieșind în cerdac, închise după el ușa. Aici nimeni nu-l cunoaște după numele de familie, mă lămuri el. Toată lumea-i zice Fedka. Stă alături, la numărul 11 A. E o mică încurcătură. Haideți să vă arăt casa...

Am coborît amîndoi din cerdac, am intrat pe porțiță în curtea vecină și am luat-o la dreapta.

— Uite, acolo-i bîrlogul lui... zise Gluharevski arătîndu-mi o ușă îngustă și murdară.

Mulțumindu-i frumos pentru amabilitate, am bătut la ușa lui Polosuhin. Însoțitorul meu zăbovi cîteva clipe, pe urmă părăsi curtea cu pași tîrșiiți.

La bătăile mele, din casă apăru un flăcău roșcovan, deșirat, cu fața plină de pistruie, îmbrăcat într-o hăinuță îngustă, bine cusută, cu niște pantaloni indecent de scurți și foarte mototoliți la genunchi.

— Dumneavoastră sînteți Polosuhin ? întrebai eu.

— Da. Ce-aveți cu mine ?

— Nimic deosebit. V-am adus o invitație. Semnați aici de primire... E pentru azi, la orele nouă seara... Aveți trecut acolo și adresa.

Nu, ăsta nu era ca Gluharevski ! Degetele lui Polosuhin tremurau. După ce-și puse iscălitura, omul răsuci nedumerit hîrtia între degete, neștiind parcă ce să facă cu ea și se uită întrebător la mine.

— O să vi se pregătească biletul de intrare, fi explicai eu și adăugai, ca un avertisment : nu întîrziați !

Cînd am ajuns la poartă, mi-am întors capul și l-am văzut pe Polosuhin stînd cu gura căscată și petrecîndu-mă așa cu privirea...

Seara, la ora fixată, Polosuhin bătea la ușa camerei de primire a lui Kocerghin. Instruit de căpitan, i-am ieșit în înțîmpinare, l-am poftit să ia loc pe un scaun de lîngă fereastră, apoi m-am așezat la biroul secretarului și am început să scriu un referat, fără nici o legătură cu problema care ne interesa.

Am remarcat că de astă dată Polosuhin arăta cu totul altfel. Nu mai avea cîtuși de puțin aerul acela zăpăcit, ca atunci cînd îi înminasem invitația. Dimpotrivă, după toată înfățișarea se vedea că era pregătit pentru orice...

Sedea și aștepta. Se scurseră astfel cinci, zece, treizeci de minute... La un moment dat Polosuhin tuși discret și se foi pe scaun, dar nu-i dădui nici o atenție. După patruzeci de minute, îmi ceru voie să aprindă o țigară. N-avea chibrituri și după ce i-am spus că poate să fumeze, i-am dat să aprindă de la țigara mea.

În momentul acela am observat că gîndurile care-l frămîntau i se citeau pe față ca-ntr-o oglindă. Devenise iarăși nervos, neliniștit.

În timp ce venea încoace, Polosuhin chibzuise totul, se pregătise să se apere, să respingă atacurile. Aici însă nimeni nu-l ataca și în ochi îi apăruse o expresie de nedumerire : „Ce s-a-ntîmplat ? De ce nu mă-ntrebați nimic ?“

Nu i-am pus nici măcar o singură întrebare, iar cînd pendula bătu unsprezece lovituri, i-am luat biletul de intrare, am notat ora și după ce am pus ștampila pe bilet, i-am spus :

— Puteți pleca... Nu mai avem nevoie de dumneavoastră...

Polosuhin era atât de dezorientat, încît nici nu mă mai întrebă de ce fusese chemat. Îndesîndu-și grăbit șapca pe cap, ieși din odaie.

Peste cîteva minute mă aflu în fața lui Kocerghin.

— Ei, cum a fost ?

I-am împărtășit căpitanului impresiile mele.

— Ceea ce era de demonstrat, spuse el. Deocamdată, Polosuhin e „un lucru în sine“. Acum trebuie să ne străduim să devină „un lucru pentru noi“. Completează o altă invitație și poștește-l pentru mîine la orele douăsprezece. Am aflat că Gluharevski l-a interceptat pe Polosuhin cînd venea încoace și l-a așteptat lîngă muzeul istorico-geografic regional. Acum își continuă drumul împreună... Ei, ai priceput în sfîrșit ce-am de gînd să fac ?

Am răspuns afirmativ. Acum totul îmi era foarte limpede.

A doua zi, pe la prînz, în vreme ce Polosuhin aștepta iarăși în anticamera lui Kocerghin, de astă dată în compania lucrătorului de serviciu pe secție, noi ne și aflăm în posesia unor date destul de interesante.

De dimineață, Gluharevski se dusese la un telefon public și îi telefonase cuiva, probabil lui Koșelkov. Nu se întîlnise însă cu el. Koșelkov în schimb se întîlnise cu Vitkovski la o berărie, lîngă Banca de stat.

Venind spre direcție Polosuhin fusese urmărit nu numai de Gluharevski, dar și de Koșelkov. Primul se postase ca și înainte, lîngă muzeul istorico-geografic regional, iar al doilea, în diagonală, lîngă cinematograful. Cît despre Polosuhin, cu el am repetat aceeași metodă ca și în ajun, lăsîndu-l să aștepte în anticameră vreo două ceasuri. După aceea am ieșit din birou, i-am vizat biletul de intrare și i-am spus că poate să plece.

Fruntea îngustă a șoferului, în dosul căreia se ascundeau, ca-ntr-o casă de fier, informațiile ce ne interesau, se încrețî la auzul vorbelor mele. Simțeam că vrea să deschidă gura, să mă întrebe ceva și nu se hotăra...

De data asta Gluharevski nu se mai apropiase de el. Îl pîndise împreună cu Koșelkov de departe, din celălalt capăt al străzii.

Seara, mai precis pe la orele nouă și jumătate, după ce se făcuse întuneric bine, m-am îndreptat spre locuința lui Polosuhin, potrivit dispozițiilor primite din partea lui Kocerghin.

Vizita mea pur și simplu l-a uluit. După ce mi-a descuiat ușa, a rămas locului, ca lovit de dambla, cu ochii cășcați.

— Nu prea ești bucuros de oaspeți, l-am dojenit eu în glumă. Pot să intru ?

— Cum, adică... Da, poftim, își veni în fire șoferul bătînd pasul pe loc.

„Ce-nseamnă frica !” îmi spusei eu văzîndu-i tulburarea.

Apoi l-am dat ușor la o parte și, punînd mîna pe ivărul ușii, am intrat primul în odaie. Înăuntru era o femeie, probabil nevastă-sa, care părea să fie mai în vîrstă decît el.

— Nastia ! Du-te oleacă afară, îi spuse Polosuhin. Avem ceva de vorbit...

Femeia ieși fără un cuvînt.

Odăița în care mă aflu, cu mobilierul obișnuit oricărei familii, nu mi-a trezit nici un interes. M-am așezat lîngă masă, i-am făcut semn lui Polosuhin să stea și el jos și am adus vorba despre șeful depozitului de materiale al brigăzii de aviație. Era planul căpitanului Kocerghin. L-am întrebat pe șofer cum arată șeful depozitului, dacă se împacă cu oamenii, dacă-i sociabil, ce reguli a introdus în depozit, cu cine-i prieten, dacă fusese vreodată pe la el pe-acasă și altele și altele.

Polosuhin își dădea perfect seama că toată discuția aceasta era dusă doar așa, de florile mărului, însă căuta să-mi dea răspunsuri cît mai amănunțite, să-mi spună tot ce știa. Pe urmă am trecut la șeful autobazei brigăzii, punîndu-i șoferului aceleași întrebări și primind aceleași răspunsuri. Aveam nevoie de convorbirea asta care mi-a răpit o oră întreagă, ca să treacă timpul.

După aceea i-am mulțumit, mi-am luat șapca și am plecat.

Peste o jumătate de oră în afară de mine, în biroul lui Kocerghin au fost convocați toți lucrătorii operativi din subordinea mea. Am plecat de-acolo abia pe la orele două noaptea... Acum e... Oho, s-a făcut tîrziu de tot. E timpul să mă culc !

1 aprilie 1939
(sîmbătă)

Azi m-am sculat mult mai devreme ca de obicei, mi-am turnat un pahar de ceai din termos și, după ce l-am băut, am plecat la serviciu.

Era o dimineață rece, însorită. Caierele albe și pufoase ale norilor pluteau alene pe cer. În părculețul din fața direcției noastre, un cîrd de ciori făceau o larmă mare, căutîndu-și locurile cele mai potrivite pentru culcuș.

Toată săptămîna am fost încordat și nerăbdător — oare ce rezultat va da planul căpitanului Kocerghin ?

Joi l-am chemat, din nou la direcție pe Polosuhin. Șoferul arăta prost de tot. Parcă ar fi fost trecut printr-o mașină de tocat. Ochii i se înfundaseră în orbite, obrajii nerași i se acoperiseră de o barbă deasă. Mereu tresărea și se uita speriat în jur, ca și cum s-ar fi așteptat să-l lovească cineva pe la spate. Tot își ștergea fața nădușită cu o batistă murdară.

De data aceasta căpitanul îmi dăduse ordin să-l duc pe Polosuhin acasă cu mașina. Și asta tot cu un plan.

Cînd am ieșit pe poartă și l-am invitat să urce în mașină, Polosuhin a scos un oftat adînc și a biiguit cu glasul stins :

— Așa care va să zică... am înțeles. Bine că s-a terminat odată...

Bucuria i-a fost însă prematură, căci eu ăm îndrumat mașina nu la închisoare, cum crezuse el, ci spre ulicioara Bolnicinfi.

Gluharevski l-a așteptat tot lîngă muzeu pînă la orele două noaptea și în cele din urmă s-a încumetat să treacă și pe la locuința lui Polosuhin. Șoferul însă lipsea de acasă și asta pentru că așa voise el.

Intrînd cu mașina în ulicioară și dîndu-și seama că-l ducem acasă, Polosuhin s-a rugat de mine :

— Vă rog să mă duceți pînă la aerodrom... Pentru dumneavoastră e o nimica toată, iar eu la orele patru trebuie să car benzină.

I-am făcut pe voie.

Începînd din acea noapte, Polosuhin n-a mai dat pe acasă și n-a ieșit nici în oraș. Tot timpul ședea la aerodrom.

La amiază m-a chemat Kocerghin. Căpitanul se plimba prin oadaie, pufăind din țigară. Părea bine dispus.

— Ei, a sosit clipa să vedem pentru ce am riscat, îmi spuse el.

— Ce ordonați să fac ?

— Telefonează la biroul de informații și comunică-le să completeze un bilet de intrare pentru Polosuhin !

— Iar îl chemați ?

— Nu, nici vorbă. Telefonează, îți spun!

Am transmis ordinul cu biletul și m-am uitat întrebător la șeful meu care, nevrînd să-mi pună curiozitatea la încercare, mi-a explicat :

— Telefonista de la centrală m-a anunțat că mă tot cheamă la telefon cineva din oraș care nu vrea să-și spună numele și cere stăruitor să i se facă legătura cu tovarășul de la camera 85, adică cu mine. I-am spus să mi-l dea la telefon. Era Polosuhin care m-a rugat să-l primesc urgent. Zicea că e la aerodrom, că nu mai poate să rabde și vrea să-mi spună tot întrucît e o chestiune de viață și de moarte și că viața lui e în primejdie...

— Dar ce i s-a întîmplat? l-am întrerupt eu.

— Probabil ceea ce era și de așteptat. L-am trimis cu mașina la aerodrom pe lucrătorul de serviciu. Trebuie să acționăm repede, adăugă Kocerghin.

Peste vreo zece minute, ușa se deschise și lucrătorul de serviciu îl introduse pe Polosuhin. Cu părul zbîrlit, cu ochii pungiți, șoferul avea o înfățișare jalnică. Paltonul, mînjit de var, era încheiat numai la un nasture, iar gulerul desfăcut al cămășii i se boțise de tot.

— Bună ziua... murmură el rămînînd locului și mutîndu-se de pe un picior pe celălalt.

Kocerghin îl invită să se așeze și-l întrebă :

— Ai să ne spui ceva ?

Polosuhin dădu din cap cu hotărîre, dar nu rosti nici un cuvînt. Parcă se silea să-și adune gîndurile răvășite.

Stăteam în așteptare. Tăcerea se prelungea. Polosuhin se uita undeva peste capetele noastre, rozîndu-și nervos unghiile. Se vedea că era foarte tulburat.

Eu stăteam lîngă Kocerghin, în dreapta lui. Deodată căpitanul luă creionul în mînă și scrisese cu litere mari pe blocnotes : „S-a muiat de tot ! E fricos, ticălosul.”

Într-un tîrziu, Polosuhin rupse tăcerea și, înghițind cuvintele, se pîrni să vorbească repede, dintr-o suflare, ca și cum i-ar fi fost frică să nu-l împiedicăm să mărturisească tot ce avea pe suflet :

— Vă spun totul ! Totul, pînă la ultimul cuvînt. El nu mă crede... Nu crede... A zis că-mi face de petrecanie... Și poate să-mi facă de petrecanie cît ai zice pește. Pentru el nu-i mare lucru...

— Care el? întrebă cu asprime Kocerghin.

Poticnindu-se parcă din mers, Polosuhin tăcu deodată și rămase cu ochii holbați la căpitan. Venise momentul hotărîtor, cînd trebuia să rostească numele omului care-l amenința.

— Gluharevski. Parcă dumneavoastră nu știți, rosti el anevoie.

— Așa-a, rezumă Kocerghin prima fază a interogatorului. Hai, povestește-ne de la-nceput cum a fost!

Și Polosuhin ne povesti. Da, e vinovat. Dar mai bine să înfunde pușcăria decît să moară de mîna lui Gluharevski. El, Gluharevski l-a împins pe căi greșite, silindu-l să-i comunice tot ce știe despre brigada de aviație din N... Ce fel de informații cerea Gluharevski? Multe: despre noile avioane de luptă, cantitatea armamentului cu care sînt echipate, rezerva de carburanți, durata zborului, efectivul echipajului, unde sînt montate bombele, unde se află dispus depozitul de carburanți, de ce a fost trasă spre aerodrom linia de cale ferată îngustă, ce fel de benzină se folosește la alimentarea avioanelor, și multe altele. Dacă Gluharevski a fost mulțumit de activitatea lui Polosuhin? Probabil că da. De unde reiese? Păi Gluharevski a fost foarte darnic cu el, i-a dat bani grei. De pildă, suma pe care a primit-o în februarie de la el era cam de trei ori mai mare decît salariul său lunar. Gluharevski avea încredere în el, dar de luni nu mai are. De ce de luni? Pentru că luni, după ce Polosuhin fusese chemat, la Direcția Regională a Comisariatului Poporului pentru Securitatea Statului, Gluharevski i-a ieșit în drum și l-a întrebat: „De ce te-au chemat?” Polosuhin i-a răspuns că habar n-are. „Și ce te-au întrebat?” „Nimic. M-au ținut acolo vreo două ceasuri fără să mă întrebe ceva”. Gluharevski s-a schimbat la față: „Cum, adică, nimic? Ce, crezi că eu sînt timpit? Zi, că de nu, te fac praf!” Dar ce să-i spună? Ce? Joi dimineață cînd se ducea la aerodrom Gluharevski i-a ieșit iar în cale, i-a dat o palmă și l-a amenințat: „Ai grijă, nătărăule! Dacă te cheamă iar și iar ai să mă duci de nas, te trimit pe lumea ailaltă, cît ai clipi.”

— Vreau să trăiesc! Înțelegeți? Eu vreau să trăiesc, își încheie Polosuhin povestirea cu un strigăt disperat.

M-am uitat la Kocerghin și am avut impresia că nici el nu era prea convins că Polosuhin merita să trăiască.

Șoferul se căia, nu pentru că își dăduse seama de gravitatea crimei pe care o săvîrșise față de Patrie — el mărturisise totul de frică, de frica pe care i-o inspira complicele lui mai mare.

— Cine ți-a făcut cunoștință cu Gluharevski? îl întreabă căpitanul.

Nimeni! Lucrurile s-au petrecut așa: anul trecut, cu ocazia aniversării Revoluției din Octombrie, Polosuhin a fost invitat la un prieten, șofer și el, dar undeva „în civilie“. Au băut zdravăn, și Polosuhin s-a pilit în așa hal, că abia a ajuns pînă acasă. Parcă își aducea aminte că l-a văzut în cerdac pe Gluharevski, vecinul lui, și că l-a salutat. Nu se cunoșteau, dar i-a spus „noroc“, așa, de beat ce era. I-a venit lui să-i zică „noroc!“ și „vă felicit cu ocazia sărbătorii!“ Gluharevski curăța zăpada și i-a răspuns la salut. Acasă, nevasta a început să-l „muștruluiască“, să-l ia la trei păzește: „Te-ai îmbătat ca un porc!“ „De-ai crăpa odată, să scap de tine“, „Nu te-ar mai răbda pămîntul, blestematul“ — și așa mai departe... De la ceartă, au ajuns la scandal. Înfierbîntat cum era, Polosuhin, fără șapcă și palton, a alergat în stradă și a căzut într-un troian de zăpadă. A căzut și a rămas acolo. Cînd s-a trezit, era noapte de-a binelea și a văzut că-i întins pe o canapea, în odaia lui Gluharevski. Dimineața au băut votcă și bere și au stat de vorbă ca doi prieteni vechi. Pe urmă au adormit și după ce s-au trezit, iar s-au pus pe băutură. Polosuhin n-avea chef să se-ntoarcă acasă, de groaza neveste-si. Din ziua aceea a început totul. Pe urmă, după ce Polosuhin i-a dat prima notă despre avioanele noi aduse la brigadă, Gluharevski i-a zis că e mai bine pentru succesul cauzei, să nu se mai întâlnească, dînd astfel impresia că nu se cunosc. Așa vor avea mai multă liniște și se vor simți mai în siguranță.

Soneriei telefonului întrerupsese spovedania lui Polosuhin. Căpitanul ridică receptorul, ascultă cîteva clipe, apoi îl chemă pe ofițerul de serviciu.

— Condu-l pe Polosuhin la dumneata, ordonă el. Dă-i să mănînce. Adu-i hîrtie, toc, cerneală. Să scrie cît mai amănunțit totul așa cum s-a petrecut, de la început și pînă la sfîrșit.

Rămînînd singuri, Kocerghin îmi comunică în grabă:

— Șobolanii părăsesc corabia. Înseamnă că vasul e-n pericol. E un simptom sigur, fără greș.

Dar ce i se comunicase la telefon căpitanului? Gluharevski își făcuse în grabă bagajele și plecase la gară. Pe drum îi înmînase lui Koșelkov un pachetel, care semăna cu un plic împăturit de mai multe ori și luase tramvaiul. Acum Gluharevski se află la gară și așteaptă trenul.

— Primul va încerca să dispară cel mai amenințat, deduse căpitanul. Trebuie să-i arestăm pe tustrei. Dumneata ocupă-te de Koșelkov, dar ocupă-te personal. De ceilalți, o să am eu grijă. Gluharevski i-a transmis ceva lui Koșelkov. După toate probabilitățile acest „ceva” este destinat lui Vitkovski, dar trebuie să cadă în mîinile noastre. Apropo, dumneata ochești bine?

Modest și om al adevărului cum sînt, i-am răspuns pe loc :

— Sînt mîndru că am cîntea să fac parte din primii cinci trăgători de frunte ai colectivului nostru.

Kocerghin se stăpîni cu greu să nu zîmbească.

— Perfect. Ia-ți atunci un pistol de calibru mic. S-ar putea să ai nevoie de el. Ai mai tras vreodată într-un balon?

I-am mărturisit că una ca asta nu mi se întîmplase nici-odată.

— Vezi să nu dai greș! Slăbiciunea lui Koșelkov pentru baloane nu-i întîmplătoare.

Scurt timp după aceea, instalat în odăița primitoare a unei bătrîne învățătoare, situată vizavi de locuința lui Koșelkov, mă uitam pe fereastră afară. Ziua era pe sfîrșite. Învățătoarea se așezase la masă și lucra aplecată deasupra unui vraf respectabil de caiete de școală. Căutam să n-o stingheresc și să nu fiu stingherit.

Așteptam. Cel mai simplu era să mă duc la Koșelkov, să-l arestez și să-i percheziționez casa, dar măsura asta putea să nu ne aducă rezultatul dorit. Nu, răbdare și iar răbdare... „Mesajul” trebuia să pice în mîinile noastre.

Într-un tîrziu, prin ușița tăiată în poarta înaltă, Koșelkov se strecură afară în stradă, în mîină cu un balon mare, roșu, legănîndu-i-se deasupra capului. Rămase locului cîteva clipe, își ridică privirile în sus, spre cer, unde tocmai trecea cu un huruit năprasnic un avion, apoi se îndreptă spre strada principală.

Printr-un reflex, am sărit în picioare, deși nu trebuia și nici nu era cazul să mă grăbesc, întrucît Koșelkov era urmărit de privirile atente ale celor trei lucrători, colegi cu mine, aflați la posturile lor.

Peste vreun sfert de oră am părăsit locuința învățătoarei. După calculele mele, Koșelkov trebuia să fi trecut între timp de al doilea colț.

Balonul uriaș mi-a atras încă de departe atenția. Era un excelent reper de orientare. La început, balonul merse drept înainte, apoi ieși în strada Karl Marx, o coti spre Soviet-skaia și o apucă în sus pe strada Gogol. Aceasta din urmă dădea într-o piațetă, a cărei priveriște o strica vechea clădire a catedralei, cu cupolele fără cruci și cu tencuiala coșcovită.

În pridvorul catedralei, stătea un bărbat înalt, uscățiv, care cerceta cu luare-aminte vestigiile bătrînelor ornamente de ipsos de la intrare.

„Vitkovski!“ îmi trecu deodată prin minte.

Locul ales pentru întîlnire era cît se poate de potrivit. Vitkovski putea să vadă totul în jur, să observe orice persoană suspectă. Mergeam de-a lungul trotuarului. Koșelkov traversă piața. Să-mi continuu drumul în urma lui era primejdios, dar nici de oprit nu puteam să mă opresc, fiindcă și băieții mei ar fi făcut același lucru. Hotărîndu-mă pe loc, m-am întors pînă la colț, am ocolit pe cealaltă parte catedrala și i-am ieșit înainte lui Koșelkov, care între timp se și apropiase de Vitkovski.

Tocmai atunci în piață se iviră doi dintre băieții mei, rîzînd în gura mare, hîrjonindu-se și îmbrîncindu-se. Era semnalul stabilit, care însemna că eu întîrziaseam. Koșelkov îi și înmîinase lui Vitkovski plicul. Acum sfoara balonului roșu o ținea în mînă acesta din urmă. Bandiții mergeau unul lîngă altul și discutau tacticos între ei. Nu mai puteam pierde nici o secundă. M-am dus ață spre ei. Din partea opusă se apropiau ceilalți.

Da, locul de întîlnire era foarte nimerit. La asta apucaii să mă mai gîndesc încă o dată în clipa cînd nu mai aveam de străbătut decît vreo douăzeci și cinci de pași. Piața din fața catedralei fiind goală, n-am izbutit să ajungem neobservați pînă la țintă.

Vitkovski întoarce capul, îi văzu pe băieți și, instinctiv, simți primejdia. În clipa următoare, balonul roșu îi scăpă din mână.

— Lua-te-ar naiba! exclamă el cu o voce prefăcut necăjită.

Vîntul mîna spre mine balonul, care de altfel nici nu urca prea repede. La capătul sforii se legăna o hîrtiuță făcută sul.

Am scos îndată revolverul din buzunarul interior al paltonului și, îndreptînd în sus țeava, am apăsas pe trăgaci.

Toate acestea s-au petrecut cu o iuțeală fulgerătoare. După zgomotul sec al împușcăturii, urmă o pocnitură și balonul prefăcut într-un ghem mic, zdrențaros, se prăbuși în zăpadă.

Vitkovski mai făcu o ultimă încercare disperată:

— Mulțumesc! îmi strigă el și se rezezi spre rămășițele balonului doborît.

— Nici o mișcare! îl prevenii eu.

Din partea opusă, veniră în fugă băieții, Koșelkov și Vitkovski ridicară automat mîinile. Nu mai aveau încotro.

Desfăcînd sulul de hîrtie legat de capătul sforii, am văzut că era un plic obișnuit, lipit la gură și răsucit ca o țigară. Fără îndoială că în el se afla ceva.

Acum, ne mai rămăsese să stabilim identitatea celor doi arestați.

— Koșelkov? întrebai eu.

— Da...

— Vitkovski?

Banditul își plecă în jos capul.

— Mîinile la spate! Înainte marș!

Căpitanul Kocerghin își greșise socotelile. Îmi ordonase înainte să mă ocup de Koșelkov, luîndu-și pe ceilalți doi în seamă lui. Lucrurile s-au petrecut însă tocmai invers. Pe scurt, la orele două noaptea cei patru complici se aflau acolo unde de mult le era locul.

6 aprilie 1939
(joi)

Tocmai încheiam raportul cu privire la lichidarea grupului de spioni condus de Vitkovski, cînd ușa se deschise, și Dim-Dimici intră în odaie.

— Mergem la masă ?

— Mai așteaptă vreo două minute, uite, acum dau la mașină ultima pagină, l-am rugat eu. Dar zi mai bine cum vă descurcați în lipsa neprețuitului vostru șef? Făceam aluzie la Bezrodnii, care pe data de 22 martie plecase la băi.

— Perfect! După mine, ar trebui să i se mai prelungească concediul cu vreo șase luni. Am mai râsufla și noi, iar el s-ar convinge că secția nu moare fără el.

După micul dejun, am luat raportul bătut la mașină și m-am așezat să-l recitesc.

. Nimeni n-ar fi putut să spună că așa-numitul caz Vitkovski se încheiase după dorința noastră.

Propriu-zis, în vederea procesului, dosarul cuprindea tot ce era necesar pentru condamnarea infractorilor. Ancheta s-a terminat neașteptat de repede. Vitkovski și uneltele lui, Koșelkov și Polosuhin, au mărturisit totul. Numai Gluharevski tăcea cu încăpăținare. El nega tot timpul că ar face parte din grupul de spionaj și refuza să admită că-i cunoaște pe Koșelkov și pe Polosuhin, declarînd că Polosuhin nu intrase niciodată în casa lui. Așa se purtase și la interogatorii, și în timpul confruntărilor. În afară de Koșelkov și Polosuhin, criminalul mai fusese demascată de propria-i gazdă și de soția lui Polosuhin. Prin încăpăținarea de care dădea dovadă, Gluharevski nu făcea decît să-și agraveze vina.

Koșelkov s-a purtat „perfect“ la anchetă, după cum s-a exprimat Kocerghin. Un rol mare l-a jucat în această privință și „mesajul“ legat de sfoara balonului. În plic s-a găsit o foaie de hîrtie care conținea un raport cifrat, scris de mîna lui Gluharevski. Koșelkov a descifrat scrisoarea. În cuprinsul ei se vorbea tot despre brigada de aviație. La început, Vitkovski a încercat să-l ia pe „nu“ în brațe. Pentru un infractor, lucrul acesta e cît se poate de normal, mai ales că Vitkovski ar fi vrut să sondeze cam ce dovezi au anchetatorii împotriva lui. Cînd l-am confruntat însă cu Koșelkov, a fost nevoit să mărturisească totul de-a fir-a-păr. În 1932, Vitkovski fusese recrutat de către serviciul secret german. Cum și unde se petrecuse asta și ce anume îl îndemnase să-și trădeze patria erau chestiuni de amănunt și nu despre ele era vorba. Noi voiam să știm cu cine ținea Vitkovski legătura și în fața cui răspundea de activitatea lui.

Cînd fusese recrutat, lui Vitkovski i se pusese în vedere că pînă în anul 1936 n-avea să fie deranjat de nimeni, așa că putea uita că în viața lui surveniseră unele schimbări. Timp de patru ani, fiind de fapt agent al spionajului străin, Vitkovski stătuse complet inactiv. În 1936 însă i se reamintise lucrul acesta. Tocmai își petrecea concediul în împrejurimile Moscovei și, într-una din zile, se hotărîse să viziteze capitala. Pe cînd se afla pe peronul gării Iaroslavl, un necunoscut s-a apropiat de el, l-a luat de braț și, adresîndu-i-se pe nume, i-a spus parola. Necunoscutul se prezentase sub numele de Dunkel, și Vitkovski se gîndise numaidecît că așa era un nume fictiv. În limba germană „Dunkel” înseamnă „întuneric”. Tot cu această ocazie Vitkovski primise misiunea să-l găsească în orașul nostru pe Koșelkov și prin el să culeagă informații despre lucrările de construcție ale noului aerodrom. Cu acest prilej Dunkel nu stabilise nici un mijloc de legătură. „Cînd o să am nevoie de dumneata, te voi găsi.”

După vreo două luni, de data asta în orașul nostru, într-o duminică, pe cînd Vitkovski se întorcea de la piață, Dunkel îi ieșise în cale, îi înmînase o sumă de bani respectabilă, indicîndu-i trei ascunzători care urmau să-i servească drept „căsuțe poștale”. Prima ascunzătoare fusese o crăpătură în zidul unui W.C. public din parc, folosită mai mult în timpul verii. Cea de-a doua „căsuță poștală” și totodată cea mai importantă era situată în ventilatorul din temelia de piatră a garderobei de pe plajă. Ascunzătoarea asta fusese folosită cel mai des. A treia „căsuță poștală” — de rezervă — se afla într-un stîlp de telegraf de pe izlazul de la marginea orașului, în apropierea unei răspîntii. În stîlp sfredeliseră o gaură de grosimea unui deget pe care o astupaseră cu un dop de lemn bine pășuit.

Întîlnirea a doua a lui Vitkovski cu Dunkel fusese și ultima, căci din ziua aceea complicitii nu se mai văzuseră. Legătura o păstrau prin „căsuțele poștale”.

Vitkovski nu-i văzuse niciodată pe Gluharevski și pe Polosuhin și nici nu căutase să-i cunoască, dar Koșelkov îi vorbise despre ei. Polosuhin, la rîndul său, nu-l cunoștea decît pe Gluharevski.

Nutrisem speranța că declarațiile lui Koșelkov aveau să arunce o rază de lumină asupra persoanei lui Dunkel, însă

presupunerile noastre nu se adevăriră. Nu, Koşelkov habar nu avea de Dunkel. După cum am spus mai înainte, Koşelkov fusese atras în activitatea de spionaj de către un agent neamţ, pe care l-am denumit „X”. Toate acestea s-au petrecut în Bielorusia în o mie nouă sute douăzeci şi nouă. La recomandarea lui Koşelkov, „X” îl recrutase totodată şi pe Gluharevski. În 1933 agentul „X” fusese arestat şi condamnat, dar nu-şi trădase reţeaua informativă.

Nu ne mai rămânea decît o singură speranţă — „să facem cunoştinţă” cu Dunkel, adică să-l întîlnim în apropierea vreuneia dintre ascunzători, dar şi această şansă nu mai era posibilă. După ce Polosuhin fusese invitat prima oară la direcţia securităţii, Vitkovski depusese în ascunzătoarea de rezervă un bileţel, prin care îşi prevenea complicitii despre primejdia ce-i pîndea. Noi n-am mai găsit biletul în ascunzătoare. Se vede că Dunkel sau vreunul dintre mandatarii lui scosese de-acolo biletul. Nici capcanele întinse în jurul celor trei „căsuţe poştale” n-au dat rezultate. Dunkel n-a mai apărut.

Pe scurt, şeful celor patru trădători capturaţi spălase putina şi n-am putut afla despre el decît ce ştia Vitkovski. După el, Dunkel era rus, în tot cazul atît înfăţişarea cît şi vorbirea lui nu trădau nimic străin. Era un om obişnuit, de statură mijlocie, în vîrstă de cel mult patruzeci de ani, cu trăsăturile feţei energice şi regulate. Ochii căprui băteau în negru, iar părul, destul de rar şi de aceeaşi culoare, îl purta pieptănat cu cărarea într-o parte. Şi atîta tot...

24 aprilie 1939
(luni)

Cu o zi înainte de adunarea generală de partid în vederea alegerii noului birou, Bezrodnîi se transformă dintr-o dată. Devenise suspect de comunicativ, vorbăreţ şi chiar amabil. Pe neaşteptate, nu ştiu ce-l apucase să-şi arunce ochii prin încăperile de lucru ale şefilor de birouri şi lucrătorilor operativi de rînd, pe unde nu mai călcase de multă vreme, să intre în discuţii, să trateze toată lumea cu ţigări şi chiar, spre uimirea multora, să spună bancuri.

În sala de lectură a bibliotecii, cu puţin timp înainte de adunare, Bezrodnîi se agita printre „muritorii de rînd”, trecînd de la un grup la altul.

— Toți avem dreptul să fim nerozi, îmi spuse Dim-Dimici, dar există totuși o limită, nu se poate abuza de acest drept. Și uite că Ghenadi se căznește să depășească însăși limita umană a prostiei...

N-am găsit ce să răspund la aceste cuvinte.

Adunarea a deschis-o Korolkov, secretarul Biroului de organizație al secției, exact la orele opt seara.

Prima surpriză neplăcută pentru Bezrodnii și care i-a stricat chiar de la început buna dispoziție a fost că nu l-am ales în prezidiu. Deși se așezase moț în față, nimeni nu l-a propus.

În prezidiu au intrat: Zelenski, Braghin, Osadci, care făcea parte din organizația secției respective, Korolkov și cu mine.

Din păcate, Fomicev n-a putut să participe la ședință, fiind plecat prin raion pentru executarea unei misiuni primite din partea comitetului regional de partid.

Korolkov dădu citire dării de seamă, apoi își făcu o autocritică severă, criticându-i cu aceeași asprime și pe membrii vechiului birou. Asta însă nu avu darul să îmbunătățească impresia despre munca pe care o desfășurase, ba, după părerea mea, o înrăutățise chiar. Din toate reieșea că atât Korolkov cât și ceilalți membri ai biroului văzuseră, cunoscuseră, și înțeleseseră perfect situația, dar nu făcuseră nimic.

Oricât s-ar părea de ciudat, dar la discuții, Bezrodnii s-a înscris cel dintâi la cuvânt. Eram mai mult decât sigur că are să-i ia apărarea lui Korolkov, care era un fel de „umbră” a lui, dar Bezrodnii pur și simplu „îl desființă” pe secretar. A vorbit pe un ton tăios și categoric, fără să-și aleagă cuvintele și așa zice chiar că spusele lui sunau destul de convingător. După ce-l strivi de tot pe Korolkov, Bezrodnii socoti necesar să le explice celor prezenți cum trebuie să arate un cekist-comunist. Vorbi despre profilul moral al cekistului, despre simțul tovărășesc, despre disciplina liber consimțită, despre educația personală și, în general, despre toate însușirile fără de care un veritabil cekist e de neconceput.

După cât se pare, vorbele lui Bezrodnii îi merseseră la inimă maiorului Osadci, fiindcă tot timpul stătuse cu ochii la el, aprobându-l în răstimpuri din cap și chiar făcând unele însemnări în carnet.

După Bezrodnii a urmat împuternicitul operativ-superior Iakimciuk, redactorul gazetei de perete.

„Ei, ăsta are să ne povestească aici cum l-a beștelit Bezrodnii pentru caricatura aia“, mi-am zis eu în gînd.

Iakimciuk, care era un băiat minunat, plin de viață, cu multă inițiativă și cu o energie clocotitoare, n-avu însă curajul să se pună rău cu șeful secției. Se mărgini doar să se plîngă împotriva acelor care făgăduiseră să scrie articole pentru gazetă și nu se ținuseră de cuvînt.

Numai în cuvîntarea lui Zelenski, locțiitorul lui Bezrodnii și un om de fapt nou în secția noastră, am surprins unele accente de neliniște. Se vede treaba că Zelenski reușise să se familiarizeze cu situația de la noi, fiindcă l-am auzit spunînd: „Korolkov nu e singurul comunist și ar fi nedrept să-i punem în cîrcă toate lipsurile. În secție există destui membri de partid vechi, cu funcții mai mari, tovarăși ca mine, ca Bezrodnii sau Rîbalkin, al doilea locțiitor...“ După aceea vorbitorul se referi la rolul conducerii secției, la răspunderea pe care o poartă șefii pentru munca de partid.

— Conducerea privită în sine, fără voi, adică fără colectiv, e o vorbă goală, spuse Zelenski. Să fim cu stea în frunte și tot n-am putea face nimic. Nu există conducători de oști fără oaste, nu există șefi fără colectiv. Succesul în muncă depinde de felul cum se pricep șefii să lucreze cu colectivul lor și cum sînt înțeleși de acest colectiv. Mă-ntreb, oare la noi totul merge bine? Cred că nu. Conducerea secției ar putea să greșească. Ba mai mult, greșind, ar putea să creadă că procedează just. Cine are datoria să-i atragă atenția? Cine trebuie s-o critice? Dumneavoastră și numai dumneavoastră. Iar dumneavoastră tăceți. Îl criticați doar pe Korolkov, de parcă el ar fi buricul pămîntului. N-aveți impresia că o asemenea atitudine față de soarta secției înseamnă indolență? Iar indolența e un lucru îngrozitor. Ea ucide cea mai înflăcărată inițiativă, ucide sinceritatea, dă apă la moară lingușitorilor, orgolioșilor. Indolența încurajează schematismul, birocratismul...

Activitatea biroului a fost apreciată ca nesatisfăcătoare. Apoi a urmat o pauză.

Pe Bezrodnii — căruia la început îi cam pierise piuitul — îl cuprinsese o însuflețire subită. În văzul tuturor, îl luă

la braț pe Osadci și, ducându-l spre fereastră, se tot apleca spre el și-i spunea ceva, gesticulînd de zor.

— După cum văd, șeful tău nu-i chiar atît de vulnerabil, cum crezusem, spusei eu apropiindu-mă de Dim-Dimîci.

— Vom vedea, surîse el. Habar n-are ce porție i-am pregătit.

La redeschiderea ședinței, a trecut să prezideze Zelenski. A urmat cel de-al doilea punct de pe ordinea de zi — alegerea noului birou.

— Vă rog să propuneți candidații, anunță Zelenski.

În capul listei a fost înscris Braghin, apoi Zelenski, după el Iakimciuk, pe urmă Bodrov și ultimul Bezrodnîi.

— Ajunge! Să sistăm propunerile! spuse cineva.

— Ba nu! Nicidecum! De ce să sistăm?

Propunerile au fost puse la vot și majoritatea a hotărît să se continue lista. Au mai fost adăugați: Korolkov, Frolov, Ivannikov, Demin și Boiarski. Apoi lista s-a închis.

S-au pus în discuție candidaturile.

Primii patru candidați au rămas pe listă și au trecut fără nici un hop. Cînd Zelenski a anunțat numele lui Bezrodnîi, Dim-Dimîci s-a sculat în picioare și a spus:

— Eu mă declar împotrivă.

Sala se cufundă într-o liniște bruscă de parcă s-ar fi golit dintr-o dată. Bezrodnîi a început să se foiască pe scaun. Lăsîndu-se pe spate, și-a întors capul spre Osadci. Maiorul se uita la Dim-Dimîci și în privirea lui se putea citi o expresie de mirare, de ciudă...

— Îmi dați voie să mă explic? îl întrebă Dim-Dimîci pe președinte și, primind încuviințarea, începu: tovarășul Bezrodnîi a vorbit aici multe lucruri frumoase, arătînd cum trebuie să fie un cekist-comunist. El însă se dovedește a fi o ilustrație nereușită a propriilor sale afirmații. Avem aici în fața noastră o pildă grăitoare, cînd un om una spune, și alta face...

Un murmur reținut, aprobator, străbătu sala.

— Toată lumea știe că ești meșter la palavre. Exemple, tovarășe, vino cu exemple! sări Bezrodnîi, neputînd să se stăpînească.

— Nu întrerupeți, îl avertiză Zelenski.

Nu era însă chiar atât de simplu să-l întrerupi pe Dim-Dimici, ori să-l faci să-și piardă șirul. Știam asta mai bine ca oricare, cunoșteam talentul lui de orator.

— Exemple? i se adresează lui Bezrodnii. Avem berechet. Eu pot să afirm că la noi în secție critica e un păcat de moarte. Cine îndrăznește să-l critice pe comunistul Bezrodnii, acela îi cade neapărat în dizgrație. Și nu întâmplător azi toată lumea tace, de parcă ar avea apă în gură. La una din ultimele ședințe, comunistul Bodrov a spus că șeful nostru de secție abuzează de pedepse și uită că pedeapsa nu-i totdeauna cea mai bună măsură educativă. Atât a fost de ajuns, ca lui Bodrov să nu i se mai atribuie locuința de care are atîta nevoie. Poftim un exemplu!

— Repartizarea locuințelor n-o fac eu, ci șeful direcției! strigă Bezrodnii.

— Dar propunerile cine le face? replică Dim-Dimici. Și ce rost au aici justificările? Întrebați pe oricare dintre tovarășii de față dacă am sau nu dreptate. Frolov și-a permis să afirme cum că dumneata ai fi făcut un gest de mărinimie. Fleacuri! Să nu confundăm generozitatea cu calculul rece. Da, la dumneata totul pornea dintr-un calcul. Cine a intervenit pe lângă comitetul de partid și șeful direcției să i se dea lui Bodrov locuință? Dumneata! Cine s-a întors împotriva propriilor sale fapte? Tot dumneata! Și ai făcut-o chiar a doua zi după ce Bodrov a luat cuvîntul la adunare.

Bezrodnii se făcuse roșu ca un rac.

— O clipă! se adresează Osadci președintelui. Am să-i pun o întrebare tovarășului Bodrov. Cît e de mare familia duminale?

— Eu, soția, soacra și trei copii. Șase suflete, răspunse Bodrov.

— Și o singură cameră de optsprezece metri, fără nici un confort, prinse glas Iakimciuk.

— Tovarăși! încercă să protesteze Frolov. Noi trebuie să punem în discuție candidaturile și cînd colo, poftim, am ajuns să vorbim despre locuințe.

— Și ce rău vezi în asta? interveni Osadci. Sau adunarea e cumva împotrivă?

Nu, adunarea nu era împotrivă. Din sală se auziră voci:

— Mai departe! Continuați!

— Să vorbim deschis...

— Asta nu poate decît să ne folosească...

— Perfect, încuviință maiorul. Am să văd ce e cu locuințele. Am să fac lumină în problema asta și-am să raportez adunării următoare.

— Pot să continuu? Începu din nou Dim-Dimîci. Mai departe, alt exemplu. În numărul trecut al gazetei de perete a apărut o caricatură anonimă care n-avea nici cea mai mică asemănare cu vreunul dintre noi. Dedesubt era scris: „Gura! Ascultă comanda la mine!” Tovarășul Bezrodnîi s-a recunoscut în imaginea asta și, vă spun, nu s-a înșelat de loc. L-a chemat pe redactorul gazetei de perete și i-a poruncit: „Dați jos porcăria aia!” Cînd Iakimciuk a încercat să-i explice, amintindu-i despre colegiul de redacție, tovarășul Bezrodnîi a zbierat la el: „Gura! Afară!”

Bezrodnîi se făcuse stacojiu la față, mai-mai să plesnească.

— Și încă ceva, urmă Dim-Dimîci. Dumneata, tovarășe Bezrodnîi, ai vorbit frumos, bombastic, pe larg și cu multe flori și floricele despre felul cum trebuie să arate un cekist. La cine te-ai referit, aș vrea să știu? La șefi sau la subalterni? Probabil că la toți deopotrivă. Se zice că șefii slabi din fire nu sînt pe placul subordonaților. Poate că ai dreptate. Dar subordonații nu-i înghit nici pe bătărași. Cine ți-a dat dumitale dreptul să ții la oameni, să le calci în picioare demnitatea? Ce-nseamnă să înjuri? Asta înseamnă în primul rînd lipsă de cultură. Ba chiar huliganism. Dar cum se împacă acestea cu funcția pe care o deții? Ce oameni insultă? Pe cei care nu-ți pot răspunde în același fel. Sînt convinși că maiorului Osadci n-o să îndrăznești niciodată să-i adresezi vreun cuvînt jignitor. Și nici lui Fomichev... În schimb pe Iakimciuk, Sidorov, Zorenko — pe ei îi insultă, da. Și de cînd, mă rog, în secția noastră, toți au devenit așa, peste noapte, niște dobitoci? Atunci dumneata cu cine lucrezi, tovarășe Bezrodnîi? Nenorocirea e că greșelile altora nu ne fac nici pe noi mai înțelepți. Ai uitat pesemne povestea cu Selivanov. Ai reușit să-ți atragi nu numai desconsiderarea tovarășilor din jur, dar și antipatia lor. De aceea eu mă declar împotriva candidaturii dumitale.

Dim-Dimîci se așează pe scaun.

Toți făceau fețe-fețe.

— Cine mai dorește să ia cuvîntul în problema candidaturii tovarășului Bezrodnîi? întrebă Zelenski cu un glas care mi se păru de pe altă lume.

Doritori s-au găsit destui. Au vorbit pe rînd Korolkov, Frolov, Rakitin, Boiarski, Kovalenko, Nesterov, Ivannikov, în total şapte tovarăşi. Nici unul n-a încercat să dezminţă afirmaţiile lui Dimîci. De altfel, era şi riscant. Au căutat să-i descopere însă lui Bezrodnîi anumite părţi pozitive, explicîndu-i ieşirile grosolane prin firea lui impulsivă, prin aversiunea pentru critică, prin starea lui bolnăvicioasă, prin oboseală, prin mulţimea sarcinilor profesionale ce le avea şi alte nimicuri. Într-un cuvînt, ei considerau posibilă menţinerea lui Bezrodnîi pe listă.

Oricît de aprig şi de combativ era Dim-Dimîci, eu unul, ca să fiu sincer, m-am îndoit de izbînda lui. Bezrodnîi, care pînă atunci stătuse ca sub ameninţarea unui pistol, îşi mai veni în fire, şi în inimă îi încolţi iar speranţa.

Partea senzaţională a şedinţei a fost însă cînd preşedintele comisiei de numărătoare a voturilor a anunţat rezultatul alegerilor.

Dim-Dimîci ieşise cu o majoritate zdrobitoare, minus două voturi, urmat de Zelenski, Iakimciuk, Bodrov şi de Iannikov.

— Ceilalţi, spuse preşedintele comisiei de validare, ca să mă exprim în limbaj parlamentar, n-au obţinut votul de încredere.

Bezrodnîi se ridică de la locul lui şi, fără a mai aştepta terminarea adunării generale, părăsi sala.

La prima şedinţă a biroului, Dim-Dimîci a fost ales secretar al organizaţiei de bază.

30 aprilie 1939
(duminică)

S-a întîmplat ceva absurd şi îngrozitor : Dim-Dimîci a fost exclus din partid şi scos din organele securităţii statului. Un ordin lapidar, semnat de Osadci, l-a scos pe prietenul meu din rîndurile cekiştilor.

Azi toată ziua am umblat năuc. N-am fost în stare de nimic. Am mutat hîrţile şi dosarele de colo-colo, am aprins ţigară de la ţigară sau am măsurat biroul de la un capăt la celălalt. O deznădejde, o durere cumplită îmi strîngea ca-ntr-un cleşte inima. Am rezistat cu mare greutate pînă seara, ca să-mi îndeplinesc îndatoririle de serviciu. Cum s-a lăsat întunericul am pretextat că mă doare capul şi am plecat din

direcție. Picioarele m-au condus singure afară din oraș, spre râu.

O noapte întunecoasă, dar caldă. Un strat jos de nori acoperise stelele. Apa râului se întindea în fața privirilor mele ca un balot de pînă desfăcut. Am traversat podul, am coborît malul abrupt și m-am întins pe nisipul care mai păstra încă ceva din căldura adunată în timpul zilei. Pe marginea viroagei se înălța un șir de mesteceni, abia înfrunziți. O pîclă sinilie învăluia, departe, albia râului...

După această întîmplare, unii tovarăși și-au schimbat brusc atitudinea față de Braghin.

Mi-am adus aminte de o întîmplare asemănătoare din tinerețe, pe care n-o pot uita. În 1924 devenisem cekist, iar pînă atunci, lucrasem la un club muncitoresc de prin părțile natale. Eram un fel de activist „bun la toate” — și casier, și regizor, și actor, și decorator, și grimer, și sufler. Mă înconjurau o mulțime de prieteni comsomoliști, tineri minunați și entuziaști. Doroșenko, Țigankov și Prihodova erau cei mai buni dintre cei mai buni. Pentru ei în orice clipă aș fi fost în stare să înfrunt și iadul. Ne împrietenise credința noastră în viitor, munca comună, năzuințele, unitatea specială¹ din care făceam parte, lupta împotriva bandiților, primejdiile.

Îmi amintesc că spre sfîrșitul lui aprilie, pe o vreme destul de caldă, comsomoliștii pregăteau o piesă revoluționară pentru sărbătorirea zilei de 1 Mai. Pe scenă se făcea repetiția cu cortina ridicată. Eu comandam parada, îi învățam pe „actori” cum trebuie să gesticuleze, „să stea”, să umble, sau să se așeze pe scaun, le arătam cum să rîdă ori să-și exprime indignarea. Dintre toți, cel mai tare îl muștruluiam pe unul, Petka Cijov, care, pe lîngă că nu-mi dădea ascultare, mă mai și lua peste picior. Petka era „inamicul” meu. Mereu se agăța de mine, știrbindu-mi prestigiul de conducător al cercului, și publica rapid la gazeta de perete fel de fel de articole veninoase la adresa mea. Nu era chip să mă înțeleg cu el și pace. Cel puțin Cijov era ferm convins de lucrul ăsta și zicea că el și cu mine sîntem doi „antipozi”. Pe-atunci, nu cunoșteam vorba

¹ Unități speciale (prescurtat „CION”) — detașamente armate subordonate direct organelor de partid; au luptat pentru stîrpirea grupurilor armate contrarevoluționare și împotriva banditismului. Desființate în 1924.

aceasta, dar dacă Petka și-o atribuisese și lui, nu vedeam nici un motiv s-o socot jignitoare, sau umilitoare.

Cum spuneam, eram în toiul repetiției, când, deodată, în sală apare Silin, împuternicitul raional al O.G.P.U. Pe altul ca pe altul, dar pe el, spaima bandiților, sabotorilor, complotiștilor și dezertorilor, noi comsomoliștii îl cunoșteam foarte bine. De altfel, îl știa tot orașul. Și Silin ne cunoștea pe fiecare, ca pe degetele de la mână. În general, el știa tot ce trebuia să știe, cel puțin așa credeam eu.

Veșnic preocupat, încruntat și cam zgîrcit la vorbă, Silin nu se dezminți nici de astă dată. Se apropie de rampă, se uită un timp pe sub sprîncene, urmărind replicile înflăcărate ale „actorilor“, apoi, oprindu-și privirile asupra mea, porunci :

— Trapeznikov, urmează-mă !

Ecoul vocii sale tăioase se rostogoli pînă în fundul pustiu al sălii. Băieții își întoarseră spre mine privirile, înmărmuriți. Silin tuși de cîteva ori, se îndreptă spre ușă și, cu pasul legănat, caracteristic foștilor marinari, ieși. Fără să mai aștept să mi se repete invitația, i-am predat lui Petka Cijov frînele conducerii și l-am urmat pe Silin.

După vreun ceas, amîndoi ședeam în biroul secretarului comitetului județean al Comsomolului. Peste două zile, Silin mă introduse în localul secției districtuale a O.G.P.U., iar după alte patru zile, am ieșit pe poarta aceleiași clădiri, de data asta singur. Primisem o uniformă nou-nouță, dintr-un material de cea mai bună calitate, iar în picioare aveam cizme de box. La șoldul drept îmi atîrna un pistol „Mauser“ calibru 7,65 băgat într-un toc galben de piele. În buzunarul de la piept al bluzei purtam o legitimație de toată frumusețea, cu scoarțele îmbrăcate în percal roșu. Pe prima filă, cu litere mari și caligrafice scria că cutare — numele și prenumele — este încadrat practicant la O.G.P.U. și că are dreptul de a purta orice armă de foc.

Aveam pe atunci nouăsprezece ani. Mi s-a aprobat o permisie de trei zile ca să mă duc în orașul natal, să-mi ridic lucrurile personale și talonul de la organizația comsomolistă și să-mi iau rămas bun de la prieteni.

Bineînțeles că de la gară m-am dus direct la club, la băieții noștri. Era în ajun de 1 Mai. Sala — pustie. Străbătînd tot coridorul, m-am îndreptat spre colțul roșu. Ajungînd în

dreptul uşii m-am oprit locului fără voie. Prin uşa puţin crăpată răzbea o larmă de voci — toţi vorbeau tare, parcă se certau. Am recunoscut îndată glasul bunilor mei amici Țigankov și Prihodova, dar am rămas ca trăsniț, auzindu-i.

N-am mai putut să fac nici o mișcare. Fusesem tare mihnit. Simțeam cum mi se pusese un nod în gât — nu mai puteam răsufla, mi se făcuse pur și simplu greață. Prin urmare doi dintre cei mai buni prieteni ai mei — Țigankov și Prihodova, prieteni pentru care eram în stare să strâng de gât pe oricine, mă vorbeau de rău. Și deodată la ureche îmi ajunse vocea subțire, pițigăiată a lui Petka Cijov, „antipodul“ și „inamicul“ meu. Cijov nu vorbea — țipa pe un ton strident, neplăcut :

„Sînteți niște ticăloși, asta sînteți ! Auziți ? Ticăloși ! Bine, să zicem că eu nu-l înghit pe Andriuška. Că amîndoi sîntem la antipozii. Mereu îmi caută nod în papură — e un scandalagiu, un molîu, un birocrat și-un înfumurat. Dar credeți că el e-n stare de vreo mîrșăvie ? Măi, cum de nu vă cade limba din gură cînd vorbiți așa ? Și mai susțineți că sînteți prieteni cu el ! Trapeznikov e un adevărat...”

Între timp, îmi mai venisem în fire. Înghițind nodul și ștergîndu-mă pentru orice eventualitate la ochi, am împins ușa cu piciorul și am intrat înăuntru.

În odaie se lăsă o tăcere mormîntală.

Mi-am rotit privirile în jur. Toți prietenii mei erau acolo de față. Tremura toată carnea pe mine.

Cel dintîi care și-a regăsit prezența de spirit a fost Petka Cijov.

— Poftim ! Ați mai văzut un așa păun ? Și ce împopoțonat e ! Fiți amabili, vă rog, cu dumnealui, respectați-l ! zise el pe tonul său batjocoritor.

Valka Țigankov sări de la locul lui, se aplecă peste masă cu mîna-ntinsă și exclamă :

— Andriuška ! Prietene ! Formidabil !...

M-am prefăcut că nu-l observ, că nu-i văd mîna întinsă.

— Măiculiță doamne ! Da' ce se petrece aici ?!... se plesni Prihodova cu palmele peste genunchi.

M-am uitat țintă în ochii lui Cijov și i-am spus :

— Hai puțin afară.

— Nu, zău... se oțări el ca de obicei.

— Vîino ! am stăruit eu. Te rog. Trebuie.

Nu știu dacă tonul cu care l-am rugat, sau uniformă pe care o purtam l-a făcut pe „antipodul“ meu să-mi dea ascultare, dar Petka, alea, ieși pe ușă. În dreptul gazetei de perete se opri, își infundă mâinile adânc în buzunare, se încruntă și mă întrebă nerăbdător :

— Ei, ce vrei cu mine ?

— Am auzit totul, rostii eu cu un tremur în glas.

— Ei, și ? dădu din umeri Petka.

— Îți mulțumesc, Petka, pentru vorbele tale bune... N-am să le uit niciodată... Și, nelăsându-i timp să-și revină, l-am îmbrățișat și l-am sărutat cu căldură.

Stînjedit, Petka își frecă cu înverșunare buzele cu mîneca, clătină din cap și, încruntîndu-se, zise cu o voce prefăcut su-părată :

— Mare scandalagiu mai ești, mă, Andrei...

Așa e uneori și-n viață. Oamenii slabi își pierd încrederea în ființa cea mai apropiată și mai scumpă și uită ce a însemnat ea pentru ei...

Am rămas întins la poalele unui dîmb, lângă rîu, pînă cînd un noruleț întunecat m-a stropit cu o ploaie mărunță și caldă. Abia atunci m-am ridicat de pe iarbă și m-am îndreptat spre casă, gîndindu-mă la prietenul meu.

2 iunie 1939
(vineri)

Trecuse mai mult de o lună din ziua în care peste capul lui Dim-Dimîci se abătuse nenorocirea.

Mi-a telefonat de la poșta centrală, și durata convorbirii era limitată.

Am avut timp doar să-l înștiințez că plec pentru multă vreme și că trebuia neapărat să ne vedem la Moscova. I-am cerut adresa, și Dimka mi-a spus să-l anunț printr-o telegramă post-restant, adresată oficiului central...

Într-adevăr plec. Și plec cu totul pe neașteptate, probabil pentru mult timp, undeva în Extremul Orient plin de primejdii, unde se desfășoară un „război mic“, cum îi ziceam noi, dar care, la fel ca și un război mare, și ca orice război, cere jertfe.

Pe samurail japonezi — acești cavaleri ai cimitirelor — evenimentele petrecute anul trecut în regiunea lacului Hasan nu-i învățaseră minte. În luna mai, japonezii pătrunseseră pe

teritoriul Republicii Populare Mongole, trecînd riul Halhin-Gol. În situația aceasta nu puteam și nici n-aveam dreptul să rămînem nepăsători.

Fusesem pus la dispoziția statului-major al armatei Extremului Orient. Pînă la Moscova aveam să călătoresc cu trenul, iar de acolo, mai departe, cu avionul.

Azi, pe la orele nouă seara, încins și încătărămat cu fel de fel de curele nou-nouțe, care răspîndeau un miros plăcut, m-am înfățișat înaintea căpitanului Kocerghin ca să-mi iau rămas bun și am plecat acasă.

Pe drum, mi-am adus aminte de batiste. Ori de cîte ori plecam în vreo călătorie, totdeauna uitam să iau cu mine batiste. Numai să nu uit și de data aceasta. Îmi propusei cum ajung acasă să scot din șifonier vreo duzină și să le pun în geamantan.

Deschizînd ușa, am rămas înlemnit. Așezată în genunchi, cu fața spre un ungher pustiu al odăii, soacră-mea se închina de zor. Făcîndu-și semnul crucii și bătînd mătănii, bolborosea tot felul de rugăciuni, pomenînd în ele și numele meu.

Curios. Pînă acum nu observasem la ea asemenea apucături mistice. De altfel, la noi în familie nu se discutase nicio dată pe tema asta. Într-adevăr, curios... sau mai curînd nostim !

M-am retras tiptil și iar am uitat de batiste.

În sufragerie am dat de Lidia.

— Gata ? mă întrebă ea.

— Da, e timpul.

În zilele din urmă Lidia se ținuse tare.

— Vino-ncoace... mă chemă ea încet și se așeză pe canapea.

Mi s-a părut că vrea să-mi spună ceva important, ieșit din comun. Dar n-a rostit nici o vorbă. Sprijinindu-și fruntea de umărul meu, a izbucnit în plîns.

— Nu, Liduha, nu trebuie să plîngi... Totul o să fie bine... încercai eu s-o liniștesc, însă Maximka, băiețelul nostru, tocmai atunci sări jos din balansoar și veni fuguța spre noi.

Maximka era gata „echipat“ încă de la prînz să mă conducă, dar, ostenit de atîta așteptare, se cuibărise în balansoar și adormise în modul cel mai rușinos. Mi-am sărutat soția, copilul, apoi, uitîndu-mă la ceas, m-am ridicat. Trebuia să mă grăbesc. Mașina lui Kocerghin mă aștepta în stradă.

Pe peronul gării mi-au ieșit înainte Fomicev, Hobotov, Oxana și Varia.

Fomicev era îmbrăcat în uniformă militară și purta însemne de căpitan. Avea cizmele lustruite lună, să-ți faci în ele mustața, nu alta.

Hobotov purta o cămașă albă imaculată, călcată impecabil, cu o cravată neagră înnodată în jurul grumazului său puternic, strîns într-un guler scrobit. Haina și-o scosese și o ținea pe braț, frumos împăturită.

Varia Kojevnikova o luase de umeri pe Oxana și părea preocupată de ceva. În rochița ei subțire de stambă, fără mînici, decoltată, pe care o umfla vîntul, fosta soție a lui Bezrodnîi arăta parcă mai elegantă și mai frumoasă decît toți.

— Ei, cum stăm cu moralul? mă-ntrebă grav Fomicev.

— Ridicat! răspunsei eu scurt și tare, gîndindu-mă totodată că vorba aceasta nu oglindea tocmai exact starea de spirit în care mă aflu. Nu eram chiar bine dispus. Îmi făceam totuși singur curaj, ceea ce nu-i același lucru.

— La mai mare, să vii căpitan! îmi ură Varia.

— Nu-i musai, observă Hobotov. Un locotenent teafăr cred că e de preferat. Nu-i așa, Lidia Gherasimovna? se întoarse spre nevastă-meă și o prinse de braț.

Lidia schiță un zîmbet forțat.

În fața vagonului ne-am oprit. Hobotov s-a apropiat de mine și, apucîndu-mă de centură cu degetele lui mari și păroase, spuse:

— Orice război, dragul meu, e o încercare. Și dacă vrei să știi părerea mea, află că numai încercările îți fixează locul adevărat pe planeta noastră atît de frămîntată. Ele sînt cea mai bună unitate de măsură a valorii fiecărui om și a faptelor sale. Foarte bine spunea O'Henry — e un scriitor la care țin mult: cine n-a cunoscut sărăcia, dragostea și războiul, acela nu și-a trăit încă pe deplin viața.

— Splendid! exclamă Fomicev uitîndu-se atent la doctor, pe care-l cunoscuse abia de cîteva minute. Ce-ar mai fi de adăugat? Odinioară, Andrei Mihailovici a cunoscut sărăcia, apoi a cunoscut și iubirea prin Lidia Gherasimovna, acum nu-i mai rămîne decît să treacă proba războiului.

Cu degetele încheștate de mîna mea, cu gura întredeschisă, Maximka se uita atent la prietenii mei, sorbindu-le cu nesaț cuvintele.

— De ce nu te uiți la mine? o întrebai eu pe Lidia.

Ea își plecă sfioasă fruntea. De mult n-o mai văzusem atît de pierdută și de neajutorată ca acum.

„Nu! Orice s-ar zice, Lidka mă iubește!“ m-am gîndit eu amintindu-mi discuția pe care o avusesem mai demult cu Dim-Dimîci.

— Ascultați-mă pe mine! încep Oxana pe un ton cam autoritar. Un înțelept a spus că atunci cînd doi oameni se iubesc, ei nu se uită mereu numai unul la altul, ci amîndoi privesc în aceeași direcție Rostind aceste vorbe, Oxana se uită țintă în ochii Variei.

— Strașnic! observai eu îmbrățișindu-mi soția. De acord?

Lidia își înălță spre mine ochii scăldați în lacrimi și se ghemui la pieptul meu.

Se dădu semnalul de plecare.

Le-am strîns cu putere mîna prietenilor mei. Oxana îmi strecură pe furis ceva în buzunar, șoptindu-mi încet:

— Cu siguranță c-ai să-l întîlnești. Dă-i asta!

Trenul se puse în mișcare.

Prietenii îmi făceau semne cu mîna, iar eu le răspundeam agitîndu-mi brațul. Lidia plîngea cu hohote, ținîndu-și batis-ta la gură și mușcînd-o cu dinții.

„Batistele! îmi adusei aminte. Na, că iar le uital!“

Chipurile celor dragi se mistuiră în întuneric. Am pornit prin vagon să-mi ocup locul. Vîrînd mîna în buzunar, am dat de un plic închis. Pe plic Oxana scrisese cu mîna ei doar două cuvinte: „Pentru Braghin“.

„Dar de ce i-o fi scris Oxana și nu Varia care îi e logodnică? m-am gîndit eu. Într-adevăr, dacă Oxana-i încredințată că, trecînd prin Moscova, îmi voi vedea prietenul, de ce nu i-a dat prin mîntre și Variei gîndul ăsta? Da, Oxana îl iubește pe Dimka. Numai un prost n-ar pricepe lucrul acesta.“

12 septembrie 1939
(marți)

Am lipsit de acasă aproape patru luni de zile și în acest răstimp n-am mai pus mîna pe jurnalul meu de însemnări, care a călătorit cu mine ascuns în porthartă, fără să-l deschid măcar o dată.

Pînă la urmă, tot n-am aflat ce-i războiul, în sensul cel mai larg al cuvîntului. L-am simțit însă clipă de clipă și am

fost mulțumit că mi-am adus și eu aportul meu modest la victoria asupra dușmanului.

M-am întors ceva mai înțelept. Mi-am dat seama că pînă și acest conflict armat de proporții locale a cerut din partea noastră un efort considerabil și destule sacrificii. N-a fost o jucărie, așa cum presupuseseră unii. Războiul era ca toate războaiele — dușmanul nu s-a dovedit a fi prost, au trebuit eforturi pentru a-l înfrînge.

Cel dintîi căruia i-am relatat cu de-amănuntul tot ce văzusem, auzisem și cugetasem în cele aproape patru luni de absență a fost căpitanul Kocerghin. Am făcut amîndoi un schimb de păreri cu privire la evenimentele internaționale. Desigur, socoteam binevenit pactul de neagresiune încheiat cu Germania pe la sfîrșitul lui august, dar invadarea Poloniei de către trupele hitleriste ne punează pe gînduri. Acum, ne găseam față în față cu fascismul armat, nu ne mai separa nimic de el.

— Viitorul are să ne arate ce preț se poate pune pe acest tratat, încheie Kocerghin.

Pentru cei de acasă ziua sosirii mele s-a transformat într-o adevărată sărbătoare. Le-am telefonat tuturor prietenilor, lui Fomichev, Hobotov, Variei și Oxanei. Printre altele Oxana mi-a comunicat o veste plăcută și îmbucurătoare. Acum o săptămîină tatăl ei a fost eliberat de sub arest și reintegrat în vechea lui funcție.

— Prin urmare, există totuși o dreptate pe lume ! spuse Oxana.

— Da, dragă Oxana, dreptatea există !

Pe Dim-Dimîci n-am reușit să-l găsesc. Lucra într-un atelier de reparații radio undeva la marginea orașului și ca să vorbesc cu el la telefon, trebuia să trec prin „barajul” a două centrale. Varia însă mi-a dat toate asigurările că se va duce personal să-l anunțe.

M-a chemat și pe mine cineva la telefon ! Și închipuți-vă cine — Bezrodnîi !

— Tu ești, Andrei ? i-am auzit eu glasul în receptor. Vin îndată la tine. N-ai nimic împotriva ?

— Auzi vorbă ! Se poate ? Te aștept.

Ghenadi a hotărît să vină să mă vadă. În vocea lui deslusem tonul vechi prietenesc, de care mă dezobișnuisem de multă vreme. Să-i fi prins bine oare votul acela secret de la alegeri ? Ce să zic ? Asta nu putea decît să mă bucure.

Ghenadi a venit peste un sfert de oră, m-a copleșit cu sărutări și am avut impresia că vechea noastră prietenie a reînviat.

Asta n-a durat însă decît un singur minut. După ce Ghenadi s-a așezat în balansoar și a început să mă măsoare, am observat în ochii lui o lucire rece, străină.

— Ei, viteazule, povestește-mi cum ai luptat. Ai primit botezul focului ?

Îndemnat de o pornire sinceră, m-am apucat să-i împărtășesc impresiile mele, cînd deodată, în momentul cel mai interesant cum se spune, Ghenadi mă întrerupse brusc :

— Știi că lui socru-meu i-au dat drumul ?

„Socru-tău ! îmi spusei eu în gînd. Păi ce fel de socru-ți mai e ?“ dar m-am mărginit să confirm printr-o înclinare a capului că eram la curent.

Ghenadi își lăsă ochii în jos și începu să-și inspecteze atent unghiile.

Tăceam amîndoi. Se părea că după o despărțire atît de îndelungată, aveam să ne spunem o groază de lucruri și uite că discuția noastră lîncezea. Ghenadi deveni dintr-o dată stîngherit și stîngaci, ca un om care n-ar mai fi avut dreptul să-mi calce casa. A trebuit „să fac conversație“, să vorbesc despre vremea de-afară, despre reparațiile imediat necesare casei și chiar despre o lampă de radio care se arsesese ori despre recolta de mere din acest an... La un moment dat, Ghenadi mă întrerupse iar.

— Aș avea o rugămintă... zise el încet, șovăind, nu prea legat, fără a mă privi în ochi. M-am gîndit mult... N-ai putea să stai de vorbă cu Oxana ?

— Cu Oxana ? întrebai eu oarecum mirat.

— Da, cu ea...

— Și ce să vorbesc cu ea ?

Ghenadi își pocni degetele și după o scurtă pauză urmă :

— Vezi tu cum stau lucrurile... Acum, nimic nu ne mai împiedică să fim iarăși împreună. Familia rămîne familie. Oxana se chinuiește singură cu fetița și pe lîngă asta i-a mai venit și neprețuita mea mamă pe cap. La rîndul meu nici eu... n-o prea duc strălucit. Oxana are însă un caracter... De tine totuși ascultă...

Auzindu-i vorbele, simții o sfișiere dureroasă în coșul pieptului. „Nimic nu ne mai împiedică să fim iarăși împreună !“

Cum trebuie înțeles acest lucru? Dar pînă acum ce-i împiedicase? Arestarea tatălui Oxanei? Să fi avut, adică, Dim-Dimîci dreptate în bănuielile lui? Mi-am amintit de povestea recentă cu divorțul, care făcuse atîta vîlvă, prilejuind fel de fel de comentarii. Totuși, ce idiot mai e și Ghenadi ăsta! Cu o singură frază s-a dat de gol.

— Dar pînă acum ce v-a stat în cale? l-am întrebat eu.

— Hm... Știi prea bine, Braghin... Am crezut că între ei e ceva serios, dar acum îmi dau seama că am greșit.

Nu, Ghenadi nu era tîmpit. Concluzia mea fusese pripită, nedreaptă. Sau poate că pe Ghenadi îl luase gura pe dinainte și pe urmă se corectase?

— Oxana n-are să se mai întoarcă la tine, i-am declarat eu pe un ton categoric.

— De ce?

— Sînt jigniri pe care nu le poți ierta nici oamenilor celor mai apropiați.

— Dar ai putea să stai de vorbă cu ea? o ținea morțiș Ghenadi.

— Pot, însă nu vreau, răspunsei eu cu fermitate. Din respect pentru Oxana și pentru mine însumi, nu vreau s-o fac.

Ghenadi se transformă dintr-o dată. Pe fața lui reapăru acea expresie apatică și răutăcioasă pe care i-o cunoșteam. În odaie se lăsă o tăcere apăsătoare care ținu cîteva minute, apoi Ghenadi se uită la ceas și se ridică în picioare.

— Ei, ar fi timpul să plec. Am atîtea pe cap...

„Ce ticălos s-a-ncuibat în tine“, m-am gîndit eu petrecîndu-l cu privirea.

Abia s-a închis după el ușa, și m-am pomenit cu Dim-Dimîci.

— Aha! Va să zică, mătăluță circuli „incognito“? Bine ai venit! exclamă el, îmbrățișîndu-mă. Îți mulțumesc pentru gologani! M-ai scăpat de la ananghie. Ți-au găurit cumva pielea, sau ai trecut totul cu bine? Ești neschimbat! Ia o țigară.

Prietenul mă copleși cu o mulțime de întrebări la care abia pridideam să răspund. Pe Dim-Dimîci îl interesa totul, absolut totul: ce unități au avut japonezii, cum arată tancurile, tunurile și mitralierele lor, dacă japonezii se lasă luați prizonieri, de ce a durat trei luni „istoria“ asta, cum au luptat mongolii și cum s-a prezentat aviația noastră.

După aceea, credincios obiceiului său, Dim-Dimîci schimbă îndată vorba.

— Bezrodnîi a fost pe la tine ? mă-ntrebă el pe neaşteptate. I-am răspuns afirmativ.

— A vrut să te trimită să parlamentezi ?...

— Dar tu de unde ştii ?

— Bănuiesc. Nu eşti primul. L-a prelucrat şi pe Hobotov...

— Asta-i, care va să zică...

Dimka izbucni în rîs. Avea acelaşi rîs sincer, zgomotos şi molipsitor totodată. De altfel nici el nu se schimbase prea mult între timp, atîta că părea ceva mai slăbit.

— De ce n-ai venit să mă întîmpini la Moscova ? îl întrebai eu.

— Scuză-mă, Andrei, dar a fost în afara voinţei mele. Plavski e de vină.

— Stai, stai puţin... îl întrerupsei eu. Nu cumva tot Plavski acela ?...

— Ba da, tot el.

Şi Dim-Dimîci mi-a povestit cum, sosind la Moscova, în prima zi se întîlnise întîmplător cu Plavski, care l-a dus acasă la el, şi i-a pus la dispoziţie camera lui. O locuinţă mai bună nici c-aş fi putut găsi. Iar peste cîteva zile s-a petrecut o întîmplare care avea o însemnătate apreciabilă pentru organele securităţii statului. Într-o maşină care trecea pe bulevardul Tverskoi, alături de şofer, Plavski îl recunoscuse pe „colegul de serviciu“ al fostei sale soţii.

Plavski nu şi-a pierdut cumpătul. Oprind prima maşină care-i ieşise în drum, s-a luat după individ. La staţia de metro „Palatul Sovietelor“ a ajuns maşina şi n-a mai scăpat-o din vedere. Maşina a mers de-a lungul străzii Kropotkin, a făcut un viraj larg în piaţa Zubovskaia, a traversat podul Krîmski, piaţa Kalujskaia, Serpuhovka şi s-a oprit într-o ulicioară, în faţa unei case de lemn. Individul a coborît şi a intrat în curte spunîndu-i şoferului să-l aştepte. Plavski a achitat costul cursei şi s-a așezat la pîndă, supraveghînd porţiţa pe care intrase necunoscutul. Timpul trecea şi, vrînd să afle cît mai avea de aşteptat, el s-a apropiat de maşină şi l-a rugat pe şofer să-l ducă repede pînă în strada Kropotkin, zicînd că e foarte grăbit, că are o şedinţă la care se teme să nu întîrzie şi îi făgăduise un bacşiş bun.

Șoferul s-a uitat la ceas și, după o clipă de gândire, i-a răspuns că ar avea timp să se întoarcă.

Lângă parcul de cultură și odihnă, Plavski s-a dat jos din mașină, a oprit un taxi și a pornit în goană să-l anunțe pe Dim-Dimîci. De data aceasta au continuat supravegherea împreună. S-au întors în ulicioara unde aștepta mașina și au oprit la vreo două sute de metri mai încolo, lângă două autocamioane. Au stat acolo timp de o oră și patruzeci de minute, când, în sfîrșit, necunoscutul a ieșit din curte, s-a urcat în mașină și a plecat.

Mașina a ajuns în strada Pervaia Meșcianskaia și s-a oprit în fața unui atelier de croitorie. Necunoscutul a coborît din nou și a intrat înăuntru. Urmăritorii au trecut cu taxiul prin fața clădirii, apoi s-au întors și au oprit pe partea opusă a străzii reluînd supravegherea.

Au trecut astfel zece, douăzeci de minute, apoi un ceas. Plavski i-a propus lui Dim-Dimîci să-și arunce ochii prin atelier, dar prietenul meu n-a fost de acord, de frică să nu-l sperie pe individ. În cele din urmă s-a gândit să urmeze exemplul lui Plavski și, apropiindu-se de șoferul autoturismului, l-a întrebat : „Prietene, vrei să mă duci pînă la... ?” Șoferul s-a uitat la ceas și i-a răspuns : „Peste cinci minute, cu plăcere !” Dar de ce tocmai peste cinci minute ? s-a arătat mirat Dim-Dimîci. Șoferul i-a explicat că clientul îi plătise înainte cursa și l-a anunțat că dacă nu se întoarce într-o oră, mașina e liberă.

Totul era limpede — minunat au mai fost trași pe sfoară. Peste cinci minute autoturismul a plecat fără să-și mai aștepte pasagerul, care n-a fost găsit nici în atelier. De asta nu mă întîmpinase la gară Dim-Dimîci.

— Da-a... începui eu, gața să continuu discuția pe tema asta, dar m-am răzgîndit numaidecît, întrebîndu-l : și cu moralul cum stai ?

— Cum să-ți spun... Aștept parcă ceva. Înțelegi, nu-mi vine să cred că totul se va termina în felul ăsta și că n-am să mă mai reîntorc niciodată la voi. Dim-Dimîci se tulbură. Adică, vreau să spun la meseria noastră... Nu cred ! Uneori mă fură gîndurile și mi se pare că mai lucrez cu voi, mă gîndesc la cîte o acțiune veche, sau chiar la asta, legată de Brusențova. Atunci, la Moscova, m-am lăsat ispitit și am pornit-o în goană împreună cu Plavski pe urmele autoturismului. Și abia mai

tîrziu mi-am dat seama că m-am purtat ca un băiețandru... Adică, dintr-o ușurință, mi-am atribuit funcțiuni ce nu-mi aparțineau. Mă-nțelegi, desigur... Dim-Dimîci mă privi cu mîhnire și își plecă în jos capul. Dar tu să nu mă cerți. Așa s-a nimerit să fie... Și cred că nu am prejudiciat acțiunea.

— Nu, firește, l-am încurajat eu. Altă ieșire nu era.

La începutul convorbirii noastre și mai ales acum mă frămînta gîndul: în ce rol va trebui să apară Dim-Dimîci, în cazul acesta cu Plavski? Pînă în ultimul moment dusesem acțiunea împreună, iar acum fusese nevoit să se retragă, s-o abandoneze din anumite motive de ordin formal. Iar eu sînt dator să-i spun toate astea, să i le spun, cîstit, răspicat. Dima nu mai e lucrător al organelor securității. Și cu toate că la ultima acțiune participase direct, acțiunea va trebui continuată fără el. Așa-i logic.

— Plavski știe că tu... o luai eu pe de departe.

— Acum știe. La început, nu-mi prea venea să-i mărturisesc necazurile mele. Dar după urmărirea autoturismului, i-am spus.

— Și cum a reacționat?

— În nici un fel... Cel puțin așa mi-a făcut impresia — nu știu ce-o fi gîndit în sinea lui.

— Am datoria să te previn... spusei eu căutînd să găsesc cuvintele cele mai calde și mai puțin dure. E o situație cam delicată... Atît Plavski, cît și alții, ar putea să interpreteze greșit intențiile tale.

— De ce greșit? se miră sincer Dim-Dimîci.

— Uite... eu am în vedere... latura formală a lucrurilor. Fiecare om are o anumită treabă, o meserie... Așa, de florile mărului, nimeni nu s-ar apuca, de pildă, să se amestece în activitatea vreunei instituții și nici nu i s-ar permite. Pretutindeni există planuri, anumite intenții și considerente. Înțelegi, cred, ce vreau să spun...

— Înțeleg, rosti Dima cu o voce stinsă. Totul e limpede și simplu ca lumina zilei!

Îmi părea rău de el, îmi părea rău din tot sufletul. Cu acest avertisment, știam că-i stinsesem ultima bucurie care-i mai încălzea inima. Dar în același timp eram convins de justetea poziției pe care o adoptasem. Antrenat de acțiune, Dim-Dimîci ar fi putut să facă un pas greșit, ale cărui consecințe

ar fi apăsător ca o povară grea atît asupra întregii acţiuni, cît şi asupra lui însuşi.

— Prin urmare, zici să mă retrag ? rosti el cu o voce surdă.

În tonul cu care fusese pronunţată această frază, licărea parcă o mică speranţă că poate totuşi voi fi mai înţelegător.

— Da, i-o retezai eu cu un singur cuvînt.

Dim-Dimici rămase locului, adus puţin de spate şi cu fruntea în jos. Cu cîteva minute în urmă, povestindu-mi episodul cu urmărirea autoturismului, prietenul meu rîdea, făcea tot felul de glume. Acum, părea turtit, doborît la pămînt. M-am ridicat şi apropiindu-mă de el, l-am cuprins pe după umeri.

— Răbdare, Dimka !

— Crezi că puţin am răbdat pînă acum ? surise el cu amărăciune. Sau o fi fixată pentru mine o normă mai mare ?

— Da, da, răspunsei eu pe acelaşi ton.

Am stat de vorbă multă vreme. Am discutat despre tot felul de lucruri, fără să mai amintim de cazul Larisei Brusentova. Dim-Dimici nu şi-a mai recăpătat totuşi buna lui dispoziţie şi abia cînd a revenit pe neaşteptate la călătoria pe care o făcuse la Moscova, se mai însufleţi oleacă şi începu să mi-l laude pe Plavski, ce deştept şi ager la minte este, cît de energetic şi de prompt în hotărîri. După părerea lui Dimici, Plavski trebuia să se nască lucrător la contrainformaţii.

— Toţi ne naştem la fel, observai eu. Nu ştiu de ce am avut impresia că Dimka exagera, că-i atribuia lui Plavski însuşiri pe care nu le avea.

— E un om de nepreţuit !

— Ei... chiar de nepreţuit, îl ironizai eu oarecum înciudat.

Oricît s-ar părea de curios — entuziasmul cu care îmi vorbise Dim-Dimici despre Plavski mi-a trezit în suflet o pornire de gelozie.

13 septembrie 1939
(miercuri)

De la o vreme, pe capul meu numai surprize. Azi-dimineaţă căpitanul Kocerghin m-a chemat la telefon :

— Vino pînă la mine.

Înfăţişîndu-mă înaintea „stăpînirii“, mi se comunică pe loc, fără nici o introducere :

— Maiorul Osadci a ordonat să ți se acorde un concediu de cincisprezece zile. Kocerghin avea ațintită asupra mea privirea senină a ochilor săi.

„Maiorul Osadci a ordonat...” Așa putea să vorbească numai un om de felul lui Kocerghin. Căpitanul Bezrodnii, de pildă, mi-ar fi servit vestea în cu totul alt mod — adică de fapt așa cum se petrecuseră de astă dată lucrurile : „La stăruința mea, maiorul Osadci a hotărât să-ți dea un concediu”.

Kocerghin nu s-a folosit de o asemenea formulă, dar îmi dădeam bine seama că fără intervenția lui...

Concediul acesta era pentru mine o adevărată mană cerească... un eveniment tot atât de neașteptat după cum fusese și călătoria mea în Extremul Orient.

— Dar fără părăsirea garnizoanei... adăugă Kocerghin. În orice moment poate să fie nevoie de dumneata. Asta-i situația... trebuie să-nțelegi.

Am încuviințat din cap și am alergat să predau lucrările, apoi am plecat spre casă. „Să mă odihnesc ! Să mă odihnesc ! Să mă odihnesc !” îmi spuneam în gând, cu zîmbetul pe buze. Îmi aduc bine aminte că zîmbeam.

Dar cum anume să mă odihnesc — asta nu știam încă. „Lasă, îmi ziceam, am să mă sfătuiesc cu Dimka și o să găsesc noi ceva.”

13 septembrie. Toamnă... E adevărat că deocamdată zilele sînt calde și însorite, dar trebuie să ne grăbim. Așa mi-a și spus Dima : „Să savurăm natura, atîta timp cît ne mai permite vremea”. Mi se pare că prietenul meu avusese dreptate. Avem la dispoziția noastră riul, pădurea. Ce-ar putea să le mai trebuiască unor buni prieteni, istoviți, după o lungă despărțire ?

Ne punem la punct undițele. Dimka se înțelege cu responsabilul de atelier și se încadrează temporar în programul de muncă de două zile. (Își făcuse de altfel socoteala că n-are să fie ocupat mai mult de două zile pe săptămînă.) Apoi plecăm amîndoi afară din oraș.

Totul în jur ne încîntă. Sîntem bucuroși că dispunem de timp după bunul nostru plac și că ne aflăm iarăși împreună.

Soarele în amurg așterne o dîră-aurie pe albia îngustă a râului, care strălucește de-ți ia vederea. Pluțitoarele undițelor abia se mai disting.

Stăm pe mal și discutăm încet între noi. Se pare că Dima și-a recăpătat echilibrul și acum îmi povestește tot ce-a trăit în lipsa mea.

— Niciodată încă nu mă simțisem atât de singuratic, ca atunci când m-am reîntors de la Moscova, îmi spune el. Iar tu erai departe. Și ce poate fi mai groaznic și mai apăsător ca singurătatea! Mă încuiam cu zilele în odăița mea, locașul atîtor meditații, frămîntări și doruri. Nu puteam să dorm, mă mutam mereu de pe un scaun pe altul sau ședeam pe canapea. Îmi făceau silă pînă și cărțile, care îmi deschideau cu totul o altă lume, decît aceea în mijlocul căreia trăiam. O lume complet deosebită. Mă apucam să citesc, pe urmă aruncam cartea cît colo. Iar timpul trecea. La un moment dat, mi-am pus întrebarea: „Bine, dar cît poate să stea omul în această splendidă izolare? Așa unde ajungi? Și ce-i de făcut? Unde mai pui că banii pe care ți i-a trimis prietenul sînt pe terminate!” M-am hotărît să bat pe la toate ușile. „Cine vrea, izbutește, cine caută — găsește!” Drept spus! Varia îmi zicea nu știu cînd că i-a fost teamă pentru mine. Am rîs și i-am răspuns că omul e prea puternic legat de viață și nu-i chiar atât de simplu s-o rupă cu ea. Umblam, băteam la toate porțile fără nici un rezultat, dar eu îmi spuneam în gînd: „Nimic nu-i mai presus de adevăr și adevărul va triumfa”. M-am angajat la cooperativă. Numai atunci nu merită să trăiești cînd ești cu desăvîrșire sigur că nici tu, nici capul sau brațele tale nu sînt de folos nimănui. Atunci trebuie să dispari. Dar dacă nu făptură ta și nici capul, ci doar brațele pot să aducă folos, trebuie să trăiești. Să trăiești și să înfrunți toate încercările.

Dim-Dimici azvîrli undița în apă; abia însă apucă pluta să se astîmpere că el o și scoase afară.

— Răbdare! spusei eu. Răbdarea, prietene, e tot o muncă. Și încă destul de grea!

— Ai dreptate, rîse Dima. Nu-i o treabă ușoară. Principalul e să nu-ți pătezi sufletul și conștiința. Viața omului trebuie să fie curată.

— E complicată problema.

— Fie și complicată, eu însă o socot rezolvabilă. Și fiecare sau aproape fiecare om poate să realizeze acest lucru.

Soarele scăpătase. Pe mialul celălalt al rîului se ridicase o pîclă subțire. De obicei, vîlul de ceață plutea acolo pînă dimineața.

Strinsesem fără grabă puținele soule de pescuit pe care le aveam și o pornirăm încetisor spre casă. Amurgul alunecă pe nesimțite în noapte și întunericul învălui împrejurimile tăcute ale orașului.

— Dar cu Varia cum stai ? întrebai eu.

În mănturisirile lui, Dim-Dimîci nu atinsese această problemă. Aveam impresia că în timpul absenței mele și după toate necazurile prin care trecuse Dim-Dimîci, relațiile dintre ei se cam răciseră. În orice caz, prietenul meu aducea vorba tot mai rar despre „cea de-a opta minune a lumii“.

— Anume, ce vrei să știi ? întrebă Dima la rîndul lui.

— Vă căsătoriți ?

— Habar n-am.

Răspunsul mă nemulțumise. Asta-mi dădea și mai mult de bănuț. De multă vreme minosisem că legătura lui cu Varia Kojevnikova luase o formă nelămurită și lipsită de perspective.

— De ce mă pui în situația să umblu cu presupusul ? Spune-mi adevărul !

Dima oftă. Mergeam pe o stradă în pantă, pavată cu piatră. Ne-am oprit puțin și am aprins cîte o țigară.

Noaptea caldă, de toamnă, învăluisese orașul, punînd stăpînire pe el. Luna apăruse pe cer și razele ei diafane, cu o lumină ușor albăstruie, argintau luciul apei.

După o scurtă pauză, Dim-Dimîci mă luă de braț și pornirăm mai departe.

— Propriu-zis, nu prea am ce să-ți spun, începu el. Să lăsăm timpul să hotărască. Acum nu-mi arde de înșurătoare. Eu nu cîștig decît jumătate din ce cîștigă Varia. Pricepi ? Și nu vreau să fiu întreținut de ea.

— I-ai vorbit despre asta ?

— Da.

— Și ea ce zice ?

— Se jură că are tăria să mai aștepte. E convinsă că vor veni și vremuri mai bune.

„Cu asemenea vederi ale Variei, e cam discutabil cine anume seamănă cu luna și cine — cu soarele.“

— Ziceai că te simți singur. Dar Varia ce face ?

Cu un bobîrnac îndemînat, Dim-Dimîci zvîrli departe în mijlocul străzii mucul țigării.

— A fost plecată în concediu. Pe urmă, aici, în zilele cele mai grele, m-a chemat de cîteva ori la telefon. Un gest în-
duioşător, dar inutil.

Dim-Dimici îmi ascundea totuşi ceva. De ce ? Poate că nici el nu reuşise încă să-şi lămurească simţămintele. Se prea poate... Nu l-am mai întrebat nimic.

23 septembrie 1939
(sîmbătă)

Zilele trec — aceleaşi — uimitor de calde şi de senine. Noi, adică eu şi cu Dim-Dimici, sîntem împreună aproape tot timpul, pescuim, umblăm prin pădure, cutreierăm satele din împrejurimi. Mie mi-e uşor, fiindcă eu gust din plin odihna şi nu mă gîndesc la altceva, decît la felul cum să-mi petrec mai bine timpul. Lui Dima îi vine mai greu. Mereu îmi vorbeşte de Plavski, de urmărirea individului cu aluniţa şi îşi face fel de fel de planuri. În sufletul lui, Dim-Dimici a rămas tot cekist.

Dimineţile, coborînd la rîu (de aici ne începem totdeauna ziua, apoi plecăm mai departe, prin pădure, sau mergem de-a lungul malului, în căutarea unui locşor mai retras) eu număr zilele şi orele libere care mi-au mai rămas. De fiecare dată, Dim-Dimici îmi aruncă aceeaşi frază provocatoare :

— Şi nu te-ai plictisit de atîta odihnă ?

— Nu, închipuieşte-ţi. O dată pe an ai şi tu prilejul „să-ţi revizuieşti organismul“ şi se găsesc cîte unii care îţi mai şi reproşează acest lucru. Nu m-am plictisit de loc, fi răspund eu surîzînd ironic. Sînt gata să stau aşa cu burta la soare şi o lună încheiată. Sincer vorbind, nu m-am plictisit, dar pur şi simplu e ceva neobişnuit.

Asta se întîmplă însă numai dimineaţa. Mai tîrziu, cînd ră-tăcim prin pădure şi stăm tolăniţi în vreo poiană scaldată de razele molcome ale soarelui tomnatic, Dim-Dimici nu mă mai zoreşte. Cu privirile aţintite spre bolta albastră, uşor decolorată a cerului, îl aud spunînd :

— Şi totuşi natura e frumoasă... Ştii, simt în mine anumite instincte primare. Vrei să mă crezi, bine, de nu — treaba ta, dar mă atrage parcă ceva spre depărtări, spre necunoscut. Aş tot merge la infinit prin pădure, ori aş pluti zi şi noapte cu o barcă, pînă cînd curentul m-ar duce într-un loc nemărginit, sau pe o mare îndepărtată... fără margini, fără nume, necunos-cută de nimeni.

O dată, mergînd pe o potecă presărată cu primele frunze veștede, Dima se opri lîngă mestecenii ofiliți și se întoarse spre mine.

— Știi tu, Andrei, ce mă pune uneori pe gînduri ?

— Nu.

— Indiferența naturii, care întîmpină în același fel orice vietate. Îți place pădurea asta ?

— Da... Și ?

— Și mie îmi place... Și uite că prin splendoarea asta se perindă și oameni buni, și răi. Pe aici, căutîndu-și salvarea, o fi trecut și Brusențova (Dima e convins că a fost o femeie cumsecade), poate și individul cu alunița, care i-a injectat calm în venă cîteva bulle de aer.

— S-ar putea, firește, încuviințai eu, fără să-mi dau seama încotro bătea el.

— Nu, asta nu-i bine, spuse mîhnit Dim-Dimîci. Natura ar trebui să fie pură, să nu accepte decît frumosul.

Eu am clătinat din cap :

— Cam filozofic spus ! Numai omul poate deosebi frumosul de urît, binele de rău. Naturii îi e totuna.

— Prin urmare, ești de acord cu mine că e indiferentă. Și este într-adevăr indiferentă, conchise Dim-Dimîci pe un ton cît se poate de serios.

— Fie cum zici tu.

Așa ne petreceam timpul. Începusem să mă obișnuiesc cu gîndul că vacanța mea, în ciuda regulilor statornicite, va dura pînă la expirarea celor două săptămîni. De altfel, nu-mi mai rămăseseră decît patru zile și ce-i mai important — mîine era duminică și puteam să petrec la rîu toată ziua cu familia. Dar iată că planurile mele se spulberară pe neașteptate.

Azi, eram încă în pat, cînd m-am pomenit cu Dim-Dimîci dînd buzna la mine.

— Cine zicea că Plavski e un băiat minunat ? Eu ! strigă el îndesîndu-mi în mînă o telegramă. Citește !

Pe blancheta telegramei, cu litere obișnuite, se putea citi următoarea frază laconică :

„Veniți imediat tușa Xenia grav bolnavă. Piotr.“

Totul era limpede. Telegrama conținea textul convențional pe care-l elaborasem împreună cu Plavski și care însemna : „omul cu alunița și-a făcut apariția“.

— Ei, ce zici? exclamă Dima privind-mă triumfător. Ce facem cu concediul?

Din calmul meu de ieri nu mai rămăsese nici urmă. Vestea mă răscolise, mă înfierbîntase...

— Repede... Cere la telefon Moscova — locuința lui Plavski!

24 septembrie 1939
(duminică)

Au trecut de atunci o zi și o noapte. În istoria universului, timpul acesta e atât de infim, încît nici nu merita să fie menționat. În meseria noastră însă, cînd e vorba de urmărirea unui criminal, el reprezintă un interval de timp colosal. Aici contează orele, minutele, ba dacă vrei — și secunde. Eram grăbiți, dar ritmul pregătirilor era la tot pasul frînat de împrejurări neprevăzute. Chiar de la început, Plavski a dat totul peste cap. Dima tocmai ceruse legătura cu Moscova, cînd ne-am trezit cu a doua telegramă:

„Veniți. Kalinin. Adresa cutare.“

Eram năcuți. Ce s-o fi întîmplat? Doar cheia misterului se afla în mîinile lui Plavski.

Trenul pleca la orele nouă seara. Mai aveam destulă vreme și totuși fiecare clipă ne era scumpă.

Discuțiile cu superiorii, formalitățile în vederea plecării, care de altfel nu cereau decît cel mult o jumătate de ceas, mi-au luat însă toată ziua.

Multă bătaie de cap mi-a dat și Dim-Dimîci, mai bine zis nu el, ci dorința lui de a merge cu mine. Nu mi-a spus nimic, dar era de ajuns să-l privești, ca să pricepi totul. Nu, prietenul meu era incorigibil! La drept vorbind, și eu aș fi vrut să pornim împreună la operație, însă privită din punct de vedere statal, o asemenea colaborare nu mai însemna o grupă operativă, ci doar o asociație prietenească. Ce era de făcut?

M-am gîndit să-i împărtășesc lui Kocerghin planurile mele. Cunoșteam părerea pe care o avea căpitanul despre Dim-Dimîci. De altfel, Kocerghin și-o exprimase și la comitetul de partid. Răspunsul a fost prompt și oarecum neașteptat pentru mine. Fără să-mi pună nici o condiție și fără nici o ezitare, căpitanul s-a declarat de acord ca Braghin să mă însoțească. Mărturisesc că în locul lui, n-aș fi luat hotărîrea aceasta atît de repede.

Iată-ne deci la Kalinin. Am sosit la adresa indicată de Plavski. Stăm și — cum se spune — așteptăm ziua de ieri. Ceasornicul arată orele șapte și cincizeci de minute. E încă devreme, dar Plavski și plecase.

În odaie se află stăpînul casei, un om în vîrstă, lovit de paralizie. Are o față nu prea arătoasă, dar foarte simpatică și care respiră bunătate. Un asemenea chip nu poate să-l aibă decît un om cu sufletul luminos. Nu putea să ne spună precis cînd i se va înapoia chiriașul. La plecare, Plavski îl prevenise de eventuala noastră sosire.

Trebuia să așteptăm. Altă soluție nu era. Orice s-ar zice, dar în ochii mei și ai lui Dimîci mai cu seamă, Plavski s-a dovedit a fi un om de ispravă. Așa, degeaba, fără rost, nu ne-ar fi trimis telegrama — avusese fără doar și poate el un motiv. Și motivul nu putea fi decît unul singur: dăduse de urma criminalului pe care îl căutam. Iar fiindcă răposata Brusențova îi spunea individului cu alunița Kravțov, m-am decis să-l numesc și eu la fel pînă cînd aveam să-l cunoaștem și să izbutim să-i stabilim identitatea.

Mă simt oarecum neliniștit și prin minte îmi trec fel de fel de gînduri. Mă-ntreb cum de a reușit Plavski să dea iar de urma lui Kravțov? Ce caută el la Kalinin? După ce criterii s-a călăuzit atunci cînd și-a ales drept locuință casa în care ne aflăm acum? Și ce face oare Kravțov la Kalinin?

Ochii mi s-au oprit asupra portretului atîrnat pe perete. Observîndu-mi privirea, gazda spuse:

— E bunicul meu. Era un meșter iscusit la toate. Tîmplar, lăcătuș, dogar, curelar. Casa asta a clădit-o singur. Și tot ce-i aici e făcut de mîinile lui.

După ce ne împărtăși o parte din genealogia lui, stăpînul casei oftă, se ridică greoi și ieși din odaie tîrîndu-și piciorul înțepenit.

Casa era veche, dar încă solidă, cu birnele îmbinate la capete, după sistemul practicat în nord, și plină de o sumedenie de obiecte ciudate, de care noi ne dezobișnuiserăm de mult. Puteai să vezi acolo un armoniu de modă veche, o mulțime de etajere, policioare și casete, lădițe traforate cu migală din placaj, sculptate, vreo zece colivii goale, de diferite modele și mărimi; un dulap de vase, cu o ornamentație încărcată acoperind tot peretele, înălțîndu-se ca un gigant pînă în tavan; cîteva scaune vechi de cînd lumea, cu spătare înalte, în genul

celor pe care stau judecătorii. Mai erau apoi trei scrinuri ornamentate cu migală, bătute în alămuri, cocoțate pe picioare înalte și prevăzute cu capace masive, curbate ; apoi macheta unei bărci, săpată într-un trunchi de copac, de felul ambarcațiunilor cu care pe vremuri oștenii lui Stenka Razin brăzdaseră întinderile Volgăi.

Dinspre bucătărie răzbătea pînă la noi zgomotul puternic al cratițelor mînuite de nevasta proprietarului, o femeie grasă, voinică. Se vede treaba că gazda ne prepara o gustare.

— Așadar, trebuie să ne acomodăm cu noua situație, rosti Dim-Dimici și se apucă și el să cerceteze atent portretul.

Din rama grosolană, cioplită din lemn de pin ne privea sever, din trecut, un moșneag cu barbă colilie de proroc.

Dima clătină din cap și spuse oftînd :

— Omul, uite, s-a dus, dar amintirea lui trăiește în lucrurile astea. Și va dăinui multă vreme. Dar după noi, ce-o să rămînă ? Evidența oficiului stării civile ? Dosarele personale ? Fotografiile ? Ce zici, nu-i oare prea puțin ?

— Ai avut timp s-o vezi pe Varia înainte de plecare ? îl întrebai eu.

— Cînd era s-o văd ?

— Cum asta — cînd ? Eu cum am văzut-o pe Oxana ?

— Bine, tu... Dar la cooperativă cine ar fi umblat în locul meu ?

— Hei, Dima, Dima, mi se pare că-mi ascunzi ceva.

— Nicidecum, mă încredință el foarte serios. Vezi tu cum stau lucrurile, dragul meu. Dragostea nu se-mpacă cu lipsurile, cu sărăcia și suferințele. Astea nu-s atributele ei. Ele rod sentimentul acesta măreț, îl tocesc. Se spune că alături de omul care ți-e drag și cocioaba ți se pare un palat. Dar astea nu-s decît vorbe frumoase.

Am rămas mirat. Era limpede că Dima îmi reproducea vorbele altcuiva.

— Și cînd ai făcut, mă rog, descoperirea asta ?

— De ce „eu“ ? Nu ești atent ; n-am spus „cu femeia dragă“ ci „cu omul drag“.

Așa... Parcă a început să se-ntrevadă o rază de lumină, însă nu-i cazul să mai stărui. Pe cît se pare, dragostea lor s-a cam răcit. Se știe din vremuri străvechi că dragostea, la fel ca marea, își are fluxurile și refluxurile ei, perioade de furtună

și de acalmie. Probabil că dragostea lor era acum în stadiul refluxului.

— Vorbind pe scurt și ca să te lămuresc pe deplin, uite ce vreau să-ți spun eu : mi-e teamă să nu-i stric viața Variei, și nici ea pe-a mea. Asta e limpede pentru amîndoi. Ea s-a decis să aștepte. Bine. Crede cu tărie că vor veni și vremuri mai bune pentru mine și pînă atunci nu mai e mult. N-am nimic de obiectat. O să mai așteptăm. Atîta știu : că ea mi s-a înfipt adînc uite aici... Și Dima se izbi cu palma în piept. Există tot felul de oameni. Varia...

N-apucă să-și termine fraza. În odaie intră gazda cu o oală de pămînt plină cu lapte. Așează oala pe masă și ne aduse căni, o pîine frumos rumenită și o solniță cu sare.

N-am mai reluat discuția și ne-am apucat să înfulecăm din pîinea caldă și gustoasă, coaptă pe vatră, sorbind cîte o înghițitură de lapte rece. Dar ce lapte ! Gras, delicios, aromat. Ca să prepari o asemenea bunătate, trebuie neapărat să ai un cuptor rusesc și o oală de pămînt ca asta. Un lapte ca ăsta nici nu se poate compara cu laptele subțire ca apa și fierț pe plită, într-o cratiță smălțuită !

În timpul mesei, Dim-Dimici m-a întrebat :

— Dacă te-ai întîlni cu Plavski pe stradă, l-ai mai recunoaște ?

— Sigur că da.

Închizînd însă pleoapele și încercînd să mi-l închipui pe Plavski în gînd, n-am reușit să-i reconstitui imaginea. În minte mi se contura ceva confuz, estompat și totuși aveam convingerea că dacă l-aș fi întîlnit, l-aș fi recunoscut neapărat. Memoria mea vizuală nu m-ar fi trădat.

În sfîrșit, iată-l și pe Plavski. După ce ne-am salutat și ne-am strîns mîna, Plavski se lăsă ostenit pe scaunul de stejar și ne întrebă :

— O să mă înjurați ?

— De ce ?

— Mă paște un ghinion formidabil. Am colindat o jumătate de zi orașul, fără nici un rost. De m-ați fi văzut, cred că arătam ca un cîine care nu mai știe unde și-a îngropat osul.

Stînd la masă într-o rînă, cu fruntea încruntată, Plavski strînse din buze și își cuprinse genunchii cu mîinile.

Mă uitam la el dintr-o parte și mi se părea că de la întâlnirea noastră din primăvară la locuința lui din Moscova, nu trecuseră decît cîteva zile.

— Am să vă povestesc așa cum a decurs totul, spuse el cu un glas obosit.

Plavski ne-a relatat următoarele :

În ziua de 21 septembrie, la amiază, ducîndu-se la o agenție de bilete cu un prieten care se pregătea să plece la Mineralnîie Vodî, îl zărise acolo pe Kravțov. Temîndu-se să nu fie recunoscut, Plavski l-a rugat pe prietenul său să-l urmărească pe bandit și să afle ce căuta la agenție, iar el a alergat să oprească un taxi, ca să-l aibă la îndemînă pentru orice eventualitate. A lipsit doar cîteva minute, iar cînd s-a reîntors, prietenul l-a întîmpinat în ușă cu vestea uluitoare că Kravțov plecase. Un individ serviabil s-a apropiat de el și i-a întins un bilet de călătorie. Prietenul lui Plavski auzise cum individul i-a comunicat lui Kravțov numărul trenului și a adăugat : „Să ții minte — direcția Harkov“.

Acest detaliu a fost suficient ca Plavski să-și recapete energia. Trenul de Harkov exista în realitate și numărul lui corespundea celui amintit de tipul acela „serviabil“.

Plavski își făcea socoteala că nu poți să pleci cu trenul în ziua în care îți cumperi bilet de la agenție. Pentru asta există casa de bilete din gară. Prin urmare, va trebui să-l pîndească pe Kravțov în zilele următoare.

La 22 septembrie, Plavski se duse pe peronul gării cu un bilet de Harkov în buzunar și se amestecă printre călătorii așezați pe o bancă chiar la intrare.

Timpul trecea. Pînă la plecarea trenului mai rămăseseră douăzeci apoi zece și în cele din urmă numai cinci minute. Și iată că tocmai atunci își făcu apariția și Kravțov, cu o valiză nu prea mare, neagră, în mînă. Mergînd agale cu aerul omului care și-a calculat dinainte totul și nu se teme de întîrziere, Kravțov se îndreaptă spre capătul trenului și se opri în dreptul vagonului al treilea. Se urcă în vagon abia cînd trenul se puse în mișcare și nu se mai arătă pînă la Tula, unde se dădu jos, lăsă valiza în păstrare la magazia pentru bagaje de mînă, apoi se duse la restaurantul gării unde comandă o masă completă și o sticlă de vin sec.

Plecînd din Tula mai departe cu trenul, Plavski căzu pe gînduri. Valiza putea fi ridicată de la magazie numai la pre-

zentarea documentelor. Prin urmare, ar putea afla numele individului căruia îi ziceam Kravțov. E o ocazie destul de rară.

Trebuia să stea de vorbă neapărat cu magazinerul. Dar pentru o asemenea acțiune delicată, Plavski s-a gândit că nu-i prudent să se bazeze pe propriile sale forțe și de aceea s-a dus la milițianul de serviciu în gară. I-a povestit omului cum stau lucrurile, i-a explicat că-l cunoaște la mutră pe individul pe care-l bănuiește de asasinarea soției sale și a cerut concursul organelor de miliție. Le-a spus că valiza se află depusă la magazia de bagaje.

Milițianul a venit cu ideea să verifice sub un pretext oarecare actele de identitate ale necunoscutului și în felul ăsta, să-i afle numele, dar, respectând învoiala noastră stabilită în camera sa, Plavski s-a împotrivit. Nu, Kravțov nu trebuie speriat, fiindcă de el se interesează organele securității. S-ar putea ca individul să nu fie numai un criminal de drept comun. Trebuie lămurit mai întâi încotro se va duce, de ce a venit aici și ce conține valiza.

— E clar ! spuse milițianul. Vă rog să mi-l arătați !

Plavski se conformă.

— Iar acum, duceți-vă în camera milițianului de serviciu și odihniți-vă.

Plavski se supuse.

După un timp milițianul se înapoie.

— Omul dumneavoastră și-a scos bilet pînă la Kalinin și exact peste douăzeci de minute va porni înapoi. Asta-i. Valiza e înregistrată pe numele de Suzdalski Vadim Sergheevici.

„Suzdalski... Suzdalski Vadim Sergheevici“ repetă de cîteva ori Plavski în gînd.

— Vreți să porniți în urmărirea lui ? întrebă milițianul.

— Da, firește.

— Atunci dați-mi bani să trimit să vă ia biletul, fiindcă la casă e aglomerație. Preferați în vagoane diferite, nu-i așa ?

— Bineînțeles.

S-a anunțat sosirea acceleratului. Înarmat cu biletul de călătorie pe care era menționat „Vagonul 4“, Plavski supraveghea peronul prin fereastra biroului de miliție. În sfîrșit, Suzdalski-Kravțov își făcu apariția îndreptîndu-se fără grabă spre tren. Nu avea cu el nici un fel de bagaje.

Telefonul a început să zbîrnie, milițianul de serviciu a ridicat receptorul și, ascultînd un timp, a pus receptorul la loc în furcă.

— Se pare că valiza va rămîne mai departe la noi, a zis el întorcîndu-se spre Plavski.

La fel ca la plecarea din Moscova, Suzdalski s-a urcat în vagon în ultimul moment.

Iar cînd trenul a sosit la Moscova, Plavski l-a pierdut din vedere pe individ. A dat de cîteva ori ocol garniturii, a stat la pîndă în fața ieșirii dinspre oraș, dar Suzdalski parcă intrase în pămînt.

Înciudat, Plavski a pornit-o spre gara Leningrad și a aflat ora cînd pleacă primul tren în direcția Kalinin. Plavski n-a riscat să-l aștepte lîngă casa la care se vizau biletele și nici n-a mai stat să chibzuiască ce tren va lua individul și dacă va pleca în general. S-a hotărît pe loc să plece el însuși acolo. Altă ieșire nu era.

A sosit la Kalinin la 23 septembrie, și-a copiat în agendă orarul trenurilor care-l interesau și pe urmă s-a așezat iar la pîndă. A urmărit astfel pe rînd pasagerii care au coborît dintr-o cursă locală și patru trenuri obișnuite de călători. Suzdalski nu se vedea nicăieri. Abia pe la orele 2,30 noaptea, adică la data de 24 septembrie, dintr-un vagon al acceleratului și-a făcut apariția Suzdalski. Cu pași grăbiți, fără să mai zăbovească de loc pe peron, individul străbătu pasarella și coborî de cealaltă parte, în piața de lîngă gară.

Piața era pustie, tramvaiele nu mai circulau. Ostenită după o noapte de veghe, luna se pregătea și ea de culcare.

Plavski își dădea bine seama că într-o asemenea situație dificilă nu are să-i vină ușor să-l urmărească pe bandit, dar nu voia să se dea bătut.

Pe la orele trei noaptea o furgonetă a oprit în fața gării, și de pe platforma din spate au coborît patru persoane. Suzdalski a alergat într-un suflet la șofer și, după ce a schimbat cu el cîteva cuvinte, s-a așezat în cabină. Mașina a pornit-o înapoi în oraș.

Plavski n-a apucat decît să-și memoreze numărul furgonetei.

Dimineața, prima lui grijă a fost să se ducă la miliție, unde a comunicat numărul mașinii și a cerut să se identifice cărei instituții îi aparținea. În vederea acestui lucru, el născocise o

poveste întreagă, zicînd că noaptea furgoneta îl adusese de la gară în oraş, că ar fi stat, chipurile, pe platformă şi că îşi pierduse probabil acolo agenda, de care avea absolută nevoie.

Furgoneta era a unui spital din localitate. Şoferul care crezuse că Plavski e lucrător al organelor de securitate l-a condus în strada Mednikovskaia şi i-a arătat casa în faţa căreia îl lăsase pe pasagerul nocturn.

Plavski l-a supravegheat pe Suzdalski timp de o zi şi o noapte, dar individul se purta foarte cuminte. Dimineata se plimba pe chei, pe urmă îşi lua micul dejun la restaurantul „Volga“, după care se înapoia acasă să se odihnească. La prînz mîncă la acelaşi restaurant, făcea iar o plimbare, şi după cină se întorcea în strada Mednikovskaia. Azi-dimineată, de pildă, a repetat întocmai programul din ajun, dar, în cursul zilei, pe la orele trei, în loc să se îndrepte spre restaurant, s-a dus la baia orăşenească. Şi n-a mai ieşit de acolo nici pînă acum, sau dacă a ieşit, înseamnă că Plavski l-a pierdut din ochi. E greu de imaginat un om care se spală patru ceasuri în şir!

— Ticălosul e foarte prudent, îşi încheie Plavski povestirea. Face parte din categoria aceea de oameni care stau şi se gîndesc, şi chibzuiesc bine chiar şi cînd îşi aruncă mucul ţigării.

I-am pus o serie de întrebări. Voiam să aflu dacă Plavski îl văzuse pe Suzdalski însoţit de cineva.

— Niciodată, dădu el din cap. E pretutindeni şi totdeauna singur.

Dim-Dimîci a întrebat din curiozitate de ce Plavski îşi alesese drept reşedinţă tocmai casa aceasta în care ne aflam.

— Fiindcă în casa asta s-a născut maică-mea, iar proprietarul ei mi-e unchi, ne-a explicat Plavski.

— E limpede ! exclamă Dim-Dimîci şi arată cu degetul spre portret : Prin urmare, acesta-i străbunicul dumitale ?

— Întocmai.

Ne-am sfătuit apoi, am făcut un schimb de păreri şi ne-am înţeles asupra unor lucruri. În primul rînd va trebui să stabilim legăturile pe care le are Suzdalski-Kravţov în localitate şi mai ales la Moscova, să verificăm de ce a fost el la Tula şi de ce a lăsat acolo valiza. În sfîrşit, e necesar să aflăm sub ce nume şi pe baza căror acte se legitimează individul.

— Să începem cu „cunoaşterea“ lui Kravţov-Suzdalski, am propus eu. Acţiunea asta trebuie realizată temeinic, cu concursul cekiştilor din localitate.

— Și pentru ce, mă rog? Întrebă Dim-Dimîci, făcînd o mutră mirată. Cred că noi trei sîntem de ajuns. N-a sosit încă timpul pentru lovitura decisivă.

I-am explicat planul meu :

— Nu mă gîndeam la o lovitură decisivă, ci la o supraveghere organizată în mai multe puncte, la identificarea legăturilor lui Suzdalski. Că doar n-o fi o pasăre picată din cer, o fi locuind și el undeva, o fi stînd cu cineva de vorbă...

— Complici lucrurile, obiectă Dim-Dimîci. Aici Suzdalski se ascunde doar temporar și, ca să precizăm toate detaliile, sînt de ajuns trei perechi de ochi.

Încăpățînarea lui Dimka începea să mă enerveze. Firește că aș fi putut să-i spun că în cazul de față luarea unei hotărîri depinde numai de punctul meu de vedere și că el, propriu-zis, nu are dreptul să stăruie pentru adoptarea soluției sale. Pînă la urmă nu i-am spus însă nimic, ca să nu-l jignesc.

— Să nu facem improvizații ca după aceea să regretăm și să ne mușcăm mîinile, i-am explicat eu din nou și cu mai multă fermitate.

— Fie, se învoi în silă Dim-Dimîci. N-am nimic de obiectat.

Prietenul meu rămăsese același. Auzi — n-are nimic de obiectat !

— Apropo, Konstantin Feodorovici, m-am adresat eu lui Plavski, mîine veți putea să vă întoarceți la Moscova.

În privirile nedumerite ale ochilor lui mari, catifelati, am deslășit un licăr de dezamăgire.

— Ați făcut tot ce s-a putut, ba chiar mai mult. Am să vă rambursez toate cheltuielile.

— Nu-i vorba de asta ! dădu Plavski din mîină. Sînteți atît de sigur că n-o să mai aveți nevoie de mine ?

— Problema nu este dacă vom mai avea nevoie sau nu, i-am răspuns eu cu blîndețe. Însă mai departe e primejdios și riscant să ne folosim de serviciile dumneavoastră.

— Credeți că... începu el.

— Cred... i-am ghicit eu gîndurile. E posibil ca Suzdalski să vă fi observat.

— Da, posibil, a recunoscut Plavski. Are mai multă experiență și îndemînare în ce privește conspirativitatea.

— Tocmai asta, vedeți, am remarcat eu. Sau chiar dacă nu v-a observat, ar putea să vă observe... Atunci la ce bun să riscăm ?

— Înțeleg... Aveți dreptate, s-a învoit Plavski. Trebuie să prevedem din timp totul.

— Iar acum, așteptați-mă aici, le-am spus eu prietenilor mei. Mă întorc repede.

Discuția mea cu cekiștii din Kalinin a ținut cam mult, dar peste o oră eram împreună cu Plavski și Dim-Dimici în strada Mednikovskaia și cercetam cu atenție casa unde locuia Suzdalski. Casa era foarte confortabilă și singură în curte.

După aceea am făcut cu Dimici o plimbare de-a lungul cheiului, iar Plavski s-a dus la restaurantul „Volga” în „cercetare”.

Am primit destul de repede vești de la el.

— Cinează ! ne comunică Plavski : șade la masă cu doi marinari în uniformă.

— Mai sînt locuri libere ? se interesă Dim-Dimici.

— Nici unul.

La intrarea în local, chiar în dreptul ușii, se bălăbăneau trei indivizi cam amețiți de băutură, care își întorceau buzunarele pe dos, verificîndu-și probabil resursele financiare. M-am strecurat ușor printre ei și am intrat înăuntru însoțit de Dim-Dimici.

Ne-am oprit la tejghea și am cerut cîte o pereche de raci și bere.

Da, omul care fugea de noi și care ne scăpa mereu printre degete era aici. Își înfuleca foarte conștiincios mîncarea, examinîndu-și cu atenție comesenii. Iar noi ne sorbeam berea, mîncam raci și-l cercetam și noi la rîndul nostru.

Am avut destul timp nu numai ca să ne terminăm gustarea, dar să ne și întipărim bine în minte înfățișarea omului cu alunița pe obrazul stîng.

După ce am achitat consumația, am ieșit afară și, pe bulevardul Radișcev, ne-am întîlnit cu Plavski care ne aștepta.

Pe drum le-am spus :

— Nu îndrăznesc să prezic cum se vor desfășura de aici înainte evenimentele. Am însă impresia că se apropie de sfîrșit cariera lui Suzdalski.

— E și timpul, încuviință Dim-Dimici.

La miezul nopții l-am condus pe Plavski la gară.

Vremea s-a schimbat brusc. S-a făcut frig. Dinspre Volga a început să sufle un vînt năprasnic, pătrunzător și neplăcut. Vîntul bate în rafale puternice, măturînd din cale-i ultimele vestigii ale verii.

Mă cam doare capul. Toată noaptea m-a chinuit un șoarece care se tot plimba între tapet și perete, scormonind de zor. La început am aruncat la întîmplare, după zgomot, cu o gheată și mi se pare că l-am nimerit pe Dima. Pe urmă m-am dat jos din pat și am tropăit de cîteva ori cu picioarele în dușumea. Cîteva clipe șoarecelel s-a potolit, dar pe urmă iar a început să ronțăie. Abia spre ziuă am reușit să ațipesc.

În schimb, Dim-Dimici a dormit buștean.

Dimineața ne-am ospătat iarăși cu lapte bine fierț la foc mic și cu pîine proaspătă, rumenită, după care am plecat în oraș.

Stînd pe chei lingă pod, în bătaia vîntului, la oarecare depărtare unul de altul, îl observam pe sub sprîncene pe individul nostru, care-și făcea obișnuita plimbare dinainte de masă. Dar nu numai noi doi îl supravegheam pe Suzdalski, care în ultima vreme îmi trezise un interes deosebit. De altfel, aveam destule motive.

Ieri, am vorbit cu Tula la telefon, mai precis am continuat convorbirea începută mai înainte. Nu reușeam de fel să aflu ce conținea valiza pe care Suzdalski o lăsase în păstrare la magazia de bagaje. Milițianul de serviciu în gară nu era la curent cu problema și mă rugase să-i telefonez a doua zi șefului biroului de miliție. Iar știrea pe care ne-a comunicat-o șeful de birou pur și simplu ne-a uluit.

Valiza zăcea de trei zile, neatinsă, în raftul magaziei. Om priceput și prevăzător (lucru clar), șeful miliției gării nu îngăduise nimănui să cerceteze îndeaproape lucrurile pe care le conținea, socotind că deocamdată nu existau motive serioase pentru deschiderea ei. Un oarecare inginer Plavski bănuiește pe cineva că i-a asasinat soția și-l urmărește pe acest „cineva”, amestecînd în această afacere și organele de securitate. Dar, la drept vorbind, nu era nimic clar. Mai bine să mai așteptăm. Și șeful miliției dăduse dispoziții în acest sens.

A patra zi, pe la prînz, la magazie s-a prezentat un cetățean, a scos din buzunar recipisa și buletinul de identitate pe

numele de Suzdalski Vadim Sergheevici, cerînd să i se predea valiza. Fotografia de pe buletin corespundea cu posesorul legitimației. Noul Suzdalski nu semăna de loc cu cel dinainte, nici ca înfățișare, nici ca statură sau etate și pe lîngă asta mai era și cocoșat.

Cu valiza în mînă, noul Suzdalski a plecat apoi la biroul de proiectări unde lucra ca desenator și, fiindcă pauza de prînz tocmai se terminase, s-a apucat îndată de treabă.

Seara, Suzdalski s-a dus cu tramvaiul acasă și s-a încuiat în odaia lui.

Locuia singur într-o casă comunală.

După o jumătate de oră, o explozie puternică a zguduit casa pînă în temelii. Lumina se stinse, geamurile zburară țândări, iar tencuiala căzu bucăți. Explozia s-a produs în odaia lui Suzdalski care a fost sfîrtecat, iar din valiză nu s-a mai găsit decît o bucată de miner. În urma percheziției efectuate la fața locului, în buzunarul de la pardesiu al victimei a fost găsită o telegramă trimisă din Moscova, în care scria : „Expediat totul. Poți să primești. Valentin.“

— Na, i-a pus cruce și ăstuia ! exclamă Dima, pe cînd ne îndreptam iarăși către restaurantul unde-l lăsasem pe omul nostru. La noi a trimis-o pe lumea cealaltă pe Brusențova, la Blagoveșcensk l-a curățat pe Rojdestvenski, iar la Tula l-a aruncat în aer pe Suzdalski. Te pomenești că mai face de petrecanie la vreunul pe aici.

— Posibil. Totul e posibil, răspunsei eu.

Șeful miliției din Tula mi-a comunicat și un alt detaliu interesant. Se pare că Suzdalski și-a făcut apariția la Tula abia cu o lună și jumătate în urmă. Pînă atunci locuise la Moscova și, după cît am înțeles, fusese salariat la trustul pentru lucrările de canalizare. Brusențova lucrase și ea înainte la Moscova. Rojdestvenski la fel.

— Cine l-o fi însărcinat pe nemernicul ăsta să execute sentințele ? mă-ntrebă Dima.

— Probabil că tot cel care le-a pronunțat.

— Se poate ca el să fie în același timp și judecător și călău ?

— Posibil și asta.

Am trecut prin dreptul restaurantului. Uitîndu-ne pe feastră l-am văzut pe Kravțov (nu mai avea nici un rost să-i zicem Suzdalski) care tocmai făcea plata. Probabil că individul

îi dăduse un bacșiș gras ospătarului, fiindcă acesta s-a înclinat radiind de bucurie.

Peste câteva clipe Kravțov părăsi localul, își roti privirile în jur și tocmai se pregătea să traverseze strada, când fu acostat de trei indivizi cherkeliți, mi se pare că aceiași care se îmbulzeau la ușa restaurantului în ziua sosirii noastre. De departe era greu să distingi ce se petrece acolo, dar se pare că cheflii îi ceruseră un foc sau îl invitau să bea cu ei. Unul îl apucase de braț pe Kravțov; acesta îl îmbrâncise dintr-o singură mișcare. Se iscă scandal, portarul ieși; apoi se auzi un fluierat și o mulțime de trecători se adunară în grabă făcînd cerc în jurul lor.

Incidentul s-a încheiat prin sosirea milițianului care le-a cerut actele pentru control. Viu și nevătămat, Kravțov se îndepărtă cu pași repezi de locul incidentului, îndreptîndu-se spre Mednikovskaia.

Seara, întrebîndu-l pe milițian, am aflat că după buletinul cu care se legitimase, individul purta numele de Vadim Danilovici Filin.

Noaptea am avut o convorbire telefonică cu Kocerghin, căruia i-am raportat stadiul urmăririi și măsurile pe care mă gîndisem să le iau. Căpitanul s-a declarat de acord cu planul meu de acțiune și în încheiere l-am rugat să ceară de la Tula telegrama trimisă de „Valentin” pe numele lui Suzdalski.

Restul nopții ne-am odihnit. Șoarecele m-a lăsat în pace. În legătură cu asta Dim-Dimîci a făcut presupunerea că azi șoarecele are zi liberă.

Dimineața, urmînd exemplul lui Filin, ne-am dus la baia comunală. Înviorați și întineriți parcă după o baie strașnică de aburi, am mers în vizită la proprietarul casei de pe strada Mednikovskaia.

Între timp aflasem despre el tot ce ne interesa. Viața lui din trecut și prezent, atît ocupația cît și purtările, toate nu aveau nimic dubios sau în stare măcar să ne dea vreo bănuială. Nu fusese niciodată urmărit, arestat și nici judecat; nu făcuse parte din armatele albilor, nu participase la acțiuni banditești și nici nu i se luaseră drepturile electorale. Se căsătorise o singură dată și nu plătea pensie alimentară.

— Nici nu se poate închipui un om mai curat, spuse Dim-Dimîci.

Propriu-zis, tocmai asta ne-a și determinat să riscăm și să-l vizităm.

E însă greu să găsești un om ideal, în adevăratul înțeles al cuvîntului. Proprietarul casei de pe strada Mednikovskaia avea și el o patimă: bea, bea de stingea. Cînd se apuca de băut, o ținea așa cîte zece-douăsprezece zile în șir. După aceea urma o perioadă de depresiune. Sărmanul, se stăpînea o lună, două, uneori chiar trei, dar cum se poticnea o dată, o lua de la început.

Iată-ne ajunși la casa de pe Mednikovskaia.

Atîrnînd într-o singură balama, portița se legăna scîrțîind jalnic în bătaia vîntului.

Am împins ușa de la intrare, care a cedat ușor. Fără să ciocănim, am deschis o altă ușă și ne-am trezit într-o odaie spațioasă ale cărei ferestre dădeau în stradă. Acolo l-am găsit pe stăpînul casei, un om grăsuț, dar palid, întins pe o canapea tapisată cu o stofă prea înflorată și rezemat de o pernă enormă. Ceafa, fruntea și o parte a feței le avea oblojite în niște foi mari de varză. Lîngă canapea, pe un taburet, era așezat un lighean de aramă pe jumătate cu apă, iar alături o ceașcă de porțelan pusă într-un suport de sîrmă împletită în care se vedea un lichid verzui. În odaie mirosea a valeriană și a încă ceva, înțepător și nedefinit, care te trăsnea.

„Strașnic parfum — să-ți iei cîmpii, nu alta!” îmi spusei eu în gînd, salutîndu-l curtenitor pe proprietar și numindu-l pe numele patronimic.

Omul își ridică spre mine ochii. În privirea lui, am văzut o lucire de spaimă cumplită și de uimire.

— Chh... Chh... Dar de unde mă cunoașteți? mă-ntrebă el cu o voce dogită.

— Să nu vă închipuiți cumva că din enciclopedie, răspunse calm Dim-Dimici și, fără nici o jenă, se apropie de fereastră deschizînd oberlihtul.

Pe neașteptate, proprietarul schiță un zîmbet și clătină din cap. După aceea, își smulse de pe față foile de varză și le azvîrli în lighean.

În fața privirilor noastre apărură acum o față buhăită de băutură și o căpățînă destul de respectabilă, cheală și cu multe umflături. Pe sub gușă, pielea îi atîrna în falduri, ca la curcani.

Omul se ridică de la locul lui, își îndesă la repezeală cămașa în pantaloni, se încheie la nasturi și își vîrî picioarele în pîslari.

— Vă rog, luați loc, ne pofti el. Cu ce vă pot fi de folos ?

„Slavă domnului că nu-i beat, îmi zisei eu iarăși în gînd. Se vede treaba că a ieșit din perioada critică.“

Ne-am dat drept lucrători de la evidența populației și i-am spus :

— Am fost sesizați că în casa dumneavoastră locuiește de multă vreme un individ care nu și-a făcut mutația cuvenită.

— Ca să vezi cum sînt vecinii ăștia ! se indignă proprietarul. Văd paiul în ochiul altuia, dar bîrna din ochii lor n-o văd. Ce-nseamnă „de multă vreme“ ? Omul n-a stat decît cinci zile. Ei, și ?

— Ziceți că a stat ? Dar acum unde-i ? îl întrebai eu.

— A plecat. Chiar ieri.

— Așa, pe negîndite ? Încercă să precizeze Dim-Dimîci.

— De ce pe negîndite ? Știam cînd trebuie să plece. Mi-a spus cînd a venit...

— E rudă cu dumneavoastră ? Întrebai eu.

— Aș, de unde ! E a doua oară cînd îl văd. Ne-am cunoscut acum un an și ceva. Plecasem la Irkutsk. Am o fată măritată acolo... La înapoiere, am făcut cunoștință în tren. Ați călătorit și dumneavoastră, știți cum se-ntîmplă... Am intrat în vorbă — ba una, ba alta — am jucat cărți, am ciocnit cîte un păhărel și așa am ajuns la măicuța Moscovă. Eu veneam din concediu, el pleca de la Blagoveșcensk, tot în concediu. Inginer. Un om foarte serios, care știe să prețuiască banul. Cumpătat la băutură. Mi-a cerut adresa. „Mă interesează, zice. Cine știe, poate mă abat vreodată pe la Kalinin.“ Și a venit. Mi-a oferit bani. I-am refuzat, dar a ținut să-mi dăruiască ceva. Uite, mi-a dat chestia asta. Și gazda ne-a arătat un portîgaret metalic foarte subțire pe care erau gravate trei litere : „R.V.S.“.

— Parcă ar scrie *Revvoensovet*¹, ne explică gazda.

Asta era singura urmă pe care Filin o lăsase în casă.

— Și cum îl cheamă ? întrebă Dim-Dimîci.

— Valentin. Pe numele lui întreg — Rojdestvenski Valentin Serafimovici.

¹ Consiliul Militar Revoluționar.

Parcă mi-ar fi pus cineva un fier roșu pe piept. Rojdestvenski Valentin Serafimovici. Bine, dar ăsta e numele omului pe care Filin l-a trimis cu mîna lui pe lumea cealaltă.

— Sînteți sigur că se numește Rojdestvenski? am întrebat eu.

— Sfinte dumnezeule! Că doar n-am orbul găinilor! Am avut buletinul lui în mînă. Mă rugase să-i fac mutația. Dar face să te ostenești pentru cinci zile și cinci nopți? Mai mare daraua decît ocaua.

Dim-Dimîci cercetă cu atenție inițialele gravate pe portfegaret. Ne-am uitat unul la altul și ne-am înțeles din priviri. Orice comentariu era de prisos. Ne-am ridicat în picioare și, după ce i-am pus în vedere proprietarului să respecte pe viitor normele cu privire la mutații, ne-am luat rămas bun de la el.

Ne îndreptarăm spre ieșire, scîndurile dușumelei se mișcau sub picioarele noastre. O femeie între două vîrste cu fusta sumeasă — probabil nevasta proprietarului — spăla noroiul de pe treptele mundare ale scării.

— Te-ai fi așteptat la una ca asta? mă-ntrebă Dima, ajungînd în stradă.

— La orice, dar la asta, nu, i-am mărturisit eu.

24 octombrie 1939
(marți)

Azi țeikiștii din Moscova au obținut aprobarea procurorului pentru arestarea lui Filin-Rojdestvenski. A trebuit să treacă aproape o lună, ca să se adune toate datele necesare despre el.

Omul era înregistrat la Moscova sub numele de Filin și locuia în marginea de sud-vest a orașului, în ulicioara Arsenalnîi. Cînd se deplasa în afara capitalei, circula sub numele de Rojdestvenski. Era mai în etate decît crezusem noi — împlinise patruzeci și doi de ani.

Filin nu lucra nicăieri. Practica în particular meseria de felcer. O parte din clientelă o primea la el acasă, iar pe pacienții bolnavi îi vizita la domiciliu, le făcea masaje medicale, injecții intravenoase, pune ventuze, lipitori etc. Clienții obișnuiți ai băii Sandunovskie, unde se ducea o dată pe săptămînă să facă masaje, îl cunoșteau ca pe un cal breaz.

Trăia singuratic. Îi plăcea muzica, și acasă cînta la violoncel. Nu făcea petreceri la locuința sa, fapt pentru care proprietarul îl considera un locatar serios, la locul lui.

După ce a primit avizul procurorului pentru arestarea lui Filin, căpitanul Rešetov din aparatul central al Comisariatului Poporului pentru Securitatea Statului, a convocat o ședință restrînsă la care am fost chemat și eu.

Despre Rešetov auzisem pînă atunci multe, dar de cunoscut, abia azi l-am cunoscut întîia oară. În cercurile cekiștilor numele lui era înconjurat de o aureolă romantică. Luptase vitejește în rîndurile unei brigăzi internaționale în Spania, și eroismul lui devenise legendar. Avea o înfățișare posomorită, aspră, vorbea calm și știa să se facă ascultat. Toți participanții la consfătuire, printre care și eu, îi sorbeam cu nesaț cuvintele.

După ce toate problemele au fost puse la punct, Rešetov își frecă încheietura mîinii stîngi, probabil ca să-și pună singele în mișcare — avea acolo o rană veche — apoi spuse fără să se adreseze de fapt nimănui :

— Nu mai putem aștepta. Deși ar fi trebuit... și încă cum ! Da, e greu de crezut că Filin n-are pe cineva mai mare peste el. Imposibil !

La orele zece seara locotenentul-major Avanesov, locotenentul Gusev și cu mine ne-am urcat într-o mașină și am pornit la acțiune.

Aveam sarcina să-l luăm pe Filin prin surprindere. Se știe că unui infractor îi sînt de ajuns cîteva secunde, ca să distrugă probele cele mai evidente ale vinovăției sale și să ia măsuri de apărare.

Prin cele două ferestre ale odăii lui Filin, ce dădeau în curte, se strecura afară o lumină molcomă. Storurile masive care acopereau geamurile, lăsînd numai două dîre înguste, nu ne permiteau să vedem ce se petrece înăuntru. Printr-una din aceste crăpături se zărea doar un perete al încăperii, iar uitîndu-ne prin cealaltă, am deosebit un colț al șifonierului.

Studiasem din timp topografia casei. Prin ușa din curte, străbătînd o săliță, puteai să ajungi direct la Filin, iar dinspre stradă trebuia să treci prin două odăi locuite de proprietar. Locotenentul Gusev rămase afară în stradă, în timp ce Avanesov și cu mine am urcat în cerdac.

După cum era de așteptat, am găsit ușa încuiată. Însoțitorul meu scoase un obiect mic din buzunar și-l introduse fără zgomot în broască, apoi îl răsuci încet și încuietoearea cedă. Am intrat într-o sală cufundată în întuneric și am rămas locului, trăgînd cu urechea. Scoțînd lanterna din buzunar, am

făcut lumină. Totul corespundea întocmai, ușa din stînga ducea la bucătărie, iar cea din dreapta — spre odaia lui Filin. Interesant, o fi oare încuiată sau nu? Dacă e încuiată, vom fi nevoiți să recurgem la ajutorul proprietarului. Întîi și întîi însă, trebuie să verificăm acest lucru, în cea mai deplină liniște. Avanesov tocmai întinsese mîna spre ușă, cînd în spatele ei se auziră pași. Un zgomot de scaun mutat din loc, pe urmă iar pași și un scîrîit ca și cum cineva ar fi împins un sertar. Ne-am dat înapoi ca la comandă, iar eu am stins lanterna.

Ușa se deschise, și în chenarul ei luminat se profilă silueta lui Filin, îmbrăcat în uniformă militară cu un dreptunghi¹ la petlițe. I-am barat drumul cu pistoalele întinse și Avanesov i-a poruncit:

— Nici o mișcare. Mîinile sus! Așa!

Înghesuindu-l din ambele părți, l-am obligat să se întoarcă înapoi în odaie.

Am închis ușa, mi-am băgat pistolul în toc și am început să-l scotocesc pe Filin prin buzunare. Am găsit asupra lui două „browning“-uri, un cuțit mare pliant, două portvizite de piele — unul cu acte, celălalt cu bani — precum și alte obiecte fără însemnătate.

— Poți să-ți lași jos mîinile, spuse Avanesov încordîndu-și capul spre Filin. Stai pe un scaun și odihnește-te.

Filin se lăsă greoi pe un scaun. Pe fața lui care-și păstrase un calm desăvîrșit, nu se putea observa nici o urmă de spaimă sau de emoție. Banditul se așezase între ușă și singura masă din odaie, pe care se afla o lampă de birou aprinsă.

— Să vină proprietarul și locotenentul, îmi ordonă Avanesov.

Mă îndreptai spre ușă, o împinsei și, după ce trecui pragul, îndemnat parcă de un gînd nedeslușit, întorsei capul. Filin sărise de la locul lui, repezindu-se spre masă. Dintr-un salt, îl ajunsei și-l pocnii în maxilar. Fără să scoată un geamăt, banditul se prăbuși la pămînt și pentru moment își pierdu cunoștința.

Avanesov, care stătuse pînă atunci întors puțin într-o parte, cercetînd conținutul portvizitului, se uită mirat la mine, se se uită și la banditul întins pe dușumea...

— Dar ce naiba a vrut să facă? mă întrebă el.

¹ În uniformă de atunci, dreptunghiurile erau semne distinctive pentru ofițerii superiori.

— Cred că voia să spargă lampa.

— Lampa ? De ce ? Avanesov se apropie de perete, răsuci comutatorul. Becul din tavan ardea. Nu, trebuie să fie altceva la mijloc...

Filin scoase un suspin și tresări ușor. Avanesov se aplecă deasupra lui și-l ajută să se ridice.

— Parcă ne-am înțeles să te odihnești, iar dumneata tulburi liniștea. Nu-i frumos, cetățene Filin. Stai liniștit !

Filin se așează tăcut pe scaun și începu să-și pipăie obrazul lovit. Tăcea, uitându-se pe sub sprâncene la mine.

Acum se pare că puteam să plec liniștit să-l chem pe locotenentul Gusev și pe proprietar.

Cînd am revenit în odaie însoțit de martori, Avanesov îmi făcu un semn cu capul și, apropiindu-mă de el, îmi arată un bilet de tren pe care-l găsisese pe masă. Era un bilet cu loc rezervat pentru data de 28 octombrie, pe distanța Moscova — cătunul Mihailovski.

„Așadar, de-aia s-a repezit Filin spre masă ! îmi spusei eu. A vrut să distrugă biletul, dar nu i-a mers !“

Împreună cu Gusev, am trecut la percheziționarea locuinței. Treaba asta ne-a luat o bună jumătate de noapte, dar n-am descoperit nimic care să ne intereseze. În dimineața zilei de 25 octombrie la orele trei, Filin a fost adus la primul interogatoriu.

25 octombrie 1939
(miercuri)

Interogarea arestatului a făcut-o căpitanul Reșetov. Eu am redactat procesul-verbal. Nimeni nu s-a mirat că Filin n-a încercat să conteste nimic și chiar de la primele cercetări și-a mărturisit vina.

Dovezile erau de netăgăduit. Filin n-avea decît o alternativă : ori să-și recunoască sincer și complet faptele, ori să mintă. În primul caz, putea să se mai bizuie pe o oarecare încredință ; în cazul al doilea — nici gînd. Ca majoritatea infractorilor, Filin alesese prima soluție. Voia să trăiască și de aceea spunea tot.

În anul 1934 a fost recrutat de către serviciul de spionaj german. Asta s-a petrecut la Gomel, unde Filin lucra pe-atunci ca felcer la un spital din oraș. Pînă în 1936, Filin n-a înde-

plinit nici o misiune și nici nu a luat contact cu vreun reprezentant al spionajului inamic. La începutul anului 1936, l-a întâlnit cu totul pe neașteptate în gară pe omul care îl recrutase pe vremuri. Acesta i-a dat o sumă importantă de bani și i-a cerut să-și părăsească serviciul și să se mute la Moscova. Filin l-a ascultat și multă vreme a stat tot așa, fără să facă ceva. În luna aprilie a anului următor, pe când se găsea în raionul Pokrovka din Moscova, s-a pomenit că cineva îl apucă de braț. Întorcînd capul, și-a recunoscut patronul. S-au plimbat atunci împreună pe Sadovoe Kolto și au stat de vorbă. Filin a primit alți bani și peste cîteva zile a plecat la Blagoveșcensk. Trebuia să-l găsească acolo pe Rojdestvenski și să-i facă de petrecanie. Filin și-a îndeplinit întocmai însărcinarea, dar era cît pe ce să fie prins. După aceea, a primit misiunea să facă cunoștință cu Brusențova, s-o atragă undeva afară din oraș și s-o suprima. Brusențova presimțise ceva și plecase din Moscova, așa că banditul a găsit-o cu destulă greutate. Iar acum, de curînd, i-a venit rîndul și lui Suzdalski.

Cele trei victime deveniseră la date și în împrejurări diferite agenți ai serviciului german de spionaj, executaseră diferite misiuni, iar pe urmă, din motive pe care Filin nu le cunoștea, începuseră să nu mai accepte întîlnirile cu „șeful”.

Oamenii aceștia nu avuseseră curajul să păstreze mai departe legătura cu spionajul inamic, dar le lipsise și curajul să se prezinte organelor de securitate și să mărturisească totul. Pînă la urmă s-ar fi putut întîmpla ca ei să prindă curaj și tocmai lucrul ăsta îl speria pe „șef”.

Exista firește posibilitatea ca oricare dintre ei să fie lichidat chiar la Moscova, dar „șeful” nici nu voia să audă de asta. Oriunde, numai la Moscova nu!

Cînd a aflat că Filin a asasinat-o pe Brusențova prin același procedeu ca și pe Rojdestvenski, „șeful” s-a înfuriat cumplit. De aceea Suzdalski a trebuit să fie ucis după o metodă propusă chiar de „șef”, care îi procurase lui Filin valiza în interiorul căreia fusese montată mașina infernală.

Mai era încă un om asupra căruia plutea amenințarea răfuiei. Se hotărîse pînă și mijlocul prin care urma să fie suprimat. Filin urma să-l arunce jos din trenul electric, pe distanța Moscova—Malahovka. De altfel, nu aștepta decît

ordinul „șefului“, care însă întârzia să-l dea. Se vede că își verifica agentul.

Filin susținea că nu mai îndeplinise nici un fel de alte însărcinări. Rolul lui se reducea doar la exterminarea agen-turii, care fie că se „răsuflase“ și nu mai putea să aducă nici un folos, fie că fusese luată la ochi de către organele de contrainformații, sau nu voia să colaboreze mai departe cu „șeful“.

— Eu i-am exterminat pe dușmanii dumneavoastră, de-clară pe neașteptate Filin cu aerul cel mai serios. Cei cărora le-am venit eu de hac pierduseră de mult dreptul de a se afla în mijlocul dumneavoastră și a se considera cetățeni cu drepturi depline. Chiar dacă asta nu-mi reduce vina, lu-crurile se prezintă totuși așa. Eu am scos din acțiune indivizi la care dumneavoastră n-ați putut ajunge. Îi înlăturam și primeam pentru asta bani frumoși. Cît despre cekiștii de la Blagoveșcensk — vorbesc de cel pe care l-am omorît și de rănit — pentru ei sînt gata să-mi pun capul sub ghilotină. Am fost însă nevoit să procedez așa. N-am vrut de loc să infund pușcăria din pricina nemernicului de Rojdestvenski. Iar el este la fel de ticălos ca Suzdalski și Brusențova.

Am schimbat o privire cu Avanesov. Era prima oară cînd auzeam o filozofie atît de originală.

Continuînd ancheta, Reșetov ajunsese pînă la episodul cu Kalininul. Filin i-a relatat că o dată, „șeful“ i-a dat să în-țelegă că n-ar fi rău să găsească, pentru orice „eventuali-tate“, „un cuibușor mai liniștit“ pe lîngă Moscova.

Întorcîndu-se de la Blagoveșcensk, Filin a cunoscut în tren un cetățean din Kalinin și s-a gîndit să-i facă o vizită. Orașul și casa i-au plăcut, însă n-a discutat nimic concret pe această temă cu proprietarul, socotind că încă nu venise momentul.

Prea multe lucruri despre șeful lui, Filin nu știa. De cînd fusese recrutat, șeful nu-i fixase niciodată dinainte o întîl-nire — totdeauna apărea cînd Filin nu se aștepta. Nu pre-tindea să i se prezinte rapoarte scrise și nu cerea nici chi-tanță pentru banii pe care-i dădea. Filin n-avea nici cea mai mică idee despre numele șefului, despre ocupația și domi-ciliul său.

— Spune, cum arată, îi ceru Reșetov.

Filin se execută pe loc. Șeful era un bărbat de vreo patruzeci și cinci de ani, în orice caz nu părea să aibă mai mult. Șaten spre brun. Naționalitatea — greu de definit. Spătos și bine legat, de statură mai mult mică decât mijlocie. Face pași atît de mari, încît abia poți să te ții după el. Are mersul puțin legănat, dar asta nu prea se observă. Nu-i gras și face impresia unui om bine antrenat din punct de vedere fizic.

— Cînd l-ai întîlnit întîia oară, nu și-a dat nici un nume ? se interesă Reșetov.

Filin surîse, mișcînd din sprîncene :

— Ba da. Pe atunci însă n-am dat nici o însemnătate acestui fapt. Trebuia omul să-mi spună ceva.

— Și nu-ți amintești ce nume avea ? stăruie Reșetov.

— Asta țin bine minte. S-a prezentat sub numele de Dunkel. Se poate să fie un pseudonim.

Am tresărit, și tocul mi-a căzut din mînă lăsînd o pată mare de cerneală pe procesul-verbal. A trebuit să recurg la ajutorul tamponului. Reșetov m-a privit tîntă în ochi, dar și-a continuat interogatoriul. Am împins hîrtia spre Avanesov, bîguind că trebuie să ies o clipă și am părăsit îndată biroul.

Ajuns pe sală, m-am rezemat de perete și mi-am frecat cu putere tîmplele. „Cum vine asta ? Dunkel... Dunkel... A fost de ajuns cuvîntul ăsta, ca să mă pierd, să mi se ducă tot calmul. Dunkel ! Dar de Dunkel pomenise și Vitkovski. Șeful lui Filin e și șeful lui Vitkovski. Să fie, adică, una și aceeași persoană ? Sau e vorba de o simplă coincidență ? O coincidență absurdă cum se întîmplă uneori și care nu face decît să încurce ițele ? Nu se poate... Filin și Vitkovski l-au descris în același fel pe Dunkel. Da, da : mic de statură, îndesat, voinic, cu mersul legănat. Totul coincide. Este vorba de unul și același individ. Și coincide nu numai înfățișarea lui, dar și altceva — stilul, dacă termenul acesta se potrivește aici. Atît primul Dunkel, cît și celălalt, niciodată nu fixează dinainte data întîlnirilor și apar pe neașteptate în calea subordonaților lor.“

Înfuriat la culme, am făcut cîțiva pași pe sală. Pe urmă am intrat în camera ofițerului de serviciu și am format numărul lui Reșetov :

— Tovarășe căpitan! Vă amintiți din rapoartele noastre despre cazul lui Gluharevski, Vitkovski și Koșelkov?

— Îmi amintesc, răspunse încet Reșetov.

— Și acolo era vorba despre un oarecare Dunkel.

— Și asta-mi amintesc.

— Atunci vă rog să mă scuzați. Crezusem că...

În receptor se auzi tonul de interior.

M-am întors imediat în birou și m-am apucat să redactez procesul-verbal de interogatoriu.

În lipsa mea, Avanesov făcuse o nouă însemnare. Filin relatase între timp că observase la Dunkel un obicei cît se poate de ciudat. Încă de la prima lor întâlnire din Gomel (care avusese loc în parcul spitalului), îi făcuse impresia că Dunkel abia se sculase de la o masă copioasă. În timpul discuției și-a scos de cîteva ori din buzunarul hainei o scobitoare și s-a apucat să se scobească în dinți plescăind și sugîndu-și măselele. Aceeași poveste s-a repetat și la întîlnirile următoare. Dunkel se folosea mereu de scobitoare, mai ales în momentele cînd nu vorbea și își asculta interlocutorul. Filin înclina să-și explice această deprindere prin starea de nervozitate a lui Dunkel.

— Și ce folosea el ca scobitoare? întrebă Reșetov.

— Totdeauna o pană de gîscă.

Reșetov înclină capul, dîndu-i lui Filin să înțeleagă că problema fusese lămurită. Pe urmă luă din mapă un plic, scoase dinăuntru biletul acela de tren și, arătîndu-i-l lui Filin, întrebă:

— De ce voiai să te duci în cătunul Mihailovski?

— Probabil că Dunkel avea iar nevoie de mine.

— De unde ai dedus asta?

— Vă explic îndată. În ziua cînd m-am înapoiat de la Tula și mă pregăteam să plec la Kalinin, am avut o întîlnire cu Dunkel. El mi-a spus să mă duc la 28 octombrie la Mihailovski. Mi-a repetat atunci de două ori data și numărul trenului. Atît și nimic mai mult. Pe Dunkel n-aveam dreptul să-l caut. Îmi pusese în vedere încă dinainte: „Dacă ai să îndrăznești vreodată să te apropii de mine din propria dumitale inițiativă, să știi că asta va fi prima și ultima oară!” Vorbele astea mi-au rămas bine întipărite în minte.

— Și crezi că tot el va veni la dumneata și de data aceasta?

— Altfel nu se poate. Eu nu știu ce aveam de făcut în cătunul Mihailovski.

Reșetov suspendă interogatoriul și dădu ordin ca arestatul să fie condus înapoi la arest.

Rămînînd singuri, căpitanul își frecă cu putere mîna stîngă, apoi se răsturnă pe spătarul fotoliului și spuse :

— E tare banditul. Deștept. Orice-ați zice, dar prefer să am de-a face cu unul ca ăsta, decît cu un papă-lapte. Hm... „Eu i-am exterminat pe dușmanii dumneavoastră. Eu am scos din acțiune indivizi la care dumneavoastră n-ați putut ajunge.“ Strașnic! Mă-ntreb ce ar fi spus el, dacă n-avea pe conștiință un cekist mort și unul rănit?

— Ar fi cerut, probabil, să-l propunem pentru decorare, glumi Avanesov.

— Păi ce crezi? replică Reșetov. A chibzuit și a cîntărit bine totul. E isteț, ticălosul. Și acum duceți-vă la masă, spuse el uitîndu-se la ceas. La douăsprezece punct, să fiți la mine.

28 octombrie 1939
(sîmbătă)

Trenul a trecut de gara Kokorevka. Socotind cîte stații au mai rămas pînă la Mihailovski, am numărat șase. Da, după toate probabilitățile, Dunkel are să-și facă apariția în cătunul Mihailovski, așa cum se înțelesese cu Filin. Desigur, dacă va veni...

Sedeam culcat pe banca laterală de jos, așezată la capătul vagonului cu locuri rezervate. De la locul meu puteam să observ bine tot'culoarul pînă în față, unde, pe o bancă asemănătoare cu a mea se instalase locotenentul Gusev. Filin, Avanesov și Reșetov ședeau pe la mijlocul vagonului. Nu știam ce făceau ei acolo, ce știam era că nici unul nu dormea, deși se făcuse aproape miezul nopții. Filin nu dormea fiindcă așa avea ordin, iar Avanesov și Reșetov pentru că asta le pretindea misiunea.

Planul de a-l captura pe Dunkel cu ajutorul lui Filin fusese pus la cale de Reșetov. Căpitanul chibzuisese împreună cu noi toate amănuntele și repartizase sarcinile pe oameni. Nu mai rămăsese decît să obținem consimțămîntul lui Filin și lucrul acesta părea să fie cel mai complicat. Nimeni nu putea ști cum avea să întîmpine el propunerea noastră. Filin

însă ne-a luat-o înainte. Azi-dimineață, la interogatoriu, a declarat :

— N-am ascuns nimic în fața anchetei. O să vă convingeți curînd de sinceritatea mărturisirilor mele. Aș putea să fac însă mai mult decît am făcut.

Ridicîndu-și sprîncenele, încruntat, Reșetov îl aținti cu o privire grea pe arestat, ca și cum ar fi spus : „Puțin îmi pasă de ce poți sau nu poți tu acum“.

— Fac asta pentru că vreau să trăiesc, urmă cu glas ferm Filin. Dar să nu credeți cumva că mi-e frică de moarte. Greșiți. Cel ce ia viața altora, trebuie să fie și el gata oricînd să se despartă de ea. Pentru crimă mă așteaptă ștreangul. E o răsplată dreaptă. Viață pentru viață, moarte pentru moarte... Mă-nțelegeți cred ?

— Încerc, rosti Reșetov.

Nu ascund că vorbele lui Filin mă lăsaseră cu gura căscată. Stăpînirea de sine de care dădea dovadă pur și simplu mă uluise. Ce nervi și ce voință trebuie să ai, ca, văzînd limpede ce te așteaptă, să rămii atît de senin !

— Am să vi-l dau pe Dunkel pe tavă, urmă Filin, bineînțeles, dacă n-a mirosit cumva că am fost arestat. Dacă a aflat, gata, s-a dus, nu-i mai dă nimeni de urmă în vecii vecilor. Credeți-mă. Nu-i omul care să se lase prins așa de ușor în plasă, ca un pește. Ba din contră, el e meșter la întins mreje. Mare meșter... Filin tuși, își trosni degetele și adăugă : Cred însă că nu-i tirziu. Aș vrea în locul ștreangului să mi se dea un „termen“. Oricare ar fi nu importă. Închisoare, lagăr, orice... Numai să scap cu viață ! De altminteri să lăsăm asta pentru altă dată... încheie el brusc.

Toate acestea s-au petrecut azi-dimineață, iar acum trenul ne ducea prin bezna rece și umedă a nopții.

După cum fusese stabilit, în patru gări mari importante. Filin a coborît din vagon și s-a plimbat pînă la plecarea trenului. Cîte unul din noi îl urmăream pe rînd, fără să-l scăpăm din ochi, în timpul acestor opriri, la Tihonova Pustînea — locotenentul Gusev, la Suhinici — eu, la Breansk — locotenentul-major Avanesov, iar la Navla — căpitanul Reșetov.

În timpul călătoriei Filin a ațipit puțin. Noi tuspătru am stat de veghe. Îl așteptam pe Dunkel, care însă nu voia să se arate. Fel de fel de îndoieli îmi încolțeau în minte. „Dacă

a aflat, gata, s-a dus, nu-i mai dai de urmă..." spusese Filin. Vorbele acestea mi se întipăriseră adânc în memorie. Dacă Dunkel a mirosit ceva? Atunci degeaba mai facem călătoria asta. Zadarnic mai așteptăm și ne frământăm. Apoi mă mai neliniștea încă un lucru: dacă Filin s-a hotărît să-și salveze șeful și a recurs la o manevră falsă? La Moscova, în îmbulzeala din gară, sau la vreo oprire, ar fi putut să-l zărească pe Dunkel și să-i facă un semn dinainte convenit. Un semn pe care noi să nu-l observăm, dar pe care Dunkel să-l pricieapă. „Șeful" s-ar putea ascunde, iar Filin și-ar continua jocul început, îndrugându-ne verzi și uscate... Da, totul, totul e cu puțință...

Vagonul e cufundat în semiîntuneric. Cele câteva beculețe înșurubate în plafon împrăstie în jur o lumină slabă. Cei mai mulți călători dorm. Sforăitul lor se înalță din toate colțurile. Afară s-a pornit lapoviță. Prin geamul ferestrei acoperit de fulgi mari și uzi de zăpadă, nu se vede nimic.

Trenul trece de Holmici, Nerussa, Suzemka, Gorojanka... Până la halta Mihailovski, nu mai sînt decît două opriri — Zernovo și Șalimovka. Iată că ajungem la Zernovo. Trenul își încetinește mersul și oprește lin în stație. În ușă se arată doi călători. Zăbovesc o clipă în prag și intră în vorbă cu însoțitorul vagonului. Ce-or fi vorbind? Asta trebuie să știe locotenentul Gusev — discuția are loc în apropierea lui. Unul dintre ei se urcă pe banca de sus, chiar deasupra patului ocupat de Gusev, iar celălalt se îndreaptă spre mine. Trenul pornește iarăși la drum. N-a mai rămas decît o singură oprire. Călătorul poartă un impermeabil din foaie de cort și e ud learcă. Și-a tras gluga atît de tare pe ochi, încît nu i se vede decît partea de jos a feței. Dar iată că și el și-a găsit parcă locul — văd că a luat-o spre stînga.

Așadar, și de astă dată, nimic. Acum, toată speranța ne-a rămas la halta Mihailovski. Dar ce-i asta? Parcă îl văd pe Filin. Da, e chiar el... și în urma lui vine omul acela îmbrăcat în mantaua de ploaie.

Dunkel! Sigur că-i Dunkel, nimeni altul nu l-ar fi putut face pe Filin să-și părăsească locul. Cu pas domol amîndoi se-ndreaptă spre ieșire. Probabil că acolo Dunkel are să-i împărtășească lui Filin cel din urmă secret, fi va da ultima misiune și la Șalimovka va coborî din vagon. Dar nu, nu va coborî. Nu-l vom lăsa să coboare.

Ușa vagonului se deschide, apoi se închide la loc. Cei doi stau acum pe platforma de la intrare. Sar de la locul meu. Pe culoar își fac apariția Reșetov și Avanesov, iar după ei — Gusev.

Căpitanul îmi face semnul convențional.

„Mai repede! S-ar putea ca Dunkel să nu se oprească pe platformă și să-l ducă pe Filin prin alte vagoane.”

Scot piedica de siguranță a pistolului, îmi ascund după reverul paltonului mâna dreaptă în care țin arma, iar cu stînga deschid prima ușă, apoi pe a doua și cînd pășesc pragul platformei, cufundat în beznă, simt o izbitură în piept. Să mi se fi părut doar? Izbitura n-a fost chiar atât de puternică. Reușesc să mă țin pe picioare, dar în clipa următoare văd negru înaintea ochilor, simt cum mi se înmoaie genunchii — parcă ar fi de mucava. M-am prăbușit la pămînt fără cea mai mică senzație de durere. Ultimul amănunt de care îmi amintesc e că am căzut pe ceva moale.

20 decembrie 1939
(miercuri)

Au trebuit să treacă cincizeci și trei de zile pînă cînd am fost în stare să iau condeiul în mînă, ca să scriu aceste rînduri. Cincizeci și trei de zile bătute pe muchie!

Singurul lucru pe care l-am simțit realmente în tot răstimpul acesta de circa două luni a fost patul de spital, care a devenit pentru multă vreme adăpostul și leagănul suferințelor mele. În noaptea aceea, m-am trezit într-un salon de spital și, după zarva din jurul meu, am putut să-mi dau seama că mi se întîmplase ceva îngrozitor.

În ziua următoare am fost transportat la Moscova cu un avion sanitar și așezat îndată pe masa de operație, pentru a treia oară în decursul vieții mele nu prea lungi.

La două zile după operație, Reșetov, Avanesov și Gusev au venit să mă vadă.

Dar ce s-a petrecut în noaptea aceea, în trenul Moscova—Odesa?

În primul rînd, eu am primit o lovitură de cuțit care mi-a atins clavicula, pleura, apoi plămînul stîng și puțin a mai lipsit să nu-mi străpungă inima. Dacă nimerea cu încă vreo zece milimetri mai adînc, nu aș fi avut prilejul să scriu

rîndurile de faţă. Aceşti zece milimetri m-au scăpat de la moarte.

Urmărindu-l pe Filin, nu închiseseam după mine nici prima şi nici a doua uşă, care dădea spre platformă, astfel că apropiindu-se de capătul vagonului căpitanul Reşetov desluşi la lumina slabă a becului silueta omului cu mantaua de ploaie. Individul stătea pe scară şi se uita în jos pregătindu-se să sară din tren. Din cauza vitezei, şuvoaiele reci ale curentului pătrundeau prin uşa deschisă a vagonului, amestecate cu ploaie şi zăpadă. Reşetov însă îmi zărise picioarele.

Primul lui gând a fost să-l prindă pe criminal. Individul în impermeabil tocmai îşi desprinsese mîna de pe balustradă. Cu un salt, plonjă în noapte. Reşetov a tras două gloanţe unul după altul în urma lui, dar nu auzi nici un ţipăt sau geamăt. De altfel huruitul năprasnic al roţilor acoperea orice zgomot.

— Trage semnalul de alarmă! îi porunci căpitanul lui Avanesov şi se repezi spre locul unde zăceam eu. Trăiam, dar îmi pierdusem cunoştinţa, iar sub mine, Filin zăcea într-o baltă de sînge. Îşi încheiase socotelile cu viaţa, doborît de acelaşi cuţit care pe mine doar mă rănise.

Mai departe, lucrurile s-au desfăşurat cît se poate de normal, ba aş spune chiar prozaic. Locotenentul Gusev a fost însărcinat să mă transporte la dispensarul din Mihailovski şi să ia legătura cu biroul local de securitate.

Ofiţerul a făcut totul după cum i se ordonase.

În timp ce mie mi se dădeau la dispensar îngrijirile necesare, căpitanul Reşetov şi Avanesov mergeau prin întuneric de-a lungul liniei ferate, iar în urma lor gonea drezina cu locotenentul Gusev şi alţi cekişti chemaţi în ajutor.

Ploaia şi lapoviţa nu lucrau însă în folosul nostru şi-l favorizau pe duşman, astfel că Reşetov n-a reuşit să dea nici de individul cu impermeabilul şi nici de urmele lui. Deşi urmărirea a ţinut tot restul nopţii şi o zi întreagă, nu s-a ajuns la nici un rezultat.

Se putea oare afirma că individul cu mantaua de ploaie, care-l înjunghiasse pe Filin şi mă rănise pe mine era Dunkel? Da, negreşit. Reşetov şi Avanesov l-au văzut cu ochii lor pe necunoscut cum a intrat în vagon, cum s-a aşezat lângă Filin care citea o carte şi i-a făcut semn să-l urmeze şi cum Filin

în timp ce se ridica în picioare, a lăsat să-i scape din mână cutia cu chibrituri, dându-ne astfel semnalul convenit.

Întrebarea e : de ce Rešetov și Avanesov nu l-au prins îndată pe Dunkel ?

Cred că răspunsul e același pe care l-aș fi dat și eu în locul lor. În primul rînd, noi nu prevăzusem că întîlnirea dintre Filin și Dunkel se va încheia printr-o răfuială sîngeroasă. În al doilea rînd, voisem să lămurim de ce fusese fixată această întîlnire și ce misiuni mai avea Dunkel să-i încredințeze lui Filin. Planurile dușmanului constituie întotdeauna secretul cel mai de seamă care trebuie descoperit cu orice preț !

Dar de ce l-a asasinat Dunkel pe Filin, agentul și unealta lui credincioasă, care îi executa cu atîta măiestrie și fără cea mai mică împotrivire toate ordinele ? Aici se pot face o mulțime de presupuneri. Filin știa prea multe, săvîrșise numeroase fărădelegi. Deocamdată avusese noroc și scăpase, însă, categoric, se apropia clipa în care trebuia și el să cadă în cursă. De ce să aștepte Dunkel această clipă, cînd putea din timp și fără multe riscuri să se descotorosească de un martor ca Filin ? Trădătorul de patrie trebuia să știe bine că, fie el și cu stea în frunte, vine pînă la urmă vremea cînd dușmanul nu mai are nevoie de serviciile lui. Și aici se ridică problema : ce se va întîmpla cu el ? Cu cît mai zelos și-a slujit stăpîinii și le-a executat ordinele, cu cît ei l-au lăsat să se apropie mai mult de tainele lor, cu atît mai necruțătoare va fi sentința.

Asta-i una dintre variantele posibile. Să admitem și alta. Să zicem că Dunkel a aflat de arestarea lui Filin. A aflat și totuși s-a hotărît să aibă o întrevvedere cu el, ca unul care-și dădea seama perfect că, deși foarte riscant, pasul acesta îi oferă unica șansă de a-i astupa gura lui Filin și de a scăpa de el pentru totdeauna.

În planul nostru îndrăzneț și bine gîndit a existat totuși o hibă. Dunkel l-a dejucat atît pe Filin, cît și pe noi, dovedindu-se mai viclean și mai prevăzător.

Acum să vorbim despre altceva. Toată luna noiembrie am petrecut-o la Moscova, în spital. Mă însănătoșeam văzînd cu ochii. Căpitanul Rešetov, Avanesov și Gusev veneau adesea să mă vadă. Cu mașina lui Fomicev a venit o dată și Lidia cu Oxana. Plavski a ținut și el să mă viziteze.

În ziua de 4 decembrie, cu totul pe neașteptate, m-am pomenit că mă caută la telefon Dim-Dimîci. Mă chema din gara Leningrad, unde urma să schimbe trenul ce pornea peste douăzeci de minute în direcția frontului. Cît timp am stat în spital, izbucnise războiul cu Finlanda, și Dim-Dimîci se înrolase voluntar.

Acum el se află acolo, în urgența războiului.

La 15 decembrie, căpitanul Kocerghin a trimis la Moscova după mine mașina lui. Pe înserat m-am urcat în mașină, iar cînd stelele răsăriseră, presărînd cu o pulbere de aur bolta întunecată a cerului, cartierele mărginașe ale Moscovei rămăseseră undeva departe, în urmă.

Era o noapte cu viscol și ger.

La vreo sută de kilometri depărtare de casă mașina se defectă, se rupse fuzeta de la roata stîngă din față. Împreună cu șoferul, am aprins un foc în șanțul de la marginea șoselei și ne-am petrecut toată noaptea „alimentîndu-l” cu buruieni uscate și tropăind pe loc în jurul lui. Spre ziuă ne-a remorcat în sfîrșit un camion de ocazie care venea din partea opusă.

În locul roții stîngi din față am legat o tălpile, meșterită dintr-o scîndură ruptă dintr-un gard și ne-am continuat drumul cu o încetineală exasperantă.

Mi-am luat acasă temperatura — treizeci și opt. A doua zi febra mi-a săltat brusc pînă la 39 cu 5, iar a treia zi m-am trezit internat în spitalul militar din localitate, cu o dublă pneumonie. Încît abia azi, după cincizeci și trei de zile, m-am simțit în stare să-mi deschid caietul cu însemnări.

Nu mă plîng de plictiseală. Doctorul Hobotov, Oxana și Varia vin să mă vadă adesea, nemaivorbind de nevastă-mea, de soacră-mea și de băiețelul meu. Doar Dim-Dimîci mai lipsește.

Ieri, căpitanul Kocerghin a venit la mine și am stat de vorbă mai bine de un ceas. Am discutat despre multe lucruri și mai ales despre Filin, Koșelkov și Dunkel. Kocerghin mi-a povestit că acum două săptămîni a fost arestat un emisar activ al spionajului hitlerist. În timpul anchetei s-a descoperit un amănunt deosebit de interesant. Amiralul Canaris, șeful *Abwehr*¹-ului a dat instrucțiuni rezidenților săi

¹ Serviciul de spionaj al armatei hitleriste.

atît din Uniunea Sovietică cît și celor de pe teritoriul Franței, Ungariei și Bulgariei să procedeze la o epurare drastică a rețelei de agentură. Toate elementele pasive, șovăielnice sau „răsuflăte” ale rețelei trebuiau exterminate. Prin urmare, asasinarea lui Rojdestvenski, Brusențova, Suzdalski și Filin era de fapt o verigă a aceluiași lanț.

Emisarul a mărturisit, de asemenea, că spionajul hitlerist caută prin diferite metode să compromită în fața partidului, a Puterii sovietice și în ochii poporului grupul superior de comandă al Armatei Roșii. Prin această acțiune de provocare, se sconta obținerea unui anumit efect în viitor.

— În momentul de față, îmi explică Kocerghin, trebuie să acordăm cea mai mare atenție oricărei infracțiuni, fie chiar de drept comun. E foarte posibil ca în dosul celei mai ordinare fapte penale să se ascundă o manevră vicleană, o acțiune de șantaj sau o încercare de a camufla aspectul politic al infracțiunii. Iar într-o asemenea situație sînt posibile și erori, la fel ca și unele încercări din partea unor tovarăși de a „se blinda”, pentru a nu risca să greșească.

23 decembrie 1939
(sîmbătă)

Sînt acasă, de două ore. Am făcut o baie, m-am bărbierit, și, cu forțele reîmprospătate, acum lenevesc în balansoar. Stau și fumez prima mea țigară după noaptea aceea de tristă memorie, cînd m-am îmbolnăvit de pneumonie.

Îl aștept pe Fomicev. Mi-a telefonat adineauri și mi-a comunicat că are să-mi aducă vești îmbucurătoare. Oare ce-o fi avînd să-mi spună? Fomicev n-a suflat o vorbă la telefon, iar eu singur nu-s în stare să ghicesc. De-ar veni mai repede!

E foarte plăcut să constăți că toate suferințele grele au rămas acum undeva în urmă, că ai ieșit biruitor din înclătarea cu moartea, că ești iar sănătos și voinic, că poți să te scoli, să pleci unde vrei, să strîngi zdravăn o mîină întinsă, să ridici în sus, uite și balansoarul ăsta.

O asemenea bucurie nu poate fi înțeleasă decît de cel ce a îndurat supliciuul patului de spital, fie el și cu somiera cea mai moale.

Approape că nu trag fumul în piept și totuși simt în cap o amețeală plăcută ca după un păhărel de votcă. Nu-i nimic, am să mă obișnuiesc.

Lidia stăruia să mă las de fumat. N-am să pot. M-am gândit de multe ori la asta, dar am impresia că n-am să mă las. Nu face nici să încerc măcar, că tot n-ajung la vreun rezultat.

Dim-Dimici mă privește de pe fotografia așezată pe birou, chiar în fața mea. Ochii lui negri, obosiți, parcă-mi spun: „Nu-i nimic, amice! Nu-i prima oară când ne despărțim.“

Acum mă uit ceva mai vesel la chipul prietenului meu. Dima mi-a trimis ieri o telegramă scurtă, dar plină de optimism: „Sînt sănătos tun. Urmează scrisoare.“ Bravo, Dimka! Băiatul ăsta nu se pierde cu firea.

Fomicev a venit peste o oră, cu o mapă subțire și cenușie la subțioară. După ce și-a lăsat mantaua în vestiar, a intrat în odaie, a pus mapa pe masă, m-a îmbrățișat călduros și, bătîndu-mă cu palma pe spinare, mă privi îndelung.

— Ei, văd că arăți bine — te fac o partidă de biliard? Așa de la egal la egal, mi se adresă el pe un ton glumeț.

— Am să te bat, îl încredințai eu.

— Așa crezi tu?... Întîi și întîi, amice, caută să mai prinzi puteri și pe-urmă să mi te umfli în pene.

— Dă laba încoace...

Fomicev îmi întinse mîna, și i-o strînsei cu atîta putere, încît îmi trosniră și mie încheieturile. El se strîmbă de durere, abia stăpînindu-se să nu dea drumul unei vorbulițe care-i stătea pe buze.

— Ursule! mîrîi el, încercînd să-și dezmoștească încheietura mîinii.

L-am invitat să ia loc pe canapea, apoi m-am așezat și eu alături și l-am îndemnat:

— Hai, acum dă-i drumul!

Fomicev își mută privirile de la mine spre fotografia lui Dima și spuse:

— Bătălia e pe jumătate cîștigată. Anume, partea cea mai importantă. Dim-Dimici e membru de partid.

Am rămas cu gura căscată, cu ochii holbați...

Fomicev mi-a explicat cum comitetul orașenesc de partid infirmase hotărîrea comitetului nostru. Dima a fost și rămîne comunist.

— Lidka! strigai eu.

Nevastă-mea intră în odaie. Am sărit de pe canapea și, luînd-o în brațe, am ridicat-o în sus,

— Ai înnebunit?... Dă-mi drumul! țipa ea.

— Dimka e comunist! Înțelegi? Comunist ca-nainte!

— Dumnezeuule! exclamă Lidia. Cum are să se mai bucure Varia! Să-i trimitem imediat o telegramă lui Dima.

Propunerea a fost adoptată în unanimitate. Fomicev s-a așezat la masă, a redactat textul telegramei și a iscălit dedesubt cu numele lui și al meu. Lidia s-a îmbrăcat la iuțeală și a dat fuga la oficiul telegrafic.

— Iar acum, spune-mi totul pe-ndelete! am stăruit eu.

Și Fomicev mi-a istorisit cum a plecat cu știrea și aprobarea lui Osadci la Moscova spre a lămuri cazul lui Dima. A verificat și a aflat totul.

Așteptam să văd ce va mai zice Fomicev, dar el tăcea încruntat, netezindu-și genunchii cu palmele lui mari; ochii săi adânci priveau în jos.

Pe urmă l-am întrebat cum a rămas cu reîncadrarea lui Dim-Dimici în organele securității statului.

Drept răspuns, Fomicev și-a subțiat buzele și a ridicat din umeri.

31 decembrie 1939
(duminică)

Asta s-a petrecut azi, duminică. Rămăsesem singur acasă. Lidia se dusesse cu Oxana s-o ajute pe soția lui Fomicev pentru pregătirile în vederea revelionului. Soacră-mea și băiatul erau la plimbare. M-am gândit să ies, să mai iau puțin aer. Tocmai mă îmbrăcam și-mi aprinsesem o țigară, când m-am ciocnit în ușa nas în nas cu factorul poștal care-mi întinse ziarele și un plic cu ștampila „Recomandat. Prin avion.“ Adresa era scrisă de o mână necunoscută, dar nu asta m-a mirat, ci faptul că în partea de jos a plicului, la rubrica „Adresa expeditorului“ scria: „Leningrad, căsuța poștală... Braghin D. D.“

Am rămas oarecum mirat. Ce prostie o mai fi și asta? Scrisoarea o fi de la altcineva — doar îi cunosc bine scrisul lui Dima.

M-am întors în odaie. Am desfăcut repede plicul. Iar am dat de scrisul acela străin. Asta mă neliniști și mai mult. Fără să citesc conținutul, am întors foaia și m-am uitat la iscălitură, unde erau adăugate următoarele cuvinte: „Te îmbrățișez cu căldură. Al tău Dmitrii,“

Slavă domnului, trăiește! Privirile îmi alunecară peste rîndurile drepte, scrise citeț cu cerneală violetă. Cineva străin, pe care nu-l cunoșteam, îmi vorbea acum în graiul lui Dim-Dimici.

„Andrei, prietene! Am fost scos din luptă; acum, urmîndu-ți exemplul (exemplele rele sînt molipsitoare), mă aflu la spitalul din Leningrad. Am mărșăluit optsprezece zile (numai optsprezece), luîndu-mă la întrecere cu moartea, dar la începutul celei de a nouăsprezecea ticăloasa m-a ajuns.

Nu te speria însă — trăiesc.

Am înțeles la ce făceai tu aluzie cînd am vorbit ultima dată la telefon. N-ai dreptate, dragul meu. E chiar ciudat că sîntem prieteni de o viață întreagă și ne cunoaștem atît de puțin. Ciudat și totodată dureros. Nu, frățioare, nu-s chiar atît de nepăsător față de soarta mea, după cum ți se pare. Eu n-am căutat moartea. Sînt oameni care se vîră singuri în cîte o țevă de automat, ori să zicem, se reped în pumnalul vreunui diversionist (cine sînt ăștia — să nu mai spunem), dar eu nu fac parte din categoria aceasta. Știînd bine că ce ți-e scris, în frunte ți-e pus, eu totuși nu m-am grăbit și nici nu mă grăbesc să devin un cadavru. Nu mă încălzește nici gîndul că, după moartea mea, cineva are să spună, bunăoară, despre mine că răposatul a fost un om destul de cumsecade. La naiba! Vreau să trăiesc...

Telegrama ți-am trimis-o la șase decembrie, dimineata, iar seara, în fruntea unei grupe de opt oameni, am trecut linia frontului. Ordinul era scurt și cuprinzător: să aruncăm în aer depozitele de muniții ale inamicului.

Am plecat toți la cerere. N-am să-ți ascund că, pornind la o asemenea treabă, ne dădeam cu toții seama că această „excursie“ în spatele inamicului poate să fie pentru noi prima și ultima. Pentru șase dintre noi a și fost cea din urmă misiune. Am executat ordinul. Asta s-a petrecut pe data de douăzeci și patru. Ne-am reîntors doi — eu și cu radistul, un tinerel, un băiețandru și un mare norocos. Moartea nu l-a atins nici măcar în treacăt. Mulțumită lui, am scăpat și eu cu viață. Pe scurt, am făcut tot ce a trebuit să fac.

Am fost zgîriat în două locuri și am suferit o contuzie. Să-ți mărturisesc deschis, m-am cam speriat. M-a cuprins teama cînd am văzut singele scurgîndu-se din mine picătură

cu picătură, cînd am simțit cum mi se iroseau forțele, cum îmi venea tot mai greu să merg, să mă țin pe schiuri, cînd mîna, mîna mea nu mă mai asculta. «Ăsta-i sfîrșitul» — mi-ăm zis. Pe urmă mi s-a tulburat și vederea. Orbisem. Afară era ziuă, dar în fața ochilor mei se făcuse noapte. Contuzia mi-a provocat o pierdere temporară a vederii. Subliniez — temporară. Așa că nu te apuca de bocit. E atins nu știu ce nerv nu prea important, dar totuși...

Aș putea, desigur, să mă văicăresc, să mă autocompățimesc și să te înduioșez și pe tine. Dar ce rost ar avea? Acum mă simt bine. Atunci însă... nu prea. L-am întrebat pe medic: «Dumneavoastră aveți inimă?» Iar el, mucalit cum era, mi-a răspuns că negreșit trebuie să aibă și o inimă, însă va face un control pentru orice eventualitate, să se convingă de acest amănunt. L-am rugat (prostul de mine!) să-mi dea o clipă un revolver. I-am explicat că-mi plac armele și că aș vrea să mîngîi cu degetele oțelul rece al pistolului. Zi și tu, nu sînt idiot? Iar el mi-a răspuns: «Mai rabdă vreo două săptămîni. Numai două.» «De ce?» Medicul m-a tras de nas și mi-a spus: «Dacă pînă atunci n-ai să-ți recapeți vederea, am să-ți aduc nu unul, ci două revolve deodată. Așa-i mai sigur. Tragi din două părți, în ambele tîmple. Piș-paf și ai încheiat socotelile! De acord?» Ce era să-i răspund? Firește: «De acord». Medicul m-a asigurat că voi vedea din nou lumea în care mă aflu și în care trăiți voi, adică tu, Lidia, Oxana, Varia.

În general vorbind, nu-i chiar atît de plăcut să zaci în pat, fără să poți distinge de-i zi ori de-i noapte.

Răspunde-mi mai repede! Să-mi scrii neapărat și cu de-amănuntul cum s-a terminat cazul Filin. Am auzit aici în spital o groază de anecdote! Precum vezi, sînt departe de a avea o dispoziție funebră. Sărută-i pe Lidia și pe Maxim în numele meu. Transmite salutări de la un orb celor cu ochi teferi — lui Kocerghin, Fomicev, Hobotov, Oxanei, Variei și tuturor acelor care n-au uitat de existența mea. Iar pe tine te îmbrățișez cu căldură. Al tău Dmitri. 27 decembrie, Leningrad.

În palton cum eram, m-am trîntit greoi în fotoliul de lîngă masă. Bietul Dimka! Ce năpastă pe capul lui! Și-i mai arde și de glumă. Nu s-a schimbat de loc. „Sînt de-

parte de a avea o dispoziție funebă...“ „Salutări de la un orb celor cu ochi teferi...”

I-am luat în mână fotografia, m-am uitat în ochii lui negri, cutezători și am simțit cum mi se pune un nod în beregătă...

Seara, sau mai precis, noaptea, cu vreo oră și jumătate înainte de Anul nou 1940, le-am citit cu glas tare celor adunați în casa lui Fomichev scrisoarea lui Dim-Dimici. Erau de față Kocerghin, Hobotov, nevestele noastre, Oxana și Varia.

Femeile plîngeau toate, în afară de Oxana. Variei i s-a făcut rău și a trebuit să apelăm la ajutorul lui Hobotov.

Oxana n-a vărsat nici o lacrimă. Numai fața i s-a crispat brusc, devenind rece și aspră, de nerecunoscut. Privirile reci, fixe ale ochilor mistuiți de o flacără lăuntrică erau îndreptate undeva în gol, în timp ce mintea părea că-i este frământată de un gând tainic.

Am întâmpinat noul an 1940 fără prea multă veselie. Gîndurile tuturor erau la Dima și toți o compătineau pe Varia Kojevnikova. După ce și-a golit primul pahar în cinstea Anului nou, fata și-a cerut scuze și a plecat. De altfel, nici ceilalți musafiri n-au zăbovit prea mult.

Pînă în strada Lermontov am mers împreună cu Oxana, Kocerghin și cu soțiile noastre. La despărțire Kocerghin îmi spuse :

— Bine ai făcut că ai citit scrisoarea lui Braghin.

Nu eram prea convins de acest lucru. Dimpotrivă, îmi părea rău că dădusem citire scrisorii. Nu se cădea să le stric oamenilor buna dispoziție tocmai în noaptea aceasta solemnă. I-am și mărturisit lui Kocerghin căința mea.

— Ba ai procedat cum se și cuvenea, zise el. Azi a fost plăcut pentru că pe Braghin l-am simțit în mijlocul nostru.

Oxana s-a apropiat de Kocerghin, l-a privit țintă în ochi și, fără să rostească un cuvînt, i-a apucat mîna și i-a strîns-o cu putere.

Ciudat om mai e și Oxana ! Ea își exprimă simțămintele într-un stil al ei, deosebit. Uite, de pildă, acum. Sigur că ea a ținut să-i mulțumească lui Kocerghin pentru cuvintele frumoase pe care le rostise. Eu o-nțeleg. O-nțelege și Lidia. Dar cum i-o fi interpretat pornirea aceasta Kocerghin și

nevastă-sa ? Mai ales că, după mine, ei nu au nici cea mai mică idee despre sentimentele pe care le poartă Oxana prietenului meu.

Tot la propunerea Lidiei (orice s-ar spune, am o fată deșteaptă !), ne-am dus cu toții la oficiul telegrafic central.

I-am dictat în colectiv lui Kocerghin textul telegramei adresate lui Dim-Dimici la spitalul din Leningrad. A ieșit uriașă, de aproape cincizeci de cuvinte. După iscăliturile noastre, am mai adăugat și numele lui Fomicev, Hobotov și al Variei Kojevnikova.

Cînd am ajuns acasă, Lidia m-a întrebat brusc :

— Dar dacă Dima nu-și mai recapătă vederea ? Ce are să se-ntîmple ?

Un fior rece mi-a străbătut trupul. Într-adevăr — ce-arē să se întîmple ? Dima orb... Ca și Dim-Dimici, aveam încredere în medicul acela poznaș, care stabilise un termen de două săptămîni. Dar dacă... ? Ar fi îngrozitor !

— Are s-o recapete ! am răspuns eu cu fermitate.

Lidia oftă, își petrecu palma peste umărul meu și rosti încet :

— Să dea Dumnezeu... Tare mi-e teamă însă că Varia nu va suporta lovitura asta. Ce dată poartă scrisoarea ?

Asta o țineam bine minte — 27 decembrie. E limpede că de aici înainte Lidia are să numere zilele.

6 ianuarie 1940
(sîmbătă)

Concediul medical s-a terminat și azi trebuie să reîncep serviciul.

Proaspăt bărbierit și pieptănat cu grijă, tocmai mă așezasem la masă, ca să-mi iau gustarea de dimineață.

Deodată telefonul începu să sune. Lidia se sculă fără grabă de la locul ei și ridică receptorul.

— Da, eu sînt... Bună dimineața, Oxanocika ! Ce spui ? În cel de azi ? Pe cuvîntul tău ? Vai ! Închipuiește-ți, dragă. Ești bucuroasă ? Eu ?... Și eu mă bucur... Mă uit imediat. Cum ? Bine... Și eu te sărut.

Am ascultat conversația lor, din care n-am priceput absolut nimic.

Lidia așază receptorul în furcă și pocnind din degete se îndreptă topăind spre vestiar.

— Ce te bucuri așa? o-ntrebai eu.

— Vei afla îndată, răspunse ea enigmatic și dispăru după ușă.

Sorbeam din ceaiul fierbinte și mă gîndeam ce ar fi putut să-i comunice Oxana soției mele. Ce-nsemnau oare cuvintele: „În cel de azi?” sau „Mă bucur și eu?”

După ce lipsi cîteva minute, Lidia nu intră pur și simplu, ci năvăli în sufragerie, fluturînd în mînă ziarul *Krasnaia zvezda* desfăcut. Fața îi strălucea de bucurie, ceea ce nu i se întîmplă prea des.

Punîndu-mi ziarul dinainte și arătînd cu degetul un loc, îmi porunci:

— Citește!

— Braghin Dmitri Dmitrievici, citii eu pe pagină.

M-a cuprins o bucurie atît de mare încît la fel ca ieri, de față cu Fomicev, mi-am ridicat soția în brațe și-am început să mă rotesc cu ea prin odaie.

— Formidabil!

— Poți să-ți ieși din minți de bucurie.

Am citit încă o dată împreună decretul. Nu, nu putea fi vorba de nici o confuzie sau de vreo greșeală de tipar. Printre cei decorați cu ordinul „Drapelul Roșu” era și Dim-Dimici.

După ce am împăturit frumos ziarul, astfel încît să se poată citi decretul fără să desfac toată pagina, l-am pus în buzunar, m-am îmbrăcat și am plecat la direcție.

Mergeam prin ger călcînd sprinten pe covorul zăpezii proaspăt căzute, care scîrțîia sub pașii mei. Îmi simțeam sufletul ușor, plin de voie bună, ca și cum eu și nu Dim-Dimici aș fi fost decorat. Îmi făceam fel de fel de planuri, cui să-i arăt mai întîi ziarul, lui Fomicev, Kocerghin sau maiorului Osadci? Și deodată m-am hotărît — îl arăt lui Bezrodnîi. Da, chiar lui, adversarul lui Dim-Dimici, omului aceluia îngîmfat, setos de putere și invidios... să-i stric ziua. Grozav se mai pricepe să facă sînge rău altora, las' să simtă și el asta pe pielea lui!

Am trecut prin biroul meu, mi-am agățat în cuier mantaua și m-am dus întins la Bezrodnîi.

Am intrat fără să mai bat în ușă.

Ghenadi și-a ridicat privirile de pe hîrțiile pe care le răsfoia. Nu-i mai văzusem de mult fața puhavă, pămîntie,

boțită. Cam de mulțisor... ce-i drept... Am constatat că nu se schimbase de fel, atât că se mai îngrășase parcă și arăta mai buhăit ca de obicei.

— Mort ai fost și-ai înviat! exclamă Ghenadi. Mă bucur. Mă bucur foarte mult. Cum o duci cu suferințele?

Mă tutuia iar, ca pe vremuri, și asta îmi dădea glas să-i vorbesc prietenos, ca înainte.

— Am vărsat la arhivă toate suferințele trupești, răspunsei eu întinzându-i mâna.

Fața i se întinse într-un fel de zîmbet silit. Vrînd pe-semne să se arate amabil și îndatoritor, Ghenadi mi-o luă înainte și începu să mă întrebe cum a decurs intervenția chirurgicală și cine m-a operat, dacă am fost bine îngrijit, pe urmă s-a interesat dacă am de gînd să plec la băi și ce fac ai mei de acasă. Despre Filin n-a suflat un cuvînt. Prevăzusem că va ocoli acest episod. La ce bun să mai răscolească trecutul? Mai ales că discutînd despre Filin, nu se putea să nu aducem vorba și despre Brusențova, Migalkin sau Kulkova. Și astea, orice s-ar spune, nu erau chiar amintiri din cele mai plăcute.

După aceea i-am pus în față ziarul desfăcut.

— Ce-i asta? mă-ntrebă el pe un ton sec și afectat.

— Citește! Îl îndemnă eu.

Îi băgasem pe gît pilula amară și-l urmăream calm să văd cum o înghite. Ghenadi citi, pufni de cîteva ori pe nări, apoi împinse ziarul mai încolo cu vîrfurile degetelor, de parcă l-ar fi urzicat.

— Eram sigur că Braghin a plecat pe front ca să vîneze un ordin.

Vorbele acestea mi-au zgîriat neplăcut urechea. M-am uitat drept în ochii lui și am rostit rar, foarte rar și apăsător:

— Ca să primești un ordin, trebuie mai întîi de toate să-l meriți. Asta în primul rînd. În al doilea rînd, află că Dimă a fost de două ori rănit, contuzionat și și-a pierdut vederea. Iar în al treilea rînd — ești un porc!

Ghenadi rămase uluit, cu ochii holbați la mine.

M-am ridicat de pe scaun și am ieșit afară fără să închid ușa în urma mea.

Eu crezusem că voi aduce primul la direcție vestea decorării lui Dim-Dimîci. Greșisem însă. Mulți dintre tovarășii mei aflaseră noutatea încă din cursul nopții, ascultînd la

radio buletinul de știri. Din inițiativa lui Fomicev, se întocmise o telegramă de felicitare care urma să-i fie trimisă lui Dima și pe care mi-am pus și eu semnătura — a douăzeci și șaptea la rând.

— E bine! Foarte bine! spunea Fomicev frecându-și de zor mâinile. Pentru el, asta contează mai mult decât orice doctorie.

M-a mișcat faptul că primul care iscălise telegrama era maiorul Osadci.

Către sfârșitul programului, secretarul mi-a adus corespondența sosită prin poștă. În timpul bolii mă dezobișnuisem de hîrtii oficiale și de rezoluțiile șefilor, așa că m-am apucat cu o vădită plăcere și cu mult interes să citesc materialele din mapă.

La una din hîrtii era anexată o notiță; am recunoscut imediat scrisul mare, lăbărțat și strîmb al căpitanului Kocerghin. Rezoluția suna astfel: „Era și de prevăzut că individul va ieși la suprafață. Convorbire.“

Documentul cuprindea un material orientativ întocmit de Comisariatul Poporului pentru securitatea statului R.S.S. Ucrainene. La începutul lunii decembrie, la Kiev fusese arestat numitul C., prețuitor de mobilă la un magazin de consignație. Individul a fost surprins în flagrant delict, pe cînd transmitea prin radio un mesaj în care se amintea și numele lui Filin. Iar semnatul mesajului nu era altcineva decât Dunkel. Iar Dunkel!

Radistul C. a făcut aceleași declarații, ca Filin și Vitkovski. Nu știa nimic despre domiciliul, profesia, ocupația actuală și mijloacele de trai ale lui Dunkel. Întîlnirile le stabilea totdeauna Dunkel, de fiecare dată în locuri diferite și pe neașteptate. Textul mesajelor, bătut la mașină, era cifrat de către C., transmis prin radio și apoi distrus prin ardere.

Rînd pe rînd, „eroii“ acestei afaceri, alde Koșelkov, Gluharevski, Vitkovski, Polosuhin, Filin, C., încăpuseră cu toții pe mîna justiției. Numai Dunkel continua să se plimbe în libertate.

La ora douăsprezece noaptea Fomicev mi-a telefonat, rugîndu-mă să trec pe la dînsul.

— N-are noroc Dima, și pace! spuse el cînd am intrat în odaie și dădu din cap. Mare ghinionist e și băiatul acesta!

O presimțire rea mă cuprinsese și o slăbiciune ciudată îmi înmuie tot trupul. Oare ce-o mai fi?

Fomicev își desfăcu mirat brațele în lături:

— Varia Kojevnikova și-a dat demisia de la serviciu și a părăsit orașul. S-a măritat.

Am răsuflat ușurat. Va să zică asta era. Ei, nu-i chiar atât de îngrozitor! Eu mă temusem ca Dim-Dimici, să nu fi pățit ceva.

— Auzi, ticăloasa, se indignă Fomicev. Cine s-ar fi așteptat la una ca asta?

Da, nimeni desigur. „Cea de-a opta minune a lumii“, cum s-ar zice, ne făcuse figura.

— Perfidă creatură! urmă indignat Fomicev. Și unde mai pui că a aranjat totul pe-ascuns... Și ce tragedie a mai jucat atunci când ai citit tu scrisoarea! Să fiu sincer, mi-era frică să nu facă vreo criză sau știu eu mai ce... Mare scîrbă!

Tîrziu după miezul nopții, ajungînd acasă, am trezit-o din somn pe Lidia și i-am povestit cele aflate. Dumnezeu! doamne ce-a mai fost și cu nevastă-mea! Niciodată n-am mai văzut-o atât de revoltată. Și ce cuvinte, ce epitete i-a mai găsit Variei Kojevnikova!

După aceea Lidia a sculat-o pe soacră-mea și a pus-o și pe ea la curent. Apoi, deși era noapte, tîrziu, s-a dus la telefon și a început s-o sune pe Oxana. A sunat-o multă vreme și stăruitor.

În locul Oxanei, a răspuns o voce pe jumătate adormită. Era mama lui Ghenadi, care i-a spus că Oxana a plecat de dimineată la tatăl ei la Cernigov.

— Ce-nseamnă asta? exclamă cu minie Lidia, abia stăpînindu-și plînsul. Una se mărită pe-ascuns, alta pleacă pe furiș din oraș! Ar fi fost mare lucru să mă anunțe?

11 ianuarie 1940

(joi)

Abia azi, după cinci zile, am telefonat la tribunalul unde lucra Oxana. A fost ideea Lidiei. Dacă mama lui Ghenadi nu știa de ce a trebuit să plece Oxana la taică-său, poate că or fi știind ceva cei de la serviciu. N-am izbutit însă să aflăm nimic nou — Oxana își luase un concediu de o lună și plecase într-adevăr la Cernigov.

Eram tot atât de supărat pe Oxana ca și Lidia. De la oricare altul, dar de la ea nu m-aș fi așteptat. Prietenii nu se poartă așa. Hai să zicem că n-a avut timp să treacă pe la noi, dar putea măcar să ne dea un telefon. Acum, n-ai decât să crezi ce-ți pofteste inima!...

Între timp, s-au primit din partea lui Dim-Dimîci trei telegrame: una pentru Kocerghin, alta pentru Fomichev și a treia pentru mine. Dima ne transmite mulțumiri, ne copleșește cu îmbrățișări și sărutări, împarte salutări în dreapta și-n stînga, dar despre boala lui de ochi — nimic, nici un cuvînt.

Ciudat, dacă ar fi să ne luăm după data stabilită de medic, din ziua cînd Dima a dictat scrisoarea aceea lungă, au trecut mai mult de două săptămîni. De altfel, în asemenea împrejurări, e greu, firește, să prevezi cu precizie durata crizei. Că doar nu-i mersul trenurilor. Medicul poate greși cu o săptămîină, chiar și cu două. Numai de nu s-ar înșela...

Azi-dimineață am găsit în cutia de scrisori o carte poștală. Tot de la Dim-Dimîci. A fost expediată din Leningrad și nu-i scrisă de mîna lui. Prin urmare, nu și-a recăpătat încă vederea. Cartea poștală avea șase rînduri. În colțul din dreapta, ca un fel de moto, stătea scris: „O, femeie, nimic-nicie e numele tău!” Dacă nu mă-nșel, parcă Hamlet a spus pe vremuri asemenea vorbe. Mai departe urma o poezioară de patru versuri:

*Ce mai aștept, la ce muncesc
De ce să lupt trăind în chin?
Cînd n-am pe cine să iubesc
Și nu mai am cui să mă-nchin.*

Iar la urmă: „Vă îmbrățișez pe toți. Dmitri-cavaler al «Drapelului Roșu».” Atît.

Lidia scoase un oftat, care nu mi se păru însă nici trist, nici dureros și spuse:

— Așadar, a aflat și fără noi despre Varia. Ce om! Nimic nu-l poate doborî.

Ce-i drept, e drept.

Scrisul acesta nu semăna cu cel din prima scrisoare: era mărunț, ordonat, cu literele drepte, rotunjite. Se vedea cît de colo că nu-i scris de bărbat.

În sfârșit a sosit și ziua cea mare. Mai sînt doar cîteva minute și-l vom revedea pe Dim-Dimici. Prietenii lui — Fomichev, Hobotov, Lidia și cu mine — ne-am adunat în gară și ne plimbăm de colo-colo pe peron așteptînd, trăgînd cu urechea — se aude sau nu huruitul trenului? Acum trebuie să intre în gară. Peronul este inundat de călători și de mulțimea venită să-i petreacă sau să-i întîmpine pe cei dragi. Hamalii sînt la post și ei.

Lidia ține în mîna un buchet de mimoze, aduse de undeva de departe.

Am isprăvit tot ce-am avut de vorbit și acum așteptăm. Așteptăm cu multă nerăbdare. Ascultăm atenți și mereu ne întoarcem privirile spre partea de unde trebuie să apară trenul.

A trecut peste o lună de cînd n-am mai pus mîna pe caietul de însemnări. Nu mai am chef să scriu. Și-apoi sînt și ocupat de n-am timp nici să-mi trag sufletul.

Dima și-a recăpătat vederea. Doctorul nu l-a înșelat. E drept că asta s-a întîmplat nu peste două și nici peste trei săptămîni, ci după douăzeci și opt de zile. Principalul e că s-a întîmplat! Am primit de la Dim-Dimici două scrisori scrise de mîna lui.

Iar Oxana — parcă a înghițit-o pămîntul. N-a dat nici un semn de viață... Nimeni nu-i cunoaște nici adresa de la Cernigov. Toate s-au precipitat atît de straniu și de absurd... Ce-i mai curios, este că soacra Oxanei se poartă cu un calm uimitor față de dispariția misterioasă a fostei sale nurori. „Eu una ce să zic? spune bătrîna. Oxana știe ea mai bine... Știe ea ce face... Eu mă simt destul de bine și cu Natașenka. Nu, de bani n-am nevoie. Nu-mi trebuie nimic. Slavă domnului, avem de toate. De altfel și Oxanocika trebuie să pice curînd, că doar nu ne-a părăsit de tot.“

Ce știe oare Oxana „mai bine“? De unde se vede că „știe ea ce face“? Nu-nțeleg, să mă tai...

Despre Varvara Kojevnikova n-am mai aflat nimic. Se zice că s-ar fi stabilit la Voronej și că o duce bine. Să fie sănătoasă.

Iată evenimentele mai însemnate din ultimele zile.

M-am jurat să-~~mi~~ închei însemnările în ziua cînd va sosi Dim-Dimîci. Probabil că așa se va și întîmpla. Poftim, încă o dovadă care arată cît de nestatornic sînt. Înainte, nu puteam trăi o zi fără să mîzgălesc cîteva pagini și, așa deodată, m-am convins că pot să mă dispensez foarte bine de aceste însemnări.

— Vine! strigă Hobotov. Toți ne-am întors deodată capetele, ca la comandă, în direcția respectivă.

În depărtare se ivi trenul. Emoție generală! Fomicev scapără un chibrit, dar bățul îi arde tot între degete, fără ca el să-și aprindă țigara. Tulburat, Hobotov își încheie și își descheie într-una nasturii paltonului.

— Vagonul al șaselea oprește cam pe-aici, declară cu hotărîre Fomicev. Am studiat locul. Veniți încoace, tovarăși!

Plină de omăt și de chiciură, locomotiva se apropie zdrăngănind la macazuri și la joantele șinelor, învăluită într-un nor de aburi. Prin fața noastră licăresc pe rînd ferestrele a trei vagoane, apoi, mai încet, defilează vagonul al patrulea. Fomicev a calculat la țanc. Ne repezim cu toții spre vagonul șase.

În ușă, descheiat la palton, cu șapca dată pe ceafă, Dim-Dimîci ne face semne cu mîna. De n-ar fi fost însoțitorul vagonului, care stă pe scară, barîndu-i drumul, de mult ar fi sărit din mers. Trenul se smucește de cîteva ori, apoi se oprește scîrțîind din încheieturi.

— Di-ma-a! strigă Lidia cu o voce isterică, pe care nu i-o cunoscusem pînă atunci.

Dim-Dimîci trece din brațe în brațe. Se aud exclamații, glume, risete... Ne strîngem la piept prietenul pe rînd și nu mai băgăm de seamă că sîntem striviți în îmbulzeală și nici că noi îi înghiontim involuntar pe alții.

Gulerul alb, scrobît și impecabil călcat al cămășii îi strînge ușurel grumazul lui Dima; el poartă o cravată roșie cu picățele negre.

Șapca împinsă pe ceafă își pierde echilibrul și cade jos. Hobotov o ridică, o scutură, i-o pune pe cap...

Deodată Lidia scoate alt țipăt ascuțit, care ne face să ne cutremurăm:

— Oxana-a-a!

Da, ceva mai încolo, între două steamantane, iat-o în carne și oase pe Oxana, ființa dispărută în chipul cel mai miraculos.

Dar ce s-a întâmplat? Cum de-au venit împreună în același tren? Ce fel de coincidență-i asta?

Am rămas ca trăsniți. Cuvîntul e cam tare, însă exprimă cel mai bine starea în care ne aflăm. Cu gurile căscate, ne uităm înmărmuriți cînd la Dim-Dimîci, cînd la Oxana.

Cîtă căldură și bucurie se revarsă din ochii frumoși și atît de reci odinioară ai tinerei femei! Oxana este de nerecunoscut. Transfigurată de fericire, e și mai atrăgătoare decît înaintea.

Ne-am pierdut cu toții. În afară de Dim-Dimîci și de Oxana. Ce-i drept, pe fața prietenului meu parcă se observă o oarecare sfială și un aer descumpănit. Și una, și alta mi se păreau neobișnuite.

Dimka se apropie de Oxana și, împingînd-o ușor din spate, se-ntoarce spre noi:

— Jumătatea mea. Și, sînt sigur — cea mai bună! Vă rog s-o iubiți și s-o stimați.

Lidia scoate al treilea țipăt și iar se repede la Oxana.

Va să zică, așa! Ne-am lămurit...

Hobotov șuieră printre dinți, scărpinîndu-se la ceafă.

Fomicev tună o dată:

— Auzi, ingratur! Nici măcar nu ne-a prevenit. Și mai zice că e cavaler al „Drapelului Roșu“.

„O, femeie, nimicnicie e numele tău!“ îmi adusei eu aminte.

— Așadar tu... tu... repetă Lidia scuturînd-o pe Oxana de reverul paltonului.

Oxana suride fericită, dînd din cap:

— Ei, da... da...

— Și atunci povestea cu Cernigovul... o tot trage de limbă Lidia, căutînd cu orice preț să pună la toate punctul pe „i“.

Oxana face un gest cu mîna. Ce să mai vorbească, nu-i clar? La ce bun atîtea explicații?

— Prieteni! exclam eu, revenindu-mi în fire. Mașinile care ne așteaptă nu-s doar proprii!...

Pornim spre eșirea ce dă în piața din spatele gării.

Într-una din mașini s-au așezat Oxana, Hobotov și Lidia, în cealaltă Dim-Dimîci, Fomicev și cu mine.

Cum se-ntîmplă adeseori, copleșiți de emoție, în primele clipe parcă ne pierise graiul. În cele din urmă, Fomicev rupse tăcerea adresîndu-se lui Dim-Dimîci :

— Măi, da' bună lovitură ! Crăp de necaz nu alta. Izbindu-se cu palma peste genunchi, izbucni în rîs.

— Ce să-i faci, destinul, zîmbi Dim-Dimîci. N-am avut încotro. Apoi, potrivit vechiului său obicei, schimbă brusc vorba și ne-ntrebă : ei, cum mă găsiți, m-am schimbat mult ?

— Ia să te văd, întoarce-te puțin așa, spuse Fomicev și, după ce își cercetă prietenul, adăugă : nu prea, și parcă totuși... Da, ai mai slăbit. Te-ai maturizat.

— Nu-s de acord ! intervenii eu. E o apreciere prea indulgentă. Fomicev te cruță fiindcă ești tînăr înșurătel. Află, amice, că în jurul gurii ți-au apărut riduri. Înainte, nu le aveai. Și uite că ți-au ieșit și ghiociei. Da, da, asta e, dragul meu...

Suferințele prin care trecuse Dim-Dimîci lăsaseră într-adevăr urme adînci. Dar în ochii lui ageri, negri, ardea același licăr aprig, încăpățînat, pe care i-l cunoșteam de atîția ani.

— Totul e bine cînd se sfîrșește cu bine, rezumai eu.

Spre surprinderea mea și a lui Fomicev, mașina din față părăsi deodată itinerarul stabilit, obligîndu-ne să ne ținem după ea. Peste cîteva minute se arată poarta casei în care locuia Oxana. Am sărit jos din mașină, gata să protestez.

— Cum vine asta ? Trebuie să veniți la noi, totu-i aranjat.

Dar Oxana nici nu voi să audă.

— Nu ! spuse ea cu hotărîre, chiar bătînd din picior.

— Bine, dar la noi e pregătit totul, nu mai rămîne decît să ne așezăm la masă. Ce să mai pierdem vremea ?

— Ba nu ! Veniți la noi ! repetă îndărătnică Oxana.

Lidia tăcea. Hobotov, la fel. Era limpede că Oxana îi convinsese între timp. Fomicev înălță din umeri. Am fost nevoit să mă dau bătut.

Am intrat în casă. Oxana s-a repezit să-și îmbrățișeze fetița, iar Dim-Dimîci a sărutat-o pe mama lui Bezrodnîi.

— Cum îi vine ea acum ? mă-nghionti Fomicev. Nici tu soacră, nici tu...

— Ce importanță are, răspunsei eu. E o bătrînică minunată.

Masa din odaie era încărcată de gustări, pahare, sticle de vin. Prin urmare, bătrînica știuse de sosirea Oxanei și a lui Dima.

Potrivindu-și părul din mers, Lidia se apropie de mine :

— Srașnică păcăleală ne-au tras ! Bravo, Dimka ! Nimic de zis !

— Nici Oxana nu-i mai prejos, observai eu. A tunat și i-a adunat...

Oxana își strîngea fetița în brațe și rîdea în timp ce din ochi i se prelingeau boabe mari de lacrimi. Dim-Dimîci o mîngîia pe creștet și-i șoptea ceva la ureche.

— Dragii mei ! ni se adresează deodată soacra Oxanei. Cine mă ajută să fac pelmenii ?

— Eu ! răsună vocea de bas a lui Hobotov. Eu personal și nimeni altul.

Doctorul își scoase haina de postav gros și o așeză pe spe-teaza scaunului. Apoi își suflecă mînele cămășii pînă la coate și, cu pas hotărît, se îndreptă masiv, voinic, spre bucătărie.

L-au urmat Fomicev și Lidia. Alaiul îl încheia soacra Oxanei.

Mă uitam la Dim-Dimîci și la Oxana. La un moment dat ea mi-a surprins privirea și, trecîndu-i lui Dima copilul, s-a apropiat de mine.

— Vrei să-mi spui ceva ? m-a-ntrebat ea ațintindu-și privirile neliniștite în ochii mei.

Am dat din umeri și m-am așezat pe canapea.

— Ce-aș putea să zic ? Ești vrednică de el și el de tine — atîta tot.

Oxana s-a aplecat și m-a sărutat pe obraz. Dim-Dimîci a venit și el lîngă mine, cu Natașenka în brațe. Fetița mușca dintr-o mandarină cojită și clipea din ochi somnoroasă.

Dima părea în culmea fericirii. Suflul lui își găsise în sfîrșit liniștea. Era vesel și mîndru în același timp. Acum avea nevastă, copil și după cum spunea hîtru Fomicev, un soi de soacră.

— Las-o la mine, spuse Oxana și, luîndu-i cu grijă din brațe fetița adormită, o duse în odaia cealaltă.

Rămînînd cu Dima, am adus vorba despre război. Dim-Dimîci zicea că lui unele lucruri îi erau totuși neclare — ori finlandezii s-au dovedit cu mult mai tari decît îi crezusem noi, ori că noi i-am înfruntat fără să fim îndeajuns de pregătiți. A fost o lecție. Aspră ce-i drept, dar o lecție. Ne-am putut da seama

ce importanță au lăsatistul cuc¹, automatul și aruncătorul de mine, ne-a fost dat să apreciem valoarea căciulii cu clape.

Sensibil cum era, Dim-Dimîci reacționa cu o deosebită intensitate, ca și înainte, la tot ce i se părea nedrept. Credincios obiceiului său, sărea de la o temă la alta, se bucura, se indigna, pe unii dojenindu-i, pe alții lăudându-i. La spital, cineva îi citise o nuvelă apărută într-o gazetă ostășească. Închipuți-vă ! Moare un om, și moare în câteva secunde, iar autorul nuvelei îl obligă la tot felul de amintiri. Prin fața ochilor muribundului se perindă pe rînd : ținutul natal, casa părintească, ogoarele, pădurile, rîurile, părinții, fata pe care a iubit-o și prietenii lui.

— Bine, dar asta e fals ! Lucrurile nu se petrec așa ! se indignă Dim-Dimîci. Cînd ești cu un picior în groapă, nu-ți mai arde de amintiri. Am simțit-o pe pielea mea. Și deodată zîmbi spunînd :

— S-o lăsăm naibii ! Hai să nu mai vorbim de moarte. Să trăim ! Și încheie complet în afara subiectului : Dar de ce se tot codesc ei acolo cu pelmenii lor de-atîta timp ? Să mergem în inspecție !

Ne-am ridicat de pe canapea sprijinindu-ne unul de altul, ca și cînd am fi simțit încă durerea vechilor răni, și am intrat în bucătărie.

Fredonînd pe sub nas, cu vocea lui groasă, un cîntec, Hobotov termina de lipit ultimii pelmeni. Făcea operația aceasta cu atîta iușeală și îndemînare, de parcă din fragedă copilărie numai cu asta s-ar fi îndeletnicit.

Fomicev se învîrtea printre femei, ridica de pe oale capacele, își vîra nasul prin ele.

Eu și cu Dima priveam tăcuți scena.

Lidia așează una peste alta farfuriile adînci și i le întinse lui Fomicev :

— Du-le în sufragerie !...

Oxana, cam jenată, intră repede în bucătărie.

— Vă rog să mă iertați, spuse ea cu oarecare sfială. Dar, n-am reușit încă să intru în rolul de gospodină. Cred că putem să ne așezăm la masă.

¹ Așa se numeau în timpul războiului sovieto-finlandez pozițiile de tragere instalate în copaci.

În sfârșit, ne-am instalat în jurul mesei. Oxana îmi umplu o farfurie întreagă cu pelmeni abia luați de pe foc. Am pus cu toții mîna pe pahare, toți, în afară de Dima, care cel puțin un an de zile nu avea voie să se atingă de nici o băutură alcoolică.

Am ridicat primul toast în cinstea tinerilor căsătoriți.

Dim-Dimîci urmări cu ochii paharul lui Hobotov așezat în fața sa și, cînd doctorul bău votca, scoase un suspin, plin de regret, de invidie și în același timp de ușurare.

Oxana schimbă o privire cu Lidia și amîndouă pufniră în ris.

Le-am făcut semn cu furculița; tocmai atunci telefonul a început să sune. Fomicev, care ședea mai aproape de aparat, ridică receptorul:

— Da. Fomicev. Imediat. Pe tine te cheamă, Andrei.

M-am apropiat de telefon. La celălalt capăt al firului era Kocerghin. Căpitanul mi-a relatat pe scurt că, lîngă „pădurea statului“, printre ruinele unei mori părăsite și distruse acum vreo cinci ani de un incendiu, a fost descoperit un depozit. S-au găsit acolo două lăzi cu rachete de semnalizare, patru pistolete-rachetă, o mulțime de lanterne de buzunar și de grenade incendiare mici. Trebuia organizată imediat o pîndă.

Am pus receptorul la loc și, cu o mutră plouată, m-am uitat la farfuria cu pelmeni.

— Ce s-a întîmplat?

— Vorbește! îmi porunciră într-un glas Fomicev și Dimîci.

I-am luat deoparte să le spun.

— Și, mă rog, ce-mi faci mutra asta? zise Dima. Nu-i o tragedie chiar atît de mare. Înfulecă-ți iute pelmenii! Merg și eu cu tine.

ÎNSEMNĂRILE
MAIORULUI
BRAGHIN

1. AȘA A FOST

Toamnă târzie, ploioasă. Întuneric beznă. Nici urmă de lună sau stele. Pîlcuri zdrențăroase și zburlite de nori se tîrăsc pe bolta frămîntată a cerului. Vîntul urlă zgîlțîind copacii desfrunziți, lipsiți de apărare.

Pășesc peste băltoacele de apă de pe trotuarul stricat, călîcînd prin noroiul lipicios și negru ca smoala.

— *Wer da ?* Stai ! Cine-i ? mă somează o voce poruncitoare și mă opresc locului.

— Oameni buni, localnici ! răspund eu pe nemțește și, încordîndu-mi privirile, mă uit în partea de unde venea vocea.

E un întuneric de nepătruns. Cu multă greutate deslușesc conturul neclar al clădirilor de pe partea opusă a străzii. De lîngă zidul cenușiu al unei case se desprind parcă două umbre negre și, traversînd strada pavată cu pietre, se îndreaptă încet către mine.

Aștept. Nu-i voie să faci nici o mișcare și nici să pornești în întîmpinarea lor. Cunosc bine rînduielile hitleriste. Stau pe loc și îmi mișc doar încetișor picioarele rebegite de frig și încălțate în niște bocanci ca vai de lume.

La cîțiva pași de mine se aprinde o lanternă de buzunar. Snopul albastru al luminii alunecă de sus în jos peste trupul meu, parcă m-ar adulmeca, apoi se stinge brusc. Acum, s-a făcut parcă și mai întuneric. Patrula s-a apropiat mult, dar încă nu pot să disting fețele soldaților. Aceeași voce răgușită, tăioasă îmi ordonă :

— *Ausweis !* Permisul de circulație !

I-l întind.

Lanternă se aprinde din nou ; deosebesc țeava rece a automobilului, cu gura îndreptată spre mine. Fascicolul luminos se plimbă peste peticul de hîrtie, se stinge iar...

— *Können gehen !* Puteți pleca !

— *Danke...* Mulțumesc, răspund eu și, după ce-mi iau documentul, o pornesc iarăși la drum pe trotuarul murdar de noroi.

E frig. Umezeală. Simt un gol în stomac. Dar ce însemnătate au toate astea în comparație cu vestile pe care le-am aflat adineauri ? Adevărate nimicuri. Mărunțișuri la care nu merită măcar să te gîndești.

Undeva deasupra norilor, sub cerul înstelat, se învîrte un avion. Strident și monoton, cîntecul motorului străbate prin noapte împrăștiind neliniște și spaimă.

„Trebuie să fie de-al nostru, caut eu să ghicesc după sunet. Încotro s-o fi îndreptînd pe o astfel de vreme?“

Un proiector azvîrle în sus spre cer o trîmbă de lumină, trîmba aceasta străpunge marginile destrămate ale norilor, apoi se frînge brusc și dispăre. Avionul nu poate fi descoperit.

Iar eu îmi continui drumul, cu sufletul plin de bucurie.

Abia în pragul casei îmi dau seama că n-am cheia la mine. Am uitat-o. Trebuie să bat la ușă.

Mi-a deschis Trofim Gherasimovici, somnoros, numai în flanelă și pantaloni tricotați, ținînd un opaiț nemțesc în mînă. Luminița slabă a opaițului tremură în vînt, apoi mai pîlpîi de cîteva ori și se stinse.

— Fir-ai să fii... bodogăni calm gazda.

Am încuiat ușă. Scot bricheta din buzunar și fac lumină.

— Ei, ce se aude ? mă-ntrebă gazda pe un ton posac.

— E o vreme cîinească, răspunsei eu scoțîndu-mi paltonul și scuturîndu-l de ploaie.

Intrînd în prima încăpere, Trofim Gherasimovici așează opaițul pe masă, se zgribuli de frig și mă întrebă iar :

— Ți-e foame ?

— De ce ? Vrei să mă ospătezi cu pelmeni ?

Trofim Gherasimovici oftă și trase iar o înjurătură. De cîte ori n-am visat împreună o masă bună ! Dar astea-s doar vise...

— Mă-ntreb, cînd o să se mai întoarcă viața și pe la noi ! rosti el cu amărăciune îndreptîndu-se spre patul cu tăbliile nichelate, unde își dormea somnul dulce nevastă-sa, învelită cu două pături și cu un cojoc de oaie pe deasupra.

— Curînd ! îi spusei eu în șoaptă. Acum pot să-ți spun că foarte curînd.

Trofim Gherasimovici îmi aruncă o privire iscoditoare.

— Adevărat ?

— Întocmai. La Volga, ai noștri au trecut la ofensivă. Au dat lovitura cu trei fronturi deodată.

Trofim Gherasimovici își făcu cucernic semnul crucii :

— De-ar da un pui de ger peste ei, blestemații !

— Sst ! îmi dusei eu degetul la gură. Și, în general, să nu scoți o vorbă ! Ne-am înțeles ? Eu n-am spus nimic, tu n-ai auzit nimic.

— Se poate ? De ce vorbești așa ? se supără Trofim Gherasimovici.

— Haide ! La culcare !

Am luat opaițul și am trecut în camera mea. Am trîntit paltonul peste pătură, m-am dezbrăcat cît ai clipi din ochi, am suflat în opaiț și m-am culcat. Și ce mai frig, dumnezeule ! Parcă m-aș fi afundat într-o apă cu gheață. M-am răsucit cîtva timp în așternut, clănțănind din dinți, pînă cînd am simțit în sfîrșit un pic de căldură.

Noaptele, diminețile, zilele, toate-s la fel : frig, foame, de nici unele și o povară apăsătoare pe suflet. Și totuși nu-mi pierd speranța. Curînd am să scap de această povară. Se apropie ceasul. Cred în el, îl simt, îl aștept.

Au fost însă și alte vremuri. În zilele mohorîte din vara și toamna anului 1941 inima mi se strîngea de durere și deznădejde. Parcă venise sfîrșitul.

Am văzut cu ochii mei cum ardeau casele mistuite de flăcări, cum fumegau grămezi uriașe de grîu selecționat, cum se năruia și se prefăcea în scrum tot ce făuriseră de-a lungul veacurilor mîinile pricepute ale oamenilor. Am văzut cît cuprindeam cu ochii ținuturi pîrjolite de incendii, preschimbînd noaptea în zi. Am văzut oameni zdrobiți de nenorocire îndreptîndu-se spre răsărit, flămînzi, sleiți de puteri, oameni care, după ce pierduseră totul, nu se mai gîndeau decît la un singur lucru — cum să scape cu viață. Am văzut copii cu suflete de moșnegi, cu o durere necopilărească în priviri, am văzut și bătrîni preschimbați în copii. Suferințe de neînchipuit, încercări peste măsură de grele le șterseseră de pe chip trăsăturile obișnuite.

Am văzut avioanele noastre de vânătoare cu fuzelajul din placaj azvîrlindu-se cu o disperare eroică — uneori singuratece — asupra stolurilor de monștri blindăți, care întinzându-și amenințător pe cerul nostru aripile cu cruci negre nimiceau sate, orașe întregi, secerînd oamenii cu rafalele lor aducătoare de moarte. Iar noaptea hitleriștii transmiteau la radio muzica imprimată pe plăcile noastre sovietice. Era sfișietor pînă la lacrimi să ascuți vorbele cîntecului nostru atît de îndrăgit : *Oraș iubit, tu poți să dormi, poți să visezi în pace, căci primăvara va veni și-n straie noi o să te-mbrace...* Iar orașul iubit pierea carbonizat de flăcări, cu străzile acoperite de grămezi de tablă ruginită și de grinzi metalice, răsucite, scorjite de foc.

Straturi de moloz, cărămidă, sticlă pisată și beton scîrțiau strivite sub tălpile ostașilor în retragere. Am văzut oameni, mai exact cadavre sfirtecate, îngropate fiind între zidurile adăposturilor primitive împotriva bombardamentelor. Am văzut comandanți și ostași grav răniți, care implorau moartea. Nu. Niciodată nu crezusem ca omul să fie în stare să se roage atîta să i se curme viața, dar am fost nevoit s-o cred. Am văzut atîtea lacrimi de resemnare, de neputință și deznădejde, cum nu voi mai vedea nicicînd. Am văzut forța aceea uriașă, îmbrăcată în uniforme cenușii, negre sau brune, acea forță crudă pînă la sălbăticie care se năpustise asupra noastră... I-am văzut tancurile, autotunurile, transportoarele blindate scrișnind în mers, zornăindu-și încheieturile, autotractoarele cărînd tunuri grele și mari cu botnițe din foi de cort. Pe cer nu vedeam avioane de ale noastre. În schimb, pe pămînt vedeam infanteria încleștată într-o bătălie pe viață și pe moarte cu dușmanul. Ea n-avea destule tancuri și tunuri, era copleșită de bombardierele inamice și totuși oamenii luptau, luptau și mureau pe cîmpul de bătaie.

Ce s-a petrecut oare ? Cine-i de vină ? Nu cumva ne-am supraestimat noi forțele ? Dacă lucrurile stau așa, atunci excesul ăsta de autoîncredere ne-a făcut un prost serviciu.

Căutam de unul singur răspunsul, care n-a venit însă dintr-o dată. A trebuit să mai treacă mult timp pînă atunci. Am înțeles în schimb că în ciuda insucceselor grele suferite în 1941, noi vom rezista. Și nu numai că vom rezista, dar vom și învinge. Trebuie numai să ne izgonim cu hotărîre, definitiv din suflet orice îndoială, să credem în victorie și în

dreptatea nemuritoare a cauzei noastre. Să ne înarmăm cu această credință puternică și nesecată.

Pe unii oameni loviturile soartei îiucid dintr-o dată, pe alții îi trîntesc doar la pămînt, dar omul are putința să se ridice, să se îndrepte de mijloc și să se reculeagă. Eu fac parte din această ultimă categorie.

În ziua aceea de neuitat, soarele scăpătase, umbrele prinseseră să se scurteze și deveniseră parcă mai dense. Spicele de grîu, parfumate, răskoapte se legănau alene pe lanuri ca valurile nesfîrșite ale mării. Ogoarele dăduseră rodul greu al boabelor aurii. Sub arșița toridă a soarelui de vară pășunile acoperite de iarbă grasă se vestejeau. Prin livezi fructele pîrguite picau singure din pom, izbindu-se de pămînt cu un zgomot trist. Prin otavă mișunau prepelițele. Mașina noastră s-a oprit la o răscruce de drumuri. Oxana m-a îmbrățișat cu căldură, iar eu am acoperit-o cu sărutări pe Natașa și pe micuțul nostru Mișa. Pe urmă, înainte de despărțire, am schimbat cîteva cuvinte.

— Tu trebuie să trăiești, mă implora Oxana privindu-mă cu ochii scăldați în lacrimi.

— Am să încerc.

— Pentru mine, pentru Natașa și Mișa...

— Am să mă străduiesc.

— Ai să poți. Ai dovedit o dată acest lucru.

Mașina se puse în mișcare. Oxana se ducea cu copiii la Cernigov la tatăl ei, iar de acolo urmau să plece cu toții mai departe, la Penza. Am rămas locului, petrecînd cu privirea camioneta care se îndepărta tot mai mult, săltînd prin hîrtoape, învăluită într-un nor albicios de praf. Aveam credința că ne vom revedea în curînd și poate într-o altă împrejurare, mai fericită.

Peste o săptămînă, trimis de direcție într-o misiune, am descins la Cernigov. În locul unde fusese casa în care sperasem s-o regăsesc pe Oxana și pe cei doi copilași, am găsit o pîlnie imensă de bombă, cu marginile zdrențuite, arse ca o rană provocată de glonț.

Casa nu mai exista, după cum nu mai existau nici ființele mele dragi. Murise Oxana, murise Natașa, murise Mișuka și tatăl Oxanei.

...Acum, toate acestea nu-s decît cioburi, frînturi din trecut. Cîteodată chiar mi se pare că nici nu a fost nimic. Amintirile

care-mi revin acum par deformate, ca de-o oglindă strîmbă, iar trecutul se șterge, se topește din ce în ce-mai mult, destră-mîndu-se sub acțiunea nemiloasă a timpului. E foarte firesc să fie așa. Iar ceea ce căutasem nu demult să întrevăd prin vâlul ce ascundea viitorul, a devenit acum realitate. Mîine și prezentul acesta va cădea în trecut. De altfel, nici eu nu mai sînt cel de altădată. Suflitul mi-e mai călit, am devenit mai dîrz, mai încrezător, mai puternic.

2. DIN NOU ÎMPREUNĂ

Lucrurile s-au petrecut în așa fel, încît războiul ne-a așvîrlit — pe mine, pe Trapeznikov și pe Bezrodnii — în localitatea N... Dar asta nu chiar la voia întîmplării.

A doua zi după izbucnirea războiului, promisem din partea comisariatului militar un ordin de chemare, potrivit căruia trebuia să plec imediat pe front, în funcția de translator. Mi s-a acordat o învoire de o zi și o noapte pentru aranjarea treburilor personale. În drum spre locuința mea, am trecut pe la Casa Armatei Roșii, unde conduceam un cerc de studiere a limbilor străine, ca să mă socotesc cu administrația și tot atunci i-am telefonat lui Andrei.

— Unde mi-ai dispărut? îmi strigă el în receptor. Vino repede încoace. Dau ordin să ți se pregătească biletul de intrare. Am o chestiune urgentă cu tine.

Am zîmbit. Chestiune urgentă! Despre ce chestiuni urgente mai poate fi vorba cînd am ordinul în buzunar? Oricum, va trebui să mă duc.

Andrei mi-a răspuns distrat la salut, fără să-și întrerupă lucrul. Pe birou în fața lui se ridica un morman de dosare de toate grosimile și culorile, pe care el le alegea la repezeală și le clasa pe categorii, înșirîndu-le pe canapea, pe scaune și pe pervazurile ferestrelor sau de-a dreptul pe jos. Ușile casei de fier și ale dulapului în care se ținea arhiva erau date în lături.

M-am așezat pe marginea canapelei și l-am întrebat:

- Le evacuați?
- Ce, nu ți-e bine?
- Plecați pe front?
- Sst! Așteaptă puțin...

Cu un gest energic, Andrei bătu cu pumnul într-un perete, apoi în altul. La semnalul acesta, peste câteva clipe își făcu apariția locțiitorul lui Andrei, însoțit de doi lucrători operativi.

— Luați-le! spuse Andrei arătînd cu mîna spre mape. Confrunțați-le cu opisul. Biroul e gol. Dosarul cu dările de seamă e la Kocerghin.

După ce băieții pleacă cu mapele, Andrei se așează lîngă mine:

— Dă-mi o țigară.

Mi-a venit să zîmbesc. Pe masa la care lucrase pînă atunci, era un pachet cu țigări abia început. Da, prietenul meu era vădit tulburat de ceva.

Cu fraze repezite și folosind cuvinte neobișnuit de pompoase, Andrei intră dintr-o dată în subiect. Începu, nu știu de ce, să-mi demonstreze că tot ce trăisem, învățasem, împărtășisem altora, tot ce făcusem în munca noastră de zi cu zi pînă atunci — toate nu însemnau decît o pregătire pentru ceea ce trebuia să facem în viitor.

Nu puteam fi tocmai de acord cu unele argumente din cuvîntarea stranie a prietenului meu și eram gata chiar să-l contrazic, dar el nu mi-a dat răgaz și a trecut la tema principală pentru care mă chemase. Am aflat astfel că se alcătuiau câteva grupe care să desfășoare acțiuni patriotice și de cercetare în spatele trupelor hitleriste. Într-una din aceste grupe fusese încadrat și Andrei.

— Vrei să lucrăm împreună? Îmi propuse el pe nepusă-masă.

Înima îmi tresări — dacă vreau?!

— Bine, dar eu nu mai sînt cekist.

Andrei parcă nici nu m-ar fi auzit.

— Zi, vrei?

Cu un suspin adînc, am scos din buzunar ordinul de chemare și i l-am întins. Andrei a aruncat o privire peste peticul de hîrtie și a săltat din umeri.

— Toată lumea e trimisă pe front, îmi explică el, pe cînd în spatele inamicului sînt trimiși numai voluntari. Ceea ce e cu totul altceva. Căpitanul Reșetov e aici și este investit cu mari înputerniciri. Ajunge să-ți dai consimțămîntul.

— Dacă asta nu-i o piedică, spusei eu fluturînd ordinul de chemare, poți să consideri că ai consimțămîntul meu.

Pe înserat, totul se aranjase — fusesem încadrat în grupă. În cursul nopții Reșetov și Kocerghin au stat de vorbă cu noi. Eram trei cu toții — eu, Andrei și Ghenadi. Șef al grupei a fost numit Bezrodnii. Asta — ca să nu zic mai rău — m-a cam mirat. Cum de-a putut să accepte Andrei o asemenea alianță? Și de ce? Oare nu s-ar fi putut găsi un șef mai potrivit?

În termeni foarte rezervați, i-am atras atenția asupra acestui lucru.

— Bezrodnii nu mai e omul de acum un an sau doi, mi-a răspuns el. A mai suferit și el între timp, a mai înțeles câte ceva, a avut timp să reflecteze. Viața e o dialectică...

Mie însă îmi făcea impresia că dacă se schimbasse ceva în viața lui Bezrodnii, i se schimbasse situația profesională și nicidecum firea. Din postul de șef de secție, Ghenadi ajunsese șef de birou, întrucât ratase o acțiune operativă importantă.

Andrei spera că între noi și Ghenadi se va statornici iarăși vechea prietenie, dar mie nici prin gând nu-mi trecea una ca asta.

— Cum a privit Bezrodnii includerea mea? m-am interesat eu.

Andrei mi-a răspuns că favorabil și că acum nu-i timpul să ne arătăm simpatiile și antipatiile noastre. Totul este subordonat aceluiași scop. Dacă nu ne leagă prietenia, măcar să fim uniți prin cauza pe care o slujim.

Am stat multă vreme cu Reșetov și Kocerghin, dezbătând planurile activității noastre viitoare. Totul era nou, complicat, primejdios, cu mult mai greu, mai complicat și mai primejdios decât ceea ce făcusem noi vreodată. Trebuia să chibzuim cu mare grijă fiecare pas, și pași dinăștia câți aveam de făcut?

Noaptea următoare, petrecuți de urările rudelor și prietenilor, ne-am urcat cu destulă greutate într-un vagon al trenului ce trebuia să ne ducă la Kursk.

După ce ne-am cocoțat pe băncile de sus, ne-am pus valizele sub căpății și ne-am prefăcut că dormim. În realitate însă n-aveam somn. Ca toți oamenii care au luat o mare hotărâre, ne simțeam parcă împăcați și puși pe grave reflecții.

Bineînțeles că eu — și cred că și prietenii mei, la fel — îmi puneam o sumedenie de întrebări inevitabile în astfel de împrejurări — prin ce încercări ne va fi dat să trecem, cum o să le facem față, să le înfruntăm și să le învingem? Fiecare ne

gîndeam la ființele dragi de care ne despărțiserăm. Cel puțin eu unul știu că tînjeam de dorul lor și inima mi se strîngea de durere. În fața ochilor îmi stăruia chipul Oxanei, pe care o vedeam mereu tristă, de parcă aș fi supărat-o, sau aș fi jignit-o cu ceva. Am respectat-o foarte mult pe Oxana ; cred că pe nimeni n-am stimat și n-am venerat atît de mult. Ei îi datoram de fapt totul. Și totuși, n-am iubit-o. Dacă Oxana ar fi știut... Bineînțeles, însă, asta n-a împiedicat-o să făurească fericirea noastră și să mă iubească. Să mă iubească în modul cel mai sincer și cu totul neobișnuit.

Acum, îndepărtîndu-mă de locul unde rămăsese Oxana, mă simțeam nu știu de ce vinovat față de ea. Aș fi vrut să reînvii trecutul, să-i mulțumesc, să-i spun cît de mult merită să se bucure de o afecțiune reciprocă, de o dragoste mare și că eu am s-o iubesc totuși ; și o voi iubi.

— Am s-o iubesc... Am s-o iubesc, îmi șopteau în neștire buzele în hurelul roților, și aveam credința că Oxana mă aude. Mă aude și mă crede.

După cîteva zile de ședere la Kursk, ne-am împrăștiat în diferite părți, urmînd să ne reîntîlnim la N... fiecare cu altă identitate. Ne-am ales și nume conspirative, în vederea viitoarei noastre munci ilegale. Ghenadi a devenit *Soldatul*, Andrei — *Fugarul*, iar eu — *Țiganul*. Documentele pe care le aveam veneau să confirme faptul că acum nu mai exista nici un Bezrodnii, că în locul lui apăruse un anume Bulocikin, în locul lui Trapeznikov cetățeanul Kirilenko, iar eu nu mă mai numeam Braghin, ci Suhorukov.

3. APARIȚIA NOASTRĂ LA N...

La începutul lunii iulie, la spitalul militar din N..., împreună cu un transport de răniți aduși de pe front, a sosit și plutonierul reangajat Bulocikin, care fusese contuzionat și avea accese de epilepsie. Ieșind reformat din spitalul militar, Bulocikin a fost internat la spitalul civil orășenesc. Acolo a cunoscut-o pe sanitara Teleșeva, iar peste o lună, părăsind spitalul, plutonierul s-a însurat cu ea.

Au făcut nuntă, o nuntă modestă, dar adevărată, cum se cuvine. Pentru vecini și pentru lumea înconjurătoare toate acestea erau cît se poate de obișnuite și firești. Bulocikin și-a

scos buletin de identitate pe adresa soției sale „legitime“, care avea o căsuță a ei, alcătuită din două odăițe.

După aceea, „invalidul“ Bulocikin a obținut cu sprijinul comisariatului militar un post de magaziner la spitalul unde zăcuse înainte și unde lucra nevastă-sa.

În felul acesta, Bulocikin s-a ancorat cât se poate de temeinic în orașul N...

În ziua când Ghenadi s-a dus pentru prima oară la lucru, am apărut și eu în N... însă de data asta pe altă cale. Sosirea mea a fost precedată de o poveste mult mai complicată. După „terminarea“ seminarului unional al pedagogilor, ținut la Moscova, am fost transferat de la Vladimir, unde „lucrasem“ câțiva ani ca profesor la o școală medie tehnică, la Institutul de agronomie din Minsk. Acolo mi s-a repartizat o locuință și mi-am făcut mutația la noua mea adresă. Minskul însă era amenințat de ocupație, așa că am primit „ordin“ să mă mut la Gomel. Dar nici acolo n-am putut să rămân prea mult. Frontul se apropia vertiginos. Institutul urma să fie evacuat în interiorul țării, astfel că am fost „pus la dispoziția“ comisariatului militar din N...

Aveam asupra mea un vraf întreg de acte dintre cele mai convingătoare, începînd cu buletinul de identitate și terminînd cu cartea de muncă. Perspectiva de a fi mobilizat „nu-mi suridea“. Aveam sarcina să mă înfățișez sub masca unui om care se eschivează de armată ; cu ajutorul tovarășilor din localitate, m-am achitat destul de bine de această sarcină. Am fost îndrumat spre o casă unde puteam găsi un adăpost de nădejde și așteptam în deplină liniște venirea ocupanților fasciști. Proprietarul casei era un oarecare Parokonnîi. Mi s-a spus că omul avea un trecut nu prea curat, că nu prea agrea regimul sovietic și că probabil avea de gînd să rămînă în zona de ocupație germană.

Lucrurile s-au petrecut întocmai. Mi-am asigurat un culcuș în casa lui Parokonnîi și am început să mă adaptez situației.

În ceea ce privește însă instalarea lui Andrei în localitate, aici toate planurile noastre au fost date complet peste cap. Vorba ceea : unde dai și unde crapă. Viața ne-a arătat singură mijlocul de care trebuia să ne folosim pentru realizarea scopului propus.

Într-o dimineață de septembrie, pe la revărsatul zorilor, m-am întîlnit cu Andrei lângă o pompă de apă din apropierea

gării. Ghenadi trebuia să sosească și el din moment în moment.

Orașul aștepta împlinirea destinului său crud și nemilos. Se apropia ceva înfiorător, nemaiîncercat și inevitabil. Luptele se dădeau acum prin împrejurimi. În depărtare bubuiau înăbușit tunurile grele nemțești cu bătaie lungă. Proiectilele spintecau aerul cu un fișit sinistru și se spărgeau undeva în marginea de nord-est a orașului.

Lumina zorilor năpădise jumătate din bolta cerească. Soarele trebuia să răsară din clipă în clipă.

Ghenadi veni de la gară în pas alergător, gîfîind și cu fața șiroind de sudoare. Tocmai începu să ne povestească cum fusese imbarcat în vagoane ultimul transport de grav răniți cînd deodată se opri : antiaeriana noastră începu să bată rar, răzleț. Ridicînd capul, am văzut pe cerul pal azuriu, nemărginit ca veșnicia, o grămadă uriașă de bombardiere nemțești ce veneau spre oraș dinspre sud-vest.

— După mine ! strigă Ghenadi arătînd cu brațul înainte. Am văzut acolo un șanț de canalizare.

Am luat-o la fugă în direcția arătată.

Bombardierele în picaj din fruntea formației își vizară obiectivul și, aplecîndu-și botul, se năpustiră brusc în jos. Celelalte bombardiere își desfăcură trapele, lăsînd să cadă la pămînt o mulțime de bombe, ca niște pere mici. De undeva se porni vaietul sinistru al unei sirene de alarmă, la care se asocie sirena singurei fabrici care mai rămăsese în picioare.

N-am mai apucat să ajungem pînă la șanț.

— La pămînt ! răcni iar Ghenadi trîntindu-se în rigola de lîngă trotuar. Eu m-am întins îndată în spatele lui, astfel că bocancii cu tocurile de cauciuc ai lui Ghenadi îmi veneau chiar în dreptul nasului. Andrei însă alergă înainte, vrînd probabil să ajungă cu orice preț la tranșee. Uitase desigur că secundele — atît de infime și lipsite de însemnătate în viața pașnică — în război joacă un rol decisiv. Cu un șuierat infernal, bombele se apropiau vertiginos de pămînt, iar Andrei mai avea încă destulă cale pînă la adăpost.

Deodată pămîntul s-a cutremurat. Cerul s-a despicat parcă în două, pulverizînd văzduhul în mii de particule. Totul în jur se zguduia, clădirile se hîțîneau din temelii lor de piatră, gemînd din greu. Avalanșa aceea de bubuituri năprasnice ne asurzise de tot. Bombele se înfingeau adînc în pămînt, pătrun-

zînd parcă pînă în inima lui. Schije de metal incandescente zburau în toate părțile. Frica, josnica reacție a fricii pusesese stăpînire într-o clipită pe cele mai ascunse fibre ale ființei noastre. Suflul exploziilor ne apăsa timpanele sau ne ridica de la pămînt, pentru ca în clipa următoare să ne zvîrle înapoi. Mi-era teamă că uite-uite o să-mi scoată și sufletul.

„Cred că pînă aici ne-a fost!” îmi ziceam cu moartea în suflet.

Și deodată se făcu liniște. O liniște atît de profundă, încît nu-mi venea să-mi cred urechilor. Cu multă greutate am biruit sentimentul acesta copleșitor de tăcere și gol și m-am ridicat în picioare. M-am ridicat și am început să mă pipăi. Așadar, încă nu-i sfîrșitul. Trăiesc și nu-s nici măcar rănit. Cu o mișcare sprintenă, Ghenadi s-a sculat și el de jos. Avea fața plină de noroi. Andrei însă zăcea nemișcat, întins pe spate, la vreo zece pași înaintea noastră, cu brațele azvîrlite în lături. Am alergat la el și ne-am oprit locului, îndurerați, zguduiți. De sub pleoapele pe jumătate închise, pupilele stinse ale ochilor cătau nemișcate spre cer.

Prietenul meu nu dădea nici un semn de viață. Sîngele i se prelingea încet dintr-o rană căscată deasupra urechii stîngi, împreunîndu-se cu șuvița ce gîlgîia dintr-o altă rană de la gît de sub maxilar și se scurgea într-o dîră subțire în țărînă, unde se și formase o baltă închegată. Era sîngele lui Andrei, omul la care țineam cel mai mult pe lume.

Cîteva clipe, atît eu cît și Ghenadi parcă ne-am fi pierdut orice putere de a mai judeca. Stăteam împietriți, pierduți cu totul. În sfîrșit, revenindu-mi din amorțeală, m-am lăsat ca o piatră în genunchi și, apucînd mîna inertă a prietenului, i-am simțit sub degete zvîcniturile slabe ale pulsului.

— Trăiește! exclamai eu fără voie.

Nevenindu-i să creadă, Ghenadi se lăsă și el în genunchi și își lipi urechea de pieptul lui Andrei.

— Trăiește! întări și el.

— Ce-i de făcut? întrebai eu încet.

— Să-l evacuăm, spuse cu hotărîre Ghenadi. Ducă-se dracului tot planul. Ultimul tren n-a plecat încă.

Ne-am ridicat de jos prietenul și am pornit încetișor înapoi, înspre gară.

Deși n-aveam de străbătut o distanță prea mare, povara nu ni se părea prea ușoară, fiindcă Andrei era aproape cu un cap mai înalt decât mine și mult mai voinic.

Proiectilele se spărgeau acum în centrul orașului, și zgomotul luptei se apropia tot mai mult, venind dinspre apus. Acest zgomot se întetea, se întindea. Unde cu puțin înainte fusese castelul de apă, rămăsese doar o groapă care se umplea văzînd cu ochii. Clădirea gării era toată cuprinsă de flăcări și ardea cu trosnete cumplite.

Prin piața din preajma gării alergau oameni cu fețele răvășite. Cîteva femei boceau, alții se strigau, căutîndu-se prin mulțime, dar nimeni nu lua în seamă țipetele și gemetele răniților.

Clădirea de lemn a gării suburbane ardea și ea. Din cînd în cînd, din mijlocul clădirii izbucneau cu trosnete asurzitoare, ca niște salve de pușcă, limbi uriașe de foc improșcînd miliarde de scînteii ce se ridicau în sus, spre cer. Antrepozitele de mărfuri ardeau și ele. Trîmbe groase de fum de o culoare lăptoasă se încolăceau pe sub streșinile încinse de vîlvătăi.

Mergeam înainte, căutînd să ajungem la triaj, unde, după socotelile lui Ghenadi, urma să se formeze ultima garnitură.

Am ocolit o cisternă deraiată, ce ardea fără fum, cu o flacăra incoloră, apoi ne-am oprit să ne mai tragem sufletul. Broboane mari de sudoare îmi șiroiau de-a lungul obrazilor, prelingîndu-se pe gît și mai departe în jos pe spinare, printre omoplați.

Andrei scoase un geamăt. Nu, nu ni s-a părut, începe să-și vină în fire.

Rotindu-ne privirile în jur, în fața ochilor ni se înfățișă un tablou sfișietor, dezolant. Infanteriștii noștri se retrăgeau în grabă peste dealul ce înconjura în semicerc orașul.

Deodată, Ghenadi, care mergea înaintea mea, se opri trăgînd cu urechea. Un alt huruit de motoare făcea să vibreze văzduhul.

— Ce s-a întîmplat? întrebă cu totul pe neașteptate Andrei, trezindu-se din leșin.

Am tresărit. Vocea prietenului meu mi se păruse străină, dar faptul că vorbise în sfîrșit m-a bucurat și mi-a dat curaj.

— Nimic deosebit, i-am răspuns eu. Taci!

Am coborît într-o groapă adîncă, deasupra căreia atîrna capătul unui vagon răsturnat, cu gratii la ferestre. Pămîntul

din groapă era proaspăt afinat, fierbinte încă de căldura exploziei și răspîndind un miros neobișnuit.

L-am așezat încetișor pe Andrei în fundul gropii.

— Ce căutăm aici ? întrebă el nedumerit și dădu să se ridice.

— Stai liniștit ! Ești rănit, spuse cu asprime Ghenadi.

În formații strînse, pe deasupra noastră, treceau val după val bombardierele fasciste. De astă dată, ținta atacului nu mai era orașul, ci infanteria noastră care se retrăgea.

Ghenadi ieși din groapă și se duse în cercetare. Nădăjduia că poate eșalonul nu plecase încă și îl vom putea expedia cu trenul și pe Andrei.

Am ieșit și eu afară. Uitîndu-mă atent în jur, am tras concluzia că nici vorbă nu mai putea fi de tren. Pe coasta dealului, unde încă nu demult se retrăgea infanteria noastră, acum se țirau tancuri nemțești cu turele înalte. Hitleriștii interceptaseră calea ferată.

În apropierea noastră, ciopîrțite, ciuruite de schijele bombelor, zăceau în pozițiile cele mai bizare vreo cincisprezece-douăzeci de cadavre omenești. Un flăcău tînăr, în uniforma trupelor de pază, fusese strivit de o placă metalică a unui vagon. Alături, i-am zărit și pușca, frîntă în două. Alți doi ostași din trupele de pază își găsiseră moartea pe platforma unui vagon, turtit de suflul exploziei.

„E un vagon cu deținuți ! Îmi trecu prin minte, a fost lovit din plin.“

În jurul vagonului zăceau împrăștiate o mulțime de hîrtii de diverse culori și de mape subțiri de dosar prinse cu bolduri. Erau sentințe judecătorești, decizii, recursuri, corespondență între penitenciare.

— Dima ! îmi ajunse la ureche vocea slabă a lui Andrei.

Am coborît în groapă și l-am găsit stînd într-o rîină, cu un petic de hîrtie între degete. Fundul gropii era presărat cu o mulțime de hîrtiuțe asemănătoare.

— Dă-mi o țigară... îmi ceru Andrei.

Am avut un moment de ezitare, însă i-am îndeplinit dorința.

Andrei a tras un fum adînc în piept, s-a strîmbat, apoi a închis ochii.

— Ți-e rău ? îl întrebai eu, luîndu-i țigara din mînă.

— Mi-e greață... și mă arde ceva pe dinăuntru, răspunse el cu o expresie de oboseală și de resemnare în priviri.

Cu fața descompusă, Ghenadi se rostogoli în groapă.

— Hitleriștii au tăiat șoseaua și calea ferată, șopti el disperat. Nu mai există nici un tren. Singura locomotivă din gară a fost distrusă și ea. Ce-i de făcut ?

— Nimic, se auzi din nou glasul lui Andrei. Cu cât e mai rău, cu atîta-i mai bine.

Ghenadi mă privi nedumerit. Bărbia îi tremura.

— Ce-i cu Andrei, aiurează ?

Cu o sforțare spasmodică, rănitul îmi întinse foaia de hîrtie pe care o ținea în mînă.

— Am să încerc să-i iau locul...

Nici eu, nici Ghenadi nu pricepeam nimic din vorbele prietenului nostru, care sunau straniu și de neînțeles. Nu cumva și-o fi pierdut mințile ?

— Citește ! Mai repede ! mă zori Andrei.

Pe hîrtie scria :

„Către Procurorul regiunii Novosibirsk.

orașul Novosibirsk

Conform adresei Dvs. Nr. R/2758 din 13 iunie crt. Vă înaintăm sub stare de arest pe numitul Kuzmin Nikanor Vasilevici, condamnat în baza art. 58 punctul 8 din Codul Penal al R.S.F.S.R. la pedeapsa maximă de apărare a ordinii sociale, fugit de sub escortă și prins în gara Debalțevo.

În momentul prinderii sale, Kuzmin a opus rezistență și cu ajutorul unui cuțit i-a pricinuit cîteva lovituri mortale unui lucrător al direcției noastre.“

Adresa purta dedesubt în toată splendoarea iscăliturilor corespunzătoare.

— Ei, și ? făcu Ghenadi cu același aer nedumerit.

— De aci încolo am să fiu Kuzmin, mormăi Andrei.

La început, vorbele acestea m-au infuriat. Ce-nseamnă ideea asta absurdă ? De asta-i arde acum ? Nemții intră în oraș și trebuie să ne căutăm un adăpost, unde să ne putem vindeca rănila. Acum, asta-i principalul. Andrei însă nici nu voia să audă.

— Plecați ! Trebuie să facem ceva, altfel ratăm tot planul.

Și totuși Andrei avea dreptate. Nu ne mai rămînea decît să-i dăm ascultare.

Mai departe, am acționat după indicațiile lui. N-aveam de pierdut nici o clipă. Zgomotul luptelor se apropia din ce în ce mai mult. După toate probabilitățile, cartierul din apropierea gării și căzuse în mâinile dușmanului. Am scotocit buzunarele lui Andrei și i-am luat tot, lăsându-i numai batista. I-am desfăcut și ceasul de la mână. Pe urmă l-am scos afară din groapă și l-am așezat alături de ostașul din trupele de pază, strivit de marginea vagonului. Adresa de însoțire din Kiev am băgat-o într-o mapă și am pus-o sub cadavrul ostașului. Asta-i tot ? Da, cred că-i tot !

— Plecați, ne șopti Andrei. Buzele abia i se mișcau, iar fața îi era galbenă ca ceara.

Mi-am sărutat prietenul ; Ghenadi i-a strâns tăcut mâna. Ne-am despărțit fără un cuvânt.

Era și timpul. Apoi am pornit-o la drum, fiecare apucînd-o într-o altă direcție.

4. PRIMELE ZILE

Două nopți m-am chinuit între vis și realitate. Abia spre dimineață cădeam într-un fel de amorțeală, care nu-mi alunga însă de loc oboseala, neliniștea și durerea sufletească ce mă copleșeau. Încă o dată m-am încredințat că noaptea e un rău sfătuitor și că nu-i de loc potrivită să-ți aducă pacea în suflet.

În dimineața celei de a treia zile, proprietarul meu îmi arată o ordonanță întocmită de Biroul 7 al comandaturii de campanie. Rupsesse ordonanța de pe zidul unei clădiri.

— Trebuie s-o învățăm pe dinafară, îmi explică el. Să nu care cumva să cădem în greșeală... Citește. Citește-o tare.

Am început să citesc...

În ordonanță se arată că vechea împărțire administrativă — pe regiuni, raioane și chiar plăși (!) — rămînea mai departe în vigoare. Instituțiile administrative ale ocupanților se înființează deocamdată numai în orașe (municipii) și în centrele raionale. În fruntea orașelor este numit cîte un primar. Acesta trebuie să aibă un ajutor de primar și un secretar. Primarul alege localurile pentru primărie și cadrele necesare de funcționari. Primăria va avea în compunerea ei următoarele secții : evidență a populației, brațe de muncă, locuințe, sanitară,

gospodărie, drumuri, poliție și fiscală. Dispozițiile comandaturii de campanie, cât și a celei locale și agricole sînt obligatorii pentru primar. În termen de trei zile, primarii sînt obligați să ia în evidență întreaga populație, care va fi trecută în două registre — un registru de „localnici” domiciliați în orașul sau centrul raional respectiv încă înainte de 22 iunie 1941 și un registru pentru „persoane străine” sosite în localitate după 22 iunie. Tot aici vor fi incluși evreii, la litera „G”, și persoanele de origine străină, la litera „A”. Toate persoanele din rîndul populației civile, care au împlinit vîrsta de 16 ani, sînt obligate să posede un act de identitate. Buletinele de identitate rusești a căror valabilitate nu a expirat pot servi mai departe ca legitimații, după efectuarea unei mutații speciale. Cetățenii care nu posedă buletine de identitate vor primi adeverințe provizorii. Numerele de ordine ale mutațiilor din buletine și ale adeverințelor provizorii trebuie să corespundă numerelor de ordine din registrele de evidență. Circulația populației în afara localității se permite numai pe baza unor autorizații speciale. De la căderea serii și pînă la răsăritul soarelui, locuitorii nu au voie să-și părăsească domiciliul. Cei care vor adăposti în casele lor persoane neînregistrate la evidență vor fi executați prin împușcare. Orice adunări și întruniri publice prin case ori pe străzile orașului sînt interzise. Salariile pentru munca prestată și prețurile la alimente și mărfuri rămîn cele existente la data de 22 iunie. O marcă germană se declară echivalentă cu zece ruble sovietice. Persoanele care dețin arme de foc sînt pasibile de pedeapsa capitală. În termen de o săptămînă vor fi schimbate denumirile tuturor străzilor, piețelor, parcurilor, întreprinderilor și instituțiilor, care amintesc de regimul sovietic sau care poartă numele unor personalități sovietice. Vor fi luați în evidență toți inginerii, tehnicienii, șefii de echipă, medicii, felcerii, moașele și toți muncitorii calificați. Toate persoanele care pînă la 22 iunie 1941 au fost încadrate în producție sînt obligate să se prezinte la instituțiile și întreprinderile respective la lucru... Și-așa mai departe.

— Ei, ai văzut? exclamă proprietarul meu după ce i-am înapoiat ordonanța. Țștia au să facă ordine peste tot. Mai e o instrucțiune cu privire la comerț și la funcționarea piețelor... Va trebui s-o șterpelesc și pe-asta și s-o citim, să nu

dăm de bucluc. De altfel, trebuie să ne ducem să ne înregistram. Ce zici?

— Ne ducem, cum să nu, sigur că ne ducem, răspunsei eu.

Pe la prînz, am luat cu mine toate actele și, după ce proprietarul mi-a dat adresa primăriei, am plecat în oraș.

Pe strada principală și de-a lungul celorlalte străzi paralele cu ea mergeau în șiruri nesfîrșite coloane de trupe hitleriste. Am oftat din greu, gîndindu-mă cu amărăciune ce bine ar fi fost dacă ar fi apărut vreo cinci bombardiere sovietice. Măcar cinci! Cerul însă continua să rămînă limpede și senin.

Piața Karl Marx era transformată într-un conovăț pentru caii nemțești. Monumentul lui Marx fusese distrus din temelii. Curțile fără garduri și porți erau înțesate de căruțe, bucătării de campanie, autobuze ca niște elefanți și mașini cu instalații de radio. Scurarul devenise de nerecunoscut. Rondurile de flori și aleile fuseseră răscolite de roțile tancurilor și autocamioanelor. Sfărîmături de statuete și de amfore de ipsos zăceau în țărîină. Pretutindeni ruine și scrum, grămezi de moloz, rămășițe de armături de fier și cioburi de sticlă, lucind în razele blînde ale soarelui de amiază.

N-am izbutit să ajung pînă la primărie. La vreo sută de metri de ea, lîngă zidurile arse ale fostei școli de moașe, m-a oprit o patrulă nemțească. Nu știu — fie că nu aveam încă mutația făcută pe buletin, fie că încercasem să mă explic în propria-i limbă cu comandantul patrulei, un ofițer inferior — neamțul mi-a poruncit cît se poate de laconic:

— *Komm!* Hai cu mine!

Peste cîteva minute mă aflu la comandatura locală. În fața biroului, într-un jilț cu spătarul înalt și acoperit cu incrustații ședea un tînăr *Oberleutnant* (locotenent-major). Neamțul purta o tunică neagră cu petlițe roz. „Tanchist!“ mi-am spus eu. Părul, destul de rar, îi era despărțit printr-o cărare dreaptă la mijloc și întreaga înfățișare a fascistului, care semăna cu un pui de orătanie proaspăt ieșit din găoace, îmi provoca un sentiment de dezgust.

Ofițerul nu mi-a pus nici o întrebare. Mi-a cercetat ațele, apoi le-a împăturit, le-a băgat într-un plic voluminos și, cu o voce calmă, i-a ordonat pistolarului care stătea în spatele meu:

— La arest!

Scurt și mai ales clar.

Firește că întorsătura asta nu-mi era de loc pe plac. De ce? Pentru care motiv? Ce l-a făcut să mă trimită la închisoare? Oare să fi fost trădat chiar de la primii pași? Nu! Alungam din minte orice bănuială de acest fel. Aveam încredere deplină în tovarășii mei. Se putea întâmpla însă altceva. În oraș venise multă lume străină, s-ar fi putut ca cineva dintre noii-sosiți să fie din aceeași localitate cu mine și să mă fi recunoscut undeva pe stradă.

Oberleutnant-ul mi-a lăsat destul timp ca să meditez. Am stat singur în celulă opt zile încheiate. În acest răstimp, nu mi s-a luat nici un interogatoriu și n-am fost nici măcar chemat afară. Puteam să mă gândesc la orice, să fac presupunerile cele mai sumbre. În cea de-a noua zi, după ce mi se dusesse orice speranță de a ieși cu bine din această încurcătură, dimineața, am fost scos din celulă și condus la același ofițer.

Pe marginea biroului am recunoscut plicul umflat în care se aflau și actele mele.

Vorbindu-mi nemțește, ofițerul m-a întrebat de ce am dezertat. I-am explicat că n-am nici un chef să mor tânăr. Destul că în primul război imperialist mi-am pierdut tatăl și că în războiul civil mi-a pierit un frate mai mare. Nu mai vorbesc de războiul cu finlandezii — am pățimit atâtea...

— Asta-i tot?

— Da.

El a zîmbit cu amabilitate și a remarcat printre altele că vorbesc bine limba germană și am o pronunție foarte bună.

— Ai vrea, de pildă, să lucrezi în folosul concetățenilor dumitale ruși? mă întrebă el, stingherit parcă de ce spusese.

L-am rugat să-mi explice ce înțelege el prin aceasta.

Ofițerul m-a lămurit îndată, spunându-mi că în localitate au fost create organe rusești de autoadministrare și orice om cu studii, dar mai ales unul care vorbește limba germană, este cît se poate de binevenit.

Oferta îmi convenea. De altfel, așa i-am și spus neamțului. Ca să trăiască și să-și câștige cinstit o bucată de pîine, omul trebuie să muncească. Iar pentru cine lucrează — asta nu-i chiar atît de important.

Răspunsul meu i-a plăcut neamțului care a ținut să sublinieze satisfacția ce i-a produs-o faptul că ne-am înțeles destul de repede amîndoi. Mi-a promis că-i va raporta șefului comandaturii despre mine. Acum, pot să-mi iau actele și să mă duc la primarul orașului. El are să-l anunțe la telefon pe primar despre vizita mea.

Nu, norocul încă nu mă părăsise, mă gîndeam eu. Dar tocmai cînd eram gata să ies din clădire, o santinelă m-a oprit și mi-a spus să mă întorc la *Oberleutnant*. Am avut o strîngere de inimă. Se vede că mă bucurasem prea devreme.

Pe ofițer l-am găsit în birou, stînd nu la masă, ci în picioare în mijlocul încăperii.

— Să nu te neliniștească episodul acesta cu arestarea, spuse el.

Am ridicat din umeri, ca și cum aș fi zis: „Ce să-i faci? Așa-i în timp de război!” și neamțul îmi mai spuse că el lipsise cît fusesem eu arestat, că șeful îl trimisese pentru o săptămînă undeva afară din oraș.

— Fără mine nimeni nu putea să soluționeze problema dumitale, încheie el, și de data asta mă lăsă să plec de-a binelea.

„Asta să i-o spui lui mutu, zisei în gîndul meu, mergînd pe stradă și trăgînd adînc în piept aerul răcoros al dimineții. N-ai fost plecat nicăieri. Ai stat și m-ai verificat pe mine.”

Primăria era instalată în clădirea fostei școli medii tehnice de silvicultură. În fața intrării principale staționa un autoturism foarte vechi, marca „Wanderer”, cu vopseaua căzută.

O mulțime pestriță de oameni se perindau în șir nesfîrșit intrînd și ieșind pe ușa primăriei.

Am urcat treptele murdare ale scării pînă la primul etaj.

De pretutindeni se auzeau păcănitul bilelor de la abace, zgomotul mașinilor de calculat, țacănitul des al mașinilor de scris.

Ușa care dădea în biroul primarului ba se deschidea, ba se închidea, făcînd loc mereu altor și altor vizitatori; unii intrau, alții ieșeau. După expresia de pe fețele lor, se putea deduce că oamenii aceștia nu veniseră aici de bunăvoie ca să se prezinte primarului — domnul Kupeikin, după cum glăsuia inscripția de pe plăcuța de tablă proaspăt vopsită și

fixată pe uşă. Fuseseră cu toţii chemaţi pentru ceva. În cele din urmă mi-a venit şi mie rîndul.

Primarul era un ins mic, pricăjit, bîcînic, cu o mutră acră, de om care posteşte. După înfăţişare părea să aibă peste cincizeci de ani. Culoarea bolnăvicioasă a feţei, obrajii supti şi capul chel ca o bilă, arătau că domnul Kupeikin suferea de o maladie ascunsă. Era îmbrăcat într-o redingotă demodată destul de ponosită, dar călcată cu grijă, purta o cravată neagră şi un *pince-nez* cu lentile groase.

Kupeikin m-a primit simplu, fără farafasticuri, fără să dea semne de înfumurare. Se vede că n-apucase încă să-şi ia rolul în serios, ori poate că telefonul *Oberleutnant*-ului de la comandatura hitleristă îl impresionase. Eram sigur că ofiţerul neamţ îi telefonase.

Mă uitam la primar şi, după înfăţişarea, manierele şi felul lui de a vorbi, căutam să ghicesc cine era totuşi omul acesta. Ce hram poartă? Ce-a fost pînă la venirea nemţilor? Arhivar, conţopist, casier?

Domnul Kupeikin n-a dovedit nici cea mai mică curiozitate să afle ce anume m-a împins pe mine, un om relativ tînăr, în braţele ocupanţilor. Faptul acesta însă nu m-a surprins, fiindcă aceeaşi întrebare puteam să i-o adresez şi eu, cu atît mai mult, cu cît primarul nu era nici *Oberleutnant* şi nici neamţ!

Kupeikin a trecut de-a dreptul, adică nu tocmai de-a dreptul, la subiect. La început, a ţinut să-mi spună că-i socoteşte pe nemţi ca fiind naţiunea cea mai cultă şi cea mai civilizată din Europa. De la ei avem ce învăţa. Nemţii n-au venit aici în plimbare, ci pentru multă vreme şi cu un scop foarte serios. Ei au o sarcină măreaţă — să transforme totul din temelii. E o muncă uriaşă. Desigur că la început vor exista şi unele dificultăţi, fricţiuni, manifestări de neîncredere din partea unor anumite pături ale populaţiei, poate chiar şi unele acţiuni de sabotaj, dar asta doar la început. *Führer*-ul şi garda lui au acumulat o însemnată experienţă în activitatea publică, iar noi ruşii ne-am cam obişnuit cu toate. Experimentările nu ne mai sperie. Nu ne-am pierdut noi cu firea sub regimul sovietic, darmite acum. Sarcina principală a administraţiei orăşeneşti şi a primarului este de a-i atrage pe locuitorii care simpatizează cu nemţii să colaboreze în cel mai scurt timp cu autorităţile de ocupaţie.

Dacă se vor găsi astfel de oameni? Cum să nu. În parte s-au și găsit.

Domnul primar vădea o dispoziție optimistă și, în ciuda uniformei jalnice pe care o arbora, era plin de zel și de energie.

Primarul mi-a propus funcția de director al unei școli ce trebuie să se deschidă curînd.

I-am răspuns că pe mine această încredere mă măgulește, dar nu pot să primesc postul oferit.

De ce? Pentru că, să fiu sincer, „m-am acrit” de activitatea pedagogică. De mult voiam s-o părăsesc și nu știu cum se face că n-am izbutit.

• Domnul Kupeikin clătină dojenitor din cap, cu un aer de dezaprobare. Iar gestul a fost pentru mine atît de grăitor, încît m-am lămurit dintr-o dată. Tot îmi băteam capul să ghicesc care era profesia lui Kupeikin — arhivar, conțopist, casier?... Nu, mă înșelasem. Kupeikin s-a dovedit a fi „coleg” cu mine, adică pedagog. Viața întreagă și-o petrecuse la N..., iar în ultimii doisprezece ani fusese profesor de istorie la Institutul pedagogic din localitate. Să te gîndești numai! Firește că expresia „m-am acrit” îl șocase. Trebuia să dreg lucrurile și m-am grăbit să întreprind o nouă manevră:

— Dacă dumneavoastră v-ați decis să vă alegeți un alt teren de activitate pentru a vă pune în practică cunoștințele și experiența, trebuie să mă înțelegeți și pe mine.

E posibil ca vorbele acestea, la fel ca și refuzul meu de a primi direcția școlii, să-i fi părut primarului prea cutezătoare. Eu însă înțelegeam foarte bine că nu puteam să contez pe o a doua intervenție telefonică a ofițerului de la comandatura germană. Totodată, era puțin probabil ca domnul primar să mă onoreze cu o altă discuție la fel de prietenoasă. Trebuia să mă folosesc de moment. Firește că dacă Kupeikin se va încăpățîna și-mi va spune că altă alegere nu există, n-am să pot face nazuri. Dar dacă totuși îmi va surîde norocul?

Și norocul mi-a surîs. Domnul Kupeikin s-a gîndit puțin, a mișcat din sprîncene și m-a întrebat:

— Dumneata vorbești bine nemțește?

I-am răspuns că *Oberleutnant*-ul m-a onorat chiar cu un compliment în sensul acesta.

— Așa... a mormăit primarul. Păi, atunci să facem altfel. Mi-a explicat apoi că primăria are nevoie de traducători. Toate lucrările de secretariat, corespondența, actele, dispozițiile, ordonanțele etc. trebuiau întocmite în cele două limbi. În schemă sînt prevăzuți trei traducători, însă deocamdată n-a fost găsit nici unul.

— Ți-ar conveni munca asta ? întrebă el.

— Perfect.

— Foarte bine ! Kupeikin lovi în masă cu palma lui mică cît o labă de rață, acoperită cu o piele ce aducea a pergament.

Peste cîteva minute secretarul primarului mi-a arătat încăperea repartizată pentru traducători. Camera era așezată lîngă toaletă, cu toate avantajele și dezavantajele care decurgeau din această situație. A doua zi trebuia să mă prezint la serviciu. Secretarul a remarcat în treacăt că e bucuros de noul său colaborator în persoana mea.

Nu l-am prea crezut. De altfel nici fața lui nu exprima cine știe ce bucurie. Mai curînd cred că telefonul de la comandatură continua să-și exercite efectul.

5. FUGARUL VREA SĂ MĂ VADĂ

Asta s-a întîmplat pe la mijlocul lui septembrie 1941. Am fost chemat la o întîlnire neplanificată cu Aristocratul — una din gazdele caselor noastre conspirative. Întîlnirea urma să aibă loc în singura bisericuță care funcționa în localitate și unde duminicile se oficia slujba religioasă.

Era o dimineată posomorită. Pornisem spre biserică, apăsător de gînduri. Bineînțeles că nu vremea proastă de afară mă făcea trist. Ilegaliștii din N... treceau prin clipe deosebit de grele. Lipsiți de legătura cu *Pămîntul Mare*¹, patrioții din ilegalitate, la fel ca locuitorii orașului, nu știau ce se petrecea pe front. Iar veștile care ajungeau pînă la noi luau uneori astfel de forme, că-ți îngheța sîngele în vine.

Hitleriștii trîmbețau în lumea întreagă mitul forțelor lor invincibile și proceau prăbușirea iminentă a Uniunii Sovietice și a armatei sale.

¹ Așa se numea în timpul războiului teritoriul U.R.S.S. liber, neocupat de dușman.

Din pălăvrăgelile soldaților și mai ales ale celor răniți (care inspirau totuși mai multă încredere decât comunicatele oficiale nemțești) se putea desprinde o situație cât se poate de sumbră. Dușmanul căuta să pătrundă tot mai adânc în teritoriul nostru ; frontul trecea acum pe lângă Leningradul blocat, apoi pe linia Kalinin, Zvenigorod, Naro-Fominsk, Tula, est-Oriol, Harkov, Rostov pe Don și pe la Sevastopol. Moscova era amenințată de inamic...

La N... se petreceau unele lucruri care confirmau în mod indirect aceste zvonuri și știri. Ocupanții fasciști întrecuseră orice măsură. Trădătorii și complicii lor îi sprijineau în mod activ în fărâdelegile și acțiunile lor criminale.

Știam încă dinaintea războiului că oamenii care populează teritoriul imens al țării noastre nu sînt la fel. Unii dintre ei nu-și precupețeau forțele și munceau cu toată energia pentru făurirea unei vieți noi. Aceștia alcătuiau majoritatea zdrobitoare a locuitorilor. Alții preferau să se țină deoparte, nu ne stinghereau, dar nici nu ne ajutau, preferînd să stea în expectativă, să se vaitete sau să chicotească pe ascuns. În tot cazul, ei nu reprezentau nici un pericol real, mai ales că erau și puțini la număr. Din cea de a treia categorie făceau parte elementele înrăite, orbite de o ură bestială față de tot ce era nou, elemente care ne subminau uneori fățiș, iar alteori îmbrăcați în piele de oaie. Dacă îi raportăm la populația uriașă de multe milioane a patriei noastre, aceștia puteau fi numărați pe degete.

Toate categoriile de mai sus existau desigur și în orașul nostru ocupat de fasciști, numai că raportul numeric dintre ele se schimbase. Cea mai mare parte dintre cetățenii cinstiți se evacuasera în interiorul țării, iar cei rămași din diferite motive, uneori independente de voința lor, îi urau de moarte pe fasciști și erau în stare să lupte pe viață și pe moarte împotriva lor. Cei din categoria a doua erau oameni nestatornici, care făceau tot felul de comparații și nu se hotărau să-și aleagă drumul. Restul, care alcătuiau categoria a treia și rămîneau în aceeași minoritate ca și înainte, îi așteptaseră pe cîmpitori și se pusese efectiv în slujba lor. Din rîndurile acestora era completată așa-numita autoadministrație locală rusă, se recrutau detașamentele de polițiști, erau aleși provocatorii, trădătorii, agenții plătiți ai *Gestapo*-ului, informatorii *Abwehr*-ului și diversioniștii.

Și tocmai ei, acești foști cetățeni sovietici, care știau bine rînduielele vieții noastre și aveau legături întinse printre localnici, care cunoșteau adevărata biografie a multora dintre ei, aceștia erau mai primejdioși și mai de temut chiar decît hitleriștii. Din partea lor a primit cea dintîi lovitură și organizația noastră ilegală.

Mă duceam la întîlnirea aceea neprevăzută, cu sufletul frămîntat de neliniște. Despre ce era oare vorba? Ce s-a întîmplat? Aristocratul, un om bătrîn, cu scaun la cap, nu putea să-mi dea semnalul convenit, fără să fi avut motive serioase. Sigur că nu, mai ales că fusesem de curînd la el, nu mai departe decît vinerea trecută.

Iată însă și biserița cea veche cu cinci turle, terminate prin niște cupole dolofane, cu vopseaua scorjită. În curînd voi primi răspunsul la-ntrebarea care mă chinuia. De ce însă răspunsul? Poate că nici nu voi avea prilejul să pun întrebări. În tot cazul, voi clarifica ceva, dar ce anume, e prea tîrziu să mai ghicesc.

L-am zărit pe Aristocrat. Stătea în pridvorul bisericii, chiar lîngă ușă. Cînd a dat cu ochii de mine, a intrat repede înăuntru.

Biserica era cufundată într-un semiîntuneric trandafiriu. Pe la icoane pîlpîiau cîteva lumînări aprinse și mirosea a tămîie. Un preot scund și puțintel la trup cîtea monoton rugăciunile, acompaniat de un cor sărăcăcios, care se auzea dintr-o strană.

Aristocratul s-a așezat mai la o parte, lîngă strana din dreapta, iar eu mi-am făcut loc alături de el. Cîteva minute s-a închinat și s-a tot închinat, bătînd și mătănii, pe urmă, prinzînd un moment prielnic, în timp ce corul cînta, mi-a șoptit la ureche:

— A venit ieri un necunoscut care și-a dat numele de Fugar și m-a rugat să-i fac legătura cu Țiganul.

Doamne, dumnezeule! Puterilor cerești! Bine, dar Fugarul e Andrei, iau eu sînt Țiganul! Cum să-mi ascund oare fericirea? Cum să nu-l îmbrățișez pe Aristocrat pentru o veste atît de scumpă? Prin urmare, iată ce-mi făgăduise întîlnirea aceasta neprevăzută în plan.

Într-un acces de bucurie mi-am făcut semnul crucii și, stăpînindu-mi cu greu zîmbetul, am întreat încet și cît se poate de calm:

— Cum v-ați înțeles ?

— I-am spus să vină mâine la douăsprezece. E bine ?

— Da.

— Dumneata pleacă, eu mai rămân.

Mi-a venit foarte greu să mă stăpînesc și să ies încet și liniștit din biserică. Voiam să ies mai repede la lumină, în stradă. Întreaga mea ființă cînta parcă triumfătoare. Fugarul ! Andrei ! Andriuha ! Prietenul meu drag și neprețuit... Prin urmare, Andrei trăiește. Dorul de el mi se cuibărise adînc în suflet și mă rodea nespun, mă mistuia.

În tot răstimpul acesta căutasem împreună cu băieții să dăm de urma lui Andrei, dar toate încercările nu au dus la nici un rezultat. Încetul cu încetul speranța de a-l regăsi în viață, cu care mă nutrisem pînă atunci, a început să pălească tot mai mult și în cele din urmă s-a stins. Mi-am fost luat în gînd adio de la el. Și cînd colo, uite... Andrei cere să se întâlnească cu Țiganul !

Cît de încet se mai rotește globul ! Ziua aceea mi se păruse o veșnicie. În sfîrșit a sosit și ora multășteptată. La primărie nu aveam decît doi șefi ierarhici : primarul și secretarul lui. Învoirea de două ceasuri pe care am solicitat-o nu a provocat și nici nu putea să-i trezească vreo bănuială secretarului. Devenisem cu timpul un funcționar cu o reputație destul de solidă și, în caz de urgență, mi se trimitea acasă chiar și mașina de serviciu. E drept că asta s-a întîmplat numai o dată, dar fapt e că s-a întîmplat. Aveam un permis care-mi dădea dreptul să umblu prin oraș la orice oră din zi și din noapte.

Și iată că sub privirile Aristocratului eu și cu Andrei — ambii săi „clienți“ — ne strîngem mult, cu putere în brațe.

— Povestește ! i-am cerut eu prietenului. N-am prea mult timp.

Andrei avu un zîmbet ciudat.

I-am repetat de două ori rugămintea, însă Andrei continua să zîmbească.

— Dar ce-i cu tine, n-auzi ?

— Cum ? Ba aud... Scuză-mă, dar mă gîndeam la altceva, mi-a răspuns el cu un oftăt adînc. Nici nu mai credeam să... Ai o țigară ? Abia ieri am ieșit din spital.

Am scos din buzunar un pachet de țigări bulgărești lungi și subțiri, aurii la un capăt (primite cadou de la secretarul primăriei) și l-am întins prietenului meu.

Andrei și-a aprins țigara, a tras cu lăcomie un fum în piept.

— Am vrut să mă las, n-am mai fumat din ziua aceea... însă n-am putut, mi s-a plîns el.

La început nu băgasem de seamă cît de mult se schimbaseră. Părul îi albise de tot, suferințele îi brăzdaseră și mai adînc fața, iar pielea căpătase o culoare palidă-cenușie.

— Deocamdată ajunge, spuse el cu hotărîre și dădu la o parte țigara neterminată, apoi, trecîndu-și palma peste frunte, adăugă: am amețit puțin.

— Spune, Andriușa, povestește... De ce nu l-ai căutat pe omul nostru de legătură?

— Am uitat parola, mărturisi el. Și nu mă hotăram. În schimb țineam minte adresa doctorului.

— Asta-i, va să zică, m-am liniștit eu.

— Altceva, ce să-ți mai spun? Știi, era cît pe-aci să mă curăț. Pe scurt, lucrurile s-au petrecut astfel...

Fără hrană, fără pic de apă, și cu rănilor deschise, două zile și două nopți chinuitoare zăcuse Andrei printre cadavre. Uneori își venea în fire pentru scurt timp, apoi iar își pierdea cunoștința. Către sfîrșitul celei de-a doua zile căzu iar într-un leșin adînc, din care nu se trezi decît la spitalul militar german.

Prima întrebare pe care i-a pus-o un bărbat în halat alb a fost: „Numele dumitale?” „Kuzmin,” a răspuns Andrei, Nikanor Vasilievici!

Apoi i-au făcut o operație, după cîteva zile încă una și încă una. Fusesse rănit atunci și la coapsă, ceea ce nici eu, nici Ghenadi nu știusem. Cînd bolnavul a intrat în convalescență, în salon au venit doi indivizi și s-au așezat lîngă el. Cine erau, Andrei n-a aflat nici pînă azi, dar presupune că erau ofițeri nemți. Unul dintre ei vorbea destul de bine rusește și făcea pe tălmaciul. S-au interesat despre trecutul prietenului meu care a fost nevoit să le reproducă biografia lui Kuzmin pînă în cele mai mici amănunte. Nemții i-au pus o sumedenie de întrebări. Cine-i omul pe care l-a ucis Kuzmin? Cum a reușit să fugă de sub escortă? Cum explică el că în afară de cele trei răniri căpătate recent, mai poartă

și urmele altor trei răni, de mult cicatrizate? Ce orașe din Uniunea Sovietică cunoaște mai bine? Are prieteni acolo?

Răspunsurile trebuiau să fie cât mai amănunțite și Andrei nu și-a ținut de loc în frâu fantezia. Se pare că ofițerii nemți au rămas încântați.

Cu o zi înainte de ieșirea lui Andrei din spital, a venit iar tălmaciul, de astă dată însoțit de un alt neamț. Fără nici o introducere, neamțul l-a întrebat pe domnul Kuzmin ce-ar zice de o excursie în Uniunea Sovietică.

Ferească sfântul! Să înduri atâtea suferințe și chinuri ca să te trezești în cele din urmă aruncat iar în gura lupului? Nici nu-i trece prin minte una ca asta! Și Andrei i-a mai zis neamțului că mai bine își face seama, decît să se reîntoarcă acolo. E ceva de neconceput! După ce a fost de trei ori judecat și a petrecut opt ani prin lagăre, după ce are la activ două evadări și este condamnat la pedeapsa „capitală”, iar fotografiile și amprentele lui digitale, multiplicat în mii de exemplare, au fost difuzate în toată țara, să i se propună o asemenea plimbare de agrement? Nu, mulțumesc! De altfel, ce-ar putea oare el să facă mai de doamne-ajută, cînd preocuparea lui principală va fi aceea cum să-și salveze pielea? Desigur că nimic. Să nu se supere domnii, însă el nu poate să plece dincolo. Pentru el drumul acesta e definitiv închis. A, să lucrezi aici e cu totul altceva. Cu cea mai mare plăcere! Și va face tot ce-i va sta în putință.

Alte întrebări nu i-au mai pus. Se pare că neamțul l-a înțeles. Firește că l-a înțeles, dar înainte de plecare l-a mai întrebat ce profesie are. Andrei s-a gîndit puțin și și-a „adus aminte” că în tinerețe lucrase șapte ani în orașul Kirensk ca marcher la o sală de biliard. Neamțul i-a lăsat lui Andrei adresa și l-a rugat să treacă pe la el după ce va ieși din spital. Andrei a luat rugămintea aceasta drept un ordin și s-a conformat întocmai.

— Asta-i întreaga mea epopee. Cu începere de mîine sînt marcher la cazinoul ofițerilor și omul de încredere al *Abwehr*-ului...

— De unde ai dedus că al *Abwehr*-ului? mi-am arătat eu surprinderea.

— Păi, ce să mai deduc? Neamțul era un ofițer al *Abwehr*-ului. Și știi cum ne-am înțeles să colaborăm?

— De unde să știu?

— Tipul mi-a pus în vedere să aleg niște oameni „des-toinici“ din punctul lui de vedere, să-i recrutez, să-i încadrez în grupe de câte trei și să-i predau lui.

— Ca să fie strecurați în spatele frontului nostru? l-am întrerupt eu.

— Ești băiat isteț, ca totdeauna. Da, chiar în spatele liniilor noastre. Așadar, după cum vezi, sînt agent-recrutor al *Abwehr*-ului. Clar?

— Mai clar nici că se poate.

— E ceva delicat însă. Trebuia să cîntăresc bine toate posibilitățile. Deocamdată, șeful nu mă zorește. Își dă seama că sînt cam străin de meleagurile astea și nu mi-e chiar atît de ușor să capăt printre localnici reputația unui om „de nădejde“.

— O să aranjăm noi, mi-am frecat eu mîinile, asta nu-i o piedică. Principalul e că acum avem și cu ce gîndi. Nîs-a adăugat un cap în plus. Și încă ce cap!

L-am îmbrățișat pe Andrei și am izbucnit amîndoi în rîs.

6. ORGANIZAȚIA ILEGALĂ DIN N...

Munca ilegală în spatele frontului hitlerist nu-i o treabă chiar atît de simplă și ușoară cum se scrie uneori. Legile luptei ilegale sînt aspre și necruțătoare. Ca să te consacri acestei activități, nu-i de ajuns numai să vrei și să fii pătruns de un devotament nemărginit față de patrie și de ură față de dușman, să fii curajos și gata de fapte eroice. Aici se mai cer în plus o mulțime de aptitudini organizatorice deosebite: o prudență veșnic trează, cunoașterea legilor de fier ale conspirativității, nervi tari, bine antrenați, precum și o judecată rece și sănătoasă. Iar toate aceste însușiri trebuie să le întrunească oameni temeinic verificați și cu o experiență bogată.

Dar de unde să luăm însă oameni atît de experimentați?

Pînă la război, nimeni nu se gîndise la necesitatea de a pregăti pentru orice eventualitate o sută-două de organiza-tori ai muncii ilegale în spatele frontului inamic. Și asta, probabil, fiindcă ipoteza unei pătrunderi adînci a dușmanu-lui pe teritoriul țării noastre nici măcar nu fusese pusă. Despre elementul surpriză, la noi s-a vorbit în gura mare abia după insuccesele suferite în anul 1941. Pînă atunci,

mințile și inimile oamenilor sovietici nu admiteau nici măcar ideea unor succese vremelnice ale agresorului. În procesul întregii lor vieți de dinaintea războiului, oamenii noștri fuseseră pregătiți să respingă total pe dușman dacă s-ar fi încumetat să ne atace.

Și norocul nostru a fost că pe lângă mișcarea ilegală organizată, războiul a scos spontan pe arena acestei lupte sute și mii de patrioți înzestrați, în care, pe vremuri de pace, nici n-ai fi bănuțit aptitudini militare, spirit de eroism și de sacrificiu.

La apariția noastră în N..., scheletul organizației ilegale și îndeosebi conducerea existau. În fruntea mișcării și a comitetului orășenesc ilegal se afla unul dintre foștii secretari ai comitetului orășenesc de partid, care lucrase vreo șapte ani în această localitate. Cu totul altceva ar fi fost dacă omul ar fi trebuit să se adăpostească în pădure și să îndrumeze de acolo munca; șederea lui clandestină în oraș însă echivala cu o cădere iminentă în mâinile fasciștilor.

Conducătorul organizației a căpătat numele conspirativ de Prokop. Ca locțiitor al lui a fost numit Demian, iar ca ajutor — Prohor. Responsabili ai celor trei grupe independente și fără legătură între ele au fost numiți: *Fusul*, *Posacul* și *Ural*. În grupa a patra am fost incluși noi trei și puși sub conducerea Soldatului, adică a lui Ghenadi Bezrodnii.

Grupa noastră avea o misiune foarte precisă: să culeagă informații cu privire la inamic și să le transmită pe *Pământul Mare*. Era vorba deci de două puncte — culegerea datelor și transmiterea lor. Dar ca să le putem transmite, trebuia să dispunem de o legătură cu *Pământul Mare*. Trebuia, dar această legătură n-o aveam și n-o avea nici conducerea organizației ilegale.

Or, ce înseamnă un cercetaș lipsit de legătură? Zero. Nu face un ban, este nefolositor tovarășilor săi, iar pentru dușman nu prezintă nici o primejdie. E ca o pușculiță cu bani căzută pe fundul mării.

Cineva ar putea să ne întrebe: „Dar voi ați întreprins ceva, ca să stabiliți această legătură?” Da! „Și v-ați atins scopul?” Nu! Am pierdut patru curieri trimiși către prima linie a frontului. Nici unul nu s-a mai întors și nici unul n-a izbutit să treacă dincolo. De altfel, nu-i chiar atât de simplu să ajungi pînă la primele poziții și să treci fișia ina-

micului. Cine s-ar fi putut gândi, în perioada cînd noi eram lăsați să acționăm în spatele frontului, că dușmanul se va apropia de Moscova? Cine ar fi putut să prevadă că N... va rămîne în adîncimea spatelui inamic?

Iar ca să străbați aproape patru sute de kilometri, ocolind șoselele și localitățile principale și să te expui la tot pasul primejdiei de a fi prins, asta înseamnă ceva.

Dar *Pămîntul Mare* a făcut vreo încercare de a stabili legătura? Da, a făcut, însă n-am aflat de lucrul acesta decît în iunie 1942, cînd un curier a reușit în sfîrșit să ajungă pînă la noi.

Parașutat cu o stație radio într-o pădure, curierul a pătruns foarte greu în oraș. El nu era însă și radist. Radista se afla tocmai la Minsk și trebuia s-o aducem de acolo.

Abia pe la sfîrșitul lui iunie 1942 am apucat să dăm primul semn de viață.

Pînă atunci lucraserăm în gol, adunînd informații dintre cele mai prețioase cu privire la inamic. Dar ce folos, dacă nu puteam să le valorificăm?

La sfîrșitul lui 1941 Andrei a propus să sprijinim cu toate forțele grupei noastre de cercetare organizația ilegală din oraș. Firește că toate informațiile culese, noi le comunicăm și conducerii acestei organizații. Însă ea nu avea nevoie de toate materialele informative, care, în schimb, interesau comandamentul frontului. Ne-am hotărît, așadar, să sprijinim organizația ilegală locală în activitatea ei de subminare și combatere a dușmanului. M-am declarat de acord cu propunerea lui Andrei, dar Ghenadi a fost împotriva. Era prima noastră ciocnire mai serioasă de cînd ne aflam în spatele frontului inamic. Andrei nu se înșelase cînd îmi spusese că Ghenadi se va schimba. Se pare că acesta se schimbase într-adevăr, dar nu spre bine. Chiar de la cei dintîi pași, Ghenadi a devenit din cale-afară de prevăzător și prudent, complicînd toate lucrurile cu care venea în contact. În închipuirea lui orice primejdie însemna pieirea noastră inevitabilă. Dar fără risc (un risc calculat, firește) era o naivitate să te gîndești la victorie. Propunerea lui Andrei presupunea participarea noastră activă la o luptă plină de riscuri și de primejdii. Ghenadi tot obiecta: „Dar asta ce mai e? Cine ne-a dat dreptul să încălcăm ordinul primit de la centru? Fiecare să-și vadă de treaba lui. Să luăm exemplu de la

armată. Acolo, un aviator nu e pus niciodată în locul tanchistului, iar tanchistul nu e obligat să mineze șoselele. A pune în aplicare propunerea lui Andrei e ca și cum ai vrea să faci o moașă dintr-un inginer-metalurgist. Misiunea noastră este să ducem aici o muncă de cercetare și de contrainformații. E clar?”

Nu, nouă nu ne era cîtuși de puțin clar. Aveam ferma convingere că Ghenadi se simțea excelent în rolul lui actual, care se reducea la prelucrarea sintezelor informative. Mai mult n-avea chef să facă.

S-ar putea ca, formal, el să fi avut dreptate. Dar să nu uităm că mișcarea ilegală nu-i același lucru ca armata și nu poate fi comparată cu ea. Iar noi nu ne aflăm pe front. I-am spus că o alegere greșită a mijloacelor de luptă este mai puțin condamnabilă decît inactivitatea și i-am cerut să-i raporteze secretarului comitetului orășenesc propunerile noastre, adică a lui Andrei și a mea.

Ghenadi s-a agățat numaidecît de ideea asta. Da, va raporta neapărat. El era convins — și nu se ascundea — că secretarul va fi de partea lui. A dat greș însă. Demian ne-a susținut pe noi. Am făcut din grupa noastră o subunitate activă și curînd am intrat în înflăcărata vîltoare a luptei, pline de primejdii. Ne-am acomodat repede cu ea și ne-am călit cu aceeași repeziciune.

7. PRIMELE CĂDERI

Oricît de bine ai fi „instalat” într-un oraș cotropit de dușman și la orice șiretlicuri ai recurge ca să te ascunzi, nu poți fi niciodată absolut sigur că nu ți se va întîmpla nimic.

Toți înțelegeau lucrul acesta și își dădeau seama că de siguranța noastră individuală depinde siguranța întregii organizații ilegale. Trebuie să fii totdeauna cu ochii în patru. Primejdia te paște la tot pasul. Te ține de braț, doarme în același pat cu tine și te privește adînc în ochi. De aceea nu trebuie să uiți o clipă că un singur pas nehibzuit, necalculat îndeajuns, poate să te piardă atît pe tine și pe tovarășii tăi, cît și întreaga cauză.

Iar cauza ne cerea să luptăm, să ducem un război aprig, pe viață și pe moarte, care nu putea să treacă fără jertfe.

Prima lovitură s-a abătut asupra noastră imediat după ce orașul a fost ocupat de hitleriști. A dispărut conducătorul organizației ilegale Prokop, secretarul comitetului orășenesc. A dispărut într-un chip misterios și fără urme.

Toți eram neliniștiți. Se făceau fel de fel de presupuneri, absurde, lipsite de temei. Ghenadi zicea că Prokop fugise o dată cu retragerea trupelor noastre. Demian era încredințat (deși n-avea nici un argument) că Prokop căzuse în mâinile ocupanților cu prilejul arestărilor în masă făcute în rîndul cetățenilor sovietici. Mai optimist decît ceilalți, Prohor ne sfătuia să mai așteptăm. Poate că, presimțind primejdia ce-l pîndea, Prokop se ascunsese undeva în pădure și în curînd avea să ne trimită vești. Toate acestea erau însă numai supoziții și bănuieli, în timp ce viața cerea să luăm hotărîri și să acționăm.

Conducerea comitetului orășenesc și a organizației ilegale a fost preluată de Demian, iar Prohor a fost numit locțiitorul lui.

Agentul de legătură Akim, care îi cunoștea pe cei trei conducători, a fost trecut pentru un timp „în rezervă”, ca să se rupă firul în cazul unei eventuale urmăriri. Nu puteam să întreprindem nimic altceva, atîta timp cît nu cunoșteam împrejurările în care dispăruse Prokop.

Cît despre activitatea noastră, pe lîngă faptul că nu fusese întreruptă măcar o singură clipă, nici ritmul ei nu slăbise. Supunîndu-se legilor aspre ale luptei, mișcarea ilegală creștea, se maturiza, sporea în intensitate, devenind din ce în ce mai organizată, transformîndu-se într-o forță puternică și de temut. Grupa de sub conducerea Fusului se ocupa cu difuzarea manifestelor, demasca uneltirile dușmanilor și trădătorilor, căuta printre locuitorii orașului elemente capabile să se consacre cauzei noastre comune. Patrioții din grupa lui Ural, la fel ca oamenii din grupa noastră, comiteau acte de diversiune, sustrăgeau arme și materiale explozive, culegeau informații prețioase pentru mișcarea ilegală. Luptătorii din grupa comandată de Posacul se răfuiau fără cruțare cu uneltele ocupanților, trădătorii și provocatorii.

Primăvara, în ajunul zilei de 1 Mai, misterul dispariției lui Prokop s-a dezvăluit cu totul pe neașteptate. Oamenii Posacului l-au capturat pe trădătorul Hvostov, care, înainte de execuție, a făcut mărturisiri de căință. Prin intermediul

agentului de legătură Țeposul aceste declarații au ajuns la Prohor, pe urmă la Demian, iar conținutul lor a fost adus și la cunoștința noastră. Am aflat astfel că încă înainte de căderea orașului N... vecinul lui Hvostov, anume Pankratov, ar fi afirmat că rămîne pentru munca ilegală în oraș și ar fi amintit în legătură cu aceasta de numele lui Saveliev. După venirea nemților, Hvostov a făcut la comandatură un denunț împotriva lui Pankratov și Saveliev. În urma denunțului, Saveliev a fost arestat, iar Pankratov, deși fusese chemat la interogatoriu, n-a pățit nimic.

Totul părea cît se poate de convingător, verosimil și groaznic în același timp.

Posacul n-avea de unde să știe că Saveliev nu era altul decît Prokop, tot așa după cum nu știa că Pankratov era agentul de legătură, Akim.

Dacă Pankratov l-a denunțat pe Saveliev, înseamnă că e trădător și, prin urmare, trebuie tratat ca atare.

Situația nou-creată cerea să fie examinată cu multă atenție. Demian a considerat necesar să afle părerea tuturor membrilor comitetului orășenesc. Îl cunoștea pe Akim și, în ciuda unor dovezi atît de incontestabile ca mărturisirea trădătorului Hvostov, mai avea unele îndoieli. Ghenadi cerea ca Akim să fie împușcat.

Eu și cu Andrei șovăiam. Nu înțelegeam de ce Akim îl trădase numai pe Prokop. În afară de aceasta, el mai ținea doar legătura cu Demian și cu Prohor, care scăpaseră neatinși.

— Fasciștii de la Gestapo au cap, obiecta Ghenadi. Cu Prokop s-au cam grăbit și n-au obținut nimic de la el. Acum, îl urmăresc cu băgare de seamă pe Akim, vor să pună mîna pe o pradă mai bogată. Akim trebuie suprimat pînă nu-i prea tîrziu.

Andrei n-a fost de acord cu această părere. Dacă nemții știu de existența lui Demian și a lui Prohor, răfuiala imediată cu Akim nu va aduce și nu va schimba nimic. Este o măsură întîrziată. Pe lîngă aceasta, mărturisirile lui Hvostov sînt la urma urmei mărturisirile unui dușman. De ce trebuie să le dăm crezare? Hvostov ar fi putut să-l calomnieze pe Akim... Înainte de a pronunța sentința, omul trebuie verificat.

Ghenadi a sărit în sus. Ce-nseamnă : trebuie verificat? Unde ne aflăm : în spatele frontului inamic, sau pe terito-

riul nostru? Aici fiecare minut e prețios. Și ce rost are să-l mai ocolim atîta? Dacă Akim e un om cinstit, de ce n-a venit să ne spună că a fost chemat la interogatoriu?

— Asta o declară tot Hvostov, observă Andrei. Iar noi trebuie să ne convingem singuri. De aceea, concomitent cu verificarea lui Akim, va trebui să precizăm dacă Demian și cu Prohor au fost luați în filaj. După versiunea lui Bezrodnii, Gestapo-ul trebuie să știe de ei. Treaba asta pot s-o facă cu ușurință băieții lui Dim-Dimici și ai Posacului.

Așa s-a și hotărît.

Supravegherea instituită asupra lui Demian și Prohor ne-a liniștit pe toți. Aceștia nu erau filați de fasciști. Cu Akim lucrurile au ieșit altfel. Pe la jumătatea lunii mai, doi dintre băieții mei mai isteți mi-au raportat că în seara de treisprezece, la locuința lui Akim venise un individ. Necunoscutul a rămas în casă vreo jumătate de oră și pe urmă s-a dus direct la poliție.

Na-ți-o bună! Ce-i de făcut? Dacă Ghenadi și Posacul au dreptate? De ce tace Akim? De ce nu-i avertizează pe Prohor și Demian despre primejdia la care-s expuși? Înseamnă că Akim e un trădător.

Se impunea supravegherea în continuare a casei lui Akim, dar băieții mei lucraseră un timp acolo și puteau fi recunoscuți. De aceea Prohor a ordonat ca supravegherea să fie dusă mai departe de grupa Posacului.

După vreo patru zile, acesta i-a comunicat lui Prohor prin agentul său de legătură că locuința lui Akim a fost vizitată de un tînăr „necunoscut”. Tînărul a rămas acolo pînă la ora fixată de comenduire pentru circulație, după care a ieșit împreună cu Akim în stradă. Au mers astfel amîndoi pînă la poștă și s-au așezat în mașina care-i aștepta în fața clădirii. Akim s-a reîntors acasă pe la orele unu noaptea, cu aceeași mașină.

De astă dată, rolul mirșav de trădător pe care-l juca Akim era neîndoielnic. Ghenadi mi-a ordonat să-l răpesc pe trădător, să-l aduc la ascunzătoarea noastră și să-l anchetez.

Începusem să-i pregătesc pe băieți în vederea acțiunii, dar n-am mai apucat s-o aduc la îndeplinire. În noaptea de optsprezece mai, sub ochii cercetașilor mei, la locuința lui Akim a oprit o mașină cu trei nemți din trupele SS, care au percheziționat casa și l-au luat pe Akim cu ei. De data

asta, Akim nu s-a mai întors acasă. Iar în dimineața următoare, din nou sub ochii unuia dintre oamenii mei, Prohor a fost ridicat de agenții Gestapo-ului în momentul când ieșea de la baie. El a încercat să se împotrivească, dar a fost maltratată până când și-a pierdut cunoștința și azvirlit în mașină.

Ghenadi avusese dreptate. Presupunerea lui cele mai sumbre se adevăraseră. Trebuia să facem ceva și cât mai degrabă.

Primejdia îl păștea și pe Demian.

Toți cei care lucraseră cu el cunoșteau firea lui dîră și îndărătnică. După toate probabilitățile, omul acesta curajos și devotat trup și suflet cauzei pe care o sluja nu ar fi acceptat argumentările nici unuia dintre noi, luate separat. De aceea, vorbind aproape în numele tuturor comuniștilor, Ghenadi i-a propus lui Demian să părăsească imediat orașul, să se ascundă în pădure și de acolo să conducă lupta.

Demian n-a îndrăznit să se opună majorității. La ultima noastră întrevvedere, îmi amintesc că mi-a spus următoarele cuvinte :

— Arestarea lui Akim nu mă miră. Gestapo-ul l-a luat sub protecția sa. Asta e limpede. Mă surprinde însă altceva. De ce nu au fost arestați Țeposul și Extremul — agenții de legătură ai lui Prohor? De ce Gestapo-ul nu s-a atins de Ural și de Posacul? Ia gîndește-te la asta!

Da, problema trebuie studiată!

În noaptea de douăzeci mai, la locuința lui Demian au venit doi „polițiști“ în uniformă care l-au arestat și l-au escortat străbătînd aproape tot orașul, după care l-au ascuns undeva într-un loc sigur. Unul dintre „polițiști“ era cercețașul meu Kosteia.

O acțiune atît de îndrăzneată și de riscantă nu putea fi dusă la bun sfîrșit decît de un flăcău curajos și destoinic ca el.

Peste cîteva zile, același Kosteia l-a scos pe Demian noaptea afară din oraș, și secretarul nostru a plecat în pădure.

Un timp organizația a rămas fără conducător. Despre Demian nu primisem nici o veste. Responsabilii de grupe — Fusul, Posacul și Ural — care nu se cunoșteau între ei și

nici nu țineau legătura unul cu altul, își continuau activitatea fiecare pe cont propriu.

Situația aceasta a durat aproape o lună, pînă cînd Demian și-a făcut pe ascuns apariția în oraș, la locuința Paznicului, agentul de legătură al grupei noastre de cercetare.

Omul lucra într-adevăr ca paznic la un depozit de cherestea. Căsuța lui de birne, cu o singură încăpere, era așezată chiar pe malul înalt, adînc săpat al râului, care străjuia ca un zid apa. În spatele casei, lipită de perete și adusă cine știe prin ce întîmplare pe aceste locuri, se ridica o stîncă golașă. Din vîrfurile ei se putea observa bine atît incinta depozitului și drumurile de acces, cît și tot malul opus al râului.

Ziua întreagă, din zori și pînă în noapte, curtea depozitului răsuna de huruitul motoarelor de la camioanele grele cu botul turtit, de zgomotul tractoarelor ce cărau remorci încărcate, de scîrîititul macaralelor și de scrișnetul ferăstraielei circulare. Supravegheați de soldați germani din trupele SS, deținuții din lagărul de concentrare situat în apropiere desfăceau din scoabe trunchiurile de copaci aduse de curentul apei, le urcau pe mal, unde le așezau în mașini sau în care special amenajate și trase de cai. Pretutindeni mișunau funcționari de la comandatura agricolă, delegați ai unităților militare germane și reprezentanți ai firmelor comerciale germane de cherestea, îmbrăcați în uniforme semi-miliare.

O dată cu venirea serii, circulația fiind interzisă, toată activitatea aceasta înceta și depozitul se cufunda într-o liniște totală. Porțile largi dinspre strada Naberejnaia se încuiau cu lacătul, și prin fața lor se plimba de-a lungul gardului un polițai. Corpul de gardă al polițiștilor era instalat într-o casă pe jumătate arsă, de cealaltă parte a străzii.

La căderea nopții, Demian a trecut râul înot și a venit la Paznic spunîndu-și parola de recunoaștere. În timpul zilei se ascundea prin labirintul tranșeelor acoperite și al șanțurilor de comunicații, rămase de la trupele noastre, iar noaptea se adăpostea în căsuța Paznicului.

Acolo s-a întîlnit Demian cu oamenii organizației. Andrei și cu mine fusesem cooptați în comitetul orășenesc și am impresia că Ghenadi nu era prea bucuros de această numire. Dintre cei patru responsabili de grupă, numai noi doi am stat de vorbă cu Demian, deși el ar fi vrut să-l mai vadă

pe Posacul și pe Ural. Cei mai mulți dintre membrii comitetului, adică Fusul, Ghenadi, Andrei și cu mine, am fost de părere că n-are rost să-i primejduim pe conducătorii acestor două grupe atât de importante și de active și nici să-l desconspirăm pe Demian în fața lor. Ne-am hotărât să-i convocăm numai pe Țeposul și Extremul, agenții de legătură ai grupelor respective.

Rapoartele agenților de legătură l-au liniștit pe Demian. Ambele grupe își sporiseră efectivul. Posacul atrăsese la munca ilegală încă patru oameni, iar Ural — nouă. Posacul continua ca și înainte să-i vîneze pe trădători și provocatori, pe care-i extermina fără cruțare. După arestarea lui Prohor, Ural izbutise să incendieze șase cisterne cu benzină trase pe linia moartă, să scoată din funcțiune două locomotive, să arunce în aer stația meteo a fasciștilor și să elibereze de sub escortă unsprezece locuitori ai orașului, pe care apoi i-a trimis în pădure.

Cu încuviințarea lui Demian, s-a hotărât ca agenții de legătură Țeposul, Extremul și Mustăciosul să fie puși sub ordinele lui Andrei, astfel ca, prin intermediul lor, el să poată îndruma activitatea celor trei grupe independente.

După ce a fost „oaspetele” Paznicului timp de trei zile, Demian a trecut înapoi riul pe aceeași cale și a plecat în pădure. Eram liniștiți în privința lui. Se înfundase în pădure, într-un colț mlăștinos, greu accesibil, la o distanță de vreo douăzeci și opt kilometri de oraș; între timp stabilise legătura cu un detașament de partizani din apropiere.

Acum, uite că n-aș putea să spun de ce noi nu ne prea grăbeam să-l punem în contact pe Andrei cu Țeposul, Extremul și cu Mustăciosul. Adică, mai precis, nu noi, ci eu, fiindcă partea aceasta a muncii urma să fie îndeplinită de băieții din grupa mea. Se poate ca o prudență instinctivă să-mi fi frînat întrucîtva acțiunile. Dacă-i așa însă, atunci prudența asta a avut un rol binefăcător. În a cincea zi după plecarea lui Demian din oraș, agenții *Gestapo*-ului l-au arestat pe Paznic. Primejdia își întinsese iar ghearele asupra noastră.

Cum a putut să cadă Paznicul în mîinile lor? Cine l-o fi denunțat? Numai noi, membrii comitetului orășenesc și cu doi agenți de legătură — Țeposul și Extremul — intra-serăm în casa Paznicului. Să fie oare vreunul dintre ei?

Raționamentul nostru era cît se poate de logic și de sănătos. Să zicem că printr-o imprudență, eu, Ghenadi, Andrei ori Fusul, i-am fi pus pe fasciști pe urmele Paznicului, atunci aceștia ar fi arestat în primul rînd pe careva dintre noi. Dar nu se întîmplase asta.

Cele mai neînsemnate detalii au început să capete în ochii noștri o importanță deosebită. Ne-am înțeles cu toții să nu-l punem pe Andrei în contact cu cei trei agenți de legătură. În schimb, am elaborat cîteva sisteme de legătură, prin intermediul unor „ascunzători” și „căsuțe poștale”.

Au început zile chinuitoare, cînd ne așteptam din clipă în clipă la o nouă lovitură. Prokop, Prohor, Akim și Paznicul zăceau în celulele *Gestapo*-ului. Desigur că fasciștii vor căuta să stoarcă de la ei tot ce se poate stoarce, să le înfrîngă voința și moralul. Cum se vor comporta oare tovarășii noștri? Vor avea oare destulă forță fizică și sufletească să suporte torturile, să accepte o moarte grea, decît să alunece pe panta josnică a trădării?

A mai trecut o săptămînă, două, o lună...

A venit vara. În orașul nostru a sosit un emisar al *Pă-mîntului Mare*. Am început să chibzuim planul instalării la N... a radistei care ne aștepta la Minsk.

Ghenadi se însurase cu proprietăreasa lui, de data asta nu numai formal (cum făcuse încă înainte de venirea hitleriștilor) ci de-adevăratelea, gospodărește. Dovada acestui fapt a constituit-o apariția pe lume a unui prunc. Nimeni nu s-a mirat și nici nu l-a condamnat pe Ghenadi. Viața își cere drepturile. Și eu mă încredinșasem, și încă de multă vreme, că — oricît s-ar părea de ciudat — condițiile grele de luptă și primejdia de care eram amenințați la tot pasul ne trezeau în suflet o sete nepotolită de viață.

8. OMUL CU CONȘTIINȚA PĂTATĂ

Gazda mea e un om foarte dificil. De altfel are și un nume rar întîlnit — îl cheamă Parokonnîi. Cum am mai spus înainte, cekiștii din localitate m-au îndreptat spre el, prevenindu-mă că omul are un trecut cam pătat și desigur că nu se gîndește la evacuare. Cu mult înainte de sosirea hitleriștilor, Parokonnîi, într-un cerc restrîns de prieteni, adusese

injurii la adresa regimului sovietic, zicînd că abia aştepta să-i vină sfîrşitul.

Fie şi numai pentru motivul acesta şi tot n-aş fi putut să-i port simţăminte de dragoste frăţească.

Pînă în 1934, Parokonnii trăise la ţară unde lucrase într-un colhoz, pe urmă însă, şi-a vîndut avutul şi s-a mutat la oraş. Aici şi-a ridicat o casă acoperită cu olane, alcătuită din două odăi, şi-a cumpărat cal, vacă, porci, o sumedenie de găşte, găini şi s-a angajat căruţaş la biroul de pompe funebre.

La început, individul se uita la mine chiorîş, pînă în momentul cînd s-a convins de-a binelea că eu caut cu adevărat să scap de mobilizare şi m-am hotărît în modul cel mai serios să rămîn sub nemţi. Văzînd toate acestea, gazda mea s-a mai îmbunătăţit, iar după venirea ocupanţilor, ne-am împrietenit la toartă.

După mine, la apropierea aceştia a contribuit şi Elena, singura fiică a lui Parokonnii, o domnişoară cam trecută, casierică la un magazin de delicatese. Chiar de la prima vedere, Elena mi-a arătat o deosebită simpatie. Părinţii o socoteau fată modestă, dar caracterizarea asta nu i se prea potrivea. Printre altele, tînăra avea impresia că toţi bărbaţii, fără excepţie, sînt amorezaţi lulea de dumneaei.

Judecînd după aluziile sale destul de transparente, am înţeles că proprietarul n-ar fi fost contra să mă aibă de ginere. Pe mine unul însă, o astfel de perspectivă, nu mă ispîtea şi, socotindu-mă neîndeajuns de copt pentru rolul acesta, căutam să păstrez între mine şi Elena o distanţă rezonabilă.

Parokonnii era un bărbat uimitor de robust, destul de înalt, cu umerii arcuiţi, uşor lăsaţi. Avea un mers greoi, mişcări neîndemînatice şi o înfăţişare care nu-ţi inspira de loc simpatie. Cred că e inutil să mai arăt că o albeaţă la ochi şi o ureche ruptă nu au darul să te facă chipeş. Această albeaţă îl şi scutise de altfel de serviciul militar. Ochii lui mici şi rotunzi, verzui, ca de pisică, erau atît de adînciţi în orbite, încît îţi făcea impresia că cineva îi îndesase acolo cu forţa. Tot chipul lui păstrase ceva de fiară, iar cînd vorbea cu cineva, datorită privirilor sfredelitoare ale ochilor, Parokonnii părea că îşi ţine interlocutorul în gheare.

Creierul lui Parokonnii — de altminteri un om practic, descurcăreţ, care ştie în orice împrejurare să tragă şi cel mai

mic profit — era prins într-un păienjeniș de prejudecăți și de superstiții. Nevastă-sa îi dădea aproape zilnic în cărți. Parokonnii socotea un adevărat sacrilegiu să se apuce de vreo treabă mai serioasă într-o zi atât de fatală ca luna. Cifra treisprezece era considerată și ea ca aducătoare de mari ghinioane. Omul nostru nu ți-ar fi întins pentru nimic în lume mîna peste prag, iar potcoava ținută în fața ușii de la intrare era păzită ca lumina ochilor.

Slabele mele încercări de a-l smulge din urzeala aceasta de superstiții se loveau de o rezistență inverșunată. Parokonnii își sufla ca o trîmbiță nasul (avea o adevărată dexteritate să execute operația aceasta fără ajutorul batistei) și-mi răspundea invariabil :

— Sfaturile astea ține-le pentru dumneata !

Într-o dimineață, cu vreo două săptămîni înainte de căderea orașului, am fost trezit din somn de niște țipete sinistre. Am ieșit din casă să văd ce s-a-ntîmplat. Proprietarul meu tocmai își înjunghiasse porcul, iar nevastă-sa și cu fata alergau prin curte și prindeau păsările pe care le îndesau apoi într-un lădoi cît toate zilele de mare. La căderea serii toate orătăniile din gospodărie fuseseră tăiate, iar carnea, pusă în butoiașe la saramură, proprietarul o ascunsese sub dușumea.

După alte două zile, intrînd în curte, n-am mai văzut șopronul în care erau adăpostite de obicei vaca și calul. În locul lui se ridica o șiră înaltă de paie, pe jumătate putredă și înnegrită de vreme.

Gazda robotea ceva cu grebla în jurul ei.

— Ai priceput ? mă întrebă el surîzînd.

I-am mărturisit că nu pricepusem nimic.

— Șopronul e sub paie, l-am acoperit. Mi-e teamă ca vitejii noștri ostași să nu se agațe în fugă și de vitele mele.

Toată seara aceea Parokonnii și-a petrecut-o la masă, așezînd în fișicuri monezi de argint de diferite mărimi și valori, după care le-a înfășurat cu grijă în hîrtie, le-a lipit și le-a dosit undeva .

Aproape în fiecare noapte proprietarul trecea pe la mine, se așeza pe marginea patului și mă întreba :

— Ei, le soylim, le soylim ?

— Deocamdată, nu.

Apoi își răsucea o țigară groasă cît deștul și, legîndu-se din senin de cîte ceva, se apuca să-și verse veninul strîns de ani în suflet. O lume întreagă de gînduri murdare și de cîrcoteli i se cuibărise în creier. Pe multe ar fi fost vremea să le fi dat uitării, dar el tot mai scormonea în gunoiul ăsta, își aducea aminte mereu de el, scoțîndu-l la suprafață. Uneori mi se părea că nemulțumirile lui față de Puterea sovietică se răsuflaseră de mult și că nu făcea decît să le întrețină în mod artificial. Ședea așa cu ceasurile, pufăind din țigară și împuindu-mi urechile.

După ce se sătura de trîncănit și-mi umplea bine odaia cu fum, Parokonnîi îmi zvrîlea printre dinți cite un : „Ei, te las cu bine...” și pleca.

Un sentiment de ură ascunsă împotriva acestui om mă năpădea, îmi umplea pieptul. Deocamdată ura aceasta mocnea în mine, dar ar fi putut răbufni în orice clipă. Deseori, copleșit de furie, simțeam cum mi se ridică un nod în gît și-mi piere graiul. Nu mai puteam, dar încercam totuși să mă stăpînesc. Dacă trăiești cu lupii, trebuie să urli ca ei... Dincolo de zidurile casei se scurgeau nopțile pline de zbucium și de neliniște, organizația noastră ilegală era expusă loviturilor și aș fi avut nevoie în aceste clipe de un om căruia să-i pot împărtăși gîndurile și îndoielile mele. Și cînd colo, trăiam nas în nas cu o făptură înrăită și orbită de ură.

Fiecare cuvînt rostit de Parokonnîi mi se întipărea adînc în minte. „Așteaptă puțin, mă gîndeam eu, o să-mi vină și mie rîndul. Am să-ți amintesc eu de toate astea.”

Uneori încercam să aduc vorba despre viitor, despre ceea ce ne aștepta pe toți, încercînd să-mi închipui cum avea să arate viața după război, fiindcă războiul o să se termine și el odată. Proprietarul meu era însă preocupat de alte probleme mai practice și imediate — cum să facă rost de un purcel, cum să-l îngrașe...

În cele cinci luni, care mi s-au părut nesfîrșite, omul acesta, aproape zi de zi, cu o stăruință fanatică de predicator căuta să-mi sugereze că tot ce trăisem noi pînă la război nu fusese decît un vis urît. Că acum viața are să decurgă altfel, dar cum anume — Parokonnîi habar n-avea.

În tot răstimpul acesta, proprietarul meu era cît se poate de activ, de energic și de bine dispus, îi lăuda pe cotropitori, se făcea luntre și punte numai să le fie pe plac și muncea

pentru binele comandaturii agricole, fără să-și precupească forțele și nici pe ale gloabei sale.

Însă nici casa lui Parokonnii, așezată pe cea mai dosnică stradă a orașelului, n-a fost scutită de nenorociri. Într-una din zile, o unitate militară germană i-a rechiziționat calul, dându-i în schimb câteva sute de mărci în bancnote de ocupație. Rămas fără mîrtoagă, Parokonnii și-a găsit cu destulă greutate de lucru la abatorul orașenesc, care deservea garnizoana locală. Vaca lui, care păștea totdeauna pe ripa din spațele casei, a fost tăiată și ea de o bandă de hitleriști beți, care au luat toată carnea, lăsîndu-i proprietarului doar coarneaule și copitele. Lui Parokonnii însă nici asta nu avu darul să-i strice cheful. Ei, așa-i la război !

În preajma sărbătorilor crăciunului, o veste înfiorătoare se răspîndi prin oraș. Comandatura de campanie și *Sonderkommando* organizaseră pe străzi o mare razie, în urma căreia au fost prinse multe femei și fete tinere, trimise apoi să-i distreze pe ofițerii hitleriști din prima linie. Atunci a dispărut și Elena. Parokonnii lipsise și el de acasă o săptămînă. Se zvonise că printre cei cinci căruțași care transportaseră femeile s-ar fi aflat și el.

Nikodimovna, nevastă-sa, o cumătră grasă, veșnic adormită și cu părul zburlit, plîngea zi și noapte, ștergîndu-și lacrimile cu pumnii.

— Gata... ajunge, căuta s-o liniștească Parokonnii. Cum s-a dus — așa o să și vină.

Luîndu-l pe departe, am încercat să aflu cîte ceva despre soarta Elenei, dar gazda îmi răspundea încruntat :

— Dar pe dumneata ce te doare ?

Într-o zi, pe la începutul lui ianuarie, rămînînd singur acasă, m-am urcat în pod. Voiam să ascund acolo o hartă nemțească. Căutînd un locșor mai potrivit, am descoperit sub stratul de zgură un pachet. Firește că nu puteam să nu-l desfac. Înfășurate într-o zdreanță veche, am găsit câteva mii de mărci veritabile, un aparat fotografic, vreo zecă pachete de țigări, un toc rezervor și o agendă nemțească nouă, fără nici o adnotare pe ea.

Întîmplarea m-a pus pe gînduri. În închipuirea mea neliniștită mi-au încolțit dintr-o dată o mulțime de bănuieli. Involuntar, în minte îmi răsăreau o sumedenie de întrebări.

Să fie, adică, o simplă întâmplare? Nu cumva proprietarul mă sapă pe undeva și nemții îl recompensează?

Îmi mai amintisem și că, adesea, întorcându-mă noaptea acasă, Parokonnîi lipsea. Într-o seară, țin minte că nu puteam să adorm. Ceva mă împiedica. Așteptam o clipă și iar mă trezeam. Am auzit un clinchet de cheie răsucită în broască. Pe urmă am auzit ușa scârțîind. Mi se păruse că proprietarul ieșise din casă, dar în realitate abia venise. Și un alt caz. Cercetașul meu Kosteia mă aștepta într-o seară la vreo două colțuri depărtare de casa lui Parokonnîi. Când am plecat de acasă, l-am văzut pe proprietar dormind liniștit în pat lângă nevastă-sa, iar când am venit, am găsit-o singură. Atunci nu dădusem nici o atenție acestor amănunte, dar acum... Acum, e cu totul altceva.

Purtarea lui Parokonnîi putea să nu trezească bănuiele la un om neutru și neamestecat în nimic. Eu însă nu eram omul acela. Fel de fel de presupuneri nelămurite îmi treceau prin cap. Dacă proprietarul are legături cu *Gestapo*-ul, a mirosit ce-i cu mine și mă urmărește? Poate chiar eu i-oi fi dat prilejul, oi fi comis vreo imprudență, sau am vorbit cumva prin somn. De altfel, de ultima presupunere mi-a fost întotdeauna frică. Trebuie să fac ceva. Și dacă toate căderile din organizația ilegală s-au produs din vina mea?

Grupa pe care o conduceam primise sarcina de a-l suprima pe *Rottenführer*-ul SS Reinecke, care își făcea serviciul la *Sonderkommando*. Reinecke avea pe conștiință singele atîtor oameni sovietici nevinovați, încît l-ai fi putut îneca în aceste valuri nu numai pe el, ci întreg efectivul de ucigași de sub comanda lui. Avea o faimă de bestie, de călău feroce.

Băieții mei îl urmăreau de multă vreme, fără rezultat însă. Ca toți SS-iștii, Reinecke ieșea rareori singur noaptea. Dar iată: Kosteia a mirosit că în ulicioara Kirov e o casă unde Reinecke s-a dus de două ori. Casa era locuită de doi bătrîni, soț și soție, foști actori, care aveau o fiică adoptivă, pe nume Liuba în vîrstă de nouăsprezece ani. Ea era printre altele magnetul care îl atrăgea acolo pe Reinecke.

Am hotărît să punem casa sub observație. Supravegherea a durat mult timp și iată că pe la mijlocul lunii februarie norocul ne-a zîmbit. Asta a fost în ziua de șaisprezece, într-o luni. Țin minte data ca acum. Kosteia mi-a raportat că

SS-istul se dusesese iar în vizită la actori. Era noapte. Ne-am instalat postul de pîndă în curte, după lada de gunoi. Pretutindeni domnea o liniște absolută. Nici țipenie de om. În ajun căzuse o zăpadă mare și afînată. Gerul cumplit ne ardea obrajii. Vîntul sufla năprasnic, răzbindu-ne prin haine pînă la oase. Am așteptat așa, chinuindu-ne, un ceas. Apoi încă unul. Înghețase și sufletul din noi. Era cît pe-aci să ne lăsăm păgubași. Iată însă că ușa se deschide. În prag apare Reinecke. Am încremenit locului, ca niște ogari la pîndă. SS-istul a rămas nemișcat cîteva clipe, admirînd parcă razele albastre-argintii ale lunii. Pe urmă și-a aprins o țigară. Fredonînd un cîrmei de cîntec, a pornit-o agale pe ulicioară. Se vede că băuse cam mulțor. Se cam bălăbănea. Am fi putut să-l dăm gata chiar acolo, dar nu voiam să atragem bănuiele asupra familiei actorului.

Am ieșit din ascunzătoarea noastră, ne-am furișat pe lîngă garduri, pe sub zidurile caselor și ne-am luat după el. Cu pași nesiguri, murmurînd ceva pe sub nas, SS-istul își continua în zîgzag drumul. Zăpada scîrțîia sub pașii lui.

La un moment dat, Reinecke și-a schimbat direcția și a luat-o pe una din străzile laterale. L-am văzut aruncîndu-și mukul țigării, care, descriînd în aer o curbă, se înfundă în zăpadă.

Ne apropiam de o încrucișare de străzi. Ultima din drumul *Rottenführer*-ului. Acolo era locul cel mai potrivit ca să-i facem de petrecanie.

Dar — vorba ceea — nu-i pentru cine se pregătește, ci pentru cine se nimerește...

Așa s-a întîmplat și în noaptea aceea memorabilă de luni, șaisprezece februarie. La doi pași de răs_pîntie, răsărit ca din pămînt, în fața lui Reinecke, un soldat german l-a izbit pe călău peste obraz cu dosul palmei. Lovitura a fost atît de puternică, încît *Rottenführer*-ul n-a apucat decît să icnească o dată și s-a prăbușit ca un sac lîngă zidul casei. Soldatul s-a trîntit cu tot corpul peste el. Cîteva clipe, Reinecke s-a zbătut sub strînsoare, pe urmă a scos un suspin și a rămas nemișcat.

Lipiți de un gard, la vreo treizeci de pași depărtare, urmăream uimiți scena.

Soldatul s-a ridicat, i-a scos lui Reinecke din toc revolverul și l-a vîrit în buzunar. Pe urmă, izbind tare cu piciorul trupul inert al ofițerului hitlerist, a pornit mai departe.

— Bine lucrat, nimic de zis, șopti admirativ Kosteia.

— Da, nu-i rău...

Pe tot cuprinsul teritoriului cotropit de hitleriști, lumea știa perfect ce-l așteaptă pe oricine îndrăznește să ridice mîna asupra unui SS-ist. Tot atît de bine ca noi știau asta și germanii de rînd. Și fără îndoială că și soldatul, care acum străbătea orașul cufundat în somn, îndepărtîndu-se tot mai mult de poi.

Dar noi, patrioți și cercetași sovietici, nu puteam să lăsăm să ne scape un caz atît de neobișnuit. Oricine ar fi fost soldatul acela, în cazul de față ne era aliat, lucra pentru noi. Avem o mare nevoie de astfel de oameni. Ce-ar fi să facem o încercare? De ce să nu riscăm? Eu vorbesc germana, iar Kosteia e îmbrăcat în uniformă de polițist.

— Să mergem! mi-am îndemnat eu prietenul.

O vreme, cotul străzii l-a ascuns pe soldat de privirile noastre. Dînd și noi colțul, l-am văzut iarăși. Căutînd, probabil, să scurteze drumul, acesta o luă de-a dreptul prin curți, se furișă prin gangurile întunecoase și, în cele din urmă, ieși în strada pe care locuiam eu.

Ne-am hotărît să-l oprim, somîndu-l în limba germană. Aici s-a petrecut însă un lucru neînchipuit și cu totul de nețeles. Ajungînd în dreptul casei lui Parokonnîi, soldatul s-a urcat în cerdac, s-a scotocit prin buzunarele mantalei și, scoțînd o cheie, a descuiat ușa și a intrat înăuntru.

Am rămas cu gura căscată. Dar asta ce-o mai fi? Nu ni s-a năzărit cumva? Un soldat la mine în casă!

— Curată drăcovenie! murmură Kosteia ridicînd din umeri.

— Pleacă! Lasă că mă descurc singur, îi poruncii eu.

Nu mai simțeam frigul. După ce l-am condus puțin pe Kosteia, m-am întors acasă, am descuiat ușa și, cuprins de emoție, am pășit pragul casei.

Vestiarul, apoi prima odaie, luminată puternic de o lampă cu gaz. Nevasta proprietarului dormea în culcușul ei, iar Parokonnîi, dezbrăcat pînă la brîu, stătea la masă și își răsucea o țigară. În afară de el, nu mai era nimeni în casă. Nimeni.

Deodată mă fulgeră un gînd...

— Ce mai e nou ? l-am întrebat eu ca de obicei, frecîndu-mi palmele.

— Nimic... Trăim și noi de azi pe mîine.

— Așa-a...

Am intrat în odăița mea, mi-am scos șapca, paltonul, pe urmă m-am reîntors și m-am așezat la masă în fața lui. Picioarele mi se muiaseră de tot.

Proprietarul își aprinse țigara, își puse mîinile păroase pe marginea mesei și, îndesîndu-și capul între umeri, se uită la mine pe sub gene. Mi-am ațintit și eu privirile în ochii lui. Ne priveam astfel cu luare-aminte, de parcă abia atunci ne-am fi cunoscut.

— Parcă ziceai o dată că luna e o zi cu ghinion ? am riscat eu pentru început.

— Cum adică ? se prefăcu el că nu pricepe.

— Ce ai ? Nu mai auzi, ți s-au înfundat urechile ? Des-tupă-le !

Parokonnîi îmi aruncă o căutătură pieziș, dar nu-mi răs-punse nimic.

— Probabil că nu în fiecare luni îți permiți să ai cîte-o plăcere ca asta ?

Parokonnîi tăcu, își băgă țigara cu capătul aprins în gură, scui-pă, apoi își trecu palma peste buzele lui groase și trase o înjurătură.

— E prost, frățioare, cînd omul nu-i în stare să-și as-cundă meseria, urmai eu.

— Nu mai trîncăni, răspunse în sfîrșit proprietarul cu glasul înăbușit, în care se simțea un accent de răutate. Pe frunte îi luceau broboane mici de sudoare.

— Ești mai puțin prevăzător decît trebuie, îi dădeam eu înainte.

— Ce-i cu dumneata, nu ți-e bine?... Vorbești alandala, rosti Parokonnîi bîlbîindu-se. Culcă-te, mă sfătui el căscînd și se întinse. Pe urmă, micșorînd fitilul lămpii, se ridică în picioare.

— Stai jos ! îi răspunsei eu. Se vede că tonul cu care rostisem aceste cuvinte fusese atît de categoric, încît omul se așeză imediat la loc. Ochii lui de pisică cufundați adînc în orbite mă sfredeleau, răutăcioși.

— De unde ai făcut rost de mantaua aia nemțească ?

Parokonnîi tresări. Parcă l-ar fi opărit cineva cu apă fiartă. Stăpînindu-se numaidecît, răspunse, privîndu-mă țintă :

— Uite ce, pe mine să nu mă iei așa. Ce crezi că sînt copil?

— Ce-ai făcut cu pistolul? urmai eu.

Ochii i se micșorară. Erau ca niște mărgеле. În semiîntunericul odăii abia i se vedeau. Țuguindu-și buzele mari, Parokonnîi tăcu un timp, apoi mă avertiză :

— Zău, lasă-te de glume, băiete! Zi ce-ai de zis, nu mai umbla cu...

Ne înțelegeam perfect unul cu altul, atîta doar că vorbeam limbi diferite!

— Va să zică de ăștia-mi ești! surîsei eu.

— Adică cum? repetă el.

— De ce l-ai omorît pe Reinecke?

Parokonnîi se rezemă de spătarul scaunului. Nu scoase nici un cuvînt. Mîna dreaptă i se lăsă moale pe genunchi, alunecînd încet spre buzunar. A, care va să zică, așa! Totdeauna am fost de părere că momentul cînd vezi îndreptată asupra ta țeava unui revolver rareori poate fi agreabil. De aceea, m-am hotărît să i-o iau înainte proprietarului și scoțîndu-mi „Walter“-ul din buzunar l-am pus pe masă în fața lui.

— Îți place jucăria asta? Ia-o! Dar vezi că are piedica pusă...

Parokonnîi însă n-a făcut nici o mișcare. Se uita la mine, zăpăcit, stingherit, ca un copil prins asupra faptului.

Un sentiment cald și plin de duioșie îmi umplu sufletul. M-am ridicat în picioare și, ocolind masa, m-am apropiat de el și i-am cuprins în palme umerii goi. L-am simțit tresărind la această atingere.

— De ce ai omorît un om? l-am întrebat.

— Nu era om, a răspuns Parokonnîi, lăsîndu-și capul în jos.

— De ce, cum adică?

— Trebuia! spuse el cu îndîrjire și, ca să-și descarce furia, izbi cu pumnul în masă. Nu-i primul și nici ultimul...

L-am strîns în brațe și l-am sărutat pe gura încheștată. Parokonnîi mi-a apucat cu un gest pătimaș mîna și a lipit-o de obrazul lui, șoptind încet :

— Timofeici... Dragul meu.

Inima îmi bătea cu putere. Parokonnîi se muiase, se îmblînzise dintr-o dată. Ochii, la fel, i se luminară ca prin farmec. Îmi ținea mîna lîngă obraz și tăcea, dar cît de semnificativă și de gravă era această tăcere !

Ura pe care o adunasem de atîta vreme împotriva lui se stinsese brusc. Proprietarul meu, omul acesta cu conștiința pătată, nu-mi mai producea acum nici silă, nici scîrbă. Nu-i mai observam defectele fizice care-i poceau fața. În cîteva secunde, Parokonnîi mi-a devenit foarte drag și apropiat.

Mi-am eliberat mîna din strînsoarea lui și, luîndu-i paltonul de pe scaun, i l-am azvîrlit pe umeri. Parokonnîi continua să stea nemișcat, cu privirea în gol. Abia după o lungă tăcere, l-am auzit șoptind încet :

— Va să zică, de ăștia-mi ești !

Repetase vorbele spuse de mine adineauri. Se vede treaba că nu fusese în stare să găsească altceva. La urma urmei, ce însemnătate putea să mai aibă lucrul acesta ?

Am luat un scaun și m-am așezat lîngă el.

— Totuși, cum de ai procedat cu atîta imprudență ? l-am întrebat eu. Dacă în locul meu te-ar fi văzut altcineva ?

Trofim Gherasimovici se scutură, se uită la mine cu o privire parcă mai întinerită și, desfăcîndu-și brațele, răspunse :

— De... că doar nu-s dumnezeu. Sigur, prea dibaci nu fusesi, dar n-am mai putut răbda.

— A fost o execuție pe cinste, surîsei eu ca să-l mai încurajez.

— Ei, cum mă pricep și eu ! zîmbi la rîndul lui Parokonnîi.

Am stat împreună între patru ochi noaptea întreagă și nici n-am băgat de seamă cînd au sosit pe nesimțite zorile tîrziu în acea zi mohorîtă de iarnă.

Îl ascultam și mă întrebam : e cu puțință oare ca cineva să pozeze cu atîta măiestrie în dușman și să se dovedească a fi patriot ? Nu, aici trebuie să fie altceva. Proprietarul meu nu se prefăcea. Nu degeaba cekîștii din localitate îl socoteau un om pătat. Motive existau, desigur, și încă destul de temeinice. Trofim Gherasimovici însuși îmi vorbise despre asta. Omul mersese pe un alt drum și încă de multă vreme. N-a rămas de florile mărului aici sub ocupația nemțească. Își făcuse anumite planuri josnice și mîrșave. Blestemați să fie

hitleriști ! Fiară sălbatice ! Dar nu-i nimic. Se vor spăla și ei în lacrimi. Le va sosi și lor ceasul. Puțină răbdare ! Și lemnele verzi se aprind. O să-i punem să lingă tigăile-ncinse. El, Parokonnii, a văzut și a pățimit destule. S-a săturat pînă-n gît. Acum are să se răzbune. Reinecke ? Ce-i cu Reinecke ? El însuși a însoțit convoiul de fete pînă în zona frontului. El împreună cu alți patru fasciști. Ce-au făcut ? Asta o știe numai Parokonnii. Doi dintre vizitii au fost trimiși pe lumea cealaltă. Cum au crîcnit, au și înghițit cîte un plumb. Ar fi pățit-o și el la fel, dar s-a stăpînit. Nu trebuie lucrat așa. Nemții au arme.

În prima noapte de drum au poposit într-o clădire unde fusese baia unui sovhoz. Acolo au început cîinii de hitleriști să-și bată joc de fete. Două dintre ele au fost torturate pînă și-au dat sufletul. Una din ele era Elena. Trofim Gherasimovici a avut și el o fată, dar n-o mai are. A schingiuit-o Kurtz, SS-istul, pînă a ucis-o. Maimuța aia păroasă, de teapa lui Reinecke. Iar acum, sufletul lui ticălos stă de vorbă cu dumnezeu. L-a învățat minte Parokonnii. La oprirea următoare, în satul Sutiainaia, li s-au încrucișat cărările. Lîngă o fîntînă năruită, Trofim Gherasimovici l-a pîndit pe bețivul de Kurtz. L-a pocnit olecuță pe nemernic în creștet, dar așa de frumușel că ticălosul s-a slobozit pe el și pe loc a închinat steagul. Păcat de apa din fîntînă că a spurcat-o. Ar fi putut să-i facă de petrecanie atunci și lui Reinecke, care era mort de beat. S-a gîndit însă că prea ar fi bătut la ochi. Unul dispărut, altul mort. Nu l-a ucis în noaptea aceea pe *Rottenführer* și din alt motiv. Era sigur că avea să-i încapă pe mîna altă dată. Și ceasul a venit. A fost o zi grea, ce-i drept, tocmai luna, zi cu ghinion, dar uite că lucrurile au ieșit bine.

— Acum, nu mi-a rămas decît o singură cale, încheie Parokonnii.

— Ai grijă, l-am prevenit eu, calea asta nu duce în rai.

— Lasă, Timofeici. Eu nu mă sperii cu una, cu două...

9. NĂPÎRSTOC ȘI ARISTOCRATUL

Un ghiont în coastă m-a trezit din somn, și, ca un om bine antrenat, am sărit imediat în picioare, fără să-mi dau seama, ce se petrece în jur. Lumina cenușie a dimineții mohorîte de

toamnă tîrzie se strecura pe fereastră în odaie. În fața mea stătea proprietarul cu o foaie de caiet în mînă.

— Caldă, frige ! spuse Trofim Gherasimovici zîmbind și-mi întinse foaia. Am ieșit și eu pe-afară ca omul, și am văzut-o legănîndu-se în vînt.

După slovele mari ale titlului „Tovarăși !“ mi-am dat seama că-i vorba de manifestele difuzate de grupa Fusului. Dedesubtul textului scria : „Comitetul orășenesc din ilegalitate al P.C. (b) al Uniunii Sovietice“. Abia ieri noapte le predasem băieților o copie a radiogramei, iar azi-dimineață manifestul a fost gata. În cuprinsul lui se arăta că ofensiva dezlănțuită la Volga de trupele noastre se încheiase prin încercuirea unei grupări hitleriste de 300.000 oameni, de sub comanda generalului-colonel von Paulus. Este vorba despre același Friederich von Paulus, care în septembrie 1940, devenise *Oberquartiermeister*¹ în statul-major al trupelor de uscat hitleriste, mîna dreaptă a șefului Marelui stat-major, omul care a participat la elaborarea faimosului „plan Barbarossa“ — planul care prevedea zdrobirea Uniunii Sovietice.

Comitetul orășenesc de partid îi chema pe oamenii sovietici să se ridice la luptă. Jos, în colțul din dreapta al hîrtiei, era scris : „Tiraj 10.000 exemplare“. Am zîmbit. Știam că era o glumă de-a Fusului. Pentru el, două zerouri în plus nu aveau nici o însemnătate, dar pentru cotropitori... Oho ! parcă-i văd alergînd ca turbați, să adune toate manifestele.

— E adevărat ? mă întrebă Trofim Gherasimovici, nevenindu-i să creadă într-o victorie atît de importantă.

— Adevărat ! am confirmat eu.

— Hei... mama lor de... scăpă cu năduf proprietarul și întrerupîndu-se brusc, încheie cu însuflețire : le-a sunat ceasul !

De cîte ori nu și-a dat Trofim Gherasimovici cuvîntul să nu mai înjure, dar n-a rezistat. Acum, prinzîndu-mi privirea dojenitoare, proprietarul se scărpină după ceafă și mormăi cu un aer vinovat :

— Nu te supăra, Timofeici ! Asta — de bucurie. Sînt un prost, trebuie să fiu reeducat.

I-am înapoiat manifestul, rugîndu-l :

— Fă-l scăpat pe undeva. Nu și-a terminat încă misiunea.

¹ Prim-locțiitor al șefului Marelui stat-major hitlerist.

Trofim Gherasimovici dădu din cap, împături foaia de hîrtie de cîteva ori și o ascunse în punga cu tutun.

— Îmbracă-te, spuse el și ieși din odaie.

Am început să mă îmbrac. Mă îmbrăcam și mă gîndeam. O sută de manifeste ! O sută de petice de hîrtie, umplute cu litere bătute la o biată mașină portativă de scris. Dar ce forță înspăimîntătoare, ce exploziv puternic conțineau ! Firește că o parte din ele vor cădea în mîna dușmanului. Ei, și ? Mai sînt și printre dușmani unii care încă nu știu ce s-a întîmplat la bătălia de pe Volga. În presa ocupanților fasciști nu se fac deocamdată decît unele aluzii foarte vagi. Manifestele care vor scăpa de mîna dușmanului își vor îndeplini misiunea lor. Vor circula în lanț de la unul la altul, din casă în casă, din cartier în cartier, vor face înconjurul orașului, apoi vor ajunge și la sate. Cîte gînduri, cîte speranțe luminoase, cîte lacrimi de bucurie și discuții sincere, de la suflet la suflet, nu va stîrni vestitorul acesta scurt al adevărului ! Știrile de pe front vor face să se înalțe frunțile plecate, vor îndrepta grumazurile încovoiate, vor schimba mersul oamenilor, strecurîndu-le în inimi încrederea, aprinzîndu-le în ochi scînteia speranței.

Fusul și cu băieții lui înfăptuiesc o operă măreață. Grupa lui nu vînează hitleriști, nu se ocupă cu incendierile și cu punerea minelor. Ea își are misiunea ei : să le aducă oamenilor adevărul, acel adevăr de dragul căruia trebuie să trăim, să luptăm și să biruim.

Nu era chiar atît de ușor să le aduci la cunoștință oamenilor adevărul. Hîrtia și plumbagina nu se găseau de vînzare prin magazine de papetărie. Ambele trebuiau procurate de undeva. Și băieții Fusului le procurau. În nopțile întunecoase, la lumina opaițului, într-un subsol friguros, niște degete înghețate băteau în clapele unei mașini de scris bătrîne, hodorogite. Pentru aceasta, pe lîngă răbdare, îți mai trebuia și curaj. Dar a tipări acele manifeste nu însemna decît să faci treaba pe jumătate. Ele mai trebuiau și difuzate. Iar pentru un manifest descoperit ca și pentru tăinuirea de arme, nu exista decît o singură pedeapsă : împușcarea. De altfel împușcat erai pentru orice.

Bravo, Fusule ! Sarcina ta e să înarmezi moralmente oamenii. Și tu te achiți bine de această sarcină. Băieții tăi sînt și ei vrednici de laudă ! De fapt, ce-nseamnă „băieții“ ?

Asta e un fel de a vorbi. În grupa Fusului, în afară de el, nu există nici un bărbat. Numai femei. Chiar numai femei! Cea mai tânără are patruzeci și doi de ani, iar cea mai bătrână și totodată cea mai energică și mai neînfricăată a împlinit șaiszeci și patru. Ea, bătrîna aceasta, a reușit să arunce chiar sub nasul SS-iștilor cîteva manifeste peste gardul de sîrmă ghimpată al lagărului de tranzit. În total, grupa Fusului cuprinde paisprezece femei. Și fiecare își spune cu mîndrie că e propagandistă...

La asta mă gîndeam, în timp ce mă îmbrăcam și mă spălam. Parokonnîi se așezase la masă și mă aștepta.

Proprietăreasa ne aduse o fiertură pregătită din cele trei vrăbii prinse în ajun de Trofim Gherasimovici.

Isprăvind de mîncat, Parokonnîi spuse :

— E bună, dar nu te satură.

— Cînd ești flămînd și de o fărîmă îți pare bine, observai eu.

— Niște carne de vită n-ar fi rea. Am să șterpelesc azi un ficat de la abator, făgădui Trofim Gherasimovici.

Am ieșit amîndoi din casă. Potrivit obiceiului, Trofim Gherasimovici mă însoțea aproape totdeauna o bucată de drum, deși la prima încrucișare a străzilor ne despărțeam, fiecare luînd-o în altă direcție.

Noiembrie era pe sfîrșite. În curînd se împlineau paisprezece luni de la ocuparea orașului.

Zilele trecute au căzut primele geruri, fără ninsoare, înghețînd bălțile, întărind drumurile desfundate. Ploile abundente de toamnă s-au potolit, și pe albia rîului au pornit la vale primele sloiuri mici. Copacii amorțiți s-au zgribulit de frig, iar pe marginile drumului și pe sub garduri iarba veștejită s-a acoperit de o brumă argintie. Nori plumburii plutesc alene pe bolta cerului, prevestind sosirea apropiată a iernii.

— Păcat că omul nu poate influența starea timpului, spusese cu părere de rău Trofim Gherasimovici. Ce bine ne-ar fi prins acum o zăpadă pînă la briu! Ce s-ar mai văicări fasciștii — ca-n patruzeci și unu...

Călcam peste stratul de frunze ce zăceau încremenite de ger.

La orele nouă fără cîteva minute am intrat la sediul primăriei. La patru și jumătate am plecat de-acolo și peste un

sfert de oră m-am oprit în fața unei case de pe strada Minsk, o stradă liniștită, străjuită de pomi. Casa avea un aer impunător, oarecum posac. Clădită pe un fundament înalt, cu zidurile de cărămidă roșie, cu patru ferestre la stradă, prevăzute cu obloane de lemn, cu o intrare principală modestă, așezată la mijloc, casa avea o înfățișare sobră, făcându-te să te gîndești la anii îndepărtați de dinaintea revoluției. Pe o placchetă de bronz, proaspăt lustruită, bătută pe ușa de la intrare, groasă și sculptată, scria :

Frankenberg Karl Friedrichovici
Doctor

Iar ceva mai jos, cu litere mai mici :

Zile de vizită :

<i>Lunea</i>		<i>între orele</i>	<i>10—13</i>
<i>Miercurea</i>		" "	<i>12—15</i>
<i>Vinerea</i>		" "	<i>15—18</i>

Autoriz. primăriei orașenești Nr. 379

Azi e vineri.

Am apăsat cu vârful degetului pe butonul negru al soneriei. Ușa mi-a deschis-o o fetișcană cîrnă, mărunțică, îmbrăcată într-un halat alb, sclipitor de curat.

— Poftiți, vă rog ! mă invită ea cu o formulă învățată pe de rost.

În sala de așteptare, spațioasă, cu multe scaune înșirate pe lîngă pereți, se afla o singură pacientă : o femeie în vîrstă, cu obrajii supți și țipător de vopsiți. Ochii ei mari îmi aruncară o privire provocatoare, insolentă. Mi-am dat seama că medicul era ocupat, și femeia își aștepta rîndul.

Mi-am scos paltonul și m-am apropiat de oglindă, să-mi potrivesc puțin părul. După mine, această oglindă antică, plină de pete de rugină, ar fi fost mai nimerită undeva într-o cameră a surprizelor vesele, decît în sala de așteptare a unui medic. Cert este că uitîndu-mă în ea, n-am izbutit să-mi fac o imagine cît de cît justă asupra felului cum arătam, fiindcă mereu trebuia să-mi caut în insulițele ei lucioase cîte o ureche, un ochi sau un colț de bărbie.

În timp ce mă pieptănam, simțeam parcă ochii femeii ațintiți asupra mea.

Apoi m-am așezat la o măsuță rotundă pe care zăcea un vraf de ziare și reviste și am început să răsfoiesc o revistă

ilustrată nemțească. Privirea iscoditoare a pacientei nu mă slăbea de loc.

Ceasornicul rotund de fabricație străină, îmbrăcat într-o carcasă frumos împodobită, bătu de cinci ori, de fiecare dată pe alt ton.

Fata care-mi deschisese ușa ieși din cabinetul medicului urmată de un bărbat între două vârste, slab ca un schelet. Femeia cu privirea obraznică se furișă îndată înăuntru.

Pacientul slăbănog își înfășură gîtul cu un fular. Fata îi ținu paltonul și îl conduse afară pînă în stradă. Pe urmă se apropie de mine și-mi întinse un flaconaș de culoare închisă, cu o etichetă lipită pe el. Un flaconaș identic i-am dat și eu; ea a înclinat capul și a dispărut după o ușă laterală.

Fata aceasta era radista noastră, Jenia, și purta numele conspirativ de Năpîrstoc. De altfel, nici unul dintre noi nu avea o poreclă mai potrivită. Statura ei măsura o sută patruzeci de centimetri: nici mai mult, nici mai puțin. Micuță, cu umerii înguști și obrajii pistruiți, Jenia nu avea în înfățișarea ei nimic remarcabil, nimic atrăgător. Ochii luminoși, depărtați unul de altul, îi erau cam sașii. În schimb, Jenia poseda o însușire foarte importantă pentru un radist: știa să tacă. Fire retrasă, zgîrcită la vorbă și la zîmbet, fata nu intra în discuții decît atunci cînd trebuia. De obicei, oamenii tăcuți din fire te pun oarecum în gardă și îți inspiră teamă. Cu Jenia însă era altceva. Tăcerea ei trezea un fel de curiozitate și oamenii legau ușor vorbă cu ea.

Biografia fetei era la fel de scurtă ca și statura ei. Se născuse în anul 1925 la Minsk. Taică-său era șofer. Tatăl și fratele ei plecaseră pe front. Mama se evacuase la Murom. La izbucnirea războiului Jenia se lăsase de școală și, cu chiu, cu vai, fusese admisă la un curs de radiști. Trimisă cu o misiune în spatele frontului inamic, căpătase medalia „Pentru vitejie”. Asta-i tot. Iar acum locuiește la doctorul Frankenberg. Merită să povestim cum s-au petrecut lucrurile.

Karl Friedrichovici Frankenberg, medic bătrîn, de origine germană, a rămas împreună cu soția la N... la cererea noastră și sub numele conspirativ de Aristocratul a devenit membru al grupei noastre de cercetare.

Acum cinci luni soția doctorului a decedat de pe urma unei ciroze. Karl Friedrichovici a trăit aproape o lună singur. Își gătea singur, căra apă, spăla dușumelele, își deretica cele trei

odăi pe care le ocupa. Îi venea foarte greu să îndeplinească această muncă. Tocmai atunci sosise la noi curierul lui Rešetov și ne anunțase că Jenia așteaptă la Minsk.

Nimeni din grupa noastră a celor trei nu punea la îndoială devotamentul lui Karl Friedrichovici și priceperea lui de a păstra un secret. Doctorul trecuse cu succes perioada de încercare și îndreptățise în chipul cel mai strălucit toate așteptările noastre. Nu ne îndoiam nici de faptul că locuința singuraticului doctor constituia un adăpost ideal pentru radio-telegrafista noastră. Și atunci ne-a venit ideea s-o instalăm pe Jenia în casa lui și astfel să-i legalizăm situația. Pentru asta însă trebuiau acte.

Cînd i-am împărtășit planurile mele, Karl Friedrichovici a căutat să mă asigure că totul se va aranja cît se poate de bine. Adică, nu-i el de același neam cu toți acești *Oberleutnant-i*, *Hauptmann*¹-i, *Scharführer*²-i și atîția alți *Führer-i*? În vinele lui nu curge același sînge arian? Ceea ce nu-i un lucru chiar de nimic... Cît despre faptul că el și cu tatăl său nu s-au născut în Germania, ci în Rusia, asta n-are absolut nici o importanță. Oriunde s-ar naște și ar viețui, germanul rămîne tot german. Așa și spusese *Führer*-ul în persoană. Ba mai mult, el mai zicea că zecile de mii de germani, împrăștiați prin toată lumea, constituie sprijinul și forța lui potențială. Mai existau și alți factori pozitivi. Cine altul, decît primarul orașului, domnul Kupeikin, i-a îngăduit să practice în particular medicina? Cine, dacă nu comandantul militar al orașului l-a convins pe Karl Friedrichovici să lucreze la spitalul german de ofițeri? Cine, dacă nu comandantul militar al orașului i-a scutit locuința de cartiruire? Și, în sfîrșit, cine altul, dacă nu același comandant i-a exprimat în scris condoleanțele sale atunci cînd soția îi decedase?

I-am dat doctorului „binecuvîntarea” să pornească la acțiunea lui eroică.

Trecînd peste secția sanitară a primăriei și chiar peste primar, doctorul s-a înfățișat înaintea ochilor cumpliti ai comandantului militar al orașului, maiorul Hildmeister, și, cu lacrimi în ochi, i-a împărtășit durerea care o avea pe suflet. Rugămintea lui a găsit ecou în inima caritabilă a maiorului. Karl Friedrichovici a obținut autorizația de călă-

¹ Căpitan.

² Comandant de blindate.

torie cu trenul pînă la Minsk și înapoi. A primit și o scrisoare adresată comandaturii din Minsk, în care Hildmeister îi ruga pe colegii săi de-acolo să-i dea venerabilului doctor Frankenberg tot concursul ca să-și găsească o rudă îndepărtată a soției sale și s-o aducă la N... Asta-i pe scurt toată povestea.

Ultima clientă ieși din cabinet. După ce ușa de la intrare se închise în urma ei, am intrat și eu înăuntru. L-am găsit pe Karl Friedrichovici aplecat în fața lavoarului de marmură, săpunindu-și cu grijă mîinile. Era îmbrăcat în veșnicul lui halat alb, iar pe cap purta o tichie de aceeași culoare — atribut invariabil al profesiei sale.

— Ați putea să-mi spuneți ce suferință o roade pe această fermecătoare persoană care a ieșit adineauri de aici? mă întrebă el în loc de salut, referindu-se la pacienta cu ochii mari.

— De unde să știu? surisei eu.

— Si-fi-lis! Un sifilis clasic, căpătat la vîrsta de patruzeci și cinci de ani, și încă într-un mod cu desăvîrșire gratuit. Ce porcărie!

— Da, e absurd, observai eu. Ca și cum înainte n-ar fi avut timp...

— Și te rog să mă crezi că are s-o doboare tifosul. Are păduchi. Iar păduchii sînt flagelul omenirii. Dumneata știi că păduchii și țînțarii au trimis pe lumea cealaltă mai mulți oameni decît cele mai crîncene bătălii?

— Nu, mărturisii eu.

— E o constatare nespus de dureroasă. Doctorul se șterse pe mîini, apoi se apropie de mine și mă întoarse cu fața spre lumină. Așa-a... Ia să te văd mai bine. Ai cam slăbit. Ți-e foame?

— Nu, lăsați...

— Ești sigur?

— Nu prea.

— În tot cazul, cred că n-ai să mă mai refuzi cu atîta înverșunare.

— Posibil.

— Perfect. Jeniurka! Îngerașule!

Îngerașul nu se lăsă așteptat și veni într-o clipă.

Karl Friedrichovici se apropie de fată, o sărută pe frunte și o rugă:

— Pregătește-ne ceva. Murim de foame.

Fata dădu din cap și se îndepărtă tăcută. Ne-am instalat chiar acolo, în cabinetul de consultație, înzestrat cu o masă de operații și fel de fel de instrumente medicale rînduite în dulapuri vopsite în alb.

Doctorul, un bărbat scund și subțirel, își păstrase în ciuda celor șaiszeci și șapte de ani ai lui o siluetă zveltă de adolescent. Vîrsta pe care o avea i-o trădau doar unele apucături de modă veche și manierele de mult dispărute ale foștilor aristocrați, deși neamul din care se trăgea n-avea nimic aristocratic. Era un om de o finețe înăscută, foarte politicos și prevenitor. Trăsăturile de caracter specifice cu adevărat poporului german ca : punctualitatea, corectitudinea și dragostea de muncă, erau ridicate de dînsul la rangul celor mai înalte virtuți omenști.

După aceea se așeză alături de mine și își frecă tăcut mîinile albe, lipsite de sînge. Avea o privire ce mi s-a părut obosită sau mai curînd absentă.

— S-a-ntîmplat ceva? l-am întrebat eu punîndu-i palma pe gînunchi.

-- Totdeauna se-ntîmplă cîte ceva, rosti el încet. Așa-i viața... Astă-noapte a murit doctorul Zaplatin, un vechi prieten de-al meu. Da... Konstanțin Aristarhovici Zaplatin. Am fost colegi de liceu. Amîndoi am absolvit institutul. Tot împreună am lucrat și în cătunul Mihailovski. El m-a și îndemnat să mă mut în 1940 în acel cătun. E născut aici... Avea niște mîini de aur și o minte luminată. Un chirurg eminent și un bun muzician. Și ce mult iubea oamenii! Îi iubea atîta, încît uneori dragostea aceasta mi se părea exagerată și nu totdeauna îndreptățită. A fost alaltăieri la mine... Am băut cîte-un ceai... Ca de obicei, ne-am amintit de trecut. Și n-am observat să aibă ceva. Era sănătos. Iar noaptea trecută... s-a sfîrșit.

— Inima? l-am întrebat eu.

— Otravă!

— S-a sinucis?

Discuția a fost întreruptă de intrarea Jeniei, care a venit să ne invite la masă.

— Aveam puțin treabă cu dumneavoastră, Karl Friedrihovici, mi-am amintit eu.

— Scuză-mă, dar pe stomacul gol nu-s în stare să raționez, răspunse el în glumă.

Sufrageria avea un aer primitiv și strălucea de curățenie. Pretutindeni se simțea mîna Năpîrstocului.

Am devorat tustrei cu o poftă de lup o friptură de vită bătrînă, prăjită de-a dreptul în tigaie, fără nici un fel de condimente, cum îi plăcea doctorului. Am mîncat și niște varză acră, apoi am băut cîte un ceai. Cu ocazia asta, Karl Friedrichovici ne-a oferit și cîte o bucată mare de zahăr din rezervele lui „strategice”. Zahărul era o delicatesă la fel de prețioasă ca sarea. Mestecam zahărul în pahar, în timp ce Jenia-Năpîrstoc zdrobea bucata cu dinții ei tari.

După ce fata adună tacîmurile și ieși din sufragerie, doctorul mă întrebă :

— Parcă spuneai că ai treabă cu mine ?

— Da, Karl Friedrichovici.

— Ei, spune.

— Dacă vi s-ar adresa un bolnav, care suferă de tromboflebită, ați putea să-i dați o mînă de ajutor ?

— Sînt obligat s-o fac. Propriu-zis, cum trebuie să înțeleg acest ajutor ? Aici nu-i vorba să deschizi cu bisturiul un furuncul. Tromboflebita trebuie tratată. Și încă serios.

— Iertați-mă, m-am exprimat greșit. Eu tocmai la tratament mă gîndeam.

— Aici e aici. O jumătate din răspuns depinde de felul cum a fost pusă întrebarea. Întîi și întîi însă, trebuie să examinez bolnavul.

— Asta-i foarte lesne. E un neamț.

— Chiar neamț ? Karl Friedrichovici zîmbi. Ce, aveți de gînd cumva să-mi lărgiți clientela ?

— Nu numai atît...

— Dar ce mai e ?

— Bolnavul ne interesează. Vom încerca să-l canalizăm spre dumneavoastră. Și sperăm că veți reuși să-i cîștigați încrederea.

— Nu cereți oare prea mult de la un simplu muritor ca mine ?

— Vă cunoaștem capacitatea, scumpe doctore.

Karl Friedrichovici, care nu lua niciodată în serios complimentele, îmi răspunse pe loc :

— Orice glorie își are părțile ei întunecoase. Cine-i omul, dacă nu-i secret ?

— Și încă ce secret ! E șeful serviciului meteorologic al aerodromului.

— Hai, fie... Cum ai spus : „Vom încerca să-l canalizăm“ ?

— Da, zîmbii eu.

— Canalizați-l, iar mai departe, vedem noi.

Luîndu-mi rămas bun de la doctor, am plecat.

10. SOLDATUL ARE NOUTĂȚI

Azi la prînz n-am mîncat. N-am avut nici de unele. Am ronțait împreună cu Trofim Gherasimovici cîte un pesmet negru și am băut un ceai fierbinte de măcieș. După aceea m-am îmbrăcat și m-am dus la Ghenadi, ca să-i transmit o radiogramă pe care mi-a dat-o Năpîrstoc.

Deasupra orașului se întindea bolta senină a cerului presărată cu mii de stele. Stratul subțire de zăpadă foșnea sub pașii mei spulberată de vînt. În ultimele zile gerul se întetșise. Era în decembrie.

Mergeam pe drum și mă gîndeam la singurătatea mea. Uite, Andrei, de pildă, tot mai primește din cînd în cînd prin Năpîrstoc cîte o veste de la nevastă-sa. Ghenadi și-a înjghebat o nouă familie, pe cînd eu nu am pe nimeni. Mi se părea uneori că așa e chiar mai bine, fiindcă nici sentimentele, nici gîndurile nu-mi sînt împovărate de grija pentru cei dragi și pot să le dedic în întregime cauzei noastre. Dar asta, în aparență. De cele mai multe ori, ca și acum, mă copleșea singurătatea. Îi invidiam nu cu răutate pe Ghenadi și pe Andrei, socotindu-i fericiți. Mă întrebam : voi mai avea oare o familie ? Îmi va ieși în cale vreo femeie, de dragul căreia să fiu gata să jertfesc totul ? Și nu găseam răspuns. Pe urmă gîndurile mi se întoarseră la Trofim Gherasimovici, pe care-l lăsasem acasă necăjit. Ieri proprietarul meu reușise să aducă de la abator un ficat de vită. Fără să spună nimănui vreo vorbă, Trofim Gherasimovici atîrnase ficatul în șopron de o grindă cu gîndul să-l lase acolo pînă duminică și să ne facă o surpriză. Azi de dimineață, ieșind în curte, a văzut un motan negru, care mîncă ceva cu poftă pe zăpadă, lîngă gard. Pîntecul motanului i s-a părut suspect de umflat. Bietului om i-a înghețat sîngele în vine. Deschizînd în grabă ușa șopronului, a rămas trăsnit — ficatul ia-l de unde nu-i !

Mînios a început să caute cotoiul ; acesta însă dispăruse fără urmă. Dumnezeuule, ce-a mai fost ! De mult nu-l mai văzusem pe proprietarul meu atît de furios. Datorită „muncii educative“ pe care o duceam cu el, începuse să folosească tot mai rar expresiile triviale cînd răbufnea, dar acum își dezvăluise din plin toată gama posibilităților sale. Își vărsa focul pe nemți, îi dădu una în treacăt neveste-si, se agăță nițel și de mine, însă, firește, că cele mai multe invective au fost adreseate tîlharului de cotoi. În încheiere, Trofim Gherasimovici s-a jurat să-l mănînce pe motan fript cu măruntaie cu tot.

E păcat, desigur, că motanul ne-a luat-o înainte. Ficatul e ficat și soarta ingrată nu ne răsfăța prea des cu asemenea bunătăți.

Am străbătut piața pustie, acoperită de troiene. Înainte de război, i se spunea Piața halelor. Duminica piața mișuna de mulțimea colhoznicilor. Acum nu se vedea picior de om.

Iată și cuibușorul lui Ghenadi — căsuță șubredă, din birne. Obloanele-s închise. Gard aproape că nici nu mai e. În fața casei tremură în ger un mesteacăn bătrîn, singuratic. Pe scoarța lui albă se văd limpede o mulțime de pete negricioase. O colivie de grauri cocoțată în vîrfurile unei prăjini se leagănă goală în bătaia vîntului.

Prevăzător, am mers pînă la colț, m-am oprit și, după ce m-am uitat în jur, m-am întors spre casa lui Ghenadi.

Mi-a deschis nevastă-sa. Era obișnuită cu vizitele mele duminicale, așa că nu s-a mirat văzîndu-mă la o oră atît de matinală. De altfel, nu eram cel dintîi musafir. Lîngă masa cu resturi de mîncare și farfurii, Andrei și cu Ghenadi stăteau de vorbă.

— Benchetuiți ? i-am întrebat eu așezîndu-mă lîngă ei.

— Păi, altceva ce ne-a mai rămas ? surîse Andrei.

Nu-l văzusem de vreo săptămînă, dar mi se părea că trecuse foarte multă vreme și eram bucuros că-l întîlnisem.

— N-ai să-ntîrzi, Grunia ? se întoarse Ghenadi spre nevastă-sa.

— Nu... Acuși. Femeia adună repede farfuriile și cu o pană de gîscă începu să măture fărîmiturile de pe fața de masă. Deși trecută de prima tinerețe, nevasta lui Ghenadi era încă în putere, destul de energică și descurcăreață.

În sfîrșit, femeia se îmbracă și, înainte de a ieși din casă, îi aminti lui Ghenadi :

— Dacă se trezește Petușok, să-i dai laptele. Sticluța e în cuptorul mașinii de gătit.

Ghenadi o încredință că va face totul întocmai și încuie ușa cu zăvorul. Pe urmă căscă și se întinse molatic. Am băgat de seamă că între timp se mai îngrășase și că obrazii i se buclăseră și mai mult.

I-am predat radiograma. Ghenadi a răsucit-o între degete, a stat, s-a gândit puțin și a intrat în odaia de-alături, ca s-o descifreze. Pe mine, obiceiul ăsta al lui totdeauna mă enerva. Până și prin gesturile astea mărunte voia parcă să sublinieze că el e șeful nostru și că se află în posesia unui secret inaccesibil altora.

Am intrat în vorbă cu Andrei.

— Ce mai e nou pe la tine ?

— Totul e normal. Am doisprezece băieți. Patru grupe de cîte trei.

Andrei se referea la succesele sale dobîndite în rolul de „recrutor“ al *Abwehr*-ului. Îndeplinea fără prea multă grabă sarcina pe care i-o dăduseră nemții și făcea bine. Dacă ar fi lucrat într-un tempo prea accelerat asta i-ar fi putut da de bănuir *Hauptmann*-ului Stuldreher, un om destul de deștept, care pricepea că într-un oraș străin și necunoscut nu poți să-ți faci atît de repede relații, să cîștigi încrederea oamenilor și mai ales să-i determini să lucreze în folosul spionajului inamic. Așa s-a făcut că Andrei l-a adus pe primul candidat la casa conspirativă a *Hauptmann*-ului, foarte de curînd, cu vreo lună și jumătate în urmă. După aceea i-a prezentat lui Stuldreher, pe altul, apoi pe al treilea. Aceștia erau responsabili grupelor de cîte trei oameni. După o discuție amănunțită cu Stuldreher, fiecare și-a ales încă doi oameni — bineînțeles din cei recomandați de noi. Cu aceasta se încheiau atribuțiunile lui Andrei, sau cel puțin așa credea Stuldreher. *Hauptmann*-ul se înșela însă. În realitate, legăturile lui Andrei cu responsabili acestor grupe nu s-au întrerupt. El a continuat să se-ntîlnească cu ei, să primească informații cît mai cuprinzătoare și să le traseze anumite sarcini. Noi știam că băieții noștri erau cazați în grupe de cîte trei prin casele conspirative ale *Abwehr*-ului și instruiți de către oamenii lui Stuldreher.

— Și cînd intenționează *Hauptmann*-ul să-i strîcoare pe teritoriul nostru ? m-am interesat eu.

— După toate aparențele, primii trei vor fi trimiși peste vreo două sau trei săptămîni, dar nu peste linia frontului, ci în zona unde acționează partizanii.

— Așa-a !

— Nici asta nu-i rău, observă Andrei. Ce-ați mai aranjat cu Peiper !

— Trimite-l la Aristocrat, dacă ești convins că va fi de acord.

Andrei era sigur că Peiper se va duce la medic. Tromboflebita îi pricinuia mari suferințe, iar medicii de la spitalul militar refuzau să-l trateze. Cui îi mai ardea de asta, cînd erau ocupați pînă peste cap cu răniții sosiți de pe front ?

Povestea lui Peiper merită să fie relatată în cîteva cuvinte. Aproximativ cu o lună în urmă, *Feldkommandatur*-a împreună cu poliția secretă de campanie trimiseseră în cercetare o echipă mică de hitleriști, în pădurea din apropierea orașului. Echipa căzuse într-o cursă întinsă de partizani, și, în urma ciocnirii, cinci hitleriști fuseseră uciși, iar alți doi luați prizonieri. Unul dintre fasciștii capturați, care avea gradul de *Oberfeldwebel* și era originar din Austria, se declarase, la interogatoriu, adversar al lui Hitler și chiar antifascist, propunîndu-le partizanilor să-i verifice spusele. Astfel, la N... unde se afla unitatea lui, *Oberfeldwebel*-ul se întîlnise cu un om căruia îi salvase cîndva viața. Omul acesta se numea Peiper și lucra ca șef al serviciului meteo la aerodromul din localitate. De fapt însă, omul nu-i Peiper și nici austriac. E neamț sadea și se numește în realitate Springer. *Oberfeldwebel*-ul pretindea că el îl ajutase pe Springer să-și schimbe numele și să se mute din Germania în Austria. Și ajutorul acesta venise la țanc, fiindcă Springer risca să fie împușcat deoarece asasinase un agent al *Gestapo*-ului, cu care era rudă.

Fără îndoială că pentru noi, Peiper era un tip cît se poate de interesant. Am început să ne gîndim cum să ne apropiem de șeful serviciului meteo și l-am rugat pe Demian să-i cruțe viața *Oberfeldwebel*-ului. S-ar fi putut să mai avem nevoie de serviciile lui.

Cu totul întîmplător, Andrei a reușit să facă cunoștință cu Peiper. Într-una din seri, în sala de biliard, un jucător a fost nevoit să renunțe la partidă, simțindu-se prost. Și cine altul, dacă nu marcherul trebuia să se îngrijească de vizitatorul bolnav. Andrei l-a condus în cămăruța sa de la club,

l-a culcat în pat și a căutat să-i dea primul ajutor. Bolnavul i-a mulțumit, dar a zis că nu mai e nimic de făcut, că el suferă cam de mult de tromboflebită și că are nevoie de odihnă. I s-a propus să se supună unei intervenții chirurgicale, însă el este încredințat că operația n-are să-i folosească la nimic. E adevărat că în Germania cunoscuse un specialist care-i aplicase un tratament prin infiltrații, de pe urma căruia se simțise oarecum mai bine. Acum însă nici vorbă nu putea fi de un asemenea tratament.

Bolnavul a spus că se numește Peiper. Și-a dat numele după ce Andrei i-a făgăduit să-i caute în oraș un specialist, care să-i aline suferințele. N... era un orașel nu prea mare, fusese pe vremuri capitală de județ, dar avusese o serie de medici buni și poate că, ici-colo, mai rămăsese câte unul în viață. Peiper s-a arătat mișcat de solitudinea marcherului și l-a încredințat că-l va răsplăti neapărat pentru amabilitatea lui. Acum, Andrei urmează să-l ducă pe Peiper la Aristocrat.

Discuția noastră fu întreruptă de Ghenadi care intră val-virtej înăuntru și, trântind pe masă radiograma descifrată, izbucni furios:

— Eu nu mai înțeleg nimic, ce-nseamnă asta?

Andrei luă foaia de hîrtie și citi cu voce tare:

„Soldatului. Rapoartele dumitale informative cuprind prea multe considerații. Lipsesc faptele concrete. Misiunea cercetașilor este să procure fapte și să le verifice. Reorganizați munca și sistemul de informare. Aprobăm activitatea Fugarului. Comunicați la timp lansarea grupurilor de cîte trei. Rezervistul.“

După cum se știe, Soldatul era Ghenadi, Fugarul — Andrei, iar sub pseudonimul de Rezervistul se ascundea Reșetov.

— Și mă rog, ce nu înțelegei aici? am întrebat eu.

— Cum adică, noi n-avem dreptul să facem aprecieri? răspunse Ghenadi printr-o altă întrebare.

— De ce? Ba avem, spuse Andrei. Numai că, vezi, într-o telegramă, n-au ce căuta aprecierile noastre personale.

— Niciodată nu poți să le faci pe plac, mormăi nemulțumit Ghenadi și se apucă să ardă foile cu textul radiogramei.

— Te superi ca văcarul pe sat, interveni iar Andrei. Știi bine că Rezervistul ne-a dat îndrumări clare în acest sens. Pretențiile lui sînt scurte și precise : să culegem fapte, să le verificăm exactitatea și să le găsim înlănțuirea. Cît despre aprecierea și sistematizarea informațiilor, asta nu-i treaba noastră.

— Ajunge ! Acum nu-mi arde de asta... făcu Ghenadi un gest cu mîna. Și, coborînd vocea, adăugă : alaltăieri a fost la mine agentul de legătură al lui Demian. Grupa lui Ural a căzut.

O liniște de cavou se așternu în odaie. Deasupra noastră plutea parcă suflarea rece a morții. Doar tictacul regulat al pendulei din perete se mai auzea în tăcerea adîncă ce se lăsase.

— La început l-au capturat pe agentul de legătură al Extremului, apoi alți șase băieți, pe urmă încă trei, și în cele din urmă au pus mîna și pe Ural. Doi au opus rezistență și au fost omorîți. Patru dintre cei scăpați cu viață au fugit din oraș și au ajuns pînă la Demian.

Nimeni dintre noi nu-l văzuse la față pe Ural și nici pe oamenii din grupa lui. Știam însă despre ei tot ce trebuia să știm, la fel ca și despre ceilalți tovarăși de luptă. Grupa lui Ural constituia un nucleu care dusesese întreaga povară a acțiunilor de luptă, iar acum Ural împreună cu băieții lui zăceau în temniță.

Iată altă nenorocire. După socotelile noastre, tot ce putea fi mai înfiorător părea că trecuse, dar ne înșelasem, abia începea. Acum, organizația noastră ilegală se redusese la o treime din efectivul ei.

Cînd mergi un timp îndelungat printr-o pădure necunoscută, la un moment dat ai impresia că peste cîteva clipe copacii se vor termina și vei ieși la lumină. Și cînd colo constăți că desișul se face tot mai de nepătruns și nicăieri nu-i mai vezi capătul. Așa mi s-a-ntîmplat o dată în codrii finlandezi ; episodul îmi revenise acum în minte. Am întrezărit și noi o rază de lumină ; dar numai o clipă, pentru că o nouă lovitură se abătuse asupra noastră.

Am tăcut multă vreme, copleșiți de cele întîmplate. Orice comentariu, orice văicăreală erau de prisos. Ghenadi rupse tăcerea și, printr-o asociație de idei a cărei explicație nu o găsesc nici azi, rosti :

— Toți sîntem muritori... Omul se naște fără vrerea lui și tot așa moare. În sînge se naște și în sînge piere.

Am schimbat cu Andrei o privire nedumerită. Asta ce-o mai fi? Ce vrea să zică?

— Trebuie să știi nu numai să cîștigi victorii, dar să și înduri înfrîngerile, urmă Ghenadi. Pe unii înfrîngerile îi slăbesc, pe alții în schimb îi îndîrjesc, îi fac mai puternici. Dacă mișcarea ilegală ar avea numai izbînzii, în cele din urmă și-ar pierde combativitatea, puterea de luptă i-ar slăbi și n-ar mai avea forță să se bată.

Vorbea ca un comandant de oști în fața ostașilor săi. Fără îndoială că frazele astea străine le citise undeva și crezuse că le folosise la momentul și la timpul potrivit. Ghenadi se înșela însă amarnic. Expresiile lui bombastice și nefirești ne jigneau deopotrivă atît pe noi, cît și pe cei care îndurau acum torturile fasciștilor în beciurile *Gestapo*-ului.

— Asta-i tot? întrebă ironic Andrei.

— Cum adică? se burzului Ghenadi.

— Termină odată cu gogoșile astea...

Ghenadi se schimbă la față, vru să spună ceva, dar Andrei i-o luă înainte:

— În loc să te gîndești la ziua de mîine, ne împui capul cu filozofăriile tale neroade.

Andrei își ieșise din fire, deși asta i se întîmpla destul de rar. Ghenadi simți și el acest lucru.

— Credeam că... bolborosi el. I-am comunicat lui Demian că pentru o perioadă de timp întrerupem legătura cu el și cu membrii organizației.

— Bine, dar... spusei eu mirat.

— Altă ieșire nu există, o ținea morțiș Ghenadi. Întîlnirile vor pune *Gestapo*-ul pe urmele noastre și vor urma alte căderi.

— Așadar, ești de părere să încetăm lupta? Să luăm vacanța de iarnă? surise Andrei.

— Pentru noi e mai important să salvăm ce-a mai rămas din organizație.

Ca întotdeauna, Ghenadi se declara de acord cu alții numai în cazul cînd părerea acestora nu contravenea propriilor lui păreri. Spusese acest „pentru noi” cu toate că nici Andrei și nici eu nu-l autorizaserăm să vorbească în numele nostru.

— Nu sînt de acord ! Sînt categoric împotriva, protestă Andrei, trîntindu-și cu putere pumnul greu pe tăblia mesei. În primul rînd, avem datoria să ne stabilim fiecare atitudinea față de cele întîmplute. Mie, unuia, postura asta de Isus Hristos nu-mi convine.

— Deocamdată, nu vă prea-nțeleg, răspunse Ghenadi, luînd un ton oficial.

Andrei își dezvoltă ideea. Dacă noi avem convingerea că aceste căderi sînt inerente și inevitabile, nu ne rămîne decît să depunem armele, să dăm dracului totul și să le comunicăm celor de pe *Pămîntul Mare* că renunțăm la luptă. Se vor găsi alții s-o ducă mai departe în locul nostru. El însă, Andrei, nu poate accepta o asemenea poziție și e de părere să lămurim cauzele acestor prăbușiri. Fiindcă trebuie să fie unele cauze, nu ? Fără îndoială că sînt. Fie că e vorba de o imprudență, de nepăsarea ori de neglijența cuiva, fie că am fost trădați. Ultima ipoteză e cea mai probabilă. Am discutat mult pe tema asta, dar n-am întreprins nimic împotriva unor eventuale posibilități de trădare.

— Concret, ce propuneți ? interveni brusc Ghenadi.

— Nu mă-nterupe. Lasă-te de obiceiul ăsta stupid. Învață-te să-i ascuți pe alții. Dușmanul atacă. I-am pierdut pe Prokop, Prohor, Akim, pe Paznic, Ural și Extrem. Au pierit șaptesprezece oameni, iar tu ceri ca pentru o perioadă nedefinită să încetăm lupta. Cum trebuie calificat acest lucru ? Cine vorbește așa ? Un comunist-cekist, membru al comitetului orășenesc de partid, sau un filistin ? Eu socotesc că la loviturile dușmanului, sîntem datori să răspundem prin lovituri. Trebuie să aruncăm în luptă toate rezervele, grupa mea și a lui Braghin. Sînt de părere că în locul grupei lui Ural trebuie să constituim alta nouă, cu aceeași misiune. Oameni ? Oameni avem ! Conducător ? Găsim și un conducător. Dim-Dimici are să ne dea un conducător. Să ne gîndim — uite, de pildă — la proprietarul lui. Crezi că n-are să se descurce ?

— Bine, dar el nu-i membru de partid.

— Nu-i membru de partid, se-nfurie iarăși Andrei. Dar noi trebuie să fim mîndri că avem oameni fără de partid, în care putem avea încredere ca și în comuniști. Și ultima problemă — propun să trecem imediat și foarte serios la verificarea tuturor membrilor organizației ilegale rămași

nearestați. A tuturor, fără nici o excepție. Și să începem cu agentul de legătură — cu Țeposul.

— De ce a celor rămași? Și de ce cu Țeposul? De ce s-o luăm de la coadă? întrebă Ghenadi.

— E greu să afli ceva, fără să cunoști nimic, i-o retează Andrei. Doar n-ai să te apuci să-i verifici pe arestați?

— Cunoști zicala? Înțelepții încep cu sfârșitul și proștii sfârșesc cu începutul, adăugai eu. Andrei are dreptate. Demian a rămas surprins încă de astă-vară, văzînd că fasciștii l-au arestat pe Prohor și nu i-au făcut nimic Țeposului și Extremului care erau agenții de legătură ai lui Prohor. Ne-a rugat chiar să ne gîndim la treaba asta.

— Extremul a fost arestat, spuse Ghenadi.

— Și ce? Să așteptăm deci pînă cînd îl vor aresta și pe Țeposul?

— Nu putem, nu avem dreptul să vedem în fiecare om un trădător, spuse Andrei. Dar avem datoria să-i verificăm pe toți.

Ghenadi tăcea frecîndu-și cu putere obrazul cu palma. Se vedea că se gîndește la o problemă foarte dificilă pentru el și o rezolvă într-un stil propriu. Dorința lui era să evite lupta, care pînă acum nu-l expusese la riscuri prea mari, dar în ultimul timp devenise extrem de primejdioasă. În afară de mine, de Andrei și de agentul de legătură al lui Demian, Ghenadi nu se mai întîlnea cu nimeni altcineva. Radiograamele i le aduceam eu și tot eu le transmiteam și Năpîrstocului. Orice posibilitate ca Ghenadi să fie descoperit era aproape exclusă. Ghenadi putea să se plimbe liniștit prin oraș, să doarmă împăcat în dosul obloanelor sale masive și să se giugiulească cu Grunia lui. De astă dată însă era vorba de o luptă activă, și mai ales în momentul în care dușmanul, zvîrlind lațul asupra organizației noastre, ne sugruma pe rînd oamenii.

— Bine, rosti el în cele din urmă, cu glasul stins. Băieții tăi vor face față acestei verificări?

— Și ai lui, și ai mei, ba chiar și femeile din grupa Fusului, răspunse Andrei în locul meu. Trebuie să trecem la o verificare generală minuțioasă a noastră a tuturor. Altfel, n-o să ieșim niciodată din cercul ăsta vicios.

— Bun, aprobă din nou Ghenadi. Așa să fie.

— Mai am și o altă propunere, urmă Andrei. Agentul de legătură Țeposul trebuie înlocuit.

— Just, l-am sprijinit eu. De când Prohor a fost arestat, e posibil ca nemții să-l bănuiască la fel ca și pe Extremul.

— Bine, dar legătura cu el se face prin „căsuța poștală“, spuse Ghenadi.

— Și Extremul a avut de-a face cu „căsuța poștală“ și uite că a fost arestat.

— Păi, să-l înlocuim atunci și pe Țeposul, se învoi Ghenadi.

Rostise cuvintele pe un asemenea ton, de parcă s-ar fi supus unei voințe străine, iar în străfundul ochilor, i se putea citi o adâncă amărăciune. Am observat expresia asta fără a-i da importanță. Eram prea îndurerăți de nenorocirea ce se abătuse asupra noastră și ne gîndeam numai la ea.

11. ARISTOCRATUL ARE ȘI EL NOUTĂȚI

Cele 30 de grade sub zero se făceau bine simțite. Mergeam prin ger, zgribulit, cu pași grăbiți. Cristalele orbitoare ale zăpezii imaculate căzute în timpul nopții străluceau sub razele puternice ale soarelui. Vremea era liniștită, fără pic de vînt. Steagurile cu svastică, arborate în fața comandaturii, atîrnau în falduri inerte ca de plumb. Locuitorii orașului ieșiseră să curețe trotuarele de pe strada principală și adunau zăpada grămezi lângă bordură.

În sfîrșit, am intrat în sala de așteptare a doctorului. Frigul rămăsese afară, dincolo de pereții casei. La început, căldura nu se prea făcea simțită. Abia peste cîteva minute sîngele cald îmi năvăli în obraji, răspîndindu-mi-se plăcut în mîini și picioare.

L-am găsit pe Andrei în compania unui pacient foarte slab, pe care-l cunoscusem mai înainte.

Eram pe deplin convins că voi intra ultimul în cabinetul de consultații al doctorului, dar nu-mi puteam da seama cine va intra primul — Andrei sau pacientul slăbănog. Aș fi vrut ca întîietatea s-o aibă acesta din urmă și eram direct interesat să se întîmple astfel.

O bătrînică șubredă de tot ieși din cabinet însoțită de Năpîrstoc. Andrei se ridică în picioare. Prin urmare, e rîndul lui. Mi-am dojenit în gînd prietenul că nu calculase bine

lucrurile și venise înaintea pacientului slab. Ce-i de făcut? Să născocesc alt pretext pentru întâlnire?

Năpîrstoc ne-a scos însă din încurcătură.

— Faceți iar masaj? i se adresă ea lui Andrei.

— Da.

— N-ați vrea să-i cedați rîndul dumnealui? arată fata spre pacientul sfrijit. Are o injecție. Zece minute.

Andrei îi oferi „mărinimos“ rîndul. Clientul îi mulțumi posac și dispăru după ușa care dădea în cabinet.

— Deșteaptă fată! rosti încet Andrei la adresa Jeniei.

— N-aș putea să spun același lucru despre tine, am mîrîit eu încă bosumflat.

— Am venit prea devreme, ce să fac, se scuză el.

— Să te înveți minte altă dată.

După un sfert de oră ședeam amîndoi față în față cu Karl Friedrichovici.

— A fost neamțul la mine. A venit de trei ori, ne povestea el. Totul este exact. Suferă de tromboflebită cronică superficială a extremităților inferioare, cu inflamații și dureri, mai ales la mers. Un caz obișnuit. Necesită tratament. Ar fi bine să stea lungit în pat, dar asta acum e un lux la care și medicul, și bolnavul nu pot decît să viseze. Domnul Peiper a rămas foarte mirat aflînd că sînt german. Și-o fi închipuit, probabil, că rușii, la începutul războiului, i-au împușcat pe toți germanii. Mă ascultă atent și cu mult interes, fără să vorbească însă nimic despre el... Îl înțeleg.

— Așa-a, îmi exprimai eu la un moment dat nerăbdarea. Și ce impresie v-a făcut?

Karl Friedrichovici zîmbi:

— Vedeți dumneavoastră, e absurd să stabilești caracterul cuiva numai după înfățișare. Așa criminalii ar putea fi recunoscuți de la o poștă. Eu unul am văzut idioți cu frunți înalte de cugetători, am întîlnit asasini cu fețe inspirate, ca de artist, am întîlnit în viață pușlamale și ticăloși cu chip de înger, iar dascălul meu, profesor și un om de o mare înțelepciune, semăna cu o maimuță. Da! Avea fruntea îngustă, niște arcade proeminente, ochii adînciți în orbite, încadrați de două urechi uriașe. Și avea minte cît zece. Așa că aici nu-i prea greu să greșești. În general însă, Peiper pare a fi un om cumsecade. Îmi face impresia că-l apasă ceva, că are ceva pe suflet. Am observat asta după expresia ochilor. Alt-

fel — e un neamț obișnuit, de mijloc. Da, are și o dantură interesantă. Dinții îi sînt atît de albi și regulați, încît par artificiali. Asta-i tot. Iar acum, doctorul se sculă și împinse scaunul la perete, vă rog să mă scuzați. Am puțină treabă. Dar nu plecați, am să vă comunic o noutate destul de nostimă.

Am rămas împreună cu Andrei și am continuat discuția noastră despre Peiper. Șeful serviciului meteo a trecut aseară pe la sala de biliard ca să-i mulțumească lui Andrei, i-a adus țigări, conserve, și l-a poftit acasă la el.

— Îmi vine cam greu, se plînze Andrei. Peiper cunoaște rusa cum cunosc eu etiopiana, și nu vreau să-i arăt că știu nemțește.

— Înțeleg.

— Și totuși trebuie să am o discuție hotărîtoare cu el. Ce s-o mai lungim ?

— Bine, și cum vom organiza discuția asta ?

— În modul cel mai potrivit. Din punctul acesta de vedere n-am nici o grijă.

Eu însă nu eram liniștit. Reușita discuției nu depindea numai de dorința noastră, ci și de o mulțime de alți factori și de împrejurări. Jaloanele acțiunii plănuite erau clar și precis conturate — să ne folosim de informațiile pe care le deținem despre Peiper, ca să-l obligăm să mărturisească adevărul și să-l facem să lucreze pentru noi. Bine, dar cum va primi el toate acestea ? Doar nu puteam, în planurile noastre, să contăm numai pe succes. Dar dacă Peiper își va arăta ghearele ? Dacă va face pe nebunul și ne va amenința cu *Gestapo*-ul ? Și cîți „dacă“ nu s-ar mai putea ivi... Pe urmă, cine trebuie să ducă discuția hotărîtoare cu Peiper ? Cine se va expune riscului de a fi poate nu numai demascată, descoperită, dar chiar și arestat ? Dacă Peiper nu-i prost (și de ce ar fi ?) nu va prefera oare să scape de omul care îi cunoaște secretul ? Ce nevoie are el de un asemenea martor ? N-ar fi mai bine să-l trimită pe lumea cealaltă ? Așadar... Dacă totul e limpede, cine va prelua asupra-și misiunea delicată de a sta de vorbă deschis cu el ? Ghenadi Bezrodnîi ? Nu-i omul cel mai indicat. Vorbește prost germana și, în general, nu se pricepe, nu știe să se descurce. Aristocratul ? Nu, nu se poate. În afară de faptul că e proprietarul casei unde au loc întîlnirile noastre, mai e și tutorele Jeniei-Năpîrstoc. Andrei ?

El a mai rămas... Ciudat. Lucrurile cele mai grele și mai primejdioase trebuie să le încredințăm tocmai acelor care ne sînt cei mai dragi, mai apropiați, mai scumpi. Dar la urma urmelor, de ce Andrei? Da, de ce el? De ce nu eu?

— Știi ceva, Andriuha? Pe Peiper lăsați-l pe socoteala mea. Cred că vom găsi un limbaj comun.

Andrei clătină din cap.

— Unul singur n-o să poată. Va trebui să fim doi. M-am gîndit la asta și m-am pus în situația lui. Să mergem împreună. E mai bine. Și o să punem totul la punct în prezența lui. Pricepi?

Am dat afirmativ din cap.

— De acord?

— Desigur. Unde vom discuta însă?

— La el. Stă la o gazdă particulară. Trebuie numai să-l sondăm pe proprietar, să vedem ce hram poartă.

După ce ne-am înțeles asupra întrevederii următoare, ne-am ridicat, gata să ieșim din odaie, dar în momentul acesta își făcu apariția Năpîrstoc.

— Karl Friedrichovici v-a rugat să nu plecați, ne anunță fata. O să luăm cîte un ceai.

A trebuit să ne supunem. Am trecut în cealaltă încăpere și ne-am așezat la masă. Credincios vechiului său obicei, doctorul nu ne lăsă să plecăm flămînzi. Socotea drept o datorie să-și împartă rezervele alimentare cu tovarășii lui.

Cînd pe masă apăru, învăluit în aburi, ceainicul, în sufragerie își făcu apariția și Karl Friedrichovici.

— Nu m-ați crezut că am o noutate și ați vrut să plecați? se întoarse doctorul spre noi, frecîndu-și mîinile.

— Da, recunosc Andrei, aproape că nu v-am crezut.

— Vă închipuiți cumva că bătrînul a născocit un pretext ca să bem un ceai împreună? urmă el.

— Cam așa ceva, adăugă Andrei.

Karl Friedrichovici clătină dojenitor din cap.

În timp ce Năpîrstoc turna ceaiul, eu mi-am pus în farfurie cîțiva cartofi fierbinți.

— Vreau să vă istorisesc o întîmplare, începu doctorul fără să se atingă de bucate. Nu-i a mea, e un episod din viața prietenului meu, răposatul doctor Zaplatin. Am fost însă martorul acestei întîmplări sau, vorbind mai precis, unul dintre

eroii ei. Ca orice poveste ieșită la iveală din negura vremurilor, e și ea învăluită în taină.

— Ne-ați făcut curioși de la început ! exclamă Andrei.

— Zău, dacă nu mi-ați tăiat pofta de mâncare, adăugai eu, la iuțea înfulecându-mi cartofii.

Karl Friedrichovici începu să povestească întâmplarea. Toate se petrecuseră toamna, înainte de război, într-o sim-bătă seara, în cătunul Mihailovski. El, Karl Friedrichovici, era oaspetele doctorului Zaplatin, care își sărbătorea ziua de naștere. Zaplatin trăia singuratic. Veniseră să-l felicite și câțiva colegi de la spitalul unde lucra. Pe la miezul nopții s-au împrăștiat cu toții pe la casele lor, iar Karl Friedrichovici a rămas să doarmă la Zaplatin. Afară era o vreme ci-noasă și n-avea chef să străbată cătunul prin ploaie și ume-zeală. S-au culcat numaidecît. Spre ziuă au fost treziți de niște bătăi în ușă. Zaplatin și-a pus halatul, a ieșit în vestiar, după ce aprinsese lumina în cele două odăi prin care trecea. Karl Friedrichovici dormea pe canapea. După câteva minute, Zaplatin s-a întors nu singur, ci însoțit de un necunoscut. Străi-nul trecu pragul, făcu un pas, al doilea, pe urmă se clătină și, dîndu-se înapoi, se sprijini de perete. Era în capul gol, cu părul ud și zbîrlit. Paltonul, boțit tot, îi era murdar de noroi. „Mi-e rău, horcăi necunoscutul. Ajutați-mă. Numai să nu mă duceți la spital. Am să vă răsplătesc.“ După această frază scurtă, bolnavul își dădu ochii peste cap și se prăbuși pe po-dea. Karl Friedrichovici a sărit de pe canapea, a alergat în ajutorul lui Zaplatin. Cu eforturi comune l-au ridicat pe ne-cunoscut, care-și pierduse cunoștința, și l-au așezat amîndoi pe canapea.

Doctorul își întrerupse povestirea și o rugă pe Jenia să-i mai toarne un ceai.

— Interesant pentru început, nu-i așa ? ne făcu el cu ochiul.

— Foarte ! mă grăbii eu să încuviințez.

Andrei tăcea. Pe fața lui se citea o expresie de adîncă uimire. Parcă povestirea nu s-ar fi referit la un necunoscut oarecare, ci la el însuși, la Andrei Trapeznikov.

Doctorul bău cîteva înghițituri din lichidul căruia noi îi spuneam din obișnuință ceai, își încălzi degetele ținîndu-le un timp lipite de sticla paharului și își continuă istorisirea.

Necunoscutul avea o rană pricinuită de glonț și o mână fracturată. Dacă toate acestea s-ar fi întâmplat în casa lui Karl Friedrichovici, cu siguranță că victima, în ciuda rugămintilor ei, s-ar fi trezit peste câteva minute la spital, întinsă pe un pat. Legile sînt făcute pentru toată lumea. Zaplatin însă avea ciudățeniile lui. L-a lăsat pe bolnav în locuința sa, pe care o transformă într-o sucursală a spitalului. Omul avea nevoie de o asistență medicală urgentă și calificată pe care i-o acordară îndată ambii medici. Pe spinare avea o gaură mică, rotundă. Pe-acolo intrase glonțul, iar pe piept se vedea o rană mare și sîngerîndă, pe unde ieșise. Glonțul perforase lobul superior al plămînului și ieșise afară, provocînd o hemoragie în regiunea pleurală. Asta complica întrucîtva situația, și medicii fură nevoiți să-i aplice rănitului un pansament compresiv. Nici cu mîna lucrurile nu stăteau mai bine. Osul ante-brăului fusese rupt, ieșit în afară și infectat, iar vasele principale erau și ele rupte. Au trebuit să-i facă și aici un pansament, pe urmă să-i pună un bandaj de ghips cu fereastră... Într-un cuvînt, necunoscutul a zăcut în casa lui Zaplatin aproape o lună de zile. Karl Friedrichovici l-a mai văzut după aceea de două ori. Omul nu-și spusese numele, dar făgăduise că după ce se va restabili, avea să-i povestească lui Zaplatin toată întîmplarea în care fusese amestecat. Explicația însă n-a mai avut loc. Străinul a dispărut. A dispărut pe neașteptate și fără urme.

Karl Friedrichovici se opri din nou și începu să soarbă din ceai.

Între timp Andrei se ridicase de pe scaun și se plimba prin odaie cu mîinile înfundate în buzunar. Cînd doctorul își întrerupse povestirea, el se apropie de masă, își încheștă mîinile de speteaza scaunului cu atîta putere, încît degetele i se goliră de sînge, și-l întrebă pe bătrîn :

— Vă amintiți cumva cînd a apărut musafirul acela nocturn, pe ce dată ?

Mi-am mutat privirile de la Andrei spre Karl Friedrichovici.

— Ce să-mi amintesc, răspunse doctorul, știu precis. Ziua de naștere a prietenului meu e la douăzeci și opt octombrie. Date ca astea nu le uiți...

Vădit tulburat, Andrei se uită la mine și spuse :

— Ai priceput ceva ?

— Absolut nimic.

— La douăzeci și opt octombrie am fost înjunghiat în tren...

Puterilor cerești ! Îmbucătura îmi rămase în gît. E cu puțință oare o astfel de coincidență ?

Andrei mai făcu cîțiva pași agitați prin sufragerie, pe urmă se lăsă pe scaun și-l apucă pe doctor de braț :

— Pentru Dumnezeu ! Amintiți-vă cum arăta. E foarte important.

— Înțeleg, dădu el din cap. De data aceasta, dumneavoastră mi-ați trezit curiozitatea.

După spusele doctorului, necunoscutul era de statură mijlocie, voinic și bine legat, lat în spate, cu fața cam aspră, dar cu trăsăturile regulate.

— El e, Dunkel ! exclamă Andrei.

— Da, și eu cred că-i el, încuviințai.

— Ce-ai zis ? se întoarse doctorul spre Andrei.

Prietenul meu însă era atît de surescitat, încît, în loc să-i răspundă, îl întrebă la rîndul lui :

— Karl Friedrichovici ! Ce v-a venit să ne povestiți nouă și tocmai azi întîmplarea asta veche ?

— Iertați-mă, rosti doctorul cu sfială în glas. Dar chiar azi-dimineață l-am întîlnit pe omul acesta în oraș.

Fără nici un cuvînt am schimbat o privire lungă cu Andrei. Amîndoi ne gîndeam la același lucru : „Dunkel e aici, la N...”

— Și el v-a recunoscut ? rupse tăcerea Andrei.

— Nu cred. Nu, nu. Dar eu l-am recunoscut imediat. Și încă ceva, își aminti doctorul. Individul are un obicei prost : mereu se scobește în dinți cu o scobitoare și cînd trebuie și cînd nu trebuie. Cînd l-am văzut nu mîncă și era foarte neplăcut să-l vezi scobindu-se într-una în dinți.

— Dunkel ! Dunkel ! exclamă iarăși Andrei. Să se fi instalat, adică, aici ?

Am dat din mîini. Greu de spus.

De astă dată am rămas foarte multă vreme la Karl Friedrichovici. A trebuit să-i povestim și lui cazul Dunkel, mai ales că acum nu reprezenta un secret al nostru. După aceea Andrei s-a dus la sala lui de biliard, iar eu am pornit-o spre Ghenadi, ca să cifrez radiograma pe care voiam s-o trimit. Trebuia să anunț *Pămîntul Mare* că Dunkel apăruse la N...

12. VIZITA LA PEIPER

— Secretul acesta l-au cunoscut numai două persoane, murmură Peiper.

— Acum, au să-l cunoască patru, remarcă eu.

— Așa se pare, admite Peiper.

Ședeam tustrei în odaia lui, pe întuneric. Era o seară de decembrie. Amurgul cădea repede. Afară, strada îngustă, acoperită de nămeți de zăpadă, abia se mai deslușea. Peiper nu aprinsese lumina. Pe întuneric parcă ne era mai ușor să stăm de vorbă. Ne simțeam mai degajați, mai în largul nostru. Peiper fusese anunțat că-l voi vizita. Planul nostru inițial suferise unele schimbări. Cu câteva zile înainte, folosindu-se de invitația lui Peiper, Andrei venise acasă la german și, la plecare, îi spusese în mod confidențial că are la N... un prieten rus, care știe că Peiper nu se numește de fel Peiper, ci Springer, și că nu-i austriac, ci german.

S-ar fi putut presupune ca Peiper să-i ridă lui Andrei în nas și să-l dea pe ușă afară, zicându-i că nu-i treaba lui să se intereseze de biografia unui reprezentant al trupelor de ocupație sau, în cele din urmă, îl va duce pe Andrei la Gestapo, ca să nu-și mai bată gura. Lucrurile s-au petrecut însă altfel.

Peiper a rămas consternat. Noutatea îl uluise cu totul. Câteva secunde n-a fost în stare să scoată nici un cuvânt. Bătea doar din buze.

I-am lăsat un răgaz de câteva zile, ca să mai reflecteze asupra situației. Andrei sconta cu toată certitudinea că Peiper nu va căuta să scape de noi numai prin tăcere. Așa a și fost. Peste patru zile Peiper a trecut pe la sala de biliard, l-a găsit pe Andrei în cămăruța lui și l-a întrebat :

— Cine-i rusul acela ?

Andrei i-a spus că nu-i autorizat să răspundă la asemenea întrebări.

— Dar dumneata știi cumva cum are de gând să se folosească de secretul meu ?

— Un singur lucru știu, a răspuns Andrei, că el nu va dezvălui secretul în fața compatrioților dumitale.

— Ești sigur ? a întrebat neliniștit Peiper.

— Da.

— Aș putea să-l văd ?

— Firește.

— Îmi faci dumneata cunoștință cu el ?

— Da !

— Am să-ți rămîn recunoscător. Dar fă asta cît mai repede — cu cît va fi mai repede, cu atît va fi mai bine.

Prada venea singură la vînător.

Andrei nu se temea că Peiper ar putea să întreprindă vreo acțiune neprevăzută. Germanul nu făcea parte din categoria oamenilor care se pricep să-și ascundă simțămintele, gîndurile. Pe fața lui se putea vedea tot ce gîndește. Dar cu toate acestea, chibzuind planul convorbirii noastre cu Peiper, nu avusesem în vedere numai un rezultat pozitiv.

Ce ar fi putut să întreprindă Peiper ? După socoteala noastră, ar fi putut să cheme vreo cîțiva prieteni credincioși, să mă atragă pe mine și Andrei în casa lui și acolo să ne suprime. Iar o dată cu moartea noastră, ar fi dispărut și primejdia de a fi demascată, care atîrna deasupra capului lui Peiper. Raționînd astfel, am hotărît să luăm măsurile necesare de siguranță. Nu ne-am prezentat la două întîlniri dinainte fixate și am intrat în casa lui Peiper abia cînd am fost convinși că era singur. Desigur că el ar fi putut să procedeze și altfel, să ne primească și abia după aceea să dea semnalul. Am ținut seama și de această variantă. Un băiat de-al meu și unul din grupa lui Andrei trebuiau să supravegheze casa, avînd ordinul de a ne preveni în caz de pericol.

Toate decurgeau însă cît se poate de normal. Am făcut cunoștință, ne-am așezat pe scaune și, aprinzîndu-ne cîte o țigară, am început să conversăm.

Își dă oare seama Peiper ce-ar păți dacă i-am dezvălui secretul ? Bănuiește el cine se ascunde sub masca translatorului primăriei și a marcherului sălii de biliard a cazinoului ?

Cred că da. Peiper pare un om de treabă.

— Aveți noroc că secretul a încăput pe mîna noastră și nu a *Gestapo*-ului, spusei eu.

Peiper surise, foindu-se pe scaun.

— Cînd leul smulge prada din ghearele tigrlui, zise el, victima rămîne tot victimă.

— Vreți să spuneți că vă e perfect egal în fața cui ar fi flecărit *Oberfeldwebel*-ul ?

— Doamne păzește ! protestă el. Am spus asta doar așa, ca să ilustrez mai plastic situația în care mă aflu. Atît și nimic mai mult.

— Bine, spusei eu. Să nu ne legăm de cuvinte. Ați afirmat la începutul discuției noastre că versiunea atentatului comis împotriva rudei dumneavoastră de la *Gestapo* nu-i adevărată?

— Da. Versiunea a fost născocită de mine. L-am mințit pe *Oberfeldwebel*. E drept că pe atunci, individul nu se gîdea încă să ajungă *Oberfeldwebel*. Nu puteam să-i spun adevărul... Și-apoi, am eu mutră de criminal?

Am schimbat o privire fugară cu Andrei.

— Dar nouă ne puteți spune adevărul? întrebai eu.

Peiper avu un gest de resemnare. E ridicol să mai vorbim de asta. Noi știm că el nu-i cel drept care se dă, atunci de ce n-am cunoaște și motivul care l-a făcut să înceapă o a doua viață?

— În războiul trecut, începu Peiper, cel ce poartă azi numele de Hitler a fost decorat cu „crucea de fier”. Tocmai acest fapt a schimbat cursul vieții mele, și datorită lui am picat în istoria de față.

Și Peiper se apucă să ne povestească cu de-amănuntul istoria lui. De-ar fi să ne luăm după spusele sale, lucrurile s-au petrecut în felul următor: În primul război mondial, Hitler a făcut serviciul militar sub comanda unui ofițer evreu, pe nume Guttman. Unitatea lor acționa pe Frontul de Vest. Într-o noapte, aflîndu-se în înaintare, subunitatea lui Guttman a ocupat o pădurice, părăsită din motive necunoscute de trupele franceze, fără cea mai mică rezistență. Guttman și-a dat seama că dacă nu va anunța imediat artileria germană, tunarii, care credeau că în pădurice se află trupe franceze, vor bate sectorul și își vor nimici camarazii. Legătura telefonică cu spatele nu exista încă, trebuia deci trimis un curier. Și încă unul repede de picioare. Pînă la declanșarea tragerii de artilerie nu mai rămăsese decît puțin timp. Guttman l-a ales pe Hitler, căruia i-a spus că dacă va reuși să ajungă la baterie pînă la deschiderea focului, „crucea de fier” îi este asigurată. Hitler cunoștea prețul acestei decorații și de aceea s-a repezit să execute ordinul primit. A ajuns la timp și lovitura artileriei a fost contramandată. Guttman l-a propus pentru decorare, dar superiorii lui de la divizie n-au fost de acord cu propunerea, susținînd — și pe drept cuvînt — că o cursă pe propriul tău teritoriu (fie ea chiar un record de viteză) nu poate sluji drept criteriu pentru conferirea unei decorații militare atît de înalte.

Guttman însă, care s-a dovedit a fi un om dîrz, s-a dus personal pe la şefii săi ierarhici şi le-a demonstrat că cuvîntul dat de un ofiţer trebuie respectat. Hitler a primit, aşadar, decoraţia datorită stăruinţelor unui ofiţer evreu. A fost decorat pentru o cursă sprintenă făcută pe propriul său teritoriu.

Au trecut anii şi *Gefreiter*¹-ul a devenit *Führer*.

Dintre martorii „faptei eroice” săvîrşite de viitorul *Führer* mai rămăseseră în viaţă vreo cincisprezece oameni. Cu unul dintre ei, Peiper se mai întâlnea din cînd în cînd, cu alţii purta corespondenţă, iar despre ceilalţi mai ştia cîte ceva din auzite. În 1935, unul dintre foştii colegi din armată — pe vremuri furier la companie — se abătu pe la Peiper ; la o halbă de bere, îi destăinuie temerile sale. Din cele relatate de el, reieşea că martorii oculari ai „vitejiei” *Führer*-ului, care supravieţuiseră, au început unul cîte unul să-şi încheie socotelile cu viaţa în nişte împrejurări destul de ciudate. Astfel, unul dintre ei a dispărut dintr-o dată, fără cea mai mică urmă. Plecase omul la un frate de-al său, dar n-a mai ajuns şi nici nu s-a întors acasă. Un altul a nimerit sub roţile unui automobil, deşi mergea pe trotuar. Al treilea, care lucra pe un şantier la armarea betonului, s-a prăbuşit de la o înălţime de opt caturi şi s-a transformat într-un sac cu ciolane rupte. Al patrulea şi-a găsit sfîrşitul în pat, lîngă nevastă-sa asfixiat cu gaz aerian, al cincilea a fost scos mort dintr-o conductă de canalizare. Şi toate astea s-au întîmplat după ce la o demonstraţie, veteranii defilaseră cu o placardă pe care *Führer*-ul era înfăţişat alergînd desculţ după o cruce de fier.

Mai bine documentat decît Peiper, furierul era încredinţat şi căuta totodată să-l convingă şi pe el că Hitler ar fi dat ordin să fie identificaţi cu orice preţ şi exterminaţi martorii isprăvii sale „eroice”.

Peiper, pe-atunci Springer, rîsese multă vreme de colegul său : „Omul fricos şi de umbra lui se păzeşte ! Nu, nici chiar aşa ! Să nu exagerăm. Să nu facem din ţînţar armăsar !” Şi exact peste o săptămînă după discuţia asta, fostul furier de companie, care se lăudase deseori pînă atunci că scrisese după dictarea lui Guttman propunerea de decorare a actualului *Führer*, a fost maltratat în modul cel mai bestial, în apropierea casei lui, de nişte haidamaci. Fără să-şi mai vină în fire, bietul furier îşi dădu sufletul.

¹ Soldat fruntaş.

Springer intrase la idei. Și cum să nu intre? O viață are omul. Atunci de ce ar risca? Tocmai în perioada aceea îi ieși în cale un individ descurcăreț, care-i oferi serviciile sale. Springer a încetat de a mai exista. În locul lui a apărut un oarecare domn Peiper, care a fugit în Austria. Acolo l-a prins cel de-al doilea război mondial.

Peiper tăcu și, după o pauză lungă, urmă:

— Mai târziu mi-am dat seama că făcusem bine. Agenții Gestapo-ului m-au căutat, mi-au cercetat rudele și cunoscuții. Nu mai aveam pace. Mereu trăiam cu frica asta, că în orice clipă puteam fi descoperit și exterminat. Înțelegeți și dumneavoastră că oricât ai împopoțona vrabia cu pene de șoim, mascarada aceasta n-o face mai vitează, și ea nu va înceta să se teamă de uliu.

Odaia se cufundase în întuneric. Nu mai distingeam fețele interlocutorilor mei. Nu se auzea decât răsuflarea pripită, neregulată a lui Peiper.

— Acum soarta mea e în mâinile dumneavoastră, rosti el.

— Iar a noastră în mâinile dumneavoastră, surîse Andrei.

— Se poate și asta, răspunse Peiper după o clipă de gândire. Dar, la drept vorbind, ce doriți de la mine?

— Sper că vom deveni prieteni, răspunsei eu. Contăm pe ajutorul dumneavoastră.

— Înțeleg, înțeleg, spuse Peiper. Am auzit că la profesioniștii serviciului secret, asta se numește recrutare pe bază de material compromițător.

— Dacă nu sînteți de acord, intervenii eu, putem socoti discuția încheiată. Considerați că totul n-a fost decît un vis.

Părăsind casa lui Peiper, Andrei spuse:

— A ieșit destul de bine, deși tot atît de bine am fi putut să intrăm și la apă.

— Cum adică?

— Cum? Păi închipuiește-ți că Peiper ar fi avut alt caracter.

I-am ridicat pe băieții noștri de la posturile de observație, după care ne-am împrăștiat. Acasă am dat de ceva care aducea a scandal. Proprietăreasa plîngea și-i arunca bărbatului ei, printre lacrimi, epitetul de „căpcăun“, chemînd asupra capului său toate nenorocirile. Nevrînd să fiu martorul unor certuri conjugale, m-am dus în odaia mea și m-am culcat. Ceea ce mi-a fost dat să aud însă după aceea mi-a provocat

o greață atît de mare, încît era cît pe-aci să vărs. Alaltăieri, la prînz, în meniul nostru a apărut subit un iepure de casă împănat și frumos rumenit. De unde l-o fi găbjit Trofim Gherasimovici, numai Dumnezeu știe, dar friptura preparată de proprietarul meu a fost un deliciu. Ne-am așezat tustrei la masă și, prin eforturile noastre comune, curînd din iepure nu mai rămaseră decît oscioarele. Știu că elogiaseam atunci inițiativa lui Trofim Gherasimovici, făcusem asupra fripturii aprecierile cuvenite, iar acum ce-mi aud urechile? Iepurele pe care-l mîncasem nu era altul decît motanul negru care ne devorase cu atîta nerușinare ficatul șterpelit de gazda mea.

Da, nu mai încăpea nici o îndoială. Proprietăreasa găsisese căpățîna, vîrfurile labelor cu ghearele, precum și coada lui stufoasă, pe care Trofim Gherasimovici le ascunsese în șopron. Iar vinovatul tăcea chitic fără să scoată o vorbă.

Am căutat să adorm cît mai repede, de teamă ca — deși cu întîrziere — stomacul meu să nu protesteze.

13. GREȘALA DOCTORULUI

Miercuri, cu două zile înainte de Anul nou, eu și cu Andrei urma să ne întîlnim iarăși la Aristocrat acasă.

Cînd am intrat în sala de așteptare, acele ceasornicului arătau orele trei fără un sfert. Andrei încă nu sosise.

— Doctorul are un pacient, mă anunță Năpîrstoc și adăugă în șoaptă : Karl Friedrichovici v-a așteptat cu nerăbdare. E foarte îngrijorat.

Ce putea oare să-l îngrijeze pe doctor? Nu cumva pe capul nostru o fi căzut altă năpastă? Mai ales că în ultima vreme, belelele se țineau scai de noi.

Cu cîteva minute înainte de plecarea ultimului pacient, a apărut și Andrei. Am rămas cîțva timp amîndoi în sala de așteptare, și el a apucat să-mi strecoare în mînă o hîrtiuță împăturită cu grijă :

— Bravo, Peiper. Asta-i de la el, despre aviație. Trebuie să-ți spun că-i ceva grozav. Reșetov are să se lingă pe degete.

Am luat hîrtia și l-am întrebat :

— Ce-i cu tine, nu vrei să te duci personal la Ghenadi?

Andrei mi-a mărturisit că nu prea avea chef.

— Fie, am să-ți fac un serviciu prietenesc.

Ascunzînd bileţelul în buzunar, am început să răsfoiesc ziarul.

N-a apucat bine ultimul pacient să iasă din casă şi Karl Friedrichovici intră repede în sala de aşteptare.

— Bună ziua, dragii mei, bine aţi venit, ne-a salutat el strîngîndu-ne mîinile. Intraţi. Am o chestiune foarte urgentă. Veniţi după mine.

Năpîstoc avusese dreptate. Doctorul arăta nervos, tulburat.

Bătrînul ne-a condus la dulapul cu cărţi şi, arătînd cu mîna, ne-a întrebat :

— Vedeţi ?

Am dat amîndoi din cap.

— Ce-i asta ?

— După toate aparenţele, cutia unei maşini de scris, am răspuns eu în glumă.

— Dar de ce înăuntru se aude un ţăcănit ? interveni Năpîstoc din spatele doctorului.

— Cum asta — un ţăcănit ? s-a mirat Andrei.

— Foarte simplu, ascultaţi şi dumneavoastră ! ne sfătui fata.

— E a dumneavoastră ? l-am întrebat eu pe doctor.

Bătrînul a clătinat din cap şi ne-a spus că maşina a fost adusă şi lăsată la el de individul căruia noi îi spuneam Dunkel.

Am făcut un pas spre dulap, am apucat cutia de mîner şi am ridicat-o în sus. Cîntărea cel puţin opt-nouă kilograme. Lipindu-mi urechea de peretele cutiei, am auzit şi eu înăuntru un ţăcănit slab.

— Pune-o la loc ! spuse Andrei.

Am aşezat maşina pe duşumea şi am vrut să deschid încuietorea, dar n-a cedat. Un buton albastru care se vedea limpede sub broasca încuietorii mi-a atras deodată atenţia. Probabil că prin acest buton se debloca sistemul de zăvorîre. Instinctul de conservare m-a împiedicat însă să încerc o astfel de experienţă. Dacă cumva...

— Ziceţi că v-a lăsat-o Dunkel ? Cum, în ce împrejurări ? l-am întrebat eu pe doctor.

— Acum n-avem timp să discutăm despre asta, m-a întrerupt Andrei. Acolo, înăuntru, lucrează un mecanism de

ceasornic. Aveți pe-aici vreo pivniță? se întoarse el spre bătrîn.

— Da, în curte, sub șopron.

— Condu-mă te rog pînă acolo, se adresă Andrei fetei și, luînd cutia, ieși afară.

În urma lor am ieșit și eu.

La intrarea în pivniță, Andrei ne spuse .

— Duceți-vă înapoi în casă. Mă descurc și singur.

Jenia păli la față. Buzele ei murmurară :

— Cum asta... singur?

N-am mai suflat un cuvînt. Am trecut pe veranda cu geamlîc, unde l-am găsit și pe Karl Friedrichovici cu paltonul azvîrlit pe umeri. Doctorul nu ne-a pus nici o întrebare. Atît cît s-a uitat la ceas nu știu de ce.

Stăteam astfel nemișcați, într-o tăcere adîncă, cu privirile ațintite spre gura întunecoasă a pivniței. Orice cuvînt era de prisos. De altfel, ce cuvinte mai puteau să-ți treacă prin minte în asemenea clipe?

E greu de închipuit simțămintele de care eram cuprinși. Nu-i vorba de teamă. Eu cel puțin unul nu mă gîndeam la mine, după cum nu se gîndea nici doctorul sau Năpîrstoc. Gîndurile noastre erau la Andrei și cu toții nu făceam decît să zorim timpul, cu tot cugetul nostru și cu bătăile accelerate ale inimii.

Pînă cînd Andrei a ieșit afară din pivniță mi s-a părut că trecuse o veșnicie. În mînă ținea aceeași cutie. Fără să ne ia în seamă, Andrei o așeză pe cărare, scoase batista din buzunar și își șterse cu grijă obrajii de nădușeală.

— Acum nu mai e nici o primejdie, lăsați-o acolo, o să ne mai trebuiască, zise el după ce intră înapoi în casă. Butonul ăsta dacă-l apeși, oprește mecanismul.

Am răsuflet ușurați. În sfîrșit, puteam să ne așezăm liniștiți în jurul mesei și să dăm frîu liber vorbelor.

— Povestiți, îi ceru Andrei doctorului.

— Dumnezeu mi-e martor, începu Karl Friedrichovici, dar eram pe deplin încredințat că omul căruia dumneavoastră îi ziceți Dunkel nu m-a recunoscut cu ocazia revederii noastre. M-am înșelat însă. Individul m-a recunoscut. Ba mai mult, modesta mea persoană i-a trezit interesul. Omul și-a manifestat deci intenția să mă vadă și să stea de vorbă cu mine. Iar dovada cea mai bună e suvenirul pe care-l văzurăți.

— Dar cum s-a întâmplat asta ? Unde erați ?

— Eu ? întrebă doctorul.

— O clipă ! interveni Andrei. Ce-ar fi oare să luăm totul de la început, ca să nu mai revenim.

Nimeni n-a avut nimic împotrivă. Năpîrstoc a vorbit prima. Fata ne-a spus că l-a condus pe Dunkel în sala de așteptare și că era al treilea la rînd, după un pacient rus și după Peiper. Conform regulilor stabilite, orice pacient nou trebuie înregistrat. Jenia i-a cerut clientului să-i spună numele său, al tatălui, prenumele și ocupația, ca să le treacă în registru. Dunkel nu s-a arătat prea entuziasmat de această formalitate și a întrebat-o : „E obligatoriu ?” Fata i-a răspuns că evidența bolnavilor se ține nu din simplă curiozitate, ci din ordinul comandamentului militar al orașului. Dunkel și-a dat numele Pomazin Kirill Spiridonovici. Jenia trecuse datele în registru, apoi, în timp ce intrase la Karl Friedrichovici, ca să-l anunțe despre sosirea noului pacient, Dunkel legase vorbă cu Peiper, adresîndu-i-se în limba germană.

— Asta-i tot, rezumă Năpîrstoc, după care își sprijini coatele pe masă și, cuprinzîndu-și bărbia cu palma, își îndreptă privirile pline de curiozitate asupra doctorului care începu să vorbească.

— Să fiu sincer, la început mă cam fistîcisem, mărturisi Karl Friedrichovici. Întîi și întîi eram încredințat că nu mă recunoscuse, iar în al doilea rînd, nu mă așteptam de loc la o asemenea vizită. Să vii în casa cuiva și să mai aduci cu tine și o drăcovenie ca cea din cutie, e o faptă destul de îndrăznească. Dar, partea importantă e că tipul mi-a spus hodoronctronc : „Fața dumneavoastră mi-e foarte cunoscută. N-aveți impresia că ne-am mai văzut undeva ?” Mobilizîndu-mi toate rezervele de curaj, l-am privit în ochi cu atenție și chiar foarte stăruitor, după care i-am răspuns destul de vag : „Tot ce se poate. Sînt medic bătrîn, cu o practică îndelungată și cu un stagiul apreciabil de activitate în multe orașe și spitale. Prin mîinile mele au trecut, slavă domnului, zeci de mii de bolnavi. Parcă pot să-i mai țin minte pe toți ?” Pomazin s-a interesat în ce localități mai lucrasem. I-am spus și am menționat și cătunul Mihailovski. El n-a reacționat în nici un fel la auzul acestei denumiri, dar a ținut să sublinieze din nou că figura mea i se pare foarte, foarte cunoscută. „Tot ce se poate, să ne fi văzut undeva”, i-am răspuns eu iarăși și l-am

întrebat la rîndul meu ce suferințe îl aduc la mine. Mi-a spus că îl supără adesea anumite dureri surde în regiunea inimii și a plămînului stîng, precum și junghiuri puternice în omoplatul stîng. Fără să aștepte invitația mea, omul s-a dezbrăcat pînă la brîu ; i-am recunoscut vechile urme ale rănilor de glonț și ale fracturii. Bineînțeles că a făcut dinadins toate astea, cu un calcul premeditat, în speranța să-mi smulgă în cele din urmă mărturisirea : „Aha... stați, acum mi-am amintit totul ! Nu sînteți dumneavoastră cetățeanul acela care...” Eu m-am ținut însă dîrz pe poziție, nearătînd nici cea mai mică curiozitate pentru vechile lui cicatrice. Iar după ce l-am examinat, i-am spus că trebuie să-și facă o radiografie, ca să putem controla inima și plămînul beteag. Numai la spitalul german există o instalație Roentgen și avînd acces acolo, aş putea să obțin aprobarea pentru radiografie. Trebuie să fiu însă absolut sigur că domnul Pomazin n-are să-mi tragă chiu-lul și că va veni la data fixată, după care vom pleca împreună la spital. Am procedat așa ca să cîștig timp și să-mi coordonez acțiunile cu interesele dumneavoastră. Pomazin s-a învoit și mi-a făgăduit că vine luni, la orele nouă dimineța. Cu aceasta ne-am luat rămas bun. El s-a îndreptat spre ieșire, dar la un moment dat s-a oprit și mi-a spus : „Știți ceva, domnule doctor... Cu îngăduința dumneavoastră, am să las mașina de scris aici, pînă luni. Aveți ceva de obiectat ? N-am nici un chef s-o car după mine acasă. De altfel, așa veți fi mai sigur și dumneavoastră că luni am să vin neapărat.” Am ridicat din umeri, dar nu m-am împotrivit : „Doar nu-i o ladă, este o simplă mașină de scris. N-aveți decît s-o lăsați.” Iar mai tîrziu, Jeniurka a auzit țăcănitul acela. Freca dușumeaua și l-a auzit.

— Da. De astă dată Dunkel a neglijat cea mai elementară măsură de prevedere, observă Andrei. A făcut un pas necugetat și a dat greș. Prin urmare, Pomazin s-a recomandat ?

— Da, Pomazin Kirill Spiridonovici, încuviință Năpîrstoc.

— Ce părere aveți, întrebă Karl Friedrichovici, m-am comportat cum trebuie ?

— În situația dumneavoastră, n-ați fi putut proceda altfel, răspunse Andrei.

— Nici în ceea ce privește întîlnirea de luni ? întrebă din nou doctorul.

— Desigur, spuse Andrei. Acum însă, să lăsăm asta. Dacă Năpîrstoc n-ar fi auzit țăcănitul, în noaptea asta la orele zece

punct casa ar fi sărit în aer. În mașină a fost pus un explozibil puternic și un mecanism de ceasornic perfect.

— Prin urmare, Pomazin luni n-are să mai vină? exclamă dezamăgită Năpîrstoc.

— Nu, spusei eu. Bineînțeles că n-are să mai vină. Și deodată un gând năstrușnic îmi trecu prin minte: Tovarăși! Mi-a venit o idee fantastică!

Privirile tuturor se îndreptară asupra mea.

— Știți că Pomazin ar putea totuși să-și facă luni apariția? Un timp amuțirăm cu toții.

— Vorbești serios? întrebă în cele din urmă doctorul.

— Foarte serios.

— Hai... Să auzim! mă zori Andrei.

Mi-am dezvoltat ideea în fața lor. Fără îndoială că dacă locuința doctorului ar fi sărit în aer, Pomazin n-ar mai fi venit aici. Dar casa nu se va clinti nici azi, nici mâine și în general, nu va păți nimic. Ce poate să creadă Pomazin? Va crede că mecanismul s-a defectat și că mina n-a făcut explozie. Și eu aș gândi tot așa. Iar dacă lucrurile stau astfel, mina trebuie scoasă din casă și găsită o altă soluție.

— Raționamentul dumitale e foarte inteligent, mă complimentă doctorul.

— Da, michiduță, ai dreptate! exclamă Andrei. Dacă aș fi în locul lui Pomazin, și eu aș veni să-mi iau geamantanul.

Toți începură să se agite pe scaune. Ideea mea a trezit interesul tuturor, și prietenii mei începură să propună fel de fel de planuri. În cele din urmă, am ajuns la o hotărîre comună. Duminică, eu și cu Andrei vom veni la locuința doctorului și vom rămîne la el peste noapte. Amănuntele pe care le cunoaștem despre Dunkel ne obligă să fim prevăzători și să acționăm fără greș. Dacă presupunerile mele se vor dovedi juste și Dunkel-Pomazin va veni luni la orele nouă dimineața, îl vom primi cum se cuvine.

După aceea, la cererea noastră Karl Friedrichovici, împreună cu Năpîrstoc ni l-au descris pe Pomazin. Din spusele lor reieșea că era un om între două vîrste, de vreo patruzeci și cinci-patruzeci și șase de ani, de statură mijlocie, îndesat, spătos, bine dezvoltat fizicește. Avea ovalul feței prelung, buze subțiri, iar părul șaten spre brun. Pomazin semăna ca două picături de apă cu Dunkel.

Tot restul zilei m-a urmărit gîndul ăsta : de ce Dunkel s-a decis să-l suprim pe doctorul Frankenberg ? Căutam și îmi imaginam fel de fel de răspunsuri, însă ipotezele mele nu erau de loc convingătoare. Nu puteam pricepe care era mobilul acțiunilor lui Dunkel. Și de bună seamă — ce motive, ce argumente îl îndemnau să-l asasineze pe Karl Friedrichovici ? Judecata mea era logică și sănătoasă. Înainte de război, Dunkel fusese agent al nemților. În 1939 intrase într-o încurcătură serioasă de pe urma căreia era cît pe-acî să cadă în mîinile noastre. Scăpase ca printr-o minune, iar doctorul Zaplatin îl adăpostise în casa lui și-l vindecase. Frankenberg, prietenul lui Zaplatin, știa toate acestea. Dacă Dunkel locuiește acum la N... desigur că ascultă de ordinele vechilor săi patroni. Prin urmare, el trebuie să acționeze după indicațiile lor.

De ce însă Dunkel fusese atît de ingrat cu binefăcătorii săi și mai ales cu doctorul Frankenberg ? Ce primejdie reprezenta Karl Friedrichovici ? Normal ar fi fost ca el să se aștepte la recunoștință din partea lui Dunkel. Și asta cu atît mai mult, cu cît, în ochii lui Dunkel, doctorul ar fi trebuit să apară (de altfel ca și Dunkel însuși) drept un om care nutrește simpatii față de ocupanții fasciști. Și uite că, în ciuda logicii și a bunului-simț, Dunkel îi adusese în casă doctorului, plocon, o mașină infernală. De neînțeles ! De altfel și rolul lui Frankenberg în povestea lui Dunkel e prea mărunț. Altfel e cu Zaplatin, care l-a ținut în casa lui atîta vreme și l-a tratat. Stop ! Dar dacă Dunkel s-a hotărît să încheie socotelile cu Frankenberg, care propriu-zis nici nu l-a îngrijit măcar, de ce l-ar fi lăsat în pace pe doctorul Zaplatin ? Mi-am adus aminte de sinuciderea acestuia și de faptul că Karl Friedrichovici rămăsese mirat de gestul prietenului său, calificîndu-l ca fiind cel puțin straniu. Zaplatin, omul atît de îndrăgostit de viață, să recurgă dintr-o dată la otravă ? Și pentru prima oară mi-a venit în minte gîndul că s-ar putea ca doctorul Zaplatin să nu-și fi pus singur capăt zilelor.

Cînd primarul mi-a telefonat, eram pradă acestor gînduri sinistre. „Vino pînă la mine“, mă chemă el. Intrînd la el în birou, domnul Kupeikin s-a ridicat din fotoliu și, cu un gest oarecum ceremonios, mi-a întins un plic.

— Poți să pleci.

Trecînd pragul, am desfăcut în grabă plicul. Înăuntru am găsit o invitație tipărită pe un cartonaș lucios. Domnul Kupeikin își exprima dorința de a întîmpina în compania mea sosirea noului an 1943.

14. ȘEDINȚA COMITETULUI ORĂȘENESC ILEGAL

Joi, în ajunul Anului nou, pe cînd mă duceam la serviciu, în drum spre primărie, Kostea mă ajunsese din urmă. Ne-am strîns mîna și după ce am aprins o țigară, am pornit-o înainte. Kostea îmi aducea ultimele noutăți. Demian venise din pădure împreună cu Rusakov, comisarul detașamentului de partizani. La ora șase trebuia să se țină ședința biroului, la care eram convocat și eu.

Am traversat piața brăzdată în lung și-n lat de șenilele tancurilor și autotunurilor, după care ne-am despărțit.

Era o dimineață geroasă, senină și însorită. Coloana de mercur a termometrului mare, cunoscut de toți orășenii și rămas printr-o minune teafăr pe fațada farmaciei, pe jumătate ruinată, coborîse pînă la douăzeci și patru de grade sub zero.

Ocupanții nemți se pregăteau să întîmpine noul an. În coloanele ziarului local, un nenorocit de scrib, care se ascundea sub pseudonimul „Binevoitorul“, căuta să-i asigure pe cetățenii orașului că în curînd fiecare familie va avea pe masă crenvurști adevărați. În fața cazinoului era lipit un afiș uriaș de mărimea unui om. Afișul mîzgălit în culorile cele mai țipătoare le făgăduia domnilor ofițeri ai Reichului o mulțime de numere interesante, în programul de revelion. Lîngă clubul ostășesc flutura în bătaia vîntului un afiș ceva mai modest, care le garanta soldaților că vor primi de sărbători cite un dar din partea *Führer*-ului. Cinematograful era închis. Anunțul de pe ușă glăsuia că astăzi și mîine spectacolele sînt rezervate: „*Nur für die Wehrmacht*“ — adică numai pentru armata germană. Ofițerii din garnizoana locală, funcționarii administrației de ocupație, SS-iștii și cei din *Gestapo* se pregăteau în vederea tradiționalei sărbători.

Ocupanții nu păreau de fel îngrijați că în cazanul bătăliei de la Volga sîngerau o sută de mii de compatrioți de-ai lor. De altfel, făceau așa încît în discuțiile pe care le aveau, nici măcar să nu atingă tema asta atît de delicată.

O atmosferă sărbătorească domnea și la primărie. La cere-rea salariaților, primarul le dăduse voie să întâmpine noul an în clădirea primăriei. Serviciul s-a terminat azi cu două ore mai devreme, astfel că abia am reușit să-mi isprăvesc treburile. De fapt n-am făcut altceva decât să redactez în limba germană felicitările de Anul nou. Erau lungi, scrise personal de domnul Kupeikin și adresate șefului garnizoanei și șefilor celor trei comandaturi : de campanie, locală și agricolă. Primarul se arătase atât de preocupat de rezultatele creației sale, încît mereu îmi telefona întrebîndu-mă : „E bine exprimată ideea ? N-ar mai trebui adăugate cîteva epitete, cîteva termeni reverențioși ?“ Ba o dată a trecut personal pe la mine și m-a onorat cu un zîmbet aprobativ.

Atenția pe care mi-o acorda domnul Kupeikin și îndeosebi invitația de a participa la revelionul organizat acasă la dume-nelui m-au făcut să cresc în ochii funcționarilor primăriei.

Așadar, voi întâmpina anul 1943 în compania „stăpînilor“ orașului nostru !

La prima vedere, s-ar părea că nu era vorba de nimic deosebit, dar numai la prima vedere. Dacă mă gîndesc mai bine însă, vizita mea la domiciliul primarului va apărea ca un eveniment important. Firește că eu nu mă voi demasca acolo, nici nu voi ridica paharul pentru Puterea sovietică și armata ei victorioasă. Nu despre asta e vorba. Adevărul e că un lucrător de cercetare aflat în ilegalitate se expune oriunde unei primejdii de moarte, dar mai ales atunci cînd se află în societatea unor dușmani care dețin atributele „forței publice“.

După-amiază vremea s-a schimbat brusc. Gerul s-a muiat simțitor, vîntul s-a pornit să bată dinspre sud-vest și a început să ningă.

Pe cînd mă întorceam acasă, la masă, viscolul era în toi. Străzile orașului pluteau într-o ceață alburie. Vîntul se repezea furios în rafale, urla printre zidurile ruinate, rupînd pînzele steagurilor, troienind și mutînd nămeții din loc în loc. Spulberați de viscol, fulgii de zăpadă și mazăricea îmi biciuiau obraji ca niște ace. Fața mi se înroșise.

Am mîncat o farfurie cu cașă de orz și, după ce am fumat o țigară în tovărășia lui Trofim Gherasimovici, m-am dus la ședință.

Nu-mi amintesc ca biroul să fi ținut ședințele sale de două ori în aceeași clădire. De fiecare dată era ales un alt loc.

Demian ținea cu cea mai mare strășnicie ca regula aceasta să fie respectată. Astăzi, membrii biroului se adunau la locuința lui Ghenadi Bezrodnii. La ora începerii ședinței, Ghenadi trebuia să se întoarcă de la lucru, iar nevastă-sa intra în schimbul de noapte.

Pe drum, în apropierea locuinței lui Bezrodnii, m-am întâlnit cu Kostea. Împreună cu alți doi băieți, el trebuia să-și aleagă câteva puncte de observație mai potrivite de unde să asigure paza celor adunați la ședință.

Când am sosit eu, ședința și începuse. În odaia din față i-am găsit pe Demian, Fusul, Soldatul, Fugarul, Rusakov, comisarul detașamentului de partizani, și pe Mustăciosul, agentul de legătură al lui Demian. Eu eram al șaptelea.

Membrii biroului ascultau raportul lui Bezrodnii.

Așezat într-un colț, ușor adus de spate, Demian ședea picior peste picior, cuprinzând genunchiul cu brațele și pufăind din țigară ; se uita cu luare-aminte la Ghenadi. Privirea lui ageră te subjugă parcă.

Pe Prokop, primul conducător al organizației ilegale și secretar al comitetului orășenesc de partid, îl văzusem doar o singură dată, înainte de venirea cotropitorilor. Prokop nu mai apucase să se afirme în activitatea noastră de luptă. În schimb, pe Demian, deși se afla tot timpul în pădure, îl simțeam totdeauna prezent printre noi.

Numai membrii biroului știau că Demian era în realitate Korabelnikov Serghei Demianîci, vechi activist de partid, venit în N... cu trei luni înainte de începerea războiului. Nu împlinise încă patruzeci de ani. Sobru, oarecum rece, scump la vorbă, ba aș putea spune chiar cam ascuns, la început Demian nu-ți inspira prea multă simpatie. Dîrz, perseverent, cu o voință de neclintit, omul acesta se folosea cu aceeași pricepere de prerogativele de secretar, cît și de acelea de conducător al mișcării ilegale, traducînd în viață cu hotărîre și dîrzenie linia stabilită. Singurul reproș care i se putea aduce lui Demian era poate firea sa oarecum rece și dură. Fusul, care era un om glumeț, îmi spusese o dată că lui Demian nici o anecdotă din lume nu i-ar fi descrețit fruntea.

La ședințe nu-și făcea niciodată însemnări și note. Își întipărea bine în minte tot ce era de reținut.

Planul acțiunilor de luptă ce trebuiau întreprinse de organizația ilegală de Anul nou, pe care l-am întocmit eu cu

Andrei, a fost adoptat fără modificări. Ghenadi fu acela care dădu citire planului, vorbind tacticos și cu siguranță în glas. El știa totdeauna să prezinte lucrările altora astfel, încît să se creadă că-i aparțin lui. Cînd a ajuns însă la capitolul muncii informative și contrainformative ilegale, am observat în tonul lui o notă de ironie. Recrutarea lui Peiper, după părerea lui Ghenadi, nu era de fapt un succes al nostru. Ba mai mult, Ghenadi socotea că e primejdios să-i atragem pe nemți în lupta împotriva trupelor nemțești. În nemți nu putem avea încredere, ei sînt ocupanți. Ei se consideră stăpîni aici și e riscant să recrutăm oameni din rîndul ocupanților.

— Dumneata ești circumspect, foarte circumspect, replică Demian.

Ghenadi săltă din umeri și spuse :

— Și la urma urmei, sincer vorbind, recrutarea lui Peiper e o pură întîmplare. Dacă *Oberfeldwebel*-ul ăla nu cădea în mîna partizanilor, n-am fi avut acum prilejul nici măcar să vorbim despre asta. Iar noi, lucrătorii de cercetare, nu se cade să ne bizuim numai pe hazard.

— Nu știu dacă mata ai observat, spuse cu glas domol Demian, dar hazardul le vine în ajutor numai celor cu mintea ageră. Se pare că și Pasteur ajunsese la concluzia asta...

Ghenadi deveni atent.

— Cum adică, vreți să spuneți că... încep eu el îndatoritor. Dar Demian nu-l lăsă să termine și preciză :

— Ce-am vrut să spun am spus. În limitele admise de bunul-simț, noi trebuie să contăm pe neprevăzut și să riscăm.

— Vedeți dumneavoastră, rosti Ghenadi pe un ton cam nesigur, eu socotesc necesar să facem o anumită cotitură în munca de cercetare.

Pe urmă, Ghenadi a explicat în ce anume constă această cotitură. După părerea lui, în momentul de față pe noi trebuie să ne intereseze potențialul economic al Germaniei și posibilitățile pe care le are în ce privește o rezistență de lungă durată. Afară de asta, pe noi ne-ar interesa foarte mult să aflăm cît de unită e în prezent națiunea germană, ce fisuri au apărut în relațiile dintre muncitori, țărani și clica guvernantă. Iar ca să cunoaștem toate acestea, noi trebuie să ne formăm o agentură marșrutizată pe care s-o expediem în Germania.

— E clar, dar utopic, constată Demian. Acum e prea târziu să ne ocupăm de cercetarea strategică și nici n-are rost s-o facem noi. Sarcina noastră este cercetarea tactică. Comandamentul frontului are nevoie de date asupra dispunerii bazelor inamice, a aerodromurilor, regroupărilor, deplasărilor, transporturilor, concentrărilor de trupe.

Demian își expunea cu claritate ideile și de aceea vorbele sale sunau convingător.

— Dumneata să ne dai ce ne trebuie, rosti comisarul Rusakov cu vocea lui profundă de bas. Ce să fac eu acum cu datele despre potențial, unitatea poporului german și altele? De treaba asta n-are decît să se ocupe Marele stat-major.

Ghenadi schiță un zîmbet veninos. Știam că nu-l înghițea de loc pe Rusakov.

— Ai vorbit aici de Peiper, urmă comisarul. Ziceai că dumneata ești împotriva unor astfel de recrutări. Atunci, ce fel de lucrător de securitate ești dumneata? Și pe cine ai vrea să-l recrutezi? Pe starostele comunal, sau pe polițai? Ia ascultați, tovarăși, ce ne-a dat acest Peiper. Citește, prietene, te rog, i se adresează el lui Andrei.

Demian încuviință clătînd din cap. Andrei dădu citire primei note scrise de Peiper. În cuprinsul ei, acesta arăta în modul cel mai amănunțit dislocarea marilor unități și unităților de aviație, a parcurilor de avioane și a subunităților de deservire a aviației, pe un sector întins al frontului inamic din fața trupelor noastre. La notă era anexată o hartă pe care fuseseră însemnate aerodromurile false ale nemților.

— Cine oare dintre băieții dumitale, interveni iarăși Rusakov, ne-ar fi comunicat asemenea date? Nimeni! Printre altele, drăguțule, aș vrea să știu, dacă dumneata personal ai atras pe cineva în munca de cercetare.

Comisarul îl atinsese pe Bezrodnii în punctul vulnerabil. Am observat cum mușchii feței lui Ghenadi prinseră să-i joace pe sub piele. Bezrodnii ar fi fost în stare să-l înghită pe Rusakov cu cizme cu tot, dar nu știa cum să se apropie de el.

— De ce taci? îl întărită comisarul. Sau e secret? Nu-i nimic, sîntem la ședința biroului!

— Dar dumneata, cîți ai atras? scăpă pe neașteptate Ghenadi.

Rusakov, un bărbat cu pomeți proeminenți, cu sprâncene stufoase și grumazul negricios, rîse cu poftă, făcînd să-i lungeze în sus și în jos mărul lui Adam. Privindu-l, pufni în rîs și Fusul, iar Mustăciosul zîmbi discret.

— Atragerea în munca de cercetare nu-i misiunea mea, răspunse Rusakov. Și-așa am destulă bătaie de cap.

— Așadar, cred că totul e limpede, încheie Demian. Iar acum, povestește-ne pe scurt ce ai făcut pentru verificarea membrilor organizației ilegale și descoperirea trădătorului.

Ghenadi răspunse cît se poate de laconic :

— Deocamdată, în urma verificării nu s-a stabilit nimic mai important.

— Asta-i necinstit, se auzi vocea lui Andrei.

Ghenadi întoarse capul, și sprîncenele i se ridicară.

— Te-ai gîndit la ce ai spus ? îl întrebă el pe Andrei.

— Da, am obiceiul ăsta. Și repet : te porți necinstit și nu așa cum ar trebui să se poarte un comunist și membru al biroului.

— Protestez ! exclamă Ghenadi apelînd la cei prezenți. Aici nu-i locul să semănăm zîzanie.

Membrii biroului tăceau.

Andrei însă era omul care dacă se agăța de ceva, se agăța cu putere și nu era lesne să scapi de el.

— Socotesc că în fața biroului trebuie să fim sinceri, urmă el cu un calm desăvîrșit. Cum poate Soldatul să organizeze acțiunea de descoperire a trădătorului, cînd el consideră că arestările oamenilor noștri nu se datoresc trădărilor și că, pe lîngă faptul că sînt întru totul firești, mai sînt și de neînlăturat ? Cum poate el să vorbească despre planul actelor diversioniste, cînd e de părere că diversiunea nu face decît să ne încurce munca de cercetare ? De altfel, și concepția lui despre această muncă este confuză. El visează să strecurăm agentura noastră în Germania, dar se ferește de recrutarea germanilor ca dracul de tîmîie. Cu o asemenea stare de spirit nu se poate conduce.

Cîteva clipe domni liniștea.

— Ai ceva de spus ? mă întrebă Demian.

— Nu. Cred că s-a spus tot.

— Și care e părerea dumatăle ?

— Sînt de acord cu Fugarul.

— După căderea grupei lui Ural, începu Demian, tovarășul Soldat mi-a propus să întrerupem legătura și să încetăm acțiunile de luptă. Eu i-am spus atunci că asta-i o atitudine panicardă.

Ghenadi simți deodată că-i fuge pământul de sub picioare. Atacul îl găsisese nepregătit.

— Eu mi-am spus cinstit părerea, încercă el să se justifice. Sau, după dumneavoastră, nu e voie să am și eu o părere a mea?

— N-ai decît, replică Demian. Dar să execuți ordinele pe care ți le dau. Ești obligat să-l cauți pe trădător. Căderea grupei lui Ural nu-i un episod izolat, ci o verigă dintr-un lanț lung de căderi.

— Dar de ce sînteți atît de sigur că în mijlocul nostru există un trădător? se adresă Ghenadi lui Demian.

— Poftim, auziți-l! exclamă Rusakov. N-aș putea să spun că pentru funcția dumată de conducător de grupă ești prea inteligent.

— Treaba mea cum sînt! se burzului Ghenadi.

— Asta-i rău, observă Demian. Noi vrem să te ajutăm să te schimbi...

— N-am nevoie, răspunse nervos Ghenadi care, nemaiputîndu-se stăpîni, depășise marginile buneii-cuviințe.

— Atunci eu propun să-l scoatem pe Soldat din birou, spuse rar Demian. Cine-i pentru, să ridice mîna.

Totul s-a petrecut în cîteva secunde. Ghenadi nici n-a mai apucat să se dumirească...

— Și încă ceva, urmă Demian. Propun ca tovarășul Soldat să fie desărcinat din conducerea muncii de cercetare, iar misiunea asta să-i fie încredințată Fugarului. Soldatului îi vom da sarcina să alcătuiască o grupă diversionistă de luptă. Oameni se vor găsi și încă oameni buni.

Aprins cum era, Ghenadi o ținea una și bună, deși își dădea seama de impresia pe care o lăsase asupra biroului. Printre altele, ținu să sublinieze că el fusese numit responsabil de grupă printr-un ordin al direcției, peste care biroul nu avea dreptul să treacă.

— Și nici cifrul n-am să-l dau nimănui, încheie el, sfidător.

— Încearcă numai! îl amenință Demian. O să așteptăm încă trei-patru zile și pe urmă vom ridica problema calității dumatiale de membru de partid.

Dincolo de această limită, nu mai era nimic de făcut. Ghenadi se dezumflă brusc, ca o anvelopă spartă, se așează pe o ladă și bolborosi în neștire:

— Bine. Îl predau. Trebuie să ies afară?

— De ce? ripostă Demian. Hai, Fusule, să auzim acum raportul dumatiale.

Demian le cerea tuturor oamenilor să nu se folosească decît de pseudonime și măsura aceasta era cît se poate de sănătoasă.

Fusul dădu citire unui manifest, apoi unui apel adresat locuitorilor orașului, după care citi cîteva „felicitări” destinate cozilor de topor ale ocupanților, care urmau a fi multiplicat și difuzate. În ciuda intensificării măsurilor de urmărire ale *Gestapo*-ului și ale poliției, oamenii din grupa lui continuau fără întrerupere munca lor grea și plină de primejdii. Acum lucrurile nu se rezumau doar la răspîndirea manifestelor sau la apeluri. Propagandistele Fusului purtau discuții, ducîndu-se prin casele cetățenilor și acționînd intens în pofida riscurilor.

După ce Fusul își termină expunerea, am raportat și eu biroului despre promovarea lui Kosteia și a lui Trofim Gherasimovici — numit conspirativ Tăunul — în funcția de responsabili ai unor grupe independente. De fapt, Kosteia îndeplinea de mulțor funcția aceasta, avînd în subordinele lui trei oameni, care lucrau cu succes.

Candidaturile au fost aprobate fără nici o obiecțiune.

Cu asta, ședința a luat sfîrșit. Membrii biroului au părăsit pe rînd casa. Eu și cu Andrei am mai rămas la cererea lui Demian, care voia să cunoască amănunțit povestea cu Dunkel-Pomazin. Andrei i-a relatat tot ce știam în legătură cu el.

— Să nu-l scăpați din vedere, ne sfătui Demian. Fiți tot timpul cu ochii pe el.

Demian era de părere că Dunkel trebuie prins de viu, ca să ne putem folosi de cunoștințele lui, fără îndoială vaste, despre spionajul german.

— Dar dacă l-ați aduce pe Dunkel în ascunzătoarea voastră? își dădu el cu părerea.

— S-ar putea, încuviințai eu. După toate probabilitățile, Dunkel are să vină la doctor după mașina de scris și acolo vom pune mîna pe el.

— Și dacă n-are să vină?

— Trebuie să vină. Așa cere logica.

— Așa cere logica voastră, replică Demian, dar el o fi gîndind altfel.

— Tot punem noi mîna pe el, spuse cu hotărîre Andrei. Acum îl cunosc la față trei oameni: Aristocratul, Năpîstoc și Peiper.

— N-ar fi rău, surîse Demian îngîndurat. Trebuie să-l prindem în laț.

15. SEARA DE REVELION

Trebuia să mă duc la primar, nu puteam să întîrzii și m-am înfățișat la locuința lui exact la ora indicată în invitație — la 11 noaptea.

Nu mai fusesem pe la el, dar știam unde stă. Domnul Kupeikin locuia într-o vilă cochetă, cu ziduri de piatră, sus, la primul etaj. Pînă la război, acolo funcționase un centru epidemiologic; vila scăpase de stricăciuni și arăta destul de bine îngrijită.

Domnul primar o ducea ca-n sinul lui Avram. La parter se afla poliția orașului, și, ca să ajungi pînă la apartamentul primarului, trebuia să treci pe lîngă gardian, care se uita la tine chiorîș — e cazul să te bage la răcoare ori nu?

L-am zărit pe Kupeikin prin ferăstruica polițistului de serviciu. Primarul își aștepta musafirii. Îmi făcu semn cu mîna să urc.

Ușa mi-o deschise fiică-sa, Valentina Serafimovna, singura progenitură a primarului. Pe fața ei prelungă și palidă am văzut o expresie de dezamăgire. Se vede treaba că domnișoara Kupeikin aștepta altă persoană.

Valentina Serafimovna mă salută cu un zîmbet fățarnic și mă pofti în casă.

— Dumneata ești primul! adăugă ea.

— Subalternii trebuie să vină totdeauna la timpul fixat, observai eu scoțîndu-mi paltonul,

Valentina Serafimovna trecuse de douăzeci și nouă de ani. Înaltă și uscățivă, cu o talie de viespe, fata primarului purta totdeauna rochii scurte, ca să-și pună în valoare picioarele, singura ei podoabă. Față de părinți se purta cu o independență absolută, socotindu-se o femeie emancipată. Lucra ca translatoare la *Gestapo*. Funcția asta o dobândise pe un preț monstruos și anume, denunțându-și soțul care se strecurase la N... din însărcinarea cercetării trupelor, ca să culegă informațiile necesare frontului.

Valentina Serafimovna era o ființă egoistă, perfidă și răzbunătoare. Până și funcționarii primăriei, oameni cu conștiința nu tocmai curată, nu o puteau suferi și îi ziceau într-ascuns „șarpele cu clopoței”.

Fata primarului mă conduse în salon, apoi se scuză și ieși lăsându-mă singur. M-am așezat pe un divan încadrat de un spătar masiv cu oglindă și cu o mulțime de sertărașe și policioare. După ce am stat câteva clipe, mi-am rotit ochii în jur. Odaia încăpătoare, cu plafonul înalt, era un adevărat bazar. Aci se adunaseră, aduse de prin case străine, mese de joc, etajere de stejar, șifoniere, fotolii, balansoare, scaune, console pentru flori.

În patru dulapuri de diferite mărimi și culori, înșirate de-a lungul peretelui, zăceau, cine știe de când, șiruri de cărți frumos legate. Comori, de care, după toate semnele nu se mai atinsese de mult nici o mână omenească.

Pe nesimțite, m-au furat gândurile. În ajunul Anului nou e plăcut să te transpui în trecut și să privești viitorul. Pe mine însă cel mai mult mă preocupa prezentul. Ziua de azi, ca atâtea altele, pentru unii a început cu bucurii, pentru alții cu lacrimi, iar altora le-a adus moartea. În timpul ședinței comitetului orășenesc de partid ocupanții făcuseră în oraș o razie. Printre locuitori se și răspândise zvonul că peste o sută de cetățeni fuseseră arestați. Cu tot viscolul care bîntuia, pentru intimidarea populației, șeful garnizoanei dăduse ordin ca tancuri grele să patruleze timp de două ore pe străzi. Senilele blindatelor măcinau fără milă zăpada proaspăt căzută, lăsând în urma lor dîre negre de pămînt înghețat.

Un zgomet de pași mă trezi din visare.

Soția primarului, o femeie încă în putere, dar clorotică și uscată ca o mumie, introduse în salon un individ de o statură

herculeană, cu maniere grosolane și obraji statojii. L-am recunoscut îndată pe Puhov, șeful poliției locale.

— Sper că vă cunoașteți, nu-i așa? ni se adresează gazda. „Mai încape vorbă! Cum să nu cunoști un individ ca Puhov!“ îmi spusei eu și, ieșindu-i în întâmpinare, i-am strâns palma lată și jilavă de sudoare.

— Atunci e perfect, se bucură femeia și ieși.

Puhov slobozi o înjurătură de surugiu, închise bine ușa și spuse cu un glas subțire și răgușit:

— La ce naiba s-or mai organiza adunările astea? Ele ne mai lipsesc acum când orașul mișună de ilegaliști? Poftim, privește, adăugă el scoțind din buzunar și întinzându-mi câteva foi de hîrtie mototolite.

— Iar? întrebai eu.

— Iar!

Bravo, Fusule! Tovarășul nostru a și trecut la îndeplinirea planului stabilit pentru Anul nou.

— Și uite că nu-s toate la fel! urmă Puhov. Dar domnului Kupeikin, știi ce răvaș i-au trimis?

Am clătinat din cap.

— E nemaipomenit! S-au obrăznicit, ticăloșii, nu mai au nici o frică. Auzi dumneata ce scriu! Scriu că...

N-am mai apucat să aflu ce „scriu ei“, fiindcă domnul primar împreună cu soția și cu fiică-sa îl aduseră cu mare alai pe *Sturmabannführer*-ul SS Semmelbauer, șeful Gestapo-ului din localitate.

Să fiu sincer, eu credeam că reprezentantul faimoasei *Geheimstaatspolizei*¹ trebuia să fie un om voinic, impunător, când colo mă pomenii cu un omuleț pricăjit, cu un cap de pasăre, terminat printr-o bărbie ascuțită și cu genunchii, nu știu cum îndoiți parcă înăuntru. Umărul stîng îi atîrna mai jos decît dreptul, iar pielea zbîrcită de pe fața lui avea o culoare pămîntie. Ochișorii mici ca de șobolan îi licăreau în fundul orbitelor ca doi tăciuni aprinși. Și, în general, întreaga înfățișare a neamțului avea în ea ceva de guzgan. Nu știu dacă din cauza profesiei sale îndelungate, sau datorită faptului că era conștient de propria sa forță, dar fascistul avea întipărită pe față o expresie de siguranță și nepăsare.

¹ Poliția secretă de stat (prescurtat — Gestapo).

Semmelbauer îmi adresă cîteva întrebări banale în dialectul aspru și ușor cîntat al bavarezilor, apoi schiță un zîmbet, lăsînd să i se vadă șirul dinților mari și îngălbeniți, se răsuci pe călcîie și-i spuse primarului :

— Dumneata ești un mare pezevenghi. Un pungaș. Da, da.

Sturmbannführer-ul SS putea să-și îngăduie să spună orice i-ar fi trăsnit prin minte.

Kupeikin căscă ochii mari și se roși ca un rac. Nevastă-sa încremeni și ea cu gura întredeschisă, iar Valentina Serafimovna își privea nedumerită șeful, căutînd să înțeleagă dacă vorbele lui trebuiau luate în glumă sau în serios. Pe fața șefului poliției secrete trecu o umbră de satisfacție.

— Cum vine asta ? reîncepu neamțul ca să liniștească spiritele. Pe domnul Suhorukov care cunoaște perfect limba noastră îl ții lîngă dumneata, iar eu mă chinuiesc fără translator.

— Dar eu ce sînt, domnule *Sturmbannführer* ? i se adresă Valentina Serafimovna pe un ton alintat și cu o mină bosumflată.

— Dumneata nu intri la socoteală, făcu neamțul un gest cu mîna. O femeie translator personal nu-i un lucru rău. Recepții, banchete, interviuri etcetera. Dar atunci cînd trebuie să discuți cu un bărbat — și încă nu o oră sau două, ci toată noaptea, aici prefer să am un translator bărbat. Unde mai pui și deplasările. Dumneata ce părere ai, domnule Suhorukov ?

I-am răspuns că n-am nici cea mai mică idee despre munca polițienească. Cred însă că cel mai potrivit e să interoghezi un infractor în limba lui natală, pe cînd translatorul nu-i decît o instanță de prisos.

— O ! Fleacuri ! exclamă Semmelbauer. În cazul acesta eu ar trebui să vorbesc franceza, poloneza, maghiara, ceha, slovacă, rusa și naiba mai știe ce fel de alte limbi. Pentru asta trebuie să fii poliglot. Dar de unde l-ai descoperit dumneata pe domnul Suhorukov ? i se adresă primarului.

Kupeikin i-a răspuns că fusesem trimis din partea comandaturii.

— N-ai vrea să lucrezi la mine ? îmi propuse șeful *Gestapo*-ului.

Într-o fracțiune de secundă m-am văzut în rolul de translator al *Gestapo*-ului, și un fior de groază m-a străbătut din creștet pînă în tălpi.

— Nu ! răspunsei eu hotărît, după o clipă de gîndire.

Se așternu un moment de tăcere încordată. Răspunsul meu le-a părut celorlalți mai mult insolent, decît îndrăzneț.

Semmelbauer mă privi într-un fel deosebit cu ochisorii lui de șobolan, apoi, rînjind într-un zîmbet dinții galbeni, spuse domol :

— Îmi placî, domnule Suhorukov. Am să te țin minte. Am o memorie bună. Rar mi se întîmplă să-mi spună cineva „nu“. Și de ce „nu“, dacă pot s-o aflu ?

Am ridicat din umeri și, străduindu-mă să arborez un zîmbet sfios, i-am răspuns :

— Nu toți pot să lucreze într-o astfel de instituție ca *Gestapo*-ul. Pentru aceasta sînt necesari oameni cu nervii tari, cu voința de fier și mai ales cu aptitudini. Iar eu nu sînt înzestrat cu nici una din aceste însușiri. Și n-o să vă pot fi de folos prin urmare cu nimic. Eu sînt cu toate gîndurile, ideile și năzuințele mele un pedagog.

— Bine, mă aprobă șeful *Gestapo*-ului. Hotărît lucru, îmi placî. Îmi plac oamenii sinceri. Dar asta de cine-i ? schimbă el brusc vorba arătînd cu degetul mic spre un tablou din perete care reprezenta un peisaj de iarnă.

Valentina Serafimovna își luă șeful la braț și-l conduse spre tablou. Mulțumit că persoana mea îi atrăsese atenția *Sturmbannführer*-ului, primarul se apropie și mă strînse de braț, după care ieși din salon.

Au mai venit trei musafiri : comandantul orașului, maiorul Hildmeister, șeful spitalului militar, doctorul Schumann, și secretarul primăriei Voskoboinikov, care fusese trimis să-i însoțească pînă aici.

Primarul începu să se agite, gata să-și rupă spinarea de atîtea plecăciuni și temenele, să se ploconească slugarnic în fața oaspeților, în stare să-l facă și pe dracu-n patru numai să le fie pe plac. La lumina din odaie urechile lui subțiri ca de ceară păreau străvezii, iar pleoapele cu genele căzute mereu i se închideau. În fiecare musafir Kupeikin vedea ceva tainic și maiestos și de aceea fremăta pe ascuns cuprins de o teamă lăuntrică. Dar groaza cea mai cumplită i-o inspira comandantul militar al orașului.

Maiorul Hildmeister, un bărbat înalt și lat în spate, adoptase o atitudine vădit distantă. Ascunși sub pleoapele lor ușor umflate, ochii fascistului, care se credea superior tuturor celor din jur, priveau disprețuitor și rece. Hildmeister avea fruntea lătareată, o bărbie lungă, pătrată și nasul puțin turtit (o reminiscență a vechii sale pasiuni pentru box). Își câștigase reputația unui ofițer autoritar, hotărît și neînfricat. În relațiile cu compatrioții săi se ținea semeț și oficial, iar față de ruși se purta cu o politețe care în fapt jignea. Judecînd după dialectul lui nordic, puteai ghici ușor că era berlinez.

Celălalt musafir arăta mai simplu. Era un moșneag de vreo șaizeci de ani, greoi și masiv ca un elefant, cu o înfățișare respingătoare și dantură falsă. Nimerise printre invitați datorită faptului că prin nevastă-sa era oarecum înrudit cu ministrul propagandei Goebbels și lucrul acesta nu putea fi ușor trecut cu vederea. Șeful spitalului flecărea mereu cu buzele lui băloase povestind anecdote cunoscute de cînd lumea și rîzînd primul de propriile-i glume.

Soția primarului socoti necesar să îndrumeze sărbătorirea revelionului pe făgașul cuvenit.

— Domnilor ! Putem să ne așezăm la masă, se auzi vocea ei înăbușită.

Toți tresăriră ca la comandă, însă maiorul Hildmeister ridică brațul drept și spuse calm :

— Mi-am luat permisiunea să-l invit în această casă pe colonelul Kilian, un bun prieten de-al meu aflat în trecere. Să mai așteptăm puțin. El ne va împodobi societatea.

Cuvintele maiorului nu fuseseră adresate nimănui dintre gazde, ci tuturor celor de față, ca și cum noi, oaspeții, eram în măsură să soluționăm această problemă.

Valentina Serafimovna bătu din palme exprimîndu-și aprobarea. Se auziră exclamații : „Mai așteptăm !“ „Cu plăcere !“ „Avem destul timp.“ Soția primarului bîigui ceva în germană. Cunoștea cîteva cuvinte din această limbă și se folosea de ele cu multă fereală.

La început, gazdele și musafirii se adunaseră în grup în mijlocul salonului făcînd cerc în jurul șefului comandaturii. Peste cîteva minute însă, la inițiativa șefului Gestapo-ului și a Valentinei Serafimovna, începură să se plimbe cîte doi prin odaie, ca în foaierul teatrului.

Voskoboinikov, secretarul primăriei, care era alături de mine, îmi șopti la ureche că la petrecere fuseseră invitați șeful garnizoanei, comandantul unității de aviație, șeful comandaturii de campanie, un comandant de regiment și doi ofițeri ai *Abwehr*-ului, dar probabil că nimeni dintre aceștia nu va veni.

Primarul dădea semne de neliniște și din când în când ridică perdeaua de camuflaj de la fereastră, uitându-se în stradă.

În sfârșit, sosi și prietenul cel mai bun al lui Hildmeister, colonelul Kilian, un om în vîrstă, cu părul cărunț. Avea o ținută îngrijită, cu tunică și pantalonii proaspăt călcați, iar gulerul înalt de catifea cu vipușcă arăta că colonelul era ofițer de stat-major.

Altceineva însă a atras atenția tuturor oaspeților. O impresie deosebită a făcut-o asupra noastră însoțitoarea lui, o femeie tânără de vreo douăzeci și șase-douăzeci și șapte de ani, îmbrăcată simplu și cu gust. Deasupra ochilor verzi care-i încadrau figura proaspătă și atrăgătoare se conturau frumos arcurile subțiri ale sprîncenelor.

Nu era greu de ghicit că nimeni dintre cei prezenți n-o cunoștea pe tînăra care venise cu colonelul.

Cînd mi-a venit rîndul să facem cunoștință, femeia îmi întinse o mînuță subțire și puternică, apoi mă învălui cu o privire calmă a ochilor ei limpezi. După privirea aceasta am putut să-mi dau seama că ființa mea nu va lăsa nici cea mai mică amintire în memoria ei.

Toată lumea era preocupată parcă de întrebarea: cine-i necunoscuta? Musafirii începură să șușotească între ei, să facă tot felul de presupuneri. Nimeni nu era în stare să spună dacă femeia era soția colonelului, rudă cu el sau o simplă cunoștință. Un lucru se știa — că e germană și că o cheamă Gisela.

Pentru mine era cît se poate de limpede că punctul central al petrecerii de astă-seară nu-l va constitui nici șeful comandaturii locale și nici șeful *Gestapo*-ului, ci această însoțitoare tînără a colonelului Kilian. O astfel de femeie nici n-ar fi putut să nu fie în centrul atenției și lucrul acesta în afară de mine îl înțelesese și Valentina Serafimovna. Toată seara, fiica primarului nu și-a luat de la musafirul acesta nepoftit privirile răutăcioase și pline de curiozitate.

Pînă la sosirea Anului nou nu mai rămăseseră decît vreo zece minute și toți oaspeții se îndreptară încet spre sufragerie.

Maiorul Hildmeister și *Sturmbannführer*-ul își exprimară dorința de a sta lîngă Gisela și o așezară între ei.

Mi-am aruncat privirea asupra mesei și n-am mai fost în stare să mi-o dezlipesc. Hei, de cît amar de vreme n-am mai avut prilejul să văd atîta belșug ! Masa gimea de mezeluri, șuncă, tot felul de preparate din carne de porc, brînzeturi, pește afumat, uscat, sărat, marinat, prăjit, pateuri, conserve, ciuperci, plăcintă umplută cu carne și pește, piftie de porc și cite și mai cite. De unde oare le procurase domnul Kupeikin ? În ce taințe au fost ascunse ? Ce ochi le-au păzit pînă acum ?

În așteptarea momentului solemn, oaspeții își umpleau farfuriile cu gustări. Kupeikin turna vinul în pahare. Cînd îi veni rîndul Giselei, primarul scoase din bufet o sticlă neînceptută și-i șopti încet și cu aer solemn :

— Numai pentru dumneavoastră. Sec. „Corvo di Sallaparuta“ din Sicilia.

Gisela îi zîmbi grațios, mulțumi cu o înclinare a capului și, ridicîndu-și pînă în dreptul ochilor paharul umplut cu lichore aurie, îl privi în bătaia luminii.

Îi urmăream cu toții fiece mișcare.

Maiorul Hildmeister își cercetă ceasul și se ridică în picioare cu paharul în mînă.

— *Auf ! Drepti !* strigă *Sturmbannführer*-ul Semmelbauer și, zîcnindu-și brațul înainte, lătră : *Heil Hitler !*

Deși nu într-un glas, toți oaspeții răspunseră la salut.

— Ssst... ne făcu semn primarul, și privirile tuturor se îndreptară asupra lui Hildmeister.

Maiorul le ură comesenilor la mulți ani. Ne-am dus paharele la gură și în aceeași clipă se auzi soneria telefonului așezat pe o măsuță în colț. Secretarul primăriei sări de la locul lui, răsturnă scaunul și ridică grăbit receptorul. Îl căutau pe șeful comandaturii.

Maiorul Hildmeister își goli calm paharul și, cu pasul rar, se îndreptă spre telefon.

Toți ciuliră urechea. În sufragerie se făcuse liniște. Dar în dosul acestei tăceri înșelătoare se ascundea parcă ceva, care semăna cu o amenințare.

— Așa... Înțeleg... Just... Pleacă... Eu voi fi aici, spuse Hildmeister, apoi așază receptorul și rămase o clipă pe gânduri.

— E ceva serios? se interesă *Sturmbannführer*-ul lăsînd să-i cadă pleoapele peste ochisorii lui de șobolan.

— Cum să vă spun, începui evaziv maiorul. Niciodată nu putem fi siguri... În gară arde o garnitură de cisterne cu benzină.

Inima mi-a zvicnit cu putere. Un val fierbinte de bucurie mi se ridică din piept. Trofim Gherasimovici își îndeplinise misiunea primită pentru Anul nou.

— Ușa de la balcon se deschide? întrebă Hildmeister.

— Da, firește, răspunse primarul.

— Stingeți lumina!

Șeful poliției, care ședea mai aproape de întrerupător, execută îndată ordinul, și odaia se cufundă în întuneric.

Primarul se apucă să descuie ușa. Dădu la o parte zăvo-rul, apoi se auzi clinchetul cheii în broască, urmat de foșnetul hîrtiei cu care fuseseră lipite crăpăturile. În sfîrșit, ușa se deschise și o dată cu o undă rece de aer pătrunseră înăuntru vaietele unei sirene însoțite de șuieratul alarmant al locomotivelor. Șeful comandaturii, Semmelbauer, Puhov, primarul și cu mine ieșirăm afară în balcon, închizînd după noi ușa.

Viscolul se domolise. De sus cădeau lin fulgi ușori de zăpadă. Gerul însă se înăsprise și ne apucă strîns în ghearele lui.

În partea de vest a orașului ardea o pălălaie mare de foc. Văpaia roșiatică a flăcărilor colora marginea de jos a norilor.

— Bombardament aerian? întrebă șeful *Gestapo*-ului. Dar n-am auzit antiaeriana...

— Sabotaj, mormăi maiorul.

— Hm... *Sturmbannführer*-ul se zgribuli de frig și se întoarse spre șeful poliției: Domnule Puhov, du-te la fața locului!

— Oamenii mei s-au și dus, observă maiorul.

— Nu-i nimic, du-te și dumneata, repetă Semmelbauer.

— Am înțeles, rosti Puhov și, vîrîndu-și capul între umeri, dispăru din balcon cît ai clipi din ochi.

M-am aplecat peste balustradă și m-am uitat la șirul de automobile aliniate în fața casei. Am recunoscut printre ele un „Horch” decapotabil, tip sport, care aparținea maiorului

Hildmeister, apoi „Steyer“-ul cocoșat și vechi de cînd lumea al doctorului Schumann și mai departe un „Opel-Amiral“ cu care venise șeful *Gestapo*-ului. „Mercedes“-ul îl adusese probabil pe colonelul Kilian și pe însoțitoarea lui. Șoferii, adunați grămadă, priveau incendiul, sporovăind între ei. Mucurile aprinse ale țigărilor luceau prin întuneric ca niște licurici.

Din gangul de sub balcon ieși tușind „Meibach“-ul șefului poliției și două umbre se aruncară din mers în mașină.

— Să mergem, propuse maiorul și intrarăăm cu toții în casă.

Petrecerea a fost reluată și toasturile se succedară unul după altul. Colonelul Kilian propuse să ciocnim pentru glorioasa armată germană, primarul — pentru noua ordine instaurată pe pămînt de mina de fier a *Führer*-ului. *Sturmbannführer*-ul Semmelbauer ridică paharul pentru acei ruși care cred profund în Hitler și ajută administrația germană din teritoriul ocupat.

Un val de amețală mi se revărsa prin vine ca un torent de foc. Eram puțin amețit însă aveam judecata limpede, înțelegeam perfect tot ce se petrecea în jurul meu, mîncam, beam, discutam, ascultînd ce vorbeau ceilalți.

Schumann spunea anecdote. Știa o mulțime de istorioare hazlii, dintre care unele foarte deocheate și le servea acum într-o formă lipsită de tact, fără să-i pese de prezența femeilor. Nerușinarea acestui individ trivial cu proteză dentară întrecea orice măsură. Colonelul Kilian, Hildmeister și Semmelbauer se uitau la el pe sub sprîncene, fără să-i zică însă nimic. Gisela părea că nu-l ascultă și discuta însuflețită cu vecinii ei de masă.

Din cînd în cînd o priveam. Toate se petreceau spontan, în afara voinței ei, ca bătaile inimii. Parcă ar fi avut în ea un magnet. Se purta cît se poate de sobru, fără nici o cochetărie, fără poze teatrale. Avea o voce joasă, profundă, mîngietoare, care mă fermeca. Cîrmepe de fraze îmi ajungeau la ureche.

— Acolo ne-au tratat cu o băutură îngrozitoare. Am uitat cum îi zice, dar avea un gust imposibil.

„Unde acolo? căutam eu să ghicesc. La urma urmei, cine-i ea?“

— Unde ați locuit la Atena?

— La început la hotelul „Regele George“, pe urmă la „Marea Britanie“.

„Aşa, îmi spusei eu, prin urmare a fost în Grecia.“

Gisela a vrut să adauge ceva, dar doctorul Schumann a întrerupt-o, începînd să povestească trivial, o anecdotă despre o autopsie, cu un lux de amănunte care-ţi tăia orice poftă de mîncare.

Gazda ne servi găluşte cu ficat, o mîncare naţională bavareză. Mi-am dat seama că era un omagiu la adresa *Sturmbannführer*-ului. Semmelbauer a apreciat cum se cuvine atenţia manifestată faţă de persoana lui şi, ridicîndu-se de pe scaun, se duse la Valentina Serafimovna să-i sărute mîna. Obrajii fetei primarului se roşiră de plăcere.

Ne-am apucat să mîncăm găluştele.

În afară de Gisela şi de şeful comandaturii, toţi musafirii se chercHELiseră. Pînă şi nevasta sfioasă a primarului prinsese curaj. Kupeikin o certa că uitase să-l cheme la petrecere pe nu ştiu care actor care cînta la ghitară. Iar femeia răspundea în gura mare :

— Pentru nimic în lume ! Nu pot să-i sufăr pe artişti ! Nu sînt oameni întregi, n-au nici limbaj propriu, nici gîndire proprie.

Voskoboinikov, secretarul primăriei, încercă s-o contraciză, dar tocmai atunci privirile musafirilor se întoarseră spre un *Oberleutnant* de la comandatura militară a oraşului, care apăruse în sufragerie. Era ofiţerul prin al cărui sprijin îmi făcusem „cariera“ mea ameţitoare de tîlmaci. Pe guler, pe şapcă, pe umerii mantalei avea un strat pufos de zăpadă.

Maiorul Hildmeister îi ceru scuze Giselei, se ridică şi, cu pas ferm, se duse în întîmpinarea noului-venit, îl cuprinse cu braţul de mijloc, şi amîndoi ieşiră pe sală.

După cîteva minute se întoarseră în sufragerie. *Oberleutnant*-ul îşi scosese mantaua şi se aşeză pe scaunul pe care stătuse şeful poliţiei locale, dar cînd dădu cu ochii de mine, schimbă locul cu Voskoboinikov şi ne trezirăm astfel alături.

Am ciocnit în cinstea noului an, adresîndu-ne urările de rigoare, după care am dat paharele pe gît.

— De ce aşa de tîrziu ? l-am întrebat eu pe neamţ.

El mi-a răspuns că nimerise aici cu totul întîmplător, după care s-a aplecat la urechea mea, adăugînd :

— Cîneva a aruncat o grenadă în mașina șefului poliției. Lîngă cazinou. Șeful poliției, șoferul și un referent au fost omorîți.

„Așa, totul e clar, constatai eu mulțumit. Kosteia și-a îndeplinit misiunea. Numai că n-a aruncat nimeni nici o grenadă. Kosteia a pus în cutia de bagaje a mașinii o mină magnetică care a făcut explozie.“

Dar știrile pe care ofițerul mi le spusese în șoaptă au fost repetate de Hildmeister în auzul tuturor.

Șeful spitalului făcu o mutră scîrbită :

— Naiba mai înțelege ! Ba un tren cu benzină, ba șeful poliției. Numerele astea de atracție nu-mi plac.

— Da-a, făcu colonelul Kilian. Un preludiu nu prea reușit al Anului nou. Eu am fost în primele linii și trebuie să știți că acolo-i mai multă liniște.

Sturmbannführer-ul se înroși de minie și, izbind în masă cu pumnul lui de copil, tipă :

— Nu-i nimic ! Lasă că pun eu mina pe ei.

Vocea lui nu mi s-a mai părut însă chiar atît de sigură.

Primarul, care între timp se afumase de-a binelea, încerca să-i încredințeze pe oaspeți că și el va lua toate măsurile cunvenite. Apucase chiar să le înșire, dar se înecă și începu să tușească improșcînd în jur resturi din pateul pe care tocmai îl rumega. Gisela se strîmbă, dezgustată, și își trase scaunul de lîngă el.

„Ce-ar fi să mai beau un păhărel și de sufletul lui Puhov ?“ îmi spuneam eu în gînd, surprinzîndu-mă de mai multe ori urmărit de ideea aceasta nebunească.

Valentina Serafimovna ar fi dorit să pună patefonul ca să dansăm, însă maiorul Hildmeister refuză cu hotărîre spunînd că e timpul să plecăm.

Toată lumea s-a ridicat de la masă. Colonelul Kilian își împinse cu zgomot scaunul și se bălăbăni de cîteva ori, abia ținîndu-se pe picioare.

Ne-am despărțit unii de alții urîndu-ne la revedere. Cînd i-am luat Giselei a doua oară în palmă mina ei caldă, am avut o senzație nelămurită de sfială. Pe atunci nu-mi dădeam seama de cauzele acestei sfii.

În vestiar, *Sturmbannführer*-ul îmi propuse :

— Te duc pînă acasă cu „Opel“-ul meu.

— Vă mulțumesc, răspunsei eu.

— Unde stai ?

I-am spus unde locuiam.

Semnele acestea de atenție din partea șefului *Gestapo*-ului începeau să mă neliniștească. Aș fi preferat să mă duc acasă pe jos.

Am ieșit afară, în stradă. Mașina lui Hildmeister și a colonelului Kilian plecaseră. Șoferul lui Semmelbauer încălzea motorul. Toba de eșapament era învăluită într-un norișor de aburi.

În momentul când Semmelbauer a pus mâna pe mânerul portierei, undeva în centrul orașului răsună o bubuitură, după care se auzi o răpăială scurtă de armă automată — apoi iar se așternu liniștea.

— Ai auzit ? mă întrebă *Sturmbannführer*-ul, nevenindu-i parcă să-și creadă urechilor.

— Da, am auzit.

Aș fi putut să-i spun mai multe. De pildă, să-i precizez că sărise în aer clădirea centrului de radioficare și a studioului de radio, că pentru asta fusese nevoie de șaisprezece kilograme de exploziv, dar mai ales de curajul și dârzenia băieților din grupa lui Andrei, pe care căpitanul Stuldreher îi socotește oameni de încredere ai *Abwehr*-ului.

— Unde o fi ? se interesă Semmelbauer adulmecând aerul.

— Greu de spus. Probabil, undeva în centru.

— Să mergem, zise el scuipînd cu năduf.

Ne-am instalat alături și mașina porni lin spre oraș.

16. GHENADI DĂ SEMNE DE NERVOZITATE

Am ajuns acasă pe la orele patru dimineața. Proprietarul meu nu dormea. L-am găsit stînd la masă și rozînd un pesmet vechi, tare ca piatra, pe care-l muia în apă.

— Ei, cum a fost ? l-am întrebat eu dezbrăcîndu-mă.

Trofim Gherasimovici adună de pe masă fărîmiturile pesmetului și, cu o mișcare îndemînică, le zvîrli în gură.

— După cum se vede, totul e-n ordine, îmi făcu el cu ochiul. Să fi văzut ce vîlvătaie s-a ridicat... Brichetele tale au fost la înălțime.

Pomenind de mine, gazda făcea aluzie că participasem și eu la incendierea garniturii cu cisterne. Dădusem „brichetele“, de altfel, ultimele pe care le mai aveam.

Ascultându-l pe Trofim Gherasimovici, aveai impresia că săvârșirea acestui act de diversiune atât de dificil a fost cât se poate de ușoară și simplă. El mi-a relatat toată problema în vreo două minute, folosindu-se de cuvintele cele mai simple : „ne-am apropiat, le-am așezat, am plecat“. În realitate însă fusese una dintre operațiunile cele mai grele, care a necesitat multă ingeniozitate și un curaj cu totul deosebit. Paza liniilor ferate și a trenurilor era asigurată de patrulare întărite, formate din soldați și polițiști. Și, deși Trofim Gherasimovici căuta să zîmbească și să gesticuleze foarte degajat, simțeam că și acum era pradă emoțiilor prin care trecuse. Noaptea aceasta de Anul nou îi brăzdase fața cu noi riduri. Omul nu se culcase și m-a așteptat vrînd să-și împartă cu mine bucuria izbînzii. Abia după ce mi-a spus totul pînă la capăt, s-a cuibărit lîngă șoldurile calde ale consoartei sale și, frînt de oboseală, a adormit numaidecît.

I-am urmat exemplul. În noaptea aceea însă, nu aveam destul timp de odihnă, fiindcă urma să mă întîlnesc cu Ghendadi și cu Năpîrstoc.

Am dormit puțin, dar adînc, și am visat-o pe Gisela. Tînașa nemțoaică mi-a apărut într-un cadru neobișnuit, așa cum se întîmplă adesea în vis. Se făcea că ne plimbam cu schiurile și treceam printr-o pădure deasă de brazi, iar pe urmele noastre venea *Sturmabannführer*-ul SS Semmelbauer. Pe urmă ne-am trezit într-o sală necunoscută de cinema și, în timp ce ne uitam pe ecran, Gisela mă strîngea de mînă. Pînă să ieșim din cinematograf, se făcuse parcă vară și era zăpușeală. Am băut limonadă, însă era prea caldă, nu ne potolea setea. M-am trezit din somn și primul lucru pe care l-am făcut a fost să mă duc la cofă și să beau o cană întregă de apă. Proprietarul dormea dus sforîind voinicește de se cutremura toată casa. Era trecut de ora opt.

M-am îmbrăcat repede și, cînd am ieșit afară, am rămas orbit de strălucirea imaculată a zăpezii. Ninsoarea căzută peste noapte se așternuse într-un strat gros, acoperind pămîntul, streșinile, gardurile, vîrfurile stîlpilor și firele telefonice. Era o zi minunată, geroasă, prima zi a anului 1943. Deasupra gării se ridicau coloane groase de fum, mascînd norii străvezii, ce pluteau pe cer. Cisternele cu benzină continuau să ardă, în timp ce autorul incendiului dormea buștean.

De-a lungul străzilor pustii ale oraşului cufundat în somn, se plimbau alene patrule de soldaţi. Astăzi, patrulele erau neobişnuit de numeroase, ceea ce mi se părea perfect explicabil.

Pînă am ajuns acasă la Ghenadi, a trebuit să mă legitimez de trei ori. Judecînd după numărul patrulelor şi după străzile aproape goale, puteai să-ţi dai seama uşor că prin oraş se făceau razii.

Andrei trebuia să treacă şi el pe la Ghenadi. Aşa ne înţelesesem după şedinţa de birou. Deşi urma să aibă loc ziua, înţîlnirea nu ne speria. Eu eram funcţionar al primăriei, iar Andrei recrutor al *Abwehr*-ului. În cel mai rău caz Andrei ar fi zis că ne înţîlnisem la Soldat cu scopul de a ne convinge să colaborăm cu *Abwehr*-ul.

L-am găsit pe Ghenadi la fereastră, săpunindu-şi obrazii şi bărbierindu-se tacticos în faţa unui ciob de oglindă de la un proiector spart. Faţa lui puhavă, buhăită, dovedea cu prisosinţă că amicul nostru băuse zdravăn de revelion.

La salutul meu, Ghenadi abia m-a învrednicit cu un răspuns. Mă aşteptam să mă întrebe despre petrecerea de la primar, dar nu m-a întrebat nimic şi, în general, părea că nu prea are chef de vorbă. Se bărbieri aşa în tăcere, apoi se duse la lavoar şi începu să se spele. Tocmai atunci, moştenitorul lui, care dormea pe canapea între perne, începu să ţipe. Zbiera atît de tare, de parcă l-ar fi jupuit cineva. Ghenadi renunţă să se mai spele, se şterse la repezeală, îşi luă în braţe odrasla şi, legănînd-o cu neîndemînare, încercă s-o potolească.

Mă uitam la el şi mă gîndeam. Copiii sînt copii. Pe acest ţînc trebuie să-l iubească. Dar cum se face că el niciodată nu şi-a adus aminte şi n-a scos măcar un cuvînt despre Nataşa — singura fată pe care a avut-o? Să nu-i fi lăsat ea, adică, nici o urmă în suflet? Nu-mi venea să aduc vorba despre asta, deşi îmi stătea pe limbă. O visam des pe Nataşa şi pe micuţul meu Mişa.

Afară era ger. Andrei veni rebegit şi plin de promoroacă.

— Noroc. La mulţi ani, spuse el preocupat. La noapte, două din grupele recrutate de mine vor fi lansate în zona de acţiune a partizanilor. Una — în raionul Borisov, cealaltă — lîngă Smolensk. Aţi auzit că Puhov a fost curăţat?

Am dat din cap. Ghenadi n-a scos un cuvînt.

— Dar că centrul de radioficare a sărit în aer? întrebă din nou Andrei.

Am încuviințat iarăși, clătinînd din cap. În timpul acesta Ghenadi se plimba prin odaie, lovindu-și ușurel cu palma peste șezut progenitura și murmurînd ceva pe sub nas. Nu arătase vreun interes nici cînd i-am comunicat că Trofim Gherasimovici împreună cu un coechipier incendiasse trenul cu carburanți.

Andrei îl privi cu luare-aminte, scoase din buzunar o țigară îndoită și, după ce o frămîntă între degete, o aprinse.

— Căpitanul Stuldreher a fost adineauri pe la mine, spuse el întinzîndu-mi un petic de hîrtie. Aici sînt coordonatele băieților mei. Cu începere de mîine, emisiunile lor pot fi recepționate. Anunță-l pe Reșetov !

I-am aruncat o privire întrebătoare. Ce înseamnă să-l „anunț“ pe Reșetov ! Înseamnă că trebuie să cifrez o radiogramă. Iar cifrul e la Soldat.

Andrei lămuri lucrurile, adresîndu-se lui Ghenadi :

— Predă-i cifrul lui Dim-Dimîci.

— Nici nu mă gîndesc, surîse el, lovindu-și iar copilul peste șezut, de astă dată mai tare.

Andrei se încruntă.

— Da, da, repetă Ghenadi. Nici nu-mi trece prin cap. Ori ție, ori nimănu-i. În nici un caz, nu i-l dau lui Dim-Dimîci.

— Dar dacă Demian... începu Andrei, însă Ghenadi îl întrerupse îndată furios :

— Nu dau nici două parale pe Demian al tău. Eu nu ascult de ordinele lui, eu ascult de ordinele comitetului orășenesc. Ce tot face pe deșteptul ? Știe doar să comande. Mare brînză ! Crede că-i buricul pămîntului. N-are decît să stea în birlogul lui din pădure, să-și vadă de treburi. Să nu-și bage nasul unde nu-i fierbe oala.

Andrei zîmbi și profitînd de un moment de tăcere, adăugă :

— N-ai vrea să-i spui toate astea lui Demian, personal ?

Vorbele acestea îl întăritară și mai mult pe Ghenadi :

— Îți las ție plăcerea asta. Poți să-l lingi în fund, cît poțestești !

Ce n-aș fi dat ca Andrei să se ridice de la locul lui, să se ducă la Ghenadi și să-l plesnească peste bot. De altfel, cu statura și forța lui, nu i-ar fi fost greu. Dar Andrei se schimbă doar la față și-i răspunse :

— Ai dreptate, Demian știe să comande. Aici el e meșter, și tu nu ești bun să-i fii nici măcar ucenic.

Ghenadi trînti în pat copilul și, dînd din mîini, începu să-și verse iar veninul :

— Află că Demian al tău habar n-are de nimic. Numai face pe grozavul. Arestările se țin lanț. El e vinovatul și acum dă vina pe alții. Auzi, să-i descopăr trădătorul. Păi dar ! Să-l descopere el !

Andrei trînti o dată cu pumnul în masă și se sculă în picioare.

— Ajunge ! strigă el. Termină cu tîmpeniile astea ! Adu cifrul !

Ghenadi vru să spună ceva, dar înghiți în sec și se duse în odaia de-alături. Peste cîteva secunde, reveni cu o cutie de chibrituri în mînă.

— Aici e totul...

Andrei verifică pe îndelete conținutul cutiei.

— Păstrează-o la tine, spuse el, întinzîndu-mi cutiuța.

Ghenadi ne privi pe rînd și, cu o voce surdă, în care clocotea furia, rosti :

— Bine. Și-acum, ștergeți-o. Sînt destul de cătrănit și fără voi.

Andrei îmi arătă cu capul spre ușă și, ieșind din casă, spuse :

— Întocmește două telegrame pentru Reșetov. Într-una să arăți că din ordinul lui Demian, comitetul orășenesc l-a destituit pe Ghenadi. Iar în cealaltă, înștiințează-l despre loviturile date în noaptea de Anul nou. Ne-am înțeles ?

— Da.

— M-am întîlnit cu Peiper, urmă Andrei. A stat într-adevăr de vorbă cu Pomazin în sala de așteptare a doctorului.

— Asta-i foarte important, observai eu.

— În tot cazul, pe individ îl cunosc acum la mutră trei oameni de-ai noștri. Să vedem ce-o să ne aducă ziua de luni.

După aceea ne-am despărțit. Anul nou căzuse într-o vineri, cînd doctorul avea zi de consultații, așa că puteam să trec pe la el, fără grijă. Noutăți deosebite nu erau. Singura noutate și asta neînsemnată am aflat-o din radiograma sem-

hătă de Reșetov și pe care am descifrat-o acasă. În telegramă scria :

„Zilele acestea la N... trebuie să-și facă apariția Obersturmbannführer-ul SS Sebastian Andreas. Luați toate măsurile pentru a identifica cu ce localnici va stabili contactul.“

Mi-am memorat bine numele SS-istului, apoi am ars hîrtiuța.

17. SURPRIZE

— Pentru Dumnezeu, veniți azi neapărat ! Fraza asta am auzit-o la vreo zece pași de primărie, în momentul în care dădeam colțul străzii. Nu puteam să mă uit înapoi. Cuvintele îmi fuseseră aruncate în treacăt, spre a nu atrage atenția trecătorilor. Totuși, alarmat cum eram, am întors puțin capul și am recunoscut-o pe Jenia-Năpîrstoc, îmbrăcată într-o scurtă de catifea veche și roasă, cu niște pîslari ponosiți în picioare și cu capul înfășurat într-o broboadă. Fata tocmai trecea strada cu pașii ei mărunți și cu un aer nepăsător.

„Pentru Dumnezeu, veniți azi neapărat“, îmi repetam în gînd. Și brusc m-a cuprins neliniștea. Năpîrstoc nu-mi ceruse niciodată o întîlnire peste program, în acest mod și mai ales tonul ei atît de tulburat și de rugător mă intrigase.

Ce s-o fi întîmplat ? Trecuse exact o săptămînă de cînd fusesem împreună cu Andrei acasă la Aristocrat, unde ne văzusem cu doctorul și cu Năpîrstoc. Venisem duminică seara și plecasem luni. L-am așteptat acolo pe Dunkel-Pomazin, însă individul n-a venit să-și ia „mașina de scris“. După toate probabilitățile, Dunkel își schimbase planul și trebuia să ținem seama de asta, să luăm măsurile de precauțiune corespunzătoare și să nu ne mai ducem un timp la doctor. Și cînd colo — Năpîrstoc îmi dă acest semnal !

Sentimentul nelămurit de neliniște care mă cuprinsese îmi trezea tot felul de bănueli, una mai înfiorătoare decît alta. Eram supărat pe Năpîrstoc. Nu putea să mai zică ceva, să mă lămurească despre ce-i vorba ? Acum bate-ți singur capul și perpelește-te...

N-aveam chef de lucru. Știu că scriam niște hîrtii, dar ce, habar n-aveam. Un singur gînd mă stăpînea : „Trebuie să mă duc. Să mă duc la Aristocrat. Și asta cît mai repede !“

Azi e luni și Karl Friedrichovici are consultații între orele 10—13. Ar fi timpul să mă duc la el. Dar cum să plec de la primărie? Ce să mai născocesc? Consumasem toate pretextele și nu mai puteam să inventez altul. Eram din ce în ce mai îngrijorat și în tîmple simțeam o durere îngrozitoare.

Ce-i de făcut?

Telefonul sună. Mă cheamă la el primarul. Am să-i cer voie să plec. Am să-i spun că mă doare ficatul și că nu pot lucra.

Din păcate, primarul mi-a luat-o înainte.

— Adineauri mi-a telefonat *Sturmbannführer*-ul Semmelbauer, mi-a spus el. Te cheamă acolo. Imediat. Vezi că mașina mea e în față. Du-te!

Inima mi s-a strîns ca de-o presimțire rea:

— Dar ce treabă are cu mine?

Domnul Kupeikin dădu resemnat din mîini.

M-am înclinat și am ieșit din birou. Altă surpriză. Ce nevoie să aibă de mine șeful *Gestapo*-ului? Nu cumva invitația asta are o legătură cu semnalul pe care mi l-a dat Năpîrstoc?

În drum spre sediul *Gestapo*-ului, mă gîndeam la fel și fel de lucruri. Și firește, la cele mai rele. Ce-ar fi ca Dunkel să fi aflat că doctorul e omul nostru? Dar dacă a supravegheat cumva locuința doctorului? Și dacă doctorul a fost arestat?

— Vă aștept? întrebă șoferul cînd mașina s-a oprit în fața clădirii.

— Nu! i-am răspuns eu, și în vocea mea era atîta disperare, încît m-a trecut un fior de groază.

Păseam pragul acesta funest pentru prima și poate pentru ultima oară. Totul e posibil. Cîți patrioți nu și-au aflat moartea între zidurile astea înspăimîntătoare și totuși nimeni nu crezuse să-și găsească aici sfîrșitul. Nu credeam, de altfel, nici eu. Dar parcă poți fi sigur?

Urcam treptele înalte ale scării din fosta clădire a comitetului orășenesc de partid și căutam să mă stăpînesc, să fiu gata pentru orice eventualitate.

La intrarea mea, *Sturmbannführer*-ul Semmelbauer nu s-a ridicat de la locul lui. S-a răsturnat doar pe spate, reze-mîndu-și trupul de spătarul înalt al scaunului pe care ședea. Omulețul ăsta bicisnic, cu cap de pasăre și cu umeri strîmbi

mi-a mai ridicat moralul, întinzându-mi cu amabilitate peste birou laba lui mică, de copil, iar după ce i-am strîns-o, m-a poftit pe scaun. Pe urmă a împins spre mine pachetul cu țigări și bricheta. Am aprins cu plăcere o țigară.

Am tras cîteva fumuri în piept și am simțit cum bățile inimii mi se potolesc încetul cu încetul. Toată tulburarea mea pierise ca prin farmec.

În jurul lui Semmelbauer erau împrăștiate în neorînduială o mulțime de ziare, rapoarte, referate și dosare, pachete cu țigări desfăcute, ba văzui și o sticlă de vin începută. În spatele lui se ridica o casă de fier impunătoare, mai încolo, un fotoliu-pat cu pernă și pled, iar în colț, cîteva puști de vînătoare.

— Nu te așteptai ? mă-ntrebă hitleristul.

I-am mărturisit că nu.

Semmelbauer zîmbi, arătîndu-și dinții galbeni de cal.

— Ți-am făgăduit o dată că n-am să te uit...

„Lua-te-ar ciuma cu memoria ta cu tot“, îmi veni să-i zic, abia stăpînindu-mă.

Sturmbannführer-ul s-a interesat cum o mai duc, cum merge treaba la primărie și ce a zis domnul primar, aflînd că sînt chemat la *Gestapo*.

Îl ascultam pe neamț și mă gîndeam : „Oare numai pentru asta să mă fi chemat ? Nu, nu se poate. Aici trebuie să fie altceva. Dar ce anume ?“

Iar începuse să mă roadă îngrijorarea. Da, mi se pare că mă liniștisem prea devreme.

Ascultîndu-mi răspunsurile, gestapistul se hlizea, deși eu nu găseam nici un motiv de haz, apoi își dădea pe spate capul cu bărbia mică, ascuțită, trimițînd în tavan rotocoale mici de fum.

După ce mă ținu așa vreo zece minute, într-o încordare exasperantă, făcîndu-mă să-mi chinui creierul cu tot felul de presupuneri, Semmelbauer îmi spuse în dialectul lui tărăgănat, bavarez :

— Am nevoie azi de dumneata, domnule Suhorukov.

— La ordinele dumneavoastră.

— Valentina Sergheevna s-a îmbolnăvit. De altfel, dumneaei e cam suferindă. Femeie. Iar eu trebuie să interoghez azi un individ. Asta are să ne ia vreo jumătate de oră, cel mult un ceas. Și neamțul apăsă pe butonul soneriei.

Cînd SS-istul a intrat înăuntru, șeful *Gestapo*-ului i-a azvîrlit printre dinți doar un singur cuvînt :

— Korkin !

SS-istul pocni din călcîie și dispăru.

Îi cunoșteam nominal pe toți membrii organizației ilegale. Korkin nu figura printre ei. Sau poate că vreunul dintre băieți își dăduse dinadins acest nume, ca să-i deruteze pe hitleriști ?

A fost adus în birou un bărbat grăsuț, bucălat la față, în vîrstă de vreo treizeci și cinci de ani. Nu-l mai văzusem niciodată. Un zîmbet prostesc i se întipărise pe față. Omul se înclină slugarnic înaintea *Sturmbannführer*-ului, apoi se întoarse spre mine și repetă plecăciunea. Văzîndu-l, am simțit cum mă cuprinde dezgustul ; nu ura, ci un dezgust și o scîrbă fără margini.

Semmelbauer îi arătă cu degetul scaunul înalt din colțul odăii, și Korkin înțelese îndată că trebuie să ia loc. Se înclină din nou și, cu un „mulțumesc“, se așează pe scaun.

Sturmbannführer-ul îmi întinse cîteva foi de hîrtie prinse cu o agrață.

Am văzut că era un proces-verbal, în care se arăta că Korkin fusese „ridicat“ noaptea trecută în tren, în apropierea gării din N... și că asupra lui fuseseră găsite cîteva kilograme de unt, două bucăți de slănină, pachete cu mahorcă, chibrituri, sare și pesmeți.

Korkin nu ascundea nimic. Da, e comunist, sau mai precis, candidat de partid. A intrat în partid de doi ani atras de alții, care au stat multă vreme cu el de vorbă și l-au prelucrat. În afară de aceasta, mai e și partizan. Cum a' devenit partizan ? Foarte simplu. În 1941, în timpul evacuării, trenul în care se afla el a fost atacat de bombardiere. Oamenii au fugit care încotro, și Korkin a nimerit astfel în satul Ușkino, unde s-a oploșit pe lîngă văduva Tverdohlebova. Ce-a făcut acolo ? De toate ! A prășit la cartofi, a treierat secara cu îmblăciul, a tocat paie, a adunat spicele de pe lanuri și, pe lîngă toate astea, din ordinul primarului căra lemne din pădure. Acolo, în decembrie anul trecut au mai pus și partizanii mîna pe el. L-au prins și l-au cercetat pe loc, cu patimă. Pînă la urmă, au crezut ce le-a declarat, dar nu l-au luat cu ei. L-au poruncit să stea mai departe în sat și să urmărească mișcarea trupelor germane care se deplasează pe șoseaua principală. Dar nu era

nici o mișcare. La douăsprezece decembrie a venit un curier trimis de partizani, care i-a spus : „Ia-o din loc, Korkin, pleacă la N... Caută să te aranjezi acolo. Ai o biografie curată și poți trece drept speculant. O să-ți dăm și ceva alimente.” Asta-i tot.

Am citit hîrtia și i-am întins-o lui Semmelbauer.

— Întrebă-l ce meserie a avut înainte de război, mi-a spus neamțul.

I-am pus lui Korkin întrebarea și am aflat că pînă la război locuise la N... lucrase ca paznic la o fabrică, apoi ca inspector de pompieri, șef de echipă la șantierul de construcție al clubului feroviarilor, magaziner, iar în ajunul războiului, fusese casier la baza comercială orășenească.

Întrebările se succedau una după alta, și Korkin răspundea la ele cu cea mai mare ușurință. Dacă are cunoscuți la N... ? Cum să nu ! Și nu unul, ci o grămadă întreagă. Fără îndoială că unii au fugit, alții au fost mobilizați, dar o parte au mai rămas. De asta-i sigur.

Și unde se va stabili Korkin, dacă-i vor da drumul ?

Korkin surîse. Auzi vorbă ! Domnul șef al *Gestapo*-ului să n-aibă grijă de asta.

Korkin e oare un om de nădejde, poți să te bizui pe el că are să slujească cinstit Germania și să aducă la cunoștința *Gestapo*-ului toate lucrurile asupra cărora va fi orientat să-și îndrepte atenția ?

Bineînțeles. Altfel, ar fi primit el să vină la N... ? Așa, ca să intre în gura lupului ? Nu. Toate vor ieși cum trebuie și domnul *Sturmbannführer* are să fie mulțumit.

— Să comunice adresele prietenilor săi mai apropiați, ceru șeful *Gestapo*-ului.

Korkin a înșirat vreo douăsprezece adrese. N-am putut să le memorez pe toate, dar pe unele le-am reținut.

Ancheta s-a încheiat prin recrutarea lui Korkin, și Semmelbauer i-a fixat prima întîlnire pentru miercuri, ora cinci după-amiază, în strada Poșta veche nr. 8.

După ce individul a fost scos afară, *Sturmbannführer*-ul m-a întrebat :

— Ce părere ai, putem să avem încredere în el ?

— Absolut toată încrederea, l-am încredințat eu.

— Dar pînă la un timp, nu-i așa ?

— De ce ?

— Ți-e un tip care-ți alunecă printre degete... Mult prea slugarnic.

— Se poate, am murmurat eu în doi peri și l-am întrebat : pot să plec ?

— Te grăbești ?

— Da. Am de lucru și nici nu mă simt prea bine. Mă cam doare capul.

— Nu te mai rețin. Sper că ai să uiți discuția pe care am avut-o aici.

— Fără îndoială.

Am ieșit afară și, cu un oftat de ușurare, am pornit-o spre casa Aristocratului. Era trecut de unu, programul de consultații se încheiase, însă, avînd în vedere însemnătatea acestei vizite, a trebuit să calc regula.

Ca de obicei, ușa mi-a deschis-o Năpîrstoc. Cum am pășit pragul casei, fata m-a izbit în creștet cu o veste îngrozitoare :

— Karl Friedrichovici a dispărut.

După un moment de stupeoare am întrebat-o :

— Cum adică „a dispărut“ ?

— A dispărut pur și simplu. Ieri, pe la orele zece a venit o mașină. Un autoturism. L-am lăsat pe șofer să intre în casă. Zicea că a venit din partea lui Peiper să-l ia pe doctor, că Peiper se simte foarte prost. Karl Friedrichovici s-a îmbrăcat în grabă, și și-a luat trusa cu tot ce trebuia. L-am însoțit pînă la mașină. După ce a deschis portiera, s-a așezat pe perna din spate și l-am auzit spunînd : „A-a... cunoștințe vechi !“ O voce de bărbat i-a răspuns : „Da, doctore. Eu l-am sfătuit pe domnul Peiper să trimită după dumneata.“ Mașina a pornit și de atunci nu l-am mai văzut pe Karl Friedrichovici.

Era o veste înfiorătoare, de necrezut. Nu mai puteam să scot un cuvînt. Și încă nu pricepusem toată semnificația întîmplării.

— Știți ceva ? urmă fata. Vocea omului care a discutat în mașină cu doctorul mi s-a părut cunoscută. Am mai auzit-o și altă dată. Era a lui Pomazin.

— Pomazin-Dunkel !

Am simțit cum mi se taie răsuflarea.

— Ești sigură ?

— Da, da, da. Jur că era el.

— Șoferul era rus ?

— Da !

— N-ai observat marca mașinii ?

— Cred că-i o mașină de-a noastră, rusească... Mi se pare „MK“. Precis însă n-aș putea să spun. Dacă aș fi...

— Da, draga mea. Asta e, din păcate, nu putem să ne mindrim că avem prea multă perspicacitate.

— De ce spun că-i „MK“ ? Păi tata e șofer.

— Înțeleg.

Am rămas pe gânduri. Să fie, adică, Dunkel-Pomazin ? Și să se fi folosit de numele lui Peiper ? De ce nu ? E foarte posibil. Trebuie să verificăm imediat acest lucru. Cum să facem ? Numai prin Andrei. Să mă întâlnesc cu el și să-i spun totul. Dar n-ajunge. Mai trebuie să vedem ce facem cu fata asta. Indiferent dacă doctorul a dispărut, dacă trăiește sau a murit, dacă a fost răpit de Dunkel sau arestat de *Gestapo* — în orice situație ea nu mai trebuie să rămână în casa lui. În orice clipă poate să cadă pe capul nostru altă pacoste. Cu Dunkel și cu *Gestapo*-ul nu-i de glumit. Dar ce-i de făcut ? Unde anume și la cine s-o ascundem ?

Frământat de gândurile acestea, am străbătut toate odăile în căutarea unei soluții. Fără Karl Friedrichovici, casa arăta nu știu cum, ciudată, nelalocul ei. Adică să nu-l mai întâlnesc niciodată pe bătrînul doctor, pe omul acesta atît de nobil la suflet și de generos ? Inima mi s-a strîns de durere, de o presimțire funestă.

— Ce facem ? mă întrebă Năpîrstoc.

Mi-a venit deodată o idee: adăpostul — „beciul lui Kosteia“. Altă ieșire nu există. Și trebuie s-o ascundem chiar azi, altfel s-ar putea să pierdem și fata, și legătura cu *Pămîntul Mare*.

— Cunoști strada Șciors ?

Năpîrstoc clătină din cap. Nu, n-o cunoaște.

Am luat de pe biroul doctorului un petec de hîrtie și am făcut o schiță cu creionul.

— Uite ! Asta-i strada noastră, aici e casa doctorului. Dincoace e strada care purta înainte numele lui Șciors. Acum îi spune Kladbișcenskaia. În cvartalul acela nu-i decît o singură casuță mică, la numărul 69. Nu-i greu de ținut minte ; ia-o așa, pe urmă o cotești încoace și o iei înapoi. Între orele patru și cinci, dar cel mai tîrziu la cinci, trebuie să fii acolo. Să spui că te-a trimis Țiganul.

— Cui să-i spun ?

- Celor care te vor întâmpina.
- Și plec definitiv acolo?
- Da. Ia-ți numai lucrurile strict necesare.
- Dar aparatul de emisie?
- Adu-l aici.

În ziua aceea, am făcut un pas extrem de periculos, dar trebuia să-l fac. Nimeni nu putea ști ce ne rezerva viitorul. Și, ca să nu mă blestem mai târziu, am făcut așa cum îmi dicta rațiunea.

Am scos stația portativă de radio din husa ei, am înfășurat-o într-o cârpă, apoi am împachetat-o într-un ziar și am legat-o cu o sfoară subțire.

I-am spus fetei să arunce husa în sobă. Și am mai adăugat că dacă pînă la plecarea ei cineva va încerca să pătrundă în casă, să iasă prin ușa din spate și apoi, prin curtea vecină, să se strecoare pînă la strada cea mai apropiată, paralelă cu strada pe care se afla casa doctorului.

Am luat pachetul și am plecat. Și unde credeți că m-am duș? La sala de biliard de la cazinou. Nu mai fusesem niciodată acolo, dar îi cunoșteam topografia după descrierile lui Andrei.

Spre norocul meu, sala de biliard era goală. Am traversat salonul vast, care răsuna de ecoul pașilor mei, am ajuns pînă la ușa a doua, care dădea în încăperile interioare, și am ciocănit la întîmplare.

— Poftim, intră! am auzit vocea lui Andrei.

L-am găsit stînd la fereastră și punînd un petic mic de postav în virful tacului. Cînd a dat cu ochii de mine, s-a ridicat în picioare, iar privirile lui neliniștite parcă mă întrebau: „Ce-i cu tine aici?”

Odăița era mică — o chilioară, așa că nu l-am mai întrebât dacă e singur.

— A dispărut Aristocratul, i-am spus eu.

— Cum? a sărit Andrei, uluit ca și mine de vestea aceasta.

I-am repetat fraza, apoi m-am așezat pe o lavă tare, acoperită cu o cergă și i-am povestit tot ce se-ntîmplase.

— Prostii! a exclamat el.

— Cum prostii?

— Peiper n-are nici un amestec. A venit aseară aici pe la nouă și cînd a plecat era aproape douăsprezece. A jucat biliard

tot timpul. Mi-a transmis și o notă informativă. Aici e mîna lui Dunkel. Auzi, canalia ! Și ce-ai făcut cu Năpîrstoc ?

I-am spus ce măsuri luasem.

— Bravo, ai făcut bine. Și de ce așa de tîrziu și nu acum ?

— Trebuie să-l anunț pe Kosteia sau pe sora lui.

— Așa. Și trebuie să te duci la serviciu, la primărie ?

— Firește.

— Atunci lasă-mă să-i anunț eu. Du-te. Ce ai acolo ? m-a întrebat el observînd pachetul pe care-l țineam în mînă.

— Stația de radio.

— Ai înnebunit ? rosti el în șoaptă.

— N-aveam încotro. Ascunde-o deocamdată la tine, i-am răspuns eu, întinzîndu-i pachetul.

18. DOCTORUL NU-I DE GĂSIT

— Calculele voastre au fost clădite pe nisip, observă Demian aprinzîndu-și țigara de la Andrei. Dunkel nici nu s-a gîndit măcar să se ducă iar la doctor, după mașina de scris. El a avut alt plan. Poate că s-o fi înțeles dinainte cu Peiper și a înscenat chemarea Aristocratului.

— Exclus ! răspunse cu fermitate Andrei și explică : Peiper a stat toată seara în sala de biliard. Și-apoi, pentru el dispariția doctorului e la fel de misterioasă ca și pentru noi.

— Ai încredere în el ? întrebă Demian.

— Toată încrederea. De ce ?

— Nu, nu-i nimic. E foarte bine cînd un om are încredere în altul și nu se teme s-o recunoască.

A urmat o pauză lungă. Demian era în stare nu numai să-ți facă observații sau să te dojenească, dar să-ți și aprobe sincer orice acțiune justă.

Andrei ședea încruntat și sufla de zor în vîrfurile țigării. Jenia-Năpîrstoc stătea în picioare, rezemată de căpriorii ușii. Tot timpul cît vorbeam noi, fata părea cuprinsă de un fel de letargie. Nenorocirea ce se abătuse asupra noastră rănise adînc sufletul ei gingaș.

Da, nu-l vom mai vedea niciodată pe sărmanul Karl Friedrichoviçi. E greu de recunoscut, dar așa-i. Și nimeni dintre noi, nici Demian, nici Andrei, nici eu sau Năpîrstoc nu știm cîte zile mai avem de trăit. Așa e la război, mai ales cînd lupti

în ilegalitate. Și ce bine începuse noul an! A ars un tren de carburanți, centrul de radioficare al orașului a sărit în aer, Puhov, șeful poliției locale, a fost făcut zob, împreună cu alți doi acoliți de-ai lui, iar Korkin, trădătorul interogat prin mine și recrutat de *Sturmbannführer*-ul Semmelbauer fusese pedepsit de mîna Tăunului — a lui Trofim Gherasimovici Parokonnii, care-l trimisese pe lumea cealaltă. Toate astea reprezentau un succes, o reușită. Și iată că l-am pierdut în schimb pe Karl Friedrichovici. Oare din a cui vină? Era greu să răspunzi la această întrebare.

— Poate că doctorul a și fost asasinat, spuse Demian.

Sughițînd de plîns, Jenia-Năpîrstoc spuse cu un tremur în glas :

— Toți avem o singură viață, dar pentru Karl Friedrichovici eu mi-aș da-o pe-a mea fără șovăială. Ce om !

Nimeni însă n-a sprijinit-o.

— Și cu casa lui ce s-a făcut? se interesă Demian.

I-am spus că abia alaltăieri începuseră în ea lucrările de amenajare. Toată mobila, inventarul și instrumentele medicale fuseseră luate de primărie. În casa doctorului se instalase centrul de radioficare al cărui local sărise în aer în noaptea de revelion.

— Eu cred așa, începu Demian. Dacă doctorul ar fi fost ridicat de *Gestapo*, fără îndoială că locuința lui ar fi fost ocupată chiar a doua zi. Dar vedeți că de atunci a trecut destul timp...

— Totu-i clar. Asta-i opera lui Dunkel, preciză Andrei.

— Atunci căutați-l, ridică Demian tonul. Să-l caute toată lumea. Dați-i ordin Posacului, Fusului, Tăunului și lui Kosteia. Tuturor responsabililor de grupă. Cu Soldatul am să vorbesc eu personal.

Am socotit de cuviință să arăt că și luasem unele măsuri. Controlasem tabelele de la primărie, însă nicăieri nu dădusem de numele Pomazin.

Demian mormăi :

— Să nu fim naivi. Ce rost are să ne luăm după nume? Orice om are caracteristicile lui, o serie de particularități care-l pot trăda. Mersul, privirea, vocea, felul cum fumează, cum rîde... Cine zicea că Dunkel obișnuiește să se scobcească într-una în măsele? Parcă așa zicea...

— Peiper și Năpîrstoc îl cunosc la față, intervenii eu.

— Pe Năpîrstoc lăsați-o, n-o puneți la socoteală, declară categoric Demian. Nici nu trebuie să mai contăm pe ea.

Fata lăsă capul în jos. Cu un ceas înainte, spusese cu hotărîre că va cutreiera zilnic orașul, pînă cînd va da peste Dunkel-Pomazin. Era ferm încredințată că în cele din urmă tot îl va întîlni.

— Nu admit nici o indisciplină, o preveni Demian. Nici-odată nu-i prea tîrziu să murim. Țasta e primul lucru pe care l-am învățat în război. Iar Dunkel trebuie găsit cu orice preț. Și capturat de viu. De cadavrul lui n-avem nevoie. Și trebuie adus aici. Pe urmă, stăm noi de vorbă...

Spusese „aici“, înțelegînd prin asta adăpostul, adică „beciul lui Kosteă“, unde în afară de Năpîrstoc se adăpostea și Demian însuși. Se mutase din pădure în oraș încă înainte de Anul nou. Situația impunea conducerii să se apropie de forțele principale ale organizației ilegale.

Istoria „beciului lui Kosteă“ e destul de interesantă. Înainte de război, pe strada Șciors, în fundul unei curți, înconjurată de plop și mesteceni, se ridica o casă spațioasă, alcătuită din patru încăperi și construită din bîrne groase de pin, arămii la culoare. Casa aparținea „dinastiei“ Grișinilor și acolo locuiseră pe vremuri bunicii și străbunicii lui Kosteă, iar în ultimul timp aici trăiau părinții împreună cu Kosteă, o soră și un frate al lui mai mare, cu nevastă-sa.

Un capăt al străzii Șciors, acum Kladbișcenskaia, dădea în cimitir, iar celălalt se termina într-o fundătură. În dreapta curții, începea incinta uzinei „Textilmaș“, iar în partea stîngă și în spate se înșiruiau cazărmi, garajul, birourile și turnul de observație al postului de pompieri din oraș înalt de douăzeci de metri.

Casa familiei Grișin era singurul imobil particular din acest cvartal întins.

În iulie 1941, în spatele curții lor, chiar lîngă gard, pompierii amenajaseră un adăpost antiaerian. Adăpostul fusese prevăzut cu o intrare și o ieșire, separate, avea două încăperi și era acoperit, la nivelul solului, cu un planșeu de beton armat, gros de un metru și jumătate. În acest adăpost urma să fie instalat comandamentul local al apărării antiaeriene și antichimice.

Dar totul căzuse baltă. La primul atac al aviației inamice asupra orașului și a nodului de cale ferată, uzina „Textilmaș“

și clădirile pompierilor fuseseră prefăcute în ruine. Ce n-apucaseră să distrugă bombe fuseseră nimicite de incendii. Zidul unei clădiri cu două etaje și foișorul se prăbușiseră peste adăpost, astupându-l cu un morman de moloz atât de mare, încât nici nu mai putea fi vorba să fie dezgropat. De altfel era și de prisos, întrucât imediat orașul începuse să fie evacuat.

Casa Grișinilor suferise și ea stricăciuni serioase. Suflul exploziilor smulsese toate ușile și ferestrele, iar pereții se povîrniseră. Era destul de riscant să locuiești într-o astfel de casă, care amenința să se prăbușească peste tine în orice moment. Și atunci, familia unită a Grișinilor a demontat birnele, le-a așezat pe categorii și, din materialul recuperat, a construit o căsuță cu o singură încăpere și o tindă.

Căsuța era făcută pentru Kosteia și pentru sora lui, Alionka. Părinții știau că ei vor rămîne în oraș.

După aceea tatăl lui Kosteia, care lucrase ca maistru la uzina „Textilmaș“, a venit cu o idee ingenioasă. De la căsuța cea nouă și pînă la adăpostul de bombardament nu erau decît vreo zece-doisprezece metri. Ce-ar fi să sape pînă acolo un tunel subteran?

Ideea li s-a părut interesantă și s-au apucat cu toții de treabă. Peste opt zile au terminat tunelul și camuflarea lui. Sub căsuță au săpat o pivniță, iar de acolo au săpat pe sub pămînt o galerie care dădea direct în adăpost.

De lucrat, lucrau noaptea. Scoteau pămîntul la suprafață cu gălețile și-l împrăștiau în curtea pompierilor prin gropile proaspăt lăsate de bombe.

Vara, pătrundeau în adăpost prin intrările „oficiale“, descoperite înăuntru și pe care le-am destupat de moloz, mascîndu-le de privirile indiscrete ale trecătorilor. Nu ne era teamă că-i punem pe dușmani pe urmele noastre, fiindcă incinta uzinei și curtea postului de pompieri erau acum un adevărat maidan, o expoziție a paraginii și părăsirii. Mormanele de cărămidă și de beton sfărîmat, grinzile metalice și fiarele scorojite, de-a valma cu moloz și cu cioburi de sticlă, năpădite de bălării și urzici, toate astea nu constituiau de fel un loc potrivit pentru plimbări. Iarna însă era altceva. Iarna peste tot cădea zăpada, și fiecare pas lăsa o urmă vizibilă de departe, așa că trebuia să ne strecurăm în adăpost prin căsuța lui Kosteia.

Adăpostul avea două încăperi alăturate, cu o suprafață de opt metri fiecare. Pereții erau căptușiți cu scinduri. Încăperile erau despărțite printr-un zid de beton, prevăzut cu o ușă groasă. Într-una din ele ne aflam și noi acum.

— Vă spun încă o dată, ne aminti Demian, că Dunkel trebuie prins de viu. Cred că asta are să-l bucure pe Rezervistul vostru. A, să nu uit, ce mai știți despre *Obersturmbannführer*-ul Andreas? Ați dat de urma lui?

Am desfăcut brațele, nedumerit. Eu socoteam că e cel puțin stupid ca noi, rușii, să-i întrebăm pe nemți despre SS-istul Andreas. Nici măcar cu primarul Kupeikin sau cu Voskoboinikov nu mă încumetam să ating subiectul acesta. La o adică nimeni n-ar fi fost în stare să explice de ce ne interesează persoana lui Andreas. Și-apoi, de unde știm noi de existența lui? Ne puneam toate speranțele în Peiper, sau într-o întâmplare.

Se pare că argumentele mele l-au convins pe Demian.

Andrei s-a ridicat de la locul lui și a întrebat :

— Pot să plec ?

Demian i-a făcut semn că poate să plece.

După Andrei a ieșit și Năpîrstoc. A ieșit ca să nu ne deranjeze. Pricepuse că trebuia să rămîn singur cu Demian. Aveam și noi treburile noastre.

Propriu-zis, de lucru încă nu aveam, însă ne pregăteam pentru o misiune și-l așteptam pe Kosteia care trebuia să pice din moment în moment.

Demian înșirase pe o ladă răsturnată, care ne servea drept masă, câteva notițe și se înarmase cu un creion. Concentrîndu-se dintr-o dată, se apucase să sublinieze ceva și să facă însemnări. Cîteva șuvițe drepte de păr îi căzură peste frunte, acoperindu-i ochii. Îl urmăream discret și mă gîndeam că omului acestuia îi venea, desigur, mai greu decît oricăruia dintre noi. Și ce anevoie e să trăiești în ilegalitate, cu acte plătuite de tine și care de fapt nu erau decît un fel de „apă de ploaie“. Însă Demian nu se mulțumea doar să trăiască ascuns. El colinda orașul, intra prin casele oamenilor, se întâlnea cu ei, conducea ședințele de birou. Pentru asta nu era de ajuns numai să fii prevăzător, dar trebuia să ai și un curaj nebunesc. Mai ales că la tot pasul te pîndea primejdia. La tot pasul !

Acum, aş fi vrut să aduc vorba tocmai despre asta, să-l previn. Ştiam însă dinainte şi cu toată certitudinea că vorbele mele nu vor găsi în el nici un ecou. Demian era cinstit, viteaz, dar foarte aspru. Socotea că nu face decît ceea ce i se cere şi nu vedea în aceasta nici o faptă de eroism. Iar acţiunile îndrăzneţe ale celorlalţi le aprecia ca pe nişte lucruri obişnuite şi foarte fireşti. Sîntem oameni sovietici, comunişti, se gîndea el. Şi nu putem, nu avem dreptul să procedăm altfel.

Lui Demian nu-i plăceau mărturisirile, efuziunile sentimentale. Poate că era o scădere a lui, poate o calitate. Nu vreau să-l judec şi, altminteri, n-am să-i reproşez nimic.

A venit şi Kostea. Fulgi proaspeţi de zăpadă i se tolesc în păr şi picături străvezii de apă se preling pe frunte încet. Faţa îi străluceşte de un zîmbet vesel, triumfător.

„Prin urmare, totul e-n ordine“, îmi spusei eu.

Demian îşi ridică privirile de pe hîrtii.

— Ei, ce s-aude ?

— Am aflat.

Kostea îşi umflă obrazii, dă drumul zgometos aerului din piept, apoi se duce la perete şi se aşază pe o grămadă de cărămizi, puse una peste alta.

Mă uit la Demian. Aş vrea să-l întreb : „Ce zici, ai ? Te-am încredinţat că tovarăşul Kostea nu se va lăsa nici mort pînă nu va îndeplini misiunea pe care a primit-o.“

Lui Demian îi freamătă nările. Strînge hîrţiile, le dă deoparte, apoi spune :

— Hai, povesteşte.

— Păi, ce să povestesc ? Nu spusei c-am aflat ? Prin Frolov. Pe urmă m-am dus şi eu şi-am văzut cu ochii mei.

— Frolov lucrează la poliţie ? întreabă Demian.

— Da, la noi. El se ocupă cîcă de spaţiul locativ. Înainte de război a lucrat la gospodăria comunală. E un mare ticălos.

— Şi mai departe ? stăruie Demian, dornic să afle principatul.

— Strada Vostocinaia, numărul 82. O casă de lemn cu etaj. Şi cu subsol, mai exact, cu demisol. Are santinelă. Din stradă, nu poţi să intri. Şi nici prin curte. Poarta şi porţiţele se încuie. Acum, îşi pun şi telefon. Prin curtea vecină însă, cred că se poate intra.

— Să-i dăm foc ? întreabă Demian.

— Da.

— Cred că așa ar fi mai bine. Ce spui ? se întoarce Demian spre mine.

N-am nimic împotriva. Din însemnările lui Peiper am aflat că un reprezentant al serviciului de contraspionaj german a transportat din diferite orașe ocupate de nemți și situate la est de N... materiale de arhivă. La început, am crezut că materialele astea vor fi duse mai departe, spre apus, dar ele au rămas la N... și nemții s-au apucat să le studieze. Au găsit un locșor potrivit și s-au apucat să scotocească prin hîrtii. Unde stau ascunși, nu știa nimeni, nici măcar Peiper. Și iată că azi Kosteă a aflat locul.

— În clădire e o mulțime de lume, spune el : se vede pe fereastră.

Pămîntul Mare știa despre aceste arhive și ne-a dat ordin să le distrugem. Cum ? Ne privește pe noi...

— Cui îi dăm misiunea asta ? întreabă Demian.

— Eu am început-o, tot eu am s-o termin, răspunde Kosteă încruntîndu-se.

— Dar dacă ți l-am da în ajutor și pe Țigan ? propune Demian. În doi e mai ușor.

— Nu totdeauna. Dar bine, fie și în doi. Numai să lucrăm după planul meu.

Accept.

— Atunci, ne-am înțeles. Acum — executarea ! Arhivele-s arhive. În mîinile dușmanului asta e o comoară. Să le ardem după ce nemții le-au cercetat cu de-amănuntul, n-ar avea nici un rost.

— E clar, spune Kosteă.

Așadar, voi avea de îndeplinit o acțiune împreună cu Kosteă. Era bine, dar în același timp și cam complicat, datorită caracterului destul de dificil al lui Kosteă. La cei nouăsprezece ani ai lui, Kosteă are un simț de independență foarte dezvoltat. Și nu se știe de unde l-a căpătat, dacă i-a fost insuflat din familie, sau de munca desfășurată în ilegalitate. În orice caz, Kosteă a intrat în război direct de pe băncile școlii. Tatăl lui spunea că tot orașul e plin de băieți de seama lui Kosteă, dar care nu-s buni de nimic. Bătrînul însă greșise. Acum, puteam s-o spun cu toată siguranța. Dacă la N... s-ar mai fi găsit încă vreo trei-patru flăcăi asemeni lui Kosteă, ar fi fost splendid, și forța organizației noastre ar fi crescut în mare măsură.

Kostea cunoștea orașul ca degetele de la mână. Aici își petrecuse copilăria și adolescența. Crescuse porumbei, pescuise, se jucase de-a „albii” și „roșii”, se strecurase prin livezi străine după mere și pere, avusese prieteni, adversari. Fire capricioasă, răsfățat de traiul bun și îmbelșugat pe care-l ducea în familie, lui Kostea i se cam suise la cap și mereu era pus pe gîlceavă și contrazicere. Îi plăcea să-i comande pe tinerii de aceeași vîrstă, să le răspundă necuviincios părinților, iar pe frate-său, care era mai mare decît el, nici nu-l lua în seamă.

Cînd cotropitorii fasciști s-au apropiat de N... Kostea s-a dus la comisariatul militar și a declarat că el rămîne în oraș. Atît comisarul militar, cît și părinții și-au dat seama că n-au să-l poată convinge, că el are să facă numai ce și-a pus în cap. Kostea a rămas la N... împreună cu soră-sa, Alionka, lăsată de bătrîni ca să-i poarte de grijă. De aceea nici noi nu i-am dat vreo muncă fetei; ea ședea acasă, cosea, făcea focul în sobă și-i pregătea fratelui ei de mîncare.

Dar au venit nemții și Kostea s-a maturizat parcă deodată, a crescut cu vreo zece ani. Mă minunam văzînd în el clocotul acela de energie nestăvilită. Kostea se dedicase cu trup și suflet cauzei noastre mărețe, luminoase, pline de primejdii.

A fost angajat în poliție. Deștept, instruit, destoinic, după o lună de zile, băiatul a fost numit controlor al posturilor de pază. Poliția asigura paza primăriei, casieriei comunale, magazinelor, redacției ziarului local și a tipografiei, a centrului de radioficare, a depozitelor de cherestea, și mai pusese gardieni și pe la locuințele celor mai importante cozi de topor ale ocupanților, înscăunate de ei în diverse funcții.

Kostea umbla prin oraș nopți de-a rîndul inspectînd posturile și în același timp își ducea la îndeplinire și sarcinile primite din partea organizației noastre. Lucra sub conducerea mea și își executa cu mult entuziasm misiunile. Nu-mi amintesc să-l fi auzit vreodată zicînd: „Asta nu-i chiar așa de ușor” sau „E cu neputință”. Totdeauna însă avea părerile lui personale, felul lui de a privi lucrurile. Știa bine că același țel poți să-l atingi pe căi diferite și își croia drumul său uneori cu totul surprinzător. Dacă i se sugera vreo părere, invocîndu-se experiența sau cunoștințele oamenilor mai vîrstnici, Kostea răspundea: „Văd că dumneavoastră înțelegeți mai bine pro-

blema — n-aveți decât s-o rezolvați singur !“ Așa îmi vorbise o dată și mie.

Era înzestrat cu un simț de orientare perfect, cu mult singe rece și cu o mare stăpînire de sine. Hotărît, curajos pînă la disperare, Kosteia era lacom de primejdii și de acțiuni riscante.

El fusese acela care, cu luni în urmă, cutezase să se ducă în puterea nopții la locuința lui Demian, să-l „aresteze“, să-l escorteze, străbătînd aproape tot orașul, și să-l ascundă în adăpostul lui, iar după aceea, să-l ducă la partizani.

Tot el și nimeni altul, în primele zile ale ocupației, aruncase ziua-n amiaza mare pe strada principală o grenadă într-o mașină a statului-major hitlerist. Kosteia scăpase cu viață, nu pățise nimic, în schimb trimisese pe lumea ailaltă șase fasciști.

Dar lichidarea lui Puhov, șeful poliției... Să vedeți cum a fost. Cînd șeful poliției a plecat cu mașina spre gară, la locul incendiului, pe drum s-a urcat în mașină și Kosteia, sub cuvînt că se duce la tipografie, să inspecteze posturile. În mașină, a manevrat contactul de la mină și a pus-o pe perna din spate. În apropierea cazinoului, Kosteia s-a dat jos, iar mașina și-a continuat drumul. După vreo două-trei sute de metri, bomba a explodat și praf și pulbere s-a ales de mașină. Nimeni însă n-ar fi putut să spună că ar fi văzut pe cineva urcîndu-se sau coborînd din automobil. Iar morții nu mai vorbesc.

Am spicuit cîteva episoade din activitatea de luptă a lui Kosteia. Dar cîte altele n-or mai fi ?

Prin acțiunile lui, Kosteia m-a convins că faptele eroice nu se săvîrșesc cu ajutorul rațiunii, ci grație îndemnului sufletească și al simțurilor. Da, un băiat cum e Kosteia nu se teme nici de dracu. Iar arhivele nu le văd bine...

— Așadar, acum la treabă ! Sînt de acord, încheie Demian.

M-am ridicat de la locul meu și l-am întrebat pe Kosteia :

— Vostocinaia, numărul 82 ?

— Întocmai. Fosta Kalinin.

— Vrei s-o vezi cu ochii dumitale ?

— Am obiceiul ăsta.

— Nu-i un obicei rău...

Am ieșit din „beciul lui Kosteia“ și am pornit-o spre strada Vostocinaia.

După zece minute mă aflu în fața clădirii cu etaj. Toate erau așa cum le descriesese Kosteas. În partea dinspre stradă, patrula o santinelă. Pe-aici nu puteai să treci. Soldatul nu te-ar fi lăsat să te apropii nici la o sută de pași distanță. Iar operația trebuia făcută fără cel mai mic zgomot și mai ales trebuia să scăpăm teferi și nevătămați. Foarte bine, spusese Demian, că noi am învățat încă din primele clipe cum se moare, de parcă toată viața numai cu asta ne-am fi ocupat. Dar niciodată nu-i prea târziu să mori. Mi-am aruncat ochii și în curtea de-alături. Oare cine o fi stînd acolo? Kosteas însă pesemne că are un răspuns și la întrebarea aceasta.

Mergeam pe stradă, făcîndu-mi fel de fel de socoteli, cînd deodată m-am pomenit în fața mea cu doi nemți, un bărbat și o femeie. Amîndoi purtau mantale militare, el cu epoleți, ea fără. L-am recunoscut pe Semmelbauer, șeful Gestapo-ului și pe Gisela, femeia pe care o întîlnisem la petrecerea din noaptea de revelion.

M-am dat la o parte și i-am salutat printr-o înclinare a capului. Desigur că *Sturmabannführer*-ul m-a recunoscut — femeia însă, nu sînt sigur. M-am văzut nevoit să-i aduc aminte că ne mai întîlniserăm într-o împrejurare...

— Ah, da, sigur, cum să nu, observă ea cu o voce calmă, fără să-i pot citi în priviri dacă remarca mea îi făcuse plăcere ori nu.

Femeia n-a mai adăugat nimic.

Se pare că nici Semmelbauer nu era prea dispus să susțină o conversație mai lungă. După ce-mi puse vreo două întrebări de circumstanță, mă salută, și ne despărțirăm.

„Și totuși, cine-i zîna asta cu ochi verzi? mă gîndeam eu, văzîndu-mi înainte de drum. Ce vînt o fi adus-o aici, la N...? Unde locuiește și ce face? Și ce-i cu colonelul Kilian și de ce Gisela nu-i cu el, ci cu șeful Gestapo-ului?”

Apoi, alt gînd îmi încolți în minte:

„Dar dacă mîine, poimîine aici are să izbucnească incendiu, oare Gisela și Semmelbauer nu vor face legătura? Nu-și vor aminti cumva de domnul translator de la primărie? Tot ce se poate. Nu, va trebui să mai amînam puțintel operația. Dar nu mult.”

Pe-nserat, am trecut pe lîngă casa bine cunoscută a lui Karl Friedrichovici. Prin crăpăturile de la ferestrele camuflate

ale odăilor, se strecura afară o dungă de lumină. La urechi îmi ajunse un zgomot de ferăstrău și niște lovituri de ciocan.

Da, casa e întreagă. De o jumătate de secol stă în picioare și cine știe cât va mai sta și cîți oameni vor trece prin ea. Iar doctorul nu mai este. Karl Friedrichovici a dispărut și nu va reveni niciodată. Și nimeni nu va putea să-l înlocuiască.

19. VIAȚA NOASTRĂ CEA DE TOATE ZILELE

Cu oarecare emoție, am pășit a doua oară pragul *Gestapo*-ului.

Sturmbannführer-ul Semmelbauer m-a poftit iarăși la el. De astă dată însă, fața primarului nu mai era bolnavă. Știam bine lucrul acesta și situația nu-mi convenea de loc, cum de altfel nu-i convenea nici Valentinei Serafimovna. Se vede că toantei îi intrase în cap că eu voiam s-o scot din pîine, să devin translatorul unic al *Gestapo*-ului. Fără îndoială că treaba asta nu-i suride nici domnului Kupeikin ; de altfel, azi primarul nici nu mi-a mai oferit „Steyer“-ul lui cocoșat, încît a trebuit să fac pe jos drumul pînă la *Gestapo*.

Pe toată lungimea coridorului, de o parte și de cealaltă, se înșiruiau o mulțime de uși capitonate cu pîslă, cu mușama, și avînd deasupra plăcuțe cu numere. Dincolo de ele palpită o viață specifică, aparte, înfiorătoare, inaccesibilă celor din afară.

Cînd am intrat în biroul lui Semmelbauer, l-am găsit stînd la fereastră cu brațele încrucișate și fumînd.

Șeful *Gestapo*-ului era fără veston. Așa cum arăta acum, cu spatele îngust, ascuns sub o flanelă subțire de lînă, brăzdată cruciș de cozondroace, *Sturmbannführer*-ul părea un pitic. Lipsa vestonului îi scotea și mai mult în relief asimetria hidoasă a umerilor.

— Iată-ne iarăși față în față ! exclamă neamțul în loc de „bună ziua“ și se îndreptă spre cuierul în care atîrna vestonul lui cu zorzoanele și echiusoanele de SS-ist. Virîndu-și trupul pipernicit, costeliv, în uniforma apretată și țeapănă ca o cutie de carton, luă numaidecît o poziție rigidă de manechin.

— Cu ce vă pot servi, domnule *Sturmbannführer* ? l-am întrebat eu.

— Domol. Nu te pripi ! Ia loc ! Aprinde o țigară ! *Sturmbannführer*-ul se așeză în fotoliul din spatele biroului încărcat

cu ziare, hîrtii și dosare, se uită la mine închizînd un ochi, apoi adăugă : Știi ceva ? Află că dînsa și-a amintit de dumneata.

— Care „dînsa“ ?

— Doamna tînăra cu care eram cînd ne-am întîlnit.

— Aha, doamna... Cum îi zice?... am încercat eu să aflu numele întreg al femeii.

— Întocmai, întocmai. Ai ghicit, rosti Semmelbauer. E o femeie foarte frumoasă, nimic de zis. Clasa întii. La dumneaei, cum să zic, toate-s la locul lor. Absolut toate, crede-mă. Pînă și limba, ceea ce la femei e mai rar. Trebuie să recunosc că m-a cucerit... E însă la mijloc un „ce“...

E cu puțință să fie ceva între Gisela și el ? Oare stîrpitura asta speră că o femeie ca asta ar putea să-l ia de gît ? Dar la urma urmelor, ce mă interesează pe mine ? Ce mă privește ?

Am dat nepăsător din umeri și l-am întrebat brusc :

— Va să zică *Frau* Gisela și-a adus aminte de persoana mea ? V-am înțeles bine ?

— Desigur. Doar v-ați cunoscut la serată, acasă la primar.

— Da, e-adevărat. Dar nu pricep, vorbeați de un „ce“ — la ce anume vă refereați ?...

Neamțul se opri numai decît pe panta lunecoasă a confidențelor pe care o apucase. Ridicîndu-și arătătorul, scurt cît degetul meu mic, mă preveni :

— Fără-ntrebări ! Cu mine, curioșilor nu le merge. *Nicht sicher*. Nu e precaut.

Prin fraza aceasta, șeful *Gestapo*-ului îmi dăduse a înțelege că între noi exista totuși o distanță. M-am dojenit în gînd că mă arătasem atît de curios. Asta e : trebuie să știi să-ți ții gura.

Ușa se deschise, și un *Hauptsturmführer* lung ca un cocoștirc intră înăuntru și raportă laconic :

— În oraș au apărut manifeste.

Semmelbauer se învineți tot :

— Cum ? Altă nesupunere ? Iar îndrăznesc să ridice capul ?

— Întocmai.

— Sînt multe ?

— Aici scrie — zece mii.

— Mda, tirajul lor obișnuit. Să înnebunești, nu alta. Și au fost traduse ?

— Nu, acum le-au adus. Am impresia însă că e vorba de fortăreața Stalingrad¹.

— Dă-o-ncoace! *Sturmbannführer*-ul luă în mână foaia volantă care trecuse prin mâinile Fusului, ale propagandiștilor săi și ale lui Demian, apoi mi-o întinse mie: să vedem... ce spune aici? mă îndemnă el.

Știam pe dinafară „ce spunea” acolo. Manifestul anunța că la Volga a fost zdrobită o armată germană cu un efectiv de 330.000 oameni. În ziua de 2 februarie, trupele fasciste, în frunte cu feldmareșalul von Paulus, au capitulat. Armata Sovietică își continuă ofensiva. Luptele se dau la Voronej, pe Don, în Caucazul de Nord, la Leningrad, în raioanele Demiansk și Rjev.

Am tradus cu multă plăcere în limba germană aceste știri.

— *Bluff!* Lăudăroșenie! țipă *Sturmbannführer*-ul.

Dar și mie, și *Hauptsturmführer*-ului care adusesese foaia, cuvintele acestea ne sunară la ureche cu totul neconvingător. Deși presa oficială și radioul fascist nu aduseseră la cunoștința opiniei publice mondiale, nici propriului lor popor catastrofa aceasta, ecoul evenimentelor de la Volga ajunsese totuși la N... Înfrângerea o aflaseră și soldații germani; în plus mai știau și faptul că — în ciuda asigurărilor date de Göring, ministrul aviației Reichului, că nici o bombă n-avea să cadă asupra Germaniei — bombele picau peste țara lor și picau cu duiumul încă din primăvara anului trecut.

— Razie! porunci amenințător *Sturmbannführer*-ul, cu o mutră de loc amenințătoare. Imediat! Luați în numele meu legătura cu maiorul Hildmeister. Cereți-i oameni, un pluton, o companie, un batalion! Scotociți cartierul feroviarilor. Și marginea de vest a orașului. Percheziționați casele tuturor suspectilor. Răscoliți totul. Hai, dați-i bătaie!

— *Jawohl!* pocni din pîteni *Hauptsturmführer*-ul și ieși.

Scos din fire, șeful *Gestapo*-ului se ridică de la locul lui și începu să măsoare biroul de la un capăt la celălalt cu picioarele lui subțiri, de rahitic. Apoi scuipă de cîteva ori pe covor, trădînd un obicei care nu-i făcea de loc cinste.

După ce se mai potoli, Semmelbauer se uită la ceas și spuse:

¹ Atît în perioada ofensivei, cît și a încercuirii, propaganda hitleristă denumea fals Stalingradul „fortăreață”.

— O să stăm acum de vorbă cu un nemernic. Compatriot de-al dumitale. Actor. Adică acum nu mai e, a fost pe vremuri. Depinde de el dacă va muri aici, sau acasă, în pat...

— Îmi pot permite să vă-ntreb, de ce anume se face vinovat?

Sturmbannführer-ul nu făcea din asta nici un secret. Cu atât mai mult cu cât eu, ca translator, trebuia să fiu pus oarecum la curent cu problema. Actorul are o fată, o fiică adoptivă. O fetișcană — ce-i al ei e-al ei — o splendoare, nu alta. Există o fotografie făcută la nouăsprezece ani. Liuba, Liubov. Fata asta i-a sucit capul *Rottenführer*-ului SS Reinecke. Și se vede că i l-a sucit bine, dacă o catană bătrână ca el, trecut prin foc și prin apă, a-nceput să se țină de fustele „curviștinei” și să-i facă vizite la domiciliu. Idiotul! Că altfel nu poți să-i zici. Nesocotise regula înțeleaptă, recomandată de răposatul *Obergruppenführer* Reinhard Heydrich și care suna așa: „Germani! Părăsind orice casă rusească, nu uitați să-i dați foc!” Dar Reinecke uitase. Și a plătit cu viața. A fost găsit mort. Și unde crezi? La vreo trei colțuri de casa actorului.

„Și tu ești un timpit, mi-am zis eu. Acum te trezești?”

Memorabila întâmplare cu hitleristul Reinecke era veche de un an. Actorul nu avea nici un amestec în moartea fascistului, împotriva căruia ne ascușisem colții și eu, și Kosteia. Trofim Gherasimovici însă ne-o luase înainte.

— Și s-a-ntîmplat asta demult? m-am interesat eu pentru orice eventualitate.

Sturmbannführer-ul se așează la birou, răsfoi puțin prin maldărul de hîrtii dinaintea lui și-mi răspunse că anul trecut, în februarie. Cam de mulțisor deci. Chestiunea însă e că Reinecke, ca orice neamț ce se respectă, are un frate, care, fiind președintele unei curți marțiale, se interesează foarte stărui-tor cine a îndrăznit să-i ucidă fratele. Uite și scrisoarea pe care ne-a trimis-o. Trebuie oricum să i se dea un răspuns.

— Actorul e implicat în crima aceasta?

Șeful *Gestapo*-ului izbucni într-un hohot de rîs. Asta-i bună! După cum i s-a raportat, actorul e un moșneag pră-pădit, un boșorog cu un picior în groapă... Pe cînd Reinecke... Ehei, să-l fi văzut pe Reinecke! Omul ăsta măsura la gît, la bicepși și la picior patruzeci și patru de centimetri. E ceva,

nu ? Un *Übermensch*¹. Ți l-ar fi strivit pe actoraș numai cu o unghie. Dar poate că bătrînul, dacă băgăm frica în el, are să spună ceva... Ar putea să-i cunoască pe prietenii fiicei sale, iar printre aceștia e posibil să dăm și de cel care a îndrăznit să ridice mîna asupra unui reprezentant al forțelor armate germane.

— Pricepi ?

Am aprobat.

Telefonul începu să sune. Semmelbauer ridică receptorul și rosti scurt :

— Da, să intre. Împingînd mai încolo aparatul spuse : a binevoit să vină.

După cîteva minute, ușa se deschise și înăuntru intră un bătrîn de vreo șazeci de ani, înalt și uimitor de slab. Ținea într-o mînă un baston gros de bambus, împodobit cu diverse desene, iar în cealaltă — o pălărie de fetru, tocită, slinoasă, nepotrivită pentru sezon. Îmbrăcămîntea lui era la fel de uzată, de ponosită.

Copleșit de atîtea suferințe, istovit de foame, de frig, bătrînul arăta jalnic. În fundul ochilor mari, care-i încadrau fața osoasă, cu trăsături distinse, licărea slab o luminică tristă, aproape stinsă. De multă vreme flacăra bucuriei n-a mai făcut să scînteieze aceste priviri.

— E cam pirpiriu moșul, observă hitleristul. Cum e cîntecul ăla al vostru ?... „Am fost și noi cîndva trăpași de rasă ?” Ei, să începem. Tradu și scrie. Numele ?

— Polonski, rosti cu o voce surdă bătrînul și socoti necesar să adauge : Polonski Vsevolod Iurievici. Vîrsta — șazeci și nouă de ani. Rus. De origine nobilă. În trecut, actor.

— Mulțumesc, spusei eu încet, ca pentru mine.

Privirea ostenită și blîndă a moșneagului se opri o clipă asupra mea.

Îi venea greu să se țină pe picioare. Arătînd cu degetul spre scaunul de lîngă sobă, întrebă :

— Pot să stau jos ?

— Există scaune pe care dacă te așezi o singură dată nu te mai scoli. Asta nu-l sperie ? glumi *Sturmbannführer*-ul. Mi-am spus în gînd că are un umor destul de macabru.

Nu, pe Polonski asta nu-l speria.

¹ Supraom.

— Puterea obișnuinței, observă el cu voceă voalată. Prea de multă vreme moartea hoinărește nestingherită pe-aici. Deși, firește, toate au o limită.

— Palavragiu mai e ! constată șeful *Gestapo*-ului și îi făcu semn să ia loc. Iar când bătrînul se așează pe scaun, *Sturm-bannführer*-ul îl preveni : dumneata, ca orice muritor biped, ai două sută patruzeci și opt de oase. Am să-ți sfărim fiecare oscior, dacă n-ai să-mi răspunzi sincer la toate întrebările.

— Eu nu mint și n-am mințit niciodată. Nu mi-e frică. Pe mine nu mă veți speria.

Iritat de răspunsul acesta neașteptat, Semmelbauer mormăi :

— Dar dumneata poți foarte bine să mori. Oasele desigur sînt oase.

— Omul moare o singură dată și pentru totdeauna. Și-apoi nici dumneavoastră — nu știu ce grad aveți — dar nu sînteți nemuritor. Într-o bună zi, s-ar putea ca și dumneavoastră să nu vă mai treziți din somn.

Ochișorii de guzgan ai fascistului sclipiră răutăcioși.

— Ești țicnit ? Ce filozofie mai e și asta ? Ești cumva sectant sau vrei să te pălmuiesc ?

Mi-am dat seama că bătrînul Polonski făcea parte, fără în-doială, din categoria rușilor în stare să îndure orice, fără să-și plece fruntea. Mai cunoscusem astfel de inși. Așa se purtasera probabil în fața dușmanului Prohor, Prokop, Ural, Extremul și Aristocratul.

O fracțiune de secundă prin ochii lui stinși trecu un fulger aspru, necruțător, care pieri instantaneu. Încrunțîndu-și sprîncenele stufoase și cărunte, bătrînul întrebă :

— Să pălmuiți un moșneag ? Așa prevede regulamentul armatei germane civilizate, care poartă pe drapelele sale așazisa ordine-nouă ?

La asta nu mă așteptasem nici eu.

Șeful *Gestapo*-ului rămase cu gura căscată. Obrajii lui scofilciți se îngălbeniră. Neamțul se ridică în picioare, își strînse pumnii, îi desfăcu din nou, se așează la loc și, lăsîndu-și capul pe spătarul înalt al fotoliului, dădu drumul unui rîs diabolic.

— Ei, drăcia dracului, dar știi că ești îndrăzneț ?

— Cînd ai pătimit multe, nu-ți mai pasă de nici o amenințare — degeaba contează pe asta unii.

— Auzi, moșneagul ce principii are ! Dar să ne întoarcem la subiect. Răspunde-mi : numele de Reinecke îți spune ceva ?

— Din păcate — da. E un tâlhar de drumul mare.

— Cum ? rămase perplex fascistul.

— Ce, dumneavoastră îl socotiți cumva o podoabă a armatei germane ? În cazul ăsta opiniile noastre nu coincid...

— Lasă flecăreala ! izbi Semmelbauer cu pumnul în masă. De ce venea Reinecke în casa dumitale ?

— Cred că ar fi mai bine să-l întrebați pe dumnealui.

— Crezi, crezi... Află că aş putea să fac în așa fel, încît să nu mai ai cu ce să crezi...

— Eu unul nu l-am poftit niciodată în casa mea pe Reinecke ăsta...

— Da, dar pe grumazul dumitale șade o tîrîtură, care...

— Grumazul meu, mișcă din cap Polonski, e prea subțire ca să suporte povara cuiva.

— Pentru lațul spînzurătorii nu contează dacă-i gros ori subțire. Dacă-i subțire, e chiar mai bine. Fata dumitale îl ademenea pe Reinecke să-ți vină în casă.

— Nu-i adevărat ! spuse Polonski, îi era frică de el.

Sturmbannführer-ul se hotărî să dea cărțile pe față și-l întrebă :

— Știi că *Rottenführer*-ul Reinecke a fost găsit mort în apropierea casei dumitale ?

— Adevărat ? se îndreptă bătrînul de mijloc, făcîndu-și semnul crucii. Iată un om căruia nu i-aș dori să nimerească în împărăția cerurilor.

Semmelbauer se răsturnă din nou în fotoliu și rămase nemîșcat, mușcîndu-și buza de jos. Moșneagului ăstuia firav și neputincios nu-i păsa de nimic, spunea tot ce voia.

— E un idiot, bîigui neamțul după o pauză lungă. Să-l pul pe jar și el o să rîdă și-o să-ți bată din palme. Am mai văzut eu de-ăștia. Sau nu-și dă seama unde se află ? Ce să fac cu el ? Un moment !... Spune-i că am să dau imediat ordin s-o aducă aici pe putoarea de fii-sa. Pe Liuba. Cu ea trebuie să începem. Și mai zi-i că dumneaei va trebui să scoată tot ce are în gușuliță așa cum dorim noi.

I-am tradus bătrînului vorbele fascistului.

Polonski surîse amar. Învăluindu-mă cu o privire muștrătoare, rosti :

— Spune-i șefului dumitale că va trebui să plece în Germania s-o aducă pe fiică-mea. E acolo. De mult. De o jumătate de an. Dacă o mai fi trăind.

Cuprins de o milă adâncă pentru omul acesta, am simțit cum mi se pune un nod în gât.

— Termină odată, zbieră Semmelbauer. Tradu-i procesul-verbal de interogatoriu. Să-l semneze.

— Nu-i nevoie, îl citesc singur, zise deodată Polonski în cea mai curată limbă germană. Pot și singur. Am fost nu o dată în Germania, la Dresda, München, Köln, Leipzig, Frankfurt. Am cîntat și am cules aplauze !

— Și de ce n-ai spus pînă acum ? se-nfurie Semmelbauer.

— Nu m-a întrebat nimeni. Și-apoi, eu tot rusește aș fi vorbit...

După ce moșneagul ieși, *Sturmbannführer*-ul sări din fotoliu, făcu cîțiva pași prin odaie și scuipă furios :

— Asta-i bună ! Dacă nu-și făcea cruce...

Neamțul nu-și mai termină fraza. Aducîndu-și aminte de prezența mea, se gîndi puțin, apoi adăugă pe un ton mai potolit :

— Poți să pleci și dumneata.

Am părăsit clădirea *Gestapo*-ului cu un sentiment de ușurare

Era ultima lună de iarnă, dar zăpada încă îți scîrțîia sub picioare.

Dînd colțul, l-am zărit pe Polonski care se îndepărta, cu un mers ostenit. Lovea cu bastonul în trotuar, ca orbii, mutîndu-și încet și cu greutate picioarele. În dreptul vitrinei unde se afișa de obicei ziarul local, bătrînul se opri, dar nu ca să citească ziarul, ci ca să-și mai tragă sufletul.

Am simțit dorința să-i strîng mîna acestui om curajos. M-am apropiat de el și i-am spus încet :

— Sînt mîndru de dumneavoastră. Îmi dați voie ?

Și i-am întins mîna.

Bătrînul s-a uitat la mine și a întors capul în altă parte. În ochii lui n-am citit nici ură, nici dezgust ; mai curînd un dispreț profund.

Brațul mi-a căzut jos. Un junghi mi-a trecut prin inimă, ca un fier înroșit. Vîrîndu-mi capul între umeri și ocolind privirile trecătorilor, am pornit cu pași repezi mai departe.

Seară m-am întâlnit cu Kosteia și i-am predat, pentru Năpîrstoc, o radiogramă purtînd semnătura Fugarului. În telegramă scria :

„În noaptea de 8/9 vor fi transportați în vederea lansării pe teritoriul nostru următorii «agenți» ai Abwehr-ului recrutați de mine și instruiți de căpitănelul Stuldreher: Cekunov Vasili Tarasovici, numele conspirativ Chiparos, Ogarkov Piotr Danilovici, numele conspirativ Revanșă și Krivolapov Alexandr Feodorovici, numele conspirativ Trecătorul. Parola generală: «Se apropie primăvara». Aterizarea proiectată în sectorul feroviar Plavsk-Cern între orele unu și două noaptea. E de dorit să fie întâmpinați.”

Iar Kosteia mi-a remis o radiogramă adresată lui Andrei :

„Unu: Aprobăm înlăturarea Soldatului de la conducerea grupei și numirea dumatile.

Doi: Felicităm pe Fugar, Țigan, Kosteia, Mustăciosul și Năpîrstoc, cu ocazia decorării cu ordinul «Războiul pentru Apărarea Patriei», clasa a II-a. Aristocratul decorat post-mortem.

Trei: Suspendați căutarea Obersturmbannführer-ului Sebastian Andreas. A fost la N... în decembrie trecut, în tranzit, și acum se află la Berlin.

Vom comunica cînd va pleca la N...”

20. DISTRUGEREA ARHIVEI

Nu degeaba m-am învoit să plec în misiune cu Kosteia. Ca cercetaș și ca membru al organizației ilegale, trebuia să fac asta. Demian îmi spusese o dată : „Ca să comanzi efectiv oameni într-o misiune, nu-i de ajuns numai să știi ce fac ei, trebuie să fii în stare tu mai întîi să o îndeplinești.” Justă idee.

Planul nostru de atac asupra clădirii în care era adăpostită arhiva a fost chibzuit multă vreme. În tot răstimpul acesta, supravegheasem atenți obiectivul. Ne pregăteam cu multă grijă, căutînd să nu ne scape nici un amănunt, care ar fi putut să ne pună mai tîrziu piedici. Și iată că ziua fixată sosi. Lovitura urma să fie dată la șaisprezece februarie. Hei, de-aș mai fi avut măcar una din „brichetele” acelea minunate ! Ce mult ne-ar fi ușurat acțiunea. Din păcate, ultimele i le dădusem în ajunul Anului nou lui Trofim Gherasimovici. Aveam la dispoziție numai benzină : trei bidoane cu benzină.

Sigur, și benzina arde, dar nu chiar așa de bine... Nu se poate compara cu „brichetele“.

Vremea s-a schimbat brusc. Temperatura a urcat aproape pînă la zero grade. Drumurile s-au desfundat, ca primăvara.

Noaptea, la unsprezece fără cîteva minute, am ieșit în strada Administrativnaia, paralelă cu Vostocinaia și m-am pitit printre ruinele unei clădiri cu trei etaje, distrusă de bombardament. Acolo, potrivit înțelegerii, trebuia să mă întîlnesc cu Kosteia.

Orașul dormea. O lapoviță deasă începuse să cadă. Era frig, noroi, umezeală.

La unsprezece, Kosteia nu venise. Așa ceva nu i se întîmplase niciodată. Am scos capul din adăpostul meu. Undeva în fundul străzii se zărea o mogîldeață mică, albicioasă. Uneori mogîldeața creștea, se făcea mai luminoasă, apoi pălea în depărtare, dispărînd în beznă. Cineva se apropia, trăgînd din țigară. Poate chiar Kosteia. Încordîndu-mi pînă la durere văzul, căutam să străpung întunericul. Deodată am auzit un tropot de cizme. Pașii se apropiau plescînd prin băltoace și la vreo zece metri de mine trecură pe trotuar cîțiva oameni. Am deslușit că vorbeau nemțește. O patrulă !

Abia se domoli zgomotul pașilor și Kosteia răsări în fața mea ca din pămînt.

— I-ai văzut ? mă întrebă el încet. Patru hitleriști deodată. Era cît pe-aci să dau peste ei și a trebuit să bat în retragere. Dar vremea, ce zici ? O să ne umplem de noroi ca dracii.

Era Kosteia, în toată splendoarea lui. Mergînd la o treabă atît de grea, care ar fi putut să-l coste viața, el vorbea despre lucrurile cele mai banale. Ce importanță mai avea dacă ne vom murdări de noroi sau nu ?

— Unde-s băieții ? l-am întrebat.

— La posturile lor. Totul e-n ordine.

Întrebasesm de cei doi oameni din grupa lui, care trebuiau să stea de veghe în apropierea casei cu arhiva și să ne prevină în caz de pericol.

Kosteia se așeză pe vine la picioarele mele și își băgă mîna în sîn.

-- Am făcut rost de chibrituri, spuse el. O cutie plină ochi. Am șterpelit-o de la birou.

În teritoriul ocupat chibriturile lipseau aproape cu desăvîrșire și ne foloseam de obicei de brichete.

— Să mergem ! propusei eu.

Am ieșit afară pe trotuarul îngust al străzii. Ne-am uitat cu atenție în jur. Nicăieri nu se vedea țipenie de om. Dinspre marginea de răsărit a orașului răzbăteau pînă la noi niște sunete nelămurite, de parcă cineva ar fi descărcat din mașini foi de tablă. Să mergem pe stradă era riscant și nici nu intra în planurile noastre. Itinerarul nostru era fixat prin curți. Am intrat pe o porțiță, am trecut de o curte, apoi de-a doua, a treia și am nimerit într-a patra, care era neîngrădită. Locatarii arseseră ulucile, și casa stătea singuratică, ca în mijlocul unui maidan. Am ocolit-o în urma lui Kosteia și am dat peste un zid de cărămidă. Aici nu era loc de trecere, căci zidul era lipit de calcanul casei vecine. A trebuit să escaladăm zidul și să mergem pe deasupra lui. Am ajuns la un șopron acoperit cu țiglă. Apoi ne-am continuat drumul în patru labe apucîndu-ne cu mîinile de olane. Iată-ne la capătul zidului. De-aici se vedea curtea prin care ne puteam strecura mai aproape de țintă. Se zărea și o bucată din strada Vostocinaia, unde se afla casa cu arhiva. Trebuia să coborîm, și să coborîm fără zgomot. Dar cum s-o facem ? Nu exista prin apropiere nici o scară sau stîlp. A trebuit să sărim jos.

După ce am ajuns la pămînt, am măsurat din ochi înălțimea șopronului. Nu ajungeam cu mîna pînă la acoperiș. Și totuși la înapoiere va trebui să urcăm din nou sus. Mi-a venit o idee pe care i-am împărtășit-o îndată lui Kosteia. El se va ridica pe umerii mei, se va cățăra pe acoperiș și-mi va întinde mîna. După aceea, cu ajutorul lui voi urca și eu.

Kosteia dădu din cap, își îndreptă centura, își trase după ea faldurile mantalei și o porni din nou înaintea mea.

Totdeauna l-am invidiat pentru calmul lui. Kosteia pleca la luptă de parcă s-ar fi dus la slujbă. Fiecare gest, fiecă mișcare le avea dinainte calculate, cîntărite cu cea mai mare grijă. Nu făcea decît ceea ce trebuia să facă. Așa proceda și acum. În drumul nostru se afla o trăsură militară veche, pe butuci. Eu unul aș fi ocolit-o prin stînga, așa mi se părea mai la-ndemînă. Kosteia însă a preferat s-o ocolească prin dreapta. Pentru asta a trebuit să-și deschidă drum prin niște tufe spi-noase, mi se pare de agriși. Abia mai tîrziu am înțeles mane-

vra. Din stînga trăsura se vedea perfect din stradă și puteam fi observați.

Iată și ultimul obstacol : casa. E în fața noastră, lipită de clădirea cu etaj unde sînt păstrate materialele arhivei. Seamănă cu o magazie ; e acoperită cu olane, nu cu tablă : asta ne avantajează.

Una din laturile acoperișului stă aplecată spre stradă ; cealaltă, spre curtea unde ne aflăm. Pe noi tocmai partea asta ne interesează.

Din ce mi-a spus Kostea, știu că în casă locuiesc două familii pașnice, așa că n-aveam motive să fim îngrijorați. Totuși, trebuia să fim prevăzători. Zgomotul l-ar putea auzi nu numai locatarii, dar și santinela din stradă.

Să nu facem zgomot... Ușor de zis ! Trebuie să ne urcăm pe acoperiș și să-l străbatem de la un capăt la altul. Kostea ridică o blană lungă de lîngă perete și o reazemă de acoperiș, folosind-o drept scară. Apasă cu putere ; scîndura nu se îndoaie. Începe să se cațăre în sus ; ajunge cu greu pînă la acoperiș. Apoi îmi veni și mie rîndul. Primul metru îl urc în cea mai deplină liniște. Mai departe însă o zbîrcesc : unul din olane plesnește sub greutatea scîndurii. Cu brațele încolăcite pe după trupul lui, rămîn nemișcat. Asta ne mai lipsea ! Cîteva clipe tragem amîndoi cu urechea. Tăcere. Nu ne-a auzit nimeni. Apoi Kostea mă ajută să pun piciorul pe acoperiș.

Ne tîrîm pînă la zidul casei cu arhiva și ne oprim ca să mai răsuflăm puțin. Deasupra capetelor noastre, ceva mai într-o parte, văd o ferestruică de vreo cincizeci de centimetri, cu geamul intact. Ne uităm la ea cu luare-aminte calculînd ultimii pași.

Spun drept, în clipele acelea n-am putut să-mi păstrez cumpătul, calmul pe care totdeauna îl am cînd execut o operațiune mai grea. Nu pot să-mi explic. Totul însă a decurs normal. Am ajuns cu bine la țintă. Acum stăm aici și ne odihnim. Sînt sigur de Kostea, după cum și el e sigur de mine. Amîndoi ne gîndim la același lucru. Și totuși... Și totuși, nu știu de ce, dar nu mă simt în apele mele. Parcă mi-e teamă de ceva...

Gata, destul cu odihna. E timpul să ne punem pe treabă. Kostea se saltă într-un cot și cercetează peretele. Am stabilit dinainte, să scoatem cîlții ce căpтуșesc crăpăturile dintre birne, să-i stropim cu benzină și să le dăm foc. Trec palma

peste grinzi. Sînt de lemn, brune — o esență tare, ca arama. N-or să se aprindă repede și nu se știe dacă vor arde ușor.

Între timp, Kostea a coborît aproape pînă la streășină, înalță capul și tot îmi arată ceva prin semne. Nu-l înțeleg. Mă cheamă să mă dau mai aproape.

— Stai aici, îmi șoptește el. Am să mă urc pe umerii dumitale și-am să încerc să ajung pînă la fereastră.

— Ai înnebunit?

Pînă acolo, din punctul cel mai avantajos pentru mine, sînt vreo patru metri. Și-apoi, fereastra e așezată oblic, nu perpendicular pe direcția pe care ne aflăm. Dacă mă așez pe marginea acoperișului, țigla ar putea să cedeze și atunci amîndoi o să ne rostogolim jos, la pămînt.

— Nu ne rostogolim nicăieri, zice Kostea, vădit enervat. Ce fel de om ești? E așa de greu? Vorbesc serios.

Acoperișul nu-i un loc prea nimerit pentru dispute. Poate că n-o să cădem.

Fie ce-o fi! Cobor pînă la marginea acoperișului și mă așez în locul lui Kostea. Mă ridic în picioare, mă apuc cu mîinile de zid...

— Hai!

Ca un veritabil gimnast, Kostea își pune piciorul pe genunchiul meu stîng și mi se cațără pe umeri. Picioarele încep să-mi tremure. Mă lipesc cu totul, cu obrazul, cu pieptul, de grinzile reci.

— Ajungi? șuier printre dinți.

Tăcere

— Ei, hăbăucule, n-auzi?

Nici un răspuns.

— Ce faci acolo? întreb iar pierzîndu-mi răbdarea.

— O clipă... Ține-te bine!

N-apuc să-mi dau seama ce vrea să facă, nici să-mi propesc bine picioarele și simt deodată o apăsare puternică pe umeri, urmată de o lovitură. Îmi pierd echilibrul și cad pe acoperiș. După o clipă, îmi vin în fire și mă răsucesc pe o coastă. Uitîndu-mă în sus, îngheț de spaimă: Kostea stă suspendat în aer. Se ține cu mîinile de ceva chiar sub pervazul ferestrei și dă din picioare, să-și găsească un punct de sprijin. Simt un gol în coșul pieptului. Nu-i în toate mințile... Are să-și frîngă gîtul! Și ce-i mai rău, e că nu pot să-l ajut cu

nimic. Ne desparte o distanță de vreo trei metri și n-aș putea ajunge pînă la el, chiar de mi-aș întinde la maximum brațele.

Am rămas locului tăcut, împietrit, cu ochii cît cepele. Kostea se ține doar în mîini, zvîrcolindu-se ca o șopîrlă.

Apoi, deodată, se potolește. A găsit pesemne un punct de sprijin. Da, vreo crăpătură, vreo adîncitură sau ieșitură în zid. Răsuflu ușurat.

Firește că lucrurile s-au petrecut mult mai repede decît le descriu eu aici. Totul se măsoara în secunde. Dar, să nu mai lungim vorba !

Kostea mi-a întins ceva... Ce credeți ? Geamul ? Da' de unde. Rama ferestrei. Și nu mă mira îndemînarea cu care o scosese, ci însuși faptul că realizase acest tur de forță... Era ceva de neînchipuit.

Iată-l acum stînd pe o coastă în cadrul ferestrei. Cu un glas poruncitor, îmi șoptește :

— Bidonul !

Un bidonaș cu benzină era la mine, celelalte două la el. Desprind bidonașul de la brîu, mă ridic iar, calculez distanța și-l arunc, anunțîndu-l :

— Prinde-l !

Bidonul o pornește în sus, apoi vine îndărăt — abia apuc să pun mîna pe el. Repet de trei ori figura. Fruntea mi s-a acoperit de sudoare. Parcă-i un blestem ! Al naibii ghinion !

— N-ai fi bun de jongler, mă tachinează Kostea.

Acum și-a găsit să glumească ! Crăp de ciudă. Bidonul nu-și atinge ținta. În sfîrșit, Kostea reușește să-l prindă.

— Dă-te jos, îmi șoptește.

— Și tu ?

— Doar n-o să-nnoptez aici !

E la mintea cocoșului. Cu un salt, se va arunca jos, pe pămînt. Măcar de nu și-ar rupe picioarele. Mă gîndesc cum să-i amortizez căderea. Cum dracu or fi făcînd acrobații de la circ ?

Ating pămîntul fără să-mi pierd echilibrul. Sus, Kostea scapără un chibrit, dă foc cîlților și zvîrle înăuntru șomoio-gul aprins.

Focul din casă rătăcește cîteva clipe ca o fiară în căutarea prăzii, apoi flacăra crește luminînd ochiul gol al ferestrei. Toată lumea știe — și cred că nu-i cazul să mai explic — că

turnînd peste lemn benzină curată, lemnul arde de ți-e mai mare dragul.

Kostea sare drept în brațele mele și, necalculîndu-mi bine poziția, cad și eu jos, cu el peste mine. Ne sculăm la iuțeală în picioare, înfierbîntați, alarmați.

— Acum — valea !

O pornim înapoi pe același drum. Trebuie s-o luăm la goană, să fugim din răspuțeri. Prudența însă ne impune să ne păstrăm calmul, așa că ne silim să mergem la pas, firește, ceva mei repezor decît înainte. Totul e-n regulă. Uite trăsura... Tufele... Șopronul cu acoperișul de țiglă... Zidul de cărămidă... Apoi clădirea cunoscută... Îndată ajungem pe trotuar.

— *Wer da ? Halt !* Cine-i ? Stai ! ne somează o voce răgușită.

O clipă strigătul ne țintuiește locului, dar numai o clipă. Ne tragem înapoi, ne repezim într-un gang strîmt dintre cele două case și tăcem mîlc, ținîndu-ne răsufarea. Pe strada unde ne somase patrula, răsună tropote de pași și zăngănit de automobile, înjurături. Sînt nemții care ne caută.

Bineînțeles că puteam să ieșim afară și să le arătăm actele. Ce s-a întîmplat ? Cine sîntem noi ? Poftim. Șeful posturilor de gardieni de la poliție și translatorul-șef al primăriei.

Dar asta e o idee absurdă. Ar fi greu să le explicăm cum se face că prezența noastră aici a coincis cu izbucnirea incendiului.

Să fugim. Să fugim neobservați — asta-i salvarea. Folosindu-ne de o altă variantă pe care o elaborasem pentru un eventual caz de forță majoră, am început să ne strecurăm prin curțile caselor, pînă am ajuns la ruine. Ne-am oprit acolo aproape un minut, ascultînd zgomotele nopții.

Deodată am auzit un fluierat haiducesc, dar nu prea aproape, la vreo trei sute de metri, în direcția străzii Administrativnaia.

— Băieții mei ! îmi șoptește Kostea.

Semnalul acesta n-avea darul să ne liniștească. Trebuie să ieșim într-o stradă perpendiculară pe Vostocinaia și pe Administrativnaia. Și cît mai repede. Dacă nemții au simțit ceva, nu vor pleca de aici. Au să cheme ajutoare și au să sco-

tocească și în gaură de șarpe. Iar de simțit, nu-i mare lucru — incendiul vorbește de la sine.

Undeva (la început mi-a fost greu să aflu unde anume) s-a auzit zgomotul unei motociclete și o rafală de automat a sfîșiat liniștea. Trăgeau în direcția străzii Vostocinaia. Poate că santinela de la clădirea incendiată a dat alarma.

— Ține, îmi șoptește iar Kostea și simt în palmă grenada zimțată, grea.

Just. Bravo, Kostea ! Grenada e o armă sigură. Te scoate repede de la ananghie.

• — Mai bine să ieșim în strada Administrativnaia, propun eu. Ajungem în pas alergător la ulicioară, pe urmă o luăm în sus... pînă la brădet, iar de acolo încercăm să ne strecurăm la vale, spre rîu.

Kostea se declară de acord.

Pășind în vîrfurile degetelor, ieșim dintre dărîmături în stradă și o luăm repede spre ulicioară. Deodată, în spate, auzim iarăși :

— *Halt !*

Mai fugi dacă poți !

În urmă — zgomote de pași, focuri de pușcă, serii scurte de automat. Am fost văzuți. Nemții trag în noi acum ca la țintă. Toată nădejdea e doar în picioarele noastre și într-un dram de noroc. Vii nu ne predăm în nici un caz.

Am ajuns la ulicioară. Încă un colț și ajungem la răspîntie. Ceva mai încolo începe păduricea de brazi.

Ne aflăm la jumătatea grupului de case. Undeva în față țîșnește brusc în sus o rachetă roșie.

Am nimerit din lac în puț. Ne năpustim pe treptele unei case, suim în cerdac, ne oprim sub streășină, lipindu-ne de perete.

— De aici or să ne ia ca din oală, gîfîie Kostea.

— Bine. Dar și să fugi pe o lumină ca asta...

Racheta luminează totul în jur. O secundă, încă una... Cît de încet se mai sting blestematele astea de scînteii !

— O vezi ? îi arăt lui Kostea curtea de vizavi. Hai acolo. Repede !

Kostea dă să-mi spună ceva: Pe neașteptate, ușa casei se deschide, și el se clatină, gata să cadă din picioare.

În întuneric răsună o voce poruncitoare :

— Veniți aici ! Iute !

Era o propunere asupra căreia nu mai aveam timp să reflectăm. Călcînd măsura cea mai elementară de prevedere, ne-am supus, deși ordinul fusese dat în limba germană. Nu era însă un glas de bărbat și poate că și din pricina asta i-am dat ascultare. De altfel, n-aveam altă alegere. Mai precis aveam, dar n-ar fi fost prea strălucită. Nu-i chiar atît de plăcut să treci strada sub o ploaie de gloanțe.

Am intrat înăuntru și ușa s-a închis în urma noastră. În beznă care ne înconjură nu auzeam decît zgomotul respirațiilor noastre. Bîjbîind, am dat de mîna lui Kosteia și am prins-o în palma mea. Trebuie să ne ținem aproape — cine știe ce ne mai așteaptă ? Dacă am nimerit într-o cursă ? Niște oameni trecură în goană pe trotuar, apoi alții și alții. Strada răsuna de strigăte, împușcături, fluierături de alarmă.

Un scîrțîit de ușă care se deschide și o lumină palidă pătrund în sălița unde ne aflăm. Dar și lumina asta ajunge ca să deslusească figura femeii din cadrul ușii. E Gisela !

— Haideți, treceți, îi aud eu glasul bine timbrat, de contraltă.

Se pare că totul e în ordine.

Am intrat într-o odaie luminoasă. Avusesem mare noroc. Așadar, trăiam încă, ne mișcam, respirăm.

— Dumneata ești ? exclamă deodată Gisela recunoscîndu-mă. Doamne, dumnezeule, cum arăți !

Da, ce să zic, eram într-adevăr într-un hal...

Gisela mă privea cu ochii verzi, larg deschiși. Mî-am amintit că țineam în palma dreaptă grenada ca o lămîie și am băgat-o repede în buzunarul paltonului.

Pe urmă tînăra femeie își mută privirile asupra lui Kosteia, care arăta și mai și decît mine.

— Și ce făceați aici ? întrebă ea vădit amuzată.

— Ce făceam ? repetai eu întrebarea, ca să cîștig timp.

— Ei da... ce făceați, stăruia ea. Întrebarea mi se pare cît se poate de clară.

— Am alergat să vedem focul. Arde ceva.

— Unde ? întrebă alarmată Gisela.

— Aproape de-acî, în strada Vostocinaia.

Femeia închise repede ușa care dădea în cealaltă odaie, stinse lumina și ridică storul de la fereastră.

Din locul unde stăteam se vedea bine clădirea cuprinsă de flăcări. Focul o învăluisese acum din toate părțile. Totul ardea. Era o priveriște sinistră, infernală ! Ce stihie năprasnică am dezlănțuit cu mâinile noastre ! mă gîndeam.

— Nostim, rosti calm Gisela, apoi, lăsînd storul, aprinse lumina. Scoateți-vă paltoanele, ne invită ea. Uite, aici locuiesc, continuă amfitrioana arătînd cu mîna încăperea.

Noi însă stăteam în picioare, uitîndu-ne în jur nedeciși.

Cele două ferestre ale încăperii în care ne aflam dădeau în stradă. În odaie se afla o masă, un divan cu tăblia joasă, cîteva scaune, o noptieră pe care era așezat un aparat de radio „Philipps“, apoi o servanță și o etajeră lată de bambus, înțesată de cărți.

— Dar luați loc odată ! Mă simt prost văzîndu-vă în picioare.

— Vă mulțumesc, spusei eu, și ne așezarăm cu toții pe scaune.

— Prin urmare, ați dat fuga să vedeți incendiul ? preciză Gisela.

— Da. Și patrula a tras asupra noastră, fără somație.

— Vai, ce neplăcut ! Eu una n-aș suporta să tragă cineva asupra mea. Și, în general, prefer să nu-i servesc nimănui drept țintă.

Nu știam ce să-i răspund, mai ales că deslușisem în glasul ei o notă de ironie.

— Nu, așa nu merge, zise ea cu hotărîre. Scoateți-vă imediat paltoanele ! Vai, în ce hal sînteți !

M-am ridicat de pe scaun ; Kosteia îmi urmă și el exemplul.

— Vă mulțumim, dar nă vă deranjați. Trebuie să plecăm.

Gisela ședea pe divan, sprijinindu-se cu mîinile de margine.

— *Nicht gut !* Numai la dumneavoastră vă gîndiți ?

— Nu înțeleg...

— Sînteți siguri că n-o să vă vadă nimeni ?

Nu, siguranța asta n-o aveam de loc, dar îmi venea greu să-i răspund. Îmi dădeam seama că dacă plecăm acum, nu facem decît să ne atragem noi belele pe cap. Și totuși nu puteam să-i mărturisesc Giselei temerile mele.

— Uitați despre ce-i vorba, începu ea din nou. Spune-i amicului dumitale că și eu vă sint prietenă. Și acum, hai, dezbrăcați-vă.

I-am aruncat o privire lui Kosteia. Fața tovarășului meu nu trăda nici cea mai mică emoție. Atîta doar că era ceva mai palidă decît de obicei.

— Scoate-ți mantaua ! îl îndemnai eu, după o clipă de ezitare. Am nimerit bine. Aici sîntem în siguranță. O cunosc pe femeia asta.

Am avut impresia că tovarășul meu a vrut să mă întrebe ceva, dar se răzgîndise.

Ne-am scos paltoanele, am ieșit în săliță și, după ce le-am agățat în cuier, ne-am curățat ghetele de noroi. În minte îmi stătea înfipt ca un cui gîndul ăsta : „Dar dacă ne întinde o cursă ?”

Gisela ne-a adus un pachet cu țigări și, după ce ne-a servit pe fiecare, își aprinse și ea una.

— Vreți o cafea ?

Am schimbat o privire cu Kosteia.

— Aș bea și eu una, adăugă Gisela în grabă.

— Nu știu dacă e momentul potrivit, spusei cu nehotărîre.

— Ba e chiar foarte potrivit. Azi, toată ziua am făcut cafele. Adineauri a fost la mine și domnul Semmelbauer. E vecin cu mine. Stă peste drum, uite colo, și Gisela îmi arată spre colțul odăii. Iar la o casă de el stă domnul Hildmeister. E o-ntreagă colonie germană.

O ascultam, dădeam din cap și simțeam cum îmi ardeau urechile. Nimerisem într-un adevărat viespar. Cum are să se termine oare comedia asta ?

— Pînă una-alta, răsfoiți revistele. Mă-ntorc numaidecît.

Am rămas singuri. Uitîndu-se spre ușa pe care ieșise gazda noastră, Kosteia m-a întrebat în șoaptă :

— Cine mai este și fandosita asta ? E nemțoaică ?

Am dat din cap în semn de încuviințare și i-am relatat pe scurt împrejurările în care o cunoscusem pe Gisela.

— Și ce-nvrîște ? se interesă Kosteia, scărpinîndu-se la ceafă.

— Habar n-am.

— Fișneată muierușcă...

M-am ridicat în picioare și m-am apropiat de bibliotecă. Deasupra am văzut un maldăr de reviste ilustrate. Am început să le răsfoiesc.

— Acum și-așa nu putem să dăm cu nasul pe-afară, i-am explicat eu tovarășului meu.

— Mda... Și eu care mă gîndeam, cum de are ea lumină electrică. Acum e limpede: șeful *Gestapo*-ului, comandantul militar al orașului. Trebuie incendiat tot cartierul ăsta.

— Sst... i-am atras eu atenția.

— Da, urmă Kostea cu glasul scăzut, ce noapte de po-mină! Dar dacă tipesa s-a dus să ne toarne?

— Ce propui în cazul ăsta?

— Nu, nimic. Dacă-i vorba să ne batem, mai bine ne batem aici.

Am luat două reviste și tocmai mă pregăteam să mă îndepărtez de bibliotecă, cînd privirea mi-a căzut pe blancheta unei telegrame care se afla pe raftul al doilea. Blancheta era completată cu caractere gotice. Amănuntul nu putea să nu-mi ațîțe curiozitatea. Uitîndu-mă mai atent, am simțit singele năvălindu-mi în creștet. Telegrama era adresată Giselei Andreas și fusese expediată din Berlin pe ziua de treisprezece ale lunii. Textul era laconic: „Reținut treburi. Plec cu avionul la șaptesprezece. Îmbrățișări. Sebastian Andreas.”

Prin urmare, iată cine-i Gisela! Uite cu cine avem de-a face! E soția *Obersturmbannführer*-ului despre care se vorbește în corespondența noastră cu centrul. Azi e șaisprezece, iar el vine mîine încoace.

M-am apropiat de Kostea. Cu emoție în glas, i-am împărțit descoperirea pe care o făcusem.

— O să ne lăsăm aici oasele, ca suedezii la Poltava, zise el liniștit. Am o propunere: să-i dăm una la moacă și să spălăm frumușel putina.

„Să-i dăm una la moacă... Să spălăm frumușel putina...”

— Dar dacă ne e cu adevărat prietenă?

— Va să zică, nu ești sigur?

Se auziră pași. Ne-am băgat repede nasul în reviste. Gisela intră în odaie cu o tavă cu cești de cafea și o farfurioară cu puțin unt. Așeză tava pe masă, scoase din bufet un pachet cu pesmeți, zahăr, și turnă cafeaua în cești.

Sorbînd cu înghițituri mici licoarea fierbinte, i-am spus Giselei:

— Sînt încîntat că v-am cunoscut.

— Da ? făcu ea. Vă cred, deși aici, am auzit des cuvintele acestea.

Gisela m-a întrebat apoi ce studii, ce profesie' am. I-am satisfăcut curiozitatea.

Nu știu de ce, dar m-am gîndit la ultima discuție pe care o avusesem cu Semmelbauer și care-mi spusese că în raporturile lui cu Gisela e un „ce“. Nu cumva sub acest „ce“ se ascunde tocmai bărbatul ei, *Obersturmbannführer*-ul ? Tot ce se poate.

După aceea, amfitrioana noastră a intrat în vorbă cu Kosteia. L-a întrebat dacă e localnic sau venit din altă parte, dacă a făcut armata și cîți ani are. Aflînd că prietenul meu se născuse la N... Gisela l-a întrebat dacă nu-l cunoaște pe proprietarul casei în care ne aflam.

Kosteia i-a răspuns că nu. În general, se ținea tot timpul în gardă și răspundea monosilabic și repede :

— Ați vrea să știți cine a stat aici ?

Gisela confirmă clătînd din cap.

— E foarte ușor. Am să mă interesez la primărie.

— Nu, nu-i nevoie. Am întrebat numai așa, din curiozitate. Vreau să vă arăt ceva. Haideți în camera cealaltă.

Se ridică și o luă înainte, iar noi, după ea.

În odaia alăturată nu era decît un pat de o persoană, un șifonier și o noptieră. Lîngă noptieră am văzut un geamantan de piele maro.

Gisela dădu la o parte noptiera, ridică o scîndură a dușumelei și ne arătă dedesubtul ei o cutie de cartușe din tablă de zinc. Cutia era plină pînă sus cu monezi de argint de pe vremea țarilor.

— Oare proprietarul o fi avînd nevoie de ele ? rîse Gisela.

— Mă îndoiesc că cineva va îndrăzni să se declare proprietarul acestor monezi, i-am răspuns eu.

Am rămas în casa Giselei pînă în zori și în acest răstimp ne-am periat hainele și ne-am aranjat ținuta. La plecare, Gisela ne-a strîns cu putere mîinile și ne-a spus :

— Nu vă mai gîndiți la nimic. Bine că totul s-a întîmplat azi.

— De ce ? n-am putut eu să mă stăpînesc.

— Fiindcă mâine sosește de la Berlin cu avionul soțul meu. Și el e altfel de om decît mine.

Am socotit că ar fi fost o lipsă de tact să mai stărui asupra acestui lucru.

— Ne vom mai vedea oare cîndva? am întrebat-o aproape în șoaptă, luîndu-mi inima în dinți.

— Da! Desigur! Asta depinde de dumneavoastră. Și tinăra femeie își însoți vorbele cu un zîmbet prietenos.

Da, un asemenea zîmbet numai unui prieten poți să i-l adresezi. Nu știu de ce, dar eram aproape încredințat că nu mă înșelam. Și mai aveam convingerea că în viața mea intrase ceva nou, nou și răscolitor totodată. Cred că înțelesesem în sfîrșit un lucru, pe care multă vreme nu fusesem în stare să-l înțeleg.

Ajungînd în piața din centrul orașului, de unde drumurile ni se despărțeau, i-am spus lui Kosteia :

— Arhiva va să zică s-a dus, s-a înălțat la ceruri...

— Da, da! mi-a răspuns sec băiatul.

21. GISELA

Azi primarul m-a chemat la el și mi-a spus :

— Du-te pînă la *Wikommando*, la domnul Littenmeyer. Camera 37. Are să-ți dea o circulară cu privire la însămințările de primăvară. Trebuie tradusă urgent în limba rusă și difuzată. Poți să pleci !

Am ieșit din birou.

Ocupanții doreau foarte mult ca țărani să semene anul acesta cît mai multe grîne, dar nu credeau, probabil, că dorința lor coincide cu a noastră. *Pămîntul Mare* se îngrijise de problema aceasta cu mult înaintea *Wikommando*-ului. Încă din iarnă, cu o lună în urmă, se primiseră instrucțiuni pentru a îndemna țărănimea să însămințeze suprafețe de teren cît mai întinse. Instrucțiunile priveau îndeosebi detașamentele de partizani, însă și pe noi ne interesau. Succesele dobîndite de trupele noastre pe diferite fronturi ne sădeau în suflet încrederea fermă că recolta din acel an o vom aduna noi și nu cotropitorii fasciști.

Mi-am pus paltonul și-am plecat să execut dispoziția primarului.

După calendar, iarna se isprăvise. Intrasem în prima lună a primăverii, dar frigul nu se arăta grăbit să părăsească meleagurile noastre. Un strat gros de zăpadă învelea pământul. Doar adierile primăvăratice ale vântului ne mai strecurau în suflet speranțe.

Wikommando se afla în clădirea unde funcționase o școală medie. Intrînd în camera treizeci și șapte, am dat de doi funcționari în uniformă și de un civil. Le-am spus în nemțește că sînt trimis din partea primarului.

— Aici, la mine, mi-a răspuns cu o voce sonoră și întretăiată cel mai vîrstnic dintre ei, un neamț cît se poate de simplu și cu o față blajină.

Acesta scoase dintr-o mapă cîteva foi de hîrtie prinse cu o agrafă și mi le întinse.

— De tradus și expediat. Termen — două zile. Treci pe la camera paisprezece, la inginerul-agronom Andreas, să le înregistreze.

Am întrebat încă o dată, nevenindu-mi să cred urechilor.

Funcționarul a repetat. Da, nu era nici o greșeală: la inginerul-agronom Andreas. După noaptea aceea fatală din februarie, o mai zărisem pe Gisela doar în treacăt, pe stradă, lîngă cinematograful, însoțită de doctorul Schumann, directorul spitalului. Asta curînd după incendierea arhivei. Gisela mi-a răspuns distrată la salut, iar Schumann nici nu m-a luat în seamă. Bărbatul Giselei încă nu apăruse. Sau îl scăpasem noi? Misiunea pe care ne-o dăduse Reșetov rămăsese în aer.

După distrugerea arhivei, o săptămînă întreagă eu și Kostea n-am avut pace. Și parcă numai noi? Dar Reșetov, Demian sau Andrei? Toți vedeau în atitudinea Giselei o cursă și așteptau din clipă în clipă să se producă lovitură. Dar n-a urmat nici o lovitură. A mai trecut o săptămînă. Apoi toată luna februarie. Ajunsesem în martie și uite că Gisela nu ne trădase.

Nimeni nu putea să înțeleagă ce era în capul acestei femei și nici ce anume o determinase să facă pasul acela atît de riscant. La asta mă gîndeam în timp ce mă îndreptam spre camera 14.

Am găsit acolo mai multă înghesuială și, prin mulțimea birourilor și funcționarilor care ședeau cu spatele spre ușă, n-am zărit-o din primul moment pe Gisela.

— Cu cine aveți treabă? m-a întrebat într-o rusească stîlcită un intendent gras, pieptănat cu cărare la mijloc.

I-am răspuns în nemțește că am treabă cu inginerul-agronom Andreas și i-am vîrit sub ochi circulara.

— Biroul de lîngă fereastră, mi-a arătat intendentul.

Da, în fața biroului ședea Gisela. Cum se face că n-am remarcat-o de la început?! Mai ales că ocupă locul cel mai vizibil.

Am socotit că e mai corect să mă prefac că nici nu ne cunoaștem. M-am strecurat printr-un culoar îngust pînă la fereastră și, ajungînd în dreptul Giselei, am salutat-o pe tonul cel mai firesc. În locul meu, așa ar fi făcut oricine.

Gisela mi-a răspuns cu un zîmbet ușor în colțul buzelor.

I-am predat circulara și eram gata să adaug că trebuie înregistrată. Ea însă mi-a luat-o înainte, zicînd:

— Da, da. Știu.

Nu m-a invitat să iau loc pe scaun, deși avea unul liber lîngă birou. Cu mișcări domoale, a prins de circulară un petic mic de hîrtie pe care scrisese cîteva rînduri, apoi a înregistrat-o și mi-a înapoiat toată corespondența.

— Sînteți liber, mi-a spus ea cu același suris imperceptibil.

Nu-mi rămînea decît să mă retrag.

La primărie, era cît pe aci să-i dau circulara cu bilețel cu tot translatorului subaltern. Cine și-ar fi închipuit că cele scrise în bilet mă priveau direct? Am citit cu oarecare mirare:

„Acum vei veni singur, nu-i așa? Chiar azi. Nu uita că între șase și șapte soldatul îmi face focul în sobe.

Te aștept.”

Nu mă gîndesc la alții. Nu știu cum reacționează ceilalți bărbați cînd primesc din partea unei femei o dovadă de simpatie. Voi vorbi numai de mine. Da, mă cuprinsese atunci o bucurie de nedescris. Îmi venea să rîd, să joc, să cînt. Am recitit bilețelul de vreo zece ori pînă a-l distruge. Mai tîrziu, rațiunea a început să-și revendice și ea drepturile ei: ce-nseamnă asta? Așa vei călca numai în străchini, stimabile Dim-Dimici! Sau uiți că n-ai de-a face doar cu o femeie tînără pe care o cheamă Gisela, ci cu o nemțoaică sadea, cu nevasta unui *Obersturmbannführer* SS? E clar?

Da, e foarte clar. Dați-mi voie însă. Oare nu femeia aceasta, soția unui hitlerist, ne-a salvat de la moarte pe mine și pe prietenul meu? Cine altul, dacă nu ea, ne-a ascuns, riscându-și viața, în casa ei și nu ne-a lăsat pradă haitei turbate a fasciștilor? Ei, ce-aveți de zis? Și vă asigur că ce spun e adevărul curat.

Dar mai întâi și întâi eu sînt un lucrător al organelor de cercetare, stabilit într-un oraș ocupat de fasciști. Iar cauza, cauza sfîntă pe care o slujesc, e pentru mine mai presus de orice. Prin urmare, trebuie să pornim de aici. Îmi place Gisela? Îmi place. Și încă mult. Îmi place poate, fiindcă a săvîrșit fapta aceasta plină de noblețe. Iar o asemenea faptă, indiferent cine ar fi săvîrșit-o, găsește un ecou în sufletele omenеști. L-a găsit și în mine.

Dar dacă sub generozitatea ei se ascunde interesul? Dacă totul nu e decît un joc viclean și subtil, și Gisela caută cu premeditare să mă atragă în cursă? Atunci se schimbă socoteala. Dacă ea se va dovedi că e altfel de ființă, decît aceea drept care s-a dat, am să-mi smulg fără milă din suflet sentimentul ce i-l port, oricît de adînc s-ar fi înrădăcinat în mine.

Tot restul zilei m-am simțit într-o dispoziție excelentă, lucrînd cu mult spor. Așa se întîmplă cu oricine. Din însărcinarea lui Andrei, m-am dus la Ghenadi. Andrei era neli-niștit de soarta lui Bezrodnii. Eu însă n-aveam nici o grijă. Ce-l alarma pe bunul meu prieten era că în ciuda ordinului clar pe care i-l dăduse Demian, Ghenadi nici nu se gîndea măcar să-și alcătuiască o grupă de oameni pentru acțiuni independente.

— Și ce să fac eu? l-am întrebat cu ciudă. Să fac pe dascălul, pe dădaca cu el?

— Termină cu tîmpeniile! s-a răstit la mine Andrei. Nu-i cazul să te-nvăț eu cum să procedezi. Măcar vezi cum o duce. Nu de alta, dar parcă l-am dat de tot uitării.

În felul lui, Andrei avea dreptate. În general, e un om cu cap. Reșetov e mulțumit de el, iar Demian totdeauna îi cere sfatul. Din momentul în care Andrei a preluat conducerea grupei, calitatea materialelor informative a crescut dintr-o dată. Pe linia *Abwehr*-ului, Andrei a inițiat o activitate atît de intensă, încît nu mai prididesc să-i gălesc oameni. La treaba asta ne ajută Tăunul, Kostea, Fusul. În-

chipuiți-vă numai că *Abwehr*-ul a lansat pînă acum nouă echipe de cîte trei oameni în spatele frontului nostru! Și toate nouă au intrat în jocul dus de noi cu *Abwehr*-ul.

Am fost la Ghenadi. El m-a primit foarte rece. Am discutat în vînt, fără să ne spunem nimic concret. Am vorbit mai mult eu. Ghenadi m-a ascultat clipind somnoros și căscînd. Ochii lui păreau că mă imploră: „Termină mai repede și cară-te. Tu mai lipseai!” Se vede că ultimele evenimente i-au subrezit de tot voința. Cît de puțin seamănă cu vechiul Ghenadi! Unde sînt oare energia, fermitatea, perseverența lui? Că doar toate acestea au fost, au existat... Mi-l închipuiam cu un fel de durere, parcă chiar cu teamă, alături de Oxana. Pînă și lucrurile cele mai rele pe care le știuse ea despre Ghenadi păleau în fața celor pe care le săvîrșea acum. Poate că a fost gelos, poate că a iubit-o, poate că orgoliul l-a împins să se poarte atît de mîrșav față de fosta lui soție. Căutam singur argumentele, motivele care să-mi explice purtarea lui din trecut. Bine, dar acum? Cum să explici prezentul? Ce-l face pe Ghenadi să se îndepărteze de noi? Fiindcă e limpede că se îndepărtează. Așadar, n-am fost prieteni. Așadar, prieteni n-am fost de fapt decît noi doi, eu și cu Andrei, iar Ghenadi era doar o anexă. E dureros, dacă stai să te gîndești. În toată prietenia noastră, Ghenadi a fost un străin. Altfel cum trebuie înțeleasă indiferența aceasta rece față de mine și de Andrei? Hai să zicem că pe mine Ghenadi m-ar putea urî din pricina Oxanei. Dar cine i-a luat apărarea? Cine a căutat să-l ridice în ochii mei? Andrei. Și chiar acum, cine m-a trimis aici să aflu cum o duce? Să stau cu el de vorbă, să ne sfătuim? Tot Andrei! Dar lui Ghenadi puțin îi pasă. Am impresia că în sufletul lui nu mai pot încăpea sentimente ca devotamentul, duiosia. A trecut atîta amar de vreme, iar Ghenadi n-a scos nici o vorbă, nu și-a amintit nici măcar în treacăt de fosta lui familie. În afară de Oxana, a mai avut și o fetiță... Mă așteptam să mă întrebe de ea. Poate că va găsi un moment prielnic — îmi ziceam — cînd vom rămîne între patru ochi și are să mă întrebe: trăiește, crește, se gîndește cumva la el? Ghenadi nu știe că fetița lui a murit. Mica lui fetiță a murit. Iar eu tac. Dacă nu mă întreabă despre copilul lui în viață, ce rost are să mai știe că e mort! Da, Ghenadi e

singur. Singur de tot. Pînă și noi, Andrei și cu mine, sîntem pentru el niște străini.

Abia cînd eram gata de plecare, l-am întrebat în treacăt dacă se mai văzuse cu Demian. Ghenadi îmi răspunse enervat :

— Nu alerg după el. Și nu-mi stă în fire să mă căciulesc.

Întrevederea cu Ghenadi mi-a stricat toată dispoziția ; mi-am mai refăcut-o însă acasă, stînd de vorbă cu Trofim Gherasimovici. Încet, dar sigur, omul acesta se angrena treptat în munca noastră ilegală. Și, repurta succese. Acum în grupa lui avea trei oameni. Pe Trofim Gherasimovici puteai să te bizui în orice împrejurare. El se dovedise a nu fi cîtuși de puțin mai prejos decît Kosteia, deși mai mult se deosebeau, decît se asemănau. Trofim Gherasimovici nu era prea dinamic și nici extrem de curajos. Îi plăcea să vorbească despre isprăvile lui, după cum îi plăcea să fie și lăudat. Mie îmi arăta un devotament sfios, la care nici n-aș fi visat în primele zile ale conviețuirii noastre. Avea o judecată înceată, cam greoaie, nu era în stare să prindă ideea din zbor, dar după ce înțelegea despre ce-i vorba, se apuca de treabă, muncind cu nădejde, pe viață și pe moarte. Kosteia pleca la acțiune plin de voie bună, cu cîntecul pe buze, pe cînd Trofim Gherasimovici se pregătea calm, serios, preocupat de izbînda misiunii. El nu era un entuziast — nu-i ședea în fire.

În timpul anchetării lui Korkin, am aflat că pe strada Poșta veche numărul 8 se afla o casă conspirativă a Gestapo-ului. I-am comunicat lui Trofim Gherasimovici să se ocupe de Korkin. Și a înțeles în așa fel să se „ocupe“ de trădător, încît după cîtva timp mă trezesc cu el că vine și-mi spune :

— Să-i fie țărîna ușoară lui Korkin al tău !

— Ce vrei să zici ?

— A mierlit-o.

— Cum așa ?

— Păi, ce-i mai rămăsese ticălosului de făcut decît să crape ? Și a crăpat. L-a urmărit Nikușkin și i-a făcut de petrecanie.

— Lasă-l pe Nikușkin, zi-i Ciungul. Uită-i numele adevărat.

— Ai dreptate. Ne-a fost teamă să nu-și desfacă păsărica aripile și zvîrr...!

În privința lui Korkin am fost de aceeași părere — ce-a căutat, aceea a găsit.

Azi, Trofim Gherasimovici mi-a comunicat o altă noutate. Supraveghind casa din strada Poșta veche, băieții noștri au dat acolo peste un alt trădător. Acesta se dusesese de două ori la adresa de mai sus, iar azi Trofim Gherasimovici l-a întîlnit cu totul întîmplător în dreptul altei case, tocmai în celălalt capăt al orașului.

— Ia spune, povestește-mi mai pe larg, l-am rugat eu.

Trofim Gherasimovici s-a învoit pe loc cu multă plăcere.

— Mă dusesem la Skurîdin...

— Nu Skurîdin — Invalidul.

— Hei, drăcia dracului... Nu-mi intră-n cap și pace po-recelele astea! Ei, și cum îți spuneam... Și cînd veneam de-acolo, îl văd ieșind pe asta. S-a uitat în jur, pe urmă și-a văzut de drum. Unul, așa, borșos, cu o mutră de burjui.

— Poate că locuiește acolo...

— Mie-mi spui? Știu bine a cui e casa. Acolo a stat Gorev. Un coțcar. Pînă la război a fost administratorul pieței colhoznice. Pe urmă a dat iama prin alimentele colhoznicilor și l-au băgat la zdup. Iar în casă a rămas nevastă-sa.

— Umbli din nou prin oraș noaptea fără permis de circulație.

— Mare lucru!

— Mare, nemare, să nu dea vreun glonț peste tine.

— Nu-i nimic. Alții mai buni ca mine și tot și-au găsit moartea. Toți intrăm în pămînt. Unii mai devreme, alții mai tîrziu...

— Dar ție, cînd ți-ar conveni?

— Păi ceva mai tîrziu cred că-i mai bine, rîse Trofim Gherasimovici și mă întrebă: dar cu nemțoiul ce fac?

— Care nemțoi? întrebai eu mirat.

— Păi, nu ți-am spus? Tiii! Neghiob mai sînt! Uitai — se vede că mi-a slăbit ținerea de minte.

Și Trofim Gherasimovici mi-a povestit că în casa Invalidului stă un neamț de vreo patruzeci și cinci de ani. Ofițer inferior. Locuiește de mult acolo, aproape de un an. E un om liniștit — nu-l auzi, nu-l vezi. Cînd vine de la serviciu, se

așază în cîte un colț și tace. Sau scrie scrisori. E supraveghetor la moara comunală. Într-una din zile ce credeți că s-a întîmplat? Un vecin, om de-al nostru, i-a dat Invalidului un manifest aruncat de organizația ilegală. Invalidul l-a băgat în buzunar și l-a uitat acolo. Seara, scotocindu-se prin buzunare, a scăpat foaia pe jos. Neamțul, care se afla în odaie, a ridicat-o și a început să silabisească în rusește. Invalidul înghețase de frică. Dacă ești prins cu d-alde astea, știi ce te-așteaptă — glonțul! Neamțul a citit multă vreme cu glas tare manifestul, pe urmă s-a dus la sobă și l-a aruncat în flăcări. Invalidului i-a spus doar atît: „Asta ars foc trebuie. Casă ține *nicht gut*“.

— Îți dai seama? urmă Trofim Gherasimovici. L-am scărmanat pe Skurî... aoleo, vreau să zic pe Invalidul de i-au mers fulgii. Bravo, zic. O făcuși de oaie. Cu tine intră omul la ocnă cît ai zice pește. Dar ce zici de neamț? Ce fel de om e? Poate că o să vrea să ne ajute? Nu? Ce părere ai? Sau să ne dăm mai întîi pe lingă el, să vedem ce și cum, a?

— Cum adică „poate că o să vrea“? l-am întrebat eu. Prin urmare, ai de gînd să-i spui că noi sîntem ilegaliști?

— Cam așa ar veni, recunosc rușinat Trofim Gherasimovici.

A trebuit să-i explic că supraveghetorul de la moară nu ne poate ajuta cine știe ce, așa că nu-i cazul să ne desconspirăm în fața lui.

Trofim Gherasimovici îmi dădu dreptate.

— Atunci stai jos, să mîncăm, mă invită el.

Aduse pe masă o friptură preparată de mîna lui. Nevas-tă-sa n-a venit să cineze. Friptura aducea a gulaș, și Trofim Gherasimovici mi-a spus că o pregătise din cozi de vită. Fără să vreau am devenit atent. Nu mai avusesem prilejul să mă înfrupt din asemenea bunătăți. Am gustat un pic și am ajuns la concluzia că stomacul meu va suporta cu multă greutate această delicatesă, așa că am renunțat să-i țin tovărășie bătrînului.

În schimb, Trofim Gherasimovici mîncea cu multă poftă și se lăuda că poate să scoată foarte lesne cozile din abator.

— Le-nfășori ca p-o curea după mijloc, pui paltonul pe tine și gata. Și zău dacă sînt mai rele decît carnea.

Scoasă din fire, nevastă-sa izbucni.

— Arză-te-ar focul cu cozile tale cu tot!

— Muieră !... o amenință Trofim Gherasimovici. Pe mine să nu mă cicălești... Ia uite la ea, ce cucoană mi-e. Pisici nu mănîncă ; cozi cînd vede, strîmbă din nas.

— Hei, Trofime, Trofime. Tu ți-ai pierdut omenia ? Și-l mai îmbii și pe dumnealui să mănînce...

— Nu-i nimic, răspunse cu însuflețire bătrînul. Omenia crește la loc.

— Dar ce, tu crezi că omenia-i barbă... să crească ? se indignă femeia.

Mă obișnuisem cu ciondănelile lor lipsite de răutate.

• După aceea ne-am răsucit cîte o țigară și ne-am pus pe fumat. Uitîndu-mă la ceas, am văzut că era ora șapte fără douăzeci. E timpul să plec.

— Ai treabă ? mă întrebă proprietarul.

Am dat din cap.

— Și cu borșosul ăla ce facem, să fim cu ochii pe 'mnealui ?

— Neapărat. Dar numai atît. Să nu vă atingeți de el.

— E clar. Trofim Gherasimovici tăcu pufăind din țigară, pe urmă zise iar : spune cîstit, cum o să ne justificăm oare cînd vor veni ai noștri ?

— A, asta vrei să știi ? Nu-i nimic. Ne-om descurca cumva. Nu stăm doar cu mîinile-n sîn...

— Ce-i drept, e drept, rosti Trofim Gherasimovici și tăcu din nou.

Profitînd de această pauză, m-am ridicat în picioare. Trebuia să mă grăbesc. Aveam de îndeplinit rugămintea pe care și-o exprimase Gisela în bilețelul acela.

Trecuse de ora șapte cînd am ajuns în dreptul casei unde locuia tînăra femeie. Prin ferestrele bine camuflate nu răzbea afară nici o rază de lumină. Am bătut în ușă, și Gisela mi-a deschis imediat. Era îmbrăcată într-o rochiță simplă de culoare gri-închis, cu guler înalt și mîneacă lungă, avea părul pieptănat ca de obicei într-o parte, iar șuvițele ondulate îi cădeau frumos pe tîmplă.

— Bună seara. E voie ?

— O, da. Te așteptam.

Am intrat în casă.

După ce așeză pe spătarul divanului cartea pe care o ținea în mînă, mă întrebă :

— Sper că acum poți să te dezbraci, fără să te lași rugat, nu ?

— Fie.

Zîmbirăm amîndoi.

Decorul odăii era același. Aici nu puteai găsi nimicuri dintre acelea care împodobesc de obicei căminul unei tinere femei. Ca și rîndul trecut, în dormitor ardea focul și umbrele luminoase ale flăcărilor licăreau jucăușe pe pereți. Ciudat, odaia asta sobru mobilată îți dădea o senzație deosebită.

— Așază-te aici, arătă ea spre divan și luă loc alături de mine. Mi se pare că nu te-ai așteptat să mă găsești la comandatură, nu-i așa?

I-am mărturisit că într-adevăr nu mă așteptam.

— Sînt de două luni acolo. Soțul meu trebuia și el să vină, să... lucreze aici.

M-am agățat de vorbele ei, de teamă să nu se depărteze de subiectul acesta și am întrerupt-o :

— Și ce l-a împiedicat ?

Gisela mă privi cu luare-aminte. În ochii ei mi s-a părut că citesc întrebarea : „Te interesează într-adevăr lucrul acesta ?” Apoi se ridică de lîngă mine și trecu în dormitor. După cîteva clipe se întoarse cu un plic în mînă, își reluă locul și, scoțînd o foaie de hîrtie din plic, mi-o întinse spunînd :

— Citește.

Cineva cu un scris mare, bărbătesc, o anunța fără ocolișuri că la treisprezece februarie *Obersturmbannführer*-ul SS Sebastian Alfred Andreas își găsise moartea în împrejurări tragice în stația de metro „S-Bahnhof Friedrichstrasse” din Berlin, în urma unei explozii puternice. Autorul scrisorii, coleg cu Sebastian, și care se afla alături de el, scăpase cu viață, dar fusese grav rănit. În total au fost șaiszeci de victime. Stația a rămas închisă pînă dimineța. E neîndoielnic că această catastrofă se datorește unei acțiuni diversioniste și asemenea catastrofe s-au mai întîmplat în rețeaua feroviară subterană. Șeful *Gestapo*-ului, *Brigadenführer*-ul SS Müller, îi exprimă doamnei Andreas condoleanțele sale. El, Müller, conduce personal operațiile de descoperire a criminalilor.

Nu știam ce să spun și, după ce am răsucit tăcut cîteva clipe scrisoarea între degete, i-am înapoiat-o. În astfel de situații, de obicei, e greu să găsești cuvintele cele mai potrivite. Iar eu, în genere, nu mă pricep la asemenea lucruri. Gisela îmi veni în ajutor.

— Asta-i tot... Iar acum sînt văduvă. De la el nu mi-a rămas decît o valiză, îmi arată ea spre colțul odăii, unde se afla așezat un geamantan foarte bun, lung și îngust din piele, o piele netedă, maro.

— Îți vine greu? o întrebai eu încet.

Gisela clătină ușor din cap.

— Închipuiește-ți că nu. Te miră, nu-i așa?

Am ridicat din umeri. Firește că eram oarecum mirat, însă mai mult bucuros. Dar ce gîndeam, nu puteam da pe față.

Femeia își cuprinsese genunchiul cu mîinile, se rezemă de tăblia divanului și, scrutîndu-și parcă trecutul, urmă:

— Îmi dau seama... În locul dumitale și eu m-aș fi mirat. Dar acesta e adevărul.

Fără să vreau, am dat din cap aprobînd-o tăcut. Nu i-am dat a înțelege nici măcar cu vreo aluzie că aș vrea să cunosc explicația acestui fapt, dar Gisela s-a hotărît singură să mi-o dea. Și tînăra femeie mi-a povestit tragedia ei.

Se născuse la Chemnitz, în familia unui mecanic. Tatăl său o iubea foarte mult și copila îl răsplătea cu aceeași afecțiune. Fetița avea o voce frumoasă, înclinări muzicale și dorea să devină actriță. Dar astea erau doar vise.

În 1934, tatăl ei a fost arestat de naziști pentru că era membru al partidului social-democrat, și familia lui a rămas lipsită de mijloace de trai. Mama s-a angajat undeva ca jupîneasă, iar Gisela a intrat ca taxatoare de autobuz. Și iată că în perioada aceea, *Obersturmbannführer*-ul SS Sebastian Alfred Andreas a început să-i facă curte. Era un bărbat foarte frumos, mai mare cu vreo șapte ani decît ea. Lui Andreas i se prevestea o carieră strălucită, dar Gisela nu avea ochi să-l vadă și evita să se-ntîlnească cu el. Andreas însă era insolent, încrezut și îndărătnic. În primăvara anului 1935, Andreas i-a declarat mamei ei că dacă Gisela nu se va căsători cu el, tatăl îi va putrezi de viu în închisoarea de la Plötzensee. Le acordă un răgaz de cinci zile, să se mai gîndească. Acestea au fost, după arestarea tatălui Giselei, cele mai grele zile, care pînă la urmă au hotărît soarta fetei. Ca să-și salveze tatăl, mama și surorile, Gisela era dispusă să facă orice sacrificiu. Astfel, la vîrsta de optsprezece ani, a devenit soția lui Andreas. După o lună, tatăl ei a fost eliberat. Cînd a aflat prețul cu care i-a fost cumpărată

această libertate, bătrînul a plîns ca un copil. Gisela n-avea să uite niciodată aceste lacrimi! Andreas a lăsat-o să-și termine studiile, după care s-a mutat la Berlin. În curînd a devenit *Hauptsturmbannführer*. Gisela a născut un băiat. În 1939, tatăl ei a fost iar arestat și, după cum bănuise Gisela, la asta contribuise și Andreas. A vrut să se despartă de el, dar Andreas a amenințat-o că nu-i dă copilul. Către sfîrșitul anului 1940, tatăl Giselei a fost împușcat. Administrația lagărului i-a trimis familiei o notă cuprinzînd costul sicriului și cheltuielile de înmormîntare. În mai 1941, chiar în ziua cînd soțul ei a fost avansat la gradul de *Sturmabführer* și numit șef al unui sector din centrala *Gestapo*-ului, băiatul lor a murit de pneumonie.

— Acum parcă mă simt mai ușurată, mărturisi în încheiere Gisela. Atunci însă aș fi vrut să termin cu viața. N-am izbutit totuși s-o fac. Nu mai aveam puteri. Dar... să lăsăm, spuse ea deodată îndreptîndu-se de mijloc și scuturînd din cap. Pe urmă mă întrebă pe neașteptate: colegul dumitale s-a liniștit?

— Dar nici n-a fost neliniștit, i-am răspuns eu, prudent. De ce ți-ai adus aminte de asta?

Gisela rămase descumpănită un moment, apoi răspunse:

— Prietenul dumitale seamănă foarte mult cu un tînăr.

— S-ar putea ca tînărul acela să fie chiar el.

— Nu! Morții nu învie. De omul acela e legată o întreagă poveste. Vrei s-o auzi? Nu te plictisesc?

Am încredințat-o că sînt gata s-o ascult oricît. Spuneam adevărul, căci eu nu aveam ce să-i destăinuiesc, pe cînd de la ea aș fi vrut să aflu cît mai multe lucruri. De pildă, voiam să știu de ce m-a invitat aici? De ce atunci, în noaptea aceea grea pentru noi, m-a ascuns pe mine și pe Kosteia în casa ei? Voiam să știu drept cine mă ia. Și cîte alte întrebări nu mai aveam pe buze și pe care nu puteam să i le spun. Da, deocamdată nu-mi era îngăduit să fac un asemenea pas. Trebuia să mă mulțumesc doar s-o ascult.

— Mie mi-e foame, declară ea pe neașteptate.

Pregătirea cinei n-a durat mult. Pe masă au apărut niște cotlete încălzite, cu garnitură de mazăre, cotlete veritabile, de vacă și destul de măricele. După aceea a mai adus o bucată de unt rusec, o franzelă care, deși albă, n-avea gust, pesmeți și cafea.

— Un adevărat ospăț, am remarcat eu în glumă.

— Mai bine să fie pace și să mănânci cartofi copti, decît să consumi delicatese și să auzi bubuind tunul. Cînd aveam zece ani, mi-aduc aminte că tata m-a dus la bunicu-meu, la țară. Am stat toată ziua în munți, pe malul unui pîrîu. Am aprins un foc de vreascuri și am copt cartofi în spuză. Erau atît de gustoși... Rupeam cartofii fierbinți, îmi frigeau degetele și buzele, dar îi mîncam cu coaja rumenită, aproape arsă, cu tot. Da... Ce mult e de atunci...

Cînd Gisela s-a dus la bucătărie să spele vasele, m-am așezat pe divan și mi-am aprins o țigară. Trăgeam cu voluptate fumul în piept, rotindu-mi privirile prin odaie. Deodată, atenția mi-a fost atrasă de o carte așezată pe tăblia divanului. Era volumul lui Remarque, „Pe frontul de vest nimic nou“, într-o ediție elegantă. Abia am atins coperta și cartea s-a deschis în locul unde printre file fusese pus un semn. O scrisoare? A cui o fi? Degetele întoarseră instinctiv foaia. Într-un colț am descifrat semnătura colonelului Kilian. Dintr-o obișnuință profesională, privirile îmi alunecară peste scrisoare. Kilian ruga să i se înlesnească aducătorului scrisorii o întrevvedere cu maiorul Hildmeister, iar mai departe... mai departe colonelul scria niște lucruri la citirea cărora am simțit că mi se tulbură vederea. O implora pe Gisela să-i dea răspunsul de care depinde întreaga lui soartă și-i făcea totodată cunoscut că în noaptea de șaisprezece spre șaptesprezece martie, va trece din nou cu avionul linia frontului. Colonelul urmează să conducă personal parașutarea unei grupe de desant într-o porțiune a șoselei Livnî-Eleț. Și Dumnezeu știe dacă va izbuti să se întoarcă în zbor și s-o revadă pe Gisela. Multe se pot întîmpla pe lume și colonelul o roagă să țină minte noaptea aceea. Mai departe, Kilian își exprima speranța că va primi răspunsul atît de dorit, chiar prin aducătorul scrisorii, și că răspunsul acesta îi este foarte necesar.

Am închis cartea și am pus-o la loc. Mușchii brațelor îmi zvîcneau. Inima îmi bătea cu putere. Livnî-Eleț... Noaptea de șaisprezece spre șaptesprezece martie... Azi sîntem în paisprezece... Ar mai fi timp. Kilian e un bou. Și ce bou! Unde mai pui că e colonel și încă stat-majorist. Uite ce face dragostea!

Venind de la bucătărie, Gisela a intrat în dormitor să mai pună lemne pe foc. I-am auzit de dincolo vocea melo-dioasă care mă invita :

— Ia două scaune și vino încoace. Îmi place să stau la gura sobei. Dar dumitale ?

— Mie îmi place tot ce-ți face dumitale plăcere, i-am răspuns eu în glumă, aducînd scaunele.

Ea își întinse brațele spre foc, se uită la mine și rîse :

— De ce rîzi ?

— Ar fi nostim să ne vadă acum domnul Semmelbauer, doctorul Schumann sau colonelul Kilian. Un rus cu o nem-țoaică...

Am zîmbit fără voie :

— Desigur că dumnealor n-ar vedea cu ochi buni ospita-litatea dumitale.

— Cred și eu ! Mai ales colonelul. Kilian a fost prieten cu răposatul meu soț și e un om la fel de îngrozitor ca și el. Dar să-i lăsăm în plata celui-de-sus. Nu vreau să mă mai gîndesc la ei, am obosit. Toți anii aceștia dinainte m-au chi-nuit coșmarele, pe urmă a început războiul. Și totuși, e mai bine aici, decît acolo. Gisela se așează mai comod și își trase picioarele mai aproape de foc. Am venit aici cu avionul, din Grecia.

— Știu.

— Cine ți-a spus ?

I-am explicat că însăși ea vorbise despre asta în seara de revelion, în casa primarului.

— Da ? Nu-mi amintesc. Se poate. Am venit cu soțul meu, care a rămas aici peste noapte și pe urmă a plecat. Îl întîm-pinaseră Kilian și Hildmeister. Bărbatul meu se pregătea să stea aici mai multă vreme și aștepta să-i vină numirea. În Grecia stătuserăm aproape patru luni. Andreas făcea parte dintr-o grupă specială care urmărea un spion britanic, anume Iuri Szainowicz. Despre el voiam să-ți povestesc.

— Polonez ? am întrerupt-o eu.

— Jumătate polonez, jumătate rus. Are două nume de fa-milie — Ivanov-Szainowicz. Tatăl — Ivanov — a fost colonel în armata rusă și a locuit la Varșovia, iar mama — Szaino-wicz, era de origine poloneză.

— L-ai cunoscut personal ? am întrebat-o eu iarăși.

— Nu, dar l-am văzut... După ce colonelul Ivanov 'a murit, mama lui Iuri, o chema Leonarda... nu-i așa că-i un nume frumos?

Am aprobat din cap.

— ...s-a măritat cu un cetățean grec, Ianis Lambrionidis și a plecat în Grecia. Iuri și-a făcut studiile la Varșovia și la Paris. Aveam aceeași specialitate. Și el era inginer-agronom. În 1942, când l-am văzut, tocmai împlinise treizeci de ani.

— Și prietenul meu ți l-a amintit pe el?

— Da. Ai crede că sînt frați gemeni. Aceleași trăsături ale feței, aceeași statură.

Gisela își întrerupsese povestirea și-mi ceru o țigară. Se vedea cît de colo, după stîngăcia mișcărilor, că nu era fumătoare și că se apucase de curînd de fumat. Țigara nu i se aprindea, pe limbă și pe buze îi rămîneau mereu firișoare de tutun, și ba se strîmba, ba își trecea dosul palmei peste gură. După ce în sfîrșit țigara începu să-i ardă, amfitrioana reluă povestea lui Iuri Ivanov-Szainowicz.

Cînd a izbucnit războiul în Europa, Iuri a plecat din Polonia, a ajuns în cele din urmă în Palestina, iar de-acolo s-a dus în Egipt. După absolvirea unei școli militare poloneze, s-a înrolat ca voluntar într-un grup de diversiune englez, exprimîndu-și dorința de a lupta pe teritoriul Greciei ocupat de nemți. Într-o noapte de toamnă, prin septembrie 1941, englezii l-au debarcat de pe bordul submarinului „Satis”, în apropierea Atenei. Iuri a primit misiunea de a organiza o rețea de diversioniști și de a duce pe scară largă acțiuni de subminare. Szainowicz s-a achitat în modul cel mai strălucit de această misiune. Alături de o mînă de oameni curajoși, el a săvîșit adevărate acte de eroism, dîndu-le nemților lovitură după lovitură. Toate măsurile luate pentru prinderea lui au fost zadarnice. Numele său intrase în legendă, poporul proclamîndu-l erou național încă pe cînd era în viață. Iuri se bucura de sprijinul populației și apărea în cele mai neașteptate locuri, acționînd fără teamă și cu cea mai mare îndrăzneală.

El se travestea — după semnalări — cînd în pescar, cînd în ofițer italian ori german, sau își lua înfățișarea unui tîrgoveț pașnic. În februarie 1942, aruncase în aer o clădire cu patru etaje, unde se afla sediul N.S.D.A.P.¹ din Atena. Vasul

¹ Inițialele germane ale partidului nazist.

„Vazileks Gheorghios“, care transporta trupe nemțești în insula Creta, fusese scufundat tot de el. Explozia a fost atât de puternică, încît vaporul s-a rupt literalmente în două. Apoi a mai trimis la fund vasul de transport spaniol „San-Isidoro“. Într-un port din insula Paros, a mai scufundat un cargobot încărcat cu carburanți. La Salamina a provocat explozii de pe urma cărora trei submarine germane au fost distruse, iar alte cîteva scoase din luptă. Avea aptitudini excepționale și o agilitate de sportiv. Înarmat cu o mină magnetică pe care o țira după el, pornea noaptea înot pe mare și se apropia de baza navelor submarine. Ajungînd lîngă submarin, fixa mina de corpul vasului și pe urmă se întorcea înotînd la țarm. La Larissa a distrus un tren încărcat cu soldați hitleriști. La Patras a minat și a aruncat în aer fortificațiile artileriei de coastă, incendiind și o coloană de autocisterne cu benzină. Pagube serioase adusese și arsenalului din Makropolo. Dar asta nu-i tot. Pierderile cele mai mari le-a pricinuit Iuri aviației germane. Se angajase ca hamal la uzinele de avioane „Malziniotti“, de lîngă Atena. Mai precis, dintr-o suburbie a Atenei. Acolo erau asamblate și încercate la banc motoarele de aviație. După trecerea probelor, motoarele erau expediate în insula Creta și montate pe avioanele care erau trimise mai departe pe calea aerului în Africa spre a fi puse la dispoziția generalului Rommel. Într-un interval scurt de timp, patru sute de avioane decolate din Creta au făcut explozie în aer. Nu zece, nu o sută — patru sute ! Specialiștii germani înnebuniseră. Agenții *Abwehr*-ului și *Gestapo*-ului scoteau limba de-un cot de atîta alergătură, fără nici un rezultat însă. Cui să-i treacă prin minte că aceste catastrofe erau pregătite nu în Creta, ci la uzina de asamblare a motoarelor ? Ivanov-Szainowicz preparase un amestec format din pilitură de metal și cauciuc. Cu ajutorul unor țevi speciale, Iuri împreună cu oamenii lui turnau amestecul pe la lagăre și cuzineți. La pornirea motoarelor, datorită temperaturii ridicate, amestecul se topea și îngroșa uleiul, împiedicînd ungerea pieselor. Asta-i tot. Toate măsurile luate pentru descoperirea vinovaților se dovediseră zadarnice. Și atunci, în Grecia, au fost trimiși cîțiva reprezentanți ai *Gestapo*-ului, printre care și Sebastian Andreas. Trebuie recunoscut că individul era dotat cu un remarcabil simț de ciine polițist. După ce a analizat amănunțit situația, Andreas a propus : „Ce-ar fi să nu mai transportăm motoarele

în Creta, ci să le montăm pe avioane chiar aici, unde se assemblează ?” Inginerii au procedat întocmai și trei motoare au fost montate la uzinele „Malziniotti” pe avioane. Aparatele au decolat și, când au ajuns în apropierea țărmului atenian, s-au prăbușit în mare, sub ochii tuturor. Acum era limpede că autorul sabotajelor se afla la Atena. Și naziștii și-au amintit numaidecît de Ivanov-Szainowicz. Dacă la început, pentru prinderea lui se fixase un premiu de o jumătate milion de drahme, acum suma fusese majorată la un milion, apoi la două și în sfîrșit la cinci milioane. În cele din urmă, eforturile *Gestapo*-ului au fost încununate de succes. S-a găsit un trădător care s-a lăsat ispitit de această răsplată uriașă. În octombrie 1942, Lambrinopoulos l-a denunțat pe Iuri, care a fost prins și aruncat în temnița „Averoff”. Au început cercetările.

O ascultam pe Gisela cu răsuflarea tăiată. Ce oameni trăiesc pe acest pămînt ! Iuri nu poate fi numit pur și simplu erou. El e de două, de trei, sau de patru ori erou ! Gîndiți-vă : patru sute de avioane, un vapor, două vase de transport, trenuri, fortificații, submarine ! Treaba asta nu-i pentru unul sau doi oameni, ci pentru o întreagă subunitate militară. Și nu orice subunitate ! Cu asemenea bilanț de luptă s-ar putea mîndri un întreg regiment de aviație !

— Procesul public a început încă pe cînd mă aflam la Atena, urmă Gisela. Rechizitoriul împotriva lui Iuri era susținut de Stumm, procurorul nostru militar. Am auzit cu urechile mele cînd Stumm s-a adresat lui Iuri cu vorbele : „Păcat că n-ai fost cu noi, ci contra noastră”. După ce am ajuns aici, am aflat că în zorii zilei de patru ianuarie Iuri a fost executat. Execuția a avut loc la poligonul Kesariani. Și știi... în ultima clipă el a încercat să evadeze, dar a fost rănit la picior și nu a mai putut să meargă, nici să stea în picioare. L-au legat de o scîndură și l-au împușcat.

Am rămas tăcuți multă vreme, uitîndu-ne la jăratecul din sobă care se stinge. „Oare de ce mi-a istorisit Gisela tocmai mie întîmplările acestea ? Ce înseamnă asta ?” mă gîndeam eu. Întrebînd-o, mi-a răspuns, ce-i drept, cu oarecare întîrziere :

— Fiindcă prietenul dumitale mi-a amintit de Iuri.

N-am crezut-o. Și Gisela pesemne simțise că răspunsul ei nu mă convinsese.

Ceasornicul arăta orele zece. Ce repede a trecut timpul ! M-am ridicat și m-am scuzat că trebuia să plec.

În timp ce mă conducea spre vestiar, ea mi-a spus cu multă amabilitate :

— Vino când dorești. Serile sînt totdeauna acasă. Știi ceva ? Mîine sau poimîine trebuie să primim pachete pentru sărbătorile paștelui. Probabil că vom avea bunătăți. Diferite gustări...

Am încredințat-o că voi veni negreșit, chiar dacă nu va avea gustări.

Gisela zîmbi și îmi întinse mîna.

22. ÎNTÎMPLĂRI ȘI NOUTĂȚI

De fapt, azi e cea dintîi zi adevărată de primăvară. Din spre răsărit bate un vînt cald. Sub razele dogoritoare ale soarelui, zăpada a început să se topească.

Dimineața, în apropiere de primărie am dat nas în nas cu Kosteia, care avea sub ochi o vînație mare.

— Unde ai încasat-o ?

— Am să-ți spun mai tîrziu, e tărășenie lungă, mi-a răspuns el cu un aer preocupat. Vino azi, la șapte. Te cheamă Demian.

Ne-am despărțit îndată, fără să scot de la el nimic.

La primărie am aflat că Voskoboinikov ne părăsea. Promise însărcinarea de a forma un batalion de represiune, alcătuit din foști cetățeni sovietici, trădători de Patrie.

În organizația noastră se știa de mult că constituirea acestui batalion și începuse. Totodată mai știam că înrolarea voluntarilor se făcea anevoie. Deocamdată nu se completase decît un singur pluton, care fusese cazat în curtea poliției și începuse instrucția militară.

Soldații din pluton n-aveau arme, iar nemții se întrebau, și pe bună dreptate, dacă era cazul să-i înarmeze, ori nu. Ei știau prea bine că țevicele puștilor și automatelor pot fi întoarse în orice parte, chiar și împotriva „comanditarilor“. Dar eu unul nu prea pricepeam ce legătură avea Voskoboinikov cu treaba asta. Înainte de război știu că el lucrase undeva, în sistemul colectărilor de carne, nu făcuse armata și deodată... iată-l mare șef militar !

Transferarea lui Voskoboinikov a avut repercusiuni asupra „carierii mele funcționărești“. Kupeikin mi-a ordonat să preiau secretariatul primăriei. Am încercat să obiectez împotriva acestei numiri, dar domnul Kupeikin mi-a dat de înțeles că are asentimentul comandantului militar al orașului, maiorul Hildmeister. Pînă la urmă m-am resemnat. În definitiv — mi-am zis — un secretar de primărie nu-i comisar al poporului, și n-oi fi nici eu mai prost decît Voskoboinikov.

Fostul secretar a venit azi îmbrăcat în uniformă germană, înarmat, dar fără epoleți. Arăta ca un porc cu joben. Măcelar a fost, măcelar a rămas. Mare brînză n-o să facă! Așa gîndeam eu. Totuși Voskoboinikov era de cu totul altă părere. În timp ce mă punea la curent cu problemele secretariatului, mi-a spus printre altele :

— Pînă la întîi mai am să le fac un batalion de-o să duduie...

Chiar așa a spus : „am să le fac“.

După ce mi-a predat dosarele, sigiliul și cheia de la casa de fier, i-am mărturisit că nu-s prea sigur dacă voi putea face față noilor mele atribuții.

— Ce, nu-i mare scofală, mi-a răspuns el bătîndu-mă pe umăr protector. Iar la plecare m-a rugat : Dacă găsești ceva amatori să lucreze sub comanda mea, trimite-i la batalion.

Toată ziua mi-am pierdut-o inițiindu-mă în tainele funcției mele de secretar, trecînd dintr-un birou în altul, scormonind printre hîrtii, așa că pe înserat, cînd s-a terminat programul, am plecat acasă frînt de oboseală, dar bucuros. Păraseam cu nespusă plăcere zidurile reci și umede ale primăriei, ca să mai respir aerul de-afară cald și proaspăt.

Înainte de a mă duce la Demian, trebuia să mă abat și pe acasă. Am luat-o spre comandatura agricolă. De la o vreme, mă obișnuisem să fac drumul acesta. Speram s-o revăd pe Gisela. Niciodată însă n-am izbutit s-o întîlnesc. Ți se întîmplă uneori să ai asemenea ghinioane! Și azi, mergînd așa, fără nici o țintă, am zărit-o plimbîndu-se agale prin fața poștei. Inima a început să-mi bată cu putere. Sigur, pe mine mă așteaptă. Mă înșelasem însă. Aștepta mașina cu neamțul la care fusesem trimis ca să iau circulara. Amîndoi erau chemați la șeful garnizoanei. Toate amănuntele acestea le-am aflat cînd m-am apropiat de Gisela să-i dau „bună ziua“.

— Pot să te felicit? m-a întrebat ea.

— Cu ce ocazie?

— Cu ocazia avansării.

— Dar cum ai aflat? Abia azi s-a luat hotărîrea...

— Numirea dumatăle a fost hotărîtă acum două zile la domnul Hildmeister, în prezența mea. Ești un om norocos, îți merge bine. Și Hildmeister și Semmelbauer te simpatizează... De ce or fi avînd atîta încredere în dumneata?

Am desfăcut brațele în semn de totală neînțelegere.

— Bună ziua! rosti cineva în rusește chiar lîngă mine și, întorcîndu-mă, văzui un individ burtos și bătrîn care trecu mai departe. Parcă-i mai văzusem undeva mutra...

— Idiotul, murmură Gisela.

— Dar ce-i? întrebai eu, nedumerit.

— L-am văzut o dată pe tipul ăsta acasă la Semmelbauer. De atunci se simte obligat să mă salute. Sau probabil o fi crezînd că e un merit să fii agent plătit al Gestapo-ului.

— Chestie de gust, răspunsei eu, evaziv.

— Du-te. Uite mașina. La revedere! Cred că nu-i bine să ne afișăm prietenia, nu-i așa?

Această scurtă întîlnire mi-a lăsat în suflet o senzație de căldură și duioșie.

Fusesem la Gisela de trei ori, în afară de noaptea aceea îngrozitoare. Prietenia noastră devenea mai trainică. Dar oare era numai prietenie? Un sentiment mare și puternic îmi umplea inima, făcîndu-mă să visez, să mă gîndesc mereu la ea. Uite și acum: abia m-am despărțit de ea, și în cap îmi bîzîie ca un bondar gîndul: „Cînd am s-o mai văd? Cînd?”

Nu știu, primăvara, simțurile îmi strecurau atîta căldură în inimă? Mergeam pe drum și zîmbeam prietenos vîntului, soarelui. Visam. La ce anume? Nu știu nici eu. Probabil, la viitorul îndepărtat. Sau poate la ceva mai apropiat. Mi se părea că acuși-acuși avea să se întîmple un eveniment neobișnuit. Să-mi încordez puterile, să vreau — atîta doar — și evenimentul se va produce!

Și iată că senzația aceasta de bucurie îmi era nu știu de ce umbrită de burtosul de adineaori, care-o salutase pe Gisela. Ce-i cu omul ăsta? De ce mi-am amintit figura aceasta atît de deschisă, de sinceră, chiar cu o expresie de bunătate întipărită pe ea? Sigur, ne-am mai întîlnit undeva.

Îmi frământam mintea și nu știam de unde să-l iau. Abia după ce am ajuns acasă și am dat cu ochii de Trofim Gherasimovici, mi-am amintit. Bine, dar individul e croitor! Un croitor particular, la care m-a dus aproape cu un an în urmă proprietarul meu. Croitorul mi-a cusut, sau mai precis, mi-a întors o haină. Plănuisem încă de pe atunci să-mi fac în casa lui un locșor de întâlnire cu oamenii mei. Ce lesne ne putem înșela asupra oamenilor! L-am întrebat pe Trofim Gherasimovici de numele croitorului.

— Ce ai cu el?

I-am spus cum stau lucrurile.

— Auzi, năpîrca! Și dacă te-ai lua după mutra lui, ai zice că e popă. Blind... pîinea lui dumnezeu... Ne-am văzut nu știu cînd pe lîngă baia comună. Mă tot întreba: ce se aude cu ai noștri, cum o mai duc și unde mi-e fața? Iar eu parcă am presimțit ceva și-i dădeam numai cu „da” și cu „nu”. Ei, ce facem? Să-l dau pe mîna băieților mei?

— Dă-l! Neapărat! În casa lui vine atîta lume, și el îi toarnă pe toți.

Am băut o cană cu „ceai” (de fapt era apă caldă), l-am întrebat pe Trofim Gherasimovici cum merg treburile în grupa lui, apoi am plecat spre „beciul lui Kosteia”.

Năpîrstoc ședea lîngă aparatul de radio cu căștile la urechi, iar în cealaltă încăpere Andrei stătea de vorbă cu Fusul.

În timpul războiului cu finlandezii, Fusul avusese de suferit mai mult decît mine. Fața lui îngrozitor de mutilată își pierduse simetria, piciorul drept îi rămăsese țeapăn, și omul era nevoit să umble în cîrje. Acum lucra ca fochist la manutanța garnizoanei. Înainte de război fusese ofițer — comandant de baterie.

Mi-am scos paltonul și m-am așezat lîngă ei.

— Nu sări de la una la alta și vorbește clar, așa cum s-au petrecut lucrurile, îi spunea Andrei. Acum dacă ai început, dă-i drumul înainte...

-- Păi, nu-ți spun tot, ca la verificare? rîse Fusul arătîndu-și dantura sclipitoare — bietul de el, avea proteză. Ce mai vrei de la mine?

Andrei scutură din cap nemulțumit:

— Parcă ziceai c-ai fost strungar. Ce legătură are povestea cu responsabilul de magazin?

— Dacă așa e... Așa e cum îți spun. Am lucrat ca strungar la o uzină din Taganrog, pe urmă am ajuns responsabil de magazin.

— De unde și pînă unde?

— Vrei să știi? Mă rog. Dă-mi și mie să trag un fum. Și, luînd din mîna lui Andrei chistocul țigării, Fusul pufăi lacom, apoi urmă: la uzină primeam un salariu categoria a șaptea. Pricepi?

Andrei încuviință.

— Care va să zică, aproape cît un inginer. Ei, și tocmai atunci a fost lansată lozinca: „Comuniști și comsomoliști, luptați pe frontul comerțului! Învățați să faceți negoț!“ Într-o zi mă trezesc că mă cheamă comitetul de Consomol. Uite așa și pe dincolo, tovarășe Ponomariov. Dumneata ești proletar get-beget, n-ai nimic de pierdut decît lanțurile, așa că noi sîntem de părere să te promovăm. În rețeaua comercială nu miroase a bine. S-au cam pripășit pe acolo niște ploșnițe — foștii nepmani. Se fac fel de fel de matrapazlicuri. Și comerțul — nu-i așa? — e un barometru care arată starea de spirit în rîndul cetățenilor noștri. Ei bine, rețeaua comercială trebuie întărită. Ne-am hotărît să te punem responsabil la un magazin de fructe și legume. Ei, ce să-i faci? Dacă trebuie, trebuie. Am încheiat un proces-verbal. Mi-am luat rămas bun de la uzină și m-am înfățișat la trustul comercial al orașului. M-au dus în piață și mi-au arătat o gheretă de placaj. Mai mică decît odaia asta, zău dacă mint! Uite, asta ți-e prăvălia, cică... Hei, mă gîndesc eu, m-au tras pe sfoară? Și, mă rog, ce leafă are un șef peste zarzavaturi? Întreb eu. Cînd mi-au spus, m-a trecut un junghi prin inimă. Era exact o jumătate din ce cîștigam la uzină. Da, asta zic și eu promovare.

— Așadar, ți-au tras chiulul? rîse Andrei.

— Păi judecă și tu: la uzină primeam optzeci, uneori și o sută de ruble, iar aici patruzeci. M-am cam zburlit eu nițel, dar ei pe loc mi-au ras nasul: dacă ești comsomolist, nu se cade să te gîndești la bani, ci la muncă. Lămurește-i dacă poți. Unde mai pui, zic ei, că ești singur, n-ai rude, n-ai familie. Le-am răspuns că, în principiu, adică, toate astea-s juste și mi-am văzut mai departe de negustorie... De fructe — ce să zic... De altminteri, cuvîntul ăsta ar fi trebuit să-l șterg de pe firmă. Cît despre varză, roșii, castraveți, pepeni verzi

și galbeni, de astea eram sătul pînă-n gît. Eu le primeam, eu le căram, eu le vindeam. Eram, care va să zică, responsabil peste mine. Roșiile putrezeau, castraveții se chirceau, varza se ofilea, pepenii se nimereau și necopți, iar mușteriii strîmbau din nas, văzînd o marfă ca asta. A dat Dumnezeu și a trecut prima lună... Mi-am făcut bilanțul și cînd mă uit — 20 de ruble lipsă. Ehe, îmi spun, nu-i chiar așa de simplu să înveți negoțul. Luna următoare am scos din buzunar 30 de ruble și mi-am ținut zilele cu restul de zece. Halal responsabil ! Îmi zic eu în gînd. Curînd-curînd ai să rămîi în izmene. Am dat fuga la comitet. Fraților, zic, scăpați-mă ! Nu mai pot ! Trimiteți-mă oriunde, pe oricare front al muncii, promovați-mă din nou cum vreți, numai nu mă puneți responsabil. Secretarul — băiat isteț. Știa cum să ia omul. Nu, zice, prietene, acu dacă te-ai înhămat, trage ! După ce pui ordine la magazin, te trimitem mai departe. Zău dacă nu-mi venea să plîng. Încotro, adică, mai departe ? Bine, îmi spun, dacă tu ești încăpățînat, vedem noi. Am depus la casierie suma pe care o aveam lipsă, apoi am încuiat bine cu lacătul prăvălia, cheia i-am lăsat-o secretarului de la comitet împreună cu un bilețel — și să ne vedem cu bine, mersi pentru promovare și să mă cauți unde și-a întărcat mutu iapa.

Adio, Taganrog ! M-am dus la Kiev și am intrat la școala militară de artilerie. Ei, și asta-i toată chestia...

— Dar ce amestec are aici Vorosilov ? nu-l slăbea Andrei. Parcă ziceai că el te-a salvat !

— Nu parcă — m-a salvat de-a binelea. Cînd eram gata să termin școala, cei din Taganrog au dat de urma mea. M-au găsit totuși. Și i-au trîntit șefului școlii o notă — știi, coleă... Atunci, ce mi-am zis ? Ia să-i ticluiesc eu o scrisoare lui Kliment Efremovici ; și i-am adresat o epistolă de la suflet în care i-am arătat pe larg toată tărășenia. El mi-a luat apărarea și m-a salvat.

— Bine ai mai întors-o, observă Andrei.

— Da' bătaios mai ești, Fusule, adăugai eu.

— Cînd vezi că ești strîns de gît, devii bătaios fără să vrei, răspunse el.

Năpîrstoc ieși din încăperea vecină și, cu un zîmbet senin întipărit pe față, îmi întinse o radiogramă „caldă“, primită

tocmai atunci. M-am ridicat și am trecut dincolo. Andrei a venit și el după mine.

— Nu știi de ce ne-a convocat Demian? mă întrebă el. Nu știam nici eu.

— Dar cu afacerile tale sentimentale, cum stai?

— Mă condamni cumva?

Andrei mă luă pe după umeri, se gîndi puțin și îmi răspunse :

— Nu, dragul meu, sîntem oameni cu toții. E totuși mai bine să ai o idilă cu Gisela, decît cu o rusoaică de teapa fiicei lui Kupeikin al tău. Iar Gisela, după cît se vede, are cîrlig la tine. Uite ce vreau să-ți spun. Tu știi cît țin eu la tine, diavole... Vreau să-ți atrag atenția să ai grijă ca nu cumva să intri la apă!

— Am să-mi ridic pantalonii mai sus.

— Pricepi despre ce-i vorba. S-ar putea întîmpla ca Gisela să fie curată la suflet și noroiul în care a trăit bărbatu-său să nu se fi prins de ea. Dar în jurul ei e numai noroi, bagă de seamă. Toți kilianii, schumannii, semmelbauerii ăștia sînt niște babalici stricați, care-și trăiesc a doua tinerețe. Cu ei trebuie să fii foarte, foarte atent! Să nu uiți niciodată!

— N-am să uit, l-am încredințat eu. Am să-ți spun totul.

— Iar acum, descifrează radiograma! Să vedem, ce ne comunică Reșetov.

Am început să descifrez radiograma. Andrei stătea în spatele meu și urmărea literele, apoi cuvintele și rîndurile pe care le scriam.

Reșetov ne anunța că grupul de parașutiști, desantați la data de douăzeci și nu șaptesprezece, fusese parte nimicit, iar parte capturat. Un „Junkers“ de transport fusese avariata și abia ajunsese înapoi, în liniile germane. Mai departe se spunea că la Comisariatul poporului se examinase iarăși cazul meu și că fusesem reîncadrat în organele de securitate și confirmat în funcția de șef de birou.

Eram cît pe-aci să scap creionul din mînă. Pînă să mă dumiresc eu, să-mi vin în fire, m-am și pomenit îmbrățișat de Andrei, strîns cu putere în brațele lui uriașe, de urs.

— În sfîrșit, exclamă el, copleșindu-mă cu sărutări, și, rușinat parcă de accesul acesta de duioșie, izbucni : asta da... Grozavă veste!

Da, era într-adevăr o știre îmbucurătoare, pe care o așteptam de mult. Sînt oameni care rabdă și rabdă, dar pînă la urmă le surîde și lor fericirea. Iat-o zîmbindu-mi și mie...

La sfîrșitul telegramei se comunica însă lucrul cel mai senzațional. Un oarecare Zagorulko, aflat în evacuare, a declarat la organele noastre că Ghenadi Bezrodnii dăduse divorț de nevastă-sa, Oxana — azi decedată — numai după ce aflase că tatăl ei fusese arestat. Tot Zagorulko îi adusese la cunoștință lui Ghenadi și arestarea lui socru-său.

— Ei, ce zici? Ce-ți spuneam eu? Îți amintești? mă-n-torsei spre prietenul meu.

Andrei îmi luă hîrtia din mînă și o citi.

— Da, Dima, îmi amintesc totul, rosti el apăsător. Totul. Dar cine putea să-și închipuie că Ghenadi e atît de mîrșav!

În cealaltă odaie am auzit o voce străină. Intrînd înăuntru, l-am văzut pe agentul de legătură Mustăciosul. Înalt și cărunț, aproape alb, cu fața împodobită de o pereche de mustăți lungi și stufoase, care-i atîrnau în jos, după moda ucraineană, omul părea că-i gata să iasă prin tavan cu capul. De aceea, de cîte ori intra înăuntru, Mustăciosul se grăbea să se așeze jos. Uite și acum. A pus o cărămidă de-a latul, s-a lăsat pe ea ca pe un scăunel și și-a scos din buzunar punga cu mahorcă.

M-am uitat la ceas. Era șapte. În clipa următoare l-am văzut intrînd pe Demian.

După ce ne aruncă o privire fugară, Demian își scoase pufoaica și o agăță în cui.

Andrei îi întinse radiograma. Demian o citi, apoi se apropie de mine și-mi strînse mîna:

— Mă bucur din tot sufletul pentru dumneata. Așa trebuia să se și-ntîmple. Și cu desantul nu-i rău. S-a cam păcălit domnul colonel. Așa trebuie să fie o informație în timp de război. Cu Soldatul însă nu-i bine. Demian se întoarse spre Mustăciosul și-l întrebă: ai fost la el?

— Da. Mi-a spus că nu poate să vină. Cică are treabă.

— Nu poate să vină. Are treabă, repetă Demian ca pentru sine.

Cîteva minute domni liniștea. Demian ședea ceva mai departe de masă, cu coatele sprijinite pe genunchi și își trosnea degetele, uitîndu-se în podea.

— Nu-i bine, murmură după o pauză lungă. Vreau să discut cu el. Mai ales acum. Trebuie să facem ceva cu Soldatul.

În adăpost intră Kosteia, cu o vînătaie mare sub ochi, cît trei prune la un loc.

Demian se întrerupse, îi aruncă o privire pătrunzătoare și-l întrebă scurt :

— Ce-ai pățit ?

— Un accident, tovarășe Demian.

Am înțeles că Demian nu-l văzuse încă în ziua aceea pe Kosteia și că, prin urmare, nu dormise acolo.

— Poate că ne povestești ?

Rămas în mijlocul încăperii, Kosteia își dezbracă alene mantaua.

— Vă raportează, tovarășe Demian, începuse el. O acțiune teroristă ! Un atentat împotriva persoanei mele. Păi ce-i de mirare ? Cu pielea asta de lup pe mine, ațîț oamenii, le stau ca sarea-n ochi, și Kosteia zvîrli pe o ladă mantaua nemțească. Azi-noapte mergeam prin fundătura Krutoi. Terminasem rondul. Era întuneric beznă și un noroi... pînă la genunchi. Mă furizez pe lîngă gardul de zid căutînd un locșor mai zvîntat și-odată se năpustește peste mine unul de sus, de parcă ar fi picat din cer. Sărise de pe gard, bineînțeles. M-a trîntit jos ce-i drept, dar n-a rămas nici el în picioare, a dat într-o băltoacă și a scăpat cuțitul din mînă. Am tăbărit pe el, i-am ars una în falcă, dar și el m-a pocnit în ochi. Cu lanterna de buzunar. Sigur, aș fi putut să-l împuşc, să scot revolverul și să trag în el. Dar m-am lăsat păgubaș. Ce rost avea să mai fac scandal ? Ne-am mai tăvălit un timp, acolo, în noroi, pe urmă l-am întors pe burtă și i-am pus jucăriile astea. Kosteia scoase din buzunar și azvîrli în palmă o pereche de cătușe metalice. Văd că stă liniștit — atît că fornăie mînios pe nas. „Isprăvește odată, zice, ticălosule, trădătorule. Află că nici tu nu mai ai mult de trăit. Pînă-mi croiesc eu drum spre lumea ailaltă, m-ajungi și tu din urmă.” Asta zic și eu conversație. Ca-ntr-o bărbăție. Îi zic — scoală ! El, nu, șade acolo întins. L-am ridicat de mijloc și cînd l-am întors cu fața spre mine, odată văd că mă scuipă drept între ochi. M-am uitat mai bine și cine credeți că era ? Hasan Șerafuddinov. Auzi, cînele ! Și o ținea una și bună — nu, că să termin cu el, să-l achit, și dă-i cu trădătorule... M-ai răpus, zice.

Eu nu mi-aş fi bătut joc de tine şi te-aş fi curăţat pe loc. Îi ardeau ochii în cap, ca jăratecul. Trebuia să mă explic, nu-i aşa ? „Uite ce-i, Hasan, îi zic eu. Te-nşeli, prietene. Nu-s trădător. Şi am să-ţi dovedesc.“ Dar el tăcea-tăcea şi scrişnea din măsele. „Dă-mi încoa labele.“ Hasan s-a gândit puţin şi mi-a întins mîinile. I-am scos cătuşele şi i-am spus : „Poţi să fugi dacă vrei, de nu, ascultă la mine“. S-a hotărît băiatul să audă ce-i spun eu. Ce mai încolo şi-ncoace, ne-am înţeles să ne verificăm unul pe altul în acţiune. Asta e.

— Prin urmare, îl cunoşti ? întrebă Demian.

— Păi cum să nu, sîntem leat, am învăţat împreună. Tai-că-său a fost grănicer şi a căzut chiar în primele lupte, iar Hasan e un băiat de ispravă. Îi spuneam urmaşul lui Gingis-Han, dar nu se supăra. Are nivel politic, băiatul. Sigur, nu e chiar Marx, dar e deştept, are glagore...

— Foarte semnificativ, spuse Demian. Oamenii se ridică singuri la luptă.

— Şi cum o să-l puneţi la încercare ? întrebă Andrei.

— Îl iau azi cu mine într-o misiune.

— E-hei. Aici te-ai cam pripit, băiete, dădu din cap Fusul. Aşa, tam-nesam, hai în misiune.

— Poate că m-oi fi pripit, se enervă Kosteia. Dar cuvîntul dat e cuvînt — nu-l mai pot lua înapoi.

— Şi eu zic la fel, îl sprijini Andrei.

Demian asculta tăcut, mustăcînd.

— Şi ce fel de misiune ? întrebă Fusul.

Kosteia se uită la mine şi îmi ceru din ochi îngăduinţa de a vorbi. I-am făcut un semn discret cu capul că poate să vorbească.

— Cît se poate de obişnuită, spuse el. Azi eu şi alţi doi băieţi o să încercăm să scoatem nişte grenade din vagonul care staţionează pe linie. N-avem grenade ! Şi am să-l iau cu mine şi pe Hasan. Să ne arate ce poate şi să-i vadă şi pe alţii la lucru.

— Merge, e o treabă interesantă, observă Demian.

— Am şi eu noutăţi, intervenii eu. Am fost numit secretar al primăriei.

— Nu zău ?!

I-am arătat pe îndelete cum stăteau lucrurile.

— Perfect, aprobă Demian.

— Ce credeți, n-ar trebui să-i dăm o mână de ajutor lui Voskoboinikov, să-și formeze batalionul? întrebă Andrei.

— Va să zică, dumneata îi ajuți pe cei din *Abwehr*? surîse Demian.

— Întocmai.

— De ce nu? Demian tăcu, se gândi câteva clipe și deodată aduse vorba cu totul de altceva: responsabilul de grupă Posacul l-a găsit pe Dunkel-Pomazin și l-a omorît.

— Cum l-a omorît?! exclamă eu.

— Asta-i curată porcărie! sări Andrei de la locul lui.

— Iată biletul lui, scos din „cutia poștală”, urmă Demian. Posacul scrie: „Am terminat cu Pomazin. E mort de trei zile. Nu s-a lăsat prins de viu.” Sînt de acord că e o porcărie. Dacă comandanții, responsabili de grupă, nu-s în stare să execute ordinele, ce să mai pretindem de la ceilalți?

— Pentru o ispravă ca asta să nu se aștepte la mulțumiri, interveni Mustăciosul.

— Ce-ar fi să-l chemăm pe Posacul măcar o dată în fața biroului și să-i ascultăm raportul? propuse Fusul. Nimeni dintre noi nu l-a văzut cum arată.

— Asta-i altă problemă, spuse Demian, sîntem în ilegalitate. Eu nu i-am cunoscut pe Ural, pe Țeposul, nici pe Extremul sau Aristocratul. Nu l-am văzut la ochi nici pe responsabilul de grupă Tăunul. Nu-i obligatoriu să-i întîlnesc pe toți. Cu Posacul însă ar trebui să ne vedem, să-l cunoaștem și noi.

— Foarte just! încuviință Mustăciosul. Nu de alta, dar dacă-l scapi pe om din ochi, își face de cap.

— Cu Bătrînul dumitale, ce se aude? întrebă Demian, făcînd aluzie la Peiper.

— Sînt mulțumit de el, răspunse Andrei. A făgăduit să-mi spună unde sînt depozitate bombele de avion. Au fost aduse în patru vagoane și pe două platforme. Bătrînul bănuiește că bombele au fost așezate în curtea fabricii de cărămidă.

Tovarășii au început să plece.

Au mai rămas patru în căsuța lui Kostea. Nu era bine să ieșim cu toții deodată.

— Chiar dacă mă dojenește toată lumea, îmi șopti Kostea, eu tot am încredere în Hasan. Cred în el, ca în mine însumi. Unul ca el ar trebui trimis în batalionul lui Voskoboinikov! Deodată, tînrul se întristă și adăugă: hei, și ce mai cucuie

o să-mi crească în cap cînd se vor întoarce ai noștri. De dumneavoastră-i bine, că nu sînteți de pe-aici. Dar ce-o să mai pătinesc eu !..

Ce coincidență ! Nu demult Trofim Gherasimovici mă întreba și el cum o să ne justificăm în fața conducerii noastre.

— Nu te gîndi la asta, i-am spus eu lui Kosteia. O să-ți publicăm fotografia în primul număr al ziarului local, pe toată pagina și totul va fi în ordine.

El schiță doar un zîmbet.

23. OASPEȚI DIN ETER

Azi a fost o dimineață însorită, strălucitoare. Înainte de revărsatul zorilor, pe deasupra orașului a trecut cu tunete și fulgere prima ploaie de primăvară. Domolit, încălzit și reavăn, pămîntul se răsfătă acum sub razele binefăcătoare ale soarelui, care dogorește cu o putere neobișnuită pentru perioada aceasta a anului.

În ținutul nostru, primăvara s-a dezlănțuit cu un elan nestăvilit, în toată splendoarea ei. Prin scuaruri, grădini, în parcul orășenesc și cel feroviar, copacii s-au împodobit din belșug cu verdeață. Pretutindeni, pe orice petec de pămînt, crește o iarbă deasă, bogată, acoperind cu un covor verde partea nepavată a pieței, tivind marginea șoselelor, răzbind năvalnică printre pietrele caldarîmului.

Azi-dimineață am fost chemat la *Gestapo*. De astă dată Semmelbauer mi-a trimis la primărie mașina lui.

Sturmabannführer-ul se plimba prin biroul lui. Eu îi traduceam cu glas tare o broșură de-a noastră despre atrocitățile săvîrșite de cotropitorii fasciști. Nu știu cum ajunsese broșura în mîinile ocupanților.

Prin fereastra deschisă venea o boare caldă. În fața casei de peste drum se opriseră cîteva tancuri nemțești cu turele înalte și cruci pe blindaj, un camion cu prelată și un autovehicul „bun pentru orice teren“ al unui stat-major. Umbrele lor lungi se întindeau de-a curmezișul străzii, mai compacte parcă, mai opace decît mașinile care le proiectau.

Sturmabannführer-ul se plimba într-una, cu mîinile vîrite adînc în buzunarul pantalonilor. Din cînd în cînd se oprea lîngă ușița metalică îngustă a casei de fier, zidită în perete

și atingea cu degetele mânerul rotund sau mîngîia cu palma ornamentele ei nichelate. Covorul gros, păros, ce acoperea în întregime podeaua, înăbușea zgomotul pașilor. Semmelbauer avea în picioare niște cizme cu tocuri înalte, care-l mai săltau un pic — șeful *Gestapo*-ului era lacom de mărire.

Cît am citit, neamțul nu m-a-ntrerupt niciodată, nu m-a întrebat nimic, n-a comentat faptele expuse în broșură.

Terminînd de citit, mi-a luat broșura din mînă, a răsfoit-o, apoi a aruncat-o pe masă, zicînd :

— Îți mulțumesc. Azi n-o să mai am nevoie de dumneata.

La plecare, cînd am ajuns lîngă ușă, Semmelbauer m-a strigat din nou.

— O clipă, mi-a spus el, și, apropiindu-se de dulăpiorul pe care era așezat aparatul de radio, a deschis ușa și a scos o sticlă de vin. Un mic dar. Din partea *Führer*-ului.

I-am mulțumit și l-am rugat să-mi dea o foaie de hîrtie să înfășor sticla.

Neamțul mi-a întins alene un ziar și a adăugat :

— Nu-i cazul să ascunzi ce-ți dă șeful *Gestapo*-ului.

M-am prefăcut că am luat în serios remarca lui neroadă și, după ce l-am salutat, am ieșit afară.

Întrucît fusesem chemat prin intermediul primarului și domnul Kupeikin știa unde sînt, puteam să rup o jumătate de oră sau mai bine, ca să trec pe la Andrei. Mă gîndeam că poate primise între timp radiograma pe care toți o așteptam cu nerăbdare.

De la o vreme îmi făcusem obiceiul să mă duc la sala de biliard. La intervenția primarului, direcția cazinoului aprobase ca personalul superior al administrației locale rusești să frecventeze sala de biliard și să folosească mesele de joc, atunci cînd sînt libere. Tot aici venea destul de des și Voskoboïnikov, fostul secretar al primăriei, Loskutov, noul șef al poliției, iar o dată sau de două ori a venit și Kupeikin.

Eu jucam destul de prost, și nu mă prea atrăgea sportul ăsta, dar consideram că e cel mai bun pretext ca să mă văd cu Andrei.

De ce așteptam cu atîta nerăbdare radiograma? Acum cinci zile Peiper reușise să afle că o cantitate mare de bombe fusese depozitată sub șoproanele fostei fabrici de cărămidă.

După primirea acestei semnalări, l-am anunțat imediat pe Reșetov și i-am spus că trebuie să se întreprindă un atac aerian asupra fabricii.

Trecuse multă vreme de când nu mai văzusem pe cer avioanele noastre. Ultimul raid al aviației sovietice, memorabil pentru noi, dar mai ales pentru cotropitori, avusese loc în ultimele luni ale toamnei lui 1941.

A doua zi Reșetov ne-a cerut coordonatele exacte ale fabricii de cărămidă și ne-a rugat să-i comunicăm dispunerea mijloacelor antiaeriene ale inamicului.

Pentru îndeplinirea acestei misiuni, Demian i-a mobilizat pe toți responsabili de grupă, printre care se număra și Fusul. Trebuie arătat că propagandistele Fusului s-au achitat cel mai repede și mai bine de misiunea lor. Am identificat două baterii antiaeriene în oraș și trei în apropierea nodului de cale ferată. Pe lângă aceste date, i-am mai făcut cunoscut lui Reșetov că în cursul săptămânii trecute traficul nodului feroviar a fost sporit. Trenuri încărcate cu tehnică și personal se îndreaptă unul după altul spre sectorul central al frontului, în direcția Briansk, Karaciaev, Oriol și Livni. Noapte de noapte staționează pe liniile de garaj eșaloane militare. Pe front sînt aduse noi contingente alcătuite mai ales din adolescenți și bătrîni mobilizați.

În sala de biliard l-am găsit pe dirigintele poștei ruse și pe șeful „secției speciale” a primăriei.

N-aș putea să spun că apariția mea i-a bucurat. În orele de serviciu jocul nu era permis, însă eu i-am salutat vesel pe parteneri și chiar mi-am exprimat dorința să fac un carambol.

Mă înțelesesem cu Andrei să joc cu el.

O oră încheiată m-am canonit cu tacul, pînă cînd dirigințele poștei și șeful „secției speciale” și-au terminat jocul. După aceea și-au aprins amîndoi cite o țigară și s-au uitat la noi cum jucăm. Bineînțeles că aș fi plecat de mult de acolo, dacă Andrei nu mi-ar fi făcut semn să rămîn.

După ce dirigințele și partenerul lui au dispărut după ușă, Andrei spuse :

— Naiba i-a adus tocmai acum. Am intrat, frățioare, într-o belea... Am nevoie de Demian, uite-așa, și își petrecu palma peste beregată.

— A sosit telegrama ? întrebai eu, socotind că aceasta era acum lucrul cel mai important.

— Lasă telegrama. Acum e vorba de altceva, și Andrei își aruncă ochii spre ușă să vadă dacă nu apare cumva alt mușteriu. Peiper a trecut pe la mine. L-a văzut de dimineață pe Dunkel.

— Ce vorbești ? ! ! !

— Da, da, pe Dunkel-Pomazin, pe care l-a „curățat“ Posa-cul. Și l-a văzut nu ieri, alaltăieri, ci azi, acum un ceas. A stat cu el de vorbă, au fumat...

Îl ascultam năucit, fără să pricep nimic.

— Cum vine asta ?

— Habar n-am. Trebuie să-l văd urgent pe Demian și să-i raportez. Nu pot lipsi de aici. Curînd trebuie să vină aviatorii care stau pînă seara tîrziu. Trebuie să te duci tu.

— Să încerc.

— Dă-i drumul.

— Dar telegrama ? îmi adusei aminte.

— Uite-o ! Și Andrei îmi întinse o cutie de chibrituri. Asta-i a ta ? îmi arată el sticla pe care o lăsasem pe scaun.

— A mea.

De data asta n-am mai născocit nici un pretext pentru învoire și am rămas la primărie pînă la terminarea programului. La drept vorbind, n-aveam nevoie să inventez nimic. Primarul convocase o ședință la care lua parte întreg personalul de conducere al primăriei. Abia după încheierea zilei de lucru am pornit în cea mai mare grabă spre „beciul lui Kosteă“.

Acum, pătrundeam în adăpost printre dărîmăturile năpădite de iarbă ale fostei uzine și postului de pompieri. La început trebuia să trec pe lîngă curtea lui Kosteă și să mă încredințez dacă semnul convențional e la locul lui, ca să am liberă trecere. Am procedat întocmai.

În stradă, lîngă casuța, Kosteă stătea de vorbă cu un băiețandru necunoscut. Nu știu de ce, dar mi-am închipuit că trebuie să fie Hasan Șerafuddinov și nu m-am înșelat. Kosteă îl ținea de gulerul cămășii și-i spunea ceva. Hasan îl asculta cu atenție uitîndu-se în sus la Kosteă, ca un pieton la un călăreț. Era cu un cap mai scund decît tovarășul lui, dar mai legat și mai lat în umeri.

Știam că acum, Kosteă și Hasan, care primise numele conspirativ de Prîsnel, erau nedespărțiți. În seara aceea își încheiaseră cu succes acțiunea, suprimaseră fără zgomot san-

tinela și goliseră de grenade trei lăzi. După aceea am aflat că Hasan mai avea și alți doi băieți, tot atât de neînfricați ca și el. Grupa lui Kosteia crescuse brusc — aproape se dublase.

Am dat o raită pe la locul unde altădată fusese colțul casei, am văzut semnul convențional — un par proptit de tulpina mărilor — am făcut câțiva pași pe strada paralelă de alături, apoi am intrat printre ruine.

În adăpost se afla numai Jenia-Năpîrstoc. Demian plecase de dimineață fără să spună nimic. Trebuia să-l aștept. Am descifrat textul scurt al telegramei. Reșetov ne făcea cunoscut că trebuie să-i așteptăm pe musafiri în noaptea de șase spre șapte mai. În sfârșit !

Demian a venit după orele șapte. Ținea între buze o țigară stinsă și arăta istovit, hărțuit.

Cînd dădu cu ochii de mine, se învioră numaidecît :

— Ce s-a întîmplat ? mă întrebă el.

— Dunkel-Pomazin nu-i mort. Azi-dimineață Bătrînul a vorbit cu el.

Demian își înălță brusc capul și mă privi multă vreme astfel.

— L-ai văzut pe Bătrîn ?

— Fugarul l-a văzut. El m-a trimis aici.

Demian s-a dus la masă, și-a tras mai aproape scrumiera ciobită de porțelan și a strivit de fundul ei cu putere țigara.

— Se vede că Posacului îi arde de glume, spusei eu.

— Modul dumitale de a privi lucrurile e foarte îngăduitor, tovarășe Țigan, murmură el însoțindu-și cuvintele cu un gest nelămurit. Noutatea asta nu-mi miroase de loc a bine. Tare mi-e teamă că Posacul este un om din ăia față de care-i periculos să te-ntorci cu spatele. Eu m-am gîndit să-l chem mîine la o ședință de birou. Mda-a... trebuie să mai așteptăm puțin. De cînd nu l-ai mai văzut pe Soldat, de mult ?

I-am răspuns că de mult, de cînd mă trimisese la el Andrei.

— Ce zici, Soldatul ar fi în stare să-l verifice pe Posac ?

I-am spus că Soldatul are totuși o anumită experiență și, dacă vrea, poate să ducă la îndeplinire sarcina în bune condițiuni.

— Am să-l oblig eu să vrea, rosti cu hotărîre Demian, apăsînd cu palma în masă. Asta va fi ultima încercare. A, să nu uit, el parcă era totdeauna de partea Posacului — îți amintești ?

Da, îmi aduceam bine aminte.

— Iar oamenilor dumitale să le dai imediat ordin să-l caute pe Dunkel. Trebuie să-l atragem în acțiunea asta și pe Bătrîn. Și să le pui în vedere că Dunkel trebuie neapărat prins de viu. Mai ai ceva cu mine ?

— Da... adică nu. Mai e radiograma. Am scos-o din cutie și i-am citit-o.

— Prin urmare, azi ?

— Exact.

— Să-i anunțăm și pe băieți. Foarte bine, își frecă el mâinile. Bombardamentul ăsta are să le ridice oamenilor moralul.

Cînd am ieșit din nou la suprafață începea să se-nsereze. Soarele scăpătase, aurind orizontul, făcînd să crească umbrele. Scăldate în razele lui purpurii, geamurile parcă ardeau. Tot drumul, pînă acasă, am admirat simfonia aceasta de culori. Vîlvătaiele purpurii ale amurgului zăboviră multă vreme pe cer, după ce soarele asfințise. Ziua crescuse. Soarele apunea acum după opt.

În seara aceea eram liber. L-am pus pe Trofim Gherasimovici la curent cu situația și m-am întins pe patul meu, cu ziarul local în mînă. Cînd s-a făcut aproape nouă, am azvîrlit ziarul și am sărit în picioare. Un fior de spaimă îmi săgetă inima. Îmi adusesem aminte că fabrica de cărămidă se afla la vreo trei colțuri depărtare de locuința Giselei, chiar în spatele păduricii de pini. Și ce-nseamnă pentru un bombardament trei colțuri, mai cu seamă noaptea ?

Ce să fac ? Pot oare să mă duc la ea și să-i spun deschis că azi vor veni avioanele noastre și e mai bine să plece de acasă ? Nu, nu pot. Chiar dacă n-am să-i vorbesc despre atacul aerian și o voi sfătui numai să plece de-acasă, i-aș putea trezi bănuieli. Sigur că da — ce l-a apucat pe ăsta așa, deodată, să-mi facă asemenea recomandări ? Rămîne o singură soluție : S-o iau și s-o duc undeva. Dar unde s-o duc și sub ce motiv ? Nu-i chiar atît de simplu. M-am întîlnit cu Gisela pe stradă, ne-am salutat, uneori ne-am oprit și am schimbat cîteva cuvinte. Dar niciodată și nicăieri n-am fost văzuți împreună. Atunci, unde s-o duc ?

M-am mai gîndit puțin și deodată mi-a venit o idee. Am ieșit pe ușa din spate în curte. Se înserase de-a binelea. Pro-

prietarul meu termina de plivit cu nevastă-sa un strat de legume.

— Ce-ați zice, dacă aş veni diseară aici cu o femeie? i-am întrebat eu așa, ca din senin.

— N-am zice nimic, îmi răspunse Trofim Gherasimovici de jos.

— Nu v-ar deranja?

— Pe cine?

— Pe dumneavoastră, desigur.

Proprietarul se ridică, își puse mâinile în șolduri și, îndreptându-se de mijloc, zise:

— Numai să te simți dumneata bine. Dar cine-i persoana?

I-am spus. De altfel, Trofim Gherasimovici știa că mă împrietenisem cu Gisela Andreas.

— Ad-o încoace! Aici e în siguranță.

Mi-am aruncat haina pe umeri și am plecat. Mergeam repede, aproape alergînd. Aveam impresia că acum fiecă secundă hotărâște soarta Giselei.

Ciudat — ce repede și adînc intrase această ființă în viața mea! Și mi se pare că pentru multă vreme. De multe ori mă rodea îndoiala. Sîntem în război. De nemți ne despart frontul, focul și sîngele. Gisela e nemțoaică. Dacă greșim amîndoi? Căutam s-aud glasul propriei mele inimi, dar inima tăcea. Mă străduiam să-mi alung îndoielile și mă gîndeam doar la faptul că prietenia mea cu Gisela îi era folositoare și lui Demian, și lui Reșetov. Acesta din urmă aproape în fiecare radiogramă se interesa de ea.

Cînd am ajuns la casa Giselei, se făcuse noapte — o noapte de mai, molcomă, caldă, încîntătoare. Scăldat în lumina ciobului de lună, orașul dormea. Lumina palidă a astrului nopții, cu sclipiri argintii, dădea ceva trist străzilor pustii, ferestrelor și caselor închise, copacilor cufundați în somn ce foseau nostalgic sub adierile învăluitoare ale vîntului.

Fereastra Giselei era întunecată. Am observat că o lăsase deschisă. Dinăuntru răzbăteau pînă la mine sunetele unei melodii. Pesemne că prietena mea asculta la radio.

Cînd am intrat în casă, tînăra femeie mi-a mărturisit că nu mă aștepta.

Am văzut pe dușumea geamantanul acela cafeniu, cu capacul deschis, iar alături o salteluță subțire de voiaj, făcută sul.

Pe speteaza scaunului era așezată o tunică de ofițer din trupele SS, iar pe scaun o pereche de pantaloni călcați la dungă.

— Moștenirea rămasă de la fostul meu soț, surise ea. Nu știu cum să scap odată de podoabele astea. Ți-e foame?

I-am răspuns că nu și am intrat direct în subiect.

— Am să-ți fac o rugămintă, începui eu. Nu vrei să vii la mine, să vezi unde locuiesc?

Prin întuneric nu puteam să-i văd fața. Desigur că la auzul vorbelor mele, Gisela a ridicat din sprâncene, uimită.

— E ceva interesant? întrebă ea îndesind lucrurile înapoi în geamantan.

— Nu prea, dar oricum...

— Aș merge cu plăcere, însă mi-e teamă să nu trimită mașina după mine comandantul orașului. Gisela puse în geamantan trusa nichelată de voiaj, apoi închise capacul.

— Când? o-ntrebai eu abia stăpînindu-mi emoția.

— N-aș putea să-ți spun. A convocat o ședință la zece. Mi-a dat voie să nu particip, însă m-a prevenit să nu plec de-acasă, pentru orice eventualitate.

„Asta mai lipsea“, îmi spusei eu în gînd.

— Și, n-ai curajul să-l dai dracului pe șef cu toată ședința lui?

— Chiar dacă aș avea curaj, cred că n-ai fi de acord nici dumneata cu o asemenea hotărîre. Nu-i așa?

Nu mai aveam ce să-i răspund. Terenul îmi fugea de sub picioare. Îmi dădeam seama că nu-i prudent să mai stărui — insistența mea ar fi putut da naștere la bănuieli.

Gisela parcă mi-ar fi citit în suflet.

— Și ce atîta grabă? De ce neapărat azi?

— Nu, nu-i chiar neapărat, răspunsei eu, încolțit.

— Foarte bine. O să găsim timp pentru asta și altă dată.

Nu mai vedeam altă ieșire decît să rămîn acolo și să mă expun aceluiași pericol, care o amenința și pe Gisela. M-am așezat pe divan și am aprins o țigară. N-avea rost să mă mai frămînt, tot nu mi-ar fi ajutat la nimic.

Fata închise fereastra, trase storurile și aprinse lumina. Purta aceeași rochie cu care se ducea la serviciu. Pieptănătura era de asemeni aceeași, iar toate astea o prindeau foarte bine și îmi plăceau nespuse.

Am luat o revistă ilustrată veche și, căutînd să mă liniștesc, spusei:

— Ai dreptate. Mai avem destul timp. Berechet. Mai bine povestește-mi ceva.

Gisela închise aparatul de radio și se așază în fața mea :

— Ce să-ți povestesc ?

— Orice, răspunsei eu răsfoind revista. Vorbește-mi despre dumneata, sau de altcineva mai apropiat. Mi-ai spus o dată că fasciștii s-au răfuit cu tatăl dumitale. Pentru ce ?

Prin ochii ei trecu o umbră de tristețe.

— Pentru că era prea vorbăreț.

— Adică ?

— El socotea că libertatea cuvîntului nu-i necesară celor aflați la putere sau care sprijină această putere, ci acelor care nu tolerează regimul existent. Asta a fost de ajuns ca să-și grăbească sfîrșitul.

Tăcurăm cîțva timp. Am întors pagina revistei și am văzut o poză a general-colonelului Reichenau, fostul comandant al Armatei a 6-a din grupul de armate „Sud“.

— A fost ucis pe front ? o întrebai eu dinadins, știind că moartea acestui cunoscut general hitlerist era învăluită în mister.

Gisela dădu din cap.

— Și el e o victimă.

— De ce și el ?

— Nu m-am exprimat bine. Vorbisem parcă despre tatăl meu. Reichenau a fost suprimat întrucît era socotit indezirabil.

— Așa-a... nu știam.

— Mi-a spus soțul meu ceva în legătură cu asta. *Führer*-ul i-a oferit lui Reichenau postul de comandant-șef al trupelor de uscat. Reichenau a refuzat. După aceea Himmler i-a cerut să accepte pe SS-iști în toate statele sale majore și să conto-pească organele militare de cercetare cu serviciul de siguranță hitlerist. Reichenau i-a răspuns că atîta timp cît va fi el comandant al armatei lucrul acesta n-are să se-ntîmple. Anul trecut, în ianuarie, la cartierul-general din Poltava, au venit trei ofițeri SS cu o misiune specială din partea lui Himmler. Nu știu ce-au discutat cu Reichenau, dar peste o jumătate de oră după plecarea lor generalul a fost găsit mort.

— Și nu ți-e teamă să-mi istorisești asemenea lucruri ?

Gisela își răsturnă capul pe spate și izbucni în rîs :

— Cred că dumneata ai avea mai multe motive să-ți fie teamă de mine.

— Nicidecum.

— Dar de ce ai adus vorba despre asta?

Am ridicat din umeri.

— Ești, oarecum, ciudat astăzi, observă ea.

Da, eram ciudat. Îmi dădeam și eu seama, dar nu puteam să mă stăpînesc.

— Nu ți-e dor de Germania? întrebai eu întorcînd foile revistei.

— Nu, răspunse cu fermitate Gisela. Acolo nu-i bine, mai ales pentru o văduvă. Nu vreau să am „*Kinder für Führer*“.¹ Dar lasă odată revista! Uită-te la mine. De ce ești atît de straniu azi? Știi ceva, dă-mi o fotografie de-a dumitale.

— Nu am.

— Fă-ți una.

— Bine. Și ce-ai să faci cu ea?

— Vreau să te văd în fiecare zi.

— Ai să te plictisești.

— Totuși, am să încerc...

Împingînd cu hotărîre revista la o parte, am întrebat-o:

— Nu ți-a mai rămas nici un pic de vin de rîndul trecut?

— Vrei să bei ceva?

— Da. Azi am avut o zi grea. Măcar o-nghițitură...

— Și crezi că-ți face bine? O-nghițitură cred că mai e...

Gisela se ridică și se îndreptă spre bufet, dar tocmai în clipa aceea afară se auziră sunetele tînguitoare ale sirenei. Ceea ce era de așteptat se întîmplase.

Gisela se opri. Întorcînd puțin capul, ascultă cu încordare. Obrajii i se goliră deodată de sînge.

— Nu cumva?

Am ridicat din umeri și m-am uitat pe furiș la ceas.

La vaietele sirenei se adăugară acum și fluierăturile subțiri, stridente, sacadate, ale locomotivelor.

Am simțit cum mă cuprinde un val de groază. Mie nu-mi păsa — dar alături se afla Gisela. M-am ridicat în picioare și m-am dus lîngă ea.

— Ți-e frică?

¹ Copii pentru *Führer*.

Ea recunoscă că da. Cîte bombardamente nu îndurase în Germania...

— Cu dumneata însă n-are să-mi fie teamă.

— Poate că nu-i decît... o alarmă falsă, spusei eu.

Drept răspuns, am auzit afară un huruit năprasnic de motoare care creştea mereu. Zgomotul era prea cunoscut ca să te mai poţi înşela asupra lui...

— Nu, nu-i alarmă falsă, m-am corectat eu, şi, în secunda următoare, undeva prinseră să latre din toate părţile mitralierele şi tunurile antiaeriene.

Huruitul motoarelor încetă; scurt timp după aceea se auziră aproape simultan două explozii atît de puternice, încît casa în care ne aflam se zgudui şi începu să se clatine. Lumina se stinse. Gisela îmi strigă:

— Vino aici! La mine! în colţ! Aici e un zid gros.

M-am furişat pe întuneric pînă acolo.

Bombele cădeau una după alta. Geamurile, farfuriile din dulap zdrăngăneau, pereţii şi duşumelele trosneau, tocurile uşilor şi ferestrelor se strîmbau, se încovrigau. Simţeam cum toată fiinţa mea ţipa de spaimă. Mi se părea ceva monstruos să mă împac cu gîndul că, în orice clipă, Gisela şi cu mine am fi putut pieri atît de absurd.

— Să ieşim afară, la aer, îi propusei eu luînd-o de mînă. În asemenea situaţii, spun drept, nu-mi place să ştiu că îmi atîrnă ceva deasupra capului.

Cînd am ieşit în cerdac, pe deasupra noastră trecu şuierînd năprasnic un avion. Pretutindeni în jur cădea izbindu-se de acoperişurile caselor ploaia de schije ale proiectilelor anti-aeriene. Streaşina din faţa intrării ne apăra împotriva lor. Tot oraşul era luminat ca ziua, iar deasupra lui pluteau în aer încă cinci sau şase paraşute luminoase — „lustre“ cum le ziceam noi. La lumina lor puternică şi totodată sinistră se desluşeau cu o claritate uluitoare cele mai neînsemnate detalii ale obiectelor înconjurătoare: o frunză de arţar cu marginile zimţate, coşul strîmbat al clădirii de alături, fereastra de la subsolul de vizavi, astupată cu vechituri sau găurile nodurilor din uluci. Deosebeam acum pînă şi firul gros al ierbii care creştea pe marginea şoselei, crăpăturile dalelor de beton

ale trotuarului. În alte împrejurări, aceste nimicuri s-ar fi purtat cuminte și liniștit, acum însă ele îmi săreau în ochi, țipătoare, impunându-mi parcă să mi le întipăresc bine în minte.

Focul antiaerian începu să scadă, dar exploziile bombelor zguduiau tot mai des pământul. Și deodată am avut impresia că toată planeta a răbufnit năvalnic, că vomită cu o forță de nestăvilit din adâncul măruntaielor. Am simțit cum mi se îndoaie timpanele, după care a urmat o explozie infernală, alcătuită parcă dintr-un șirag întreg de elemente. Măturate de suflul exploziei, geamurile se prefăcură în țandări. Îndată se mai auziră încă vreo șase bubuituri, însă mult mai slabe. Am dedus cu certitudine că fabrica de cărămidă fusese lovită în plin.

Ne-am lipit mai tare de ușă, strângându-ne mai aproape unul de altul. În sfârșit, a răsunat ultima explozie, după care s-a așternut o liniște atît de adîncă, încît îmi auzeam bătăile inimii. Mi-am dus ceasul la ochi și am constatat că atacul aerian durase numai douăzeci și două de minute. Deasupra gării bîntuia acum o mare de flăcări. Din ultima „lustră” se desprindeau și cădeau la pămînt ultimele scînteii, ca niște lacrimi de foc. Era pe terminate. Lumina împrăștiată de bombă slăbise. Undeva, în înaltul nesfîrșit al cerului, huruia înăbușit un avion.

— Du-te acasă tu, îmi spuse Gisela cu o voce blîndă, dar stăruitoare.

— Nu ți-e frică să rămîi singură?

— Am cîteva lumînări și am să închid obloanele de la ferestre.

Am atras-o binișor, ușurel de tot, spre mine, sorbind prospețimea și răcoarea gingașă a trupului ei. Apoi i-am căutat cu nesaț gura și i-am sărutat duios, ca o adiere, buzele întredeschise.

Gisela se feri încetișor, scoase un suspin și murmură :

— Acum pleacă... S-ar putea să-și aducă aminte de mine cineva și să mă caute...

Îmi simțeam trupul ușor ca un fulg. Și abia cînd am ajuns în fața casei mele, mi-am adus aminte că azi, pentru prima oară, Gisela îmi spusese „tu”.

Ședința comitetului orășenesc ilegal s-a terminat după orele nouă. Eram în iunie, și afară încă nu se întunecase. Mă duceam cu pas domol către casă, mulțumit de mine însumi și de tovarășii noștri de luptă. Recapitulasem adinea-ori acțiunile efectuate într-o perioadă de cinci luni de zile — din ianuarie și pînă în mai inclusiv. Chiar dacă nu sînt prea multe, am făcut tot ce-am putut, n-am stat cu brațele încrucișate. Oamenii noștri au incendiat trenul cu benzină în gară și din cisternele pline n-a mai rămas nimic. Focul a distrus depoul, podul și o altă garnitură de platforme, încărcate cu material lemnos. Oamenii noștri au așezat în mașină bomba care l-a făcut zob pe șeful poliției și pe acoliții lui, au distrus centrul de radioficare al orașului, au incendiat casa în care era adăpostită arhiva, au distrus opt autocamioane încărcate cu diverse materiale militare. Tot ei au nimicit cu grenade tipografia, au exterminat cinci trădători și au scos unsprezece foi volante într-un tiraj de peste o mie de exemplare. Pe baza informațiilor furnizate de noi, a fost distrus desantul parașutat între Eleț și Livni și bombardat depozitul în care se păstrau bombele de avion și, tot la semnalările noastre, aerodromul și nodul de cale ferată au fost supuse unor repetate atacuri aeriene — primul bombardat de două ori, al doilea, de trei ori. Punctul de spionaj al *Abwehr*-ului condus de Stuldreher strecurase pe *Pămîntul Mare* și în regiunile controlate de partizani douăzeci și șapte de iscoade socotite ca elemente devotate regimului hitlerist. Șaisprezece dintre aceștia erau de fapt patrioți sovietici. Organizația noastră furniza cu regularitate comandamentului sovietic informații prețioase cu privire la inamic, comunicînd date despre traficul feroviar, despre lucrările de refacere a aerodromului, precum și despre deplasarea intensă, suspectă a unităților și tehnicii dirijate în direcția Oriol și Kursk. Cu toate pierderile suferite, organizația noastră ilegală creștea și în ultimul timp mai primise în rîndurile ei nouă patrioți.

În hotărîrea adoptată de comitetul orășenesc pe baza raportului prezentat de Demian a fost inclus un punct nou. Ne luasem sarcina să aruncăm toate forțele în vederea descoperirii elementelor trădătoare, existente în oraș, a agenților recrutați de organele de represiune fasciste, precum și a

tuturor celor care îi sprijineau fățiș pe cotropitori. Sarcina fusese transmisă de pe *Pământul Mare* — ceasul socotelilor se apropia.

La ședință, Demian ne trăsese o săpuneală zdravănă, mie, lui Andrei și lui Kosteia, fiindcă trăgănasem atîta vreme descoperirea lui Dunkel. Peiper îl mai întîlnise o dată pe bandit, dar datorită împrejurărilor, nu-l putuse urmări.

Ghenadi Bezrodnîi nu s-a prezentat nici de data aceasta la adunare și, prin agentul de legătură Mustăciosul, i-a comunicat lui Demian că e foarte ocupat cu verificarea Posacului, al cărei rezultat îl va raporta în cel mai scurt timp. Demian se îndoia de acest lucru și considera că Ghenadi pur și simplu îi sabotează ordinele.

Cînd am dat colțul și am intrat pe strada mea, am văzut un autoturism „Opel” staționînd în fața casei în care locuiam. Asta însemna că șeful *Gestapo*-ului avea iarăși nevoie de serviciile mele. Și, deși nu exista nici un motiv care să mă neliniștească, am simțit o strîngere de inimă — dar dacă de astă dată e vorba de altceva?

În afară de șofer, în mașină nu se mai afla nimeni. Semn bun — doar șoferii nu sînt trimiși singuri să facă arestări. De altfel, ei pot să te invite cît se poate de politicoasă la *Gestapo*; te duci și nu te mai întorci. Dar asta e altă poveste.

Șoferul mi-a spus că mă așteaptă de o jumătate de oră.

Fără să mai trec pe-acasă, m-am urcat în mașină și i-am făcut un semn cu capul lui Trofim Gherasimovici, care mă urmărea de la fereastră.

După cîteva minute, intram în biroul *Sturmbannführer*-ului Semmelbauer.

Șeful *Gestapo*-ului se plimba prin odaie cu mîinile în șolduri, fumînd, iar fata domnului primar își ștergea de zor lacrimile, lîngă măsuta ei de scris. Era greu de închipuit ce se petrecuse între ei.

Hitleristul îmi răspunse rece la salut, printr-o înclinare a capului. Valentina Serafimovna nu mă onoră nici măcar cu o privire.

— Pot să ies? întrebă ea.

— Da, dar numai cîteva minute. Trebuie să scrii procesul-verbal.

Kupeikina se ridică brusc de pe scaun și ieși din cameră, mișcînd din șolduri.

Semmelbauer o petrecu lung cu privirea, apoi zise :

— Asta nu-i femeie — e afiş. Ce să-i fac, dacă nu vrea să priceapă că nu mai prezintă nici o valoare artistică. Să fi avut zece ani mai puțin — hai, treacă-meargă...

Porc bătrîn — îmi zisei eu în gînd, și cu glas tare, îi declarai că sînt întru totul de părerea domnului *Sturm-bannführer*, mai ales că ce spusese era perfect adevărat.

— Ei, domnule, începu Semmelbauer frecîndu-și mulțumit mîinile, oamenii mei au pus azi laba pe un vînat gras. Să te lingi pe degete, nu alta.

Am ciulit urechea : oare pe cine l-au prins ?

— E un vînat cu perspective, urmă hitleristul. Prin el voi pune mîna pe toată banda aceea. Potlogarul însă o cam scaldă. Sau poate că translațoarea încurcă lucrurile.

Ascultîndu-l pe Semmelbauer, o frică nelămurită mi se strecura în suflet. Un om de-al nostru a picat în ghearele *Gestapo*-ului. Și asta de curînd, de trei sau patru ore. *Sturm-bannführer*-ul și stătuse de vorbă cu arestatul, pe urmă suspendase interogatoriul și trimisese după mine.

— Am izbutit totuși să fac o spărtură în conștiința putredă a individului, se lăudă Semmelbauer. Are să-l aducă imediat, după o mică injecție înviorătoare. Caută să scoți din el tot ce se poate scoate.

— Am să-ncerc, spusei eu.

Frica aceea sporea. Un glas lăuntric îmi șoptea că mă paște o mare primejdie. Oare pe cine l-au arestat ? Cui i-a venit rîndul ? Să fie Demian ? Nu se poate. Acum trei ori patru ceasuri a condus ședința de birou. Fusul, Mustăciosul, Andrei și Kosteau au fost și ei la ședință, de la început pînă la sfîrșit. Pe Trofim Gherasimovici l-am văzut adineauri. Să fie vreun băiat din grupa mea, sau a lui Kosteau, a lui Trofim Gherasimovici, a Fusului ori Posacului ? Ce-ar fi să fie chiar Posacul ? Semmelbauer a spus ceva de un vînat gras și cu perspective. N-o fi Posacul ? Să fi hotărît, adică destinul, să ne pună față în față în aceste împrejurări ?

Neamțul scoase din serviciul lui de birou o călimară înaltă, sub formă de cupă, cu un picior lung, și o așeză pe măsuță. Apoi puse un teanc de hîrtie curată, un toc... astea pentru Valentina Serafimovna.

Stăteam cu spatele la fereastră, rezemat de pervaz și trăgeam nervos din țigară, căutînd să ghicesc cine-i arestatul.

Cine ? Mii de ipoteze îmi roiesc prin cap, spărgându-mi parcă feasta sub presiunea lor.

Kupeikina intră în odaie. Și-a improspătat fața. Doar pleoapele umflate de plîns refuză să se supună efectelor miraculoase ale cosmeticii. Se așază la locul ei. Își potrivește scaunul. Își aranjează hîrțile.

— Notează numai ce spune arestatul, o previne Semmelbauer.

Valentina Serafimovna scutură nervoasă din umeri.

— Nu te bîții și ascultă ce-ți vorbesc, continuă șeful *Gestapo*-ului. Ce spun eu, poți să nu scrii, nu-i atît de important, dar ce declară arestatul notează neapărat.

Kupeikina se îndreaptă de mijloc, își înalță privirile spre șeful ei.

— Și te rog, nu redacta frazele, lăasă-le așa. Asta o facem mai tirziu. De altfel, nici nu ești bună de redactoare, conchise Semmelbauer.

Valentina Serafimovna își mușcă buza. E-n stare să-și înfigă ghearele în obrajii *Sturmbannführer*-ului.

O bătaie în ușă.

— Intră, strigă Semmelbauer.

Mii de trăsnete ! Dușumeaua se clătină sub mine. Cu o mișcare instinctivă, mă apuc cu mîinele de marginea pervazului. Cîteva clipe simt că nu mai am aer. Soldatul din escortă îl împinge înăuntru pe Ghenadi. Îl lasă și iese afară, trăgînd cu grijă ușa după el.

Sîngele mi-a înghețat în vine. Cum de-o fi nimerit aici ? Cum de a putut fi prins Ghenadi, el care s-a izolat de bunăvoie de toate acțiunile noastre ? Din a cui vină a fost arestat ?

Ghenadi stă cu mîinile încătușate, încovoiat, tras la față, cu capul vîrît între umeri. N-a mai rămas din el decît un spectru jalnic. Unde e Ghenadi cel de altădată ? Mă uit țintă în ochii lui. O greutate de plumb mă apasă, am impresia că lunec într-o prăpastie. Parcă m-aș uita într-un mormînt deschis. Ochii lui Ghenadi privesc inexpressivi, resemnați, lipsiți de orice înțelegere. E vechiul meu prieten, al meu și al lui Andrei, omul care a încetat să ne mai fie prieten, care mi-a pricinuit atîtea suferințe și umilințe de neuitat și care pînă la urmă a pierdut stima tuturor tovarășilor săi. Spun sincer însă : inima mi s-a strîns de durere. Nu, o soartă ca asta nu doresc nimănui. În amintirea prieteniei de altădată,

în numele idealurilor ce ne-au legat cîndva și a cauzei pentru care luptăm, sînt gata să-mi jertfesc viața pentru Ghenadi. Dar ce sens mai are acum spiritul acesta de sacrificiu ? Ce-aș putea să mai fac ? Nici rațiunea, nici jertfa mea n-ar mai fi în stare să-l scape pe Ghenadi. De-aș avea la mine un pistol, aș risca... N-am nici o armă însă, Ghenadi e în cătușe, iar pînă jos sînt vreo trei etaje, plus o santinelă care se plimbă prin fața clădirii.

O spaimă de moarte mă gîtuie. Iminența deznodămîntului fatal îmi paralizează gîndurile. Groaza îmi întoarce stomacul pe dos, îmi dă o greață teribilă. Îmi vine greu, nespun de greu să-mi păstrez cumpătul. O încercare ca asta ar înfrînge și o inimă mai curajoasă decît a mea. Singurul lucru pe care-l pot face acum e să nău-mi pierd stăpînirea de sine.

— Sper că nu vă cunoașteți ? rînjește Semmelbauer, arătîndu-mi dinții lui galbeni de cal.

Lucrurile iau o întorsătură gravă. Sigur, trebuie să zîmbesc și fac încercarea asta. Schițez un zîmbet chinuit, dau din cap... Numai atît. Glasul m-ar putea trăda.

Șeful *Gestapo*-ului îi arată lui Ghenadi un scaun.

Ghenadi face un pas ; ridică brațele... ridică brațele și strigă :

— *Heil Hitler !*

Am înlemnit. Noroc că hitleristul și translațoarea nu se uită la mine. Cu un efort uriaș de voință, îmi înfrînez pornirea de a mă apropia de Ghenadi și de a-l scuipa în obraz. Pornirea asta e mai tare decît instinctul de conservare. Scîrnavie ! Lepădătură, care n-ai găsit în tine putere și curaj să-ți curmi firul vieții. Lașule, nemernicule !...

Sturmbannführer-ul răcnește la el :

— Nu face pe idiotul ! Tradu-i, te rog...

Ghenadi tresare, îndreaptă spre noi o privire rătăcită de dement, se așază pe scaun... E doborît moralicește — poate și fizicește. Un iepure fricos. Are dreptate Semmelbauer. A reușit într-adevăr să facă o breșă în conștiința lui putredă.

— Întreabă-l, poate nu m-am exprimat destul de clar ? se întoarce *Sturmbannführer*-ul spre mine.

Ghenadi scutură din cap ca o javră care alungă o muscă sîcîitoare și, pe un ton uluitor de slugarnic, declară că a înțeles totul și că se va purta după cum se cuvine.

Chiar așa s-a exprimat el, omul care pe vremuri nu admitea să asculte de nimeni, obișnuit numai să fie ascultat.

Acum mă uit la el cu alți ochi. Nu găsesc nici un cuvânt în stare să exprime halul în care a ajuns.

Semmelbauer îmi spune să iau loc lângă măsuță. El rămîne în picioare.

Începe interogatoriul.

SS-istul îi cere arestatului să-și povestească viața cît mai pe larg și să nu mintă.

Ghenadi se răsuțește de cîteva ori pe scaun. Paralizat de groază răspunde :

— Am să mă străduiesc să spun numai adevărul.

Izbutesc să-mi înfrîng oarecum slăbiciunea și îmi încordez mintea, să-mi pot stăpîni pînă în ultima clipă simțurile, mica feței, glasul, expresia ochilor.

„Pînă în ultima clipă.“ Da, n-am greșit. Exact. Chiar așa : pînă în ultima clipă. Nu mă mai îndoiesc acum că această clipă se apropie. Dacă Ghenadi a fost în stare să strige „*Heil Hitler*“, poți să te aștepți de la el la orice. Nu știu însă ce voi face cînd va veni clipa aceea. Probabil că am să sar pe fereastră. Ce-o să fie mai departe, voi vedea.

Ghenadi vorbește stins, monoton, în fraze încîlcite, incoerente, înghițind terminațiile și producîndu-mi o durere surdă, pe care o resimt în întreaga mea ființă. Își deapănă toată viața, de cînd s-a născut, fără să ascundă nimic. Toate amănuntele astea poți să le citești în autobiografia atașată la dosarul lui personal. Uneori se încurcă, ca și cum s-ar poticni de un obstacol nevăzut, pierde șirul ideilor... Clipind vinovat din ochi, se corectează îndată. La început am impresia că vorbește, necontrolînd intenționat sensul frazelor, dar asta nu-i decît o iluzie. Ghenadi respectă succesiunea cronologică a faptelor. Scoate din cutele memoriei lui amănunte de care eu nu mi-aș fi putut aminti niciodată.

Ascultîndu-l, simt că mă cuprinde un sentiment de scîrbă...

Deocamdată vorbește numai despre trecut. Își încheie povestirea cu anul 1941, cînd a sosit la N...

Mulțumit, desigur, de felul în care decurg cercetările, Semmelbauer îmi face cu ochiul și-i cere arestatului :

— Spune, care sînt complicii dumitale ?

Mă uit la Ghenadi lung, lung de tot, scrutător. A simțit, se vede. Privirile ni se încrucișează. Ochii i se opresc fascinați asupra-mi.

„Taci. Mori, dar nu scoate un cuvânt, îl previn din ochi. Fii bărbat măcar acum“.

Ghenadi amuțește. Parcă i-ar fi pierit graiul și face eforturi să-l regăsească, însă nu poate.

În așteptarea răspunsului, Semmelbauer se duce pînă la casa de bani zidită în perete, pipăie ușa cu degetele, apoi revine la birou și zice :

— Știi, bunul meu domn, că am un chef grozav să te gîdil nițel. Am impresia că ești foarte gîdilicios.

Deodată, ochii lui Ghenadi își recapătă mobilitatea, încep să alerge neliniștiți peste obiectele din odaie. Ceva umil, ticălos pîlpîie în adîncul lor.

— Ei ? îl înghiontește Semmelbauer. Întors cu fața spre Ghenadi, stă nemișcat, ca un ogar care adulmecă vînatul. Asimetria umerilor lui e acum și mai evidentă.

Liniște. O liniște încordată ca un arc, gata oricînd să se destindă.

Ferindu-și ochii, Ghenadi rostește trei nume deodată : Prokop, Prohor, Akim.

Șeful *Gestapo*-ului însă are o memorie de-a dreptul diabolică. Bine, Prohor, Prokop și Akim sînt din perioada lui 1941. Acum ne aflăm în 1943.

— Vrei să scapi cu morții ? zbiară el. Nu-ți merge. Mie să mi-i spuî pe ai vii.

Dîrdîi tot, ca zgîlțuit de friguri. Mă uit la Ghenadi pe sub gene. Îl văd ca prin ceață : fața palidă, trasă, fără o umbră de voință, buzele care-i tremură, părul unsuros, răvășit, presărat cu fire cărunte, ochii încremeniți de spaimă...

Ce să fac ? Cum să-i închid gura nemernicului ? Îmi frămînt mintea în fel și chip, să găsesc o soluție. Un singur lucru știu : că trebuie să-l previn cu orice preț pe Ghenadi. Și nu din priviri — nu-i în stare să le priceapă. Trebuie să-i vorbesc. Dar cum ? Dacă *Sturmabführer*-ul nu știe nici o boabă rusește, fata lui Kupeikin e rusoaică. Trebuie să găsesc un pretext, s-o fac să iasă din odaie două-trei minute, sau măcar unul. Ce să născocesc ? S-o rog să-mi aducă apă ? Sticla-i plină. Țigări ? Pachetul e colo, pe masă — doar să întinzi mîna. Cu o claritate cumplită, îmi dau seama cît sînt de

neputincios, și inima mea se revoltă, protestează împotriva acestei împrejurări tragice. Așa se întâmplă totdeauna cu oamenii când se simt neajutorați, când rațiunea ce-i călăuzește capitulează în fața primejdiei.

Ca oricărui șef, nici șefului *Gestapo*-ului nu-i place să aștepte prea mult, unde mai pui că nu poate să-i sufere pe arestații a căror memorie refuză să-i asculte.

— Ce, ți-ai înghițit limba? răcnește din nou la Ghenadi.

Ghenadi stă, săgetat de privirile ochilor noștri — trei perechi de ochi. Își descleștează iar gura și rostește: Extremul, Ural...

— Alți morți? zbieră Semmelbauer. Mult ai de gând să mă duci cu vorba?

Morții s-au terminat. Stau nemișcat, cu respirația tăiată.

Ghenadi întinde gâtul, dă din cap, se uită undeva în gol și murmură aproape în șoaptă:

— Lizunov, zis Posacul... oficiul brațelor de muncă... Kuzmin, zis Fugarul... sala de biliard de la cazinou... marcher...

Șoaptele astea îmi răsună în auz ca un tunet. Urechile îmi țiuie. Deodată îmi vine o idee, însă, din nefericire, prea târziu. Fără să mă uit, întind mîna după pachetul de țigări și răstorn ca „din greșeală” călimara de sticlă cu picior. Valentina Serafimovna țipă, sare de pe scaun ca arsă. Masa, hîrțiile s-au umplut cu cerneală.

— Ai înnebunit! exclamă ea.

— O cîrpă! Repede! îi zic eu.

Valentina Serafimovna iese în fugă din birou.

— Te rog, fii mai atent, îmi pune în vedere Semmelbauer.

„Dracu să te ia cu atenția ta”, mă gîndesc și-i strecur la iușeală printre dinți lui Ghenadi:

— Ascultă-mă. Am o grenadă în buzunar. Mă știi. Dacă mai sufli o vorbă, vă curăț pe toți. Și pe tine.

Ghenadi strînge din pleoape. Colțurile buzelor îi tremură și mai tare.

Semmelbauer se duce la birou, apasă pe butonul soneriei și mă întreabă:

— Ce i-ai spus?

— Că toate astea sînt numai din cauza lui, neghiobul. Să mărturisească totul — altfel îi smulgem limba din gură.

— Da, da, să știi că i-o smulgem, rînjește hitleristul. E foarte posibil. Avem tot timpul.

În birou intră Valentina Serafimovna cu o cîrpă în mîină și ofițerul de serviciu al *Gestapo*-ului.

— Repede, o patrule la cazinou! îi poruncește Semmelbauer ofițerului de serviciu. La sala de biliard e un marcher, Kuzmin. Să fie adus aici. Viu! s-a-nțeles?

Interogatoriul e suspendat. Kupeikina șterge petele de cerneală. Pune ordine printre hîrtii...

Prea tîrziu! Prea tîrziu! Asta mi-a distrus moralul. Îmi vine să țip, să mă izbesc cu capul de pereți, deși știu bine că nu mai e nimic de făcut. E cu neputință să descriu chinurile prin care treceam.

— Nu vreți să facem o pauză? propun eu. Mi-e o foame de lup.

Sper să primesc un răspuns afirmativ. M-am gîndit s-o iau înaintea patrulei și să-l previn pe Andrei.

— Ei, asta-i! mîrîie Semmelbauer. Dar să știi că și mie mi s-a făcut foame. Lasă, aranjez eu. Și *Sturmbannführer*-ul se adresează Valentinei Serafimovna: fă-ne cîteva sandvișuri și cafea. Turcească.

Fata primarului iese din odaie.

— Zi-i să se mai gîndească, cît mai are timp, spune Semmelbauer, făcînd un semn spre Ghenadi.

Din toate relele, ți-l alegi pe cel mai bun, glăsuiește o zicală. Îi comunic lui Ghenadi cu toțtul altceva decît mi-a ordonat șeful *Gestapo*-ului:

— Te previn, îi spun, că dacă mai sufli un singur nume, poți să te consideri mort. Ei n-or să te omoare — ți-ai răscum-părat viața, dar eu te curăț.

— Nu mai pot, scîncește Ghenadi.

— Taci, nemernicule! bat cu piciorul în dușumea.

— Ce tot mormăie acolo? se interesează Semmelbauer.

— Zice că n-are la ce să se mai gîndească. Că i-a spus pe toți.

— Minte?

— Nu cred. N-are curajul să mintă...

— Ce original! Va să zică și ca să torni minciuni îți trebuie curaj?

— Eu așa cred...

— Bine, citește-mi ce-a notat Kupeikina.

Afară se aude zgomotul unei mașini care iese din curte, urmată de un duduie de motociclete. Prea târziu! Andrei e pierdut.

Semmelbauer se plimbă prin odaie. Bestia, n-are nici un fel de emoții. E sigur că satrapii lui n-au să-l facă de rușine. Iar mie îmi tremură picioarele. Adun foile procesului-verbal și încep să le citesc cu glas tare. Literele îmi joacă prin fața ochilor. Citesc, dar gândurile îmi zboară la Andrei. Ce să fac să-l salvez? Gîndul acesta mă torturează.

Kupeikina s-a întors în odaie. M-a găsit citind și am observat că-și țuguiașe, răutăcioasă, buzele. Așază pe măsuță termosul, farfuria cu sandvișuri, iar pleacă și iar se întoarce, de astă dată cu două pahare.

Literele îmi joacă, îmi joacă înaintea ochilor. Fac eforturi să deslușesc scrisul...

Valentina Serafimovna începe să toarne cafeaua în pahare.

— Totul e perfect, îi spun eu în rusește. N-ai scăpat nimic.

— Asta spune-i-o lui, nu mie, îmi răspunde ea înțepată.

Ca să-i fiu pe plac, trebuie s-o laud în fața șefului.

— Cred că mai bine nu putea fi redactat — e un proces-verbal model.

— Bravo, ai început să faci progrese, *Fräulein*, o lăudă Semmelbauer.

Valentina Serafimovna își lăsă ochii în jos.

Sturmbannführer-ul ia un sandviș într-o mină, paharul în cealaltă și mă îmbie să-i urmez exemplul.

Îmbucătura n-o pot înghiți. Simt cum mîncarea mi se oprește în gîtlej, mi se-așază de-a curmezișul și trebuie să fac mari eforturi. De refuzat, nu pot să refuz. N-am cerut eu de mîncare? Așa că trebuie să mestec sandvișul, să-l înghit, să mă prefac că mi-e foame. Și mereu îl am înaintea ochilor pe Andrei, credinciosul meu prieten, omul cel mai drag de pe lume, pe care nu-l pot ajuta cu nimic. Doar o minune l-ar mai putea salva — indiferent care. Dar eu nu prea cred în miracole; în lumea noastră pămîntească așa ceva nu se întîmplă.

De cînd a plecat patrula, au trecut douăzeci de minute. Iar cazinoul era la o palmă de loc. Ce s-o fi petrecînd acum acolo?

Kupeikina se instalează la locul ei și își potrivește hîrțile.

Eu și cu Semmelbauer ne luptăm cu blestematele astea de sandvișuri.

Mortificat moralmente, Ghenadi se uită la noi, înghițind în sec.

— Îmi permiteți să-i dau un sandviș? îi cer voie lui Semmelbauer.

Neamțul surîde :

— Ce umanitarist ești dumneata !...

— Cred că are să ne prindă bine, adaug eu.

— Pentru contactul psihologic ?

— Cam așa...

— Încearcă !

Aleg sandvișul cel mai mare și i-l întind lui Ghenadi. El îl apucă cu amîndouă mîinile încătușate și îl privește atît de ciudat, de parcă acum ar vedea întîia oară în viață brînză și pîine. Ochii lui exprimă o uimire sinceră. Nu pricepe de ce i se dă de mîncare și se uită la sandviș ca la ceva ireal.

Cîteva secunde numai, apoi, trezit ca dintr-un vis, Ghenadi începe să înfulece cu lăcomie, ca și cînd i-ar fi teamă să nu i-l luăm înapoi.

— Așadar, spune Semmelbauer, ștergîndu-și gura cu batista, continuăm, nu ?

Nu mai apucăm să reluăm interogatoriul. Ușa se deschide și ofițerul de serviciu dă buzna înăuntru. Am spus : a dat buzna — n-a intrat.

Scuturînd din cap, hitleristul raportează :

— Marcherul nu s-a lăsat prins de viu. Au fost omorîți Siekel, Hassler — Weber e grav rănit. Cu ultimul glonț, marcherul și-a găurit țeasta.

Strîng cu putere din pleoape. Înghit nodul care mi s-a urcat în gît. Adio, Andrei ! Adio, prietene !

Semmelbauer, care a ascultat raportul ofițerului de serviciu cu gura căscată, se apucă de cap cu mîinile și începe să zbiere :

— Dobitocilor ! Sînteți cei mai mari dobitoci !

Un hohot de rîs face să răsune încăperea. Un hohot sălbatic, care îți îngheață sîngele în vine. Ghenadi rîde.

Ne întoarcem automat spre el privirile.

Nu mai încapă nici o îndoială: a înnebunit. În ochi îi arde flacăra demenței. Ghenadi râde, bolborosind printre hohote ceva neînțeles. Tremură ca varga, răsucindu-și trupul în toate părțile, izbindu-se cu mâinile încătușate peste genunchi, tropăind din picioare, și iată-l, căzînd grămadă pe dușumea. O spumă i se prelinge prin colțul gurii.

Înfiorătoare priveliște.

— Luați-l de aici! poruncește Semmelbauer, făcînd o strîmbătură de dezgust. Iute!

Ghenadi se întoarce pe-o coastă, își adună sub el picioarele, le întinde brusc, zvîcnind din tot trupul, și rămîne nemișcat. Și-a pierdut probabil cunoștința.

Ofițerul de serviciu îl ia de subțiori și, cu mare greutate, îl tîrăște afară, pe sală.

Kupeikina a încremenit cu ochii larg căscați. Și mâinile îi tremură, îi tremură într-una.

— Am plecat! ne strigă Semmelbauer. Luîndu-și chipiul dispăre îndată, uitînd de existența mea.

Cînd am ieșit din clădirea *Gestapo*-ului, în curte mai stăruia încă fumul pe care îl lăsase în urmă „Opel“-ul.

Mi-am descheiat gulerul de la cămașă. Simțeam că mă sufoc.

Deasupra orașului căzuse noaptea. O noapte liniștită, senină, înstelată de vară. Lumea exista ca și înainte, dar Andrei nu mai era, nu avea să mai fie niciodată. Nu puteam să mi-l închipui mort. Nu puteam. Fără voie, picioarele mă duseră singure spre sala de biliard.

În fața cazinoului staționa „Opel“-ul lui Semmelbauer, o mașină sanitară și cîteva autoturisme. La ușă se adunaseră o droaie de nemți.

În ultimul moment, instinctul m-a oprit să intru înăuntru.

Nu, n-am să intru în sala de biliard. Mai întîi și întîi n-are rost, și-apoi e ceva mai presus de puterile mele. Lui Andrei acum îi e totuna. Iar eu aș putea s-o pățesc. Văzîndu-mi prietenul mort, m-aș da de gol. Nu, nu... Totul s-a terminat. Trebuie să mă gîndesc la cei rămași în viață, și pe care îi amenință primejdia. În primul rînd, la băieții lui Andrei. Îndată ce căpitanul Stuldreher va afla cine a fost în realitate marcherul Kuzmin, s-a isprăvit și cu ei. Pe doi îi cunoaște Kosteia; pe unul, Trofim Gherasimovici. Trebuie să mă întîlnesc cu Kosteia și cu proprietarul meu. Și cu Demian. El va

trebui să se ascundă imediat. Dar cum să-l salvez pe Posacul ? Cum să-l anunț că e în pericol ?

La vreo sută de pași de casa lui Kosteia, m-am oprit. Un gând mi-a răsărit pe neașteptate în minte : de ce oare Semmelbauer n-a luat nici o măsură împotriva lui Lizunov, zis Posacul ? Într-adevăr, de ce ?

Alt gând, înfiorător, mă fulgeră. Îmi mai adusesem aminte și că Posacul mințise raportînd că-l omorise pe Dunkel. Chiar azi îl auzisem pe Mustăciosul zicînd că Ghenadi isprăvisese verificarea Posacului și că promisese să raporteze biroului ilegal rezultatul. De groază, am simțit cum mi se face părul măciucă. E cu puțință ?

Aproape că fugeam. Mai repede, să ajung mai repede la adăpostul nostru, la prieteni, la Demian și la Kosteia. Nu mai puteam să rămîn singur.

25. POSACUL ȘI DUNKEL

Au trecut de-atunci nouă zile, da, nouă zile, și încă nu mi-am revenit după noaptea aceea îngrozitoare, încă nu m-am împăcat cu gândul că Andrei nu mai e și nu va mai fi nici-odată.

La început, priveam nepăsător tot ce se întîmpla în jurul meu. Un gol pustiitor mi se căscase în suflet și o durere chinuitoare îmi sfîșia neconținut inima. Mai tîrziu a început să mă obsedeze gândul : oare am făcut tot ce mi-a stat în puțință ca să-l scap pe Andrei ? Nu sînt și eu cumva vinovat de moartea lui ? Nu reușeam să scap în nici un chip de ideea aceasta fixă și stăruitoare. N-o puteam alunga cu nici un fel de argumente sau vorbe oricît de convingătoare ar fi fost. Ești obligat să-ți salvezi prietenul aflat la ananghie. Să încerci pînă și ceea ce depășește puterile omenești, dar să-l salvezi ! Iar eu nu făcusem acest efort supraomnesc și nu puteam fi iertat.

Organizația noastră și membrii ei trăiau într-o permanentă încordare. Timp de cinci zile și cinci nopți am așteptat cu teama în noi, să nu se producă alte arestări. Bezrodnii îi cunoștea pe toți tovarășii din conducerea mișcării ilegale și dacă divulgase numele Posacului și Fugarului, ce l-ar fi împiedicat să-i divulge și pe ceilalți ? Nimeni nu credea că

Ghenadi își pierduse cu adevărat mințile. Cei mai mulți înclinau să explice criza lui de nervi prin situația grea în care se aflate. Desigur că Ghenadi are să mai vorbească, iar dacă nu va vorbi, au să-l silească ei. Pe Semmelbauer nu trebuie să-l înveți cum să-l faci să vorbească pe un om care a încăput pe mâinile lui.

Ne-am luat toate măsurile de precauție. I-am prevenit despre pericol pe băieții pe care-i recomandase Andrei căpitanului de la *Abwehr*, le-am stabilit parole, formule de recunoaștere, le-am fixat locuri de întâlnire și după aceea i-am trimis în pădure. Până la limpezirea situației, Demian nu trebuia să iasă din adăpost. Am comunicat *Pământului Mare* că vom schimba orarul emisiilor și recepțiilor radio și le vom reduce la o singură ședință în zece zile, ca nu cumva fasciștii să ne repereze. Conform indicațiilor date de biroul comitetului orășenesc ilegal, întâlnirile pe stradă erau temporar interzise.

Posacul continua să rămână în centrul atenției noastre. Demian dăduse dispoziții să-l chemăm, să ne dea explicații. La întâlnirea cu Posacul urma să se ducă Fusul, Kosteia și cu mine. Am ales pentru această întrevvedere un locșor în apropierea depozitului de cherestea. Ne pusesem în gând să-l aducem în ghereta polițienească de-acolo și să vorbim cu el așa cum se cuvine, de la om la om. Kosteia ne făgăduise să creeze toate condițiile pentru ca discuția să decurgă în deplină siguranță.

Biletul cu invitația a fost pus în „cutia poștală” numită vîlceaua. Pentru legătura cu Posacul mai exista și o altă ascunzătoare, numită bursa. Și prima și cea de-a doua își justificau denumirea. Prima „cutie poștală” fusese instalată într-un podeț îngust, aruncat peste o rîpă adîncă din strada Naberejnaia. Balustradele de lemn ale podețului treceau prin niște pari groși, și într-unul din ei, în partea dinafară, băieții descoperiseră o scobitură în care depuneau „poșta”. Tainița de la bursă o făcuserăm singuri, în zidul de cărămidă al oficiului brațelor de muncă. La rîndul al doilea de sus se scotea din zid o cărămidă și într-o firidă din spatele ei se ascundeau biletele. Ambele „cutii” intraseră în funcțiune după ce Ural fusese arestat, și Țeposul încetase să mai fie folosit ca agent de legătură. Aceste „cutii poștale” erau întrebui-

țate cu multă precauție și la ele aveam acces numai eu, Posacul și Kosteia. Când mă duceam eu la cutie, Kosteia îmi asigura paza și invers.

Am pus biletul în ascunzătoare a doua zi după moartea lui Andrei.

Dar Posacul n-a venit la întâlnire și nici n-a lăsat în „cutia poștală” vreun rînd prin care să-și motiveze absența.

A treia zi, Nikodimovna, nevasta lui Trofim Gherasimovici, mi-a adus un borcănăș gol, de cremă de față „Snejin-ka”¹. Am găsit înăuntru un bilețel. Nikodimovna mi-a povestit că dimineața, pe cînd spăla dușumelele, s-a pomenit că o izbește ceva în șold și a văzut borcănășul, pe care-l aruncase cineva din stradă, pe fereastră... Scoțînd capul afară, Nikodimovna a zărit o femeie care se îndepărta.

Biletul îl aruncase nevasta lui Ghenadi. Isteață, femeia găsisese mijlocul să intre în legătură cu noi în situația complicată în care ne aflam. Veștile trimise de ea ne-au dezvăluit intrucîtva misterul asupra împrejurărilor în care fusese arestat Ghenadi. Astfel, am aflat că, în ajunul arestării, la Bezrodnîi venise Lizunov, zis Posacul. Au stat împreună vreun sfert de oră și au discutat ceva. În ziua cînd a fost ridicat, Ghenadi plecase de la spital ceva mai devreme ca de obicei. Îi spusese nevaste-si că la ora cinci se întîlnește cu Lizunov. De-atunci n-a mai dat pe acasă, iar seara agenții *Gestapo*-ului au năvălit la ei și le-au răscolit toată casa.

Prin urmare, Ghenadi s-a întîlnit cu Posacul și, după întîlnire, a fost arestat. Coincidența asta ne întristase, ne punea pe gînduri. Posacul începuse serios să ne îngrijoreze. După cele constatate, el era oarecum amestecat în căderea lui Ghenadi, ba mai înșelase organizația și în cazul Dunkel. Mai ales ultimul fapt ni se părea foarte suspect. De ce se purtase astfel? De ce îl acoperise pe Dunkel? Ne-am adus aminte și de alte întîmplări mai vechi. Fusul a fost de părere că Posacul îi cunoștea cu siguranță pe Prokop sau pe Prohor. Nu putea să nu-i cunoască. Problema lăsării oamenilor în oraș pentru activitatea ilegală fusese hotărîtă de comisarul militar local. Oamenii erau convocați pe rînd acolo, și comisia stătea de vorbă amănunțit cu ei. De regulă însă, la fiecă convorbire de acest fel asista fie Prokop, fie Prohor. Firește că pe-atunci

¹ Fulgul.

nimeni nu știa că acești doi activiști vor prelua în ilegalitate conducerea comitetului orășenesc de partid. După venirea hitleriștilor însă, n-a fost greu să se deducă de ce Prohor și cu Prokop rămăseseră la N...

Dar indiciul cel mai plauzibil care-l demasca pe Posacul era libertatea de care se bucura. Ghenadi trădase doi tovarăși — pe Andrei și pe Posacul. Iar *Gestapo*-ul încercase să-l aresteze doar pe Andrei.

Ce știa conducerea organizației clandestine despre Lizunov-Posacul?

Tot ce se putea ști din documente. Prokofi Silantieviți Lizunov s-a născut în anul 1896 în orașelul Bodaibo, în familia unui fochist. După ce și-a pierdut mama, iar după ea și pe tatăl său, tânărul și-a părăsit orașul natal și s-a înrolat voluntar în armată, pe vremea celui dintâi război mondial. Abia împlinise optsprezece ani. În război a avut nenorocul să cadă prizonier și s-a întors acasă abia în 1919. A fost îndată mobilizat în Armata Roșie. Lăsat la vatră, Lizunov și-a continuat studiile și s-a specializat ca economist. A lucrat însă puțin în acest domeniu, alegându-și apoi meseria de avocat, după care a devenit juriconsult. A locuit la Gomel, Șostok, Kremenciug, Voronej, iar pe la sfârșitul anului 1940, s-a mutat la N. Aici a cumulat funcția de juriconsult la trei întreprinderi deodată. Când l-au chemat la comisariatul militar și i s-a propus să rămână în oraș, Lizunov a acceptat pe loc propunerea. Comisarului militar îi convenea perfect faptul că Lizunov nu era membru de partid și rămăsese văduv. La venirea nemților, a fost angajat la oficiul brațelor de muncă unde era destul de bine apreciat.

În calitate de responsabil de grupă, Posacul se afirmase cât se poate de frumos. Nu puteam și nici nu aveam dreptul să decidem soarta unui membru din conducerea grupei pe baza unor dovezi încă neîndeajuns de întemeiate. Și atunci Demian s-a decis să-l ținem sub supraveghere.

Pentru efectuarea filajului, au fost folosiți câțiva patrioți din diferite grupe. Primul a început supravegherea Trofim Gherasimovici. În aceeași seară el ne-a adus o veste de-a dreptul uluitoare, spunând că Posacul e una și aceeași persoană cu „borțosul”, pe care-l văzuse mai înainte la două din casele conspirative ale *Gestapo*-ului.

Vestea a căzut peste noi ca trăsnetul. Am hotărît să continuăm supravegherea și pînă una-alta să-l lăsăm pe Posacul în voia lui.

Cea de-a șasea zi de la moartea lui Andrei ne-a adus o oarecare destindere. La rugămințile mele stăruitoare, Gisela izbutise să afle că arestatul Bulocikin-Bezrodnii își pierduse cu-adevărat mințile și că fusese internat la ospiciu, într-o stare de nebunie violentă. Asta s-a petrecut a doua zi după interogatoriu.

Demian l-a însărcinat pe Kostea să verifice prin poliție faptul de mai sus. Spusele Giselei s-au dovedit a fi adevărate, și asta ne-a făcut să mai răsflăm puțin. Prin urmare, Ghendadi n-a mai avut timp să trădeze pe nimeni.

Urmărirea Posacului nu dusesese la nici un rezultat. El avea la oficiul brațelor de muncă biroul lui separat, așa că putea să se întâlnească acolo cu cine poftea. Nu mai apăruse nici pe la casele conspirative ale *Gestapo*-ului. Alaltăieri, o patriotă din grupa Fusului, o femeie în vîrstă, al cărei nume conspirativ era Blînda, ne-a adus o noutate care merita reținută. Urmărindu-l pe Posacul, femeia a observat că, în dreptul cinematografului, el s-a apropiat de un individ și amîndoi au intrat în vorbă. Blînda a reușit să surprindă cîteva crîmpeie din convorbirea lor. Posacul îl invita pe celălalt să vină miercuri la cimitir la orele zece seara. După ce s-au despărțit, femeia s-a hotărît să urmărească unde se duce interlocutorul Posacului și să afle cine este, spre a-și duce pînă la capăt misiunea. A aflat astfel că individul locuia într-o clădire din Piața Halelor la numărul 79.

Mărți, Kostea a verificat adresa și a stabilit că acolo stătea Dmitri Korențov, frizerul băii comunale.

Pentru Kostea, omul era Korențov și nimeni altul, dar Demian și cu mine știam că în realitate frizerul era tocmai Țeposul, fostul nostru agent de legătură cu care întrerupsesem mai demult contactul.

Situația se complica. Se punea întrebarea : trebuie oare să ne întîlnim cu Țeposul ? Eu m-am pronunțat împotriva. Demian însă a fost pentru o întrevvedere cu el.

— De ce l-o fi chemînd Posacul tocmai la cimitir ? mă întrebă Demian.

Am dat din umeri. Dracu știe de ce !

— Invitația asta mi se pare suspectă, adăugă Demian.

— Adică ? mă interesai.

— Nu uita că Țeposul e singurul membru al organizației care-l cunoaște la față pe Posacul. Alții n-au mai rămas. Poate că vom împiedica un asasinat...

Niciodată nu m-aș fi gândit la una ca asta, deși, logic vorbind...

— Avem stabilită vreo parolă de recunoaștere cu Țeposul ? întrebă Demian.

— Da, avem.

— Trebuie să trimitem pe cineva la el.

M-am oferit să mă duc eu.

— Nu merge, obiectă Demian. S-ar putea ca Țeposul să te cunoască sub masca de funcționar al primăriei și, cum e firesc, să n-aibă încredere în dumneata. Nici Kosteia nu-i potrivit pentru treaba asta. E polițai ! Aici ne-ar trebui cineva care...

— Dar dacă l-am trimite pe Tăun ? propusei eu.

Demian se gândi puțin și în cele din urmă se declară de acord.

— Instruiește-l cu multă grijă, mă preveni el. Să-i spună Țeposului că am hotărât să ne folosim iar de el, să lucreze ca agent de legătură cu Posacul. Atît și nimic mai mult. Dacă Țeposul a rămas omul pe care-l știm, are să vină el singur să ne povestească totul.

Seara, i-am transmis lui Trofim Gherasimovici misiunea aceasta. Dimineața, în zori, în drum spre abator, el a trecut pe la locuința Țeposului, iar pe la prînz, mi-a comunicat rezultatul.

Demian avusese dreptate. Țeposul s-a arătat bucuros de restabilirea legăturii și i-a relatat din proprie inițiativă lui Trofim Gherasimovici că se văzuse în ajun cu Posacul, care i-a fixat pentru mîine o întrevvedere. Întîlnirea nu-l prea încînta : De ce ? Uite de ce... Întîi și întîi, ce rost are să se întîlnească la cimitir ? Înainte obișnuiau să se întîlnească la Posacul la birou, iar de două ori s-au întîlnit acasă la el. Asta — pînă la primirea biletului. Și-acum, deodată, să se vadă la cimitir. Și trebuie neapărat să se ducă. S-au înțeles să se-ntîlnească în colțul stîng din fundul cimitirului, lîngă mormîntul negustorului Șehvorostov. Țeposul a controlat ieri locul. Mormîntul există.

I-am transmis lui Demian tot ce aflasem.

— Cercul se strîmtează, clătină el din cap. Trebuie să-l ridicăm pe Posacul chiar azi. Cred că n-o să ni se ivească un prilej mai potrivit...

În afară de mine, s-a hotărît ca la această acțiune să participe Kosteă, Tăunul și Prîsnel cu doi dintre băieții lui. Prin același Trofim Gherasimovici, Țeposul a fost anunțat să nu se ducă la întîlnire. Așa ordonase conducerea.

Azi, soarele apune la orele douăzeci și unu și nouăsprezece minute, iar luna la orele unu și treisprezece minute. Pornind la drum și îndreptîndu-mă spre strada Șciors, soarele a scăpătat. În depărtare pălesc ultimele sclipiri roșietice ale asfințitului, în timp ce discul pal al lunii se înalță plutind lin pe cer.

Partea din față a cimitirului era neîngrădită. Înainte vreme, la intrare se ridica un grilaj impunător de fontă cu capete de ingerași, și cruciulițe încrustate în el. Nemții îl demontaseră încă de anul trecut, transportîndu-l cu camioanele. Acum doar perdeaua de salcîmi pitici mai arată unde a fost grilajul, pe cînd celelalte trei laturi erau împrejmuite cu un zid gros de cărămidă, clădit pentru veșnicie.

La poartă, sau mai exact în locul unde fusese cîndva poarta, mă aștepta Kosteă, îmbrăcat ca de- obicei în uniforma lui de polițai.

— Ei, ce s-aude? l-am întrebat eu.

— Totul e-n ordine. Liniște, pace și fericire divină. Să mergem.

— Nu, mai e ceva...

Trofim Gherasimovici venea pe urmele mele. Văzîndu-l pe polițist, bătrînul s-a oprit cu intenția vădită de a o șterge cît mai repede, însă eu i-am luat-o înainte :

— Vino-ncoace, i-am spus. E de-al nostru. Faceți cunoștință.

Trofim Gherasimovici și Kosteă și-au strîns în treacăt mîinile și abia după aceea proprietarul meu a dat din cap a mirare, mormăind printre dinți : „Frumoasă treabă, n-am ce zice“.

Am pornit cu toții spre cimitir.

Cufundate în întuneric, aleile țintirimului se ramificau în toate părțile sub razele palide ale lunii. Kosteă o apucă pe aleea cea mai îngustă și ne conduse spre capătul ei.

Cimitirul zăcea în paragină, năpădit de o vegetație sălbatică și abundentă. Pretutindeni era liniște și răcoare. Adierea slabă a vântului împrăstia un miros vag de putreziciuni. Nimic nu-ți oferă o priveliște mai sinistă, mai înfiorătoare decît un cimitir noaptea.

După vreo patru-cinci minute de mers, am ajuns la țintă : o poieniță împrejmuită de arțari seculari și presărată cu tufe de iasomie. Aerul era greu de miresmele îmbătătoare ale florilor.

Poiana era largă de vreo douăzeci de metri, iar în mijlocul ei, sub povara stratului gros de pămînt de vreo trei metri și a unei lespezi de granit, grosolan cioplită, se odihneau rămășițele negustorului Averian Arsenievici Șehvorostov. Pe partea lucioasă a plăcii de granit, se puteau citi doar cuvintele : „Asta e tot“.

Kostea m-a prevenit că Prîsnel, adică Hasan Șerafuddinov și cu ai lui îl vor supraveghea pe Posacul de la început și pînă la sfîrșit. După cum se înțeleseseră cu Kostea, băieții urmau să-și facă apariția abia cînd el le-ar fi dat semnalul.

Mai aveam încă destul timp. Ne-am ales un loc de pîndă, printre tufele de iasomie, sub arțari. Am aprins cîte o țigară. Am început să vorbim de una, de alta... Pe nesimțite, discuția a alunecat spre Posacul.

— Cînd te gîndești că scorpionul ăsta a fost și el prunc și i-a dat mă-sa țîță, zise Trofim Gherasimovici. Nici nu-ți vine să crezi. Dar ce huidumă e ! Borțosul se vede că are ce să-nfulece. E un barosan. Cu unul ca ăsta, trebuie să fii cu ochii în patru. Ăsta nu te iartă.

— Sînt tare curios ce-o să zică, spuse Kostea.

— Ce să mai zică ? A făcut destule blestemății, mormăi Trofim Gherasimovici.

Mă simțeam voios, plin de puteri. Aveam încredere în izbînda acțiunii noastre. Totdeauna mi-au plăcut ciocnirile astea directe. Le-am spus băieților cîteva anecdote, ca să le mai descrețesc frunțile. Tocmai voiam să le povestesc cum adormisem o dată, stînd la pîndă, cînd am auzit în apropiere „cu-cu, cu-cu“, de patru ori. A urmat o pauză, apoi alte patru semnale, pe urmă altele, după același interval de timp. Prîsnel ne dădea de veste.

— Stingeți țigările ! șopti Kostea.

Am stins mucerile de țigară și ne-am împrăștiat la locurile noastre.

Posacul și-a făcut apariția cam la vreo trei minute după ultimul semnal. Venea domol, fără grabă. Când a ajuns în poiană, l-am văzut că și-a scos ceasul din buzunar și, fredonînd încet o melodie, a început să se plimbe în jurul mormîntului.

Am dat la o parte crengile tufei și, încet, aproape fără zgomot, am pășit în poiană. Posacul însă avea auzul foarte ascuțit. L-am văzut întorcîndu-se brusc spre mine și încrucișîndu-și tăcut brațele la piept.

— Bună seara, spusei eu.

— Pentru unii o fi bună, dar pentru alții nu prea, răspunse Posacul nu tocmai prietenos, cercetîndu-mă cu luare-aminte.

— Dumneata ești Lizunov ?

— Tot ce se poate. De ce să te contrazic ? Mi s-a părut că deslușesc în vocea lui o intonație batjocoritoare.

— Și ce vînt te aduce pe-aici ?

— Ce te interesează ?

— Te-am întrebat așa, din simplă curiozitate.

— Hm ! Și eu aș fi curios să aflu, de pildă, cum de-ai nimerit mata aici ?

— Păi, am venit să te văd...

— Aha, care va să zică, asta-i, silabisi Posacul cu o ironie vădită în glas. Păi și eu venii la groapa bunichii.

Ticălosul mai făcea și glume ! Și glumea cu un cinism sinistru, fără să-și închipuie ce-l așteaptă.

Nici eu n-aveam de ce să mă enervez. I-am răspuns pe același ton :

— Serios ? Țineai chiar atît de mult la bunica ?

— Închipuiește-ți ! Da, am în sînge sentimentul ăsta. Mie îmi plac morții, îmi place să-i cinstesc — așa am fost crescut. Cum se face noapte, nu mai pot rezista — mă duc ață la ei.

— E plăcut să ai de-a face cu cineva care-și onorează atît de mult neamurile...

Stăteam față în față. Eu îmi țineam mîinile înfipite în buzunare. Mă afluam într-o poziție favorabilă. Posacul își ținea brațele încrucișate la piept. Când a încercat să facă o mișcare, l-am prevenit pe loc :

— Nici o mișcare ! Nu te pripi... Dacă nu mă-nșel, parcă ai vrut să scoți ceva din buzunar ?

— Da, cred că ți s-a părut. Aș fi putut să-ți dau ori să nu-ți dau ascultare. Oricum, dumneata mă intrigi...

Vorbea liniștit, cu un suris ușor în colțul gurii. Mi-am dat seama îndată că nu brava. Individul ajunsese după un antrenament îndelungat să-și păstreze perfect singele rece și nu știa ce-i frica.

— Ei, acum gata, ajunge ! făcui eu. Să trecem la chestiuni mai serioase. De ce n-ai venit la întâlnire ?

— Care întâlnire ? Ce tot vorbești ?...

— Posacule, nu face pe prostul, îl prevenii eu și-i spusesei parola.

— Se vede că te-nșală memoria, urmă el în același fel.

— Ba nu mă-nșală de loc.

— Bine, se învoi el. Va să zică mata vrei să stai la taifas cu mine ?

— Nu. O să mergem împreună la persoana care abia așteaptă să te vadă.

Ne despărteau cel mult doi pași. Consideram că distanța aceasta îmi oferea toată garanția și îmi dădea posibilitatea să scot în orice clipă pistolul din buzunar. Țineam degetul pe trăgaci. Dar una-i să crezi și alta...

— Bine, sînt la dispoziția dumitale, răspunse el pe tonul cel mai serios.

Am vrut să-l chem pe Trofim Gherasimovici sau pe Kosteă, dar n-am mai apucat. Totul s-a petrecut fulgerător. Nici n-am prins de veste cînd Posacul s-a repezit la mine. Abia am putut să mă feresc din calea lui. Pumnul uriaș, cu care se pregătise să mă izbească sub bărbie, m-a nimerit în umăr. Lovitura a fost atît de puternică, încît am făcut o piruetă și m-am trezit lungit la pămînt sub o tufă de iasomie. Posacul a scos un mîriit, probabil de plăcere și, neținînd seamă de legea omenească ce glăsuiește că pe cel doborît nu se cade să-l mai lovești, s-a năpustit asupra-mi. Dar chiar în momentul acela, Trofim Gherasimovici, care nici el nu se putea plînge de sănătate, țîșni din ascunzătoarea lui și, în secunda următoare, l-am văzut pe Posacul lat, lîngă mine. Am tăbărit pe el, cu tot trupul, și i-am înfipt degetele în beregată. Trofim Gherasimovici i-a imobilizat mîinile, iar Kosteă, sosit între timp, l-a prins de picioare. Gîfiam cu toții ca niște locomotive. Posacul se încorda din răspuțeri, se zbătea să scape de strînsoare,

mîrîind ca un cîine în lanţ, cu ochii turbaţi de furie, gata să-i iasă din orbite.

— Ssst ! Gura ! se stropşi Trofim Gherasimovici. Sau vrei să te curăţ. Noi, ştii, nu ne încurcăm. Acuşi îţi facem o delegaţie să vizitezi lumea ailaltă.

Am simţit cum muşchii Posacului se înmoaie şi mi-am desfăcut degetele de pe grumazul lui. Trofim Gherasimovici şi Kosteia i-au răsucit mîinile la spate şi le-au legat cu o bucată de frînghie, pregătită din timp.

— Acum, permiteţi-mi să vă controlez buzunăraşele, spuse voios Kosteia, scoţînd din fiecare buzunar al Posacului cite un revolver — un „Mauser“ şi un „Walter“. Oho ! exclamă el. Dar văd că sînteţi binişor înarmat, tovarăşe ilegalist.

Probabil că Posacul abia acum se duminise că unul dintre noi era poliţist şi trase pe loc o încheiere — fireşte nu tocmai justă...

— Eu... cred... începu el abia mai suflînd şi înecîndu-se, cred că v-aţi grăbit... Mîine n-o să vă simţiţi tocmai... bine..

— Vom vedea cum o să te simţi tu mîine, i-o întoarse Kosteia.

Ne-am scuturat hainele de praf. Trofim Gherasimovici îl scutură şi pe Posacul, după care am dat comanda :

— Acum, luaţi-o încetişor înainte.

Primul se urni Kosteia, pe urmă Posacul. Eu şi cu Trofim Gherasimovici veneam după ei.

La ieşirea din cimitir, i-am oprit puţin, să văd ce se întîmplă pe stradă, apoi i-am pus în vedere Posacului :

— Să nu-mi faci cumva vreo boroboacă. Avem de mers foarte puţin. Şi... gura ! O vorbă dacă mai scoţi, să ştii că amuţeşti pe vecie.

— Fleacuri, bombăni Posacul care-şi mai revenise puţin. Am să mai vorbesc eu şi încă multă vreme. Mai am de trăit.

Obrăznicia asta, care depăşea orice limite, ne ului.

— Hai, lasă papagalul. Mişcă...

— O clipă, se rugă Posacul. Slăbiţi-mi niţel frînghia.

Am dat din cap, în semn că nu.

— Auziţi, spînzuratului nu-i place funia, cică-i prea tare, îl roade la gît... rise prin întuneric Kosteia.

Posacul se gîndi puţin, apoi răspunse :

— Ehe, pînă să-mi puneţi mie ştreangul de gît, mai va, băiete.

Mi-am spus în minte că pe lângă dîrzenia, neînfricarea lui, omul acesta enigmatic avea pesemne și nervi de oțel. Cu greu ai fi putut să-l faci să-și piardă cumpătul, sau să-l scoți din fire.

Am pornit din nou, de astă dată într-un alt dispozitiv. Acum în față pășeam eu și cu Trofim Gherasimovici, urmați de Posacul, pe care Kosteia îl împingea din spate. Ne înțelesesem dinainte că dacă ne vom întîlni în drum cu o patrulă, eu și cu proprietarul am fi șters-o încetișor, iar Kosteia, pe care-l cunoșteau aproape toți nemții de la *Gestapo*, le-ar fi tras pe loc o minciună.

Deocamdată, totul mergea strună. Ora de interdicere a circulației pentru cetățeni trecuse de mult, și de la un capăt la celălalt al străzii Șciors, nu se vedea picior de om. De altfel, de la cimitir și pînă la adăpostul nostru n-aveam decît vreo cîteva minute de mers.

În timp ce străbăteam curtea lui Kosteia, pe stradă trecu un autoturism cu capota lăsată. Mi-era teamă să nu oprească, dar se vede treaba că pasagerilor din mașină nu le ardea de noi, fiindcă șoferul nici n-a încercat măcar să micșoreze viteza.

Cînd mai aveam vreo sută de metri pînă la destinație, i-am spus lui Trofim Gherasimovici să plece acasă.

Am rătăcit dinadins multă vreme printre dărîmături, croindu-mi drum printre buruienile înalte și ocolind rămășițele scorjite de foc ale grinzilor metalice, pînă am ajuns la intrarea adăpostului, ascunsă în dosul grămezilor de moloz, năpădite de bozii.

— Aici îți rupi iute picioarele, observă Posacul cu aceeași voce imperturbabilă, strecurîndu-se anevoie prin șanțul îngust de comunicație.

— Calcă mai cu fereală, îl sfătui Kosteia, că o să mai ai nevoie de picioare.

În sfîrșit, am ajuns la adăpost. Primul care ne-a întîmpinat a fost Demian, pe care l-am găsit lângă peretele din fundul încăperii, stînd cu picioarele larg desfăcute și cu mîinile la spate.

— Așa-a, făcu el. Totul e-n ordine?

Am dat din cap în semn de încuviințare.

Posacul se uita de jur împrejur. Ochii lui ascunși sub fruntea boltită nu arătau nici cel mai mic semn de teamă, ba

aş spune mai curînd că vădeau o anumită curiozitate. Nu, pînă şi în clipa asta individul îşi păstrase calmul şi stăpînirea de sine. Dîndu-şi seama probabil că Demian e mai mare printre noi, Posacul i se adresează numaidecît :

— Sînteţi bun să-mi spuneţi ce crimă am făcut ?

Ținînd mîinile la spate, Demian se apropie de el şi, privindu-l țință în ochi, zise răspicat, apăsînd pe fiecare cuvînt :

— Însuşi faptul că mai calci pe pămînt e o crimă.

Posacul îi înfruntă liniştit privirea şi, cu un surîs uşor, spuse :

— E o frază frumoasă, recunosc, dar cam generală. Nu-i genul meu. Am impresia însă că mă bănuieţi de ceva. Despre ce-i vorba ? Spuneţi-mi odată.

Din încăperea cealaltă ieşi Jenia-Năpîrstoc. Deodată, fata se opri în prag, scoase un ţipăt şi ducîndu-şi palma la gură exclamă :

— Pomazin... el e...

Şi se trase înapoi, îngrozită.

Cu greu mi-am stăpînit un strigăt şi blestemat să fiu dacă în clipa aceea faţa Posacului n-a tresărit. A tresărit şi i s-a lungit deodată, de parcă ar fi văzut moartea cu ochii. Aplecîndu-şi capul pe umăr, Posacul o măsura pe Jenia cu o privire ucigătoare. Rămăsese ca trăsniţ şi nu fu în stare să-şi ascundă uimirea. Mai uimiţi decît el, eram însă noi. Nimănui nu i-ar fi trecut prin cap că Posacul şi Dunkel erau una şi aceeaşi persoană. Orice, numai asta nu.

Demian se uita acum altfel la omul din faţa lui. Parcă ar fi zis : „Toate ca toate, dar, zău, la una ca asta nu m-aş fi aşteptat“.

Nu ştiu de ce, însă am crezut că Posacul are s-o facă pe Jenia toantă sau nebună, dar individul n-a rostit un cuvînt.

— Aşadar, domnule Dunkel, iată-ne la un pas... de potou, zisei eu, mai venindu-mi în fire.

La auzul numelui de „Dunkel“, Posacul s-a muiat dintr-o dată, dar s-a recules repede, şi trăsăturile feţei i se înăspriă, ca şi cum ar fi fost săpate în piatră. Străpungîndu-mă cu privirea răutăcioasă a ochilor care scăpărau de ură, răspunse :

— După cum se vede, nici vîrsta şi nici experienţa nu-i pot fi nimănui o pavază sigură... E trist, dar așa e... Îmi daţi voie să iau loc ? Nu ştiu de ce, dar abia mă mai țin picioarele.

După un scurt interogatoriu, Demian și cu mine am ajuns la convingerea că Posacul vrea să fie absolut sincer cu noi. Pe mine lucrul nu m-a mirat. La fel se purtase pe vremuri și Filin, unealta lui docilă, la arestarea căruia participase Andrei, precum și numeroși alți agenți ai dușmanului, prinși asupra faptului. Majoritatea erau oameni lucizi, înzestrați cu mult simț practic.

Nu prevăzusem în socotelile noastre să ne ocupăm prea multă vreme de Posacul. De altfel, nici n-aveam unde să-l ținem. Pe lângă asta, situația creată după arestarea lui Ghenadi continua să se mențină încordată. Dar în urma telegramei trimise de Reșetov, planul nostru inițial se schimbase. Reșetov ne cerea să-l punem pe Dunkel să dea declarații în scris.

— Colonelul vostru are dreptate, spuse Demian după ce citi telegrama. Dar el a scăpat din vedere un mic amănunt. Aici nu sîntem la Lubianka!¹

Ordinul însă e ordin și trebuie executat. Chestiunea e cum să realizezi tehnic măsura aceasta? E simplu să-i dai omului un toc și hîrtie și să-l pui să scrie. Asta înseamnă însă că trebuie să-i dezlegi mîinile și să-l așezi la masă. Dar tocmai lucrul acesta nu ne convenea. Știam bine cu cine avem de-a face. Un astfel de dușman e mai ușor să-ți scape, decît să-l prinzi iar. Am început să căutăm o soluție. Kosteia ne-a venit în ajutor, făgăduind să ne aducă de la poliție o pereche de cătușe de oțel, nemțești.

— Ei și? făcu Demian. Crezi că între frînghie și cătușe e vreo deosebire?

— O să veдеți, ne încredință Kosteia. Experiența bună merită să fie însușită. Am văzut cum se descurca răposatul Puhov în asemenea împrejurări.

Kosteia aduse cătușele, iar din casă de la el coborî în adăpost un pat de campanie metalic și o bucată de lanț subțire, dar rezistent. Pe urmă fixă cătușele de un picior al Posacului, petrecu lanțul pe după ele și după aceea îl prinse cu un lacăt de pat. Era o invenție de-a dreptul genială. În felul acesta, Posacului i se răpea posibilitatea să circule prin adăpost și

¹ Cartier din Moscova unde se afla sediul Ceka.

asta era foarte important. Putea să se întindă în pat, să stea jos, dar ca să facă cel mult doi pași, era obligat să tragă patul după el. Totodată am fost scutiți și de obligația destul de neplăcută de a-i pune țigara în gură, de a-i da apă și a-l hrăni cu mâinile noastre.

Cînd s-a văzut țintuit în felul acesta, Posacul a exclamat surizînd :

— Parcă aş fi Prometeu ! Nimic de zis. Dar niciodată să nu socotești fiara moartă, înainte de a-i jupui pielea.

Nu-și pierdea de fel cumpătul și nu dădea semne de descurajare sau deznădejde.

Am împins lîngă patul lui masa noastră improvizată, i-am adus hîrtie, toc și pe urmă i-am spus :

— Să scrii numai adevărul !

— Parcă-mi mai rămîne altceva de făcut ?...

— Și să nu te gîndești la evadare, adăugă Kosteia. De aici n-ai să ieși decît cu picioarele înainte.

— Vrei să spui că *am să fiu scos* cu picioarele înainte ? Îl corectă Posacul. Nu, asta nu. Momentul acela s-a dus. N-am chef încă să pornesc într-o călătorie atît de lungă. Și nu sînt nici disperat, cum vi se pare.

Calmul lui mă uimea. Adică, să mai nutrească omul acesta speranța că, mărturisind sincer totul, o să-și răscumpere crimele ? Ne crede oare atît de naivi, încît să conteze pe îngăduința noastră ?

În timpul acesta Posacul scria. Scria degajat, fără să se grăbească, sau să se scarpine la ceafă, cum fac eu uneori cînd am de redactat vreun document mai dificil. Părea că nici nu se gîndește măcar la rîndurile pe care le așternea pe hîrtie.

După trei zile, pe cînd eram de serviciu, Posacul lăsă tocul deoparte și spuse :

— Gata ! Am tăiat toate punțile. Nu mai am cum să mă retrag. Citiți.

Demian luă de pe masă vrafal de hîrtii umplute cu un scris caligrafic și citeț, apoi începu să citească cu glas tare spovedania amănunțită a Posacului.

Individul se născuse într-adevăr în anul 1896, însă nu la Bodaibo, ci la Țarițin și nu în casa fochistului Lizunov, ci în familia colonistului neamț Lindner Emil. Firește că numele lui adevărat nu era Prokofi, ci Max. În 1900 tatăl lui Max, care adunase ceva bănișori, deschise două fabrici de mezeluri

— una la Țarițin, și cealaltă la Novocerkask. Tot la Novocerkask a urmat Max și cursurile unui liceu particular, după absolvirea căruia s-a înscris la institutul politehnic. Dar a izbucnit revoluția, și Max n-a mai apucat să termine institutul. Adunându-și în grabă moștenitorii și nevasta, bătrînul Lindner și-a luat tălpășița, refugiindu-se în Germania, de unde plecase încă de pe cînd era un băiețandru. Pentru Max, patria strămoșilor lui s-a dovedit cît se poate de vitregă. Toate capitalurile tatălui său fuseseră investite în cele două fabrici. Bruma de bani pe care bătrînul reușise să-i ia la plecare abia îi ajunsese ca să se achite de mijlocitorii dubioși ce-l ajutaseră să fugă din țară. Rămînînd fără mijloace, familia s-a stabilit la un frate al lui Emil Lindner, într-un sat din împrejurimile Münchenului. Dar oricare ar fi fost simțămintele de rudenie ce-i legau pe cei doi frați, cînd s-a văzut pe cap cu o droaie compusă din doi bărbați și patru femei, fratele lui Emil a început să mormăie.

Tatăl lui Max însă nu întreprindea nici o acțiune. Era convins că Rusia se va potoli în curînd, iar el se va întoarce din nou la cîrnățaria lui. N-au decît să aștepte, să nu-și piardă speranța. Dar Max nu voia să mai aștepte. El socotea că trebuie să forțeze mersul evenimentelor, să se reîntoarcă în Rusia și să revendice drepturile părintelui său. Și tocmai atunci a survenit și o ocazie strălucită pentru înfăptuirea acestui plan. În casa unchiului zăcea pe moarte un argat răpus de tuberculoză, prizonierul rus Lizunov, de aceeași vîrstă cu Max.

E drept că lucrurile nu erau chiar atît de simple cum le văzuse acesta. Nu era de ajuns să cunoască numai trecutul lui Lizunov, trebuia și să scape cumva din Germania. Aici i-a venit în ajutor un alt unchi, după mamă, sau mai precis cîțiva prieteni apropiați ai unchiului. Aceștia l-au „transformat” pe Max în Prokofi Lizunov, i-au dat bani, însă i-au pus în vedere că încă e prea devreme ca să-și suflece mîinile și să se ia la bătaie. În Rusia se petrec acum asemenea lucruri, încît nu-i greu să te trezești, nu numai cotonogit, dar și fără cap. Max trebuie să se poarte acolo așa cum s-ar fi purtat adevăratul Lizunov, feciorul fochistului. În rest, vremea își va spune cuvîntul. Lui Max nu-i rămînea decît să se înarmeze cu răbdare și să aștepte semnalul.

Astfel și-a făcut Max din nou apariția în Rusia, de data asta sub numele de Lizunov, și a început o viață nouă. Mai

departe biografia lui nu diferă de cea pe care i-o cunoaștem noi. Abia pe la sfîrșitul anului 1935, pe cînd Max se afla la Gomel, a venit să-l caute un ins cu o scrisoare din partea unchiului său. Din ziua aceea, Max s-a transformat în Dunkel. Omul care i-a adus scrisoarea avea împuterniciri speciale din partea secției pentru străinătate a SD-ului. Pe atunci SD-ul s-a transformat dintr-un serviciu secret al partidului nazist într-un organ al statului hitlerist, și a trecut să îndeplinească funcții de spionaj și contrainformative nu numai pe teritoriul Germaniei, ci și în afara hotarelor ei. Creatorul și șeful SD-ului era pe-atunci Reinhard Heydrich.

Printre agenții săi, Posacul a amintit-o pe Larisa Brusențova, pe Vitkovski, Suzdalski, pe care-i cunoașteam, precum și pe Filin, unealta lui cea mai devotată.

Posacul ne-a dezvoltat cauzele care au dus la arestarea membrilor organizației ilegale din N... Cu prilejul unei discuții avute la comisariatul militar al orașului, Posacul i-a văzut acolo pe Saveliev (Prokop) și pe Tuliakov (Prohor) care au luat și parte activă la discuție. Întîlnindu-i mai tîrziu prin oraș, Posacul și-a dat seama că aceștia erau conducătorii mișcării ilegale și nu se-nșelase.

Trădătorul cu numele de Hvostov, suprimat, chipurile, de patrioți, nici n-a existat de fapt în realitate. Posacul însuși îl născocise, cu scopul de a-l compromite pe Akim (pe numele adevărat Pankratov) și de a abate toate bănuiele asupra lui. Fiind arestat, Pankratov n-a divulgat pe nimeni și a murit în camerele de tortură ale Gestapo-ului.

Pe Sviridov (Extremul), Posacul nu era grăbit să-l dea pe mîna nemților. Își dădea bine seama că organizația simțise loviturile și căuta să descopere cauza arestărilor. De aceea Posacul acționa cu multă prudență.

În vara anului 1942, Posacul a reușit să afle — ce-i drept, cu oarecare întîrziere — că Sviridov (Extremul) s-a văzut noaptea cu paznicul depozitului de cherestea. Bătrînul paznic a fost arestat și, neputînd să îndure supliciile la care fusese supus, a mărturisit că în ghereta lui se adunaseră cîțiva membri ai organizației ilegale, dintre care unul venit din pădure. Paznicul n-a putut însă indica numele nici unuia.

În anul acesta, urmărindu-l pe Sviridov, Posacul a dat peste individul Poliakov. Era Ural — responsabilul celei

mai combative grupe din organizație. Astfel, agenții *Gestapo*-ului reușiseră să aresteze cîțiva oameni deodată.

Arestarea lui Bulocikin (Bezrodnii) era socotită de Posacul drept ultima sa ispravă. După părerea lui, Bulocikin „s-a ars” din propria-i prostie. Chiar la prima lor întîlnire, el l-a acuzat pe Posacul de înșelătorie și a început să-l amenințe cu moartea. Judecînd după tonul și după răutatea cu care-i vorbise Bezrodnii, Posacul și-a dat ușor seama că membrii organizației își pierduseră încrederea în el și s-a gîndit că va trebui să ia anumite măsuri. În primul rînd trebuia să-i înlăture pe Bulocikin și pe Korențov (Țeposul). Acum, aceștia rămăseseră singurii oameni care-l cunoșteau pe Posacul la față. Cu Bulocikin totul a mers ca pe roate. Posacul i-a făgăduit că va cerceta povestea cu asasinarea lui Dunkel, fiindcă și el — chipurile — a fost indus în eroare de băieții care participaseră la acțiune. Și-a dat chiar cuvîntul că a doua zi are să-i raporteze lui Bezrodnii rezultatul. Iar în ziua următoare, în locul lui, au venit la întîlnire agenții *Gestapo*-ului. Cu Korențov însă Posacului nu-i mersese.

Ascultîndu-i mărturisirile, îmi dădeam tot mai limpede seama ce ființă abjectă ne căzuse în plasă, dar — vai — cu o întîrziere atît de mare! Și cît sînge se vărsase! Și ce ușor ne secera rîndurile! Cît de miopi fuseserăm și cît de încrezători!

Mai departe, Posacul scria că umflase dinadins efectivul grupei sale. Sub conducerea lui n-au fost, de la început și pînă la sfîrșit, decît doi oameni, pe care putea să se biziue fără teamă. Iar rapoartele pe care le trimitea despre exterminarea așa-zișilor trădători erau plătuite de la un cap la altul.

După ce termină de citit, Demian făcu sul foile de hîrtie și, izbind cu ele în masă, întrebă:

— De ce n-ai scris nimic despre doctorul Frankenberg? Ce-ai făcut cu el?

— Și asta vă interesează? se miră sincer Posacul. Prin urmare și el lucra pentru voi? N-aș fi crezut. De fapt, o presupunere vagă mi-a trecut prin mințe aici, cînd am văzut-o pe fata aceea simpatică, portativă, arătă el cu capul spre încăperea unde se afla Năpîrstoc. Pe urmă însă mi-am

zis că doctorul n-are cu ea nici în clin, nici în mîneacă. Nu v-ascund nimic. Cu doctorul aveam o răfuială veche.

— Cătuul Mihailovski ? îi amintii eu.

— Exact. Ei bine, dacă v-ați adus aminte de Frankenberg, trebuie să vorbesc și de Zaplatin.

Realitatea e că Dunkel nu voise să le aducă la cunoștința șefilor săi întîmplarea din tren, petrecută înaintea războiului. Orice s-ar zice, atunci o cam scrîntise. Iar șefii nu admit greșelile. Și iată că pe neașteptate se întîlnise nas în nas cu cei doi doctori la N... Nu putea să aibă pace, atît timp cît cei doi oameni care-i cunoșteau taina umblau nestingheriți prin oraș. Și Posacul s-a decis să-i suprime. Zaplatin a murit din cauza unei țigări, îmbibată cu o otravă foarte puternică. El, Dunkel, îi dăruise țigările. Cu Frankenberg însă a avut mai mult de furcă. Ar fi vrut să-l arunce în aer, dar mașina infernală n-a explodat. Și atunci l-a chemat pe doctor la un bolnav...

Posacul vorbea cu multă ușurință despre asasinate, ca despre un lucru necesar și de la sine-nțeleș. Nu căuta nici măcar să lase impresia că ar avea remușcări pentru crimele comise, că i-ar părea rău de ce făcuse. Hei, dacă am fi trecut la verificarea oamenilor din organizație începînd de la el ! Cîte jertfe n-ar fi fost cruțate, cîți luptători ne-ar fi rămas în front !

Iar Posacul continua să se joace cu moartea și vorbea cu noi de la egal la egal. Nici mai mult, nici mai puțin. Își permitea chiar să facă și spirite.

După ce toate întrebările se epuizară, Posacul adăugă :

— V-am rezervat o istorioară deosebit de interesantă, care n-are nici o legătură cu treburile organizației. Vreți s-o ascultați ?

Demian încuviință.

Povestea era următoarea. Tîrziu, în toamna anului 1941, aviația noastră a efectuat un atac aerian asupra orașului N... A doua zi după bombardament, Posacul a intrat într-o curte răscolită mai tare de o bombă și, printre resturile mașinilor, armelor și lăzilor, a observat cadavrul unui maior tanchist. De fapt, atenția i-o atrăsese nu atît maiorul, cît porthartul pe care-l avea la șold, un porthart ofițeresc ; nou, din pielea cea mai fină. Posacul avea o adevărată slăbiciune pentru lucrurile de bună calitate, unde mai pui că obiectul rămăsese

fără stăpîn. I l-a desprins tanchistului de la centură și, ajungînd acasă, l-a scotocit, să vadă ce conține. În porthart a găsit cîteva obiecte de toaletă, stilouri, un briceag, o lanternă de buzunar, o colecție de brichete, un pachet de scrisori prinse cu un elastic și actele personale ale ofițerului ucis. Din documente reieșea că posesorul lor fusese maiorul von Puttkammer, Ehrhardt Puttkammer, șef de stat-major al unei divizii de tancuri. Interesul cel mai arzător nu-l constituiau însă documentele, ci scrisorile, mai precis trei dintre scrisorile ce se aflau în pachet. Autorul scrisorilor era fratele maiorului decedat, locotenent-colonelul Konrad Puttkammer, „von“ și el. Plicurile nu purtau ștampile sau sigilii poștale. Se vede treaba că ele îi parveniseră maiorului printr-un om de încredere, fără să mai treacă pe la cenzură. Era și firesc, fiindcă un ochi indiscret ar fi descoperit în cuprinsul lor anumite secrete, care vizau în modul cel mai direct însăși persoana lui Hitler. Primul care a aflat acest secret a fost el, Posacul. Din textul scrisorilor reieșea limpede că amîndoi frații Puttkammer erau amestecați într-un complot împotriva *Führer*-ului. Ba mai mult, printre cei citați, figurau personalități din rîndurile celor ce se opuneau lui Hitler, ca generalii Kleist, Klüge, Beck, amiralul Canaris, colonelul Oster, profesorul von Popitz, baronul von Hohldorf, doctorul Diesel, Moltke, Witzleben, Gisenius și alții. În scrisori se vorbea și de niște întrevederi în străinătate, despre convorbiri telefonice... Cert este că Posacul și-a dat seama că intrase în posesia unui sac de aur. Pentru astfel de documente, Kaltenbrunner ar fi în stare să plătească oricît. Dar Posacul a comis o greșeală tactică, arătîndu-i scrisorile *Sturmbannführer*-ului Semmelbauer. Șeful *Gestapo*-ului le-a ascuns imediat în casa de fier. Bineînțeles, nu în casa aceea enormă, așezată în colțul odăii de lucru, ci într-o casetă mai mică, pe care o ține acasă. Astfel, sacul cu aur i-a scăpat Posacului printre degete. Și numai din prostia lui.

Aici Posacul și-a întrerupt povestirea și a cerut o țigară. Pauza o făcuse, desigur, ca să vadă ce impresie lăsase asupra noastră istorisirea lui.

Demian și cu mine n-am spus nimic.

— Firește, s-ar putea să considerați tardivă destăinuirea mea, un fel de împușcătură în gol, reluă Posacul. Vă pri-

vește. Dar ea ascunde o mare semnificație, așa spune chiar ceva capital.

— S-ar putea ca noi să privim lucrurile într-un mod cu totul deosebit, remarcă Demian.

— Nu cred. N-am terminat încă, observă Posacul și continuă: Problema e că *Sturmbannführer*-ul Semmelbauer n-a dat curs nici până azi scrisorilor, care stau și acum în caseta lui. Și, desigur, că nici Kaltenbrunner și nici Hitler habar n-au de secretul fraților Puttkammer. Altfel, Semmelbauer n-ar mai sta în gaura asta, ci ar fi săltat de mult pe scara ierarhică, iar locotenent-colonelul Puttkammer n-ar conduce o școală a *Abwehr*-ului, situată la șaisprezece kilometri de aici, în fostul sanatoriu „Sosnovii”. Asta-i părerea mea. Și eu m-aș fi ales în tot cazul cu ceva. Semmelbauer mi-a promis...

Am schimbat o privire cu Demian. Ca să nu-i dau Posacului puțința să priceapă cum priveam noi episodul pe care ni-l povestise, i-am pus o întrebare cu totul străină de subiect:

— Ai scris, mi se pare, că în 1935 când te aflai la Gornel, a venit la dumneata un individ?

— Cu împuterniciri din partea SD-ului. Și nu i-am spus numele? Întrebă la rîndul lui. Asta vrei să știți?

— Da.

— Nu-i cunosc numele. Este fostul meu șef, poreclit Corectul. A apărut pe negîndite și m-a învățat să procedez la fel. Locuiește undeva pe lîngă Moscova.

— Locuiește? Întreba eu din nou.

— Da, tocmai asta voiam să spun, confirmă Posacul. Dacă vrei, vi-l găsesc. Vi-l scot și din gaură de șarpe.

Era cît pe-aci să trag o înjurătură. Va să zică așa se explică siguranța cu care discută cu noi Posacul.

— Bine, spusei eu, o să mai revenim noi la problema asta. Acum însă... Fă-ne o caracterizare a lui Semmelbauer, șeful *Gestapo*-ului.

— Da, ce fel de om e? mă susținu Demian.

— Cu plăcere, surise Posacul. Semmelbauer e un individ lacom, orgolios, invidios și, pe lîngă toate, mai îmi e și un fel de rudă depărtată, după mamă. Un fel de unchi de gradul al treilea, sau ceva în genul ăsta. Fratele lui mi-a aranjat

plecarea din Germania, sub masca prizonierului de război Lizunov.

Am suspendat interogatoriul și am ieșit afară din adăpost. Lângă arestat l-am lăsat pe Kosteia.

— Ce pasăre ne-a picat în laț! oftă zgomotos Demian, după ce am urcat în căsuța lui Kosteia.

-- Rarisimă, întării eu.

-- Îți dai seama că dacă povestea asta cu scrisorile e adevărată, am putea să-i punem mîna în gît locotenent-colonelului Puttkammer?

— Și de ce numai lui?

— Dar cui încă?

— Lui Semmelbauer. Aveți cumva impresia că Hitler l-ar strînge în brațe pe un ofițer al *Gestapo*-ului, care ascunde în casa lui de fier ițele unui complot?

— Da, da... ai dreptate... murmură Demian. Dar scrisorile nu se află în mîinile noastre.

— Se află în caseta lui Semmelbauer...

— Știi ceva? Demian se apucă să-mi răsucescă un nasture de la haină. Bestia asta mai are zile... Așază-te imediat și redactează un raport pentru colonelul dumitale.

— Am înțeles! răspunsei eu.

27. VIZITA LA GISELA

Gisela dădu pe gît vinul, puse paharul pe masă și-mi spuse:

— Ai să faci din mine o bețivă. Văd că începe să-mi placă. Ba ieri mă și gîndeam, ce bună ar fi o-nghițitură-două de vin. Zău dacă te mint...

— Bine, dar eu nu-s bețiv!

— Slavă domnului! Stai să fac o cafea. Mă-ntorc repede...

N-o mai văzusem pe Gisela de nouă zile. Doar nouă zile — și mie mi se părea că trecuse un an. Între timp, mai venisem de două ori pe la ea pe acasă, dar n-avusesem curaj să bat la ușă. Storiurile erau lăsate, iar la una dintre ferestre oberlihtul era deschis. Semnalul acesta convențional mă avertiza că în casă se află cineva străin. Și sentimentul ăsta afurisit de gelozie care începuse să mă roadă. Cin-să fie? Schumann? Semmelbauer?

Azi e sîmbătă. Grijile din ultimele zile m-au făcut să uit întrucîtva chinurile mele sufletești. Și iată că am regăsit liniștea; Gisela e din nou lîngă mine.

După ce ne-am turnat cafeaua, am întrebato :

— Dar ce te-a împiedicat ieri să bei ?

Ea și-a mijit ochii ei verzi, migdalați și, mestecînd cu lîngurița cafeaua, îmi spuse :

— Pune mai mult zahăr.

— Nu-mi place cafeaua dulce.

— Îți prinde bine.

— Mie ? De ce ?

Pe urmă mi-a răspuns la prima întrebare :

— Ieri m-a împiedicat Kilian, iar înainte de el, Schumann. Doctorul ăsta e o adevărată pacoste. Zice că are să-și părăsească nevasta din pricina mea. Mi-ai văzut fotografia din dormitor ?... Mi-a luat-o pur și simplu — cică vrea s-o mărească și s-o păstreze ca amintire.

— Dar colonelul de unde a apărut ?

— De la Berlin. E mai rău decît Schumann. Și mai periculos. Răzbunător. A încercat să mă convingă că acum trebuie să fiu ocrotită și numai el poate să mă ocrotească. I-am răspuns simplu : „Divorțează și mă mărit cu dumneata“.

Am simțit cum mi se oprește respirația !

— Așa i-ai spus ?

— Sigur. Sînt convinsă că n-are să divorțeze nici în ruptul capului.

— Și ce căuta el la Berlin ?

— Te interesează ?

— Hm... Cum să-ți spun... Aș fi mai liniștit știindu-l departe de tine.

Gisela înclină înțelegătoare din cap și-mi povesti că pe colonelul Kilian îl chemaseră la cartierul general al lui Hitler. Fusesse avansat și pus la dispoziția generalului Model. Se pare că urcă foarte repede treptele ierarhiei.

— Mi-a spus că în curînd are să fie general, urmă Gisela. Cum se va declanșa ofensiva.

— Ce ofensivă ? exclamai eu fără voie.

— Ești curios ca o femeie. Bine, dar ăsta e un secret militar. Vrei să fiu trimisă în fața justiției ?

— Doamne ferește !

Gisela rîse :

— Totul te interesează. Și ce-ți spun, și ce nu-ți spun. Dar am să-ți spun... Sînt sigură că n-ai să mă dai de gol. Dacă ar fi să-l credem pe Kilian, curînd urmează să treacă la ofensivă două grupuri de armată — grupul de „Centru” și grupul de „Sud”.

„Prin urmare, nu ne-am înșelat, îmi zisei eu în gînd. Fără îndoială că concentrarea trupelor se face în sectorul Oriol și Belgorod. Așa am și raportat *Pămîntului Mare*”.

Isprăvind cina, ne-am mutat pe divan. Gisela și-a strîns picioarele sub ea.

— Te simți bine cu mine? am întrebat-o eu.

— Foarte bine. Mi-ai încălzit sufletul.

— Pînă acum i-a fost frig?

— Nu mă crezi?

— Ba da. Ai avut vreodată bucurii?

Gisela nu mi-a răspuns imediat. A rămas multă vreme pe gînduri, uitîndu-se în gol, absentă. Nu știu de ce, dar am avut impresia că nu vrea să mai discute pe tema aceasta. Greșisem însă. Imediat a început:

— Bucuriile copilăriei nu le mai pun la socoteală. Am avut multe. Am dus o viață de copil fericit... Dar după ce m-am făcut mare, bucuria cea mai deplină am simțit-o atunci cînd s-a întors tata. Moartea lui însă, urmată de pierderea băiețelului meu m-au făcut să-mi pierd echilibrul. Îmi venea nespus de greu. Mă simțeam atît de apăsată... Aș fi vrut să mor, dar mă luptam să trăiesc. Mama și surorile mele aveau nevoie de mine... Acum însă, am devenit iar puternică... Și dacă mă aflu aici — asta numai de dragul lor. De aici am posibilitatea să le mai ajut, unde mai pui că astfel ne bucurăm și de mai multă considerație. Oricum, sînt pe front.

— Vrei să-mi spui ceva, dar sincer? o întrebai eu.

Gisela se arătă gata să mă asculte.

— Spune-mi cînd m-ai plăcut?

— În noaptea de revelion. De altfel, n-aș putea să zic că te-am plăcut. Pur și simplu mi-ai făcut o impresie bună. De asemenea n-aș putea spune că ești frumos, fiindcă nici tu nu m-ai crede. Ești un om obișnuit. Adică, ai o figură obișnuită. Însă un adevărat lucrător al organelor de cercetare nici nu trebuie să bată la ochi... să zicem, așa, ca un atlet, ca un halterofil sau ca un artist.

Un fior de gheață mi-a străbătut tot trupul. Mi s-a părut mie? Ce-a spus?

Dar Gisela nu mi-a dat răgaz să mă dezmeticesc. Cu un zîmbet nevinovat, de copilă, mă întrebă :

— De ce taci ? Uite cum te-ai fisticit !...

Mă fisticisem într-adevăr rău de tot. Nu știam ce să-i răspund. Oricine să-mi fi spus asta — numai Gisela nu !... A trebuit să treacă mult timp pînă m-am simțit în stare să-i răspund.

— Un adevărat lucrător al organelor de cercetare ? De unde și pînă unde... cum de ai tras concluzia asta bizară ?...

— Ai fi preferat poate titlul de trădător de patrie, de complice al lui Hildmeister, sau de agent plătit al lui Semmelbauer ? mă-nfruntă cu curaj Gisela.

Eram cît pe-aci să mă pierd iarăși.

— Vezi tu, dar eu nu sînt nici una, nici alta. De unde ți-a...

Gisela scutură cu hotărîre din cap :

— Ori una, ori alta. Altfel nu se poate.

Am vrut să protestez, să neg, dar ea mi-a astupat gura cu palma ei caldă, poruncindu-mi :

— Taci ! Poți să taci un pic ?

Am dat din cap. Desigur că în clipa aceea aveam o mutră destul de neroadă. Dar poate că e mai bine să tac, să ascult. Se pare că Gisela vrea să-mi mai spună ceva. N-are decît. Nu trebuie să mă enervez — să nu mă demasc. Nu-i ea ființa pe care am îndrăgit-o și care îmi e atît de apropiată ?

Luîndu-și palma de pe buzele mele, Gisela începu să vorbească cu privirile ațintite în ochii mei. Vorbea cu însuflețire, cu tulburare în glas :

— Dacă ai fi fost altul decît mi-ai părut, noi niciodată — înțelegi ? — niciodată n-am fi stat împreună aici. Îi disprețuiesc pe toți compatrioții tăi care fie și prin tăcerea lor îi sprijină pe hitleriști. Da, ai făcut asupra mea o anumită impresie. Recunosc. Dar dacă ai fi fost și în realitate ce vrei să pari, întîlnirea noastră din noaptea de revelion ar fi rămas prima și ultima. M-am convins însă de altceva... Ești drăguț, să-mi dai o țigară ?

Am aprins cîte-o țigară. Voiam să mă folosesc de acest răgaz și s-o întreb de ce anume se convinsese. Gisela însă m-a muștrat :

— Mi-ai făgăduit parcă să nu vorbești...

Trăgînd cu neîndemînare un fum și culegîndu-și de pe buze firele de tutun, continuă :

— Da, m-am convins de altceva. Bineînțeles că nu dintr-o dată. Mi-ai istorisit de curînd povestea vieții tale. Frumoasă poveste. Are însă un mare cusur, pare de necrezut. Acum, mai ales. Totul a început de la incendiu. Cînd au răsunat focurile de armă, am ieșit în balcon și am auzit strigăte, tropot de pași. Era foarte întuneric, dar pe urmă s-a aprins o rachetă și, la lumina ei, am văzut doi oameni fugind. Am intrat în săliță și m-am rezemat cu spatele de ușă. Mi-am dat seama că pe cei doi îi amenința un pericol de moarte și că aveau nevoie de ajutor. Am vrut să-i strig. Dar ei s-au apropiat singuri de casă și s-au oprit sub balcon. Le auzeam respirația, îi auzeam vorbind, deși nu înțelegeam nimic. Pe urmă te-am recunoscut pe tine. Țineai o grenadă în mînă. Ce s-a-ntîmplat oare, mă întrebam, de ce translatorul primăriei umblă cu o grenadă în mînă ? Apoi mi-am pus altă întrebare : „Ce l-a făcut pe translator, care se bucură de simpatii la *Gestapo* și pe prietenul lui, polițistul, să fugă de cei pe care-i slujesc cu devotament ? Nu, zău, ce anume ? Ar fi fost de ajuns să le arate actele de identitate și totul s-ar fi lămurit.“ A doua zi am aflat că cei doi fuseseră observați încă din clipa în care incendiul abia izbucnise. Se îndreptau în goană spre cartierul nostru. Asta — una la mînă. Constatarea m-a bucurat grozav. Dar nu m-am mulțumit numai cu atît... M-am hotărît să mă verific pe mine și totodată pe tine. Să nu te superi... Te-am invitat la mine și am ascuns între filele cărții lui Remarque scrisoarea colonelului Kilian. Firește, am ținut minte cum o pusesem. După ce ai plecat, m-am convins că scrisoarea fusese răsfoită, prin urmare și citită. Pe urmă știi ce a urmat... Desantul aerian a fost interceptat, deși parașutiștii aterizaseră într-un loc foarte îndepărtat și singuratic. Mai departe... Dă-mi te rog un foc. Mulțumesc. Ascultă mai departe... Într-una din zile te-ai apropiat de mine, în timp ce mă plimbam prin fața poștei. Pe lîngă noi a trecut un tip antipatic, care m-a salutat. Ți-am spus atunci că-i un agent plătit al lui Semmelbauer. Atît a fost de ajuns și curînd individul a fost lichidat. Am verificat cu destulă ușurință acest lucru. Individul era croitor. Peste vreo două săptămîni după întîlnirea cu tine, cînd am spus că aş vrea să-mi ajustez mantaua, Semmelbauer mi-a răspuns că-i prea tîrziu. Croitorul fusese găsit

mort chiar lângă casa lui. Eu triumfăm. Eram atât de mândră de tine și de bucuroasă că-ți spuseseam povestea lui Ivanov-Szainowicz ! A urmat apoi atacul avioanelor voastre. De-ai ști cum arătai în seara aceea ! M-ai chemat la tine... Bun ! Dar de ce după aceea nu m-ai mai invitat niciodată ? Rău ai făcut ! Se poate să fii atât de inconsecvent ? Am înțeles un singur lucru — că știai de bombardament și că ți-a fost teamă pentru mine. Erai teribil de neliniștit. Iar mie... mie îmi venea să te sărut. În noaptea aceea, m-ai sărutat pentru prima oară. Dacă n-ai fi făcut-o, o făceam eu. Pe urmă m-ai rugat să aflu ce s-a întâmplat cu Bulocikin. Ai venit a doua zi după interogarea lui și am remarcat ceea ce nici tu nu observaseși încă — șuvița asta de păr încăruntită. Și părul — nu-i așa ? — nu-ți albește din senin, peste noapte. Mi-am dat seama că Bulocikin nu-ți era indiferent. Asta era principalul. Și cîte alte detalii mai mici... Tot ceea ce pentru oricare altul n-ar avea nici o însemnătate, pentru tine e foarte important. Rareori îți e dat să vezi oameni care să-și trateze cu atîta nepăsare interesele personale — serviciul, trecutul lor, așa cum faci tu. Tu ai alte preocupări. Știu că-ți vine greu să-mi răspunzi. Nu-i nevoie ! Nu vreau nimic. Îți cer doar atât : să rămii așa cum ești. Poți nega totul — eu tot nu te cred, dar nici nu te condamn. Și îți mai cer ceva : ai grijă de tine ! Moartea îi caută întotdeauna pe oamenii buni. Așa zicea tata. Iar dacă vreodată, tu sau eu ne vom afla într-o situație fără ieșire... există un mijloc...

— Care ? o întrebai eu, așteptîndu-mă la altă surpriză.

— Lasă... îți spun mîine.

— Și dacă n-am să mai apuc ziua de mîine ?

— Bine, atunci îți spun acum, și, punînd țigara stinsă în scrumieră, Gisela trecu în odaia de-alături. Reveni peste cîtva timp, cu o cutiuță pătrată, în care probabil păstrase inelul. A deschis capacul. Pe fundul cutiei am văzut un bulgăraș de culoare cafenie-închisă, ce semăna a opiu. Curios, am vrut s-o cercetez mai de aproape, dar Gisela a închis iute cutiuța.

— Nu-i voie ! E otravă. Curara. E cea mai puternică otravă. Acționează fulgerător și fără dureri. Ajunge să te înțepi o dată cu acul — o singură înțepătură — și gata. E minunat, nu ?

— Nu găsesc nimic minunat. De unde o ai ?

— A adus-o un unchi de-al soțului meu, de pe malurile Amazoanelor. Gisela își puse brațele pe umerii mei, mă copleși de sărutări înfocate, pe urmă spuse : iar acum, du-te ! E aproape douăsprezece...

O priveam tăcut. Pesemne că în ochii mei se citea o rugă atât de fierbinte, încît Gisela scutură din cap, spunînd cu simplitate :

— Rămii.

28. POSACUL ARE NOROC

În revărsatul zorilor, întorcîndu-mă acasă, Trofim Gherasimovici m-a anunțat că aseară Kostea a trecut pe la mine. Îl trimisese Demian.

— Și ce i-ai spus ?

— I-am spus cum m-ai învățat.

— Prin urmare, ei știu unde am fost ?

— Firește.

— Foarte bine !

Nikodimovna a încălzit la repezeală și mi-a adus o fiertură, care aducea parcă a gulaș. Întrucît Trofim Gherasimovici, în dorința de a ne oferi o hrană cît mai variată, continua să ne aprovizioneze bucătăria cu cozi de vită, copite de cal și tot felul de orătării zburătoare, pînă la urmă n-aveam habar ce anume mîncam.

Fiind duminică și neavînd treabă la primărie, am pornit prin oraș, îndreptîndu-mă spre adăpostul nostru.

E dimineață de tot și totuși s-a lăsat o zăpușeală... N-a plouat de mult. Pămîntul s-a uscat, umplînd de praf văzduhul încins de o arșiță dogoritoare. Deasupra, bolta albastră a cerului strălucește fără pic de nor. Furișîndu-mă pe partea umbrită a străzii, am ajuns la maidanul în mijlocul căruia se înălța căsuța lui Kostea și am coborît în grabă spre hruba răcoroasă a adăpostului.

Tabloul care mi s-a înfățișat înaintea ochilor cînd am trecut pragul încăperii m-a făcut să mă opresc, ca trăsniț. Fusul juca șah cu Posacul. Ciudată pereche — un trădător arestat față în față cu patriotul ilegalist care-l păzea.

I-am salutat printr-o înclinare a capului și am trecut în cealaltă odaie, unde locuia Jenia-Năpîrstoc. Am găsit-o ghe-

multă în pătucul ei tare, soldătesc, cu o carte jerpelită în mână. Văzîndu-mă, fata a sărit în picioare, potrivindu-și în grabă rochița care-i acoperea trupul firav, de fetișcană.

— Unde-i Demian ? am întrebat-o eu.

— Sus. Vă așteaptă. Aveți o radiogramă. Jenia scoase de sub saltea și-mi întinse o foaie de hîrtie împestrițată cu cifre rotunde și mici.

De multă vreme Demian era nevoit să se întâlnească și să discute cu oamenii în casa lui Kosteia. Prezența Posacului ne stingherea. N-aveam unde să-l ținem în altă parte, iar Reșetov continua să tacă.

Străbătînd galeria subterană, am ajuns în căsuța lui Kosteia. Înăuntru nu era nimeni. Am ieșit în tindă și, prin ușa ce dădea spre gardul care împrejmuia curtea, l-am văzut pe Demian, pe Rusakov și pe Kosteia. Stăteau tustrei și se uitau încordați în sus, în înaltul senin al cerului, de unde răzbătea pînă la noi un zumzet monoton de motoare. Le-am spus „bună ziua“, dar nimeni nu mi-a răspuns la salut. Fără să mai scot o vorbă, m-am alipit de grupul lor și am ridicat ochii în sus. Dintr-o singură privire, mi-am dat seama că în văzduh se încinsese o luptă aeriană. Un avion sovietic de cercetare, care se încumetase să le strice cotropitorilor ziua de odihnă, fusese încolțit de avioane inamice și acum respingea atacurile a trei „Messerschmidt“-uri. Auzeam, răbufnind surd, loviturile tunurilor de bord și rafalele scurte ale mitralierelor. Motoarele fuseseră ambalate la maximum. La un moment dat, avionul nostru se înclină pe aripa stîngă, făcu o răsturnare și pică în jos, spre pămînt.

— Frumos ! Bravo ! rosti Rusakov ștergîndu-și cu podul palmei fruntea înădușită. E șiret băiatul. Sigur, trebuie s-o șteargă.

Demian și Kosteia, care urmăreau cu încordare lupta, nu-i răspunseră.

Avioanele de vînătoare fasciste se roteau în spirală pe lîngă adversarul lor care venea în picaj. La început, crezusem că era o manevră, mai ales că din avionul de cercetare nu ieșeau nici flăcări, nici dîre de fum. Dar el continua să alunece pe o pantă tot mai înclinată, în hurelul năprasnic al motorului ambalat la maximum.

Era îngrozitor să vezi cum avionul întreg, cu pilotul ucis probabil, căzut cu pieptul pe manșă, se apropia vertiginos de

pământ. Executîndu-și misiunea, vînătorii fasciști luară iar înălțime și își continuară zborul în formație. Avionul de cercetare trecu ca o nălucă peste marginea de miazănoapte a orașului și pieri pe după clădiri. Peste cîteva secunde — o explozie puternică.

— Așa e soarta aviatorilor, murmură cu o voce stinsă Rusakov. Iar eu, neghiobul, credeam...

Am intrat cu toții în casă, zguduiți de tragedia petrecută în aer sub ochii noștri și am stat așa multă vreme tăcuți, duși pe gînduri.

Pe o bancă, în curte, sora lui Kosteia cîrpea ținînd în poală niște ciorapi. Așezată cu spatele la noi, fata își ștergea lacrimile care-i scăldau obraji. Umerii i se cutremurau de plîns. Inima ei de femeie nu putea da ascultare glasului rațiunii.

— Chiar la prima ședință de lucru va trebui să comunicăm prin radio doborîrea avionului, spuse Demian. Ai noștri au să-l caute, au să-l aștepte... Ce să-i faci, n-a avut noroc flăcăul și pace... Ai să-mi spui ceva nou? se întoarce el spre mine.

Am dat din cap și l-am întrebat la rîndu-mi :

— M-ați căutat?

— Da... A sosit o radiogramă.

— E la mine.

— Atunci descifrează-o, iar noi vom termina între timp mica noastră discuție.

Demian, Rusakov și Kosteia au rămas în casă. Eu am ieșit afară, la aer, m-am așezat pe treptele scării și am scos din buzunar radiograma.

Iată ce scria Reșetov :

„În cursul acestei săptămîni scoateți-l pe Posacul pînă la patratul șase al hărții voastre și predați-l oamenilor lui Korovin. Parola de recunoaștere : «Cînd plouă ?» Răspuns : «Va fi și ploaie și furtună».

Rezervistul“

„Va să zică așa, mă gîndeam eu. Norocul Posacului ! Colonelul Reșetov are probabil nevoie de el. Nu-i nimic... Ducă-se învîrtindu-se ! N-o să ne mai împruță aerul din adăpost.“

Demian a citit cu glas tare radiograma, apoi a zis :

— Ce coincidență !

— Într-adevăr, tună Rusakov cu vocea lui de bas. Dați-mi voie și mie să mă uit pe harta voastră..

Am coborît în adăpost la Năpîrstoc și, peste cîteva minute, am adus harta și i-am întins-o lui Rusakov. Acesta a desfăcut sulul, l-a întins pe masă și a rămas pe gînduri cîteva clipe.

— Da, cunosc locul... Nu-mi prea vine la îndemînă, ce-i drept...

Patratul șase se afla în partea de nord-est, la vreo cinci-sprezece-șaptesprezece kilometri depărtare de detașamentul al cărui comisar era Rusakov. În centrul patratalui se vedea o poiană întinsă, cam de un kilometru și jumătate lungime.

— Pentru dumneata, ocolul ăsta nu-i mare lucru, observă Demian. Și locul e pustiu.

— Iar de jur împrejur sînt mlaștini, completă Rusakov. E zona lui Korovin. Aici, în poiana asta a aterizat „Douglas“-ul și tot aici am transportat răniții. E un teren bun. Ce să facem? Mai riscăm o dată...

Am început să chibzuim apoi planul operației noastre nocturne. Azi, soldații înarmați ai batalionului organizat de comandatură vor părăsi orașul. În ciuda asigurărilor date de Voskoboinikov, batalionul propriu-zis încă nu exista. În locul lui figura o companie întărită, care și ea fusese adunată la întîmplare. Pierzîndu-și în cele din urmă răbdarea, comandantul militar al orașului dăduse ordin să li se distribuie oamenilor armamentul, și compania să fie întrebuințată pentru pază. De cîteva ori, la cererea lui, soldații „pieptănaseră“ pădurea din apropiere, făcuseră razii prin oraș, îndeplinind și alte misiuni. Tocmai de faptul acesta am profitat și noi atunci cînd ne-am schițat planul la care lucram acum. Ideea era următoarea: la orele douăsprezece noaptea, Kosteafii va telefona lui Voskoboinikov acasă, din ghereta de la poliție, și-i va spune cuvînt cu cuvînt: „La telefon ofițerul de serviciu pe comandatură. Dați ordin să se trimită imediat pe celălalt mal o echipă întărită. Bandiții au atacat un ocol de vite. Vin și eu cu mașina.“ Pe urmă va închide telefonul.

Bineînțeles că Voskoboinikov n-are să îndrăznească să nu execute ordinul. Nu va îndrăzni nici să verifice. Va da imediat dispoziții ofițerului său de serviciu, iar de la orele opt seara, această funcție o va îndeplini Prîsnel — urmașul lui Gingis-Han. Cît despre Voskoboinikov, cu siguranță că el nu se va duce la fața locului. E un lucru arhiștiut. Prîsnel va îmbarca în camion o echipă de pistolari cu două puști-mitralieră și va porni spre celălalt mal, ca să nu se mai în-

toarcă. Din douăzeci de ostași, câți are echipa întărită, paisprezece sînt oameni de-ai noștri. Cum se vor descurca ei cu șoferul și cu cei șase care poate că vor refuza să le urmeze exemplul? Asta se va vedea acolo — cum va dicta situația.

La kilometrul șase, camionul va coti pe drumul de țară ce duce spre fostul sovhoz „A zecea aniversare a lui Octombrie” și va merge înainte pînă în punctul de unde începe panta. Jos, în viroagă, comanda o va prelua Rusakov.

Comisarul își tot ștergea cu batista obrajii acoperiți de sudoare, așteptînd să ne spunem părerea cu privire la amănuntele prevăzute în plan. Ceea ce ne punea oarecum pe gînduri era cum avea să se deplaseze Rusakov pînă la viroagă, mai precis el și Posacul. Rusakov singur s-ar fi descurcat perfect și fără ajutorul nostru. El totdeauna avea în buzunare fel de fel de acte false, valabile pentru o scurtă durată. Dar să mergi cu Posacul, era cu totul altceva. Cine ar putea să prevadă ce-i va trece prin cap? Și cine poate garanta reușita deplină a acțiunii plănuită?

— Să facem altfel, zise Demian după o lungă meditare și arată cum vedea el înfăptuirea planului.

— Dar pe Posacul nu-l prevenim? vru să știe Kostea.

— N-avem încotro, răspunse Demian. Ce să ne mai jucăm de-a baba-oarba! Îi spunem chiar acum — nu mai tărăgănăm.

Cînd se înseră am coborît cu toții în adăpost.

Fusul și cu Posacul jucau înainte șah. La intrarea noastră, Fusul mătură cu palma figurile de pe tablă și se ridică în picioare. Demian se așeză în locul lui, împinse cu cotul tabla de șah și se adresa Posacului:

— Vreau să-ți vorbesc.

Posacul îl privea liniștit. Doar buzele subțiri i se întinseră într-un zîmbet ironic, aproape neobservat. Aștepta întrebarea.

— Ai vrea să ajungi dincolo, pe *Pămîntul Mare*?

— Asta cred că vă convine mai mult domniilor-voastre decît mie...

— Mie mi-ar conveni mai mult să te spînzur, i-o reteză aspru Demian. Chiar azi, pe loc, într-o clipită. Puterea sovietică mi-a dat acest drept. Dacă te bizui cumva pe mine, să știi că te-nșeli amarnic.

Se pare că Posacul abia acum pricepuse că Demian era omul de care depindea viața lui.

— Scuzați-mă, rosti el oarecum dezorientat. Poate că am greșit. Caut să țin seama și de una, și de alta. Desigur că n-o să mă credeți, dacă o să vă spun că vreau să fiu spînzurat.

— Mai scurt ! se răsti la el Demian, nu-mi umbra cu fo-firlica.

— Ce să vă răspund ? Dacă aș vrea să trec dincolo ? Da, cum să nu. Eu v-aș preda pe cineva, care valorează mai mult decît mine. E vremea să termin odată cu trecutul. Gata ! M-am hotărît să ies din joc.

— Asta-i altceva, replică Demian. Dar, de fapt, nici nu ai altă soluție. Acum, ascultă-mă. Astă-seară, după asfințit, vei porni spre malul celălalt cu flăcăul ăsta, și arată spre Kosteia. Dincolo, are să te întîmpine altcineva, Demian arată cu capul spre Rusakov, care te va duce mai departe. Pentru orice eventualitate, țin să te avertizez că dacă încerci să evadezi, sau să atragi cuiva atenția, vei primi un glonț în cap. Un polițist găsește el cum să se justifice...

— Pricep, zise Posacul și întrebă : trebuie să plec ne-apărat azi ?

— Nu-ți convine ?

— Nu-i vorba de asta. Nu... Regret foarte mult !

Posacul tăcu, sigur că aveam să-i cerem lămuriri. Nu l-am întrebat însă nimic. Văzînd că regretul lui n-avusese nici un efect asupra noastră, își dezvoltă mai departe ideea :

— Grozav aș fi vrut să vă aduc scrisorile locotenent-colonelului Puttkammer.

— Scrisorile ! surîsei eu. Dar parcă înțelesesem că *Sturm-bannführer*-ul Semmelbauer le păstrează la el acasă într-o casetă.

— Exact. Și eu le-aș fi scos de acolo.

Demian mă privi pe furiș.

— Interesant ! Și cum anume ?

— Bine, dar eu nu-s Bulocikin, se ofensă Posacul. Dacă am spus că pot să vi le aduc, înseamnă că am să vi le aduc. Pentru asta aș avea nevoie de vreo două ore în care să mă scutiți de jucărioarele astea, și Posacul făcu să zornăie cătușa care-i prindea piciorul. Desigur că Semmelbauer habar n-are ce s-a petrecut cu mine.

— Ești convins că scrisorile se mai află în casa de fier și că te așteaptă pe dumneata ? îl întrebai eu.

Posacul se încruntă, înciudat :

— E clar. Nici dumneavoastră nu faceți parte din categoria aceea de oameni cărora le place riscul. Mai am însă o propunere : fie ca ultima mea zi de viață pe acest glob să fie ziua când veți descuria ușa casetei și veți pune mîna pe scrisori. Pînă atunci însă eu să trăiesc.

— Bine, asta pot să ți-o promit.

Demian se ridică și, făcîndu-mi un semn cu ochiul, se îndreptă spre ieșire. Am ieșit și eu după el.

Ne-am așezat la masă, în odaia lui Kostea. Ridicîndu-și șuvițele lungi de păr care-i cădeau pe frunte, Demian spuse :

— Propunerea e grozav de ispititoare, nimic de zis.

— Am putea să riscăm, deși riscul e cam mare, observai eu. Interesant însă e nu numai să luăm scrisorile...

— Bineînțeles, încuviință Demian.

— Îmi dați voie să mă gîndesc mai pe-ndelete la problema asta ? spusei eu. Mi-a venit o idee...

— Vezi să nu te gîndești prea mult. Cine știe ce se mai poate întîmpla... Semmelbauer e azi aici, dar mîine s-ar putea să plece.

— Înțeleg.

— Și încă ceva. Nu crezi că ar fi mai bine să-i urmărești măcar de departe pe Kostea și Posacul, cînd vor pleca la drum ? Nu de alta, dar paza bună trece primejdia rea.

— Bine. Am să vorbesc chiar acum cu el.

Era a treia oară în ziua aceea cînd intram sub pămînt.

29. GISELA ȘI PEIPER

Deși n-am închis ochii toată noaptea, n-am reușit să ațipesc nici acum. Mai bine zis, eu îmi impusesem să nu dorm, renunțînd de bunăvoie la prilejul care mi se oferise de a mă odihni în sfîrșit. Trebuia să mă gîndesc la soluția despre care-i vorbisem lui Demian. Ideea aceea năstrușnică, răsărită pe neașteptate în mintea mea, se contura încetul cu încetul, luînd forma unui plan îndrăzneț și mai ales ispititor. Deocamdată, acțiunea mi-o închipuiam doar, trăind-o cu toată ființa mea, frămîntîndu-mă, bucurîndu-mă, suferind pentru

ea. Toate stările astea se amestecau în mine. Trebuia să țin seama de o serie de amănunte, să le combin, să le separ, să le cîntăresc, să elimin ipotezele cunoscute, înlocuindu-le cu altele noi mai bune. Era o muncă. O muncă ce-mi lua timp și care îmi cerea un mare efort cerebral. Abia spre seară planul mi s-a cristalizat definitiv și m-am declarat mulțumit de el.

Izbînda acțiunii plănuite depindea de doi oameni — de Gisela și de Peiper — doi nemți. Da, chiar de ei. Așa că, înainte de a fi stat de vorbă cu amîndoi, n-avea nici un rost să-i expun lui Demian planul. Iar pe Gisela și Peiper nu puteam să-i văd decît noaptea, în orice caz, nu înainte de căderea întunericului. Apoi mai trebuia să-l însoțesc și pe Posacul împreună cu Kostea, pînă la viroagă. Nu-mi rămînea de făcut decît să amîn totul pînă la orele unsprezece sau douăsprezece noaptea. Pînă atunci — răbdare.

Pe la orele zece și ceva mă aflu în apropierea magazinului unde se distribuise pîine populației. Deodată l-am văzut pe Kostea și Posacul mergînd alături pe stradă. Slavă ție, creatorule, deocamdată totul e-n regulă! După cîteva minute pășim împreună, tustrei. Cine s-ar fi mirat văzîndu-ne? Era o companie onorabilă: secretarul primăriei, polițaiul orașului și un funcționar de la oficiul brațelor de muncă.

— Ați venit să întăriți paza? mă întrebă Posacul. Nu era nevoie. Mai bine v-ați fi odihnit. Credeți-mă, acum aș prefera să fiu oriunde, chiar și în iad, numai să nu dau ochii cu Semmelbauer.

— Fără nume nu se poate? îl apostrofai eu cu asprime.

— Da, aveți dreptate, răspunse el și, după o scurtă pauză, adăugă: pînă la urmă, o să fiți mulțumiți de mine. Nu fac niciodată decît ceea ce trebuie făcut.

— O să vedem noi, mormăi Kostea.

— Și încă ceva, începu din nou după cîteva minute de tăcere. Casa de fier a lui Semmelbauer are două compartimente, despărțite printr-o policioară orizontală. Scrisorile se află în compartimentul de jos, printre niște ilustrate pornografice.

Am ajuns la podețul pentru pietoni și ne-am continuat drumul, unul cîte unul. Aici, în partea de jos a stăvîlarului, albia riului e îngustă, iar debitul de apă mic.

La celălalt capăt al podului, cum am intrat în suburbie, doi soldați nemți ne-au ieșit înainte cu automatele la piept. Ne-am oprit ca la comandă. Eu eram încordat tot, gata de orice. Kosteș și-a dus mîna la chipiu, prompt și milităros. Soldații au plimbat peste noi snopul de lumină al lanternelor, apoi mi-au cerut mie și Posacului actele, pentru control. De Kosteș nici nu s-au atins.

— *In Ordnung!* Totul e în ordine! spuse unul din ei.

— *Können gehen!* Puteți pleca! adăugă celălalt.

Am avut impresia că aceste cîteva secunde inima încețase să-mi mai bată.

După o bucată bună de drum, Posacul s-a uitat pieziș la mine:

— La ce vă gîndeți adineauri, puteți să-mi spuneți?

Canalia! Ghicise ce se petrecea în sufletul meu.

— N-am avut timp să mă gîndesc la nimic, am mințit eu. Posacul pufni într-un rîs batjocoritor.

Kosteș ne purta înainte prin mahalaua pustie la acea oră. Nicăieri nici o luminiță, nici un glas omenesc, nici un lătrat de cîine.

Ocolind ruinele fostei fabrici de cherestea, am sărit într-un șanț antitanc lung de cîteva kilometri. Cîtă muncă și sudoare, cît timp prețios cheltuiseră cetățenii orașului săpînd acest obstacol! Toți erau încredințați că șanțul va fi o stavilă de netrecut pentru dușman, dar nici o mașină hitleristă nu nimerise în această capcană. Nemții își deschiseseră drum spre N... venind dinspre calea ferată.

Am mai mers așa cam vreo sută de metri și, în sfîrșit, l-am zărit pe Rusakov. La vederea noastră, comisarul s-a ridicat de jos, scuturîndu-și hainele de praf.

— Treaba e pe jumătate făcută. Cu bine, băieți. Dă-i drumul, stimabile!

Cîtva timp am rămas locului, pînă cînd Rusakov și Posacul s-au mistuit în întuneric, apoi am luat-o îndărăt pe același drum.

Peste alte patruzeci de minute, mă afluam lîngă casa Giselei. Încă de departe observasem că oberlihtul era închis. Prin urmare, Gisela e acasă. M-am uitat discret în jur, apoi am urcat treptele în fugă și am bătut în ușă. Liniște. Doarme probabil. Am ciocănit din nou.

— Cine-i acolo? se auzi vocea ființei dragi.

— Eu sînt. Deschide.

— Vai!

Am cuprins-o în brațe pe întuneric, lipindu-mi gura de buzele ei.

— Ce s-a întîmplat? mă întrebă ea speriată.

— Nimic, nimic absolut... Scuză-mă, am trecut numai pentru cinci minute...

În odaie lumina era aprinsă. Gisela își petrecu strîns pe lîngă trup capotul subțire, sări pe divan și îmi aruncă o privire neîncrezătoare. În ochii ei se ascundea parcă o întrebare mută. M-am așezat alături de ea.

— Numai pentru cinci minute? mă întrebă.

— Da, draga mea. Nu mai mult.

— Vai, exclamă ea, ce aer tragic îți dă șuvița asta cărunță!

M-am ridicat și m-am dus la oglinda de pe etajeră. În contrast cu clăia mea neagră de păr, smocul alb din dreptul frunții arăta foarte ciudat. Și totuși nu găseam că am un aer tragic.

— Mincinoaso, am dojenit-o eu, reluîndu-mi locul pe divan.

Cu o oră înainte mă frămîntau încă îndoielile. Mi se părea că proiectul meu e utopic. Acum însă toate temerile mi se spulberaseră. Gisela se uita la mine încrezătoare și privirea ei îmi dădea curaj.

— Tot n-ai reușit să te descotorosești de costumul acela de gală al fostului tău soț? am întrebato eu arătînd cu capul spre geamantanul cafeniu de lîngă perete.

— Dacă vrei, ți-l ofer, rîse ea.

Nici nu bănuia măcar că întrebarea mea avea un tîlc.

— Închipuiește-ți că nu te-aș refuza, i-am răspuns eu. Dar mai întîi trebuie să-ți iau un mic interogatoriu.

— Și cum vine asta — e ceva de care trebuie să-ți fie frică? întrebă ea răsfățîndu-se. N-am fost interogată nici odată.

— Cu o condiție: să spui adevărul!

— Jur! exclamă ea, ridicînd mîna cu degetele împreunate, schițînd semnul crucii.

I-am prins brațul și mi-am lipit buzele de el.

— Caraghiosule! murmură Gisela. Dai buzna în toiul nopții în casa unei femei singure, lipsite de apărare și o

mai și sperii. ...Hai, întreabă-mă! Să știi că au trecut două minute...

— Bine. Spune-mi, la ce secție a lucrat bărbatul tău?

Gisela s-a gândit puțin și mi-a răspuns că Sebastian Andreas lucrase la biroul „IV A-2” din secția a „IV-A”. Biroul îl conducea și acum *Sturmabannführer*-ul SS Vogt, șeful secției fiind *Obersturmbannführer*-ul SS Panziger.

— Semmelbauer l-a cunoscut pe bărbatul tău?

Gisela făcu un gest negativ.

— Dar a auzit de el?

— O, da!

— Dar pe Panziger îl cunoaște?

— Numai după nume. Vezi tu, Semmelbauer a venit aici de la Königsberg. La Berlin n-a lucrat niciodată.

Deocamdată, lucrurile se desfășurau mai bine decât mă așteptasem.

— Încă o întrebare. Ai fost vreodată pe-acasă la Semmelbauer?

— Da. De mai multe ori.

— N-ai văzut? Are o casă de bani?

Gisela tresări.

— O casă de bani? Da, are. Ea mă privi îndelung, de parcă ar fi vrut să pătrundă pînă în adîncul sufletului meu, apoi mă întrebă neliniștită: ce ți-ai mai pus în gînd? Nu uita că Semmelbauer e șeful *Gestapo*-ului! Are o gardă în curte și o santinelă în vestibul. Pe urmă ordonanța. Bucătarul. Și toți sînt înarmați.

Acum era rîndul meu să rîd.

— Ce, crezi cumva, că vreau să atac casa lui Semmelbauer?

Gisela dădu din cap, mușcîndu-și buza de jos.

— Nu, iubito, nici nu-mi trece prin minte. Pur și simplu trebuie să verific unele informații.

— Adevărat?

— Mă jur pe osemintele preascumpilor mei strămoși, spusei eu solemn ridicîndu-mă în picioare. Și cu asta am încheiat interogatoriul. Iartă-mă că te-am deranjat. Poate că o să mai revenim la problema asta. Acum însă mai am o rugăminte: păstrează hainele soțului tău. Au să ne trebuiască — dar nu mie personal...

O umbră ușoară se așternu pe fața Giselei.

— Am să mă mai gîndesc, zise ea, dar după tonul cu care rostise aceste cuvinte, ştiam că răspunsul va fi pozitiv. Cum, ai şi plecat?

— Da, mă grăbesc. N-am dormit de ieri noapte.

Gisela mă conduse preocupată, pradă unei îngrijorări vizibile. Ştiam că n-avea să mai doarmă liniştită.

Am ieşit din casă şi am pornit cu paşi repezi spre capătul celălalt al oraşului. Trebuia să mă văd şi cu Peiper.

Întrevederea cu Gisela îmi dăduse încredere în reuşita planului nostru. Totul începea sub auspicii bune... E drept că a doua condiţie, indispensabilă succesului, o constituia participarea lui Peiper. Nu mă îndoiam însă că el va consimţi să ne ajute.

Eram grăbit. Se făcuse miezul nopţii. De nu l-aş găsi pe Peiper dormind! În cazul ăsta, ar trebui să-l strig pe proprietar, să-i explic... Pînă la urmă tot n-am scăpat de serviciile proprietarului şi asta nu fiindcă chiriaşul s-ar fi culcat. Peiper, pur şi simplu nu era acasă.

— Rareori se-ntoarce înainte de unu, mă lămuri gazda. Dacă aveţi ceva urgent, mai aşteptaţi-l.

Da, aveam mare nevoie de el. M-am aşezat la masă în odaia lui şi, la lumina lămpii de gaz, am început să răsfoiesc ziarele germane, rînduite frumos într-un colţ.

Peiper a venit la unu fix. Nu s-a arătat surprins văzîndu-mă. S-o fi gîndit probabil că vreau să-i cer vreo informaţie. Aşa cel puţin îmi închipuiam eu; el însă mi-a spus:

— Ce bine aţi făcut că aţi venit! Vă părăsesc curînd.

Am simţit un junghi în inimă. Asta mai lipsea! Va să zică, s-a dus dracului totul! Zeci de întrebări îmi zburau de pe buze: încotro, de ce, pentru ce?

Peiper mi-a explicat. Boala lui progresează şi cere un tratament serios. Superiorii îi aprobaseră un concediu pe care şi-l va petrece în Austria. Va pleca probabil poimîine.

— N-aţi putea să mai întîrziaţi? l-am rugat eu. Trei, patru zile măcar?

Peiper a căutat să mă liniştească. Numai atît? Nici nu face să mai vorbim.

Pe urmă a scos din geamantan o cutie mare de conserve, i-a desfăcut cu îndemînare capacul şi a deşertat-o într-o farfurie adîncă. Cutia conţinea prune albe zaharisite. Fructe mari, unul şi unul. Peiper a adus şi două linguri şi m-a poftit

să mă ospătez. Nu puteam să renunț la asemenea delicatese și i-am ținut companie.

— Am fost pe la sala de biliard, mărturisi Peiper. Am și eu pasiunea mea. Și acum, venind spre casă, mă gindeam la prietenul dumneavoastră. Totul s-a petrecut sub ochii mei. Cînd agenții Gestapo-ului au năvălit înăuntru, și-a dat seama, probabil, imediat că pe el îl caută și s-a îndreptat repede spre ieșirea din dos. Ei l-au somat, s-au repezit după el, a urmat un schimb de focuri — e greu de spus cîte gloanțe a tras prietenul dumneavoastră, dar ultimul l-a oprit pentru el. Păcat! Îmi pare rău, omeneste. Da, da, capricioasă mai e soarta unui lucrător al organelor de cercetare! E ca și cum ai umbla pe o pojghiță subțire de gheață. Un singur pas greșit, și gheața, gata, se rupe, și te duci la fund pentru totdeauna.

Amintirea lui Andrei ne-a întristat pe amîndoi. Vorbele nu mai aveau nici un rost. Conversația lîncezea. Peiper deschise iar geamantanul și scoase o sticlă de „Armagnac“.

— Să bem o înghițitură, propuse el.

M-am învoit numaidecît. Am băut cîte un păhărel din licoarea aceea ajunsă prin nu știu ce-ntîmplare la N... Băutura avea un gust de coniac și de votcă totodată.

— Aveți un birou separat la aerodrom? l-am întrebat eu. Peiper mi-a răspuns afirmativ.

— Și un dulap în care vă păstrați documentele?

— Da. Și încă unul blindat.

— Vorbesc, așa, la abstract, continuai eu. Să zicem că la dumneavoastră vine de la Berlin, sau din partea Marelui stat-major al frontului un ofițer care vă cere pe loc să deschideți dulapul și să-i arătați hîrțile pe care le țineți acolo.

— Ei, și? surîse Peiper. Eu unul nu văd nimic extraordinar.

— Prin urmare, se-ntîmplă astfel de cazuri?

— Oho, destule...

— Așa-a. Am aruncat în gură o prună zemoasă, am savurat-o și, înghițind-o, urmai: încă o-ntrebare. Dumneavoastră îl cunoașteți pe șeful Gestapo-ului de aici?

Peiper mi-a răspuns că, spre marea lui satisfacție, pînă atunci nu avusese onoarea aceasta:

— L-ați văzut cîndva?

— Nu, și nici nu vreau să-l văd. Cică seamănă cu Goebbels și se consideră un exponent ideal al rasei pure. De asemeni se mai zice că e un om foarte viclean și periculos.

L-am aprobat din cap, apoi l-am întrebat :

— Ce-ar fi dacă într-una din zile v-ați duce la șeful *Gestapo*-ului, v-ați prezenta într-o calitate oficială superioară și i-ați cere să deschidă caseta lui particulară ?

Peiper a râs cu poftă și s-a apucat să umple din nou paharele.

— Nimic de zis, strălucită idee ! exclamă el. E greu să-mi închipui ceva mai absurd. Originală metodă de a te sinucide ! Asta e ca și cum ți-ai vîrî capul în gura leului. Zău, numai cînd văd pe vreunul de la *Gestapo*, simt cum mă ia cu leșin pe la stomac. Mai bine, hai să mai ciocnim cîte un păhărel.

— De acord. Să știți însă că nu glumesc, vorbesc foarte serios.

Peiper clipi des din pleoape, puse pe masă paharul pe care-l ținea în mînă și, nevenindu-i să-și creadă urechilor, zise :

— Nu mai pricep nimic ! Se poate oare una ca asta ? Nu, asemenea gălușcă nu-s în stare s-o înghit eu...

— Datoria noastră e să transformăm imposibilul în posibil. Întreaga operație n-are să vă răpească mai mult de zece-cincisprezece minute.

— Cum de poți gîndi la una ca asta ?...

— Uite că m-am și gîndit, l-am întrerupt eu. Veți fi îmbrăcat în uniformă de *Obersturmbannführer* și nu vă veți duce la *Gestapo*, ci drept la *Semmelbauer* acasă. Acolo vă veți prezenta sub un nume, la auzul căruia *Semmelbauer* va încremeni în poziție de „drepti“.

— Nu glumiți ? exclamă Peiper. Bine, dar asta-i nebunie curată ! Desigur, pentru dumneavoastră riscul nu-i o noutate, sînteți antrenat, pe cînd eu... Planul dumneavoastră grandios mă înfioară... E greu de prevăzut ce întorsătură o să ia o asemenea vizită și ce urmări o să aibă. Dacă are să-mi pună pistolul în piept ?

— V-ați și gîndit la pistol. Dacă o să fie nevoie, o să aveți și dumneavoastră pistol, grenadă... Dar lucrurile nu

vor ajunge pînă acolo. Vă rog să mă credeți. Vă dau eu unele lămuriri.

Peiper începu să se foiască pe fotoliu, apoi se îndesă și mai adînc în el și, după ce-și șterse cu batistă fruntea îmbrobonată de sudoare, își aținti privirile asupra mea. Abia acum am observat că ochii îi ardeau de curiozitate.

I-am spus despre ce-i vorba. Că în mîinile noastre a căzut unul din oamenii de încredere ai *Gestapo*-ului care ne-a declarat că Semmelbauer ascunde de superiorii lui niște documente extrem de importante. Dacă asta ar ajunge cumva la urechile lui Himmler sau Kaltenbrunner, șeful *Gestapo*-ului din N... s-ar curăța. E destul să i se spună lui Semmelbauer că omul lui a fost arestat și încarcerat într-o temniță din Berlin și numaidecît tigrul ăsta fioros se va preschimba într-o pisică leșinată.

— Ei, ce-aveți de zis, domnule Peiper? l-am întrebat eu, încheindu-mi expunerea.

Peiper și-a șters iar fruntea nădușită, și-a trecut degetele prin părul lui rar, sărac, și, cu o mișcare energică, a dat pe gît al doilea pahar de băutură.

— Propunerea dumneavoastră mi-a zdruncinat într-un mod neplăcut încrederea în propriile-mi forțe, recunosc el cu sinceritate. Se vede treaba că nu sînt ceea ce se numește un german sută-n sută. Oi fi avînd vreun defect. Nu-s prea viteaz. E trist, desigur, dar asta e din vina celui-de-sus. Tata a fost un om foarte curajos. Eu, după cum vedeți, sînt mai slab.

— Părerea mea e că nu știți ce rezerve nebănuite de bărbăție zac în dumneavoastră, risei eu. Încercați să vi le mobilizați. Recunosc, misiunea e delicată, aș spune chiar foarte delicată! Însă noi vom căuta să prevenim orice surprize. Credeți-mă că această „nebungie curată“, cum v-ați exprimat, pe lîngă altele, are să vă aducă și o mare satisfacție morală. După cîte știu, nu aveți prea multă afecțiune pentru agenții *Gestapo*-ului. Atunci de ce nu i-ați juca o farsă unuia din ei?

Peiper tăcea răsucind între degete paharul gol de cristal. Sprîncenele i se împreunară, cute adînci îi brăzdau fruntea... Profund concentrat, omul se gîndea, se gîndea...

După o meditare îndelungată, chinuitoare și plină de îndoieli, m-a întrebat:

— Prin urmare, dacă documentele astea vor ajunge la dumneavoastră, s-a terminat cu el? *Kaputt*?

— Depinde de dumneavoastră, i-am răspuns eu prudent.

— Vorbind în limbajul sportivilor, vreți să-i aplicați o lovitură la plex?

— Cam așa ceva. În tot cazul, eu mai sper că vă veți învoi să ne sprijiniți.

— Nu știu... nu știu, ocoli el răspunsul. Sînt foarte nedecis, deși sînt disciplinat din fire. Dacă mi-ați porunci să... De altfel, trebuie să mai reflectez. Să mă gîndesc singur, între patru pereți. Vă spun mîine...

Satisfăcut de făgăduiala aceasta, am aprobat tăcut, apoi, mulțumindu-i pentru tratație, m-am despărțit de el, încredințat că în noaptea aceea domnul Peiper n-avea să doarmă prea mult. Ca și Gisela de altminteri.

30. PRIMA ETAPĂ

Caiere albe și pufoase de nori umpleau în zori bolta azurie a cerului. Deasupra, la mare înălțime, trecea o armadă întreagă de bombardiere în picaj „Ju-87”.

Acesta a fost primul lucru pe care l-am văzut cînd am ieșit afară, în stradă.

Bombardierele se îndreptau spre nord-est. Pînă am ajuns eu la primărie, peste oraș au trecut șase formații de aceeași mărime, val după val, la intervale mici. Nimeni din împrejurimi nu-și amintea să fi văzut o masă de avioane atît de compactă nici măcar în 1941.

Abia am apucat să mă așez la birou și m-a chemat primarul. În cabinetul lui se adunaseră cîțiva șefi de serviciu, șeful poliției și Voskoboinikov, comandantul batalionului de represiune.

Kupeikin se ridică din fotoliu, tuși de cîteva ori și, cu o voce răgușită, care se străduia să fie solemnă, începu:

— Domnilor! Am văzut azi cu toții forța aeriană uriașă care s-a îndreptat spre front. Armatele germane au rupt apărarea rușilor și au trecut la o ofensivă hotărîtoare în capul de pod de la Oriol-Belgorod. Dumnezeu și cu noi vom fi martorii victoriilor grandioase ale *Führer*-ului. Iulie 1943 va fi luna de cotitură a acestui război și va intra în istoria omenirii.

„Va să zică așa, îmi ziceam eu. Gîsela a spus adevărul. De altfel și diagnosticul nostru fusese exact. Puteam fi siguri că ofensiva nemților nu constituia de loc o surpriză pentru conducerea armatei noastre.“

— Puneți-i la curent pe funcționari cu mersul evenimentelor, urmă primarul. Explicați-le tuturor că acum, mai mult ca oricînd, se cere ca noi, organele de autoadministrare locală, să ne încordăm toate puterile. Sîntem datori...

Și Kupeikin ne explică ce anume „sîntem datori“ să facem, după care îl rugă pe șeful poliției, comandantul batalionului și pe mine să mai rămînem puțin, iar restul să se apuce de lucru.

După ce ușa biroului se închise, Kupeikin i se adresă lui Voskoboinikov, cerîndu-i pe un ton iritat:

— Te rog să ne spui cum a fost.

Voskoboinikov, un malac îmbuibat și fudul, s-a sculat în picioare, și-a potrivit cu gesturi stîngace vestonul nemțesc, și, neștiind ce să facă cu mîinile, a început să-și prezinte raportul. La orele douăsprezece noaptea, s-a pomenit că-l trezește din somn un telefon din partea ofițerului de serviciu al comandaturii, care i-a comunicat să trimită o echipă de soldați întărită pe celălalt mal al râului, unde partizanii au atacat un ocol de vite. Voskoboinikov a transmis imediat ordinul la batalion și a început să se îmbrace. Peste zece minute, i s-a raportat că o echipă de douăzeci de ostași, cu două puști mitraliere, a fost imbarcată într-un camion și trimisă la destinație. Peste alte douăzeci de minute, cînd Voskoboinikov a ajuns la cazarma batalionului, l-a întîlnit pe ofițerul de serviciu de la poliție, care i-a spus: „Vă caută șeful comandaturii. Dați-i urgent un telefon.“ Voskoboinikov a telefonat la comandatură. Maiorul Hildmeister l-a întrebat: „Unde i-ai trimis pe idioții ăia ai dumitale? Și pentru ce? Vezi că s-au împușcat între ei. Stabilește de urgență despre ce-i vorba.“ Voskoboinikov și-a luat cinci pistolari și a plecat într-acolo. Pe pod a întîlnit un soldat din echipa respectivă care i-a raportat că, în loc să-i ducă la ocolul de vite, camionul a apucat-o spre sovhoz. Ostașii au început să vocifereze și mașina a fost oprită. Șerafuddinov, comandantul echipei, a ordonat ca toată lumea să se dea jos. După ce soldații s-au aliniat în formație, el le-a spus: „Ei, și acum, la treabă!“ și ostașii s-au repezit unii la

alții. Cineva a strigat: „Trădare. Puneți mâna pe arme!” și a-nceput focul. Mai departe, soldatul nu mai știa nimic. Un glonț îl nimerise sub clavicula dreaptă. A căzut jos, s-a tîrît prin întuneric mai la o parte, pe urmă s-a ridicat și a rupt-o la fugă. La locul incidentului, Voskoboinikov a găsit doar trei ostași dezarmați. După relatările lor, oamenii din echipă se revoltaseră și fugiseră în pădure. Cam asta era toată tărășenia.

Kupeikin muta într-una dintr-un loc în altul hîrțile pe care le avea înainte. Fără să-l privească pe comandantul batalionului, îl întrebă:

— Dumneata știi că nimeni, nici un ofițer de serviciu de la comandatură nu ți-a telefonat acasă?

Voskoboinikov dădu des din cap, cu o mutră plouată. Știa și el, dar aflase prea tîrziu.

— De ce n-ai preluat dumneata comanda echipei?

— N-am vrut să pierd timpul. Mă gîndeam să plec după ei.

— Pe mine să nu mă minți! se răsti la el primarul cu vocea lui pițigăiată de tenor. Camionul cu ostași a trecut pe lîngă casa dumitale.

Fața lui Voskoboinikov semăna acum cu o pernă boțită. De altfel de sus și pînă jos arăta jalnic, cocîrjat, iar ochii îi căutau speriați de sub streășina stufoasă a sprîncenelor.

— Și, în sfîrșit, nu-l slăbea primarul, de ce n-ai plecat imediat în căutarea camionului cu fugarii?

— M-am zăpăcit, bolborosi Voskoboinikov.

— Halal comandant de batalion, ce să zic! exclamă primarul cu un zîmbet veninos. S-a zăpăcit! Acum să văd pe unde ai să scoți cămașa cînd te-i afla înaintea șefului comandaturii. Du-te acolo! Te cheamă să-i raportezi situația.

După ce Kupeikin și Voskoboinikov au plecat, șeful poliției mi-a spus:

— Țsta e comandant de batalion, cum sînt eu moașă comună.

Am fost de aceeași părere.

La prînz, pe cînd mă îndreptam spre casă, în apropierea locului unde își încheiase pe vremuri zilele Reinecke, am văzut-o pe Valentina Serafimovna, fata primarului, luptîndu-se din răspuțeri cu două pachete groase de cărți, legate cu sfoară.

În ultimul timp, relațiile dintre noi se mai îmbunătățiseră. Un rol însemnat îl jucase aici și elogiul pe care îl adusesem traducerii făcute de ea în timpul interogării lui Ghenadi. O altă cauză o vedeam în faptul că Semmelbauer nu mai apelase de atunci la serviciile mele. Cert e că Valentina Serafimovna îmi răspundea la salut, ba într-o zi îmi și telefonase.

Și, de astă dată, după ce schimbarăm câteva cuvinte, Kupeikina mi s-a plîns:

— Sînt moartă de oboseală, vai, nu mai pot. Și mai e și zăpușeala asta...

Am întrebat-o de unde are cărțile.

— L-au arestat pe Polonski, știi? actorul acela bătrîn, a răspuns ea, și m-au pus să-i cercetez biblioteca. N-am găsit decît vechituri. Spune-mi, te rog, tata are neplăceri?

Și Valentina Serafimovna își tamponă obrajii cu batista, făcută ghem.

— Fiecare răspunde pentru el. Doar nu domnul primar l-a numit pe Voskoboinikov, ci șeful comandaturii.

În partea cealaltă a străzii l-am zărit pe Trofim Gherasimovici. Se ducea și el spre casă. I-am făcut semn cu degetul să vină la mine.

— Înhamă-te aici! S-o ajutăm pe duduia Kupeikina.

Valentina Serafimovna îmi zîmbi cu recunoștință.

Am adus astfel cărțile pînă la sediul Gestapo-ului și le-am predat fetei primarului, care nu mai contenea cu mulțumirile.

— Transmite-i complimente domnului *Sturmbannführer*, am rugat-o eu la plecare.

— Da, cum să nu, cu multă plăcere...

După ce ne-am îndepărtat puțin, Trofim Gherasimovici a scuipat cu năduf.

— A dracului coropișniță! Și ce fată frumoasă era Elenka noastră! Bătrînul oftă și adăugă încet: Hei, Lenka... Lenka. Crudă soartă ai mai avut! Căteaua asta rîioasă am auzit că l-ar fi denunțat pe bărbatu-său — e adevărat?

— Adevărat.

— Hei, nițică răbdare și-i punem noi lațul de gît...

Acasă, Trofim Gherasimovici mi-a dat o hîrtiuță făcută sul, de mărimea unui țigaret.

— De la Kostea.

Am intrat la mine în odaie și am descifrat radiograma. Reșetov îmi făcea cunoscut că fusesem avansat la gradul de căpitan și mă ruga să-i răspund de urgență dacă sînt de acord să preiau conducerea unei grupe speciale care urmează să fie lansată în Pribaltica.

Frumoasă veste! În primul rînd, iată-mă căpitan. E ceva! În al doilea rînd, mi se propune o misiune interesantă. Sînt sigur că e vorba de ceva foarte important. Iar acum, Moscova așteaptă răspunsul meu.

Ce voi răspunde? Firește că primesc. Nu știu cum să explic pe scurt hotărîrea aceasta, însă ea a venit spontan, chiar în clipa în care descifram textul telegramei. N-am stat să chibzuiesc, n-am cîntărit, n-am precupețit nimic. De fapt, cum aș fi putut reflecta asupra unui lucru care fusese formulat laconic, într-o singură frază și care nu-mi dezvăluia decît sensul sau mai curînd ideea? Iar ideea asta era foarte clară și scumpă inimii mele — să lupt! Să lupt și să continuu ce am început. Atunci ce rost mai are locul unde voi lupta? Ce mi-e că rămîn la N... ori că plec în alt oraș? Sîntem soldați. Ba mai mult — voluntari.

Și încă ceva. Toți sîntem angrenați în această bătălie, care ne stăpînește întreaga ființă. Toate gîndurile, sentimentele și năzuințele noastre sînt legate de ea. Să ne rupem de această luptă, s-o abandonăm e cu neputință. Vorbesc atît în numele meu, cît și în al tovarășilor mei. Dar întîi și întîi, firește, e vorba de mine.

Am înfulecat la repezeală o cașă de orz, am băut un ceai, apoi mi-am scos din ascunzătoare pistolul și m-am dus acasă la Peiper.

Mă aștepta. Cînd i-am dat „bună ziua“, Peiper mi-a răspuns într-un chip foarte ciudat, ridicînd brațul și strigînd în latinește:

— *Moriturus te salutat!*¹

La început n-am înțeles — pe urmă însă m-am luminat. Înfățișarea lui Peiper, resemnată și în același timp solemnă, m-a făcut să înțeleg că, în cele din urmă, se hotărîse. I-am strîns călduros mîna și i-am spus că niciodată nu mă îndoiesem de el.

— Nici eu nu știu cum s-a făcut, îmi mărturisii. Eu, cum îți spuneam, sînt cam slab de înger și uite că m-am decis.

¹ Cel care merge la moarte te salută (lat.).

Am reușit să stăpînesc slăbiciunea asta meschină din mine. Știu că mă duc la moarte. Dar mă duc. Înfrunt cu dîrzenie fatalitatea. Omul — nu-i așa? — trebuie să facă o dată în viață ceva extraordinar...

— Să nu mai vorbim de moarte, i-am ripostat. În cazul nostru, nici pomeneală nu poate fi de ea.

— Credeți?

— Sînt ferm convîns.

— Se poate, se prea poate. Ei, atunci, cu atît mai bine. Știți ceva? Hai să terminăm sticluța. Și numaidecît se duse la geamantan.

— N-ar fi mai bine să amînam banchetul pînă la terminarea acțiunii?

— Ba nu, vreau acum. Să bei singur, e înfiorător, adăugă Peiper, umplînd păhăruțele de cristal de aseară. Presimt că aveți o mîină ușoară. Dumneavoastră știți ce-nseamnă riscul.

— Întrucîtva... încuviințai eu.

— Atunci, urați-mi succes!

— Din toată inima, i-am răspuns eu ciocnind paharul și golindu-l dintr-o dată.

— Numai de nu m-ar lăsa nervii — de asta mi-e frică...

— Rezistă ei, n-aveți nici o grijă. Avem de partea noastră inițiativa și surprinderea. Trebuie să vă impuneți din capul locului. Știți cum aș proceda eu în locul dumneavoastră?

— Vă ascult, sînt foarte curios...

— Aș intra și aș spune: Sînt Panziger.

— Panziger?

— Da. Nu-i un nume fictiv. Semmelbauer a auzit de el. Așadar, mi-aș spune numele și pe urmă i-aș vorbi cam așa: „Dragă domnule Semmelbauer. Ruda dumneavoastră, apropiată, Lindner Max, zis Dunkel, se află în vizită la Berlin, în Prinz-Albrechtstrasse. M-a rugat să ridic de la dumneavoastră scrisorile locotenent-colonelului von Puttkammer adresate răposatului său frate. Scrisorile acestea (în număr de trei) v-au fost lăsate de Lindner în păstrare în 1941. Fiți amabil, vă rog, și descuiți caseta asta.“

— Vreți să mai repetați o dată? m-a întrerupt Peiper.

I-am îndeplinit cu multă plăcere dorința, apoi am continuat:

— După ce veți pune mâna pe scrisori, îi veți cere lui Semmelbauer să vă facă un raport în scris. În cuprinsul raportului, să arate motivele care l-au determinat să păstreze la el timp de peste un an și jumătate aceste scrisori, care nu-i aparțineau. Folosiți cu curaj nume ca Schellenberg, Müller, Kaltenbrunner, Himmler... Aruncați-i praf în ochi! Nu trebuie să vă învăț eu cum să procedați. Sînteți om cult, vă pricepeți la politică.

Peiper zîmbi.

— Hei, dacă cunoștințele teoretice ar putea înlocui experiența!

— Experiența o capeți din practică, am spus eu. Aveți armament?

— Nu, n-am voie. Eu nu-s ofițer.

Am scos „Walter”-ul meu din buzunar și l-am pus pe masă. După felul cum l-a luat și l-a controlat, mi-am dat seama că se pricepea să-l mînuiască.

— Și cît timp disponibil aveți? l-am întrebat eu.

— Ar fi bine să rezolvăm afacerea asta în două-trei zile.

— O rezolvăm, l-am încredințat eu luîndu-mi rămas bun.

Mai trebuia să mă văd cu Gisela. În ziua aceea, aflîndu-mă la primărie, telefonasem la *Wikommando* și cerusem să mi se facă legătura cu Gisela Andreas. Am întrebat-o dacă poate să-mi comunice cînd să vin să iau noile instrucțiuni. Era parola stabilită. Gisela mi-a răspuns cu răceală: „Instrucțiunile încă nu-s gata. Vă vom comunica ulterior data precisă. Veți fi anunțat telefonic.” Răspunsul era și el convențional. Asta însemna că trebuia să aștept la telefon.

Peste vreun sfert de oră, m-a chemat ea:

— Ce s-a întîmplat? Poți să vorbești. Sînt singură.

— Trebuie să trec azi pe la tine.

— Nu se poate. Au dezertat soldații din batalionul de represiune, și în cartierul nostru circulă patrula permanentă. Dă-mi adresa ta. Vin eu la tine.

— Adevărat?

— Vorbește.

I-am comunicat adresa și i-am explicat cum să mă găsească.

— Cînd crezi că-i mai bine să vin?

— Vino după ce se-ntunecă și așteaptă-mă acolo. Te rog, nu uita, adu-mi darul pe care mi l-ai promis...

— Bine. Închide telefonul!

Seara mi-am anunțat gazdele că aștept o femeie și le-am rugat s-o primească și s-o conducă la mine în odaie.

Trofim Gherasimovici făcu pe loc în minte o legătură — greșită însă.

— Ce, iar vin avioanele noastre?

— Nu. Acum cred că n-au să vină.

Trebuia să mai discut cu Demian. Am plecat în grabă la adăpostul nostru. Discuția a fost scurtă, însă utilă. Planul meu i-a plăcut lui Demian. Cu competența lui, i-a adus câteva completări importante. A observat bunăoară că partea cea mai vulnerabilă a acțiunii noastre era că Peiper n-avea actele necesare. Se impunea să născocim ceva și acest „ceva” tot Demian îl găsi.

— Să facem așa, spuse el. După ce ne convingem că Semmelbauer e acasă, Peiper să se ducă la subofițerul de serviciu de la *Gestapo* și să-l întrebe unde-i șeful. Desigur că nu va îndrăzni să-l mintă pe un *Obersturmbannführer* SS. Mai departe, Peiper îi va ordona: „Cheamă-l imediat la telefon și raportează-i că *Obersturmbannführer*-ul Panziger se va prezenta la el acasă”. Ce zici? Asta va pregăti întrucîtva vizita neașteptată a lui Peiper.

— Fără îndoială.

— În cazul ăsta, urmă Demian, Peiper nu va mai fi obligat să-și decline calitatea, întrucît Semmelbauer va ști dinainte cu cine are de-a face. Bineînțeles că n-ar fi rău ca șeful *Gestapo*-ului să fie prevenit și pe altă cale. Ce-ar fi dacă dumneata...

— Ce anume?

— Dacă după telefonul subofițerului de serviciu de la *Gestapo*, ai să-i telefonezi și dumneata lui Semmelbauer. De la primărie. Să-i spui că vorbești de la aerodrom. Să vedeți, domnule *Sturmabannführer*, ne-a sosit de la Berlin cu avionul un pasager. A plecat cu mașina spre dumneavoastră, așa că aveți grijă să-l întâmpinați. Sînt sigur că lui Semmelbauer n-are să-i mai ardă să controleze documentele.

— Splendid! m-am bucurat eu. Dar n-ar fi mai bine să-i telefonez eu primul?

Demian s-a gîndit puțin și a acceptat. Firește că-i mai bine! Și e mai bine fiindcă altfel riscam să întîrziem. Avem foarte puțin timp la dispoziție...

După ce toate amănuntele planului au fost puse la punct, i-am întins lui Demian textul descifrat al telegramei. El a citit-o, a ciocănit cîteva clipe cu degetele în masă, apoi m-a întrebat:

— Și te-ai decis?

I-am răspuns că n-am obiceiul să refuz asemenea propuneri.

— Cred că ai dreptate, se învoi Demian.

I-am scris pe loc lui Reșetov că primesc, i-am lăsat notița Jeniei-Năpîrstoc și m-am dus într-un suflet acasă.

31. PANZIGER

În dimineața aceea, Gisela a plecat de la mine cu o oră înainte de a mă duce la serviciu.

Așezîndu-ne la micul dejun, Trofim Gherasimovici s-a apucat s-o laude:

— Ce frumoasă și ce deșteaptă e! Ca să vezi! Poți să dai cu tunul și nu găsești alta ca ea în oraș. Bătrînul clătină admirativ din cap, se uită la nevastă-sa și o întrebă: da tu ce ai? Ce-mi faci mutra asta acră?

— N-am nimic. Mă gîndesc că tot crai ai rămas! se oțări Nikodimovna. Bătrîn, bătrîn și ți se scurg ochii după muieri.

— Păi asta e de cînd lumea, rosti sentențios Trofim Gherasimovici. Altă muiere are-n ea miere.

Nu puteam să-i spun Giselei că în curînd voi pleca din N... Am întrebat-o însă dacă 'ar vrea să plecăm împreună în altă parte. Voiam s-o iau cu mine. M-am gîndit mult la problema asta. Nu mă îndoiam de sprijinul lui Demian și nici colonelul Reșetov n-ar fi fost contra. Știți ce mi-a spus Gisela? Mi-a spus că o vom duce bine în Germania și m-a întrebat dacă nu vreau s-o însoțesc. La una ca asta nu m-aș fi așteptat.

Apoi mi-a mai spus că fiecare om își are patria lui pe care o iubește și cu care se mîndrește. După ea, patria nu e doar pămîntul unde i s-au născut părinții și unde a văzut lumina zilei, ci ceva mai măreț, ceva de care-i legată prin

fire nevăzute și fără de care nu concepe să trăiască. Germania n-a fost totdeauna așa cum a făcut-o Hitler. Și fără îndoială că se va schimba. Gisela era convinsă că eu nu m-aș fi despărțit de Rusia, după cum nici ea n-ar fi renunțat la Germania. Dacă mă iubește ? Da, mă iubește. N-a fost niciodată îndrăgostită de nimeni. Eu sînt primul bărbat din viața ei la care ține cu adevărat. Și crede chiar că și eu o iubesc. E greu și chiar cu neputință să prevezi ce-ți rezervă viitorul. Dar dacă tocmai viitorul ne va ajuta ?

În odaie era întuneric. Nu-i vedeam ochii. Mîngîindu-i obrazii, am simțit că erau uzi de lacrimi.

La plecare, mi-a dat o cheie de la casa ei, sfătuindu-mă să fiu prudent, să nu trec prea des pe acolo. Mi-a lăsat și costumul fostului ei soț.

Asta s-a întîmplat cu cinci zile în urmă. Și abia azi, peste o oră și jumătate sau două, costumul va trebui să joace rolul pe care i-l menisem.

Greșisem asigurîndu-l pe Peiper că vom termina operația proiectată în două-trei zile. De vină a fost vestonul lui Andreas, care era mult prea larg pentru Peiper. A trebuit să căutăm un croitor și, tot căutînd, am pierdut aproape trei zile. În cele din urmă am găsit în grupa Fusului o femeie, al cărei bărbat lucrase cu ani în urmă ca croitor la un teatru. I-am dat vestonul și omul l-a ajustat destul de bine. I l-am trimis lui Peiper abia azi și i-a plăcut cum îi vine.

Acum e unsprezece fără un sfert. Așteptăm cu toții semnalul. Eu în biroul de la primărie. Peiper, la mine acasă. Semnalul îl va da Kosteia.

Stau cu ochii la telefon. Nu mai am astîmpăr. Aparatul se încăpățînează să tacă. Timpul se scurge chinuitor de încet. A trecut de unsprezece. S-a făcut unsprezece și jumătate. Douăsprezece. Începe altă zi.

Cînd aud în sfîrșit soneria, tresar, speriat. Kosteia îmi raportează scurt :

— Domnul Suhorukov ? La aparat, Grișin, gardianul-șef. Posturile sînt în ordine. Mă duc la culcare.

Dar asta înseamnă cu totul altceva : Semmelbauer a plecat acasă, iar Kosteia s-a dus la Trofim Gherasimovici. Planul a intrat în acțiune. Mai am de așteptat pînă cînd Kosteia

Îl va anunța pe Peiper. Cincisprezece minute ajung! Urmăresc acele ceasornicului. Gata, e timpul!

Străbat anticamera primarului, acum goală. Funcționarul de serviciu e la parter. Doarme, probabil, ca de obicei. Formez la telefonul direct numărul lui Semmelbauer. O secundă. Încă una. În sfârșit aud în microfon vocea pițigăiată a stîrpiturii, a *Sturmabführer*-ului, adică.

— Cine-i? întrebă el fără să-și spună numele.

— Ofițerul de serviciu de la aerodrom. Îl caut pe domnul *Sturmabführer*.

— Eu sînt. Ce dorești?

— Raportează *Oberleutnantul* Bartels, cobor eu la maximum glasul. Cu cursa paisprezece, la orele zero și cincisprezece minute a sosit *Obersturmbannführer*-ul SS, Panziger. M-a întrebat cum poate să ajungă la sediul *Gestapo*-ului, pe urmă s-a urcat în autobuz și, împreună cu piloții a plecat în oraș.

— Cînd a plecat? întrebă Semmelbauer.

— De vreo trei, patru minute. Am socotit de datoria mea să vă înștiințez.

— Mulțumesc. Bartels zici că te cheamă?

— Da.

Îmi încui biroul. Cobor pe scara din spate, străbat curtea și ies în stradă.

È o noapte întunecoasă și liniștită. Zăduf. Undeva departe se aud bubuituri surde de tunuri. Trec pe lângă clădirea *Gestapo*-ului. În fața intrării se conturează în beznă silueta impunătoare a unei limuzine. Santinela din fața intrării țacăne cu potcoavele cizmelor pe caldarîm. Liniște, pustiu. Nici urmă de Peiper. Unde o fi?

Ocolesc clădirea *Gestapo*-ului. O iau cu pași grăbiți spre casă.

Kostea și Trofim Gherasimovici stau cinchiți la geamul deschis și fumează cu țigările în pumni.

Îl las pe Kostea să plece și intru în odaie însoțit de Trofim Gherasimovici. Acum, așteptarea mi se pare un adevărat supliciu. Trofim Gherasimovici s-a întins pe o laviță fixată în perete. Eu măsoar odaia din colț în colț.

A trecut o jumătate de oră... Patruzeci de minute... Un ceas. Sforăitul lui Trofim Gherasimovici zguduia de mult zidurile casei. Eu mă plimb, mă plimb. În coșul pieptului am

o senzație dureroasă de gol. Nimic nu-i mai chinuitor decât să aștepti și să nu știi ce se întâmplă dincolo. O forță nevăzută mă tot împinge să ies în stradă, ca și când acolo aş putea să aflu ceva. Neliniștit, ies în săliță, întredeschid ușa. Aud un duduie de motor. Un automobil se apropia. Asta ce-o mai fi? Automobilul trece înainte încet și dispăre, nu-l mai aud.

Rămân în prag, pradă unor simțăminte nelămurite. Am început să mă indispun. Noaptea asta confirma încă o dată adevărul știut de când lumea: una e să-ți faci planuri, oricât ar fi ele de bune, și alta e să le realizezi. Și Peiper care nu mai vine, deși ar fi trebuit să sosească de mult. Mă-ntreb cât poți să te întinzi la vorbă cu șeful *Gestapo*-ului! Dar poate că nici nu stau de vorbă. Poate că n-au schimbat nici măcar un singur cuvânt. Poate că totul s-a terminat pe sălile *Gestapo*-ului sau în pragul vilei lui Semmelbauer. S-a terminat fără cel mai mic zgomot, în cea mai mare liniște. Deodată aud pași. Să fie Peiper?

Mai trec câteva secunde de așteptare încordată. E Peiper, bineînțeles! Bietul om nici n-apucă să urce în cîrdac, că îl și înșfac de mîină, și-l tîrăsc după mine în casă.

— De ce-ați venit din partea asta?

— Am venit cu „Opel”-ul, îmi răspunde el cu o voce destul de calmă. N-am vrut să opresc aici și am trecut mai departe.

— Și cum a mers? Povestești-mi mai repede, altfel simt că-mi plesnește inima.

— Inima dumneavoastră? Nu cred! surîde el.

Ne strecurăm în vîrfurile picioarelor pînă în odaia mea și închid ușa.

Cu îndemînarea unui jongler de circ, Peiper își dă cascheta de-a rostogolul, se trîntește pe un scaun, își întinde picioarele lungi ca niște catalige și zice:

— În viața mea n-am mai trecut printr-o spaimă ca asta. Apoi pune pe masă trei scrisori, o foaie de hîrtie împăturită: e ceea ce vă trebuia? mă întreabă el.

Desfac hîrțiile; degetele îmi tremură... Îmi arunc ochii peste rîndurile scrise de mîna lui Semmelbauer care arăta împrejurările în care a reținut la el scrisorile. Citesc la repezeală scrisorile. Da, e tocmai ce ne trebuia! Ura! Victorie! Și ce victorie!

— Ei, cine a avut dreptate? exclam eu, stringându-l cu căldură la piept pe interlocutorul meu.

Oarecum stingherit, Peiper se desprinde ușor din îmbrățișare, spunând :

— Cu un an în urmă n-aș fi suportat. Numai să mă fi gândit la una ca asta și mi-aș fi pierdut mințile, sau aș fi făcut o sincopă cardiacă. Desfăcându-și brațele în lături, într-un gest de nedumerire, adaugă : și când colo, poftim...

— Compatriotul dumneavoastră, Stefan Zweig, l-am întrerupt eu, a avut niște vorbe de aur.

— De ce compatriot ? mă întreabă mirat Peiper.

— Asta-i bună. Prin urmare, Peiper nu-i austriac ? Și eu care credeam că...

— Iertați-mă, dă el din mâini. Nu v-am înțeles bine. Ce-a spus Zweig ?

— A spus că firea omului se arată cel mai bine în momentele decisive ale vieții. Numai primejdia îți scoate la iveală forțele și posibilitățile latente, care, la o temperatură medie lîncezesc, ascunse, sub valoarea lor reală, și doar în momentele critice apar la lumină, se manifestă concret.

Ochii lui Peiper se deschid larg de bucurie, gata să iasă din orbite :

— E adevărat ! Foarte adevărat. Dar cine s-ar fi putut gândi că lucrurile se vor petrece așa ? Ascultați-mă : cînd am pășit pragul *Gestapo*-ului, picioarele mi se muiaseră în așa hal, că abia mă mai țineau. Vă jur că nu mint. Și amușisem, nu mai puteam să articulez un sunet. Văd că subofițerul de serviciu îmi iese înaintea, ridică brațul pentru salut și-mi raportează lipindu-și călcîiele : „Dacă dumneavoastră sînteți domnul *Obersturmbannführer* Panziger, vă așteaptă mașina la scară“. Vă dați seama ? Abia după ce am deschis portiera mașinii, mi-am închipuit că dumneavoastră ați vorbit probabil cu Semmelbauer și că acțiunea noastră a început să prindă viață. Din momentul acela Panziger exista, trăia, respira, era așteptat, i se pusese la dispoziție o mașină. Panziger devenise o realitate... Am simțit ceva care mi-a alungat teama care mă stăpînise pînă atunci. M-am întors din drum, am deschis ușa și i-am spus subofițerului de serviciu pe un ton degajat : „Anunță-l pe *Sturmabannführer* că am plecat“. După aceea toate s-au petrecut cum ați prevăzut dumneavoastră. Chiar de la prima frază l-am dat gata pe pocitania

aia de Semmelbauer. Și unde n-a început să plîngă și să se trîntească la picioarele mele și să-mi sărute mîinile... M-a implorat să-i iau apărarea, să pun *Reichsführer*-ului o vorbă bună pentru el. I-am promis cu mărinimie să-l protejez. La plecare, a încercat să-mi pună în brațe o casetă mică, plină. Era cît pe-acî să-l pocnesc. Da, așa a fost... Chiar ridicasem brațul, dar m-am stăpînit la timp. Ce ticălos! Ce secătură. Nu mai spun că... Dar, la urma urmei, ducă-se la toți dracii, încheie Peiper și începuseră să-și scoată uniforma cu care fusese îmbrăcat.

Am mai citit o dată cu atenție scrisorile și declarația *Sturmabannführer*-ului. Fiecare pagină purta data și semnătura lui Semmelbauer, care atesta că documentele îi fuseseră ridicate azi din casa lui de fier. După aceea l-am întrebat pe Peiper :

— Sînteți sigur că scoaterea fotocopiilor n-are să dureze prea mult ?

Peiper m-a încredințat că mîine dimineață are să-mi aducă fotografiile și originalele, iar la prînz va lua avionul și va pleca din N...

32. A DOUA ETAPĂ

Au mai trecut cîteva zile și primarul s-a dovedit un profet mincinos. Ofensiva întreprinsă în capul de pod de la Oriol a luat o întorsătură cu totul nefavorabilă pentru nemți. Unitățile germane cele mai bune au intrat în „sacii” adînci ai focului artileriei noastre și au fost decimate. Ofensiva nemților a eșuat. Înfrîngînd dușmanul, trupele sovietice au început să-l împingă spre apus. Lupte înverșunate se dădeau pe căile de acces spre Oriol și Belgorod.

Peiper a plecat. A făcut pentru noi tot ce i-a stat în putință, aș zice chiar mai mult. Peiper nu spera să se mai întoarcă la N... Strîngîndu-mi mîna la plecare, mi-a spus că evenimentele de pe front arată că mai curînd vom avea șansa să ne revedem în Germania.

Posibil să aibă dreptate. Cîte nu se-ntîmplă în viață !

Iar azi, tot mulțumită lui Peiper, trebuie să am o întrevvedere și o discuție extrem de interesantă cu șeful *Gestapo*-ului. Încercam o satisfacție deosebită și savuram dinainte

plăcerea acestei convorbiri. Intrasem în cea de-a doua etapă a acțiunii noastre operative. Prima o efectuase Peiper, a doua îmi revenea mie s-o îndeplinesc. Acum ținteam însăși persoana *Sturmbannführer*-ului SS Semmelbauer — pe el îmi pusesem ochii. Gisela mi-a comunicat de curînd că în ultimul timp Semmelbauer s-a schimbat mult. Arată mai întunecat și mai tras la față și i-a dispărut zîmbetul acela care-i dezvelește dinții de cal și de care, vădit, abuzase pînă atunci. A început să vorbească în dodii, presărîndu-și frazele cu parabole și proverbe. E și de înțeles. În situația în care se află, seamănă cu un păianjen picat într-o sticlă, căreia îi pui dop.

— Nu cumva costumul bărbatului meu are vreo legătură cu indispoziția domnului Semmelbauer? mă întrebase Gisela.

M-am grăbit să-i răspund că „probabil, nu are“, făcînd-o să zîbească discret.

— Mîine pot să-ți aduc costumul, i-am făgăduit eu.

— Nu-i nevoie. Sînt bucuroasă că am scăpat de el.

Asta s-a petrecut aseară, în odaia mea. Acum însă e dimineață. Stau în biroul meu de la primărie, gata să mă angajez într-o bătălie hotărîtoare cu șeful *Gestapo*-ului. Dacă Peiper, trecînd la acțiune, avusese toate motivele să se teamă — eu unul sînt liniștit. Și nu că n-aș cunoaște aceste motive, dar ele, în cazul meu, pur și simplu nu există.

Din cînd în cînd îi telefonez lui Semmelbauer, formînd numărul lui interior, dar nimeni nu-mi răspunde. În sfîrșit, pe la zece și ceva, disting la celălalt capăt al firului glasul *Sturmbannführer*-ului.

— Vă rog să mă scuzați. Aici Suhorukov, spusei eu. Trebuie să vă vorbesc neapărat.

— Chiar acum?

— Da, da. Doar un minut sau două.

Tăcere. Apoi răspunsul:

— Vino.

Am scos oglinjoara din sertar și mi-am potrivit puțin pieptănătura veșnic zbîrlită și neascultătoare. Apoi am ieșit din primărie. Biletul de intrare în localul *Gestapo*-ului mă aștepta la poartă.

Cînd am deschis ușa, *Sturmbannführer*-ul și-a dezlipit alene șezutul de pe fotoliu, ridicîndu-se.

— Sînt foarte bucuros să-ți strîng mîna, mă întîmpină el, cu toate că expresia feței lui părea să arate contrariul.

— Aveți răbdare, nu vă bucurați, răspunsei eu vesel, așezîndu-mă pe scaun.

— Cum? exclamă Semmelbauer, și ochii îi scînteiară în cap mînioși.

— Nu. Nimic. Am glumit.

— Te rog să lași glumele, se încruntă el, reluîndu-și locul. N-am chef de glume...

Săracul, habar n-avea că-l socoteam de-a dreptul tîmpit.

Am luat fără permisiunea amfitrionului o țigară de pe birou, am aprins-o și i-am spus:

— De-ai ști cît de puțin îmi pasă de cheful dumitale!

Semmelbauer holbă ochii la mine. Se obișnuise să mă considere un om retras, manierat, așa că era firesc să nu-l mai recunoască în cel ce-i vorbea pe vechiul Suhorukov. Pielea stafidită și poroasă de pe obrajii lui micuți se acoperi de o roșeață bolnăvicioasă.

— Ce tot îndrugi acolo? întrebă el după o pauză lungă.

— Să vă explic, răspunsei eu îndatoritor. Ba nu, mai bine să vă pun o întrebare. Spuneți-mi, sînteți chiar atît de sigur că în momentul de față domnul Max Lindner nu se află în altă parte, ci la Berlin, în Prinz-Albrechtstrasse?

Semmelbauer se învineți pe loc.

— Și ce-ți pasă dumitale?

Am ridicat din umeri și am remarcat că dacă nu dorește să-mi răspundă la întrebare, îi voi urma exemplul și-i voi pune alta.

— Aveți certitudinea că o anume persoană, care s-a prezentat sub numele de Panziger, e chiar Panziger?

Fața hitleristului își schimbă culoarea, căpătînd o paloare cadaverică. Încerca să se gîndească la ceva, dar l-am întrerupt.

— Atenției dumneavoastră neadormite, domnule Semmelbauer, i-au scăpat unele elemente importante. Foarte importante. Nu v-ați ostenit să verificați dacă la aerodrom există un ofițer de serviciu, pe nume Bartels. Nu v-ați interesat unde a dispărut Max Lindner, ruda dumneavoastră. V-ați pierdut pînă într-atît capul, încît nu i-ați cerut lui Panziger să vă arate documentele personale.

Semmelbauer sări în picioare, împinse cu zgomot scaunul și-mi strigă :

— Cine ești dumneata ? Răspunde-mi imediat !

— Fără gălăgie ! l-am prevenit eu cu asprime izbind cu palma în masă. N-ai nici un interes să faci tărăboi. Și să nu întreprinzi nimic — altfel, peste câteva minute s-ar putea să-ți pară rău. Stai jos ! Nu-mi place să fiu ascultat în picioare.

Am văzut în privirea hitleristului o expresie năucă, amestecată cu furie. Nu era în stare să priceapă cine se află în fața lui. Siguranța, tonul poruncitor cu care-i vorbisem îl zdrobiseră. În loc să se așeze, Semmelbauer căzu în fotoliu, se răsturnă pe spate și rămase așa, nemișcat cu gura întredeschisă.

Am scos din buzunar și am înșirat pe birou fotocopiile scrisorilor și ale declarației scrise de mîna lui. Fotografiiile aveau mărimea unei cărți de joc.

— Nici acum nu pricepi cu cine stai de vorbă ?

Sturmabannführer-ul făcu un gest abia perceptibil cu capul și cu agilitatea unui scamator își smulse din toc pistolul. Apoi întinse mîna înarmată spre mine și rosti amenințător, cu glasul înăbușit :

— Originalele pe masă ! Imediat ! M-ai auzit, sau te-mpușc ? !

— Mai întâi, scoate piedica, i-am răspuns eu calm, fără să schițez o mișcare. E trist, dar n-am văzut un dobitoc mai mare ca dumneata. Să-ți explic... gîndește-te că împușcîndu-mă pe mine, te împuști și pe dumneata. La figurat, bineînțeles. Dacă mie mi-ar fi sortit să mor acum, dumneata vei muri peste o săptămînă, adică relativ curînd. Eu voi pieri de mîna dumatăle, iar dumneata — de mîna călăului. De fapt, nu-i nici o deosebire. Ce ai aici, în față, sînt niște copii. Da. Cò-pii... Originalele, la fel ca și Lindner, sînt undeva departe. Dacă mie mi se va întîmpla ceva, dumneata vei răspunde cu capul. Cred că mai clar nici nu se poate. Pe scurt, dumneata ești direct interesat să trăiesc și să trăiesc mulți ani.

— Am să te arunc în temniță, șuieră el printre dinți fără să lase jos mîna în care ținea pistolul. Am să te fac să putrezești de viu !

— N-aveți decît, răspunsei eu cu aceeași voce calmă. Dacă-mi va fi sortit să nu mai ies din casa asta atît de primitoare, chiar mîine Kaltenbrunner va avea plăcerea să ia cunoștință atît de cuprinsul declarației dumneavoastră, cît și de adnotările făcute pe fiecare scrisoare în parte.

Revolverul căzu cu un zgomot sec pe birou. Semmelbauer se uita la mine fix, ca hipnotizat. Aveam impresia că dacă în clipa aceea i-aș fi comandat „Cu cîntec înainte, marș!” hitleristul ar fi executat întocmai.

— Așa, da, e mai cuminte, spusei eu. Înțeleg starea dumitale. Gustul victoriei e foarte dulce, cel al înfrîngerii — amar. Ați avut destulă forță ca să ocupați o parte din teritoriul nostru, dar ca să ne înfrîngeți, să ne zdrobiți moralul, aici v-ați dovedit neputincioși. Ține minte lucrul ăsta. Iar acum să lămurim problema esențială. Cu cine ai prefera să ai de-a face, cu *Obersturmbannführer*-ul Panziger, sau cu un căpitan sovietic, adică cu mine personal?

Semmelbauer tăcea. Poate că abia acum pricepuse în sfîrșit situația tragică în care se afla. Rămăsese cu privirea ațintită într-un punct; aveam impresia că se uita la buzele mele, nu știu cum, cruciș.

— Să nu uiți însă, l-am avertizat eu, că în orice situație, Panziger înseamnă moartea, iar eu — viața.

Sturmbannführer-ul scutură din cap și rosti cu resemnare o singură frază:

— În orice situație sînt pierdut.

— Dacă într-adevăr dorești din tot sufletul să mori, n-ai decît. Dar eu cred că vrei să trăiești. Și nu văd nimic rău în asta. Și-apoi, sincer vorbind, alegerea depinde numai și numai de dumneata.

În sfîrșit, gestapistul își mai veni în fire, astfel încît își aduse aminte și de prudență. Ridicîndu-se de la birou, se duse la ușă și răsuci cheia în broască.

— Dar cine a pus la cale toată mascarada asta? întrebă el, reluîndu-și locul.

— Asta-i o problemă strict profesională. Am să-ți răspund totuși la întrebare: chiar supusul și umilul dumitale servitor.

— *Mein Gott!*¹ Dar cum?! Cum?! exclamă Semmelbauer. Vorbește! Acum n-are de ce să-ți mai fie teamă de mine. E rîndul meu să mă tem. Cum ai făcut?

¹ Dumnezeuule!

I-am răspuns că m-am folosit de o greșeală de-a lui.

— A mea? întrebă buimăcit *Sturm-bannführer*-ul.

— M-ai înțeles cât se poate de bine. Da, de greșeala dumitale. Spune-mi, de ce în timpul anchetării lui Bulocikin, care ți-a divulgat două nume deodată — pe Fugarul și Posacul — ai dat ordin să-l aresteze numai pe Fugarul?

Dezarmat, Semmelbauer făcu un gest de totală stupefacție. Nu bănuise niciodată în mine un lucrător al organelor de cercetare.

— Și tocmai greșeala asta ți-a fost fatală. Noi am pus mîna pe Posacul și am aflat că el era în realitate Lindner, zis Dunkel. Pe urmă, am intrat și în posesia acestor scrisori.

Semmelbauer gemu. Fața i se strîmbase de furie.

— Hai, lasă, degeaba mai faci pe disperatul! spusei eu. Oricît ți s-ar părea de ciudat la prima vedere, dumneata ar trebui să-i mulțumești celui-de-sus că lucrurile s-au petrecut astfel. Gîndește-te că scrisorile ar fi nimerit, nu în mîna mea, ci în mîna lui Panziger... Ia judecă nițel. Acum, viața nu poate să ți-o mai ia nimeni. Meritele pe care le ai, gradele, decorațiile, salariul, privilegiile de care te bucuri — rămîn ale dumitale. Într-o bună zi, are să se termine și războiul, și gloria, onoarea, respectul și considerația, absolut toate chestiile astea or să rămînă apanajul dumitale strict personal. Prețul lor? Unele mici servicii despre care vei ști numai dumneata, eu și încă o persoană. Față de toporul călăului asta nu-nseamnă nimic. Totul e atît de limpede, încît socot chiar de prisos să te mai întreb dacă consimți. Am convins-gerea că ești un om cu scaun la cap, iar rațiunea trebuie să triumfe asupra emoțiilor. Să vorbim serios. Noi n-o să te obligăm să vorbești la radio și să ții discursuri demasca-toare, nu ți se va cere să-ți manifesti în văzul lumii simpa-tiile pentru Puterea sovietică, și nu avem nici intenția să aruncăm vreo umbră asupra reputației dumitale de *Sturm-bannführer* SS, nici să fii, mă rog, descoperit, arestat... Noi vrem să avem la N... un șef al *Gestapo*-ului care să ne înțe-leagă și să se gîndească la viitorul lui. Un astfel de om va trebui să-și înmormînteze trecutul, spre a-și asigura viitorul. Acum m-ai înțeles?

Semmelbauer dădu din cap.

— Se-nvîrte pămîntul cu mine, amețesc, bîigui el.

— Înțeleg. Și eu, în locul dumitale, aș avea aceeași senzație.

După o jumătate de oră, *Sturmabannführer*-ul ceru niște cafele și sandvișuri. Apoi am stat de vorbă mai departe, discutând despre lucrurile care ne interesau.

33. DE LA A DOUA, LA A TREIA ETAPĂ

De astă dată, norocul l-a trădat pe Posacul. Dintr-o radiogramă trimisă de Reșetov am aflat că în timp ce trecea linia frontului, avionul care-l transporta pe spion a fost lovit de antiaeriană și a explodat în aer. Rămășițele avionului au căzut pe teritoriul nostru.

Dar și pe mine m-a părăsit norocul. Aseară m-am hotărît să trec pe la Gisela. Aveam o cheie de la casa ei. Ziua plecării mele din N... se apropia. Reșetov mă zorea să termin repede treburile pe care le mai aveam. Voiam să mai stau de vorbă o dată cu Gisela. Ultima oară mi se păruse cam tristă și abătută; în seara aceea fusese deosebit de tandră cu mine. Când am încercat să reiau discuția pe care o avuseserăm înainte, ea s-a împotrivit. Oare nu putem să stăm tăcuți, unul lângă altul, să nu ne spunem nimic, măcar o singură seară? Ce rost mai au vorbele? Am ajuns să ne cunoaștem atât de bine, încît orice cuvînt e de prisos. Mai bine s-o las să-mi asculte bătăile inimii. Liniște! Respir încet.

La despărțire, Gisela mi-a luat fața în palme și m-a privit în ochi lung, lung...

— Vreau să-mi întipăresc în minte chipul tău, a spus ea.

Înțelesul acestor vorbe l-am pătruns abia aseară, cînd m-am trezit singur în casa pustie. Gisela nu mai era. Doar volumul lui Remarque rămăsese ca o mărturie vie a prezenței ei.

Scumpa mea Gisela! Ai evitat despărțirea, n-ai vrut să faci din ea un chin și ai plecat fără să-ți iei rămas bun de la mine. De fapt, noi ne-am despărțit încă de acum două zile, cînd mi-ai spus: „Vreau să-mi întipăresc în minte chipul tău!” Știi, de bună seamă, că era ultima noastră întîlnire.

Am rămas cîteva minute în odaia care-mi devenise atât de dragă, în odaia unde totul îmi amintea de un trecut fericit

și care n-avea să se mai întoarcă niciodată. Certitudinea aceasta mă chinuia îngrozitor. O durere cruntă îmi sfișia inima, în gât mi se ridicase un nod, nu mai puteam să respir. Îmi venea să tușesc, dar mă stăpîneam. Îmi era teamă să nu izbucnesc în lacrimi.

Am luat cartea lui Remarque, am înfășurat-o cu grijă într-un ziar și am ieșit din casa aceea pustie. Niciodată nu-i voi mai păși pragul. Niciodată.

Azi de dimineață am aflat că *Wikommando*-ul a plecat din N... cu tot personalul, îndreptîndu-se undeva spre apus. Încotro? La întrebarea asta, n-a putut să-mi răspundă nici Semmelbauer.

— Dacă șobolanii intendenței fug de pe corabie, a ricanat el, înseamnă că vasul e pe ducă. Alții ca alții, dar ei știu bine că pînzele se strîng înaintea furtunii, și nu după.

Mă întîlnisem cu Semmelbauer ca să continuăm discuția pe care o începusem mai dăunăzi.

Rîndul trecut, el îmi predase o listă amănunțită pe care erau trecuți toți agenții *Gestapo*-ului. Pentru început, nu era rău de loc.

— Tot ce a făcut grupa dumitale, mi-a spus Demian, a fost o treabă necesară și importantă, dar tabelul ăsta reprezintă un succes incomparabil mai mare. Avem aici patruzeci și unu de nume!

Obligîndu-l pe Semmelbauer să lucreze pentru noi, ne-am hotărît să extindem acțiunea începută și să ne ocupăm de locotenent-colonelul von Puttkammer. Îmi făcusem socoteala că, ajutat de șeful *Gestapo*-ului, vom reuși să ne procurăm tabelele nominale cu personalul școlii secrete a *Abwehr*-ului, pe care o conducea Puttkammer.

De astă dată Semmelbauer se simțea mai în largul lui. Mai venindu-și puțin în fire după cele două lovituri năprasnice care se abătuseră asupra sa, el făcea tot ce-i stătea în putință să se achite de misiunea lui oficială. Am început cu eternele sandvișuri și cafea, adică tocmai cu ce încheiasem discuția noastră de data trecută. Apoi ne-am aprins cîte-o țigară și, fumînd așa, l-am întrebat ce-l făcuse să păstreze la el scrisorile lui Puttkammer? Ce-avea de gînd să facă cu ele?

Semmelbauer mi-a dezvăluit un secret foarte amuzant. Astfel am aflat că încă din 1935, între serviciul de siguranță

al Reichului (SD) și spionajul militar (*Abwehr*) se iscase o vrajbă nemaipomenită. În următorii opt ani, conflictul a degenerat într-un război pe viață și pe moarte. Semnalul războiului l-a dat Reinhard Heydrich, creatorul și șeful SD-ului. Bineînțeles, era un război ascuns, de culise. Rareori focurile salvelor lui luminează cîmpul de luptă. De obicei, bătăliile sînt învăluite de o perdea de fum. Dar care sînt forțele care au declanșat acest război? E interesant de știut. Lucrurile s-au petrecut astfel. La început SD-ul era alcătuit din : *Gestapo*, *Kripo*¹ și *Sipo*². Dar asta i s-a părut lui Heydrich prea puțin și a vrut să ia sub conducerea lui și spionajul militar, adică *Abwehr*-ul. *Abwehr*-ul însă făcea parte din OKW³, condus de amiralul Canaris, același Canaris care nu demult îl inițiasse pe Heydrich în tainele meseriei de spion. Prieteni buni altădată, acum ei devin cei mai aprigi dușmani. Dacă Heydrich păstrează în casa lui de fier un dosar special pentru Canaris, în care-i trecută orice mișcare a amiralului, putem fi siguri că și Canaris ține un dosar de evidență pentru Heydrich. Vorbind pe scurt, Heydrich a vrut să-l înghită pe Canaris cu *Abwehr* cu tot și mereu îi șoptea *Führer*-ului la ureche că organele de spionaj și de contraspionaj ale SD-ului sînt mai perfecționate și costă mai ieftin decît cele militare. Ștafeta acestui război, smulsă în 1942 din mîna lui Heydrich, a fost preluată de *Obergruppenführer*-ul SS Kaltenbrunner. Războiul însă continuă. Kaltenbrunner se tot ține de capul *Führer*-ului, căutînd să-l convingă de utilitatea acestei măsuri, dar dictatorul continuă să tacă. Hitler nu poate să nu țină seama și de OKW. Hitler e conștient de faptul că în cadrul *Abwehr*-ului rolul principal îl au exponenții cercurilor ofițerești și de iuncheri, care și-așa nu-l prea înghit.

Dacă Semmelbauer ar fi știut atunci cum avea să se sfîrșească războiul! Dar n-avea de unde să știe, nici să prevadă ce se va întîmpla. În consecință, se hotărîse să stea în expectativă, judecînd astfel: dacă atentatul împotriva *Führer*-ului va reuși, se va prezenta la Puttkammer și va încerca să se explice cu el. Uitați, domnul meu, despre ce-i

¹ *Kriminalpolizei* — Poliția judiciară.

² *Sicherheitspolizei* — Poliția de siguranță.

³ *Oberkommando der Wehrmacht* — Înaltul Comandament al armatei germane.

vorba. Vă aveam în mână, dar nu voiam să vă împiedic să duceți la bun sfârșit misiunea dumneavoastră sfântă și dreaptă. Vreți să mă credeți, bine, nu — nu. Poftim, luați-vă scrisorile. Le-am păzit cu mai multă strășnicie, decât fratele dumneavoastră. S-ar putea ca Puttkammer să fie un om recunoscător și mărinimos, mai ales că nu-i un plebeu fără neam și căpătii. E un aristocrat, un patrician. E înrudit cu cele mai înalte cercuri aristocratice din Germania. Atît în țară, cît și în străinătate, are o mulțime de prieteni credincioși. Se bucură de sprijinul potentatilor zilei. Puttkammer e un zeu. Un singur cuvînt al lui e de ajuns ca drumul lui Semmelbauer spre culmile greu accesibile ale vieții să fie presărat cu flori. Iar dacă complotul va da greș, va avea totuși timp să-i trimită lui Kaltenbrunner scrisorile, cu o mențiune scurtă, de pildă, ca asta : „Sustrase de la un dezerter executat zilele trecute“. În cazul acesta, cuvîntul hotărîtor îl va avea Kaltenbrunner. E drept că el n-are stofa lui Canaris, dar tot e mai bine decît nimic.

Acesta era jocul pe care și-l propusese șeful *Gestapo*-ului !

— Sînt curios cum va reacționa Puttkammer cînd îi vom arăta scrisorile ? am întrebat eu.

Sturmbannführer-ul a dat din umeri și a rămas pe gînduri. Ce ar fi putut spune ? O fi Puttkammer un zeu, nu-i vorbă, dar în cazul de față și poate pentru prima oară, atotputernicia lui poate fi pusă la îndoială. Aristocratul e și el tot așa de dornic de viață ca orice muritor de rînd.

— Credeți că are să-mi accepte condițiile ? am căutat eu să precizez.

— Sînt sigur. N-are încotro ! Dumnealor se țin bățoși pînă-și găsesc nașul.

— Aș vrea să-i înmînez lui Puttkammer scrisorile în prezența mea.

— Ah, blestematele astea de scrisori mi-au scurtat viața cu cel puțin zece ani ! a exclamat enervat Semmelbauer. Ce să fac, accept. Abia aștept să văd mutra acestui „von“, cînd îi vom pune sub ochi „operele“ sale literare.

După ce am aranjat unele detalii și am lămurit „problema Puttkammer“, i-am cerut lui Semmelbauer să-mi pregătească tabelele cu arestații deținuți în închisoarea orașului și la *Gestapo*.

Şeful Gestapo-ului a mişcat din buze, a răsuflat adînc şi, cu un aer filozofic, a zis:

— Ca să vezi cum e viaţa! Mai ieri îţi dădeam eu ordine, azi îmi ordoni dumneata mie. Şi de ce? Ce s-a întîmplat? Nimic deosebit. Pur şi simplu cîteva hîrtiuţe au trecut din caseta mea în buzunarul dumitale. Atît şi nimic mai mult! Ce absurditate!

34. A TREIA ETAPĂ

„Opel“-ul a străbătut în goană oraşul, a trecut podul şi a ieşit afară, în cîmp. Departe la orizont, se contura ca un zid negru perdeaua zimţată a pădurii. În dreapta şoselei, se întindeau lanuri înalte, înspicate de grîu, unduind, auriu, sub razele soarelui, în bătaia moale a vîntului.

Maşina goneşte cu viteză, ducînd în direcţia pădurii doi călători taciturni — pe Semmelbauer şi pe mine. Mai e cu noi şi un al treilea, şoferul, dar el nu contează. De altfel, şi şoferul tace, îndeplinindu-şi îndatoririle profesionale, fără a-şi trăda cu nimic prezenţa. Tac, meditez... Cred că şi *Sturmabführer*-ul face la fel. Şi cum n-ar reflecta, tocmai acum cînd se pregăteşte să facă un pas atît de neobişnuit? Da, Semmelbauer are la ce se gîndi. Peste puţin timp, se va vedea cu Puttkammer, autorul scrisorilor care i-au scurtat viaţa cu vreo zece ani, după cum s-a exprimat. Şi nu numai că i-au scurtat-o, dar i-au şi pus-o, pe de-a-ntregul, la dispoziţia ilegaliştilor sovietici. Unul dintre aceşti ilegalişti stă acum alături de autoritarul, atotputernicul şef al Gestapo-ului din N... şi-l duce „în vizită“ la Puttkammer. Privit din afară, totul arată desigur altfel, aşa cum se cuvine cînd *Sturmabführer*-ul SS se deplasează în interes de serviciu, însoţit de translatorul personal. Semmelbauer şade posomorît, picior peste picior, cu braţele încrucişate şi priveşte pătura din faţă care se apropie din ce în ce mai mult. Toată lumea, inclusiv şoferul, trebuie să aibă impresia că şeful Gestapo-ului a rămas ca şi înainte un personaj important şi temut. Că nu Semmelbauer e dus, ci, dimpotrivă, el duce pe un subaltern mărunţ, un tălmăci, la şcoala *Abwehr*-ului pentru o chestiune de serviciu. Iar întrevederea care urmează să aibă loc e secretă şi organizată în interesele securităţii Germaniei.

La rîndul meu și eu caut pe cît pot să-i ridic domnului Semmelbauer autoritatea. Stau liniștit, modest, pe perna din spate, la o distanță respectabilă de superior, cercetînd ceafa acestui *Übermensch*. Noul meu rol îmi face o deosebită plăcere. Agenții și șoferul *Gestapo*-ului n-au decît să creadă că nu-s decît un biet slujbaş, executant docil al ordinelor *Sturm-bannführer*-ului. Dar Semmelbauer știe cu cine stă acum în mașină și cine-i stăpîn acum pe situație.

Repet, rolul în care apar acum îmi dă o plăcere deosebită. Cred că-i puțin spus: mai curînd — o imensă satisfacție. Și nu numai fiindcă pot în sfîrșit să mă răzbun pe stîrpitura asta de hitlerist pentru tot răul pe care l-a principuit, făcîndu-l să-și plătească într-un fel crimele. Triumfam, mîndru că sînt lucrător al organelor noastre de cercetare. Da: Semmelbauer cel de acum, acest *Sturm-bannführer* supus, umil și ascultător pînă la slugărnicie e opera mea. Altora le-o fi părînd fioros, pentru noi e lamentabil. Acum umblă ca o javră legată cu un lanț nevăzut. Capătul lanțului îl țin eu în mînă. Azi, bunăoară, am slăbit lanțul și Semmelbauer se avîntă înainte, aleargă spre desișul pădurii să-l caute pe Puttkammer, să-l înhațe de beregată, să-l sugrume...

Sînt liniștit. Mă simt mai liniștit decît atunci cînd mă duceam să mă întîlnesc cu Semmelbauer, avînd fotocopiile scrisorilor în buzunar. Acolo era totuși un joc la care participam și eu. Acum însă nu-s decît un simplu spectator, dacă vreți — un arbitru. N-am altceva de făcut decît să apreciez aptitudinile domnului *Sturm-bannführer* și să-i dau nota cuvenită.

Reșetov și Demian își puneau mari speranțe în această întrevvedere a mea cu Puttkammer. Dacă *Gestapo*-ul ne-a divulgat o puzderie de agenți, printre care și cîțiva oameni pripășiți pe lîngă noi, ce recoltă bogată vom culege la *Abwehr*! Școlile *Abwehr*-ului pregătesc agenți de spionaj și-i strecoară la noi în fișia frontului și în spatele lui. Locotenent-colonelul Puttkammer se ocupă tocmai cu asta și, dacă punem șaua pe el, ne va da nu una, ci cîteva liste ale agenturii *Abwehr*-ului. Sau în cel mai rău caz, listele agenturii pregătite în școala condusă de el. Prin urmare, vom obține astfel un material extrem de important.

Cîmpia a rămas în urmă. Mașina o apucă pe un drumeag, înfundîndu-se în pădure. Șoseaua se întinde departe spre orizont, dreaptă ca o săgeată, străjuită de siluetele înalte, arămii ale pinilor.

Un tractor căruia i s-a defectat șenila tocmai cînd trecea drumul ne reține cîteva minute. Abia acum, stînd pe loc cu motorul oprit, pot desluși zgomotele pe care în timpul mersului nu le auzeam. Pădurea din jurul nostru geme de scrișnetul ferăstraiei, de bocănitul topoarelor, de huruitul tractoarelor, amestecat cu voci omenеști. Miroase a catran și a lemn verde. Hitleriștii părăduiesc în mod barbar pădurea.

„Opel“-ul pornește mai departe.

Șaisprezece kilometri sînt o bagatelă. Peste zece minute, cotim brusc spre stînga și dăm de prima santinelă. Altă santinelă ne aștepta la podețul care trece peste un pîriu, iar cea de-a treia ne iese în întîmpinare în fața porții fostului sanatoriu „Sosnovii“.

Deși șoferul a claxonat de două ori, porțile rămîn închise. O santinelă iese din gheretă și ne spune că mai departe va trebui să mergem pe jos. Semmelbauer se strîmbă, nemulțumit. Lăsăm mașina la poartă și o luăm înainte prin pădure. Pretutindeni liniște. Păsări fel de fel ciripesc în copaci. Undeva în depărtare bubuie tunurile. Dar nici trilarile păsărilor, nici tragerile artileriei nu-s în stare să năruie liniștea adîncă a pădurii. Sorb cu nesaț aerul înmiresmat și tare, ca un vin îmbătător.

Facem vreo sută de pași pe o alee asfaltată, ajungem într-o poiană scaldată de razele dogoritoare ale soarelui de iulie. Chiar în fața noastră, privindu-ne, se ridică o vilă cochetă, cu două etaje și cu acoperișul țuguiat. Construită după o arhitectură veche, vila este încadrată de-o parte și de alta de două clădiri masive, cu ziduri de cărămidă albă. Pe frontispiciul vilei flutură un drapel mare, decolorat de soare, cu o svastică în mijloc.

Fostul sanatoriu e înconjurat armonios de stejari și de conifere. Tufele de liliac și de iasomie ascund barăcile de lemn, dependințele.

La umbră, lîngă trunchiul gros al unui gorun secular cu o coroană conică e parcat un autoturism nou-nouț, decapotabil a cărui vopsea lucioasă sclipește în soare. Anvelopele

proaspăt ieșite din fabrică n-au apucat încă să-și roadă învelișul zimțat.

Alături de mașină, într-o atitudine clasică, stă tolănit un ciine-lup. La apropierea noastră, dulăul stă încremenit, nu mișcă nici măcar din urechi, de parcă nu ne-ar lua în seamă.

Străbateram luminișul, intrăm în vilă...

Un planton negricios și sprinten ni se adresează într-o nemțească foarte aproximativă. Aflînd că îl căutăm pe locotenent-colonelul Puttkammer, plantonul se repede ca fulgerul în sus, pe scări.

Cîteva minute rămînem singuri. Mă uit în jur, încercînd să mă întorc cu gîndul înapoi, la anul 1941. Uite colo, probabil, ședea o fată drăgălașă care întîmpina oaspeții și le lua biletele de cazare în sanatoriu. Dincolo era garderoba, iar la masa rotundă din mijloc pacienții încingeau desigur partide pasionante de domino.

Toate astea au fost cîndva... Acum e liniște. O liniște nu obișnuită — ci tainică, apăsătoare. Undeva în jurul nostru sînt desigur și oameni. Nu-i vedem însă, nu-i auzim. Poate că în clipa aceasta zeci de perechi de ochi ne urmăresc de la geamuri, sau prin crăpăturile ușilor. Nu știu de ce, dar în ziua în care am avut cu Semmelbauer discuția aceea decisivă de la *Gestapo*, nu mă simțeam atît de încordat ca acum, deși eram înconjurat din toate părțile de ziduri groase, de uși capitonate, ferecate, și de ferestre cu gratii. Uite, aici mă aflu în aer liber, în desișul pădurii și totuși... totuși mi-e parcă groază. Nu mă simt în largul meu. Încerc să analizez starea mea sufletească, să-i aflu cauza. Probabil că asta se explică prin faptul că la *Gestapo*, toate lucrurile îmi erau familiare. Cunoșteam clădirea, îl cunoșteam pe Semmelbauer, scontam răspunsul lui, prevedeam contraloviturile pe care mi le-ar fi putut da. Aici însă pluteam în necunoscut. Cum vom fi primiți, și oare șeful *Abwehr*-ului va catadicsi să ne primească? Cine știe ce mai poate să-i treacă prin cap lui Puttkammer...

Se pare totuși că evenimentele se succed conform planului stabilit. Curînd vedem coborînd de la etaj un locotenent tînăr, cu obrajii proaspăt bărbieriți, care ne poartă sus. Conduși de el, urcăm treptele străvechi ale scării și ajungem la etajul al doilea. Apoi, tropăind pe parchet, străbateram

un coridor lung și ne pomenim într-o încăpere mare cît o sală de gimnastică, în care dau cîteva uși.

Locotenentul ne roagă politicos să luăm loc pe canapeaua mare, de lîngă perete, capitonată cu piele fină.

— Puttkammer trebuie să sosească din minut în minut — ne anunță el.

Dar, vai, constat că am apreciat greșit situația. Lucrurile nu se desfășoară cum am prevăzut noi în plan. Altă așteptare. Pe cît se vede, Puttkammer nu prea se grăbește să ne iasă în întîmpinare. Alt afront pentru șeful *Gestapo*-ului! Mai întîi l-au făcut să străbată pe jos curtea; acum îl fac să-l aștepte pe locotenent-colonel în sala asta pustie. Prin urmare, nu-i greu să-mi închipui că pieptul rahitic al lui Semmelbauer începe să clocotească de mînie. Simt că *Sturm-bannführer*-ul abia își stăpînește indignarea. Biție nervos din picior, bate darabana cu degetele pe genunchi, se foiește pe loc, oftează impacientat, înălțîndu-și ochii în tavan.

Mie nu-mi prea pasă de nerăbdarea lui Semmelbauer. N-are decît să ofteze, să sufere. Purtarea lui Puttkammer însă mă pune pe gînduri. Nu cumva individul e o figură prea mare pentru unul de teapa lui Semmelbauer? Și oare *Sturm-bannführer*-ul va fi în stare să-l înghită? Pînă una-alta, cert e că Puttkammer ne ignoră și încă într-o manieră destul de grosolană.

Într-un tîrziu, ușa se deschide cu un scîrțîit ușor, și în odaie apare un locotenent-colonel înalt, zvelt, cu părul argintat și cu o ținută militărească ireproșabilă.

Fără îndoială, e Puttkammer. Întreaga înfățișare a hitleristului trădează un animal de rasă. Are capul mare, alungit, părul pieptănat spre ceafă, nasul subțire, ușor coroiat, dedesubtul căruia se conturează linia îngustă și aspră a buzelor. Bărbia pătrată, ochii pătrunzători, mult depărtați unul de celălalt, în care licărește o privire răutăcioasă completează portretul. Un adevărat viking!

N-aș putea să spun că mutra lui Puttkammer mi-a stîrnit admirația, dar a făcut asupra mea o impresie puternică. Pe fața lui Semmelbauer observ o expresie de ușoară dezorientare, deși continua să-și păstreze poza obișnuită, adică să stea cu capul vîrit între umeri, și să se uite în jur, semet.

Fără să ne învrednicească măcar cu o privire, Puttkammer trece pe lângă noi, călcînd apăsător și piere după o ușa.

Oricît de ciudat s-ar părea, mă gîndesc neliniștit că din tot planul ăsta al nostru s-ar putea să nu se aleagă nimic.

Locotenentul sare de la biroul lui și își urmează șeful.

— Animalul! murmură scîrbit Semmelbauer.

— Știa că venim? îl întreb eu.

— Sigur. I-am telefonat. Nu-i nimic, lasă că-l pun eu cu botul pe labe.

Încep să mă cam îndoiesc de forța magică a *Sturmbannführer*-ului. Nu prea îmi vine să cred că are să-l pună cu botul pe labe pe Puttkammer. Totodată, nu-mi pierd nici speranța că pînă la urmă locotenent-colonelul se va da bătut. Oricum, scrisorile se află în posesia noastră și asta echivalează de fapt cu osîndirea la moarte a lui von Puttkammer. Pînă la urmă logica aceea elementară, de fier — ca să ne exprimăm plastic — căreia toate i se supun, de la lucrurile cele mai complicate, pînă la cele mai simple, va triumfa. Puttkammer, fără îndoială, e un individ dificil. Dar în ciuda înfățișării lui impunătoare, în ciuda trufiei lui, și el se supune legilor acestei logici.

Locotenentul se arată din nou, deschide larg ușa și, cu un gest al brațului, ne invită înăuntru.

Semmelbauer pășește primul pragul și, azvîrlindu-și înainte brațul, chelălăie:

— *Heil!*

Puttkammer îi răspunde printr-o înclinare a capului. Stă înfipt lângă birou, cu picioarele puțin desfăcute, înșurubate parcă în dușumea.

Nu, primirea asta nu-mi place de loc. Locotenent-colonelul ne tratează ca pe niște vizitatori obișnuiți, nu însemnați, mai precis ca pe niște solicitori mărunți, pe care, de obicei, îi ascuți în picioare. Hei, drăcie! După cum se vede, inițiativa nu-i de partea noastră. Trebuie să schimbăm brusc macazul, să-l facem pe Puttkammer să ne simtă puterea.

Cred că și Semmelbauer a înțeles. Intră direct în subiect:

— M-am hotărît să vin personal pînă aici, domnule locotenent-colonel. Este în joc persoana și, ca să spun așa, însăși siguranța dumneavoastră...

— Vă sînt foarte recunoscător. Mă simt prea onorat, vorbește apăsător, cu o politețe rece, von Puttkammer.

Nu a dat mîna cu noi. Rămîne mai departe în picioare, fără să ne invite să luăm loc. De undeva din dreapta se aude molcom o melodie plăcută. Trag cu coada ochiului și văd un „Telefunken“ uriaș, așezat pe o măsuță de culoare închisă, cu picioare înalte. Să începi o discuție atît de importantă, stînd în picioare, nu-mi închipuisem, și probabil că nici Semmelbauer. Răsucindu-și nervos un nasture de la veston, face fețe-fețe.

Iată-l totuși pe *Sturmbannführer* abordînd problema :

— Vreau să vă aduc la cunoștință că în mîinile mele au căzut scrisorile dumneavoastră... Semmelbauer tace și-l măsoară pe Puttkammer cu o privire veninoasă, ascunzîndu-și un zîmbet în colțul gurii.

Sigur, își închipuie că vorbele lui l-au dat gata pe șeful *Abwehr*-ului. S-a înșelat însă. Strîngîndu-și buzele și luînd un aer absent, Puttkammer se uită calm la el, fără a clipi din ochi.

Sînt la fel de stupefiat ca și Semmelbauer. Și cum să nu fii? Am bătut cartea cea mai mare, și locotenent-colonelul nu-i doborît. Vorba vine doborît — el pare că nici n-a simțit lovitura. Întreprinde cumva un atac psihologic împotriva noastră? Vrea să pareze cu sîngele lui rece încercarea noastră de a-l da peste cap? Vom vedea! Vom vedea dacă va avea destulă stăpînire pînă la capăt și cît de tari sînt nervii domnului von Puttkammer.

Semmelbauer se decide să facă o ultimă încercare.

— Sînt nevoit să vă arăt copiile acestor scrisori, rostește el și se îndreaptă spre birou, scoțînd din buzunarul dinăuntru al tunicii fotocopiile. Pune pe birou tot vraful de fotografii. Pe una i-o întinde lui Puttkammer.

Ce mai putem face? Nimic. Absolut nimic. Să repetăm ce-am spus, să ridicăm tonul, să trecem la amenințări? Bine, dar Puttkammer înțelege perfect situația. Înaintea lui se află aceste scrisori îngrozitoare, pe care nu i le arată fitecine, ci însuși șeful *Gestapo*-ului. Și urmarea care ar fi? Arestarea, judecata și execuția. Sau! Semmelbauer i-a dat să înțeleagă că mai există o speranță — a pomenit ceva despre fericirea personală a locotenent-colonelului. Situația e cum nu se poate mai limpede. Puttkammer trebuie să aleagă.

Mai întâi de toate însă el trebuie să simtă lovitură. Îi urmăresc atent, îi supraveghez fiecare mișcare.

Ia fotografia, o duce la ochi, o privește câteva clipe. Mîna nu-i tremură, pe față nu-i tresare nici un mușchi. Dacă asta înseamnă putere de stăpînire, n-am decît să mă minunez de măiestria cu care Puttkammer știe să se prefacă atît de liniștit. Și a doua oară îmi trece prin minte gîndul că, după toate semnele, încercarea noastră e sortită eșecului. Dar atunci, cum vom bate în retragere? Cum vom ieși din vila aceasta a *Abwehr*-ului atît de inospitalieră? Pereții ăștia frumos tapetați pot înghiți între ei totul, la fel de bine ca zidurile mohorîte ale *Gestapo*-ului. Totuși, alternativa aceasta este exclusă. Cu mine e și Semmelbauer, pe care nu-l poți ascunde prin beciuri. Au să-l caute, desigur. Orice s-ar zice, e vorba totuși de un *Sturmabannführer* SS.

— În consecință, să vorbim deschis, propune pe un ton oficial Semmelbauer.

Puttkammer aruncă fotocopia peste celelalte și răspunde:

— Poftim. Aveți cuvîntul. Apoi face un gest cu mîna, arătîndu-ne două fotolii.

„Ei, uite că s-a rupt gheața, îmi zic eu. Diavolul, s-a dat bătut. Fără accese de isterie, fără panică, sau lașitate — uite că a cedat.“ Simt că mă liniștesc. Așa-i mai bine. Ce să se mai împotrivească, să țipe, să injure!? Lucrurile se pot aranja calm, fără scandal. Și mă gîndesc că Puttkammer ar fi putut să-și dea seama ce anume voia să-i spună șeful *Gestapo*-ului. Conversații de soiul ăsta nu se întîmplă prea des. Iar cînd ai în mîna — corp delict — niște scrisori, discuția capătă un anumit caracter, bine definit. În tot cazul, liniștea lui Puttkammer era a unui ins avizat. El s-a antrenat să-și păstreze acest calm. Cu atît mai bine! O formulă gata întocmită o minuiești mai ușor.

Odată ajuns la concluzia asta, mă uit la Puttkammer, fără nici un pic de uimire sau îngrijorare. Între timp, profitînd de invitația lui, eu și cu Semmelbauer ne așezăm în fotolii. Locotenent-colonelul însă rămîne tot în picioare. Stă, se uită pe fereastră, concentrat și totodată absent, fără să vadă parcă nimic. Gîndurile și frămîntările lui nu și le exteriorizează.

Înțelegem că-i e greu să treacă de la starea de libertate la situația unui om dependent, să se dea pe mâinile altcuiva, fie chiar și ale lui Semmelbauer. Împrejurările însă îl obligă să accepte situația aceasta.

„Hai, mai repede, îl îndemn eu în gând. Declară-te învins, domnule von Puttkammer. Masca dumitale de mîndru patrician nu mai e de nici un folos. Și-apoi, ce mai încoace și-ncolo, reprezentația s-a terminat. E momentul să trecem la fapte.“

Von Puttkammer se întoarce spre noi, spunînd :

— O clipă, vă rog !

Apoi, cu același pas măsurat, traversează de-a curmezișul cabinetul și dispare după o ușiță scundă din peretele din fund.

„Și totuși comedia continuă, mă gîndesc eu înciudat. Locotenent-colonelul văd că nu se decide de fel. Mi se pare că i-am supraestimat curajul.“

L-am auzit cînd a răsucit cheia în broască, încuind ușa. Pe urmă a răsunat o detunătură.

Sînt lucruri pe care poți să le pricepi dintr-o dată, fără nici o lămurire. Așa s-a întîmplat și cu noi cînd am auzit clinchetul cheii și focul de armă. Puttkammer se împușcase.

Semmelbauer a îngălbenit, a sărit ca ars din fotoliu și a început să bîlgueie, năuc :

— Mii de draci ! Am dat greș !

Mai am în mine destulă putere să glumesc :

— Noi da, însă dumnealui mi se pare că n-a dat greș !

Împrejurarea e destul de neplăcută. Și eu, și Semmelbauer înțelegem lucrul acesta. Trebuie deci să acționăm fără întîrziere. Mă apropii iute de ușa ce dă în anticameră, o trîntesc de perete și îi strig locotenentului :

— Nu știi ce-i cu șeful dumneavoastră. S-a încuiat la el înăuntru și trage cu pistolul.

— Cum ? Trage ? exclamă locotenentul și o pornește glonț spre biroul lui Puttkammer.

În timp ce el îl strigă pe Puttkammer, bătînd în ușă cu pumnii, Semmelbauer adună prevăzător și ascunde în buzunar fotocopile.

Peste cîteva minute intră în cabinet un maior, apoi felcerul, apoi alți indivizi din cadrele școlii.

Cu eforturi comune, spargem ușa. Pe podea, lîngă o canapea, îl vedem pe Puttkammer. Zace întins pe o parte, cu un picior îndoit sub el. De sub veston i se prelinge o șuviță subțire de sînge. Alături, revolverul care și-a făcut datoria.

Felcerul se lasă în genunchi, își lipește urechea de pieptul lui Puttkammer, îi pipăie pulsul și declară cu o emfază de parcă ar fi descoperit o nouă planetă :

— E mort !

— Închipuți-vă că și eu am avut impresia asta, adaugă calm *Sturmbannführer*-ul.

— Și acum, ce facem ?

— Habar n-am, răspunde nepăsător Semmelbauer. Domnul von Puttkammer m-a rugat să-i aduc un translator, și cînd colo...

Lăsăm cadavrul singur și ieșim din birou.

— Eu zic să oprim muzica, zice ca pentru el locotenentul, îndreptîndu-se spre aparatul de radio.

— Da, e preferabil. Morții sînt insensibili la muzică, remarcă *Sturmbannführer*-ul.

Secretarul pune mîna pe telefon și începe să sune, se pare, în toate părțile.

Instalîndu-se în mașină, Semmelbauer a exclamat :

— Auzi vorbă ! Pasămite, dumnealui n-a catadicsit să-și înjosească demnitatea de porc. Păi, și eu aș fi putut să fac la fel.

— Să nu ți-o iei în cap, domnule *Sturmbannführer*, i-am rețezat-o eu. Te asigur însă că Puttkammer a fost un ageamiu. În locul lui, eu te-aș fi curățat mai întîi pe dumneata, apoi pe însoțitorul dumitale, și la urmă mi-aș fi tras un glonț în cap.

La auzul acestor vorbe, Semmelbauer se cutremură.

35. ADIO N... !

— Vezi că are să vină un om. Unul, Mustăciosul. Are să-ți spună parola pe care i-am dat-o ieri. Vei ține prin el legătura cu organizația. Ne-am înțeles ?

Trofim Gherasimovici scutură cu hotărîre din cap. Ședea în fața mea, numai ochi și urechi, ca un soldat, ascultînd tot ce-i spuneam.

— Și te mai sfătuiesc, urmai eu, să nu te expui de pomană. Nu umbla noaptea prin oraș. Toate-s bune pînă la o vreme. Și să faci doar ce ți se cere. Acum, hai să te îmbrățișez.

Dar Trofim Gherasimovici mi-o luă înainte și înșfăcîndu-mă în brațele lui puternice, își lipi obrazul țepos de gîtul meu. Pe urmă se desprinsе brusc, se frecă la ochi și, întorcîndu-și capul, zise :

— Nu știu ce dracu e cu fumul ăsta, de unde o fi venind... Un zîmbet timid i se întipărise pe față.

— Se vede că azi Nikodimovna a astupat mai devreme coșul, observai eu în glumă. Și acum, rămii cu bine. Să nu mă pomenеști de rău. Și să nu mă conduci — nu-mi place.

Trofim Gherasimovici dădu din umeri nedumerit și se mută de pe un picior pe altul.

— Cum adică? bolborosi el. Și pleci de tot, n-o să te mai văd?

— Cum de tot? Nu cumva ți-ai pus în gînd să mori?

— Nicidecum. Eu unul zău că aș mai aștepta nițeluș, zîmbi cu tristețe Trofim Gherasimovici.

— Nici eu nu mă prea grăbesc. Dacă-i pe-așa, poate că o să ne mai întîlnim.

Omul acesta „cam pătat“, care, pe vremuri, numai cînd fi auzeam glasul, simțeam cum mă apucă o revoltă ascunsă, și care mă scotea din sărite, mă privea acum ca un copil ce pierde pentru totdeauna un lucru drag, neasemuit de scump. Chipul lui butucănos, pocit, ochii și toată înfățișarea exprimau atîta dezolare și tristețe sinceră — pe care bătrînul n-ar fi fost în stare să le mărturisească prin grai — încît am simțit pe loc cum mă cuprinde o milă adîncă.

Cine știe dacă temerile lui Trofim Gherasimovici nu sînt îndreptățite? Oare ne despărțeam chiar pentru totdeauna și n-aveam să ne mai vedem niciodată? Cine știe ce-ți aduce ziua de mîine! Firește, ar fi admirabil dacă am izbuti să străbatem calea spinoasă și atît de grea a războiului, pe care ne-o hărăzise soarta haină și am scăpa teferi. Ar fi splendid! Dar chiar dacă vom supraviețui, nu înseamnă că ne vom

revedea neapărat. Viața ne poate arunca la distanțe atât de mari unul de altul, în colțuri atât de îndepărtate, încît orice întîlnire să ni se pară un vis de neîmplinit.

Amurgul cobora peste oraș. Pe cer apăruseră timid primele stele. Arșița din timpul zilei se potolea. Lăsasem în urmă casa sub acoperămintul căreia petrecusem aproape doi ani, anii cei mai grei ai vieții mele. Treceam pentru ultima oară pe străzile unde ajunsesem să cunosc fiecă crăpătură a trotuarului, fiecă bancă și pomișor. E greu să te desparți de ceva cu care te-ai obișnuit și de care te-ai legat. E atât de greu! Luasem cu mine din N... un singur lucru: cartea lui *Remarque.

Nu-mi mai rămînea decît să-mi iau rămas bun de la Demian și de la Jenia-Năpîrstoc. Așa aș fi pus la punct totul și aș fi plecat cu inima împăcată și cu cugetul curat. De Fusul mă despărțisem cu două zile în urmă; de Mustăciosul, ieri. Acum mă îndreptam spre adăpostul nostru. Eram sigur că Demian e acolo și mă așteaptă. Ieri l-am dus la Semmelbauer acasă și le-am făcut cunoștință. Nu, *Sturmbannführer*-ul nu putea să ne joace nici o festă — în privința asta nu aveam nici o grijă. Eram ferm convinși — și pe bună dreptate — că n-avea să urmeze exemplul lui Puttkammer; nici nu i-ar fi trecut prin cap. Avea deci o singură cale.

În prima despărțitură a adăpostului ardea un căpețel de luminare, cu o flacără înaltă, gălbuie. Aplecat deasupra mesei, Demian scria.

Cînd m-a văzut intrînd, a întors foaia, s-a ridicat și, aruncîndu-și ochii pe ceas, s-a așezat din nou. Era prea devreme ca să ne luăm rămas bun.

— Ei, ce se-aude? mă întrebă el.

— Gata! răspunsei eu așezîndu-mă alături.

— I-ai comunicat Tăunului tot ce trebuie?

— Firește.

Auzind vorbă alături, Năpîrstoc și Kosteă apărură și ei. Amîndoi se aciuiră lîngă masă, privindu-mă într-un fel cu totul deosebit, cum te uiți la un prieten de care te desparți pentru multă vreme.

Am aprins cîte o țigară din pachetul adus de Kosteă. Fumam fără să scoatem o vorbă, și tăcerea aceasta nu era

nici grea, nici stîmjenitoare. Se părea că totul fusese aranjat, totul fusese spus și totuși, după cîteva minute, l-am întrebant pe Demian :

— Ce impresie ți-a făcut Semmelbauer ?

Demian a tăcut cîtva timp, apoi mi-a răspuns :

— Ce să ne mai ascundem, norocul pe care l-am avut cu el îl întîlnești o singură dată în viață. Nu se mai repetă. Acum, Semmelbauer e în mîinile noastre și-o să facă tot ce vrem noi.

— Dar la deținuți te-ai gîndit, ce faceți cu ei ?

— M-am gîndit. Dar știi ? Graba strică treaba. Așa că mai întîi trebuie să chibzuim bine lucrurile...

— Și eu tot așa zic, interveni Kosteas. Eu cred că e o soluție. Să împăcăm și capra și varza.

Jenia se uită cu o vădită curiozitate la Demian, apoi la mine. Fetișcana asta, veșnic tăcută, vorbea, ca de obicei, numai cu ochii. Iar acum, ochii ei parcă mă întrebau : „Ce ziceți ? Ați auzit ? E o soluție, și soluția asta nu e a oricui, e a lui Kosteas !” În aceiași ochi întrezăream o licărire care aducea a mîndrie și admirație pentru flăcăul de lîngă ea. Niciodată nu-i mai văzusem expresia asta. Sau poate doar mi se păruse...

— Trebuie să mai pun la punct cîte ceva, adăugă Kosteas. Vă raporteaz eu peste o zi, două...

— Nu-i nimic, timp avem berechet. Mai așteptăm, încuviință Demian.

Și iar ne-am cufundat în tăcere. Fiecare se gîndea la ale lui. Pe urmă, Demian mi-a arătat ceasul. Era vremea...

Ne-am ridicat în picioare, ca la comandă. Jenia a luat de pe masă cartea lui Remarque și și-a acoperit cu ea fața pînă în dreptul ochilor. I-am întins mai întîi ei mîna :

— Să ne vedem cu bine, Jenia.

— Dac-om mai trăi, șopti fata.

— Ce-nseamnă asta ? Îți ordon să trăiești, nu să mori. Ai înțeles ?

— Just ! Să trăim, nu să murim, întări Demian și făcu un pas spre mine, ca și cînd ar fi vrut să mă îmbrățișeze. Sînt sigur și azi că a vrut să mă îmbrățișeze. Dar imediat, credincios obiceiului său, Demian și-a înfrînt slăbiciunea și mi-a strîns cu putere mîna cu amîndouă mîinile.

— Și mai ales, adăugai eu, să nu uităm de fleacul ăsta care se cheamă inamic...

Demian dădu din cap. Jenia îmi întinse cartea. Acum mă privea cu ochii larg deschiși, uimiți, strălucind de lacrimi.

— Să mergem ! făcu Kosteia un gest brusc cu mîna.

Puteam să mă strecor și singur afară din oraș, dar Kosteia a protestat cu tărie, zicînd că mă trece el de partea cealaltă a rîului. Să-l contrazic, ar fi însemnat să-mi pierd timpul degeaba.

Ajungînd pe celălalt mal, Kosteia îmi spuse :

— Sînt curios ce-o să zică mîine primarul, cînd o auzi că secretarul primăriei a șters-o...

— Ah, ce bine că mi-ai adus aminte ! am exclamat eu.

— Ce-i ? E ceva serios ?

— Foarte serios. Nimeni nu s-a gîndit la asta, nici măcar eu. Și ar fi trebuit să ne gîndim. Uite ce-i, dragul meu... La înapoiere, treci pe la Trofim Gherasimovici. Întîi au să mă caute la el. Să le spună că azi-noapte a venit cineva la mine, că m-a chemat afară în cerdac și că de-atunci, n-am mai dat pe-acasă. Așa să faci.

— Clar.

Ne-am oprit o clipă pe marginea șanțului antitanic, pe care-l cunoșteam de atîta vreme. Am tras cu urechea, scrutînd atenți tăcerea din jur. Orașul rămăsese undeva în urmă.

Peste pămînt se lăsase o noapte caldă și înstelată de iulie. Dincolo de oraș, peste deal, scăpărau în zare fulgere. Respiram ușurat, în voie. Dar înima mi se strîngea de durere. Oare am să mă întorc vreodată aici, la N... ?

Împingîndu-mă cu cotul, Kosteia sări în șanț ; imediat îl urma și eu.

Trebuia să merg pe fundul șanțului vreo trei kilometri, pînă la capăt. Acolo mă așteptau tovarășii noștri din detașamentul de partizani.

— Gata, băiete, îi spusei lui Kosteia. Ajunge. Acum pot să merg și fără călăuză. Întoarce-te...

Ne-am oprit. Aerul mirosea crud a iarbă.

— Ei, ce să-ți urez la despărțire ? îmi întrebai eu prietenul punîndu-i mîna pe umăr și încercînd pentru ultima oară să-i văd fața. Întunericul însă mă împiedica să-i deslușesc trăsăturile. Rămîi așa cum ești ! Și atunci totul va fi bine.

— Vă mulțumesc. Am să mă străduiesc. N-ar fi rău să ne mai dați câte un semn de viață. Adică ce și cum e pe-acolo. Dar înțeleg...

— Ei, bravo !

— Așadar, ne vedem după victorie ?

— Să sperăm.

— Nu-i nimic, oftă Kosteia, nu mai e mult pînă atunci. După aia, vă dau eu de urmă. N-o să scăpați de mine, oriunde ați fi. Vă doresc noroc. Din toată inima !

Curînd bezna nopții ne-a despărțit. Am pornit singur mai departe, strîngînd cu putere la piept volumul lui Remarque.

Adio, N... !

Mă așteptau alți oameni, alte locuri, alte misiuni. Viitorul mi se arăta tulbure, învăluit ca-ntr-o ceață. Nu mă mai gîndeam la ce lăsasem în urmă. Mă gîndeam la ce mă aștepta de aici înainte.

E p i l o g

SCRISOAREA GISELEI EISLEBEN

Totul a început de la un telefon — vreau să zic de la o convorbire telefonică. Șeful meu de la serviciu mi-a spus că o voce de bărbat insista să vorbească cu mine și că mă mai căutase o dată. Inițial necunoscutul telefonase în lipsa mea. Tocmai plecasem din Berlin, în delegație. Acum, în sfârșit, m-a găsit.

De ce dau precizări, de ce vreau să reproduc exact totul? Fiindcă aceste amănunte mici și banale sînt singurele date de care dispun. Și pentru mine ele joacă un anumit rol. Ele se aștern ca o potecă ce duce spre un trecut ce mi-e foarte scump — mie și poate că și altora. Cel puțin așa aș vrea să cred, că trecutul acesta îi este drag și altcuiva pe pămînt. E o dorință naivă, recunosc, dar ea izvorăște din convingerea unui om care a văzut și a suferit multe.

Ducîndu-mă la telefon, n-am avut nici o presimțire. Instituția noastră e foarte solicitată. Ne ocupăm de organizarea teritoriului agricol și nu ne putem plînge că lumea nu ne caută la telefon. Convorbirea aceasta însă a avut un caracter cu totul neobișnuit.

Întîi și întîi, necunoscutul nu mi-a spus cine este. Mi-a comunicat doar că mă caută de mai bine de un an de zile sub numele de Andreas, neștiind că între timp îmi reluasem numele vechi de fată — Eisleben. Abia de curînd aflase, întîmplător, și se grăbise să-mi telefoneze.

Îl ascultam pe acest om necunoscut și încercam un sentiment inexplicabil, de necaz și în același timp de teamă. Nu știu de ce am avut impresia că prietenii soțului meu se

hotărîseră să reînvie memoria lui Andreas, și acum recurgeau la mine, ca la un obiect de șantaj. Fosta soție a unuia din șefii Gestapo-ului e o momeală strașnică pentru fauna intriganților politici din Berlinul Occidental. Aș fi întrerupt pe loc convorbirea, dar necunoscutul m-a rugat să-i fixez o oră cînd aș putea să-l primesc.

În ultimul timp, am trăit liniștit, aș zice chiar monoton. Oricum, nu mi s-a întîmplat nimic extraordinar sau misterios. Și deodată... mă pomenesc cu telefonul acesta. Nu-mi stîrnise numai curiozitatea; în suflet mi se trezise și speranța. O speranță demult adormită. Ah, atîta doream să aud o veste bună!...

Unui om singuratic bucuria nu i se poate arăta decît sub înfățișarea unui prieten. În cele patru ore chinuitoare, așteptînd întîlnirea cu persoana aceea necunoscută, nu mă gîndeam decît la acest lucru. Eram aproape sigură că aveam să aflu o veste îmbucurătoare — neapărat îmbucurătoare. Doar nu mă căuta de atîta amar de vreme ca să-mi spună ceva trist, să mă mîhnească. Nu, una ca asta nu-i cu putință.

Necunoscutul s-a dovedit a fi punctual. La șapte și jumătate fix, maică-mea i-a deschis ușa, și în casă a intrat un bărbat înalt, de vreo patruzeci de ani, cu părul des.

Musafirul era un om binecrescut. În tot ce făcea, se vădea grija de a nu-și stingheri semenii. S-a recomandat că e ziarist sovietic și m-a întrebat dacă în timpul războiului n-am fost cumva în orașul N... ocupat pe atunci de trupele germane. La răspunsul meu afirmativ, mi-a mai pus o întrebare — dacă am lucrat la *Wikommando*. Primind același răspuns, ziaristul a exclamat:

— Prin urmare, dumneavoastră sînteți!

Pesemne că înainte avusese unele îndoieli și abia acum se încredințase pe deplin asupra identității mele. Apoi mi-a mai pus o ultimă întrebare, și anume, dacă numele de Peiper îmi spune ceva. Firește că-mi spunea. Dacă-i vorba de acel Peiper care fusese la N... șeful serviciului meteo al aerodromului — sigur, îl cunoscusem și eu. Venea deseori la *Wikommando* să ne aducă buletinul meteorologic.

Dar de ce anume orașul N... și Peiper? Între localitatea aceasta, ziaristul sovietic și trecutul la care mă gîndeam eu exista o legătură.

Musafirul a scos din buzunarul dinăuntru al hainei un pachet nu prea mare, dar gros, și mi l-a pus în față pe masă.

— Vă rog citiți, citiți neapărat aceste însemnări, mi-a spus el. Peste zece zile, dacă vreți, ne vom întâlni iarăși. Trebuie să ne ajutați să restabilim în întregime adevărul...

Pe urmă și-a luat rămas bun, înclinându-se politicos, și a plecat.

O presimțire nelămurită m-a înfiorat. Nu-mi puteam lua ochii de la pachet. În el se ascundea o taină care mă privea. Și atunci mi-a răsărit în memorie o scenă îndepărtată. Mi-am adus aminte că-l văzusem o dată la N... pe Peiper împreună cu Dmitri. Probabil că pachetul are vreo legătură cu Dmitri, probabil că are să-mi spună ceva despre el. Eram incredințată de lucrul acesta.

Mi-a trebuit destulă tărie ca să întind mîna, să iau pachetul. Mi se părea că ating o ființă vie.

Deodată, din pachet a căzut o agendă de mărimea unei cărți poștale și groasă de un deget.

Ochii mei căutau parcă răspunsul — a cui să fie agenda? Ce conține? Nervii mi se încordaseră la maximum, degetele îmi tremurau... Dacă voi afla o veste îngrozitoare? În adîncul ființei mele licărea încă o scînteie de speranță și, dacă am reușit s-o păstrez în mine de-a lungul atîtor ani de suferință și de zbucium, de ce s-o pierd tocmai acum, în vremuri de pace?

Am deschis agenda. Oricum, mai devreme sau mai tîrziu, tot va trebui să aflu adevărul. El! E scrisul lui — un scris rotund, citeț. Însemnările lui Dmitri. Și sînt multe: o avere întreagă.

Deși nu înțelegeam o iotă, paginile umplute cu rînduri scrise mărunt parcă-mi vorbeau. Auzeam glasul lui Dmitri, glasul acela atît de iubit și de răscolitor.

Pleoapele mi s-au închis, grele, ca de plumb. Retrăiam singură, cu mine însămi, acele clipe de demult. Iată întâlnirea atît de așteptată, chiar dacă nu-i așa cum mi-am închipuit-o. Atîta o dorisem...

Imediat, degetele mele începură automat să răsfoiască agenda. Căutam cu înfrigurare măcar un cuvînt pe care să-l pricep. Pe ultima pagină era trecută data „Anul 1943”. Atît. O fi un jurnal, mi-am zis. O cronică ce se termină în 1943. Data a menționat-o chiar Dmitri, cu mîna lui. Dar pe urmă?

Pe urmă a trăit, a continuat să trăiască. Dacă i s-ar fi curmat firul vieții, s-ar fi întrerupt și însemnările.

Chinuită de dorința de a ghici, de a înțelege ceva, cît de cît, m-am apucat să cercetez cu atenție agenda, filă cu filă. Am dat și peste o altă inscripție, făcută pe o foaie cenușie care se lipise de copertă: „Dmitri Braghin. Maior. Raionul Krustpils. 15 mai 1944.”

Acum i-am aflat în sfîrșit numele de familie. Braghin! Dmitri Braghin. Data însă și raionul mi-au stîrnit din nou bănuiala. Ce-nseamnă 15 mai 1944 ?

Speranțele mi se stingeau, apoi reînviau numaidecît, dar scînteia aceea din străfundul sufletului meu licărea tot mai slab. Fel de fel de presimțiri sumbre mă copleșeau din ce în ce mai stăruitoare și mi-era greu să le alung. Chemam în ajutor amintirile. Oricît s-ar părea de ciudat, dar nu știu de ce, trecutul acesta mi se înfățișa luminos. Anii întunecați și plini de suferințe ai războiului, sub amenințarea veșnică a morții, îmi apăreau acum într-o altă lumină. Da, m-am chinuit, mi-am pierdut băiatul, am văzut mulți oameni murind. Dar tot atunci mi-a fost dat să cunosc și prima mea dragoste, o dragoste mare, pe care soarta nu ți-o dăruiește decît o singură dată în viață. Am avut un prieten puternic, viteaz, l-am sprijinit în misiunea lui eroică. Nu mă îndoiesc că ce a săvîrșit el a fost o faptă eroică, și nici atunci nu puneam la îndoială lucrul acesta. Poate că l-am ajutat și eu cu ceva. Cu ceva neînsemnat, dar chiar și așa, numai ideea că am participat la lupta lui mă face fericită.

E dureros că toate acestea s-au dus în trecut. Acum nu mi-a mai rămas decît speranța, așteptarea. Apoi, presimțirile astea... Trebuie să le izgonesc din inimă, să nu-mi rămînă în ea decît speranța, o speranță luminoasă care în cele din urmă să se izbîndească.

Agenda mi-a răscolit amintirile, m-a făcut să caut dezlegări și să înțeleg multe întîmplări din trecut.

Iar cînd oaspetele rus m-a vizitat a doua oară, nenumăratelor pagini din agenda lui Braghin li s-a mai adăugat una.

În seara zilei de 14 mai 1944, în sectorul de cale ferată Krustpils — Daugavpils, o grupă de patrioți sovietici a aruncat în aer un tren special al nemților, care se îndrepta spre front. O echipă alcătuită din 19 soldați dintr-un batalion de represiune hitlerist a pornit pe urmele patrioților. La început,

partizanii s-au retras spre frontiera lituaniană, după aceea și-au schimbat brusc drumul și, descriind un arc de cerc, au pornit-o înapoi, în direcția liniei ferate spre un râu. SS-iștii i-au urmărit toată noaptea. În urma schimburilor repetate de focuri, cercetașii sovietici au nimicit unsprezece oameni din detașamentul hitlerist, dintre care doi comandanți.

Spre ziuă, SS-iștii au izbutit să-i încolțească pe partizani lângă râu. A început lupta. Cercetașii rezistau cu înverșunare, dar rîndurile li se răreau văzînd cu ochii. Terminaseră și munițiile. Cercul se strîngea mereu. Mai rămăseseră doar doi oameni care se împotriveau. Hotărîți să-i prindă de vii, fasciștii au început să se tîrască de-a lungul malului spre ei. Atunci, cu ultima grenadă care le mai rămăsese, amîndoi vitejii și-au pus capăt vieții.

Unul dintre ei era maiorul Dmitri Braghin.

Mi-am întipărit pentru totdeauna în suflet această dată. Inima lui Dmitri a încetat să mai bată la 15 mai 1944.

Cît de necruțător și de crud poate fi uneori adevărul! El nu-ți lasă nici cea mai mică nădejde. Încercasem stăruitor și vreme îndelungată să dezleg taina aceasta, iar atunci cînd i-am găsit dezlegarea, nu mi-a mai rămas în inimă decît un gol uriaș în care trăiește neștersă amintirea neuitatului meu prieten.

Citind însemnările maiorului Braghin, timp de cîteva ore, m-am simțit alături de el. Multe întîmplări din trecut — repet — abia acum le-am înțeles. I-am admirat faptele, iar pe alocuri am zîmbit...

Pe urmă am stat și am meditat, am meditat mult. Concluzia la care am ajuns a fost că viața acestui om este uimitoare prin însăși simplitatea ei. Nu, nu mintea pătrunzătoare, nici calitățile ieșite din comun, sau spiritul de sacrificiu dus pînă la fanatism constituiau trăsăturile lui cele mai deosebite, ci convingerea profundă în dreptatea cauzei pentru care lupta, convingere ce devenise parte integrantă din sufletul, din inima lui. Cine i-a sădit și cultivat această convingere? Nu știu. Poate că epoca aceasta grandioasă sau oamenii în preajma cărora a respirat, ori poate înseși ideile pline de înțelepciune care l-au însuflețit. Posibil și una, și alta.

Ce ciudat! Eu, care sînt germană, mă gîndesc la fiul unui alt popor și caut să-l înțeleg. Dar oare ne putem înțelege unii pe alții? Nu cumva sîngele vărsat și moartea atîtor

semeni de-ai noştri ne vor împiedica să judecăm drept, sincer? Nu, n-au să ne-mpiedice. Căile omenеşti se încrucişează undeva, şi cel ce poartă în el mai multă lumină, învinge. Atunci acestui ins i se încredinţează soarta altui ins. Aşa a fost Braghin. Aşa a fost el pentru mine şi poate pentru mulţi alţii.

Aş fi vrut ca numele patriotului sovietic Dmitri Braghin să-l cunoască mii şi mii de oameni. Curînd am aflat că prietenii lui se îngrijiseră de lucrul acesta. Mi-a spus-o generalul Reşetov, fostul său şef...

Nu l-am căutat. M-a găsit el singur şi m-a invitat la .Berlin să ne cunoaştem, să afle cum o duc şi să-mi strîngă mîna.

Reşetov mi-a lămurit pe îndelete tot ce cuprindea agenda lui Dmitri, arătîndu-mi şi cine se ascundea sub pseudonimele şi iniţialele care umpleau însemnările. Iar dacă, în vederea publicării, generalul a schimbat numele reale, înlocuindu-le cu altele fictive, probabil că aşa se cuvine.

CUPRINS

<i>Partea întâi Jurnalul locotenentului Trapeznikov . . .</i>	7
<i>Partea a doua Însemnările maiorului Braghin . . .</i>	225
1. Așa a fost	227
2. Din nou împreună	232
3. Apariția noastră la N...	235
4. Primele zile	242
5. Fugarul vrea să mă vadă	249
6. Organizația ilegală din N...	255
7. Primele căderi	258
8. Omul cu conștiința pătată	265
9. Năpîrstoc și Aristocratul	276
10. Soldatul are noutăți	286
11. Aristocratul are și el noutăți	295
12. Vizita la Peiper	302
13. Greșeala doctorului	307
14. Ședința comitetului orășenesc ilegal	314
15. Seara de revelion	322
16. Ghenadi dă semne de nervozitate	334
17. Surprize	339
18. Doctorul nu-i de găsit	347
19. Viața noastră cea de toate zilele	357
20. Distrugerea arhivei	365
21. Gisela	378
22. Întîmplări și noutăți	395
23. Oaspeți din eter	406
24. Nenorocirea	418
25. Posacul și Dunkel	430

26. Spovedania Posacului	443
27. Vizita la Gisela	451
28. Posacul are noroc	457
29. Gisela și Peiper	463
30. Prima etapă	472
31. Panziger	480
32. A doua etapă	485
33. De la a doua, la a treia etapă.	491
34. A treia etapă	495
35. Adio N... !	504

Epilog

Scrisoarea Giselei Eisleben	511
---------------------------------------	-----

Redactor responsabil : AUREL BUICIUC
Tehnoredactor : AURICA IONESCU

*Dat la cules 11.11.1965. Bun de tipar 13.01.1966.
Apărut 1966. Tiraj 30.130 ex. broșate. Hirtie tipar
înalt B satinat de 63 g/m². Format 540×840/16.
Coli ed. 31,77. Coli tipar 32,5. A. nr. 14.164. C.Z.
pentru bibliotecile mari 8S. C.Z. pentru biblio-
tecile mici 8S—31 = R.*

Tiparul executat sub comanda nr. 50.810 la
Combinatul Poligrafic „Casa Scintei”, Piața
Scintei nr. 1, București, Republica Socialistă
România

Lei 14,50

EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ